

วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์

Journal of MCU. Haripunchai Review

ISSN: 2672-9792 (Online)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน 2567

Vol.8 No.3 July – September 2024

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนของนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก และเพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ต้องเป็นภาษาไทย จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 3 ท่านต่อบทความ ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์

เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 <http://lpn.mcu.ac.th/lpn/>

กองบรรณาธิการวารสาร**บรรณาธิการ** : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์**หัวหน้ากองบรรณาธิการ** : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ บุญรัตน์**ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ** : ดร.พุทธิพงษ์ กันทะรส**กำหนดเผยแพร่** : ปีละ 4 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม - ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน-ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม)**คณะกรรมการกองบรรณาธิการ**

พระครูสิริสุตตานุยุต, ดร, รศ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูโกวิทธรรมธาดา, ดร. ผศ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ อุเทน ปัญญา มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทธรรณ ขาวงาม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหาร การศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์,ดร.

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์,ดร.

พระครูโสภณปริยัติสุธี, รองศาสตราจารย์ ดร.

พระครูสิริสุตตานุยุต, รองศาสตราจารย์.ดร

รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุษะพรหม

รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง

รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรินทร์ ณ วันนา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรสร แสนวงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ มหากันธา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาเดช อุปันนัท
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรวิษฐ์ วงษ์สอาด

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์,
 การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ
 รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดา จงแก้ววัฒนา
 รองศาสตราจารย์ ดร.บุญลือ เผือกผ่อง
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์
 รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์
 รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
 รองศาสตราจารย์ สิรินกร กาญจนสุนทร
 รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวาสดี
 รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม
 รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
 รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี
 รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงใจ บุญกุศล
 รองศาสตราจารย์ ดร. ชะลอ รอดคอย
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ ภักดี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทธร ขาวงาม
 รองศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระธรรม เนียมน้ำเพชร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อธิปัตย์ บุญเหมา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติธนต์ ญาณพิสิษฐ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกลักษณ์ เพียสา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 มหาวิทยาลัยเนชั่น
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออก

แห่งสุวรรณภูมิ

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

พิสูจน์อักษร

ดร.นฤพันธ์ สมเจริญ

พระมหาอรรถพล นริสโร,ดร.

ดร.ปิ่นปิ่นท์ เหลืองพิทักษ์

ดร.จันทร์สม์ ตาปูลิง

ออกแบบปก ภาพ/ศิลปกรรม:

นายกฤษดากรณ์ กองเงิน

สำนักงาน : ศูนย์บัณฑิตศึกษา อาคาร 2 ชั้น 2 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163

จัดพิมพ์โดย : วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย
สงฆ์ลำพูน (ออนไลน์)

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร. ทริภุญชัยปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม - กันยายน พ.ศ.2567 จำนวน 38 บทความ คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พรศิริ ธนะสังข์ พระครูประวิตรวรานุกฤต และพูนชัย ปันธิยะ ศึกษาเรื่อง ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอม ของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย พบว่า อดีตชาวเชียงรายมีศรัทธาร่วมกัน สร้างองค์พระธาตุ ได้แก่ พระธาตุ 4 องค์ พระธาตุ 5 องค์ และพระธาตุ 9 จอม ประเพณีบูชาพระธาตุประจำปีพระธาตุ 9 จอม จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ประเพณีขึ้นพระธาตุ” มีการเวียนเทียนรอบพระธาตุ 3 รอบ นั่งสวดมนต์ ไหว้พระธาตุ สรงน้ำพระธาตุ ห่มผ้าพระธาตุ ส่วนเครื่องบูชาจะมีดอกไม้ ธูปเทียน เป็นหลัก ศรัทธาและการบูชาหลายด้าน คือ 1) ศรัทธาและบูชาในฐานะเป็นเครื่องมือสืบทอดอายุกาลแห่งพระพุทธศาสนา 2) ศรัทธาและบูชาเพื่อเป็นการเสริมสร้างบารมีแก่พระมหากษัตริย์ (ในอดีต) และผู้นำทุกระดับ (ในปัจจุบัน) 3) ศรัทธาและบูชาในฐานะที่เป็นที่พึ่งทางใจ 4) ศรัทธาและบูชาในฐานะที่เป็นแหล่งกำเนิดประเพณีในท้องถิ่น 5) ศรัทธาและบูชาในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้แก่ชุมชน

พระอานนท์ ฐิตโสภณ (ศรีบุญชัย) พระวิสิทธิ์ ฐิตวิสิทธิ์ และวิโรจน์ วิชัย ศึกษาเรื่อง กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อจัดกิจกรรมอบรม ถวายความรู้ ความสามารถ เรื่องการดูแลสุขภาพให้กับผู้เข้ารับการอบรม ประเมินผลสัมฤทธิ์จากกระบวนการพัฒนาอบรมจากการใช้หลักสูตรการพัฒนาพระคิลานุปัฏฐาก 35 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ย 2.39 คิดเป็นร้อยละ 7.97 มีคะแนนสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม ส่วนผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติหน้าที่พระคิลานุปัฏฐากในอำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การทำงานของพระคิลานุปัฏฐากต้องอาศัยความร่วมมือ และการสนับสนุนของภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและควรมีความรู้ในหลักวิชาการด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของพระสงฆ์ รวมทั้งทักษะการทำงานที่จำเป็น เพื่อร่วมกันส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ให้แข็งแรงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสืบไป

พระดณัย ขยเมธี (ไชยมี) และคณะ ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา พบว่า สภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จุดอ่อน คือ ก่อนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ไม่มีการสร้างคู่มือที่ได้มาตรฐาน การนิเทศภายในได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกยังมีน้อย จุดแข็ง ได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มของโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ มีการใช้เครือข่าย มีสนับสนุนด้านความรู้ และครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน และการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1 การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Awareness : A) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Planning : P) 3 การปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Doing : D) 4 การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (Reinforcing : R) และ 5 การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Evaluating : E)

พระอธิการมาต ฐานิโย (ลุงอ่อง) ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักอภิปธานิธรรมเพื่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์หลักอภิปธานิธรรมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ : เทศบาลประชุมกันประจำ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิก: เทศบาลกับประชาชนร่วมกันพัฒนา 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ: เทศบาลให้การอนุรักษ์รักษาประเพณีโดยที่ไม่ขัดต่อความเชื่อ 4. เคารพผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ที่มีวิญญูและคุณวุฒิสูงกว่าอย่างอ่อนน้อม: เจ้าหน้าที่เทศบาลพูดจาอย่างสุภาพ 5. ดูแล สงเคราะห์ผู้ที่ยากด้วยโอกาสกว่าและให้เกียรติสตรี :เทศบาลให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองอย่างปลอดภัย 6. ส่งเสริมบำรุงรักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่คู่ชุมชน :เทศบาลให้การสนับสนุนอยู่เสมอ 7. ส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ผู้มีจริยวัตรงดงามให้ปลอดภัย :เทศบาลตระหนักถึงการส่งเสริมดูแลพระสงฆ์อย่างเท่าเทียมกัน

ปนัดดา ศรีรังษ์ และคณะ ศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น 3) ความหวังและศรัทธา 2) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ผลการ

ประเมินรายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น และด้านความหวังและศรัทธา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

กัตัญชลี อยู่ดี ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า แนวทางเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักสาราณียธรรม พบว่า 1) เมตตาการุณยธรรม การสร้างเจตนาที่ดี 2) เมตตาวิจิตรธรรม ให้คำแนะนำแก่ผู้รับบริการ 3) เมตตาโมกขธรรม บรรเทาความทุกข์ไม่แอบแฝงผลตอบแทน 4) สาธารณโภคี ช่วยเหลือผู้รับบริการอย่างเสมอภาค 5) ศีลสามัญญตา การสร้างระเบียบต่อการปฏิบัติ 6) ทิฐิสามัญญตา สร้างเป้าหมายร่วมกัน

ชัชวาลย์ สาสอน และคณะ ศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า 1) องค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษามี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านเทคนิคการนิเทศ 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านภาวะผู้นำ 2) การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่าทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านเทคนิคการ 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านภาวะผู้นำ โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

พระสมชาย วชิรญาโณ (วังมัน) ศึกษาเรื่อง การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูน พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน และมีกิจกรรมเสริมที่มีการสอดแทรกคติธรรมทุกช่วงกิจกรรม 2) พัฒนารูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า การบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการโรงเรียน 3 รูปแบบ คือ (1) การบริหารและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (2) กิจกรรมหน้าเสาธง และ (3) โครงการในแผนปฏิบัติการ และ 3) ทดลองรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า การบูรณาการคำสอนครูบาเข้ากับกิจกรรมหน้าเสาธงทุกเช้า กิจกรรมสวดมนต์ และไหว้พระตอนเย็น

กัมพล คำเวียง และคณะ ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ จังหวัดลำพูน พบว่า สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า ครูที่ปรึกษาคัดกรองได้ 3

กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาได้ดำเนินการพัฒนาทักษะดำรงชีวิต และการพัฒนาผู้เรียน พัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า (1) การวางแผนงานและโครงการ (2) การพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียน (3) การคัดกรองที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และ (4) การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย และประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าหลังการทดลองในการคัดกรองนักเรียนในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

อมิตรา อุดม และคณะ ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า 1) องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำ และ 5) เทคโนโลยีและการสื่อสาร 2) การประเมินองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำ และ 5) เทคโนโลยีและการสื่อสาร ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

วีริชัญญ์ บุญส่ง และคณะ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า 1. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ได้จำนวน 13 แผน มีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.67-1.00 2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนนักเรียนที่เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. การศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ทิพวรรณ ช่างคิด และคณะ ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 1) ผู้บริหารควรมีการทำงานที่เป็นระบบ มีวิสัยทัศน์ที่เชื่อมโยงงานให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 2) ผู้บริหารควรใช้วิธีการสร้างความเป็นมิตร ชื่นชมความสามารถ และให้โอกาสในการสร้างสรรค์งานในยุคดิจิทัล ด้วยตัวของครูเอง 3) ผู้บริหารควรกระตุ้นบุคลากรให้เห็น

วิธีการหรือแนวทางใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล 4) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน ดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึงและก้าวไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

กมลวรรณ ไชยา และปริญญภา สีทอง ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า 1) หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 Around Me หน่วยที่ 2 Living and Free Time และหน่วยที่ 3 Festivals and Celebrations 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ของหลักสูตร 7) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อิสราภรณ์ เพชรดี และคณะ ศึกษาเรื่อง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขต รัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง คือ ผู้บริหารควรมีการจัดประชุมเพื่อวางแผน มอบหมายในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน ประสานความร่วมมือจากครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมให้ตรงตามความต้องการ ความสนใจของนักเรียน ให้มีความหลากหลายและทันสมัย เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียน เสริมสร้างจุดแข็ง พัฒนาจุดอ่อนด้อย ติดตามตรวจสอบและสรุปข้อมูลการส่งต่อภายในและภายนอก เพื่อเป็นข้อมูลในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

เกิ้ลิตดาว สุริยะชัยพันธ์ และคณะ ศึกษาเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร คือ วิเคราะห์สภาพของ

โรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน นิเทศ กำกับ ติดตามผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยใช้หลักการบริหาร PDCA สรุปประมวลผลผ่านระบบ Online Website / Page Facebook โดยใช้ Application ผ่านระบบมือถือ และคอมพิวเตอร์ เปิดโอกาสให้โรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมประเมินผล และร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่ มีแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่ทันสมัย พร้อมให้บริการต่อ ครูผู้สอน และนักเรียน

เจนจิรา ปัญญาเหล็ก ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า 1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานหรือการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ฉันทะ สร้างการตระหนักรู้ให้กับครู 2) วิริยะ จัดกิจกรรมด้วยความทุ่มเท เสียสละ 3) จิตตะ ดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด 4) วิมังสา ประชุมครูสม่ำเสมอ

รุ่งนภา เจริญสุข และคณะ ศึกษาเรื่อง ผู้บริหารและหัวหน้างานแนะแนวของโรงเรียนโดยการใช้ประเด็นคำถามจากผลการวิเคราะห์มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การบริการให้คำปรึกษา ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างครูและนักเรียนเพื่อลดความตึงเครียดและเพิ่มความไว้วางใจ การให้คำปรึกษาจะมีประสิทธิภาพเมื่อมีความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายและนักเรียนต้องมาด้วยความเต็มใจ การติดตามและประเมินผล ควรใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการติดตามผล การติดตามผลงานควรดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยอาจใช้แบบสอบถามและวิธีทางสถิติ หรือการวิจัยเพื่อให้การติดตามเป็นไปอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

หทัยชนก บุญรัง และคณะ ศึกษาเรื่อง 1) การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ควรสรรหาคณะกรรมการบริหารโครงการอาหารกลางวัน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการอาหารกลางวัน ควรส่งเสริมการจัดโครงการอบรมครูโภชนาการเกี่ยวกับการวางแผนประกอบอาหารกลางวัน การพัฒนาระบบสุขภาพกับการทำบอดักไขมัน การวางแผนจัดทำบัญชีการเงินให้ถูกต้องตามคู่มือการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กมลวรรณ ธีรการ และคณะ ศึกษาเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า 1) การวางแผนกำหนดนโยบายที่ชัดเจนจากหลักสูตรและเป้าหมายที่ชัดเจน 2) การดำเนินการ จัดตั้งคณะกรรมการ, จัดอบรม, และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ 3) การตรวจสอบและติดตาม แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมิน, จัดทำรายงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน 4) การประเมินผล กำกับติดตาม และประเมินผลการบริหาร 5) การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกมีบทบาท และระดมทรัพยากรสนับสนุนจากภาคเอกชน 6) การพัฒนา สนับสนุนการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์

วารุณี พูนอินทร์ ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน พบว่า แนวทางการเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาล พบว่า 1.สัทธิพละ เสริมสร้างให้บุคลากรรัก ศรัทธา รู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร มุ่งสู่เป้าหมายในการทำงานร่วมกัน 2.วิริยะพละ เสริมสร้างให้บุคลากรเพียรทำงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน 3.สติพละ เสริมสร้างให้บุคลากรระลึกในบทบาทหน้าที่ ทบทวน พัฒนาตนเอง 4.สมาธิพละ เสริมสร้างให้บุคลากรมุ่งมั่นในการทำงาน จัดลำดับความสำคัญของงาน มุ่งประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ 5.ปัญญาพละ

เสริมสร้างให้บุคลากรมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ถอดบทเรียนการทำงาน นำไปสู่องค์กรแห่งการพัฒนา และองค์กรแห่งความสุขไปพร้อมกัน

พัชรี พรหมเสน และคณะ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการเพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา พบว่า การประยุกต์หลักกัทธิบาท 4 ในการพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการ พบว่า 1) ด้านฉันทะ ความพึงพอใจในงานที่ทำ รักและชอบในงานนั้น 2) ด้านวิริยะ ความพยายามอย่างแน่วแน่ ขยันหมั่นปฏิบัติงานด้วยความอดทน 3) ด้านจิตตะ มีสมาธิจดจ่ออยู่กับงาน หุ่นเหอย่างจริงจัง มีความอดทนอดกลั้น 4) ด้านวิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง โดยมีการวางแผน ติดตามประเมินผล วิเคราะห์และปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

ธนวัฒน์ พองตา และคณะ ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า แนวทางการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรเน้นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับการตรวจสอบ การกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง รวมถึงการจัดทำปฏิทินการนิเทศตามแผนงานที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ควรสนับสนุนให้ครูศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และจัดการสื่อการเรียนการสอนโดยสนับสนุนงบประมาณให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

พระครูสุตวุฒิการ ฐานวุฑโฒ (พิพิธวุฒิกการ ศรีธนะ) และคณะ ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอรุณ จังหวัดพะเยา พบว่า แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบไปด้วย 1) รู้จักหลักการ คือ ผู้นำต้องรู้จักเหตุผล รู้หน้าที่และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง 2) รู้จุดหมาย คือ ผู้นำที่ดีต้องรู้จักกำหนดเป้าหมายของหลักการที่ตนเองจะพึงลงมือปฏิบัติ 3) รู้ตน คือ ผู้นำควรต้องสำรวจตัวเองอยู่เสมอว่าตัวเองนั้น 4) รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดีในตนเองไม่โอ้อวดอ้างตัวเองเกินความสามารถที่มี 5) รู้กาล คือ ผู้นำ ควรรู้จักการบริหารเวลา 6) รู้ชุมชน คือ ผู้นำต้องรู้สังคมในการทำงานว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร 7) รู้บุคคลคือ คือ ผู้นำต้องรู้จักผู้ได้บังคับบัญชาของตนว่ามีศักยภาพแค่ไหน

เพ็ญพิชชา วนจันทร์รักษ์ และคณะ ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ตามหลักพันตกรรมและพระพุทธศาสนา ใช้หลักอายุสสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักพันตกรรมและหลักอายุสสธรรม พบว่า ด้าน

ข้อมูลทั่วไป มีเพียงภาวะเสี่ยงเกิดโรคสุขภาพในช่องปาก ด้านปัจจัยนำ ทักษะคิดในการดูแลสุขภาพช่องปาก และค่านิยมการบริโภคอาหาร ส่วนด้านปัจจัยเอื้อ ด้านปัจจัยเสริม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักทันตกรรมและหลักอายุสสธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชุตีวัฒน์ ตังคโนภาส และคณะ ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา พบว่า 1) ระดับการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ และการศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) แนวทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ผู้บังคับบัญชาและสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนควรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน การเสียสละ พุทธด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย พูดในสิ่งที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ทำตนให้เป็นประโยชน์ มีความเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุข วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่

วิจิตตรา ขมทอง และคณะ ศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู พบว่า การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จากผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนในภาพรวม พบว่า ด้านความสัมพันธ์ในโรงเรียน ด้านประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านโรงเรียนที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

พระยิตาล ฐิตสัรวโร (นามแสง) ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน หลักสัปปายะ 7 พบว่า 1) อาวาสสัปปายะ การรักษาความสวยงามของบริเวณพื้นที่ 2) โคจรสัปปายะ จัดทำเส้นทางสะดวกในการสัญจร 3) ภัสสสัปปายะ สร้างกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความประทับใจ 4) บุคคลสัปปายะ การพัฒนาทักษะด้านการบริการ 5) โภชนสัปปายะ มีร้านอาหารที่สะอาด 6) ด้านอุตุสัปปายะ จัดโซนนิ่งหรือแผนผังการท่องเที่ยวให้สวยงาม 7) ด้านอิริยาปถสัปปายะ การจัดที่พักผ่อนให้เพียงพอ

ณรงค์ ตันไชยยา ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานตามหลักกุลจิรัฐิติธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น โดยประยุกต์ตามหลักกุลจิรัฐิติธรรม พบว่า 1) ราษฎรเวทนา ควรจัดทำแผนวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐาน 2) ชินณปฏิสังขรณา ควรปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้เป็นไปตามมาตรฐานโครงสร้างพื้นฐาน 3) ปริมิตปานโกชนา ควรรัดกุมการเบิกจ่ายที่เกิดความคุ้มค่าอย่างสูงสุด 4) อธิปัจจสีลันตสถาปนา ควรคำนึงหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาบุคลากรให้ประพฤติอยู่ในศีลธรรม

ทองศักดิ์ ขำนาญ และคณะ ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการทำเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกถึงความรักและศรัทธาในองค์กร 2) ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เกียรติและ ให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้ตามเกิดการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจภายในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ 4) ผู้บริหารควรรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล รู้จักอุปนิสัยของแต่ละบุคคล เข้าใจในสภาพของแต่ละบุคคล และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล

พลกร อุตรชน และคณะ ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 2 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยการสัมภาษณ์ข้อมูล พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ นำ DLTV มาใช้ในการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการบริหารงานงบประมาณ จัดทำรายละเอียดของแผนงานโดยการจัดลำดับความสำคัญร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเกี่ยวข้องเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคลจัดทำแผนอัตรากำลังเพื่อคาดการณ์การเพิ่มขึ้นและลดลงของประชากรและเสนอ

คณะกรรมการสถานศึกษา ด้านการบริหารงานทั่วไป จัดทำแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลอาคารสถานที่ มุ่งเน้นความสะอาดและปลอดภัยต่อผู้เรียน

ธมลวรรณ จรัสสุขศรี ศึกษาเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากร ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของ บุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้าน ฉันทะ การสร้างความรู้ ความเข้าใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ 2) ด้านวิริยะ กำหนดแผนใน การปฏิบัติงาน มุ่งมั่นเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านจิตตะ ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ เพื่อให้งานสำเร็จ ลุล่วงและมีประสิทธิภาพ 4) ด้านวิมังสา วางแผนการ

สามารถ บุญรัตน์ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของ นักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็น ผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูนโดยบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรม พบว่า 1) หลักเมตตา ได้แก่ การกำหนดนโยบายการดูแลคนทุกคนที่เกี่ยวข้องโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง 2) หลักกรุณา ได้แก่ การจัดตั้งทีมแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่โดยคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพชีวิต 3) หลักมุทิตา ได้แก่ การฉลองความสำเร็จ การพิจารณาความดีความชอบโดยใช้คุณธรรมประจำใจ และ 4) หลักอุเบกขา ได้แก่ กำหนดนโยบายการบริหารและการปกครองที่เป็นกลาง การมุ่งสร้าง ประโยชน์ส่วนรวม โดยการปฏิบัติงานโดยไม่เลือกปฏิบัติ

รัชกฤษ จันทรวงศ์ภาส และคณะ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียน คุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านศักยภาพผู้บริหาร สถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ เน้นการมีส่วนร่วม ด้านคุณภาพครู ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ มี การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดและประเมินผลถึงความสามารถที่แตกต่างระหว่าง นักเรียน ด้านคุณภาพนักเรียน ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา และพัฒนาการทาง ภาษา ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนา เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน สนับสนุน การดำเนินงาน และใช้ทรัพยากรร่วมกัน

พระครูโกวิทธรรมวาทิ (อุดร แสงแก้ว) และวิภาวรรณ ลิ้มป๋ไพบูลย์ ศึกษาเรื่อง จริย ศาสตร์เหนือความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ พบว่า การจัดการความขัดแย้งอย่างมีจริยธรรมสามารถ สร้างความไว้วางใจ ความเคารพ และความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือกลุ่มได้ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จใน

การแก้ไขความขัดแย้ง หลักจริยธรรมในการจัดการความขัดแย้งที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ หลักความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และความเมตตากรุณา ส่วนหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง นอกจากศีลซึ่งเป็นสิ่งสำคัญแล้ว ยังประกอบด้วยหลักพรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา หลักอปริหานิยธรรม บทความวิชาการนี้สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและหลักพุทธธรรมเป็นการจัดการความขัดแย้งที่มุ่งเน้นการสร้างสันติและความเข้าใจร่วมกันในสังคมยุคใหม่ที่หลากหลาย สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการเจริญเติบโตของสังคมอย่างยั่งยืนและสันติสุข

สราวุธ เบญจกุล และมนัญญา เบญจกุล ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางธุรกิจของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า การพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาท และทดแทนการทำงานของบุคคล เพื่อสร้างความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (ทอท.) ได้มีการระบุความยั่งยืนทางธุรกิจไว้ในเป้าหมาย รวมไปถึงการบูรณาการแนวคิดดังกล่าวไปสู่แผนดำเนินการในทุกระดับ เกิดความพยายามในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นการอำนวยความสะดวก ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน ลดความผิดพลาด ลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น ลดค่าใช้จ่าย ลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สามารถเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญและที่จำเป็นได้ทันที ทุกเวลา ผ่าน Smart Mobility อีกทั้งต้องคำนึงถึงการยอมรับในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้งานของบุคลากรในองค์กรด้วย ที่สำคัญคือควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง เพื่อให้ ทอท. ก้าวสู่องค์กรดิจิทัลที่เติบโตอย่างยั่งยืน บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอวิธีการรับมือและตอบสนองต่อเป้าหมายความยั่งยืนทางธุรกิจของ ทอท. ต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรต่อไปในอนาคต

สุรัชย์ เดชพงษ์ และคณะ ศึกษาเรื่อง สิทธิเรียกร้องของผู้แทนโดยชอบธรรมในผลแห่งละเมิด พบว่า การกระทำละเมิดของบุคคลที่กระทำต่อบุตร เมื่อมีความเสียหายอันเกิดแก่ชีวิต ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ถูกระทบสิทธิในทางครอบครัว ต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนค่าสินไหมทดแทนในการดำเนินการให้แก่ผู้ถูกทำละเมิด(ค่าปลงศพ, ค่าใช้จ่ายอันจำเป็น, ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย, ค่าขาดประโยชน์ทำมาได้ก่อนได้) และค่าสินไหมทดแทนที่ต้องให้ผู้บุคคลที่ถูกระทบสิทธิ (ค่าขาดไร้อุปการะ และค่าขาดใช้การขาดการงานของบุคคลภายนอก) ซึ่งการใช้สิทธิทางศาลเรียกค่าสินไหมทดแทนและค่าขาดไร้อุปการะจากผู้ที่ทำละเมิดต่อบุตรได้ ศาลมีแนวทางพิจารณาถึงสิทธิของ

ผู้แทนโดยชอบธรรมอันเป็นสิทธิเฉพาะบุคคลที่ได้รับผลกระทบในความเสียหายจากการที่ไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูทั้งในปัจจุบันและความหวังในอนาคตเป็นสำคัญ โดยมีการคำนวณค่าเสียหายที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงิน

พระมหาธนวุฒิ ญาณโสภโณ (อินทนนท์) และเสนห์ ใจสิทธิ์ ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิช นัท ฮันห์ พบว่า หนังสือที่นำมาวิจารณ์นี้มีชื่อว่า การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิช นัท ฮันห์ An analytical study of Thich Nhat Hanh's interpretation of Buddhist principles. เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของนางสาวหิมาพรณ รักแตงาม นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในโอกาสพิธีประสาทปริญญาประจำปีการศึกษา 2551 ณ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้รับการคัดเลือกให้เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกที่มีเนื้อหาทางวิชาการเหมาะสมแก่การจัดพิมพ์เผยแพร่ ลักษณะของหนังสือภาพหน้าปกมีรูปท่าน ดิช นัท ฮันห์ ยืนหลับตา แฝ้ามือทาบที่หน้าอกอย่างสำรวม ตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2551 จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีจำนวน 318 หน้า

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์)

บรรณาธิการวารสาร มจร. ตรีภูมยสัมพันธ์

กรกฎาคม - กันยายน พ.ศ.2567

สารบัญ

วัตถุประสงค์	ก
กองบรรณาธิการ	ข
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ	ข
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ค
บทบรรณาธิการ	จ
สารบัญ	ท

บทความวิจัย :

ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอม ของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย	1-15
พรศิริ ธนะสังข์	
กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	16-31
พระอานนท์ ฐิตโสภโณ (ศรีบุญชัย) พระวิสิทธ์ ฐิตวิสิทธ์ และวิโรจน์ วิชัย	
การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา	32-46
พระดณัย ชยเมธี (ไชยมี) พศิน แดงจวง และพระมหาสกุล มหาวิโร,	
ผศ.ดร	
การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	47-60
พระอธิการมาด ฐานิโย (ลุงอ่อง)	
การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน	61-74
ปนัดดา ศรีรังษ์ บุญมี ก่อบุญ และอภิสิทธิ์ สมศรีสุข	
การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน	75-87
กตัญชลี อยู่ดี	
การศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา	88-100
ชัชวาลย์ สาสอน วันเพ็ญ นันทะศรี และอภิสิทธิ์ สมศรีสุข	

การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูน	101-115
พระสมชาย วชิรญาณ (วังมัน) พคิน แดงจวงและพระมหาสกุล มหาวีโร ผศ.ดร.	
การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญ ปถัมภ์ จังหวัดลำพูน	116-130
กัมพล คำเวียง พคิน แดงจวง และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์	
การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	131-143
อมิตรา อุดม วาโร เฟิงสวัสดิ์ และทรัพย์หิรัญ จันทักษ์	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	144-157
วีรวิทย์ บุญส่ง กุลธิดา โมกขศักดิ์ และปัทมวรรณ รอดเสถียร	
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลอง ท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่	158-173
ทิพวรรณ ช่างคิด, สักวาร์ วังแจ่ม, ทศนีย์ บุญมา, สุรศักดิ์ สุทธสิริ	
การพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนอง ด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ตอนปลาย	174-187
กมลวรรณ ใจยา และปริญญญา สิทอง	
การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง	188-202
อิสราภรณ์ เพชรดี, สาโรจน์ แก้วอรุณ, สุธา เนตรสว่าง และธรรมรส โชติ บุญชู	
การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่เงาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6	203-217
เกสิดดาว สุริยะชัยพันธ์, ธีระภัทร ประสมสุข, เสกชัย ชมภูษ และจันทรา ยมสูงเนิน	

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5	218-231
เจนจิรา ปัญญาเหล็ก	
การบริหารหลักสูตรสถานศึกษายุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา พิเศษจังหวัดเชียงใหม่ : 21	232-243
รุ่งนภา เจริญสุข, อีระภัทร ประสมสุข, เสกชัย ชมภูษ และจันทรรณาย ยมสูงเนิน	
การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา แม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6	244-257
หทัยชนก บุญรัง, อีระภัทร ประสมสุข, เมืองอินทร์ ชรสวรรณ และพงษ์ไทย บัววัด	
การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่	258-272
กมลวรรณ ธีระการ, อีระภัทร ประสมสุข, ชัย ชมภูษ และจันทรรณาย ยมสูง เนิน	
การเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบล หนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน	273-286
วารุณี ทุนอินทร์	
การพัฒนาบทบาทของพระวินยธิการเพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ใน จังหวัดพะเยา	287-301
พัชรี พรหมเสน สหทัยา วิเศษและสมยศ ปัญญาமாக	
การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุ เคราะห์ 31 อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	302-315
ธนวัฒน์ พองตา, อีระภัทร ประสมสุข, เสกชัย ชมภูษ และจันทรรณาย ยมสูงเนิน	
ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปบุริสธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภोजุน จังหวัด พะเยา	316-328
พระครูสุตวุฒิจาร ฐานวุฑโฒ (พิพิธวุฒิจาร ศรีธนะ) พระเมธีวชิรคุณ และ สมยศ ปัญญาமாக	

พุทธบูรณาการสร้างสรรค์เสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่:

กรณีศึกษาพระนิสิต มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

329-343

เพ็ญพิชชา วนจันทร์รักษ์, พระครูปริยัติเจตียนุรักษ์, ผศ.ดร., พระครูสิริปริยัตยานุศาสตร์, ดร, สมหวัง แก้วสุฟอง, พิสิฐ โคตรสุโพธิ์.

การประยุกต์หลักสังคหัตถุธรรมเพื่อการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา

344-358

ชุติวัดน์ ตังคโนภาส สหทัยา วิเศษ และสมยศ ปัญญามาก

การศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู

359-372

วิจิตตรา ชมทอง พรเทพ เสถียรนพแก้ว และทรัพย์หิรัญ จันทร์รักษ์

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน

373-386

พระยี่ताल ฐิตลัวโร (นามแสง)

ประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

387-399

ณรงค์ ตันไชยยา

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

400-414

ทงศักดิ์ ชำนาญ, สังวาร์ วังแจ้, ทศนีย์ บุญมาภิ, สุรศักดิ์ สุทธสิริ

แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 2

415-429

พลากร อุดรชน พิมพ์ภา ธรรมสิทธิ์ และชัชภูมิ ลิขิมภ

สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน:

430-443

ธมลวรรณ จรัสสุขศรี

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน

444-460

สามารถ บุญรัตน์

แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน
จังหวัดอุดรธานี

461-474

รัชกฤษ จันทรวงศ์ภาส พิมพา ธรรมสิทธิ์ และชัชฎา สีสุมภู

บทความวิชาการ :

จริยศาสตร์เหนือความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่

485-479

วิภาวรรณ ลิ้มปไฟบุลย์ และพระครูโกวิทธรรมวาที (อุดร แสงแก้ว)

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทาง

ธุรกิจของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

480-493

สรารุช เบญจกุล และมนัญญา เบญจกุล

สิทธิเรียกร้องของผู้แทนโดยชอบธรรมในผลแห่งละเมิด

495-508

สุรัชย์ เดชพงษ์, ธนัญชัย ทิพยมณฑล และนลินี สมถวิล

บทวิจารณ์หนังสือ :

การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิษ นัท ฮันท์

509-519

พระมหาธนวุฒิ ญาณโสภโณ (อินทนนท์ และเสน่ห์ ใจสิทธิ์)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

520-531

วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

สถานการณ์น้ำท่วม จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2567 ณ อนุสรณ์สถานครูบาศรีวิชัย ตำบลริมปิง
อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอม ของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย
Saddha and Worship of PhraThat 9 Jom of the Buddhists in Chiang Rai

พรศิริ ธนะสังข์ Pornsiri Thanasanka

พระครูประวิตรวราบุญต Phrakrupavitvaranuyut

พูนชัย ปันธิยะ Phoonchai Punthiya

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Chiang mai Campus

saman2507@gmail.com

Received 24/06/2023

Revised 11/12/2023

Accepted 20/12/2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. ศึกษาศรัทธาและการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา 2. ศึกษาศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย และ 3. วิเคราะห์ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 54 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นศรัทธาที่มีปัญญากำกับที่เรียกว่าศรัทธาญาณสัมปยุต คือ การเชื่อในพระปริชาญาณการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่าตถาคตโพธิสัทธา ส่วนการบูชาในพระพุทธศาสนา มี 2 อย่าง คือ 1) อามิสบูชา คือ การบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ และ 2) ธรรมบูชา คือ การบูชาด้วยการปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน

2. ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอม ของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย ในอดีตชาวเชียงราย มีศรัทธาร่วมกัน สร้างองค์พระธาตุ ได้แก่ พระธาตุ 4 องค์ พระธาตุ 5 องค์ และพระธาตุ 9 จอม ประเพณีบูชาพระธาตุประจำปีพระธาตุ 9 จอม จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ประเพณีขึ้นพระธาตุ” มีการเวียนเทียนรอบพระธาตุ 3 รอบ นั่งสวดมนต์ ไหว้พระธาตุ สรงน้ำพระธาตุ ห่มผ้าพระธาตุ ส่วนเครื่องบูชาจะมีดอกไม้ ธูป เทียน เป็นหลัก

3. วิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อพระธาตุ 9 จอม มีศรัทธาและการบูชาหลายด้าน คือ 1) ศรัทธาและบูชาในฐานะเป็นเครื่องมือสืบทอดอายุกาลแห่งพระพุทธศาสนา 2)

ศรัทธาและบูชาเพื่อเป็นการเสริมสร้างบารมีแก่พระมหากษัตริย์ (ในอดีต) และผู้นำทุกระดับ (ในปัจจุบัน) 3) ศรัทธาและบูชาในฐานะที่เป็นที่พึ่งทางใจ 4) ศรัทธาและบูชาในฐานะที่เป็นแหล่งกำเนิดประเพณีในท้องถิ่น 5) ศรัทธาและบูชาในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้แก่ชุมชน

คำสำคัญ : ศรัทธา, การบูชา, พระธาตุ 9 จอม, ชาวพุทธจังหวัดเชียงราย

Abstract

This research article has 3 objectives: 1. Study Saddha and worship of the relics of Buddhism, 2. Study Saddha and worship of the 9 Jom Relics of Buddhists in Chiang Rai Province, and 3. Analyze Saddha and worship Phra That 9 Jom of Buddhists in Chiang Rai Province. It is qualitative research. Key informants totaling 54 people.

The results of the research found that:

1. Saddha in Buddhism, is faith that is directed by wisdom called Satthaññānasampayut, that is, believing in the Buddha's enlightenment wisdom is called Tathagata Bodhisattva. As for worship in Buddhism, there are 2 types: 1) Amis worship, which is worship with material objects, and 2) Dhamma worship, which is worship by following the Dhamma teachings.

2. Saddha and worship of the Phrathat 9 Jom of Buddhists in Chiang Rai Province. In the past, Chiang Rai people had faith together. Create the Phra That, namely Phra That 4, Phra That 5, and Phra That 9 Jom. The annual tradition of worshipping the relics, Phra That 9 Jom, is therefore also called the “tradition of raising the relics”, with a candlelight procession around. Phra That 3 times, sit and pray, pay homage to the Phra That, pour water on the Phra That, cover the Phra That with cloth. As for offerings, there are mainly flowers, incense sticks, and candles.

3. Analyze the Saddha of Buddhists in Chiang Rai Province towards Phra That 9 Jom, having faith and worship in many aspects: 1) Saddha and worship as a tool for perpetuating the age of Buddhism, 2) Saddha and worship to reinforce Create merit for the king (in the past) and leaders at all levels. (at present), 3) Saddha and worship as a

spiritual refuge, 4) Saddha and worship as the source of local traditions, 5) Saddha and worship as a cultural tourist attraction, and income generation. Given to the community.

Keywords: Saddha, Worship, PhraThat Kaojom, Buddhists in Chiang Rai

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ มากกว่าร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ถึงการเข้ามาของพระพุทธศาสนา หลังพุทธกาลประมาณ 300 ปี ในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ครองแคว้นมคธ โดยโปรดให้มีการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ 3 ครั้นเสร็จสิ้นการสังคายนา ได้ทรงส่งสมณทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภูมิภาคต่าง ๆ รวม 9 สาย และโปรดให้อัญเชิญ พระสารีริกธาตุไปประดิษฐานในดินแดนที่เผยแผ่นั้นด้วย (สมหมาย เปรมจิตต์และคณะ, 2524) 1 ใน 9 สายนั้นสมณทูตได้เดินทางเข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิ โดยมีพระโสณะ และพระอุตตระเป็นหัวหน้าคณะสมณทูต (วิ.มหา.อ. (ไทย) 1/1/112-113)

จากการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุของคณะสมณทูต ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความศรัทธาและนิยมสักการบูชาพระบรมสารีริกธาตุเป็นอย่างมาก การบูชาบุคคลที่ควรบูชาเป็นคำสอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในมงคลสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่ทวยเทพทั้งหลายว่า “บูชา จ ปุชนียานํ เอตม มงคลมุตตม” แปลว่า การบูชาคนที่ควรบูชานี้เป็นมงคลสูงสุด (ขุ.ข. (ไทย) 25/3/7) นอกจากนี้ยังมีพุทธดำรัสถึง ภูพารหุบุคคล คือ ผู้ที่ควรสร้างสถูปถวาย 4 จำพวก ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระเจ้าจักรพรรดิโดยทรงตรัสถึงอานิสงส์ของการสร้างสถูป และการสักการะพระบรมสารีริกธาตุว่า “ชนเป็นอันมากทำจิตใจให้เลื่อมใสด้วยคิดว่านี้เป็นสถูปของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระเจ้าจักรพรรดิ พวกเขาทำจิตใจให้เลื่อมใสในสถูปนั้นหลังจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์” (ที.ม. (ไทย) 10/206/153)

แนวคิดการบูชาพระธาตุในประเทศไทย เกิดขึ้นพร้อมกับการเข้ามาของพระพุทธศาสนา โดยมีความศรัทธาเรื่องการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าและต้องการแสดงออกเพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธองค์ทำให้เกิดคตินิยมการสร้างพระธาตุอย่างแพร่หลายไปทั่วภูมิภาคของประเทศ ในดินแดนล้านนาที่เช่นกัน พระธาตุสำคัญ ๆ อาทิ พระธาตุดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

พระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน พระธาตุช่อแฮจังหวัดแพร่ พระธาตุแช่แห้ง จังหวัดน่าน พระธาตุทองมูจังหวัดแม่ฮ่องสอน พระธาตุจอมทองจังหวัดพะเยาและ พระธาตุดอยตุงจังหวัดเชียงราย เป็นต้น พระธาตุเหล่านี้มีความสำคัญและทรงคุณค่า เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน มีการปฏิบัติบูชาสืบต่อ ๆ กันมา จนกลายเป็นประเพณีบูชาพระธาตุในแต่ละแห่งเป็นประจำทุกปีมีพิธีกรรมตามความเชื่อ จนเป็นอัตลักษณ์ประจำถิ่น ภายในจังหวัดเชียงรายก็เช่นเดียวกัน จากการศึกษาและสำรวจ พบว่า มีการสร้างพระธาตุมากมายหลายแห่ง กระจายกระจายทั่วพื้นที่มีทั้งเก่าและใหม่ ซึ่งบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ทำให้ปัจจุบันเกิดความนิยมในการสักการบูชาศาสนวัตถุและ ศาสนสถานจำนวน 9 แห่ง คือ 1.พระธาตุดอยจอมทอง 2.พระธาตุจอมสัก 3.พระธาตุจอมหมอกแก้ว 4.พระธาตุจอมแจ้ง 5.พระธาตุดอยจอมผ่อ 6.พระธาตุจอมแว่ 7.พระธาตุจอมจ้อ 8.พระธาตุจอมกิตติและ 9.พระธาตุจอมจันทร์ที่เป็นมงคลนามอันเกิดจากนโยบายของภาครัฐกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการคัดสรรพระธาตุที่มีประวัติความเป็นมา มีความสำคัญในแต่ละพื้นที่แล้วกำหนดเป็นกิจกรรมการบูชาพระธาตุ 9 จอม กลายเป็นกระแสการบูชาพระธาตุที่เน้นไปที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้คนต่างถิ่นเข้ามาบูชาก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม จารีตและประเพณีสามารถหลอมรวมจิตใจพุทธศาสนิกชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประกอบกับคติความเชื่อของบรรพบุรุษล้านนา ที่เชื่อกันว่า การได้ไปนมัสการพระธาตุ 9 แห่ง จะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคล อยู่เย็นเป็นสุข หรือตามคติล้านนาว่าอยู่ดีกินหวาน จึงเกิดความนิยมสักการบูชาพระธาตุ 9 จอม

อย่างไรก็ดีการเข้าถึงการบูชาพระธาตุ 9 จอมของคนต่างถิ่น ที่ไม่ทราบประวัติความเป็นมาหรือตำนานความเชื่อต่าง ๆ ขององค์พระธาตุ ทำให้ขาดการตระหนักถึงคุณค่าที่แท้จริงของพระธาตุแต่ละแห่ง ขาดความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างกำลังศรัทธาตามหลักพระพุทธศาสนาที่ต้องกำกับด้วยปัญญาเสมอ ทำให้คุณค่าที่แท้จริงในทางพุทธศาสนาแปรเปลี่ยนไป การสักการบูชาพระธาตุ 9 จอมของพุทธศาสนิกชนรุ่นใหม่ อาจทำให้คตินิยมความเชื่อดั้งเดิมถูกเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวางไม่มีที่สิ้นสุดและส่งผลกระทบต่อความตั้งมั่นของพระพุทธศาสนา ในดินแดนล้านนาและจังหวัดเชียงราย พุทธศาสนิกชนมีแนวโน้มการบูชาไปในทิศทางของการบนบานศาลกล่าวเชื่อในอำนาจดลบันดาล ความศักดิ์สิทธิ์ และปรากฏการณ์เชิงปาฏิหาริย์ซึ่งขัดต่อหลักคำสอนของพระ

พุทธองค์อันเป็นศาสนาแบบอเทวนิยม (theism) หากปล่อยให้เป็นไปโดยไม่แก้ไขความตั้งมั่นของ พระพุทธศาสนาย่อมสิ้นคลอนไปด้วย

ดังนั้น จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงมีความน่าสนใจที่จะค้นหาคำตอบ ว่า การบูชาพระธาตุที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา คืออะไร เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางและ ปรับเข้ากับการบูชาพระธาตุของทั้ง 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงรายที่กระทำกันในปัจจุบัน พระธาตุนั้นมีคุณค่าต่อชาวพุทธในดินแดนของจังหวัดเชียงรายอย่างไร ประชาชนชาวพุทธในแต่ละ ท้องถิ่นที่เคารพบูชาพระธาตุทั้ง 9 จอมนั้น มีความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุอย่างไร มีเหตุ บังคับอะไรทำให้เกิดความเชื่อเช่นนั้น และความเชื่อนั้น มีความแตกต่างหรือสอดคล้องกับหลักการ บูชาในพระพุทธศาสนา มากน้อยหรือไม่อย่างไรแนวคิด จุดมุ่งหมายและวิธีการบูชาพระธาตุทั้ง 9 จอม ของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย มีผลกระทบการเปลี่ยนแปลงในด้านใดบ้าง ในเรื่องของความ เชื่อ แนวทางวิธีการแก้ไขผลกระทบที่เหมาะสมในการบูชาพระธาตุควรเป็นอย่างไร เพื่อหาคำตอบ ที่เป็นประโยชน์ต่อชาวพุทธโดยทั่วไปหรือชาวพุทธที่ศรัทธาต่อการบูชาพระธาตุทั้ง 9 จอมใน จังหวัดเชียงราย และเป็นผลที่ดีต่อการบริหารจัดการต่อพระธาตุในแต่ละจอมทั้ง 9 จอมอย่าง เหมาะสม การค้นคว้าให้รู้ถึงสภาพปัญหาในการบูชาพระธาตุ 9 จอม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำ ข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการวางแผนแก้ไขปัญหา และประชาชนชาวเชียงรายก็จะได้ ทราบข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้อง อีกประการหนึ่งเมื่อประชาชนโดยทั่วไปเข้าไปสัมผัสสัมพันธ์กับพระ ธาตุในแต่ละที่ทั้ง 9 จอมแล้ว จะได้ปฏิบัติตนต่อการเคารพบูชาพระธาตุให้ถูกต้องเหมาะสมตาม หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้และสามารถปรับเปลี่ยนการบูชาพระธาตุ 9 จอมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยไม่ขัดกับหลักการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศรัทธาและการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อวิเคราะห์ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็น ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงเรื่องศรัทธาและการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา ทำการศึกษาเกี่ยวกับศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย และวิเคราะห์ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย

2. ขอบเขตด้านเอกสารศึกษาดังต่อไปนี้

1) เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และคัมภีร์อรรถกถา 2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำนานพระธาตุเจดีย์ พระบรมธาตุกรุงสยาม ตำนานพระพุทธเจ้าเลียบโลก และตำราที่เกี่ยวกับเรื่องพระธาตุในภาคเหนือ เป็นต้น

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาพระธาตุ 9 จอม ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ดังนี้

- 1) พระธาตุคุดอยจอมทอง ตั้งอยู่ ณ วัดพระธาตุคุดอยจอมทอง ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย
- 2) พระธาตุจอมสั๊ก ตั้งอยู่ ณ วัดพระธาตุจอมสั๊ก บ้านเหล่าพัฒนา ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมืองเชียงราย
- 3) พระธาตุจอมหมอกแก้ว ตั้งอยู่ ณ วัดพระธาตุจอมหมอกแก้ว บ้านดงมะเฟือง ตำบลจอมหมอกแก้ว อำเภอแม่ลาว
- 4) พระธาตุจอมแจ้ง ตั้งอยู่ ณ วัดพระธาตุจอมแจ้ง ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย
- 5) พระธาตุคุดอยจอมพ่อ ตั้งอยู่ ณ วัดอรัญญวิเวกคีรี บ้านดงหลายหน้า ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า
- 6) พระธาตุจอมแว่ ตั้งอยู่ ณ วัดพระธาตุจอมแว่ บ้านดอนตัน ตำบลเมืองพาน อำเภอพาน
- 7) พระธาตุจอมจ้อ ตั้งอยู่ ณ วัดพระธาตุจอมจ้อ ตำบลเวียง อำเภอเทิง
- 8) พระธาตุจอมกิตติตั้งอยู่ ณ วัดพระธาตุจอมกิตติ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน
- 9) พระธาตุจอมจันทรตั้งอยู่ ณ วัดจอมจันทร บ้านจอมจันทร ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน

4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์มีคณา (ปูจาณวัด) ประชาชนท้องถิ่น และประชาชนผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระธาตุ 9 จอม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1) เจ้าอาวาส จาก 9 วัด	จำนวน 9 รูป

2) ปราชญ์ท้องถิ่น จาก 9 ชุมชน จำนวน 9 คน

3) มัคทายก (ปู่จันท) จาก 9 วัด จำนวน 9 คน

4) ประชาชนและผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระธาตุ 9 จอม จำนวน 27 คน

รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 รูป/คน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

1) แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Field Note & Personal field Note)

ปากกา กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง คอมพิวเตอร์ที่บันทึกข้อมูล

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ-สกุล อายุ อาชีพ ภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระธาตุในพระพุทธศาสนา เช่น ความเป็นมาของพระธาตุ วิธีการบูชาพระธาตุ อานิสงส์การบูชาพระธาตุ

ตอนที่ 3 ความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุ 9 จอม เช่น ประวัติ อานุภาพความศักดิ์สิทธิ์ อานิสงส์ เป็นต้น

ตอนที่ 4 การบูชาและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุในแต่ละพื้นที่ที่ต้องการศึกษา เช่น จุดประสงค์การบูชา วิธีการบูชา สิ่งของที่ใช้บูชา เป็นต้น ตอนที่ 5 ความสำคัญและอิทธิพลของพิธีกรรมการบูชาพระธาตุที่มีต่อชุมชนในแต่ละพื้นที่ เช่น ความเคารพศรัทธาเลื่อมใส อิทธิพลความเชื่อต่อบุคคลและต่อชุมชน เป็นต้น

เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามนั้นมาพิจารณาทบทวนอีกครั้งเพื่อหาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อที่จะได้นำข้อเสนอแนะและข้อวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

6. วิธีการรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลเอกสาร ได้ศึกษาเอกสารตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย

2) ข้อมูลภาคสนาม กระบวนการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพุทธในจังหวัดเชียงรายและชาวพุทธทั่วไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Thematic Analysis) โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเรียบเรียงให้เป็นระเบียบ พร้อมทั้งนำไปวิเคราะห์ โดยการให้ความหมายแก่ข้อมูลอาศัยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อความที่สื่อความหมาย นำความหมายที่ให้ไว้ไปจัด

หมวดหมู่และนำมาตีความสร้างข้อสรุปที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ เพื่อนำข้อสรุปนั้นมาตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง เชื่อถือได้แล้วสรุปรวบรวมให้ได้องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาศรัทธาและการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา พบว่า ความศรัทธาในบริบทของพระพุทธศาสนาจะให้ความสำคัญกับปัญญาเป็นหลัก ศรัทธาเป็นเพียงหลักธรรมเบื้องต้นที่นำไปสู่ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยปัญญากำกับความเชื่อนั้นให้เป็นความเชื่อที่ถูกต้อง ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ในการจัดการความทุกข์โดยตนเอง ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม คือ เชื่อว่าทำดีได้ดี ผลกรรมเกิดจากการกระทำ กรรมที่บุคคลนั้นทำย่อมส่งผลต่อบุคคลนั้นเองและเชื่อในพระปัญญาของพระพุทธเจ้าที่ทรงเห็นว่ามนุษย์มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง สามารถรับรู้ความจริงในชีวิตและธรรมชาติสามารถพ้นทุกข์ได้ด้วยปัญญาและความ پاکเพียรของตนเอง

การบูชาในพระพุทธศาสนามี 2 ลักษณะ คือ อามิสบูชาและปฏิบัติบูชาหรือธรรมบูชา โดยอามิสบูชาเป็นการบูชาพระธาตุด้วยดอกไม้ของหอมและวัตถุต่างๆหรือการทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ส่วนปฏิบัติบูชาหรือธรรมบูชา คือ การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยเป็นไปตามหลักไตรสิกขา คือ การบำเพ็ญตนในการรักษาศีลเจริญภาวนาส่งผลให้เกิดศีลสมาธิและปัญญาเป็นการแสดงออกถึงการปฏิบัติที่อยู่ในร่องรอยของหลักธรรมและแสดงออกถึงสภาพจิตใจได้รับการพัฒนาโดยตระหนักถึงคุณค่าของพระรัตนตรัยต่อพระบรมสารีริกธาตุต่อสถานที่อันเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และต่อสภาพแวดล้อมรอบตัว โดยเปรียบเทียบเอาพระธาตุเป็นสรณะ เป็นที่พึ่งที่ระลึก เป็นเครื่องมือให้เกิดสามัคคีธรรมในสังคมไปสู่การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ก่อเกิดอานิสงส์แห่งการบูชามากมาย เป็นการช่วยต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยิ่งขึ้นต่อไป การบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายเพื่อรำลึกถึงพระพุทธเจ้า เพื่อรักษาจารีตประเพณีและเพื่อบุญกุศลเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย พบว่า ศรัทธาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย พบว่า ชาวเชียงราย(ทั้งในอดีตและปัจจุบัน) มีศรัทธาร่วมกันสร้างองค์พระธาตุและวัดที่พระธาตุนั้นตั้งอยู่ ตามตำนานและประวัติของพระธาตุ 9 จอม นั้น ปรากฏว่าพระธาตุจำนวน 4 องค์ คือ พระธาตุดอยจอมทอง พระธาตุจอมสัก

พระธาตุจอมกิตติ และพระธาตุจอมแก้ว เป็นพระธาตุและวัดที่เก่าแก่สร้างโดยเจ้าเมืองร่วมกับพสกนิกรในปกครองของพระองค์ร่วมกันสร้างและร่วมกันบูรณะดูแลมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนพระธาตุอีก 5 องค์ คือ พระธาตุจอมแจ้ง พระธาตุจอมจ้อย พระธาตุจอมผ่อ พระธาตุจอมจันทร์ และพระธาตุจอมหมอกแก้วนั้น สร้างโดยพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน จึงเป็นพระธาตุของชาวบ้านโดยแท้จริง ตามตำนานปรากฏว่าพระธาตุจำนวน 8 องค์ คือ พระธาตุดอยจอมทอง พระธาตุจอมสัก พระธาตุจอมกิตติ พระธาตุจอมแก้ว พระธาตุจอมแจ้ง พระธาตุจอมจ้อย พระธาตุจอมผ่อ และพระธาตุจอมจันทร์ เป็นพระธาตุที่บรรจุพระเกศาธาตุ พระนลาฏธาตุ และพระบรมสารีริกธาตุ (ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าเป็นอวัยวะส่วนไหนของพระพุทธองค์) แต่สำหรับพระธาตุจอมหมอกแก้วเป็นที่บรรจุอัฐิของเจ้าเมืองโบราณที่ไม่ปรากฏประวัติว่าเป็นเจ้าเมืองล้านนาราชวงศ์ใดแต่ก็ถือว่าเป็น “อุปรหบุคคล” ประเภทที่ 4 พระจักรพรรดิ พระราชา พระมหากษัตริย์ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2550 สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) ได้ประทานพระบรมสารีริกธาตุมาให้วัดพระธาตุจอมหมอกแก้ว ทางวัดได้ทำการบรรจุพระธาตุดังกล่าวลงในองค์พระเจดีย์ในปีต่อมา บัดนี้จึงกล่าวได้ว่าพระธาตุจอมหมอกแก้วเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุพระพุทธองค์ ดังเช่น พระธาตุ 9 จอมองค์อื่น ๆ ความศรัทธาดังกล่าวเป็น “ศรัทธาญาณสัมปยุต” กล่าวคือ การบูชาองค์พระธาตุเป็นศรัทธาขั้นพื้นฐานต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ตถาโฬสัสสทา การเชื่อในพระปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้ ทั้งนี้เป็นพื้นฐานเพื่อที่จะก้าวไปสู่การมุ่งการปฏิบัติธรรมขั้นต้น คือ การรักษาศีล ปฏิบัติธรรมระดับกลาง คือ สมาธิ และมุ่งสู่การปฏิบัติธรรมขั้นสูง (ภาวนา) จนเกิดปัญญาสู่ความหลุดพ้นอันเป็นที่สุดแห่งพระพุทธศาสนา ส่วนการบูชาพระธาตุนั้น เนื่องจากพระธาตุ 9 จอมในจังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่บนดอยซึ่งเป็นที่สูง พระธาตุบางองค์ตั้งอยู่บนยอดดอยสูงชันมาก ดังนั้น ประเพณีบูชาพระธาตุประจำปีพระธาตุ 9 จอม จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ประเพณีขึ้นพระธาตุ” เมื่อพุทธศาสนิกชนขึ้นไปถึงบริเวณพระธาตุแล้วบางแห่งจะมีการเวียนเทียนรอบพระธาตุ 3 รอบ บางแห่งจะนั่งสวดมนต์ ณ จุดเดียว บางแห่งนอกจากจะสวดมนต์แล้วยังมีพิธี “ไหว้พระธาตุ” หรือ “สรงน้ำพระธาตุ” หรือ “ห่มผ้าพระธาตุ” ด้วย ซึ่งแล้วแต่ว่าผู้นำในการบูชาจะกำหนดให้ดำเนินการในรูปแบบใดไม่มีตายตัว นอกจากการบูชาพระธาตุประจำปีซึ่งเป็นประเพณีแล้ว การบูชาพระธาตุทั่วไป หมายถึง การบูชาพระธาตุที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ตายตัวดังกล่าวข้างต้น เป็นการบูชาปัจเจกบุคคลหรือคณะบุคคลสามารถทำได้หลายรูปแบบ เท่าที่ปรากฏในตำนาน ประเพณีการปฏิบัติทั่วไปมีดังนี้

1. การบูชาด้วยการวางดอกไม้ต่าง ๆ ไว้ที่ฐานพระธาตุ เช่น ดอกบัว เป็นต้น
2. การบูชาด้วยไม้จันทน์ ของหอม ธูป เทียน

3. การบูชาด้วยการเจิมแป้งที่ฐานหรือองค์พระธาตุ
 4. การบูชาด้วยการถวาย ต้นกล้วยพฤกษ์ ดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง ดอกไม้แก้ว
 5. การบูชาด้วยการสร้างขานรอบเจดีย์
 6. การบูชาโดยการจัดดอกไม้ที่วางไว้ไม่เรียบร้อยโดยการจัดให้เรียบร้อยเป็นระเบียบและสวยงาม
 7. การบูชาโดยการแผ้วถางหญ้ารอบองค์พระธาตุ
 8. บูชาโดยการตัดแต่งกิ่งไม้และตัดเถาวัลย์รอบองค์พระธาตุมิให้ปกคลุมหรือบดบังทัศนียภาพองค์พระธาตุ
 9. บูชาโดยการสร้างเจดีย์ธาตุองค์เล็ก ๆ รอบพระธาตุเพื่อเป็นบริวารของพระธาตุองค์ใหญ่
 10. การบูชาด้วยอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ
 11. การบูชาโดยการประดับธงประดับริ้วด้วยกระดาษหรือผ้าสีต่าง ๆ รอบองค์พระเจดีย์
 12. การบูชาโดยการกราบไหว้(มือเปล่า)และชักชวนให้ผู้อื่นกราบไหว้บูชาด้วยการบูชาต่าง ๆ
- ดังกล่าวข้างต้นเป็น “อามิสบูชา” คือ การบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ แต่ก็เป็นพื้นฐานของการมุ่งสู่การปฏิบัติบูชาโดยการเริ่มต้นจากการสวดมนต์และรับศีลห้าหรือศีลแปดในวันขึ้นพระธาตุเป็นต้น

การบูชาดังกล่าวยังเกิดจากความเชื่อที่ว่าพระธาตุ 9 จอม ศักดิ์สิทธิ์เนื่องจากพระธาตุดังกล่าวเป็นที่บรรจุ พระเกศาธาตุ พระนลาฏธาตุ และพระบรมสารีริกธาตุ (ไม่แยกแยะว่าเป็นพระธาตุส่วนใดของพระพุทธองค์) ชาวเชียงรายจึงมีศรัทธาและเชื่อว่าหากได้กราบไหว้บูชาแล้วจะบังเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวทั้งเรื่องการดำเนินชีวิต สุขภาพ และอาชีพการงาน เป็นต้น แม้ความเชื่อดังกล่าวจะเป็นความเชื่อผสมผสานระหว่างความเชื่อพลังอำนาจขององค์พระธาตุที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือมนุษย์ (ตามแบบศาสนาแบบเทวนิยม) และความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ในการแก้ปัญหาความทุกข์ด้วยตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาแบบอเทวนิยมก็ตาม แต่โดยรวมผู้วิจัยยังเห็นว่าการบูชาดังกล่าวยังเป็นการบูชาโดยมีสัมมาทิฐิ (มีความเห็นชอบ) เป็นที่ตั้งแม้วิธีการจะมีการปฏิบัติแบบผสมผสานกันบ้างแต่ก็ยังอยู่ในข่ายของ “ศรัทธาญาณสัมปยุต” จึงเป็นการบูชาที่เกิดจากศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย พบว่า 1) ศรัทธาของชาวพุทธในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อพระธาตุ 9 จอมมีคุณค่าหลายทางกล่าวคือ มีคุณค่าต่อพระพุทธศาสนาโดยตรง คุณค่าต่อผู้นำทุกระดับ ดังเช่น ในฐานะเป็นเครื่องมือเสริมสร้างบารมีของพระราชาในสมัยโบราณและผู้นำชุมชนในสมัยปัจจุบัน มีคุณค่าในฐานะเป็น

เครื่องมือสืบทอดอายุกาลแห่งพระพุทธศาสนา คุณค่าทางด้านจิตใจในฐานะที่เป็นที่พึ่งทางใจ คุณค่าในฐานะที่เป็นกุศโลบายให้คนสนใจในการปฏิบัติธรรม คุณค่าในฐานะที่เป็นแหล่งกำเนิดประเพณีที่ดีงามในท้องถิ่น คุณค่าทางเศรษฐกิจในฐานะที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้แก่ชุมชน 2) การบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมาก เนื่องจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรกรรมเพื่อบริโภคแบบดั้งเดิมมาเป็นสังคมเกษตรอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการการค้า ประกอบกับเป็นสังคมที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากเพื่อการสื่อสารแล้วยังใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอีกด้วย กระแสบริโภคนิยมที่คนยกย่องนับถือคนมีอำนาจทางทรัพย์สินเงินทอง(วัตถุ)มากกว่าด้านจิตใจ(ศีลธรรมและความดี) จึงทำให้พฤติกรรมการบูชาพระธาตุ 9 จอม เปลี่ยนแปลงไปหลายด้าน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ คือ 1) ด้านแนวคิดการบูชา 2) หลักการบูชา 3) จุดมุ่งหมายของการบูชา 4) วิธีการบูชา และ 5) อานิสงส์ของการบูชาทั้ง 5 ด้านดังกล่าวเป็นไปในทางวัตถุนิยม (อามิสบูชา) ซึ่งเบี่ยงเบนไปจากการปฏิบัติบูชา(ธรรมบูชา) ค่อนข้างจะมากด้วย โดยการแสดงออกถึงวิธีการบูชาด้วยวัตถุที่สลับซับซ้อนมีขั้นตอนมากมายแต่ก็แฝงด้วยการประดิษฐ์กรรมทางวัตถุที่วิจิตรงดงามอันเป็นบ่อเกิดของสิ่งประดิษฐ์ทางศิลปกรรมหลากหลายมากมายหลายประเภทที่สำคัญยังเป็นบ่อเกิดศิลปวัตถุจำนวนมากอันถือได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดพุทธศิลปะอีกทางหนึ่งด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ความศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย พบว่า การบูชาพระธาตุ 9 จอม มีลักษณะแบบจารีตประเพณี (แบบเดิม) ประกอบด้วย ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อที่ตรงตามกฎแห่งความจริง ตามธรรมและน้อมใจศรัทธาด้วยความเคารพต่อธรรมชาติที่เป็นจริงนั้น หรือศรัทธาเลื่อมใสในตัวบุคคลมีพระพุทธเจ้าหรือพระอรหันตสาวกทั้งหลาย เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปรม โสภาโส (ทองคำ) ได้กล่าวถึงศรัทธาไว้ว่า ศรัทธาเป็นภาษาสันสกฤต ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า สหฺธา แปลว่า ความเชื่อ แยกศัพท์ได้ดังนี้ สํ บทหน้า ธา ธาตุ เป็นไปในความเชื่อมั่น ตั้งมั่น อ ปัจจัยในนามกิตก์ วิเคราะห์ศัพท์ได้ดังนี้ สหฺทหติ เอตยาติ สหฺธา แปลว่า ที่ชื่อว่าศรัทธาเพราะเป็นเหตุให้บุคคลเชื่อมั่น สมมา จิตฺตนิเรติ เอตยาติ สหฺธา แปลว่า ที่ชื่อว่าศรัทธาเพราะเป็นเหตุให้บุคคลตั้งจิตชอบ สยํ สหฺทหติ สหฺธา แปลว่า ที่ชื่อว่าศรัทธาเพราะเป็นธรรมชาติตั้งมั่น ศรัทธา มักใช้คู่กับคำว่าปสาทะ ที่แปลว่าความเลื่อมใส ศรัทธาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2

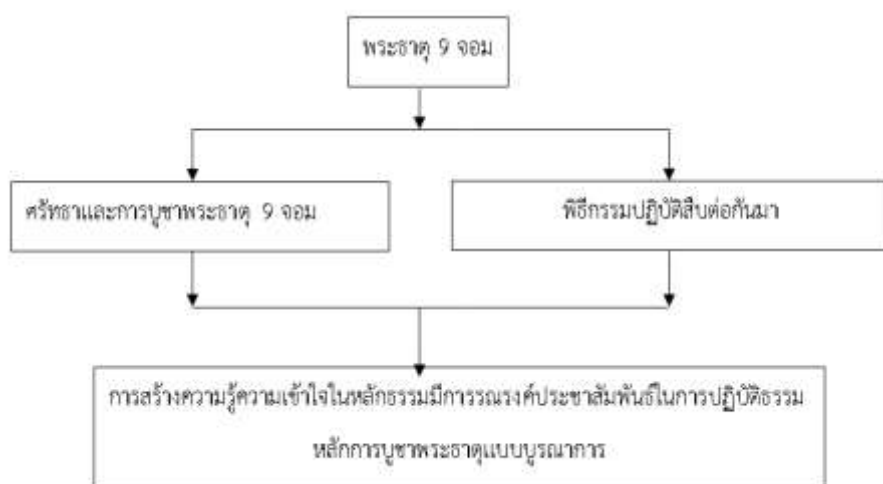
กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1. สัทธาญาณวิปยุต คือ ความเชื่อที่ไม่มีปัญญากำกับ 2. สัทธาญาณสัมปยุต คือ ความเชื่อที่มีปัญญากำกับ (พระมหาปรม โสภา (ทองคำ), 2542)

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การบูชาพระธาตุ 9 จอม แบบผสมผสานหรือแบบบูรณาการ (แบบปัจจุบัน) มี 2 ลักษณะ คือ อามิสบูชาและปฏิบัติบูชาหรือธรรมบูชา ตามหลักการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา โดยอามิสบูชาเป็นการบูชาพระธาตุด้วยดอกไม้ของหอมและวัตถุต่าง ๆ หรือการทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ส่วนปฏิบัติบูชาหรือธรรมบูชา คือ การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยเป็นไปตามหลักไตรสิกขา คือ การบำเพ็ญตนในการรักษาศีล ทำสมาธิ และเจริญภาวนาสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภาณุ ภาณุโก (กลิ่นปราชนุ) ได้กล่าวถึงประเภทของศรัทธาไว้ว่า ในพระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์หลักของพุทธปรัชญาเถรวาท ไม่ได้แบ่งประเภทของศรัทธาไว้ คงมีแต่ถาตตโพธิศรัทธาแต่อย่างเดียว แต่พุทธปรัชญาเถรวาท สอนให้มีศรัทธาที่ประกอบด้วยเหตุและผลเป็นสัมมาทิฐิ พระธรรมสังคหเถระในชั้นต่อมาได้รวบรวมศรัทธาไว้ 4 ประเภท คือ 1. กัมมศรัทธา เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม 2. วิปากศรัทธา เชื่อผลแห่งกรรม 3. กัมมัสสกตาสัทธิศรัทธา เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของ ๆ ตัว 4. ตถาคตโพธิศรัทธา เชื่อปัญญาการตรัสรู้เองโดยชอบของผู้มีพระภาคเจ้า ในทางพระพุทธศาสนา ถือว่าศรัทธาเป็นเบื้องต้นแห่งการทำกิจการต่าง ๆ และในการปฏิบัติธรรมเบื้องต้นเริ่มตั้งแต่ระดับโลกียะไปสู่ระดับโลกุตระ (พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลิ่นปราชนุ), 2547) การบูชาของการบูชาพระธาตุ 9 จอมในปัจจุบัน เป็นการบูชาที่มีความเชื่อแบบผสมผสานระหว่างความเชื่อตามจารีตประเพณี (แบบเดิม) และความเชื่อตามแนวทางของพระพุทธศาสนา (แบบใหม่) จึงเป็นทั้งศรัทธาญาณสัมปยุตและศรัทธาญาณวิปยุต ภายใต้บริบททางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ควรมีทิศทางความศรัทธาและการบูชาทั้ง 2 ประการจึงจะเหมาะสม คือ 1) ศรัทธาญาณสัมปยุต และ 2) ศรัทธาญาณวิปยุต ให้สมดุลกัน หรือเรียกว่าเป็นการบูชาแบบทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ผลจากการบูชาพระธาตุ 9 จอม แบบผสมผสานทำให้เกิดอานิสงส์ คือ 1) ได้สุขภาพกายที่ดี 2) อานิสงส์จากการสำรวมวาจา เป็นการรักษาศีลข้อ 4 ได้เป็นอย่างดี 3) บ่งบอกบุคคลอยู่ในร่องรอยความเมตตากรุณา 4) เกิดความสบายใจเพราะเป็นศูนย์รวมศรัทธาแห่งตน 5) เป็นการต่ออายุพระพุทธศาสนา 6) มุ่งเน้นความมีโชคลาภทรัพย์สินเงินทองเกียรติยศ ชื่อเสียง ความไม่เจ็บไข้ ความปลอดภัยไม่มีอันตรายใด 7) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีผลดีต่อระบบเศรษฐกิจเกิดการหมุนเวียนของเงินตราในชุมชนและท้องถิ่น ส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดเชียงราย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณรงค์ วิจิตตธมโม (เพิ่มกลาง) เรื่อง “วิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุ 9 จอม ในจังหวัดเชียงราย” พบว่าพระธาตุ 9 จอมเป็นโบราณสถานที่มีประวัติความเป็นมาหลายยุคสมัย ซึ่งคุณลักษณะตามตำนานเชื่อ

ว่าเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และมีความโดดเด่นด้านพุทธศิลป์ไม่ซ้ำแบบกัน มีความสำคัญในฐานะเป็นปูชนียวัตถุที่ทรงคุณค่าต่อจิตใจ เป็นศูนย์รวมแห่งความรักสามัคคีของคนในท้องถิ่นควรค่าแก่การศึกษา

องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย

ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงราย มีผลต่อความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตประจำวัน พระธาตุ 9 จอม จึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ ความเชื่อ ความศรัทธาและการบูชาพระธาตุที่เป็นพิธีกรรมปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานจนเป็นจารีตประเพณีของพุทธศาสนิกชนชาวเชียงรายที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันอย่างครบถ้วนและจะสืบทอดกันไปอีกยาวนาน การปฏิบัติในยุคต่อไปจะมีการยึดหลักการบูชาพระธาตุแบบบูรณาการและยืนหยัดในเจตนารมณ์ศรัทธา และการบูชาพระธาตุ 9 จอม ให้เป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาให้มากที่สุด มีการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการปฏิบัติธรรมมากขึ้น มีความพยายามในการปรับปรุงพฤติกรรม พร้อมทั้งปรับศรัทธาและการบูชาของตนเองไปสู่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สรุปเป็นรูปแบบผัง ดังนี้

แผนผังที่ 1 องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย

จากแผนผังที่ 1 องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย สามารถอธิบายได้ว่า ศรัทธาและการบูชาพระธาตุ 9 จอมของชาวพุทธในจังหวัดเชียงรายนั้น สามารถแบ่งการปฏิบัติออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) ศรัทธาและบูชาพระธาตุ 9 จอม เพราะความตั้งใจจริง และ 2) ศรัทธาและบูชาพระธาตุ 9 จอม

เพราะเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมา ด้วยลักษณะทั้ง 2 อย่างนี้ เกิดแบบแผนการสร้างความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรม มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการปฏิบัติธรรม เรียกว่า หลักบูชาพระธาตุแบบบูรณาการ

สรุปและข้อเสนอแนะ

พระธาตุ 9 จอมเป็นโบราณสถานที่มีประวัติความเป็นมาหลายยุคสมัย ซึ่งคุณลักษณะตามตำนานเชื่อว่า เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และมีความโดดเด่นด้านพุทธศิลป์ไม่ซ้ำแบบกัน มีความสำคัญในฐานะเป็นปูชนียวัตถุที่ทรงคุณค่าต่อจิตใจ เป็นศูนย์รวมแห่งความรักสามัคคีของคนในท้องถิ่นควรค่าแก่การศึกษา จากจุดมุ่งหมายในการบูชาของการบูชาพระธาตุ 9 จอมในปัจจุบัน เป็นความเชื่อแบบผสมผสานระหว่างความเชื่อตามจารีตประเพณี (แบบเดิม) และความเชื่อตามแนวทางของพระพุทธศาสนา (แบบใหม่) ป็นทั้งศรัทธาญาณสัมปยุตและศรัทธาญาณวิปยุต ในสังคมยุคปัจจุบัน มีความศรัทธาและการบูชาทั้ง 2 ประการ คือ 1) ศรัทธาญาณสัมปยุต และ 2) ศรัทธาญาณวิปยุต ให้สมดุลกัน หรือเรียกว่าเป็นการบูชาแบบทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ผลจากการบูชาพระธาตุ 9 จอมแบบผสมผสานทำให้เกิดอานิสงส์ คือ 1) ได้สุขภาพกายที่ดี 2) อานิสงส์จากการสำรวมวาจา เป็นการรักษาศีลข้อ 4 ได้เป็นอย่างดี 3) บ่งบอกบุคคลอยู่ในร่องรอยความเมตตากรุณา 4) เกิดความสบายใจ เพราะเป็นศูนย์รวมศรัทธาแห่งตน 5) เป็นการต่ออายุพระพุทธศาสนา 6) มุ่งเน้นความมีโชคกลางทรัพย์สินเงินทองเกียรติดียศ ชื่อเสียง ความไม่เจ็บไข้ ความปลอดภัยไม่มีอันตรายใด 7) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีผลดีต่อระบบเศรษฐกิจเกิดการหมุนเวียนของเงินตราในชุมชนและท้องถิ่นส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดเชียงราย

References

- กรมหลวงชินวราวุฒินัน. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า. (2536). *พระคัมภีร์อภิชานูปทีปิภา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระมหาณรงค์ วิจิตรธรรมโม (เพิ่มกลาง). (2560). “วิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุ 9 จอมในจังหวัดเชียงราย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญนำ ปรกโม (คนหมั่น). (2557). “การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและการบูชาพระธาตุของชาวพุทธในล้านช้าง”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาปรม โสภาโส (ทองคำ). (2542). “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลืนปราษฎ์), (2547). “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธ
ปรัชญาเถรวาท กับ เซนต์ออกัสติน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 2539. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สภาวัฒนธรรมอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. (2557). 100 ปี เมืองเทิงรำลึก. เชียงราย : โรงพิมพ์แม่สายการ
พิมพ์.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย. (2558). ตำนานพระธาตุ 9 จอม จังหวัดเชียงราย.
เชียงราย : โรงพิมพ์ไพศาลการพิมพ์.

กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภอดอยสะเก็ด
จังหวัดเชียงใหม่

The Procedure Development for Gilānupāthaka Bhikkhus of Doisaket

Chiang Mai Sangha Community

พระอานนท์ ฐิตโสภโณ (ศรีบุญชัย) Phra Arnon Titahophano (Sriboonchai)

พระวิสิทธิ์ ฐิตวิสิทโธ Phra Wisit Thitawisittho

วิโรจน์ วิชัย Virot Vichai

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

praarnon2016@gmail.com

Received 03/11/2023

Revised 01/03/2024

Accepted 01/06/2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพระคิลานุปัฏฐากในพระพุทธศาสนา 2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 3) ผลสัมฤทธิ์ การปฏิบัติหน้าที่พระคิลานุปัฏฐากในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรม จำนวน 18 รูป กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 31 รูป/คน รวมทั้งหมด 49 รูป/คน โดยการคัดเลือกสัมภาษณ์แบบเจาะจง แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่าดัชนีความตรง ของเนื้อหาแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติและเขียนพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) พระภิกษุสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลซึ่งกันและกันตามหลัก พระธรรมวินัย เช่น ลูกศิษย์ดูแลครูบาอาจารย์หรือพระอุปัชฌาย์ดูแลสหวิหาริก การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ด้วยตนเองนั้น มีมาตั้งพุทธกาลจนถึงปัจจุบันจึงเป็นเรื่องความสามัคคีความดีงามในหมู่สงฆ์

2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อจัดกิจกรรมอบรม ถวายความรู้ ความสามารถ เรื่องการดูแลสุขภาพให้กับผู้เข้ารับการอบรม ประเมินผลสัมฤทธิ์จาก กระบวนการพัฒนาอบรมจากการใช้หลักสูตรการพัฒนาพระคิลานุปัฏฐาก 35 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ย 2.39 คิดเป็นร้อยละ 7.97 มีคะแนนสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม

3) ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติหน้าที่พระคิลานุปัฏฐากในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การทำงานของพระคิลานุปัฏฐากต้องอาศัยความร่วมมือ และการสนับสนุนของภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและควรมีความรู้ในหลักวิชาการด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของพระสงฆ์ รวมทั้งทักษะการทำงานที่จำเป็น เพื่อร่วมกันส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ให้แข็งแรงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสืบไป

คำสำคัญ: กระบวนการ, พัฒนา, พระคิลานุปัฏฐาก, พระสงฆ์

Abstract

The objectives of this research were 1) study the concept of Gilānupāthaka Bhikkhus in Buddhism; 2) study the potential development process of Gilānupāthaka Bhikkhus in Doi Saket District, Chiang Mai Province; 3) study the performance achievement in duties of Gilānupāthaka Bhikkhus in Doi Saket District, Chiang Mai Province. The research was qualitative research, collecting data from a total of 49 monks who were 18 trainees attended the training activities and 31 key informants using the Purposive Sampling method by interview, a questionnaire and and interview, with a content validity index of each item between 0.67 - 1.00, analyzing data using descriptive statistics.

The research results found that:

1) Monks have roles and duties in taking care of each other according to the principles of Dhamma-Vinaya, such as disciples taking care of teachers or preceptors taking care of the Sangha. Taking care of the health of monks has been around since the time of the Buddha until now, so it is a matter of unity and goodness among monks.

2) The process of developing the potential of monks who are caring for the sick to organize training activities, provide knowledge and skills in caring for health for trainees. The evaluation of the results from the training development process from using the 35-hour monks who are caring for the sick curriculum had an average of 2.39, accounting for 7.97 percent, which was higher than before the training.

3) The results of the performance of duties of monks who are caring for the sick in Doi Saket District, Chiang Mai Province found that the work of monks who are caring for the sick requires cooperation and support from network partners, government agencies, and all relevant sectors, and should have knowledge of academic principles in caring for the health and hygiene of monks, including necessary work skills, in order to jointly promote the health of monks to be strong and have a better quality of life.

Keywords: process, development, Phrakilanuphatthak, monk

บทนำ

เรื่องการดูแลสุขภาพพระสงฆ์นั้น แม้ในสมัยพุทธกาลสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การที่พระภิกษุสงฆ์จะบรรลุธรรมได้นั้นมิเพียงต้องอาศัยการฝึกฝนในด้านจิตใจเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องอาศัยร่างกายในการประพฤติปฏิบัติธรรม จึงมีความสำคัญไม่แพ้กัน ดังนั้น ควรดูแลสุขภาพกายสุขภาพใจไปพร้อมๆกัน ดังพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีบิดา ไม่มีมารดาที่จะมาคอยดูแล ดังนั้น หากพวกเธอทั้งหลายไม่ดูแลอุปฐากซึ่งกันและกัน ผู้ใดเล่าจะมาคอยดูแลพวกเธอ ภิกษุรูปใดที่ปรารถนาจะดูแลเราพระตถาคต จงดูแลภิกษุที่ป่วยไข้เถิด ถ้ามีอุปัชฌาย์ หรืออาจารย์ สัทธิวีhari แม้ภิกษุร่วมอาจารย์ป่วย อาจารย์ยสัทธิวีhari พึงดูแลท่านเหล่านั้นยิ่งกว่าจะหาย ถ้าไม่อุปฐากดูแล ต้องอาบัติทุกกฏ (พระไตรปิฎก, 5/365-366/240-241)

ยุคสมัย สังคม โลกเปลี่ยนไปการครองชีพของพระสงฆ์ก็มีข้อจำกัดหลายอย่าง ข้อจำกัดในการเข้าถึงการดูแลสุขภาพด้านสุขภาพ ดังนั้น เพื่อให้การดูแลรักษาสุขภาพพระสงฆ์ให้สอดคล้องตามหลักพระธรรมวินัยและเหมาะสมกับการดำรงอยู่ มหาเถรสมาคมร่วมกับกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานทุกภาคส่วน ได้จัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ พ.ศ. 2560 (อุมาพร นิมิตระกุล และพระวิสิทธิ์ ฐิตวิสิทโธ, 2563: 3) ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางให้พระสงฆ์ดูแลสุขภาพตนเอง พระสงฆ์ภายในวัดตามหลักพระธรรมวินัยเพื่อให้พระสงฆ์เป็นแกนนำในด้านการดูแลสุขภาพ ส่งเสริมความรู้และทักษะการป้องกันโรค จึงเป็นหลักสูตรพระคิลานุปฐาก คือให้พระสงฆ์ดูแลสุขภาพซึ่งกันและกัน ตลอดจนถึงให้วัดมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี และเพื่อเป็นการเชื่อมโยงวัดกับชุมชน ปัจจุบันพระสงฆ์ในประเทศไทย มีจำนวน 290,015 รูป สามเณร จำนวน 58,418 รูป รวม 348,433 รูป มากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ เป็นพระสงฆ์ผู้สูงอายุ เมื่ออาพาธเจ็บป่วยก็ยากที่จะเข้ารับบริการจากหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะบางวัดอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ขาดผู้คอยดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง (กรมอนามัย, 2562: 1-2)

พระภิกษุในสมัยพุทธกาลมีบทบาทมีความสัมพันธ์สนิทใกล้ชิดและเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณของชาวบ้าน เพื่อช่วยให้ผู้คนพ้นทุกข์และสงเคราะห์ให้พบกับความสุขตามความเหมาะสม ปัจจุบันบทบาทหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ ไม่มีเฉพาะด้านการเผยแผ่ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา แต่ด้านสาธารณะสงเคราะห์ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง การพัฒนาพระสงฆ์ในพื้นที่ให้เป็นพระคิลานุปัฏฐากหรือพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด - อสว. ให้มีความรู้ความสามารถในการดูแลตนเอง ดูแลพระสงฆ์ภายในวัดและคนในชุมชนตามหลักพระธรรมวินัยได้ (พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภสสาร), 2556: 16-18) ในการเป็นพระแกนนำด้านสุขภาพพระสงฆ์ภายในวัดและชุมชน ตามหลักธรรมนำทางโลกโดยผ่านมาตรการ 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ข้อมูล การพัฒนา การบริการสุขภาพ และการวิจัยค้นคว้าภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2561: 1) การขับเคลื่อนให้มีพระคิลานุปัฏฐากประจำวัด เพื่อคอยแนะนำให้ความรู้ดูแลสุขภาพพระสงฆ์ภายในวัด ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้ามิได้แค่ทรงบัญญัติให้พระสงฆ์ต้องดูแลและอุปัฏฐากกันเองเวลาเกิดอาพาธเท่านั้น (พระไตรปิฎก, 5/365/239-240) แต่ยังทรงอนุญาตให้มีเครื่องยาต่างๆ ไว้รักษาโรคต่าง ๆ ได้ด้วย

ในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนพระคิลานุปัฏฐาก 312 รูป โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด มีพระคิลานุปัฏฐากเพียง 4 รูปเท่านั้น (ทะเบียนพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดเชียงใหม่, 2563: (สำเนาเอกสาร). จึงยากลำบากต่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและดูแลให้ทั่วถึง อีกทั้งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ไม่สามารถดูแลพระสงฆ์อาพาธที่อยู่ห่างไกล หน่วยบริการด้านการดูแลสุขภาพ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มี 14 ตำบล 98 วัด/สำนักสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์มีจำนวน 256 รูป สามเณร 59 รูป พระภิกษุอายุ 59-60 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 67 รูป เป็นพระสงฆ์ผู้มีอายุ ต้องอาศัยอยู่ตามลำพัง ไม่มีพระสงฆ์และสามเณรอาศัยอยู่ด้วย มีจำนวน 15 วัด เพื่อให้พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข การส่งเสริมให้พระสงฆ์มีสุขภาพที่ดี เพื่อป้องกันและลดการเกิดโรครื้อรังในกลุ่มพระสงฆ์ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้พระสงฆ์ดูแลพระสงฆ์อย่างต่อเนื่อง (โรงพยาบาลสงฆ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2562: 30-31.) เป็นการดูแลตามบทบาทหน้าที่ ตามหลักพระธรรมวินัยและส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดียิ่งขึ้นไป

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทราบถึงกระบวนการ ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อให้เป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ การเสริมสร้างความรู้

ความสามารถและประสบการณ์ สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับตนเองและพระภิกษุ-สามเณร ภายในวัดในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพระคิลานุปัฏฐากในพระพุทธศาสนา
- 2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 3) ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติหน้าที่พระคิลานุปัฏฐากในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

1.รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวិเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ การศึกษาจากพระไตรปิฎก และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากเอกสารหลักฐานทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัย เอกสาร และหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก 35 ชั่วโมง เอกสาร อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์ (Interview) ภิกษุที่ได้รับการดูแลสุขภาพ จำนวน 19 รูป การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ และพี่เลี้ยงจำนวน 12 รูป/คน รวมจำนวน 31 รูป/คน

2.ประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- กลุ่มตัวอย่าง คือ คัดเลือก พระภิกษุ - สามเณรผู้มีคุณสมบัติ 1) ผู้มีจิตอาสา 2) จบ นักระบบชั้นตรีหรือจบการศึกษาภาคบังคับ 3) มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง 5) มีวุฒิภาวะและมีบุคลิกลักษณะเหมาะสมที่จะเป็นพระคิลานุปัฏฐาก

1. พระภิกษุ-สามเณร ผู้เข้าร่วมอบรม การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก จำนวน 18 รูป
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์และพี่เลี้ยง จำนวน 12 รูป/คน
3. พระสงฆ์ที่ได้รับการดูแลสุขภาพจากพระคิลานุปัฏฐาก จำนวน 19 รูป

รวมทั้งหมด 49 รูป/คน

3. ขอบเขตพื้นที่

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลรวบรวม จากกลุ่มประชากร พระภิกษุ-สามเณร ในเขตพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1.วัดดอยสะเก็ด ตำบลเชิงดอย 3 รูป 2.วัดปทุมसरาราม (หนองบัว) ตำบลเชิงดอย 3 รูป 3.วัดรังสีสุทธาวาส ตำบลเชิงดอย 2 รูป 4.วัดรังสีสุทธาวาส ตำบลเชิงดอย 1 รูป

5.วัดรัตนปัญญารังสิตย์ (สันตันทุ) ตำบลสันปูเลย 2 รูป 6.วัดสันมะเกียง ตำบลสำราญราษฎร์ 4 รูป 7.วัดถาวรังสี (ม่วงโตน) ต.แม่ฮ้อยเงิน 1 รูป 8.วัดแม่ฮ้อยเงิน ตำบลแม่ฮ้อยเงิน 1 รูป และ 9.วัดดอยจอมแจ้ง ตำบลแม่โป่ง 1 รูป รวมทั้งหมด 18 รูป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้ขอคำแนะนำอาจารย์ปรึกษาและนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่นทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ Cronbach's Alpha เท่ากับ 1.00 Mean เท่ากับ .667

4.1 แบบสอบถามประเมินความรู้ก่อน-หลัง การอบรมพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก (pre-test,post-test) เป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกันชนิดเลือกตอบถูก/ตอบผิด จำนวน 30 ข้อ เกี่ยวกับความรู้ทั่วไป ตามตัวชี้วัดหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก ขั้นต้น 35 ชั่วโมง

4.2 แบบประเมินความพึงพอใจผู้เข้ารับอบรมการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1.ความพึงพอใจด้านวิทยากร 2.ความพึงพอใจด้านสถานที่ ระยะเวลา และ อาหาร 3. ด้านความรู้ความเข้าใจ 4. ด้านการนำความรู้ไปใช้ โดยมีเกณฑ์การประเมิน แบบประเมินค่าแบบกราฟฟิก (Graphic Rating Scale) คือ มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด เช่น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานแบบกราฟฟิก มีแนวโน้มให้ค่าความเที่ยงสูงสุดสำหรับการกำหนดแบบอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันในกรณีที่ปรับเป็นมาตรฐานค่าเชิงพฤติกรรม (Behaviorally-Anchored Rating Rating Scale) ก็จะทำให้ค่าความเที่ยง และความตรงมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 แบบสังเกตการณ์กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์ อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแบบที่ใช้เก็บรวบรวมพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การมีส่วนร่วมในการทำงาน และความสารถในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย หน่วยงานต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลอำเภอดอยสะเก็ด เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุข และ อสม. เป็นต้น

4.4 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์และพื้เลี้ยง โดยการนำผลการสัมภาษณ์ คำตอบ มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์และตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านความรู้เรื่องสุขภาพในการดูแลตนเองและให้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพเบื้องต้นแก่พระสงฆ์ภายในวัด 2.ด้านทักษะในการดูแลตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ภายในวัดและชุมชน และ 3.ด้านความสามารถในการในการปฏิบัติงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ต่างๆได้ จำนวน 12 รูป/คน

4.5 แบบสัมภาษณ์พระสงฆ์อาพาธ (Interview) พระสงฆ์ที่ได้รับการดูแลสุขภาพ โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ภายในพื้นที่ที่มีความเสี่ยง มีปัญหาทางด้านสุขภาพ และที่ได้รับการดูแลสุขภาพ จากการทำ

หน้าที่พระคิลานุปัฏฐากหรือ(พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด –อสว.) ภายในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 19 รูป นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเขียนพรรณนาอธิบายเพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. ผลการประเมินความรู้ก่อน-หลัง การอบรม จำนวน 18 รูป โดยใช้ค่าร้อยละ และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอบรมก่อนและหลังของกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติ t-test (Independent Samples Test) ผลประเมินก่อนอบรมค่าเฉลี่ย 19.94 ร้อยละ 66.47 ส่วนการประเมินหลังอบรม ได้จำนวนค่าเฉลี่ย 74.43 คิดเป็นร้อยละ 74.43 เมื่อพิจารณาคะแนน พบว่ามีคะแนนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.39 คิดเป็นร้อยละ 7.97

5.2. จากผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มทดลองหลังการอบรม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x} = 4.06$ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของความพึงพอใจจากการอบรม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านวิทยากร $\bar{x} = 4.30$ รองลงมา คือ ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร $\bar{x} = 4.10$ ด้านการนำความรู้ไปใช้ $\bar{x} = 4.07$ ส่วนความพึงพอใจที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ $\bar{x} = 3.76$

5.3 แบบสังเกตการณ์ในการจัดอบรม แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ (Interview) และการสัมภาษณ์พระสงฆ์อาพาธ ผู้วิจัยจะนำผลมาวิเคราะห์ สรุปผล แล้วนำเสนอองค์ความรู้ตามกรอบวิจัยและเขียนพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับพระคิลานุปัฏฐากในพระพุทธศาสนา พบว่า พระคิลานุปัฏฐาก ในพระไตรปิฎกไม่มีความหมายเฉพาะ แต่มีความหมายตรงกับคำว่าอุปัฏฐาก คือ ให้พระสงฆ์พึงอุปัฏฐากซึ่งกันและกันตามความสมควรเมื่อเกิดอาพาธเจ็บป่วย ดังปรากฏในอาจารย์วัตร (วิ.ม. (ไทย) 4/78/107). และอุปัชฌาย์วัตร (วิ.ม. (ไทย) 4/66/82-2). แต่พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนชุด คำวัด, (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9 ,ราชบัณฑิต2538: 1410-1411). ให้ความหมายพระคิลานุปัฏฐาก หมายถึง ผู้ปฏิบัติดูแลภิกษุไข้ “อุปัฏฐาก” ใช้เรียกผู้คอยรับใช้ ผู้ปรนนิบัติดูแลอย่างใกล้ชิด พระคิลานุปัฏฐากในพระพุทธศาสนานั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน ความสำคัญของพระคิลานุปัฏฐากจึงแบ่งออกได้ดังนี้

1. ความสำคัญของพระสงฆ์ควรปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา หมายถึง พระสงฆ์ควรอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตาต่อกัน การดูแลอุปฐากพระสงฆ์ด้วยกันเองยังถือเป็นพุทธบัญญัติอีกด้วย เช่น ชีวิตของพระสงฆ์นั้น บิดาก็ดี มารดาก็ดี ของพวกเธอทั้งหลายไม่มี หากไม่พยาบาลกันเองใครเล่าจะมาดูแลพวกเธอ ภิกษุใดปรารถนาจะเป็นผู้อุปฐากเรา ขอให้ภิกษุนั้นพยาบาลภิกษุไข้เถิด ถ้าพระอุปัชฌาย์อาจารย์ สัทธวัหาริกอันเตวาสิกของผู้ไข้มืออยู่ให้เธอพยาบาลกันจนกว่าจะหายหรือสิ้นชีพ ถ้าไม่มีผู้ร่วมให้พระอุปัชฌาย์อาจารย์ ถ้าภิกษุผู้จรมาตัวคนเดียวให้พระสงฆ์พยาบาล ถ้าไม่พยาบาลต้องอาบัติทุกกฏ (พระไตรปิฎก, 5/365/239-240).

2. ความสำคัญในการช่วยเหลือต่อการปฏิบัติธรรม คือ การอำนวยความสะดวกต่างๆ จะช่วยให้การบำเพ็ญธรรมได้อย่างสะดวกและเผยแผ่ธรรมได้ดียิ่งขึ้น เช่น พระอานนท์ ที่คอยอุปฐากดูแลพระพุทธเจ้า ด้วยการถวายน้ำเย็นน้ำร้อนไม้สีฟันนวดพระหัตถ์และพระบาท ปิดกวาดพระคันธกุฎี และบริเวณรอบๆ (อง.เอกก.(ไทย)1/249/454).

3. ความสำคัญในการสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนา การทำหน้าที่ของผู้อุปฐากเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่ง ที่ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะการอุปฐากด้วยปัจจัย 4 ที่พุทธศาสนิกชนได้กระทำกับพระสงฆ์ เป็นการบำรุงพระภิกษุสงฆ์เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เช่น อนาถปิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขา มหาอุบาสิกา ท่านเหล่านั้นได้เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้อุปฐากพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ จึงทำให้พระพุทธศาสนามั่นคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538: 269).

พระคิลานุปฐากมีความหมายตรงกับคำว่า ภิกษุผู้อุปฐาก จึงมีความหมายตามที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎก คือ พระสงฆ์ควรอุปฐากซึ่งกันและกันตามความเหมาะสม หรือ “พระคิลานุปฐาก” หมายถึง พระภิกษุผู้ปฏิบัติดูแลภิกษุไข้ ตามหน้าที่ เช่น สัทธวัหาริกหรือลูกศิษย์ควรปฏิบัติต่อพระอุปัชฌาย์ของตน ตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงก่อนเข้านอน รวมถึงเวลาเกิดอาพาธเจ็บป่วยด้วยความเคารพและจริงใจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปฐากในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ได้จัดอบรมถวายความรู้ความสามารถในการดูแลสุขภาพตามหลักสูตรพระคิลานุปฐาก 35 ชั่วโมง 2) การฝึกปฏิบัติดูแลตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ภายในพื้นที่ 10 ชั่วโมง โดยมีพระภิกษุ-สามเณร ภายในอำเภอดอยสะเก็ด เข้าร่วม จำนวน 18 รูป เพื่อสร้างและพัฒนาพระคิลานุปฐาก ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการตรวจคัดกรองดูแลสุขภาพให้กับพระภิกษุ-สามเณร ภายในวัดและชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและเก็บข้อมูลพื้นฐานใน

การที่จะพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อนำมาสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภอตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการสำรวจ คือ การลงพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อทราบถึงปัญหาสุขภาพพระสงฆ์ และพระภิกษุ-สามเณร ที่จะเข้าร่วมโครงการอบรมในเขตพื้นที่อำเภอตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 20 – เมษายน -13 มิถุนายน พ.ศ. 2564

2. ขั้นตอนการประสานขอความร่วมมือ เจ้าคณะผู้ปกครอง คณะสงฆ์ ภาศิเครือข่าย หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ โดยมีตัวแทนจากโรงพยาบาลอำเภอตอยสะเก็ดและศูนย์สาธารณสุขประจำอำเภอตอยสะเก็ด ร่วมประชุม เพื่อวางแผนกำหนดการอบรมและชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภอตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

3. ขั้นตอนการทำหนังสือขอความร่วมมือ เจ้าคณะผู้ปกครอง เจ้าอาวาส พระภิกษุ-สามเณร ผู้เข้าร่วมโครงการอบรม จำนวน 18 รูป และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลตอยสะเก็ด รพ.สต.,อสม. ร่วมเป็นวิทยากร จำนวน 9 รูป/คน ชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการพัฒนาและกำหนดการอบรม

4. ขั้นตอนการจัดโครงการอบรมถวายความรู้/กิจกรรม ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ระหว่างวันที่ 19-23 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 ณ วัดพระธาตุตอยสะเก็ด โดยใช้หลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก 35 ชั่วโมง โดยมีวิทยากร จำนวน 9 รูป/คน ดังนี้

1) พระครูพิพิธสุตาทรร ดร. 2) นางมิทธิรา เจริญกาญจน์, พยาบาลวิชาชีพ 3) นายภานุวัฒน์ แสงเรือน, กายภาพบำบัด 4) ทพ.หฤทัย สุขเจริญโกศล, ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ 5) นางสร้อยญา พิจารย์, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ,รับผิดชอบคลินิกโรคเรื้อรัง 6) นางสาวภา นันตวิทย์, พยาบาลวิชาชีพ 7) นางลัดดาวัลย์ มีเลข, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ 8) นายอนุสรณ์ ชะวรรณสุข, เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญการ 9) นางสาวสิริมนต์ แสนคำวงศ์, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

5. ขั้นตอนการฝึกปฏิบัติลงพื้นที่ของผู้เข้าร่วมอบรม โดยการลงพื้นที่ ออกเยี่ยม ตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ภายในวัด ต่างๆ ในเขตพื้นที่อำเภอตอยสะเก็ด ร่วมกับ ภาศิเครือข่าย หน่วยงานต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และ อสม. ร่วมปฏิบัติงาน อีกทั้งคอยเป็นที่เลี้ยง คอยแนะนำ ช่วยเหลือด้านการตรวจคัดกรองสุขภาพได้อย่างถูกต้อง

6. ขั้นตอนการประเมินผลกระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก โดยสรุปผลจากแบบสอบถามประเมินความรู้ก่อน-หลัง จำนวน 30 ข้อ สำหรับผู้เข้าร่วมอบรมต้องผ่านอย่างน้อย 80 เปอร์เซนต์ และตามแบบเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ถอดบทเรียน สรุป

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิจัย จนได้องค์ความรู้จากกระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปฏิญาณและนำมาเขียนอธิบายในเชิงพรรณนา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติหน้าที่พระคิลานุปฏิญาณในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ประเมินความรู้ก่อนการใช้หลักสูตรการพัฒนาพระคิลานุปฏิญาณ 35 ชั่วโมง จำนวนค่าเฉลี่ย 19.94 คิดเป็นร้อยละ 66.47 ส่วนการประเมินหลังอบรม มีจำนวนค่าเฉลี่ย 74.43 คิดเป็นร้อยละ 74.43 เมื่อพิจารณาคะแนน จะเห็นได้ว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม มีคะแนนเฉลี่ย 2.39 คิดเป็นร้อยละ 7.97 ผลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม หลังการใช้หลักสูตรพระคิลานุปฏิญาณ 35 ชั่วโมง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของความพึงพอใจของหลังการอบรม ภาพรวม สามารถเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย คือ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านวิทยากร รองลงมาคือ ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร ด้านการนำความรู้ไปใช้ ส่วนความพึงพอใจที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ ด้านความรู้ความเข้าใจผลสังเกตการกระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปฏิญาณประเมิน 8 ด้าน สังเกตการณ์โดย น.ส. ณัฐยานันต์ ปารมมี (พนักงานธุรการ, บันทึกข้อมูลผู้ป่วยเชิงรุก) รพ.ดอยสะเก็ด พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสม พอดี และสะดวก เนื้อหาสาระดี วิทยากรมีความเชี่ยวชาญในหลักสูตร ผู้เข้ารับการอบรมให้ความร่วมมือ ฝึกเรียนและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ดี ส่วนด้านปัญหาและอุปสรรคระหว่างการอบรม พบว่า อยู่ในช่วงที่โรคโควิด-19 ระบาด และตรงกับวันที่โรงเรียนเปิดการเรียนการสอนผู้เข้าร่วมอบรมบางรูปจึงไม่สามารถมาครบตามกำหนดของการอบรมได้ 2) ผลสัมฤทธิ์ด้านการปฏิบัติหน้าที่พระคิลานุปฏิญาณในอำเภอดอยสะเก็ด คือ การไปตรวจเยี่ยม และตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ภายในวัด ประเมินและสรุปผลจากแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์และพระสงฆ์ที่ได้รับการดูแลสุขภาพจากพระคิลานุปฏิญาณนั้น พบว่า ได้ลงตรวจเยี่ยม ตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นให้กับพระภิกษุ-สามเณร เช่น วัด ความดัน ตรวจเบาหวาน ภายในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด โดยคัดเลือกกลุ่มเสี่ยง พระสงฆ์ที่มีอายุ จำนวน 23 วัด ได้แก่ 1.วัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตำบลเชิงดอย 2.วัดอมราราม ตำบลเชิงดอย 3.วัดร่องขี้เหล็ก ตำบลเชิงดอย 4.วัดพัฒนามงคล ตำบลเชิงดอย 5.วัดสุเกษม ตำบลเชิงดอย 6.วัดหิรัญญาวาส ตำบลแม่จ้อยเงิน 7.วัดแม่ฮ้อยเงิน ตำบลแม่ฮ้อยเงิน 8.วัดสันตมวงเหนือ ตำบลสำราญราษฎร์ 9.วัดป่าเหมือด ตำบลสำราญราษฎร์ 10.วัดป่าแพ่ง ตำบลแม่คือ 11.วัดสารภี ตำบลแม่คือ 12.วัดใหม่ชลประทานชูชาติ ตำบลหลวงเหนือ 13.วัดสารคามรังสรรค์ (เมืองวะ) ตำบลหลวงเหนือ 14.วัดปียาราม(ป่าตั่ว) ตำบลปาลาน 15.วัดศรีประตู่ ตำบลปาลาน 16.วัดดอยจอมแจ้ง ตำบลแม่โป่ง 17.วัดต้นผึ้ง ต.แม่โป่ง 18.วัดดอนชัย(ท่า

ร้ว) ตำบลสันปูเลย 19.วัดปางอัน ตำบลป่าเมี่ยง 20.สำนักสงฆ์ห้วยหม้อ ตำบลป่าเมี่ยง 21.วัดสุวิเวการาม (สันทราย) ตำบลลงเหนือ 22.วัดปางน้ำถุ ตำบลป่าเมี่ยง 23.วัดปางอ้อ ตำบลป่าเมี่ยง จากผลการสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ได้รับการดูแลสุขภาพจากการทำงานของพระคิลานุปัฏฐากเป็นสิ่งที่น่าพอใจเห็นตรงกันว่ามีรู้ความสามารถและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ด้านความสามารในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ นั้น พบว่า พระคิลานุปัฏฐากควรแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน การประสานงานกับภาคีเครือข่าย หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ของตนให้มาก จากผลสรุป ความสามารในการประสานงานของพระคิลานุปัฏฐากร่วมกับภาคีเครือข่ายนั้น ยังจำเป็นต้องฝึกประสบการณ์ประสานงานกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ให้มากขึ้น ส่วนในด้านการทำงานถือว่ามีอุปสรรค แต่อย่างไรก็ตามอนาคตควรเชื่อมโยงระบบการทำงานของพระคิลานุปัฏฐากร่วมกับหน่วยงานต่างๆในพื้นที่

ข้อสรุปจากการวิจัยชี้ว่า ผลสัมฤทธิ์ในการทำหน้าที่ของพระคิลานุปัฏฐาก คือ ควรมีการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ ประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล เกี่ยวกับพระสงฆ์ที่อาพาธอย่างมีระบบ เผยแพร่ข่าวสารแนะนำการรักษาและการป้องกันโรค ตรวจคัดกรองสุขภาพเบื้องต้น ออกตรวจเยี่ยมและคอยเป็นกำลังใจให้กับพระสงฆ์ภายในวัดต่าง ๆ และควรมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐคอยดูแลให้คำแนะนำ การตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ภายในวัดและชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพระคิลานุปัฏฐากในพระพุทธศาสนา พบว่า สมัยพุทธกาล พระตติตติคตตะ เกิดอาพาธเป็นโรคผิวหนังอย่างรุนแรง ปล่อยให้ดูแลเพียงพาตัวเองไปตามยถากรรม เมื่อทราบถึงพระพุทธเจ้า จึงทรงก่อกไฟ ผสมน้ำอุ่น และเช็ดตัวให้ด้วยพระองค์เอง หลังจากนั้นจึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “พวกเธอละบ้านเรือนมา ไม่มีพ่อแม่ ไม่มีญาติพี่น้องที่จะมาดูแล พวกเธอพึ่งดูแลกันเอง ถ้าพวกเธอไม่ดูแลกันแล้ว ใครจะมาดูแลเล่า ถ้าใครปรารถนาจะอุปัฏฐากตถาคต ก็พึงอุปัฏฐากแลภิกษุอาพาธเถิด จากนั้นมาจึงเป็นแนวประเพณีอันดีงามในหมู่สงฆ์ที่ต้องดูซึ่งกันและกันสืบๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์เป็นเรื่องที่มีการพูดถึงกันมานานมาก ไม่ว่าจะในส่วนของภาครัฐภาคเอกชน แม้แต่คณะสงฆ์ล้วนแล้วแต่ออกนโยบายการดูแลในส่วนของการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของการถวายอาหารต่าง ๆ แก่พระสงฆ์หรือจะเป็นในเรื่องการถวายความรู้แก่พระสงฆ์ในการเลือกฉันภัตตาหารต่าง ๆ รวมถึงการถวายความรู้ในเรื่องการบริหารด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้พระสงฆ์มีสุขภาพที่ดีขึ้น แต่ถึงกระนั้น พระสงฆ์ส่วนใหญ่ก็ยังขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จากบางพื้นที่ในส่วนของชุมชน ชนบท เมื่อมีพระภิกษุผู้มีอายุมากเกิดเจ็บป่วยอาพาธ ในขั้นแรกสามารถดูแลตัวเองได้ ยังสามารถปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ได้ไม่เป็นปัญหา หากโรคร้าย

ต่าง ๆ รุมเร้ามากยิ่งขึ้น พระสงฆ์เป็นประชากรกลุ่มสังคมที่ไม่เข้าถึงการบริการรักษา เพราะมีข้อจำกัดหลาย ๆ อย่างที่ต้องคำนึงถึงพระวินัยเสียก่อนจะเข้าไปรักษา เช่น โรงพยาบาลสำหรับพระสงฆ์ก็อยู่ห่างไกล แต่ละจังหวัดมีไม่เพียงพอ เวลาเข้ารับการรักษาพยาบาลโรงพยาบาลทั่วไป ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ส่งเสริมให้ภิกษุช่วยพยาบาลภิกษุไข้ และทรงเยียวยาด้วยศีลธรรม เช่น งานศึกษาของพระมหาราเชนทร์ เขมาสโก (บ้านเกาะใต้) (2561) พบว่า พระพุทธองค์ทรงวางหลักการถึงบุคคลที่จะอุปฐากภิกษุไข้ไว้ 7 อย่าง คือ 1. หลักอุปัชฌายวัตร 2. หลักสัทธิวิหาริกวัตร 3. หลักอาจารย์วัตร 4. หลักอันตเวาสิกวัตร 5. หลักภิกษุผู้ร่วมอุปัชฌาย์เดียวกัน 6. หลักภิกษุผู้ร่วมอาจารย์เดียวกัน 7. หลักสงฆ์ที่อยู่ในวัดนั้นพึงพยาบาลภิกษุไข้จนกว่าจะหาย ในส่วนหลักธรรมที่ใช้ในการบรรเทาอาการเจ็บป่วย พบว่า ใช้หลักธรรมศีลธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมในการช่วยบำบัดจิตใจให้กับภิกษุไข้ มีจิตใจเข้มแข็งต่อสู้กับทุกข์ภัยไข้เจ็บได้ ใช้หลักไตรสิกขา ช่วยให้ใช้ชีวิตด้วยความสำรวมระวังด้วยความไม่ประมาท และใช้หลักโพชฌงค์สูตร เป็นหลักที่ทำให้ได้เรียนรู้ชีวิตจากความเจ็บไข้ เรียนรู้โรครภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นกับตน และหาหนทางเยียวยาแก้ไขเพื่อระงับความเจ็บปวดสำหรับแนวทางการอุปฐากภิกษุไข้ในพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภออดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีเป้าหมายในการพัฒนาพระคิลานุปัฏฐาก 3 ประเด็นเป้าหมาย คือ 1) เพื่อให้พระคิลานุปัฏฐาก มีองค์ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย 2) เพื่อให้พระคิลานุปัฏฐาก มีทักษะ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติการและการทำงานในการดูแลสุขภาพอนามัยตามหลักพระธรรมวินัย ให้คำแนะนำดูแลพระสงฆ์ภายในวัด และชุมชน 3) เพื่อให้พระคิลานุปัฏฐากมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายให้พระสงฆ์แกนนำชุมชนในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ภายในวัดและชุมชนได้ พบว่า จากการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากครั้งนี้ ได้ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม คือ ได้พระคิลานุปัฏฐากที่ผ่านทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ได้รับเกียรติบัตร จาก 18 รูป เพียง 4 เท่านั้น สาเหตุที่ไม่ผ่านตามเกณฑ์ทั้งหมดเพราะหลังจากอบรมเสร็จก่อนฝึกปฏิบัติลงทำงานในพื้นที่จริงบางรูปลาสิกขาและบางรูปย้ายไปอยู่ต่างจังหวัด

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การปฏิบัติงานของพระคิลานุปัฏฐากอำเภออดอยสะเก็ด พบว่า ออกตรวจเยี่ยมสอบถามปัญหาสุขภาพให้กำลังใจ อุปัฏฐากดูแลสุขภาพด้านร่างกายเบื้องต้น และสุดท้ายหากอาการหนักเกินจะรับมือไหว ก็จะประสานงานกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่มาช่วยดูแลและส่งต่อการรักษาที่หน่วยบริการใกล้วัด พระคิลานุปัฏฐากที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 18 รูป ยังไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ และทั่วถึงเนื่องด้วยข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดองค์ความรู้ในเรื่องของการดูแลผู้ป่วยอาพาธ ได้

อย่างถูกต้อง มีข้อจำกัดด้านเวลา ความสะดวกเรื่องการเดินทาง เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณัฐฐานันท์ อนาลโย (กุลจรัสโกติน) (2565) พบว่า การทำงานของพระคิลานุปัฏฐาก หากจะให้ทำงานได้อย่างเต็มที่ จะต้องได้รับการสนับสนุน อำนวยความสะดวกทุก ๆ เรื่อง อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

องค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้จากวิจัยหลายส่วน ผู้วิจัยได้ได้นำมาประมวลผลเพื่อเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย จำแนกองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็น 10 ส่วน ดังนี้

มติมหาเถรสมาคมได้จัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติขึ้นเพื่อให้พระสงฆ์ได้ดูแลซึ่งกันและกันตามหลักพระธรรมวินัย การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากตามหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก 35 ชั่วโมง ให้มีประสิทธิภาพนั้น มีหลายปัจจัยที่จะทำให้สำเร็จ 1) ต้องทำงานร่วมกับภาศึเครือข่ายหน่วยงานของภาครัฐต่าง ๆ ภายในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลอำเภอดอยสะเก็ด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และ อสม. รวมถึงเจ้าคณะปกครองระดับสูง พระสังฆาธิการเจ้าอาวาส พระ

ลูกวัดที่จะมาเป็นอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพพระจำวัด 2) ควรมีแนวทางในการปฏิบัติที่สอดคล้องกับพระธรรมวินัยที่ดำรงไว้ซึ่งความสามัคคีในหมู่สงฆ์ และยังเป็น การเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เกิดความรู้สึกใกล้ชิดอบอุ่นเสมือนบุตรได้ดูแลอุปฐากบิดา 3) การวางแผน จัดการระบบในการทำงาน ในการดูแลสุขภาพเพื่อให้เข้าถึงและสามารถแก้ปัญหาให้กลุ่มกลุ่มพระสงฆ์ได้ 4) การวางแผนยุทธศาสตร์ที่ดีต้องมีหน่วยงานที่ทำงานเชิงรุก หน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ 5) มีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในแต่ละตำบล 6) ส่งเสริมสุขภาพตามหลักพุทธประยุกต์ให้สอดคล้องกับหลักธรรมหนุนนำเสริมสร้างร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่ที่ยั่งยืน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภอต๋อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ค้นพบว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก อยู่ภายใต้หลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก 35 ข้อโม่ง ถึงกระนั้นยังจำเป็นต้องร่วมกันวางแผน หลักสูตรเพื่อให้เหมาะสม สามารถรับรองความต้องการและแก้ปัญหาในพื้นที่นั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพได้ กิจกรรมอบรมหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐากเป็นภาระหน้าที่เกี่ยวข้องกับทุกระดับทุกภาคส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ ที่จะคอยกำกับให้ความรู้ ประสานงาน ให้ข้อมูลด้านสุขภาพ ให้คำปรึกษาในด้านการดูแลสุขภาพให้กับพระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง รวมถึงเจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ เจ้าอาวาส โดยเฉพาะพระภิกษุ-สามเณร ที่มาทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพพระจำวัด ต้องตระหนักถึงความสำคัญ ให้ความร่วมมือ สนับสนุน เข้าใจระบบในการทำงาน ในบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน ติดตามประเมินผล อย่างต่อเนื่องจึงจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นได้ว่าโครงการที่ได้พัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากไปแล้วจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ และจึงจะเกิดประสิทธิผล ประโยชน์ให้กับพระสงฆ์ในพื้นที่ ชุมชน สังคมที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนา

- 1) คณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันให้เป็นวาระสำคัญแต่ละพื้นที่ และสนับสนุนการจัดโครงการและการทำงานอย่างต่อเนื่อง
- 2) ควรมีการบูรณาการกับโครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ เช่น โครงการวัดส่งเสริมสุขภาพ โครงการแพทย์อาสา เป็นต้น
- 3) ด้านการทำงานของพระคิลานุปัฏฐาก ควรมีการสนับสนุน ทั้งด้านอุปกรณ์และงบประมาณ อำนวยความสะดวกการเดินทางในการปฏิบัติงานของพระคิลานุปัฏฐากเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เป็นวิธีการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการวิจัย เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม สามารถดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยอาจดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์อำเภอตอยสะเก็ด และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

2) ควรมีการวิจัยเชิงลึกเพิ่มเติมเพื่อสำรวจความต้องการและปัญหาในการปฏิบัติงานของพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาศักยภาพของพระคิลานุปัฏฐากอย่างรอบด้าน

References

- กรมอนามัย. (2562). *คู่มืออบรมพระคิลานุปัฏฐาก หลักสูตร 70 ชั่วโมง*. จังหวัดนนทบุรี: ทะเบียนพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดเชียงใหม่. (2563). 19 กุมภาพันธ์ (สำเนาเอกสาร).
- ไทยรัฐฉบับพิมพ์. *มหาเถรสมาคมประกาศขับเคลื่อน.ธรรมบุญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ 2561*. [แหล่งข้อมูล]. ออนไลน์ : <https://www.thairath.co.th/news/local/1340087> [10 กรกฎาคม 2563].
- พระครูประภัศร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสสโร). (2556). บทบาทพระสงฆ์ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์วรท อภิวิโร (มิ่งขวัญ). (2564). ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9 ,ราชบัณฑิต). (2538). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน* ชุดคำวัด,พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). *พจนานุกรมพุทธศาสน ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาณัฏฐานันท์ อนาลโย (กุลจรัสโกสิน). (2565). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนทางสังคมและความคงอยู่ของพระคิลานุปัฏฐากในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 7. *วารสาร มจร.ทริภุชชัยปริทรรศน์*. ปีที่ 6. ฉบับที่ 2. (กรกฎาคม – ธันวาคม 2565)

พระมหาราชมนตรี เหมาสโภ (บ้านเกาะใต้). (2561). ศึกษาแนวทางการอุปฐากภิกษุใช้ใน
พระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โรงพยาบาลสงฆ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2562). *การอุปฐากพระสงฆ์อาพาธภายใต้
หลักธรรมวินัย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อาร์ต ควอลิตี้ จำกัด.

อุมาพร นิมิตระกูล และพระวิสิทธิ์ ฐิตวิสิทฺโธ. (2563). พฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์กับความรอบรู้
ด้านสุขภาพจากพระคิลานุปัฏฐากสู่พระนักสื่อสารในเขตสุขภาพที่ 1. *วารสารพุทธศาสตร์
ศึกษา*. ปีที่ 11. ฉบับที่ 1. (มกราคม – มิถุนายน)

การพัฒนาแบบแผนการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา

Development of Model for Effective Internal Supervision by Applying APDRE
Model for Teachers Sappannu Witthaya School

พระดนัย ชยเมธี (ไชยมี) Phra Danai Jayamethi

พศิน แทงจวง Phasina Tangchuang

พระมหาสกุล มหาวิโร, ผศ.ดร Phra Mahasakul Mahaweero, Asst. Prof. Dr.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

Chaimeedana@gmail.com

Received 2023/12/18

Revised 2024/03/25

Accepted 2024/04/02

บทคัดย่อ

วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนสัพพัญญู วิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ 2)พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ และ3)ประเมินรูปแบบ การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมสำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มจำนวน 6 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าจุดอ่อน คือ ก่อนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ไม่มีการสร้างคู่มือที่ได้มาตรฐาน การนิเทศภายในได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกยังมีน้อย จุดแข็ง ได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มของโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ มีการใช้เครือข่าย มีสนับสนุนด้านความรู้ และครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2) การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1 การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Awareness : A) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Planning : P) 3 การ

ปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Doing : D) 4 การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (Reinforcing : R) และ 5 การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Evaluating : E)

3) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู พบว่าผลลัพธ์อยู่ในดับมากที่สุด หลักการ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้กระบวนการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model โดยข้อมูลย้อนกลับอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การนิเทศภายใน, APDRE Model.

Abstract

Research aims to 1) Study the condition of internal supervision of Saphanyu Wittaya School, Mae Wang District, Chiang Mai Province. 2) Develop an internal supervision model by applying the APDRE Model for teachers in Saphanyu Wittaya School, Mae Wang District, Chiang Mai Province. and 3) evaluate the model Participatory internal supervision for teachers In Saphanya Wittaya School, Mae Wang District, Chiang Mai Province Qualitative research format using participatory practice with 12 figures/person. Tools include in-depth interviews. and group discussion of 6 people, content analysis

The research results found that

1) The condition of internal supervision at Saphanyu Wittaya School, Mae Wang District, Chiang Mai Province, found that the weak point was that before the supervision of learning management, there was no creation of a standardized manual. Internal supervision receives little assistance from outside agencies. Strong points are assistance from the Phra Pariyatham School group. There is a boost in morale and encouragement. Network is used There is knowledge support. and teachers have moral support in their work

2) Developing an internal supervision model by applying the APDRE Model for teachers, consisting of 5 steps as follows: 1. Enhancing knowledge and understanding before supervising learning management (Awareness: A). Step 2 : Planning management supervision. Learning (Planning : P) 3 Learning management supervision practice (Doing : D) 4 Strengthening morale and morale in work (Reinforcing : R) and 5 Evaluating learning management supervision (Evaluating : E)

3) The results of the evaluation of the internal supervision model using the APDRE Model for teachers found that the results were the most satisfactory. Principles and conditions for applying the model to the process Factors affecting internal supervision using the APDRE Model, with feedback at a high level.

Keywords: Model Development, Internal Supervision, APDRE Model.

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ เริ่มมาตั้งแต่ ค.ศ.1990 ส่งผลต่อการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่างๆ ในโลก ทั้งด้านการค้า การลงทุน การเงิน การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต และการขนส่ง และโลจิสติกส์ (OECD, 2017 : 84) พัฒนามาจนเป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากยุคอุตสาหกรรมเข้าสู่ยุคข่าวสารข้อมูล และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยมีกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) เร่งผลักดันให้ประเทศเป็นสากลเร็วขึ้น คนต้องรู้จักคิด เพื่อสามารถเลือกรับข่าวสารข้อมูลและเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม รวมถึงต้องแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงกับประเทศในโลกและรวมถึงต้องพึ่งตนเองมากขึ้น แต่การณั้กลับกลายเป็นว่าการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาไม่ได้เป็นไปอย่างยั่งยืน ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจ เป็นที่มาของปัญหาสังคมด้วยเหตุปัญหาดังกล่าวจึงเป็นหน้าที่สำคัญของครอบครัวและโรงเรียนที่ต้องพัฒนาเด็กให้มีกระบวนการคิดในการเรียนรู้ (ภารดี อนันต์นาวิ, 2563 : 5) โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและพัฒนากระบวนการคิดให้นักเรียน ซึ่งการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเหมาะสมที่จะพัฒนากระบวนการคิดมากที่สุด การคิดเป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ซึ่งมีศักยภาพสูงมาก และเป็นส่วนที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์อื่น ๆ ผู้มีความสามารถสูงในการคิด สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้และมีการพัฒนาชีวิตของตนให้เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป ผู้มีความสามารถในการคิดจึงมักได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำในองค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ การคิดมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการคิดเป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการกระทำและการแสดงออกของบุคคลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดจึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตลอดมา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556 : 3)

การนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น ผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การนิเทศการศึกษามีความซับซ้อน เพราะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ จะต้องพัฒนาบุคคลเพื่อให้มีประสิทธิภาพ มีศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข การกำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศที่ชัดเจน จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งกำหนดจุดมุ่งหมายได้ชัดเจนเท่าใด ยิ่งทำ

ให้มองเห็นแนวทางการปฏิบัติและเป้าหมายได้ชัดเจนขึ้นเท่านั้น กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการดำเนินการนิเทศที่มีการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติต้องกำหนดบุคลากรให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติและสามารถติดตามและประเมินผลได้ เพื่อการปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนที่จะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ซึ่งกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนจะยึดแนวทางของกระบวนการนิเทศการศึกษาทั่วไปเป็นหลัก ร่วมกันกับกระบวนการนิเทศการสอนในชั้นเรียน การนิเทศจะเน้นความร่วมมือกันระหว่างผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือและผู้รับการช่วยเหลือ เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและไม่ได้เกี่ยวข้องกับการประเมินผลครู แต่เน้นคุณภาพของครูทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำและผู้รับการช่วยเหลือแนะนำ (วัชรวิภา เลาเรียนดี, 2555) สำหรับวงการศึกษไทยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นการให้ความรู้ โดยครูเป็นผู้รู้และเด็กเป็นผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาใหม่ โดยให้มีจุดเน้นในการสร้างทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนทักษะการทำงานและสังคมควบคู่ไปกับการปลูกฝังอุปนิสัยที่ดี ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนเป็นครูฝึกที่สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน(วิจารณ์ พานิชย์, 2559 : 26) คุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู

จากการศึกษาหลักการและเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา พบว่าโรงเรียนมีเป้าหมายชัดเจน คำนึงถึงทางเลือกในการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา สืบเนื่องจากวัดดอยสัพพัญญู เดิมเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี เริ่มเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา ได้ผลิตบุคลากรทางพระพุทธศาสนา จนจบปริญญาธรรม 7 ประโยค หลายรูป และจบปริญญาตรี อีกหลายรูปเช่นเดียวกัน (โรงเรียนสัพพัญญูวิทยา, 2564 : 2) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพ สังเกต และสัมภาษณ์ครูผู้สอนจำนวน 2 ท่าน เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยาเบื้องต้นช่วงปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าโรงเรียนยังไม่มีกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบ ที่จะคอยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนของครูเกิดประสิทธิภาพ ระบบของการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นระบบของความร่วมมือกันของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาเพื่อพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาโดยการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ปรับปรุงวิธีสอน การวัดผลประเมินผลให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา ทำให้ครูผู้รับการนิเทศได้รับการพัฒนาวิชาชีพ มีความพึงพอใจ มีกำลังใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นจนส่งผลให้สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง(ชนิดา วิสุมิตนันท์, 2555 : 2) ที่กล่าวว่า นิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพ โดยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้นิเทศ จึงทำให้ทักษะการสอนของครูในโรงเรียนยังมีการดำเนินการไม่เป็นไปตามหลักการวิชาการ ซึ่งสภาพร สมอุทัย (2560, หน้า 297) กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจะต้องใช้ระบบการนิเทศภายในมาช่วยกำกับติดตาม

ประเมินผล ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา จึงมีความสนใจศึกษาว่า สภาพการณ์เทศภายในของโรงเรียนเป็นอย่างไร รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับครูในโรงเรียน สัพพัญญูวิทยาที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับโรงเรียนสัพพัญญูวิทยาควรเป็นเช่นไร มี กระบวนการพัฒนาอย่างไรบ้าง และกระบวนการประเมินประสิทธิภาพควรเป็นเช่นไร โดยในการ พัฒนารูปแบบกระบวนการนิเทศได้นำรูปแบบการนิเทศ APDRE Model มาประยุกต์ใช้เนื่องจาก เป็น รูปแบบการนิเทศที่มีลักษณะที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือแนวทางมาตรฐาน วิธีการนิเทศภายในตาม ขอบข่ายและภารกิจการจัดการศึกษา 5 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1 การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการ นิเทศการจัดการเรียนรู้ (Awareness : A) ขั้นตอน ที่ 2 การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Planning : P) ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Doing : D) ขั้นตอนที่ 4 การ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (Reinforcing : R) และขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการ นิเทศการจัดการเรียนรู้ (Evaluating : E) ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมและดำเนินการพัฒนาครูใน โรงเรียนสัพพัญญูวิทยาให้เกิดการพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์เทศภายในของโรงเรียนสัพพัญญู วิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียน สัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อประเมินรูปแบบ การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมสำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูใน โรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการ ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ บุคลากรโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการ 2 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ 1 คน และคณะครู 8 คน ซึ่งผู้ให้ ข้อมูลทั้งหมดเป็นผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัด เชียงใหม่

ขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสภาพการณ์เทศภายในสำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะ นัง จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการนิเทศภายใน สถานศึกษา ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม

ด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สภาพการณ์นิเทศภายในสำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และรายงานการนิเทศภายในสถานศึกษา และกระบวนการนิเทศภายใน มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อหาปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค แล้วนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในสำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นนำรูปแบบที่ร่างขึ้นมาดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายใน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมของข้อความของรูปแบบ จนกระทั่งได้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบและเข้าใจดีในการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากที่ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว กลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งสิ้น 6 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 100 ได้มีมติเห็นชอบให้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำไปใช้ได้ โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ไปทดลองใช้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 รูป/คน โดยมีประเด็นดังนี้ 1. การจัดการประสบการณ์อย่างเป็นระบบ (Systematizing experience) ประกอบด้วยผู้ที่มีประสบการณ์ตรงอย่างเหมาะสม 2.การวิเคราะห์โดยการมีส่วนร่วม และการจัดการแก้ปัญหา (Collectively analyzing and problematizing) 3. การสะท้อนกลับและการเลือกปฏิบัติ (Reflecting on and choosing action) 4. การดำเนินการและการประเมินผลการปฏิบัติการ (Taking and evaluating action) และ 5. การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (Systematizing learning)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอม่วง จังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอม่วง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา อุปสรรค และความคิดเห็นที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอม่วง จังหวัดเชียงใหม่ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และพร้อมที่จะนำไปใช้ต่อไป

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์โดยลักษณะของเครื่องมือการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างสำหรับข้อมูลที่หลากหลายแบบไม่เป็นทางการ ไม่จำกัดคำตอบ ไม่เคร่งครัด ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งลักษณะและเนื้อหาตลอดจนขั้นตอนการสร้าง แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 สภาพการนิเทศภายในสำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอม่วง จังหวัดเชียงใหม่ และส่วนที่ 3 ความต้องการรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอม่วง จังหวัดเชียงใหม่ และแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของข้อคำถาม จำนวน 6 ท่าน โดยกำหนดประเด็นดังนี้ ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารบันทึกการสนทนาของผู้จัดบันทึก และเอกสารจากการถอดการบันทึกเสียง โดยสรุปใจความจากเอกสารความถี่ของคำและเนื้อหาที่สนใจซึ่งคำนึงถึงสถานการณ์ของการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนารูปแบบด้วยการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยแสดงผลได้ตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอม่วง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ไม่มีการสร้างคู่มือการนิเทศภายในแก่ครูผู้สอนที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ยังไม่มีระบบการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและระบบ ยังขาดรูปแบบการดำเนินการนิเทศที่เป็นรูปธรรมและตามหลักวิชาการ ส่วนปฏิทินการนิเทศยังไม่ชัดเจน มีการนิเทศภาคเรียนละ 1 ครั้ง 2) การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Planning : P) ครูส่วนหนึ่งที่ยังรู้สึกว่าการนิเทศการเรียนรู้ยังไม่ชัดเจนในส่วนของการปฏิบัติหน้าที่ 3) การปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Doing : D) ยังไม่มี

การกำหนดปฏิทินการนิเทศติดตามของกลุ่มที่ชัดเจน ผู้ให้การนิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศก็จะดำเนินไปตามปฏิทินปฏิบัติงานที่ได้ตกลงร่วมกันและกำหนดไว้ในแผน 4) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (Reinforcing : R) มีเทคนิคในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพขั้นตอนนั้นนอกจากจะเป็นการช่วยให้ผู้ดำเนินงานสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการขยายความคิด ให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา จนเกิดความพร้อมที่จะเข้าร่วมดำเนินการด้วยอย่างเต็มตัวในฐานะ "ครูปฏิบัติการ" 5) การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Evaluating : E) ได้รับประเมินสิ่งต่าง ๆ ตามลำดับของความสำคัญ 1. ผลผลิตที่ได้จากการนิเทศ (Output) 2. กระบวนการดำเนินงาน (Process) 3. ปัจจัยป้อนเข้า 4. การเผยแพร่ขยายผล (Diffusing - D) แล้วจึงใช้เทคนิคการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมที่ละน้อย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ผู้วิจัยได้วางองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ประกอบด้วย หลักการ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา พบว่า ผลลัพธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด หลักการ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ กระบวนการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ข้อมูลย้อนกลับ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 รูป/คน พบว่า 1) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนเริ่มต้นตั้งแต่มีนโยบาย การดำเนินการนิเทศในแต่ละปีการศึกษามีการดำเนินการนิเทศโดยผู้อำนวยการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย แต่อย่างไรก็ตาม ไม่มีการสร้างคู่มือการนิเทศภายในแก่ครูผู้สอนที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ยังไม่มีระบบการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและระบบ ยังขาดรูปแบบการดำเนินการนิเทศที่เป็นรูปธรรมและตามหลักวิชาการ 2) การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Planning : P) มีดำเนินการในลักษณะของงานหรือโครงการนิเทศเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนขึ้นการวางแผนการนิเทศ 3) การปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Doing : D) การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกที่ช่วยมานิเทศ ติดตามยังมีน้อย โดยจะได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากผู้นิเทศที่เป็นในกลุ่มของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยยังไม่มีกำหนดปฏิทินการนิเทศติดตามของกลุ่มที่ชัดเจน 4) การเสริมสร้าง

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (Reinforcing : R) ผู้ดำเนินงานมีความรู้ ความเข้าใจ ในทักษะ และมีเทคนิคในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ 5) การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Evaluating : E) ควรดำเนินการประเมินทั้งระบบตามลำดับของความสำคัญ 1. ผลผลิตที่ได้จากการนิเทศ (Output) 2. กระบวนการดำเนินงาน (Process) 3. ปัจจัยป้อนเข้า (Input) 4. การเผยแพร่ ขยายผล (Diffusing - D) สอดคล้อง กับงานวิจัยของชลมา ม่วงหวาน (2564 : 83) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถของครูในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า ความต้องการของครูคือ พัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอนเพื่อมีผู้ให้ คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงาน พัฒนาสื่อ นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองด้านการผลิตสื่อ นวัตกรรม ด้านความสามารถของครูในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่ง ศตวรรษ ที่ 21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร สุทธิรัตน์ (2563 : 112) พบว่า ครูมีความ ต้องการที่จะจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด และมีข้อเสนอแนะให้มีการเพิ่มพูน ความรู้ในเรื่อง ของวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดและการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธิณี สระไร (2560 : 74) พบว่า ขาดการเตรียมความพร้อมในการจัดการ เรียนการสอน ครูโดยส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร สถานศึกษา เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ชลมา ม่วงหวาน (2564 : 83) พบว่า สภาพปัจจุบันของ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม ในการจัดการเรียนรู้ โดยครูใช้สื่อนวัตกรรมอย่าง หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนและครูเลือกใช้สื่อ นวัตกรรมที่เหมาะสมกับการกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งการพัฒนาเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้ โดยการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ การอบรม ประชุม ตามความต้องการของตนเอง และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน โรงเรียนเพื่อการเผยแพร่ผลงาน และการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัปปัญญวิทยา ผู้วิจัยได้วางองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายใน โดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัปปัญญวิทยา **หลักการคือ** การนิเทศแบบ พัฒนาการเน้นกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบสัมพันธ์กัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของครูด้านความรู้ ความ สามารถ และทักษะที่สำคัญที่ต้องพัฒนา ซึ่งต้องเลือกใช้วิธีนิเทศที่เหมาะสมกับครูแต่ละคน เพื่อให้การนิเทศเกิดประสิทธิภาพสูงสุด **เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้** 1) ครูกลุ่มเป้าหมายต้องมีความ มุ่งมั่นจริงจังในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ ร่วมมือกันและมีความ รับผิดชอบ ผูกพันต่อหน้า 2) ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาครู และเชื่อมั่นว่าการ นิเทศแบบพัฒนาการเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาครู และสร้างแรงจูงใจให้กับครู 3) ผู้นิเทศ ต้องมีความตระหนักและทุ่มเททั้งความรู้ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ในการกำกับ ติดตาม นิเทศ โดยรูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัปปัญญวิทยา

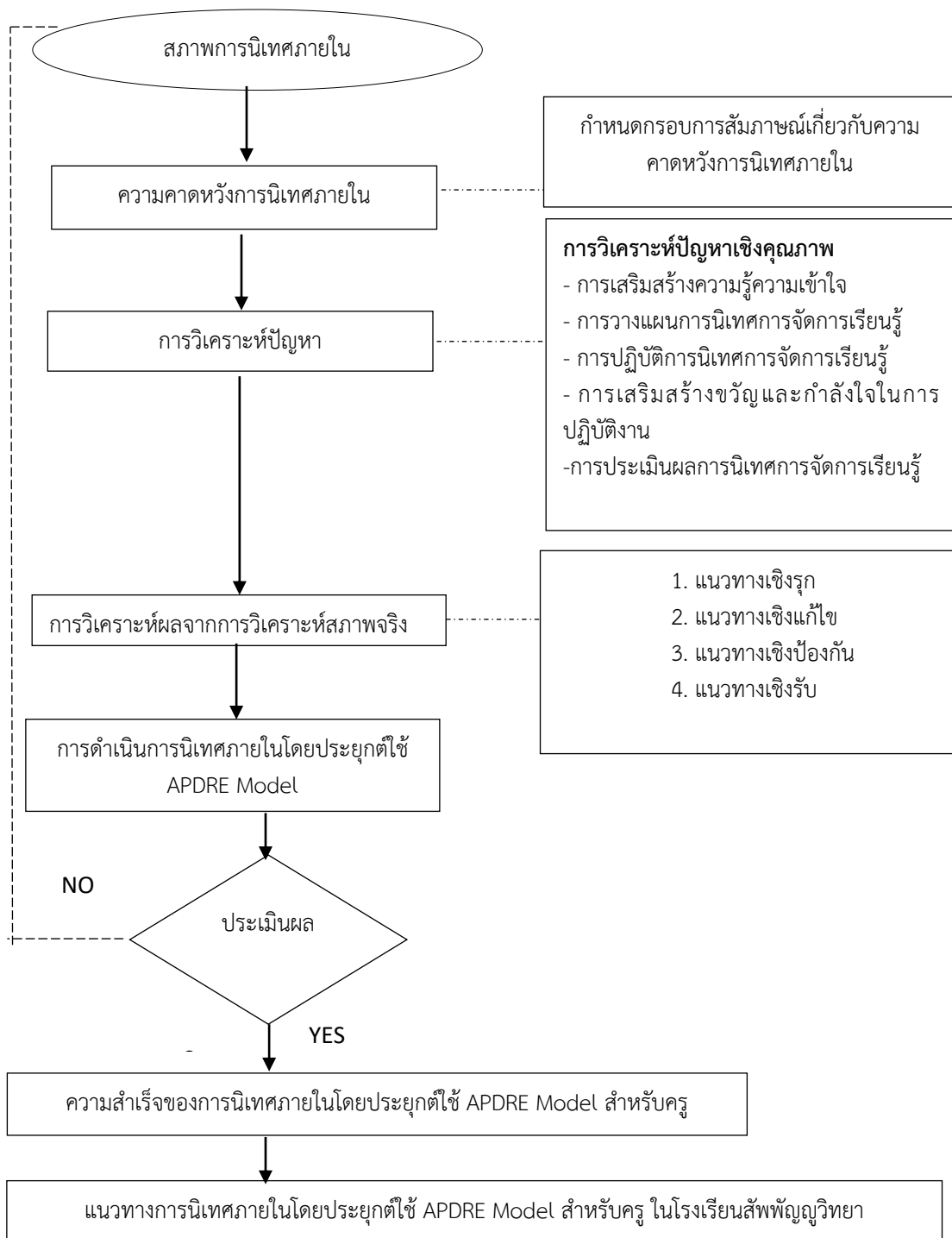
ประกอบด้วย **1. ปัจจัยนำเข้า** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สภาพการณ์ในของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ และการวิเคราะห์ผลจากการวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis) **2. กระบวนการ** การนิเทศนิเทศภายในโดยการใช้รูปแบบการนิเทศ APDRE Model เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนสำหรับครู ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน วัฏจักรนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Awareness : A) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Planning : P) ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Doing : D) ขั้นตอนที่ 4 การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (Reinforcing : R) ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Evaluating : E) **3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู** ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ประกอบด้วย แนวทางเชิงรุกแนวทางเชิงแก้ไข แนวทางเชิงป้องกัน และแนวทางเชิงรับ **4. ผลลัพธ์ ได้แก่** ความสำเร็จของการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา และการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ **5. ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่** อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา สอดคล้องกับงานวิจัยของปาจริย หงษ์แก้ว (2563 : 195) พบว่า 1. รูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน ขอบข่ายของการนิเทศภายใน กระบวนการนิเทศภายใน และประสิทธิผลการนิเทศภายใน สอดคล้องกับงานวิจัยของจตุพร สุทธิรัตน์ (2563 : 112) พบว่า ขั้นตอนที่ 1 จัดอบรมเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาความสามารถในการคิด และทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการอบรม ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ โดยครูแต่ละคนจะได้รับการนิเทศทั้งหมด 3 ครั้งและขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา พบว่า ผลลัพธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด หลักการ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้กระบวนการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ข้อมูลย้อนกลับ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร สุทธิรัตน์ (2563 : 112) พบว่า ผลการใช้รูปแบบการนิเทศ APDRE Model เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด ของนักเรียนสำหรับครูในสังกัดเทศบาลเมืองระนอง พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศ APDRE Model ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับดีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศ พบว่า รูปแบบการนิเทศ APDRE Model เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของนักเรียนสำหรับครูมีความถูกต้องและเหมาะสมเป็นอย่างดี

สอดคล้องกับงานวิจัยของปาจริย์ หงษ์แก้ว (2563 : 195) พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีความเหมาะสมและมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประสิทธิภาพการนิเทศภายใน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน กระบวนการนิเทศภายใน และขอบข่ายของการนิเทศภายในตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยาเป็นเชียงใหม่ ซึ่งสามารถนำมากำหนดเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้และการจัดลำดับความต้องการของการพัฒนาโดยใช้สูตรดัชนี ความต้องการจำเป็น (PNI) Modified Priority Needs Index สำหรับการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยาเป็นเชียงใหม่ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ดังภาพรวมองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางเชิงแก้ไขการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียน สัพพัญญูวิทยา ดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากเขตการศึกษาผ่านคณะสงฆ์ หน่วยงานภายนอกที่มีองค์ความรู้ ขอบรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลตอนเปาผ่านคณะสงฆ์เพื่อให้กระบวนการนิเทศ เป็นไปตามระบบตามหลักวิชาการ

2. จัดโครงการเพื่อสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับสนับสนุนการเรียนของนักเรียน บบประมาณที่จะสนับสนุนการจัดทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชน ผ่าน หน่วยงานของรัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรม และคณะสงฆ์

แนวทางเชิงป้องกันการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูใน โรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ดังนี้

พัฒนาโรงเรียนเครือข่ายกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นเครือข่ายกับโรงเรียนมัธยม ประจำอำเภอ เพื่อการพัฒนาด้านการนิเทศภายใน ตลอดถึงการใช้สื่อและเทคโนโลยีจากหน่วยงาน ของรัฐอื่น ๆ

แนวทางเชิงรับการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียน สัพพัญญูวิทยาดังนี้

1. พัฒนาระบบสารสนเทศ ผ่านช่องทางคอมพิวเตอร์ เช่น You tube , เว็บไซต์ครูต่าง ๆ เป็นต้นด้านการนิเทศภายในเพื่อให้เป็นระบบตามหลักวิชาการ

2. วางบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบด้านกระบวนการนิเทศภายในให้มีความ เหมาะสมกับกำลังบุคลากรและความสามารถของบุคลากรโดยจัดให้มีการอบรมเชิงวิชาการด้าน กระบวนการนิเทศภายใน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครู ในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยาเป็นเชิงใหม่ ทำให้เห็นสิ่งที่ควรพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องของสภาพ จริง ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การกำหนด นโยบายบริหารโรงเรียนมาจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารเป็นภิกษุมีต้นทุนทาง สังคมสูง มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ นักเรียนเป็นพระภิกษุ สามเณร มีคุณธรรมและ จริยธรรมสูง และอาคารสถานที่เรียน และที่พัก มีความสะดวกเพียงพอแก่นักเรียน โอกาส หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชนร่วมมือ ช่วยเหลือในการจัดการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลตอนเปา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ให้การสนับสนุน ชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนอุปถัมภ์ช่วยเหลือภัตตาหาร และสิ่งของจำเป็น โรงเรียนจัดตั้งในสถานที่ของวัดเป็นแหล่งวัฒนธรรม. ชุมชนท้องถิ่นมีภูมิปัญญา ท้องถิ่นจำนวนมาก คณะสงฆ์อำเภอแม่วางให้การสนับสนุนและส่งเสริมพระภิกษุ สามเณรเข้าเรียน

และเป็นทางผ่านสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนจุดอ่อน การนิเทศภายในยังไม่เป็นระบบตามหลักวิชาการ ขาดการสนับสนุนด้านการนิเทศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เขตการศึกษา โรงเรียนขาดสื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับสนับสนุนการเรียนของนักเรียน จำนวนครูมีน้อย ภาระงานของครูมีจำนวนมาก สื่อ วัสดุ อุปกรณ์สำหรับรองรับงานของครูยังมีน้อย ขาดงบประมาณที่จะสนับสนุนการจัดทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และจำนวนผู้เข้ามาบวชเรียนมีน้อย และอุปสรรค โอกาสในการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภายนอกยังมีน้อย และสื่อและเทคโนโลยีสนับสนุนช่วยงานของครูยังมีน้อย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้อง ควรนำรูปแบบการนิเทศภายในโดยประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ที่พัฒนาขึ้นไปนิเทศเพื่อให้ครูผู้ช่วยในสังกัดมีความรู้ความเข้าใจและสามารถออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้
2. ในการนิเทศแบบ APDRE Model ผู้นิเทศควรศึกษาชุดการนิเทศให้เข้าใจ และมีการวางแผนเตรียมการทำงานล่วงหน้า เพื่อให้การดำเนินการนิเทศดำเนินการอย่างเป็นระบบ และสามารถดำเนินการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยโดยการนำการนิเทศประยุกต์ใช้ APDRE Model สำหรับครูในโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา ไปพัฒนาสมรรถนะครูผู้ช่วยในด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเป็นการยืนยันผลการนำกระบวนการนิเทศนี้ไปใช้กับเนื้อหาการพัฒนาครูด้านอื่น ๆ ได้
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการนิเทศแบบอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครู

References

- จตุพร สุทธิรัตน์, (2563).การพัฒนาารูปแบบการนิเทศ APDRE Model เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของนักเรียนสำหรับครูในสังกัดเทศบาลเมืองระนอง. *รายงานการวิจัย*. จังหวัดระนอง.
- ชลดา ม่วงหวาน. (2564) รายงานการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถของครูในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 .สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชนิดา วิสะมิตนันท์. (2555). *กลยุทธ์การบริหารราชการการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบและเอื้อต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3.จังหวัดสงขลา.

- ปาจริย์ หงษ์แก้ว. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. *ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เมธินี สะไร. (2560). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหพัฒนา อำเภอรือเสาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1. *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- โรงเรียนสัพพัญญูวิทยา. (2564). *ข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา*. เชียงใหม่.
- วิจารณ์ พานิช. (2559) *บันทึกชีวิตครู สู่ชุมชนการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสยามกัมมาจล
- วีชรา เล่าเรียนดี. (2553). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. นครปฐม : เพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป.
- ภาวดี อนันต์นาวิ. (2563). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและการบริหารทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). *สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- OECD. (2017). *OECD Global Value Chains indicators*. OECD Stat. Available at <https://stats.oecd.org/>.

การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริม
วัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
Buddhist Aparihāniyadhamma Application for Implementation of the
Cultural Promotion Policy by San Pa Pao Subdistrict Municipality, San
Sai District, Chiang Mai Province

พระอธิการมาต ฐานิโย (ลุงอ่อง) Phra Mard Thaniyo (Loongong)

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Mard.chat@gmail.com

Received 2024/04/27

Revised 2024/07/03

Accepted 2024/08/07

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับความคิดเห็นการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 2)เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3)แนวทางการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมในการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสันป่าเปาจำนวน 369 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.984 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที และค่าเอฟสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1.ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
2. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปาโดยภาพรวมพบว่า การจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และรายได้ แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านที่เปรียบเทียบแล้วพบว่าด้านเพศและอาชีพ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย
3. แนวทางการต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมตามคำสอนทาง

พระพุทธศาสนา คือ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ : เทศบาลประชุมกันประจำ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็ก: เทศบาลกับประชาชนร่วมกันพัฒนา 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ: เทศบาลให้การอนุรักษ์รักษาประเพณีโดยไม่ขัดต่อความเชื่อ 4. เคารพผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ที่มีวิญญูและคุณวุฒิสูงกว่าอย่างอ่อนน้อม: เจ้าหน้าที่เทศบาลพูดจาอย่างสุภาพ 5. ดูแล สงเคราะห์ผู้ที่ด้วยโอกาสกว่าและให้เกียรติสตรี :เทศบาลให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองอย่างปลอดภัย 6. ส่งเสริม บำรุงรักษา ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่คู่ชุมชน :เทศบาลให้การสนับสนุนอยู่เสมอ 7. ส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ผู้มีจริยวัตรตรงงามให้ปลอดภัย :เทศบาลตระหนักถึงการส่งเสริมดูแลพระสงฆ์อย่างเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ : การประยุกต์หลักก่อกำเนิดนิยธรรม, คำสอนทางพระพุทธศาสนา, เทศบาล, นโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม,

Abstract

This research has three objectives 1) to study the level of opinions regarding the implementation of the cultural promotion policy of San Pa Pao Subdistrict Municipality, San Sai District, Chiang Mai Province, 2) to compare public opinions towards its implementation of the cultural promotion policy, classified by personal factors and, 3) to present guidelines to apply Aparihāṇiyadhamma (7 conditions of welfare) in operating on the culture promotion policy of San Pa Pao Subdistrict Municipality. This research methodology are 1) quantitative research, collecting data by a questionnaire with a 0.984 reliability value from the 369 samples of people in the San Pa Pao-subdistrict municipality area, and analyzing data for finding frequencies, percentages, averages, standard deviations, and T-test and F-test values, and 2) qualitative research using in-depth interviews with 10 key informants and analyzing data by descriptive content analysis.

The findings were;

1. The opinion level on the implementation of the policy on cultural promotion of San Pa Pao Subdistrict Municipality, San Sai District, Chiang Mai Province, total, was at a high level

2. The comparison results of public opinions on its implementation of the culture promotion policy revealed that the classification according to age, educational background, and income was different, so the research hypothesis was

accepted, and for each comparative aspect, gender and occupation had no differences; therefore, the research hypothesis was rejected.

3. Guidelines for operating on its culture promotion policy by applying the Buddhist principles of Aparihāṇiyadhamma are as follow; 1) regularly meeting together: the municipality officials have a meeting regularly 2) meeting and quitting together: municipality and citizens cooperate together in social development 3) not enacting things that have not yet been enacted: the municipality ensures the preservation of traditions without contradicting beliefs 4) respecting others, especially those of higher age and qualifications, respectfully: municipality officials speak politely 5) caring those who have less social welfare opportunities or disabilities and honoring women: the municipality provides assistance and protections those people equally, 6) promoting and maintaining good cultural traditions for the community: the municipality always provides all support to these affair 7) providing promote and support for Buddhism and virtuous monks :the municipality is aware of promoting all supports and caring for monks equally.

Keywords: Aphāṇiyadhamma Application, Buddhist Teachings, Municipality, Culture Promotion Policy

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรม ในมาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) อนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ และมาตรา 70 รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข

พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) มาตรา 67 ได้กำหนดให้งานวัฒนธรรมเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวคือให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะในการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และ บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และในพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 มาตรา 10 และ 11 ได้กำหนดให้งานวัฒนธรรมเป็นอำนาจและหน้าที่ของเทศบาล มีหน้าที่ โดยเฉพาะในการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และการส่งเสริม จารีต ประเพณีอันดีงาม

ของท้องถิ่น (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 2542 และ ฉบับที่ 10 2542, ราชกิจจานุเบกษา : 116)

มีการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) ด้วยการปรับปรุงที่มาของตำแหน่งต่างๆ โดยบริหารกับฝ่ายสภาารวมกันในรูปแบบกรรมการฯ จำนวน 981 แห่ง กลายเป็นเทศบาลตำบลเมื่อปี 2542 นอกจากนั้นยังมีการออก พ.ร.บ.แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น และมีการบัญญัติให้ อปท.ควรได้รับงบประมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของงบประมาณทั้งหมด (ซึ่งต่อมามีการแก้ไข) ก็ตามแต่การกระจายอำนาจให้แก่ อปท. ยังมีปัญหาอุปสรรคที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไข คือ ปัญหาความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ปัจจุบันยังไม่มีมีความชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ ส่งผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ปัญหาการส่งเสริมนโยบายด้านวัฒนธรรมที่มีขอบเขตจำกัดด้านการจัดสรรงบประมาณให้แก่แต่ละโครงการ และปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับภารกิจที่ อปท. ได้รับจึงไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาด้าน ความแตกต่างในเรื่องของขนาดพื้นที่และรายได้ ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงานเพราะศักยภาพไม่เท่ากัน อปท.ขนาดเล็กมีความจำกัดทั้งในเรื่องของบุคลากรและงบประมาณ (วิรัช วิรัชนิการวรรณ, 2545 : 36-38)

จากสภาพปัญหาข้างต้น จึงได้มีการหาแนวทางส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น โดยนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ และใช้หลักคำสอนพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม 4 ด้าน ได้แก่ 1.) การวางแผน 2.) การปฏิบัติตามแผน 3.) การตรวจสอบ 4.) การปรับปรุงแก้ไข (William Edwards, 1991 : 34-37) สำหรับหลักคำสอนของศาสนาพุทธที่ทำให้เกิดความเจริญไม่มีความเสื่อมทั้งส่วนตนและส่วนรวม มุ่งเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมก่อเกิดเป็นความสามัคคีและความเคารพนับ ถือซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังสอนให้รู้จักหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้าง ชุมชนองค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็ง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในสังคมทั้งฝ่ายผู้บริหารบ้านเมือง และฝ่ายคณะสงฆ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคมไทย คือ การใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2554 : 211) ประกอบด้วย 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ มีการพบปะ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิก พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง 4) เคารพให้เกียรติและรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ 5) ให้เกียรติ คำนึงถึงสตรีและเด็ก 6) ให้ความเคารพและปกป้องรักษาปูชนียสถาน 7) ให้การอารักขา คำนึงถึงอันชอบธรรมแก่พระสงฆ์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” เพราะต้องการทราบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปาว่าเป็นอย่างไรและนอกจากนั้นจะได้ใช้การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปาและเพื่อประโยชน์ให้กับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมในการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

- **ประชากร** คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสันป่าเปา จำนวน 4,621 คน
- **กลุ่มตัวอย่าง** : กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่ม กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 369 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสันป่าเปาในแต่ละหมู่บ้าน
- **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** จำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 1 รูป, นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 1 คน, ผู้บริหารเทศบาลตำบลสันป่าเปา 1 คน, กลุ่มบุคลากรเทศบาลตำบลสันป่าเปา 3 คน, กลุ่มผู้นำชุมชน 2 คน, กลุ่มตัวแทนผู้เชี่ยวชาญศิลปวัฒนธรรม 2 คน
- **เครื่องมือการวิจัย** เชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ใน 4 ด้าน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักหลักการบริหารนิยธรรม 7 และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาล

ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 4 ด้าน ตามหลักหลักอุปทานิยธรรม 7 คือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ, พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิก พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ, ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง, เคารพผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่มีวัยวุฒิและคุณวุฒิสูงกว่าอย่างอ่อนน้อม, ดูแล สงเคราะห์ผู้ที่ด้วยโอกาสว่า และให้เกียรติสตรี, ส่งเสริม บำรุงรักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่คู่ชุมชน, ส่งเสริม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ผู้มีจริยวัตรงดงามให้ปลอดภัย โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อ ถือว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

- **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักอุปทานิยธรรมเพื่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละด้านพบว่า ด้านการตรวจสอบ ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการปรับปรุงแก้ไข ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังตาราง

การดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการวางแผน	3.89	0.75	มาก
๒. ด้านการปฏิบัติตามแผน	3.92	0.78	มาก
๓. ด้านการตรวจสอบ	3.95	0.77	มาก
๔. ด้านการปรับปรุงแก้ไข	3.90	0.84	มาก
ภาพรวม	3.91	0.47	มาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปาโดยภาพรวมพบว่า การจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และรายได้ แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านที่เปรียบเทียบแล้วพบว่าด้านเพศและอาชีพ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์:เทศบาลประชุมกันประจำ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิก:เทศบาลกับประชาชนร่วมกันพัฒนา 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ:เทศบาลให้การอนุรักษ์รักษาประเพณีโดยไม่ขัดต่อความเชื่อ 4. เคารพผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ที่มีวัยวุฒิและคุณวุฒิสูงกว่าอย่างอ่อนน้อม:เจ้าหน้าที่เทศบาลพูดจาอย่างสุภาพ 5. ดูแล สงเคราะห์ผู้ที่มีด้วยโอกาสกว่าและให้เกียรติสตรี:เทศบาลให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองอย่างปลอดภัย 6. ส่งเสริมบำรุงรักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่คู่ชุมชน:เทศบาลให้การสนับสนุนอยู่เสมอ 7. ส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ผู้มีจริยวัตรตรงงามให้ปลอดภัย :เทศบาลตระหนักถึงการส่งเสริมดูแลพระสงฆ์อย่างเท่าเทียมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ทำประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสันป่าเปาเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม ด้านการตรวจสอบ และการบริหารการทำงานของเทศบาล และติดตามผลด้านการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวีคุณ) (2561) พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพัชร วัฒนรวีวงศ์ (2564) พบว่า พุทธบูรณาการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิพัฒน์สุดคุณ (เดชธโร) (2560) พบว่า การมีส่วนร่วมด้านนโยบายภาครัฐสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา โดยจำแนกตามปัจจัย

ส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ พบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้จึงทำให้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรัย ฌมมิโก (ศรีวรกุล) (2559) “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจำแนกตามส่วนบุคคล พบว่า นิสิตที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามอายุ พบว่า แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณรงค์ ฌมเมธิ (ศรีพันธุ์) (2562) “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิชญ์ จิรวทมนเมธิ (เจริญพล) (2563) “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่การศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการต่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศตวรรษ สุนติกโร (สิงห์ใส) (2558) “การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของเทศบาล ตำบลหนองแห่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ในพระพุทธศาสนา คือ เช่นข้อ 1-2 หมั่นประชุมเล็กพร้อมเพรียงกัน

2) ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็ก พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วโก) (2555) “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว

3) ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จันทวิไล (รณจันทร์วงษ์) (2555) “การบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” พบว่า การบริหารงานบุคลากร ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีการบริหารงานบุคลากรตามหลักอปริ

หานิยธรรม 7 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ด้าน

4) ด้านการเคารพผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ที่มีวัยวุฒิและคุณวุฒิสูงกว่าอย่างอ่อนน้อม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอานนท์ อานนโท(นรมาตร์) (2552) “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตจังหวัดชุมพร กับการประยุกต์ใช้หลักกฏอปรินิยธรรม 7” ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร โดยส่วนมากแล้ว ได้นำหลักกฏอปรินิยธรรม 7 ไปใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ที่มาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.28 โดยพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร ได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรในพื้นที่เขตปกครองเป็นประจำและยังมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำชุมชน พร้อมกันนี้ ยังมีการประเมินผล ให้ความสำคัญกับการประชุม โดยสละเวลาเข้าร่วมประชุม มีการวางกฎระเบียบให้แก่คณะสงฆ์ด้วยการรณรงค์ ให้วัดเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่ มีการยกย่องพระมหาเถระผู้ทำคุณงามความดีและเชิดชูให้เป็นเกียรติประวัติ ทำความเข้าใจในการบริหารงานตามจารีตประเพณีพุทธศาสนา มีการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยให้ความรู้ถึงประโยชน์ของธรรมชาติ ทั้งนี้ ยังส่งเสริมการปรับภูมิทัศน์ภายในอาวาสในเขตปกครองให้เป็นลานธรรม เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านธรรมะ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักธรรม และส่งผลให้เกิดทัศนคติใหม่ๆ ในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา การเปรียบเทียบเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักกฏอปรินิยธรรม 7 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการนั้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ให้เกียรติ คัมภีร์และเศก

5) ด้านการดูแล สงเคราะห์ผู้ที่มีด้วยโอกาสว่า และให้เกียรติสตรี อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดสุพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วโก) (2555) “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปรินิยธรรม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลขามใหญ่ได้ประยุกต์ใช้หลักอปรินิยธรรม ดังนี้ 1) มีการประชุมกันเนืองนิตย์ คือประชุมสามัญปีละ 4 ครั้ง และเมื่อมีปัญหาเร่งด่วนสามารถประชุมวิสามัญได้ และมีการประชุมประจำเดือนของเจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้างของเทศบาลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งทุกการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน 2) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำร่วมกันโดยเฉพาะมีกำหนดระเบียบวาระประชุม ภายหลังประชุมมีการมอบหมายภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ โดยจัดตั้งคณะกรรมการติดตาม และประเมินผล 3) เคารพปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้วางไว้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะกฎหมายบ้านเมือง และยึดหลักปรัชญาดังเดิมมาเป็นแนวทางการบริหาร เช่น ฮิตสิบ สองกองสิบสี่ 4) เคารพนับถือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และผู้สูงอายุ เคารพเชื่อถือความคิดเห็นของท่าน พร้อมทั้งช่วยเหลือเกื้อกูลท่านเหล่านั้นด้วยวิธีการ

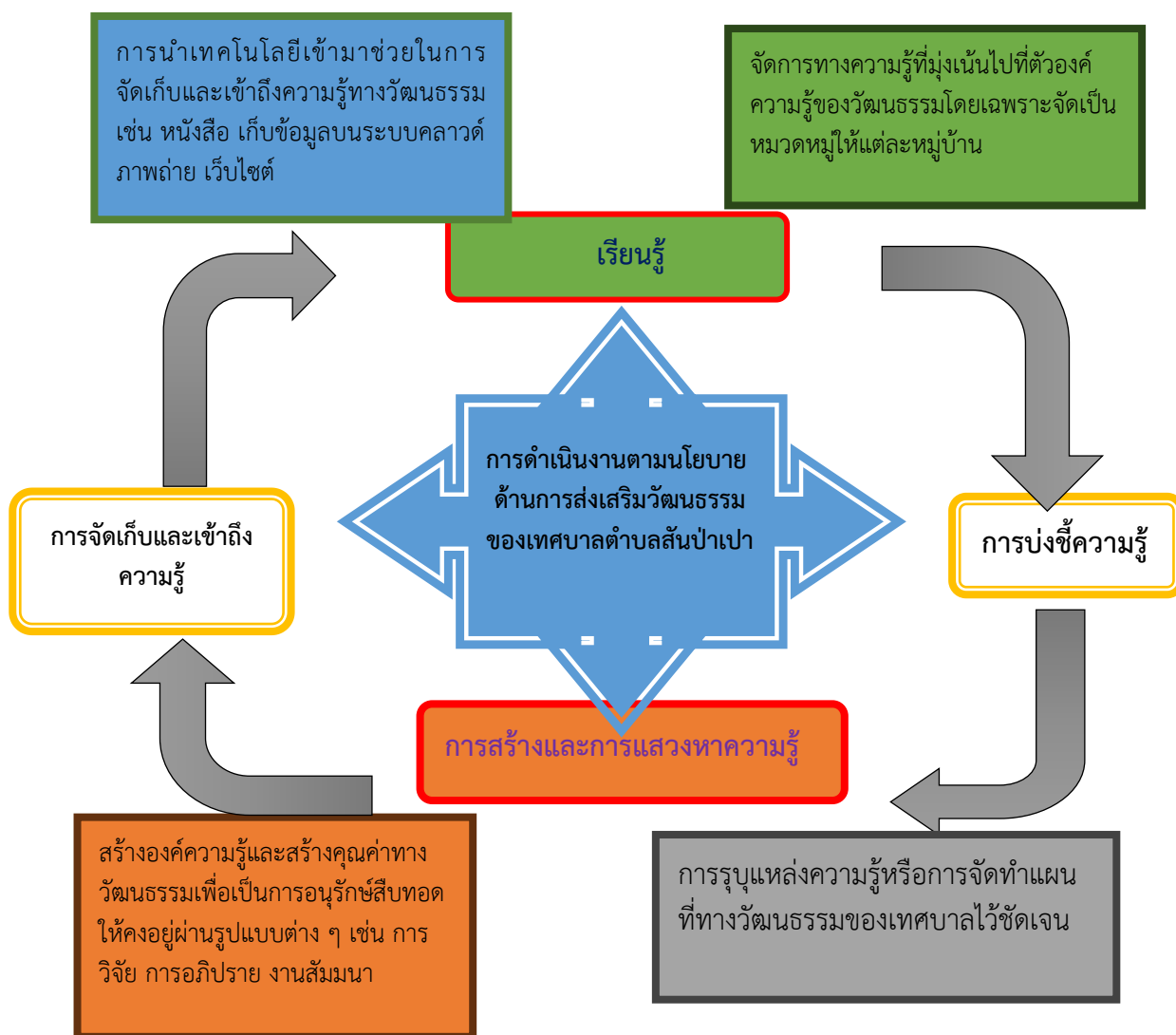
ต่างๆ เช่น ด้านสาธารณสุข และเบี้ยเลี้ยงชีพ เป็นต้น 5) คัมครองสิทธิเด็กและสตรี จากการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือการใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิดทางเพศ 6) เจริญหรือพุทธศาสนสถานเป็นเครื่องสัญลักษณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาได้รับการดูแล และบูรณปฏิสังขรณ์ 7) สนับสนุน ส่งเสริมคนปฏิบัติดีปฏิบัติธรรม พร้อมทั้งให้ความอารักขา และคุ้มครอง

6) ด้านการส่งเสริม บำรุงรักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่คู่ชุมชน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอัศรา ญาณทวี (เหลื่อมรัมย์) (2551) “ศึกษาวิเคราะห์การปกครองตามหลักอภิธานิยธรรมที่มีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า การปกครองตามหลักอภิธานิยธรรมที่มีในพระพุทธศาสนาเถรวาท การปกครองเป็นการใช้อำนาจที่มีผลบังคับใช้ทางการเมืองหรือเหนือการกระทำหรือกิจกรรมของหน่วยทางการเมืองและพลเมือง ซึ่งจุดประสงค์ของการปกครองนั้นเพื่อควบคุม ดูแล ปกป้อง ให้คนในรัฐอยู่อย่างปกติสุข เพื่อความมั่นคงของรัฐ

7) ส่งเสริม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ผู้มีจริยวัตรงดงามให้ปลอดภัยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุรम्मปญโญ) (2555) “การปกครองคณะสงฆ์ตาม หลักกติกุขอภิธานิยธรรม 7 ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการศึกษาพบว่า การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกติกุขอภิธานิยธรรม 7 ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกติกุขอภิธานิยธรรม 7 ว่าอยู่ในระดับ “มาก” (4.30 จาก) และพิจารณาผลแยกตามหัวข้อธรรมย่อยทั้ง 7 ข้อก็พบว่า หัวข้อที่เกี่ยวกับการให้ความเคารพผู้อาวุโสกว่า และหัวข้อที่เกี่ยวกับการประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน ได้รับคะแนนความคิดเห็นในระดับ “มากที่สุด” (4.3 และ 4.0) นอกนั้น อีกหัวข้อย่อยแม้มีคะแนนไม่ค่อยต่างกัน แต่จัดอยู่ในระดับที่ “มาก” ทุกหัวข้อ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการประยุกต์หลักอภิธานิยธรรมเพื่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำมากำหนดเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ได้ดังนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอภิปธานิธรรมเพื่อการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” ทำให้เห็นว่า เพิ่มสัดส่วนงบประมาณสำหรับการส่งเสริมวัฒนธรรมพัฒนาโครงการจัดสรรงบประมาณให้มีความโปร่งใส รวดเร็ว ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานด้านวัฒนธรรมพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลงานให้มีประสิทธิภาพส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมปรับเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยการประยุกต์หลักอภิปธานิธรรมเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายต่อไปได้

มีการประชุมเพื่อพบปะปรึกษาหารือกันในกิจการงานต่างๆ ที่ทางเทศบาลจะได้ดำเนินการตามนโยบายที่ได้ประกาศไว้แล้วและมีการสื่อสารกับประชาชนและตัวแทนองค์กรด้านวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านการวางแผนนโยบายวัฒนธรรมในระยะยาว มีการให้ความร่วมมือกันในการมาประชุมและร่วมกำหนดหรือวางกฎเกณฑ์ให้เหมาะสมเคารพและรับฟังคำแนะนำของผู้ใหญ่ยังมีการเปิดโอกาสให้เด็กและผู้หญิงได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายทางด้านวัฒนธรรมที่จะอนุรักษ์และรักษาไว้ให้มีคุณค่าทางวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ที่มีส่วนที่สำคัญมากที่ทำให้เกิดความสวยงามทางวัฒนธรรมแบบวิถีพุทธเรา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการศึกษากรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม
- 2) เทศบาลควรจัดทำคู่มือและเครื่องมือสำหรับผู้ปฏิบัติงานในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมให้ประชาชนเข้าถึงง่ายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) เทศบาลควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง
- 2) เทศบาลควรมีการจัดเก็บและทำข้อมูลสารสนเทศด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม
- 3) เทศบาลควรมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นและเสริมสร้างความรู้ทางด้านวัฒนธรรมให้ประชาชนอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ประชาชนสนใจ
- 2) ควรมีการศึกษารวบรวมการจัดการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมจากปราชญ์ชาวบ้านและวิธีการสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจและสืบทอดต่อไป

References

- พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวีคุณ) (2561). การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- ศศิพัชร วัฒนรวิวงศ์ (2564). พุทธบูรณาการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา. *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิพัฒนสุตคุณ (เดชโร) (2560). การมีส่วนร่วมด้านนโยบายภาครัฐสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร. *พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระศรชัย ธมมิโก (ศรีวรกุล) (2559). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาณรงค์ ธรรมเมธี (ศรีพินลม) (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร. *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิชญ์ จิรวทฒนเมธี (เจริญพล) (2563). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ ๑ จังหวัดชัยภูมิ. *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศตวรรษ สุนติกโร (สิงห์ใส) (2558). การบูรณาการหลักอปรินิยธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของเทศบาล ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วกอ) (2555). การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปรินิยธรรม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จันทวโร (รณจันทร์วงษ์) (2555). การบริหารงานบุคคลตามหลักอปรินิยธรรม ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร) (2552). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักอปรินิยธรรม ๗. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วกอ) (2555). การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปรินิยธรรม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอัครา ญาณกวี (เหลื่อมรัมย์) (2551). ศึกษาวิเคราะห์การปกครองตามหลักอปริหานิยธรรมที่มีในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุขุมมปัญญา) (2555). การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน

The Study about the Components of Spiritual Leadership of School Administrators

ปนัดดา ศรีรังษ์ Panatda Srirang

บุญมี ก่อบุญ Boonmee Koboon

อภิสิทธิ์ สมศรีสุข Apisit Somsrisuk

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

panadda5602@gmail.com

Received 2023/11/18

Revised 2024/01/26

Accepted 2024/01/22

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง และนำองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนลงสู่ตารางสังเคราะห์ เพื่อแจกแจงความถี่จากหลายแหล่งข้อมูล และคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 7 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับร้อยละ 70 ของความถี่ทั้งหมด ขั้นตอนที่ 2 ประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน โดยนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสารและแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น 3) ความหวังและศรัทธา
- 2) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมาก

ที่สุด ผลการประเมินรายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น และด้านความหวังและศรัทธา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ, ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ, ผู้บริหารโรงเรียน.

Abstract

This article is part of the research on Needs Assessment on Spiritual Leadership Development of School Administrators under Nong Khai Primary Educational Service Area Office 2. The main objective of this article was to study the components of the spiritual leadership of school administrators by using the document research process to analyze the data which obtained from the studying documents. The research process divided into two steps: (1) to study conceptual, theoretical, and related research papers from 10 different sources for applying the components of the spiritual leadership of school administrators into the synthesizer table to enumerate the frequencies. The components of the spiritual leadership of school administrators were selected with the frequencies of 7 or more, and the frequencies of 70 % or more. (2) to entail the assessment of the spiritual leadership components of school administrators by 5 experts. Research instruments are Likert rating scale's questionnaire. The data in the research were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results showed that

1) The research findings revealed the presence of three components contributing to the spiritual leadership of school administrators. These components are as follows: (1) vision (2) altruistic love (3) hope and faith.

2) The assessment of the spiritual leadership components of school administrators by 5 experts figured out all these components were deemed highly appropriate.

Keywords: Spiritual Leadership's Components, Spiritual Leadership, School Administrators.

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ก็ยังประสบปัญหาในเรื่องคุณภาพการศึกษา จากการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 พุทธศักราช 2552-2561 พบว่า ประเทศไทยยังคงล้มเหลวในการจัดการศึกษา ในเรื่องของการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา การวางแผน

และการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้บริหารไม่มีวิสัยทัศน์ ขาดจิตวิญญาณในการทำงาน ขาดทักษะด้านการบริหารงาน ขาดศีลธรรมในการทำงาน ขาดความรักและความศรัทธาในวิชาชีพ และขาดความเชื่อมั่นในการบริหารงานส่งผลทำให้ขาดความไว้วางใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา (กมลวรรณ ทิพย์เนตร, 2556) ดังนั้น การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษานั้นจะต้องมีระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การพัฒนาภาวะผู้นำผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน จะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจำเป็นต้องสามารถเข้าใจ เข้าถึงความรู้สึก และความต้องการของครู เพื่อที่จะพัฒนาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นจึงต้องมีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ คือ ผู้บริหารที่สามารถทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถเห็นทิศทาง หรือความสำเร็จขององค์กรในอนาคตที่มุ่งหวังร่วมกันผ่านการสร้างแรงจูงใจภายใน โดยที่ผู้นำมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น ด้วยการพยายามสร้างพลังแห่งความหวังและพลังแห่งความศรัทธาในวิสัยทัศน์ อีกทั้งผู้นำต้องที่มมีความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น จึงจะสามารถเข้าถึงจิตวิญญาณของผู้ตาม ส่งผลทำให้ผู้ตามเข้าใจในคุณค่าของตนเองที่มีต่อองค์กรในการร่วมสร้างอนาคตขององค์กร นอกจากนี้ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ มีความสำคัญในการนำมาใช้ในการบริหารงานเพื่อสร้างความรัก ความมุ่งมั่น ความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อผลผลิตขององค์กร และประสิทธิภาพขององค์กร นอกจากนี้ ผู้นำและผู้ตามร่วมสร้างวิสัยทัศน์ที่มีคุณค่าต่อการขับเคลื่อนและการเปลี่ยนแปลงอนาคตขององค์กรในทางดีขึ้น ผู้นำจะมีสร้างวัฒนธรรมองค์กรบนพื้นฐานของความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น ซึ่งผู้นำและผู้ตามเกิดความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เข้าอกเข้าใจ ชื่นชม และห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งเห็นคุณค่าทั้งตนเองและผู้อื่นอย่างแท้จริง (Fry, Louis W. (2003) สอดคล้องกับ พลวัต แสงสีงาม (2563) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถนำสมาชิกในองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม ในเจตคติ การสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความผูกพันของสมาชิกให้มีต่อองค์กร มีความรัก ความสามัคคี การทำงานเป็นทีม ตลอดจนความร่วมมือกันที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาทั้งหมด การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน ทำให้ทราบถึงการหาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนให้มีความสามารถนำตนเอง และผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น พุ่่มเท และงานบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความสำเร็จของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสะท้อนให้เห็นคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติต่อไปทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน และเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัย เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ทัศนะจากนักวิชาการ ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง ดังนี้ กมลวรรณ ทิพย์เนตร (2556); พลวัต แสงสีงาม (2563); ลัดดา จุลวงศ์ (2563); อนันต์ นิมยงค์ (2564); รัชดาพร แหวนหล่อ (2565); Aslan, M. (2015); Kaya, A. (2015) Zaharris, M. (2017); Terzi, R. (2020); Hedger, M. D. (2021)

1.2 สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ เพื่อหาค่าของข้อมูลที่มีความถี่มากที่สุด โดยสร้างตารางแจกแจงความถี่ และใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 7 หรือ ร้อยละ 70 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ

ในขั้นตอนนี้ดำเนินการโดยนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบ ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

2.1 อาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกทางด้านการศึกษามีประสบการณ์สอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.2 ผู้บริหารการศึกษา ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางด้านการบริหาร วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และประสบการณ์ทางด้านการบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.3 ผู้บริหารโรงเรียน ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางด้านการบริหาร วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และประสบการณ์ทางด้านการบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.4 ครู ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางด้านการศึกษามีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

ไป และประสบการณ์ทางการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.5 ศึกษานิเทศก์ ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และประสบการณ์นิเทศการศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือ

1.1 แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง

แบบสังเกตแบบมีโครงสร้างซึ่งเป็นตารางสังเกตที่องค์ประกอบจากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่งแหล่ง เพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่

1.2 แบบสอบถาม

แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเป็นลักษณะแบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. การสร้างเครื่องมือ

2.1 การสร้างเครื่องมือ

2.1.1 ศึกษา เอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินร่างองค์ประกอบเพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบประเมิน

2.1.2 ร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

2.1.3 นำร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ให้คำแนะนำ ในการปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถามให้สอดคล้องกับจุดประสงค์

2.1.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.1.5 นำร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC: Index of item objective congruence) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (วาโร พึงสวัสดิ์, 2551, หน้า 191) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

+1 เมื่อ แน่ใจในคำถามนั้นมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

0 เมื่อ ไม่แน่ใจในคำถามนั้นมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

-1 เมื่อ แน่ใจในคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และนำข้อคำถามที่มีค่าดัชนีสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

2.1.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2.2 ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ

ผลการวิเคราะห์ค่าความค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of item objective congruence) อยู่ระหว่าง 0.2-0.8 คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ในการสร้างข้อคำถามของแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสังเคราะห์เอกสาร ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. แบบสอบถาม ใช้เพื่อประเมินองค์ประกอบ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน

ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง ลงสู่ตารางการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน

ร.น.	องค์ประกอบภาวะผู้นำ เชิงจิตวิญญาณ	นักวิชาการ/นักวิจัย										รวมความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่ได้รับการ
		1. กมลวรรณ ทิพย์เนตร	2. พลวัต แสงสีงาม (2563)	3. ถัดดา จุลวงศ์ (2563)	4. อนันต์ นิยมยงค์ (2564)	5. รัชดาพร แหวนหล่อ (2565)	6. Aslan, M. (2015)	7. Kaya, A. (2015)	8. Zaharris, M. (2017)	9. Terzi, R. (2020)	10. Hedger, M. D. (2021)			
1	วิสัยทัศน์											9	90	✓
	- วิสัยทัศน์	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓			
	- การกำหนดวิสัยทัศน์		✓											
2	ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	7	70	✓
3	ความหวังและศรัทธา			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	7	70	✓

จากตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความถี่ 7 ขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ขึ้นไป และผู้วิจัยได้เรียงองค์ประกอบที่มีความถี่จากมากไปน้อย พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น 3) ความหวังและศรัทธา

2. ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยพิจารณาจัดเรียงองค์ประกอบที่มีความถี่จากมากไปน้อยจากนั้นนำองค์ประกอบเหล่านั้นมากำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ และพฤติกรรมบ่งชี้ โดยการสังเคราะห์สรุปความหมายขององค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้มีความสอดคล้องและครอบคลุมกับนิยามปฏิบัติการ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน จากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเป็นลักษณะความเหมาะสม สามารถสรุปได้ดังตาราง 2 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 2 แสดงผลประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน (ค่าเฉลี่ยจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน)

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
			X̄	S.D.	ความหมาย
1. วิสัยทัศน์	พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการวางแผนที่นำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนกำหนดขึ้นบนพื้นฐานของความเป็นไปได้ มีความท้าทาย สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน มีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการสื่อสารให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้าใจในทิศทางเดียวกัน และสามารถนำไปปฏิบัติจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน	1. ผู้บริหารโรงเรียนมีการวางแผนที่นำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนตามที่ตั้งเป้าหมาย มีความเป็นไปได้ มีความท้าทาย และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารโรงเรียนมีการสื่อสารแนวทางในการปฏิบัติงานให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้าใจในทิศทางเดียวกัน	5.00	0.00	มากที่สุด
		4. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำแนวทางการปฏิบัติงานไปปฏิบัติจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
		รวม	4.96	0.09	มากที่สุด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
			$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
2. ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น	พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานเพื่อให้งานบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารมีความเห็นอกเห็นใจและความเอาใจใส่ ความเมตตา การให้อภัย และความอ่อนน้อมถ่อมตนในการปฏิบัติงาน	1) ผู้บริหารโรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานเพื่อให้งานบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด
		2) ผู้บริหารโรงเรียนมีความเมตตา	5.00	0.00	มากที่สุด
		3) ผู้บริหารโรงเรียนมีการให้อภัย	5.00	0.00	มากที่สุด
		4) ผู้บริหารโรงเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนในการปฏิบัติงาน	4.80	0.45	มากที่สุด
	รวม		4.96	0.09	มากที่สุด
3. ความหวังและศรัทธา	ผู้บริหารมีความคาดหวังและความเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ในเป้าหมาย ซึ่งเป็นแรงจูงใจในการทำงาน มีการแสวงหาวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมาย สามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความอดทนต่อความยากลำบาก ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน การยึดมั่นในเป้าหมายเป็นสิ่งช่วยสนับสนุนให้เป้าหมายที่ตั้งไว้ประสบความสำเร็จ	1. ผู้บริหารโรงเรียนมีความคาดหวังและความเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ในเป้าหมาย โดยมีเป้าหมายเป็นแรงจูงใจในการทำงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารโรงเรียนมีการแสวงหาวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
			$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
		4. ผู้บริหารโรงเรียนมีความอดทนต่อความยากลำบาก ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน และการยึดมั่นในเป้าหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม			5.00	0.00	มากที่สุด
รวมทั้งหมด			4.97	0.18	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า

1. ผลการประเมินองค์ประกอบหลักภาพรวม พบว่าทั้ง 3 องค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ผลการประเมินองค์ประกอบรายด้าน พบว่า

2.1 วิสัยทัศน์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การวางแผนการปฏิบัติงาน 2) การมีแนวทางในการปฏิบัติงาน 3) การสื่อสารแนวทางในการปฏิบัติงาน 4) การนำแนวทางการปฏิบัติงานไปปฏิบัติใช้

2.2 ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน 2) ความเมตตา 3) การให้อภัย 4) ผู้บริหารมีความอ่อนน้อมถ่อมตน

2.3 ความหวังและศรัทธา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความคาดหวังและความเชื่อมั่น 2) ผู้บริหารมีการแสวงหาวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมาย 3) การเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค 4) ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และการยึดมั่นในเป้าหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน” จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาอภิปรายผลรายด้าน ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น 3) ความหวังและศรัทธา

อภิปรายผลด้านที่ 1 วิสัยทัศน์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์จะมีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนของ เพื่อกำหนดเป้าหมายหรือทิศทางการปฏิบัติงาน มีการสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าใจในทิศทางเดียวกัน และสามารถนำไปปฏิบัติใช้จนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน สอดคล้องกับ ดวงทิพย์ ขุนโนนเขวา (2561) กล่าวว่า องค์ประกอบของวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์

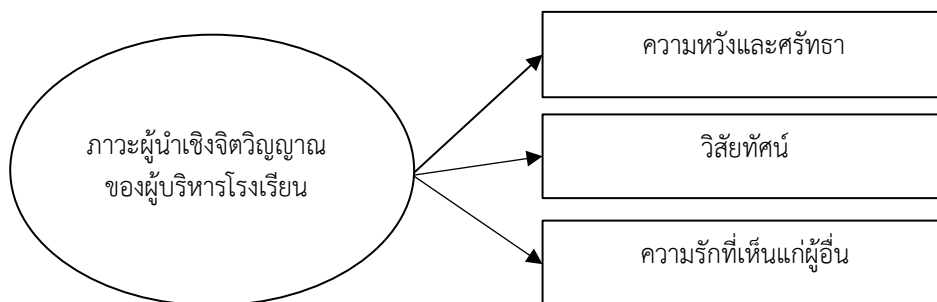
อภิปรายผลด้านที่ 2 ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีความนอบน้อมถ่อมตน ความน่าเชื่อถือน่าไว้วางใจ ความเมตตา การให้อภัย ความเห็นอกเห็นใจและความเอาใจใส่ ความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ ลัดดา จุลวงศ์ (2563) ได้กล่าวว่า ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การให้อภัย 2) ความเมตตา 3) ความซื่อสัตย์ 4) การเอาใจใส่และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5) ความเชื่อใจและรักดี 6) ความอ่อนน้อมถ่อมตน

อภิปรายผลด้านที่ 3 ความหวังและศรัทธา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารคาดหวังให้เป้าหมายที่ตั้งไว้เกิดขึ้นจริงและประสบความสำเร็จ มีเป้าหมายเป็นแรงจูงใจในการทำงาน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการแสวงหาวิธีการต่าง ๆ และเลือกวิธีการที่ดีที่สุด เพื่อให้เป้าหมายบรรลุผลสำเร็จ รวมถึงสามารถเผชิญหน้าจัดการกับปัญหาและอุปสรรคให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Fry, L. W. (2003) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของความหวังและศรัทธา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความอดทน 2) ความขยันหมั่นเพียร 3) ทำในสิ่งที่จำเป็น 4) ยึดมั่นในเป้าหมาย 5) การคาดหวังในผลลัพธ์

การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ค่าความเหมาะสมขององค์ประกอบเมื่อเรียงลำดับจากองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ความหวังและศรัทธา 2) วิสัยทัศน์ 3) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน และจากนั้นดำเนินการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน และสามารถอธิบายได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน” พบว่ามี 3 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบทั้งภาพรวมและรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การวางแผนการปฏิบัติงาน 2) การมีแนวทางในการปฏิบัติงาน 3) การสื่อสารแนวทางในการปฏิบัติงาน และ 4) การนำแนวทางการปฏิบัติงานไปปฏิบัติใช้ ด้านความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน 2) ความเมตตา 3) การให้อภัย และ 4) ความนอบน้อมถ่อมตน ด้านความหวังและศรัทธาผู้อื่น ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความคาดหวังและความเชื่อมั่น 2) การแสวงหาวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมาย 3) การเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค และ 4) ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และการยึดมั่นในเป้าหมาย จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน มีความสำคัญกับการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพและประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องมียุทธศาสตร์เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน ที่ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น และความหวังและศรัทธา เพื่อนำองค์ความรู้เหล่านั้นไปพัฒนาการจัดการบริหารจัดการโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน และนำผลการวิจัยไปสร้างแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน

References

- กมลวรรณ ทิพย์เนตร. (2556). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดวงทิพย์ ขุนโนนเขา. (2562). ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พลวัต แสงสีงาม. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรังสิต
- รัชดาพร แหวนหล่อ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(7), 279-291.
- ลัดดา จุลวงศ์. (2563). การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 15(1), 17-30.
- วาโร เฟิงสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- อนันต์ ฉิมยงค์. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาในวิถีชีวิตใหม่. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 17(2), 54-65.
- Aslan, M. (2015). Spiritual Leadership in Primary Schools in Turkey. *Journal of Educational and Social Research MCSER Publishing, Rome-Italy*, 2(5), 123-136.
- Fry, Louis W. (2003). Toward a Theory of Spiritual Leadership. *The Leadership Quarterly*, 14, 693-727.
- Hedger, M. D. (2021). *The Impact of Spiritual Leadership on the Leadership Practices of Public-School Superintendents*. Lindenwood University ProQuest Dissertations Publishing.
- Kaya, A. (2015). The Relationship between Spiritual Leadership and Organizational Citizenship Behaviors: A Research on School Principals' Behaviors. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(3), 597-606.

Terzi, R. (2020). Spiritual Leaders for Building Trust in the School Context. *Eurasian Journal of Educational Research*, 86, 135-156.

Zaharris, M. (2017). The Impact of Spirituality on School Leadership. *ICPEL Education Leadership Review*, 18(1), 81-92.

การประยุกต์หลักสภาราณียธรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุข
ของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

The Application of Sāraṇīyadhamma for Improving The Quality
of Public Health Services In Pratu Pa Subdistrict Municipality
at Muang District of Lamphun Province

กตัญชลี อยู่ดี Katanchalee Yooddee

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Katanchalee.joong@gmail.com

Received 2024/06/03

Revised 2024/07/02

Accepted 2024/07/08

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลประตูป่าที่มีต่อคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาแนวทางเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักสภาราณียธรรม การวิจัยแบบผสานวิธีจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 332 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.946 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที ค่าเอฟ สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลประตูป่าที่มีต่อคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า จำแนกตาม เพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ พบว่า แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักสภาราณียธรรม พบว่า 1) เมตตากายกรรม การสร้างเจตนาที่

ดี 2) เมตตาวจีกรรม ให้คำแนะนำแก่ผู้รับบริการ 3) เมตตามโนกรรม ปราศจากดีไม่แอบแฝง
ผลตอบแทน 4) สาธารณโภคี ช่วยเหลือผู้รับบริการอย่างเสมอภาค 5) ศีลสามัญญตา การสร้าง
ระเบียบต่อการปฏิบัติ 6) ทิฐิสามัญญตา สร้างเป้าหมายร่วมกัน

คำสำคัญ : สาราณียธรรม, การบริการ, คุณภาพ, สาธารณสุข

Abstract

The objectives of this research study were 1.) to study the quality of public health services of Pratu Pa Subdistrict , 2.) to compare the opinions of people in the area of Pratu Pa Subdistrict Municipality regarding the quality of public health services of Pratu Pa Subdistrict , classified according to personal factors, and 3.) to propose guidelines for increasing the quality of public health services in Pratu Pa Subdistrict , by applying the principles of *Sāraṇīyadhamma*. Integrated methods research from a sample group of 332 people aged over 18 years old. The instrument was a questionnaire with a confidence value of 0.946 for the entire version. Data analysis Statistics used in data analysis included finding frequencies, percentages, means and standard deviations analyzed by t-test and F-test. In-depth interviews were conducted with 10 key informants

The research results found that:

1. The results of the analysis of data on the quality of public health services in Pratu Pa Subdistrict Municipality, Mueang District, Lamphun Province. Overall, it was at a high level.

2. Comparison of opinions of people in around Pratu Pa Subdistrict Municipality on the quality of public health services of Pratu Pa Subdistrict, it was found that people classified by gender were not different. Therefore, the research hypothesis was rejected. And people classified by age, education level, occupation, and income were found to be different. Therefore, the research hypothesis was accepted.

3. Guidelines for increasing the quality of public health services of Pratu Pa Subdistrict, by the application to the principles of *Sāraṇīyadhamma*, it was found that: (1) *Mettākāyakamma*, the creating good intentions. (2) *Mettāvacīkamma*. giving advice to service recipients. (3) *Mettāmanokamma*. that good wishes. Don't hide returns. (4) *Sādhāraṇabhogitā*. helping recipients of services equally. (5)

Sīlasāmaññatā. the creating regulations for practice common. (6) Dīṭṭhisāmaññatā. Create a common goal.

Keywords: Sāraṇīyadhamma, Service, Quality, Public Health.

บทนำ

ระบบการปกครองของทุกประเทศล้วนแต่มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกัน คือความต้องการที่จะให้ประเทศมีความมั่นคงและประชาชนในประเทศมีความสุข ซึ่งในอดีตการปกครองส่วนใหญ่จะมีลักษณะการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางของประเทศ ทำให้กิจกรรมที่รัฐจะต้องตอบสนองต่อประชาชนยังมีน้อย ต่อมาเมื่อประเทศมีการพัฒนามากขึ้น ภารกิจที่รัฐต้องรับผิดชอบก็มีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้ศักยภาพของรัฐบาลที่จะบริหารประเทศเพียงองค์กรเดียวนั้นไม่อาจตอบสนองต่อการบริการและอำนาจการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง (โกวิทย์ พวงงาม. 2552 : 15)

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจไปสู่หน่วยงานการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีอำนาจการปกครองร่วมกันทั้งหมด (ธานี รักษายศ. 2561) กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนในทุกระดับ เพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศโดยส่วนรวมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือเพื่อให้มีการจัดทำบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีการบริการอย่างทั่วถึงตรงกับความต้องการของประชาชนตามความเหมาะสมและความจำเป็นในแต่ละท้องถิ่น (สุภิญญา สุนันตะ. 2561) ประเทศไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย แต่ประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างซับซ้อนและยังไม่ตอบโจทย์ประชาชนมากนักจากสถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งภาครัฐที่เป็นกลไกหลักกลไกหนึ่งมีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการให้บริการประชาชนและการนำนโยบายสาธารณะ แผนการพัฒนาประเทศ และกฎหมายสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในการดูแลประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. 2564-2566) เทศบาลตำบลประจวบเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในระดับหนึ่ง ด้วยจำนวนประชากรในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นทุกปี ผลกระทบที่ตามมาคือปัญหาด้านสาธารณสุข เช่น ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม เช่น คุณภาพน้ำดื่ม การจัดการสิ่งปฏิกูลน้ำเสีย การจัดการขยะ ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค เช่น การปรับปรุงสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดโรคและสื่อนำโรค เพื่อไม่ให้เกิดแพร่กระจายของเชื้อที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคโดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ด้านงานส่งเสริมสุขภาพ เช่น การใช้วัคซีน กล่าวคือ การให้ภูมิคุ้มกันโรคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต้องได้รับและการให้ภูมิคุ้มกันโรคขั้นเสริม ได้แก่ กลุ่มชนอายุต่าง ๆ ตามความจำเป็นและโอกาสที่ต้องเสี่ยงต่อการเกิดโรค ได้แก่ การให้ภูมิคุ้มกันใช้หวัดใหญ่ การให้ภูมิคุ้มกันป้องกันการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) เป็นต้น ด้านการรักษาพยาบาล การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค การเฝ้าระวังทางโภชนาการ การตรวจสุขภาพประจำปี การตรวจเบื้องต้นเพื่อคัดกรองผู้ป่วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิต และโรคอื่น

ๆ เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจะต้องได้รับการแก้ไขและจะต้องได้รับความร่วมมือทั้งสองฝ่ายระหว่างประชาชนและเทศบาล (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา. พ.ศ. 2566-2570) งานสาธารณสุขมูลฐานจึงเป็นภารกิจสำคัญที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงระบบการดูแลสุขภาพในขั้นต้นของตนเองได้ และส่งเสริมให้ประชาชนหันมาให้ความสำคัญกับการใส่ใจดูแลสุขภาพของตนเอง มีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้านการสาธารณสุขภายในชุมชนของตนเองได้ แม้ว่าปัจจุบันจะกำหนดให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการด้านสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรค การรักษาฟื้นฟู และคุ้มครองผู้บริโภค ตลอดจนการลดและกำจัดปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อสุขภาพของประชาชน แต่ในทางปฏิบัติการดำเนินงานในพื้นที่องค์กรปกครองท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่การปฏิบัติงานยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่อาจจะมีข้อขัดข้อง เกิดช่องว่างในการดำเนินการให้บริการที่ล่าช้า เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่ไม่หลากหลายหรือครอบคลุมอย่างทั่วถึงระหว่างหน่วยงานและประชาชนผู้รับบริการ การให้บริการประชาชนจึงเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน กระทรวงสาธารณสุข. 2542: 19-20)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการบริการด้านสาธารณสุข จึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาล ตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” โดยการนำเอาหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย เมตตาการุณยธรรม เมตตาจิตธรรม เมตตาโมกขธรรม สาราณโภคิ สีสสามัญญตา และทัญญูสามัญญตา (พระธรรมปิฎก. ที.ปา. (ไทย) 11/317/257.) มาประยุกต์ใช้กับการให้บริการด้านสาธารณสุขในการพิจารณาเหตุผลต่อกระบวนการทำงาน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขภายใต้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งผลของการศึกษาครั้งนี้จะใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ให้เกิดความสำเร็จสูงสุดและสามารถแก้ไขปัญหา รวมถึงตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลประตูปาได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลประตูปาที่มีต่อคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อเสนอแนวทางเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์ตามหลักสาราณียธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 332 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลประตูปา กลุ่มผู้บริหารกองสาธารณสุขเทศบาลตำบลประตูปา และผู้นำชุมชน รวมทั้งหมด 10 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ตามหลักสารานุกรม คือ 1) เมตตาทายกรรม 2) เมตตาวิจิตรกรรม 3) เมตตาโมกขกรรม 4) สาธารณโภคี 5) สีสสามัญญตา ข้อ 6) ทิฏฐิสามัญญต ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ใน 7 ด้าน คือ 1) มีความยิ้มแย้มแจ่มใส 2) มีการตอบสนองความต้องการ 3) ให้เกียรติยกย่องผู้รับบริการอยู่เสมอ ข้อ 4) การให้บริการด้วยความเต็มใจ 5) รักษาภาพพจน์ขององค์กร 6) มีความสุภาพอ่อนโยน 7) มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

1.1) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอเพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่านโดยได้ค่า IOC (Item – Objective Congruence Index : IOC) ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป หมายความว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

1.2) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try Out) ในกลุ่มประชากรเขตพื้นที่เทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัด

ลำพูน จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค(Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.946

1.3) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ครอบคลุมประเด็นคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขและสอดคล้องกับหลักสารานุกรม โดยมีขั้นตอนดังนี้ 2.1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2.2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึง รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 2.3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2.4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อนำมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (Statistical Software) เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องแม่นยำ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น เรียบเรียงเฉพาะประเด็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และทำการสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

(n=332)

คุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุข โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีความยิ้มแย้มแจ่มใส	4.11	0.26	มาก
2. มีการตอบสนองความต้องการ	4.06	0.19	มาก
3. ให้เกียรติยกย่องผู้บริการอยู่เสมอ	4.13	0.20	มาก
4. ให้บริการด้วยความเต็มใจ	3.89	0.23	มาก
5. รักษาภาพพจน์ขององค์กร	4.10	0.16	มาก
6. มีความสุภาพอ่อนโยน	4.12	0.21	มาก
7. มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ	3.82	0.20	มาก
ภาพรวม	4.03	0.08	มาก

และระดับคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์ตามหลักสารานุกรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

(n=332)

คุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุข โดยการประยุกต์ตามหลักสารานุกรม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเมตตากายกรรม	3.98	0.27	มาก
2. ด้านเมตตาวจีกรรม	4.09	0.23	มาก
3. ด้านเมตตามโนกรรม	3.92	0.19	มาก
4. ด้านสาธารณโภคี	4.01	0.23	มาก
5. ด้านศีลสามัญญตา	4.04	0.18	มาก
6. ด้านทวิญญูสามัญญตา	4.12	0.22	มาก
ภาพรวม	4.03	0.09	มาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1-5

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	คุณภาพการให้บริการ ด้านสาธารณสุข	-0.500	-	0.618	-	✓
2.	อายุ	คุณภาพการให้บริการ ด้านสาธารณสุข	-	11.696	0.000*	✓	-
3.	ระดับการศึกษา	คุณภาพการให้บริการ ด้านสาธารณสุข	-	6.835	0.000*	✓	-
4.	อาชีพ	คุณภาพการให้บริการ ด้านสาธารณสุข	-	5.279	0.001*	✓	-
5.	รายได้	คุณภาพการให้บริการ ด้านสาธารณสุข	-	1.153	0.000*	✓	-

3. แนวทางเพิ่มคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านมีความยิ้มแย้มแจ่มใส ด้านมีการตอบสนองต่อความต้องการ ด้านให้เกียรติยกย่องผู้บริการเสมอ ด้านให้บริการด้วยความเต็มใจ ด้านรักษาภาพพจน์ขององค์กร ด้านมีความสุภาพอ่อนโยน และด้านมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ โดยประยุกต์ตามหลักสารานุกรม 6 พบว่า 1) ด้านเมตตาทายกรรม การปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา มีเจตนาที่ดีให้บริการด้วยความจริงใจ 2) ด้านเมตตาวิกรรม การปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการ ให้คำแนะนำที่ดีต่อผู้รับบริการ 3) ด้านเมตตาโมกรรม เป็นความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นมีความสุขอย่างแท้จริงไม่แอบแฝงหวังประโยชน์แก่ตน 4) ด้านสาธารณโภคี เจ้าหน้าที่ควรช่วยเหลือกับผู้รับบริการในทุกช่องทางเพื่อความสะดวกของผู้รับบริการ 5) ด้านศีลสามัญญตา การให้บริการด้านสาธารณสุขของเจ้าหน้าที่เทศบาลต้องมีความประพฤติสุจริต ถูกต้องตามระเบียบวินัย เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ให้บริการด้วยการมีข้อตกลงร่วมกับชุมชน 6) ด้านทิวฐิสามัญญตา การเชื่อมโยงความคิดเห็นทั้งที่แตกต่างกันให้เข้าใจถึงเป้าหมายที่มีร่วมกันในการให้บริการสาธารณสุขของเทศบาล เป็นการสร้างความร่วมมือในชุมชนเพื่อให้มีเป้าหมายเดียวกันคือ การสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับผู้รับบริการ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.08) สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษกร คงพอม และคณะ. (2562) พบว่า ความพึงพอใจของประชาชน

ผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกันในส่วนของผลการให้บริการที่อยู่ในระดับมากเพราะสามารถวัดได้จากความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามารับบริการที่ได้รับบริการตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิธิวัธ เหม่ปาน. (2545) พบว่า ความคาดหวังของผู้รับบริการต่อคุณภาพบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกันในส่วนของการคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการที่มีผลอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร เจริญศรีวิริยะกุล. (2555) พบว่า คุณภาพการให้บริการโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐบาลในเขตจังหวัดปทุมธานี เมื่อเปรียบเทียบโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญรัตน์ อินทร์พิทักษ์. (2555) พบว่า เมื่อเปรียบเทียบโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชาชนที่มี รายได้ มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการการชำระภาษีตามหลักสังกัดหัวตุล ๔ ของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกันในเชิงของผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขที่มีผลอยู่ในระดับมาก และจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการเพิ่มคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลประตูป่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักสาราณียธรรม พบว่า ด้านเมตตาทายกรรม คือ การปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนาที่ดี ด้านเมตตาจริกรรม คือ การให้คำแนะนำที่ดีแก่ผู้รับบริการ ด้านเมตตาโมกกรรม คือ การมีความปรารถนาดีต่อกันโดยไม่แอบแฝงผลประโยชน์ ด้านสาธารณโภคี คือ การให้ความช่วยเหลืออย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ด้านศีลสามัญญตา คือ การปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต มีวินัยต่อการทำงาน ด้านทิวฐิสามัญญตา คือ การยอมรับความเห็นต่าง มีเป้าหมายหาแนวทางร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ (มีนุสรณ์). (2553) พบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 ในเรื่องของการตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า มีการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม 6 ด้านทิวฐิสามัญญตา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านเมตตาทายกรรม ด้านเมตตาโมกกรรม ด้านเมตตาจริกรรม ด้านสาธารณโภคี และด้านศีลสามัญญตา อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐา แยมสรวล. (2559) : 49-58 พบว่า การปรองดองตามหลักวิชาการนั้นมีรูปแบบและวิธีสร้างความปรองดองเป็น 2 ประเด็นหลัก

คือ การพูดคุยเจรจาและการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในสังคมภายหลังจากการเจรจา ความปรองดอง นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะทำให้หน่วยงานเกิดความรักความสามัคคีต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสาราณียธรรมในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เป็นที่ระลึกถึงกันเป็นที่รักเป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ความกลมกลืนเข้าหากันเพื่อความไม่วิวาทเพื่อความสามัคคีและเอกภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกันหลักการอยู่ร่วมกันได้แก่ เมตตาการุณยธรรม แสดงกิริยาอาการสุภาพ เมตตาวัจจกรรม การสั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี เมตตาเมตตากรรม มองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน สีลสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตตั้งตามถูกต้องตามระเบียบวินัย ทิฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกันสาราณียธรรม 6 หากผู้ใดประพฤติปฏิบัติตามจะสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกซึ่งความรักความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกายวาจาด้วยความจริงใจขณะเดียวกันก็มีความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาหรือแก้ทุกข้ออย่างถูกต้องเสมอกัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสังเคราะห์การวิจัยได้ว่า การประยุกต์หลักสาราณียธรรมมาใช้ในการสนับสนุนการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประจวบฯ กระบวนการ SHADE ซึ่งมีความหมายถึง ร่มเงา แสดงถึงการเป็นที่พึ่งพิงได้และให้ความสบายใจแก่ผู้รับบริการ ซึ่งหลักดังกล่าวประกอบด้วย

จริงใจ Sincere (S) เป็นจุดเริ่มของการปฏิบัติงานด้านการให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนในการเข้าไปดูแลสุขภาพของคนในชุมชนจำเป็นจะต้องแสดงออกถึงความจริงใจก่อน โดยการปฏิบัติต่อผู้รับบริการอย่างจริงใจ พูดจาด้วยความนุ่มนวลมีเหตุมีผลข้อสัตย์ต่อคำพูด และการคิดอยากให้เห็นในชุมชนได้รับบริการเพื่อให้เกิดสุขภาพที่ดี

ให้เกียรติ Honor (H) การให้ความเคารพต่อผู้รับบริการด้วยการให้ความสำคัญและยอมรับในความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกันเพื่อการให้บริการอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน การใช้กิริยาวาจาสุภาพ รู้จักแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว คำนึงถึงผู้อื่นอยู่เสมอ แสดงความเคารพอย่างเหมาะสม

ช่วยเหลือ Assistance (A) การสนับสนุนช่วยเหลือผู้รับบริการเป็นพื้นฐานสำคัญในการให้บริการที่มีคุณภาพ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการผ่านการต้อนรับที่อบอุ่น ให้ความสนใจและกระตือรือร้นที่จะให้บริการ เอาใจใส่ พูดจาสุภาพไพเราะ พร้อมให้คำแนะนำและตอบคำถามอย่างเหมาะสม โดยเจ้าหน้าที่จะต้องรู้จักการเสียสละความคาดหวังตนเองเพื่อทำหน้าที่ให้บริการลดความต้องการของประชาชนในชุมชน

พัฒนาต่อเนื่อง Development (D) เจ้าหน้าที่จะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ความต้องการของประชาชนในชุมชนผ่านช่องทางต่าง ๆ การสอบถามพูดคุยจากคำตำหนิติเตียนและคำชมเชยต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงงานบริการให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือด้านสุขภาพ

ในชุมชน การปฏิบัติตามแบบแผนข้อตกลงในชุมชน และการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงานด้านสุขภาพ

ปฏิบัติอย่างเสมอภาค Equality (E) หัวใจสำคัญของงานบริการคือการให้บริการอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าถึงการบริการด้านสุขภาพได้อย่างทั่วถึง และยังเป็นการสร้างมาตรฐานที่ดีในการให้บริการด้านสุขภาพในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีได้จากการเคารพทุกคนอย่างเท่าเทียม เคารพข้อตกลงในชุมชน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพในชุมชน

สรุป และข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) เทศบาลควรสนับสนุนให้มีการอบรมบุคลากรของเทศบาลในการให้บริการเพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการบริการเพื่อให้เกิดการให้บริการด้วยความเต็มใจที่ส่งผลต่อการมีประสิทธิภาพในการให้บริการที่มากยิ่งขึ้น

1.2) เทศบาลควรมีการสนับสนุนให้เกิดการประสานความร่วมมือกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการบริการด้านสาธารณสุขต่อไป

1.3) เทศบาลควรมีการส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานการให้บริการสาธารณสุขที่ชัดเจน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรของเทศบาล

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1) เทศบาลควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้เทคนิคและวิธีการในการให้บริการด้านสาธารณสุขเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2) เทศบาลควรเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ การให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลมากยิ่งขึ้น

2.3) เทศบาลควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม และผลงานการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลโดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ และความรู้เกี่ยวกับงานด้านสาธารณสุข

2.4) เทศบาลควรมีการจัดทำข้อมูลเครือข่ายความร่วมมือด้านสาธารณสุขในชุมชนเพื่อให้เกิดการสนับสนุนการให้บริการด้านสาธารณสุข

2.5) เทศบาลควรมีการผลักดันนโยบายการให้บริการด้านสาธารณสุขเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการให้บริการแก่คนในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาล ประตูป่า

3.2) ควรศึกษารูปแบบการเสริมสร้างการให้บริการด้านสาธารณสุขในเขตอำเภอเมือง ลำพูน จังหวัดลำพูน

3.3) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเสริมสร้างการให้บริการด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลประตูป่าได้

References

โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น : วิสัยทัศน์กระจายอำนาจ และการ บริหารงานท้องถิ่น พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.*

ชำนาญ รัชชายุศ. (2561). “รูปแบบภาวะผู้นำกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐขององค์กรส่วนท้องถิ่น”. *ดุชนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.*

เทศบาลตำบลประตูป่า. (2566-2570). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา. แผนพัฒนาท้องถิ่น.*

ณฐาน แยมสรวล. (2549). “การประยุกต์หลักสารณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน).*

- ชัยญรัตน์ อินทร์พิทักษ์. (2555). “คุณภาพการให้บริการรับชำระภาษีตามหลักสังกัดวัตถุ 4 ของเทศบาลตำบลลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิริวัธ เหล็กปาน. (2545). “ความคาดหวังของผู้รับบริการต่อคุณภาพบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดตรัง”. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาลัยทักษิณ.
- บุษกร คงผอม และวิวัฒน์ชัย อุตถากร. (2562). *ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการสาธารณสุข 50 ปี้งุ่ม ลำน้ำกอนามัย. กรุงเทพมหานคร : นิพนธ์ต้นฉบับวิชาการและวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง*. Vol. 63 No. 5 September - October 2019.
- ปิยวรรณ หอมจันทร์. (2555). “คุณภาพการให้บริการโดยประยุกต์ใช้หลักสังกัดวัตถุธรรมของข้าราชการตำรวจทางหลวง”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. (2566-2570.) *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง*.
- พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโธ (มีนุสรณ์). (2553). “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารณียธรรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริพร เจริญศรีวิริยะกุล. (2554). “คุณภาพการให้บริการโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐบาลในเขตจังหวัดปทุมธานี”. *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี : ปทุมธานี.
- สุภัชญา สุนันตะ. (2561). “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบทบาทการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน”. *วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข*. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน).
- สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน กระทรวงสาธารณสุข. (2542). *คู่มือเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุข*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ร.ส.พ.

การศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา A Study Of Components Of The Supervision Skills Of School Administrators

ชัชวาลย์ สาสอน Chatchawan Sason

วันเพ็ญ นันทะศรี Wanphen Nanthasri

อภิสิทธิ์ สมศรีสุข Apisit Somsrisuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University

topchat.edu@gmail.com

Received 2023/11/30

Revised 2024/01/06

Accepted 2024/01/22

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิธีการดำเนินงานวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ แบบศึกษาเอกสาร โดยการสังเคราะห์เนื้อหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปี 2558 - ปี 2565 ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษามี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านเทคนิคการนิเทศ 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านภาวะผู้นำ
2) การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่าทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านเทคนิคการ 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านภาวะผู้นำ โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การนิเทศการศึกษา, ทักษะการนิเทศ, การพัฒนาทักษะการนิเทศ.

Abstract

The objective of this research was to study the components of the supervision skills of school administrators of educational institutions. The research procedures are divided into two steps: Step 1: Study documents, concepts, theories, and related studies, totaling 10 sources, in order to synthesize the components of supervision skills for educational institution administrators. The tools used in the Step 1 of the research are a document study form that was developed by synthesizing relevant contents, documents, and related studies from 2015 - 2022. Step 2: Evaluate the appropriateness of the supervision skill components of educational administrators by five experts. The tools used in the second step of the research include a document synthesis form and a 5-level rating scale questionnaire. Frequency, Percentage, Mean, and standard deviation were utilized for data analysis. According to content synthesis.

The research findings revealed

1) The supervision skills of executives in educational institutions consist of four components: 1) technical supervision skills 2) human relations skills 3) personnel management skills and 4) leadership skills

2) The findings found that the supervision skills of executives in educational institutions assessed by five qualified consist of four components: 1) technical supervision skills 2) human relations skills 3) personnel management and 4) leadership skills. All components are appropriate at the highest level.

Keywords : Supervision Skill, Administrator Competency, Primary School Administrators.

บทนำ

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองตั้งแต่การวางรากฐาน พัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข (พเยาว์ แก้วตา, 2563)

การจัดการศึกษาซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียน การสอนและกระบวนการนิเทศนั้น ซึ่งกระบวนการนิเทศ เป็นภารกิจจำเป็นต่อการจัดการศึกษาที่ต้อง อาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอนบุคลากรที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานจัดการศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่

มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ชี้แนะและพัฒนางานให้ประสบผลสำเร็จ ทันท่วงทีต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้กระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา ที่ต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาและการจัดการศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 ตลอดทั้งมาตรฐานการศึกษาของชาติที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึง ประสงค์มีทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการเป็นผู้นำและทักษะการนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน การนิเทศการภายในจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิบัติงานอื่นๆ ที่ส่งผลต่อ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา (โรงเรียนวัดท่าไทร (ดิตถานุเคราะห์), 2563)

การนิเทศการศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรได้ ซึ่งในปัจจุบันผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ และให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในปัจจุบันของโรงเรียน อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์หลายประการ เช่น ครูสอนได้ตรงตามเป้าหมาย งานวิชาการเป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง และช่วยให้สถานศึกษาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อันมีผลกระทบต่อคุณภาพของการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศการศึกษาที่ดีต้องอาศัยกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบและต่อเนื่องกัน (วัลลภา บุญชุ่มหล้า, 2557)

จากการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาและประเมินผลการจัดการศึกษา พบว่าสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศการสอนมากนัก ขาดการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ ครูผู้สอนมีกิจกรรมที่ต้องรับผิดชอบมาก ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการนิเทศ (กลุ่มงานนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา , 2565) ดังนั้นการนิเทศภายในสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาจะต้องร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการพัฒนางานทุกด้านในสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาให้ร้อยรัดกัน ทำให้เกิดผลในทางการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น (โรงเรียนวัดมเหยงคณ์, คู่มือการนิเทศ, 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการนิเทศการศึกษาซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาของบุคลากรที่เป็นประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษา จึงทำให้มีความสนใจศึกษาองค์ประกอบ

ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานของสถานศึกษา ชุมชน และสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของนักวิชาการและเอกสารที่เกี่ยวข้อง 10 แหล่ง ได้แก่ น้ำรินทร์ ก้อนเพชร (2558); ภรณ์ศิริวิศาลสุวรรณ (2559); สุริย์รัตน์ หลิมเล็ก (2559); ฉวีวรรณ คำสี (2560); นฤมล ลาสุยลลียะ (2560); ชำนาญ รัตารุต (2562); พเยาว์ แก้วตา (2563); นฤมล อึ้งเจริญ (2565); Mislinah Makin (2018); และ Werang (2022, pp.555-578)

1.2 สังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการนำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงใหม่ให้เป็นระเบียบ เพื่อให้ทราบว่าข้อมูลแต่ละค่าหรือข้อมูลแต่ละกลุ่มเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันกี่ครั้งโดยการสร้างตารางแจกแจงความถี่ขึ้น และคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไปซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด

2. ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ

ในขั้นตอนนี้จะนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมองค์ประกอบ ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

2.1 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก มีประสบการณ์การสอนทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.2 ผู้อำนวยการท้องถิ่น วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโทหรือมีระดับตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับกลาง มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2.3 ผู้อำนวยการสถานศึกษา วุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโทหรือมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.4 ศึกษาพิเศษ วุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโทหรือมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ในการนิเทศสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเคราะห์เอกสารซึ่งเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิดของนักวิชาการและนักวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 แหล่ง เพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่
2. แบบสอบถามการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ ใช้สอบถามเกี่ยวกับทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคนิคการนิเทศ, ด้านมนุษยสัมพันธ์, ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านภาวะผู้นำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสังเคราะห์เอกสาร ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. แบบสอบถาม ใช้เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่กำหนด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

เกณฑ์การพิจารณา ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยในการคัดเลือกองค์ประกอบ โดยเลือกค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการและนักวิจัย โดยการแจกแจงความถี่ที่มีค่าเท่ากับ หรือมากกว่าร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด ได้องค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา 4 องค์ประกอบ จากนั้นนำองค์ประกอบเหล่านั้นมากำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้โดยการสังเคราะห์สรุปความหมายขององค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและตำรา โดยกำหนดให้มีความสอดคล้องและครอบคลุมกับนิยามปฏิบัติการ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน จากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเป็นลักษณะความเหมาะสม สามารถสรุปได้ดังตาราง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ยจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน)

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
			$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านเทคนิคการนิเทศ	ความสามารถของผู้บริหารที่ใช้ความชำนาญทางการนิเทศตั้งแต่กระบวนการวางแผนการนิเทศเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานการนิเทศและการประเมินผลการนิเทศอย่างมีคุณภาพ ซึ่งเทคนิคการนิเทศมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการนำมาปรับใช้ของผู้นิเทศและสามารถผสมผสานแต่ละรูปแบบเข้าด้วยกัน เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือครูในด้านการปฏิบัติงาน การปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิผล	1. ผู้บริหารมีความชำนาญในการนิเทศการสอนของครู	5.00	0.00	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารมีการวางแผนก่อนการนิเทศทุกครั้ง	5.00	0.00	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารมีการลงมือปฏิบัติการนิเทศด้วยตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
		4. ผู้บริหารมีการผสมผสานรูปแบบการนิเทศแต่ละรูปแบบเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
		5. ผู้บริหารนำเทคนิคการนิเทศมาช่วยเหลือครูในด้านการปฏิบัติงานได้จริง	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม			5.00	0.00	มากที่สุด
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	ความสามารถของผู้บริหารที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในองค์กรด้วยความ เป็นกัลยาณมิตรที่ดี มีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบข้างของการทำงาน รู้จักตนเองและปรับตัวปรับใจให้อยู่ร่วมกับสังคมการทำงานได้อย่างมีความสุขเกิดความ สัมพันธ์ใน การทำงานในองค์กรอย่าง เป็นกันเอง และทำให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้	1. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรทุกคนได้เป็นอย่างดี	5.00	0.00	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารปฏิบัติตนด้วยความ เป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับบุคลากร	5.00	0.00	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารสามารถรับรู้เข้าใจความรู้สึกบุคลากรในสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
		4. ผู้บริหารมีความเข้าใจ สิ่งแวดล้อมในการทำงานเป็น อย่างดี	5.00	0.00	มากที่สุด
		5. ผู้บริหารมีความเข้าใจหน้าที่ ของตนเองได้เป็นอย่างดี	4.80	0.45	มากที่สุด
		6. ผู้บริหารมีการปรับตัวเข้ากับ สังคมการทำงานได้เป็นอย่างดี	5.00	0.00	มากที่สุด
		7. ผู้บริหารกำกับติดตามการ ปฏิบัติงานของบุคลากรด้วยความ เป็นกันเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม			4.97	0.06	มากที่สุด
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	ความสามารถของผู้บริหารที่ใช้กระบวนการบริหารงาน ทรัพยากรมนุษย์ ดำเนินการ	1. ผู้บริหารมีกระบวนการในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ	4.80	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
			$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
	เกี่ยวกับบุคคลเพื่อให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงการวางแผนกำลังคน การสรรหาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาส่งเสริมบุคลากรด้านต่างๆ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จของหน่วยงานตามจุดมุ่งหมาย	2. ผู้บริหารมีการวางแผนอัตรากำลังคนในสถานศึกษาอย่างชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารมีการสรรหาคัดเลือกบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
		4. ผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นกลางและยุติธรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
		5. ผู้บริหารมีการพัฒนาส่งเสริมบุคลากรด้านต่างๆ ให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
		6. ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานอยู่เสมอ	5.00	0.00	มากที่สุด
		รวม	4.97	0.07	มากที่สุด
4. ทักษะด้านภาวะผู้นำ	ความสามารถของผู้บริหารที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองจากกรอบแนวคิดแบบเดิมให้ดีขึ้น โดยมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและใช้การจูงใจให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มคนปฏิบัติตาม เป็นผู้รู้เท่าทันเทคโนโลยีและเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมคอยอำนวยความสะดวกให้บุคคลหรือกลุ่มทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน	1. ผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองจากกรอบแนวคิดแบบเดิม ๆ ในการบริหารงาน	4.40	0.89	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการบริหารงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
		4. ผู้บริหารมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยี	5.00	0.00	มากที่สุด
		5. ผู้บริหารอำนวยความสะดวกในการทำงานให้กับบุคลากร	5.00	0.00	มากที่สุด
		รวม	4.88	0.18	มากที่สุด

ผลการวิจัยที่ข้อที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลัก โดยภาพรวม พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเทคนิคการนิเทศ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านภาวะผู้นำ ภาพรวมทั้งหมดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านเทคนิคการนิเทศ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความชำนาญในการนิเทศ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) การวางแผนการนิเทศ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) การลงมือนิเทศ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 4) การผสมผสานรูปแบบการนิเทศ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 5) การนำเทคนิคการนิเทศมาช่วยเหลือครู มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 7 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์อันดี มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) ความเป็นกัลยาณมิตร มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) เข้าใจผู้อื่น มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 4) เข้าใจสิ่งแวดล้อมในการทำงาน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 5) การปรับตัวเข้ากับสังคม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 6) ติดตามการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 7) เข้าใจหน้าที่ของตนเอง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลัง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) การสรรหาคัดเลือก มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) การประเมินผลการปฏิบัติงาน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 4) การพัฒนาส่งเสริมบุคลากร มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 5) การสร้างขวัญและกำลังใจ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 6) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.4 ด้านภาวะผู้นำ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) การมีวิสัยทัศน์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) ความเท่าทันเทคโนโลยี มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 4) การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 5) การเปลี่ยนแปลง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา” จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาอภิปรายผลรายด้าน ดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเทคนิคการนิเทศ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านภาวะผู้นำผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมทั้งได้ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ซึ่งวิธีการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการวิจัยของ ฉวีวรรณ คำสี (2560) ได้ศึกษาทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน

มัธยมศึกษา อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านกระบวนการกลุ่ม ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการประเมินผล องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ของทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นไปตามแนวทางการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการตอบแบบสอบถามของผู้ทรงคุณวุฒิ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า 1. ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านเทคนิคการนิเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดีมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความชำนาญในการนิเทศ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การผสมผสานรูปแบบการนิเทศ และ 5) การนำเทคนิคการนิเทศมาช่วยเหลือครู โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริย์รัตน์ หลิมเหล็ก (2558) ได้ศึกษาเรื่องทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่าองค์ประกอบของเทคนิคการนิเทศมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กระบวนการนิเทศ 2) การปฏิบัติการนิเทศ 3) กลยุทธ์ในการพัฒนาครู และภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ (2559) ได้ศึกษาเรื่องทักษะการนิเทศการศึกษาที่สำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพ พบว่าองค์ประกอบของเทคนิคการนิเทศมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เข้าใจหลักการทำงาน 2) วางแผนงาน 3) ดำเนินการปฏิบัติงาน 4) วิเคราะห์ประเมินผล

2. ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มาก เมื่อพิจารณาพบว่าประกอบด้วย 7 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์อันดี 2) ความเป็นกัลยาณมิตร 3) เข้าใจผู้อื่น 4) เข้าใจสิ่งแวดล้อมในการทำงาน 5) เข้าใจหน้าที่ของตนเอง 6) การปรับตัวเข้ากับสังคม 7) ติดตามการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พะเยาว์ แก้วตา ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาทักษะการนิเทศของผู้บริหารภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 กล่าวถึงองค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์ ไว้จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การร่วมมือร่วมใจในกลุ่ม 2) เข้าใจความต้องการของคนอื่น 3) การมีส่วนร่วมในองค์กร 4) สร้างความสัมพันธ์อันดี

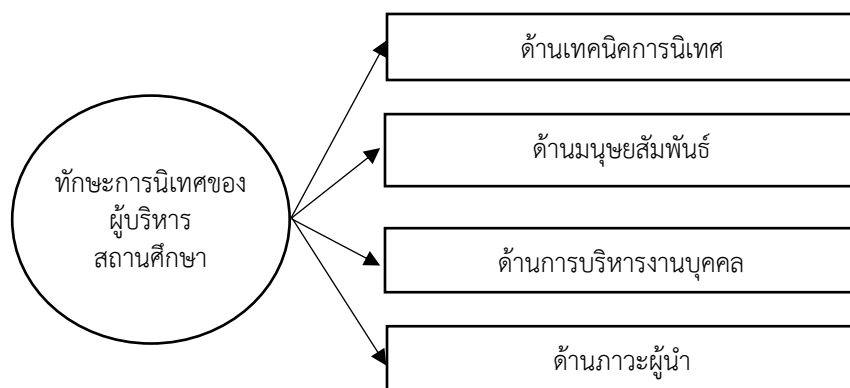
3. ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาพบว่าประกอบด้วย 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) การวางแผนอัตรากำลัง 3) การสรรหาคัดเลือก 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 5) การพัฒนาส่งเสริมบุคลากร 6) การสร้างขวัญและกำลังใจ โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล อึ้งเจริญ (2565) ศึกษาเรื่องทักษะการนิเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้กล่าวถึง

องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลไว้ 3 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนบุคลากร 2) การจัดสรรบุคลากร 3) การควบคุมการปฏิบัติงาน

4. ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านภาวะผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาพบว่าประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลง 2) การสร้างแรงจูงใจ 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) ความเท่าทันเทคโนโลยี 5) การอำนวยความสะดวก โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉวีวรรณ คำสี (2560) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำไว้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การชักจูงหรือแรงจูงใจ 2) ความเชื่อมั่น 3) การสนับสนุนอำนวยความสะดวก 4) การวางเป้าหมายการทำงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ได้องค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเบื้องต้น จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง เพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาในข้างต้นนั้นสามารถอธิบายได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา” พบว่ามี 4 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบทั้งภาพรวมและรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านเทคนิคการนิเทศ ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความชำนาญในการนิเทศ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การผสมผสานรูปแบบการนิเทศ และ 5) การนำเทคนิคการนิเทศมาช่วยเหลือครู ด้านมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย 7 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์อันดี 2) ความเป็นกัลยาณมิตร 3) เข้าใจผู้อื่น 4) เข้าใจสิ่งแวดล้อมในการทำงาน 5) เข้าใจหน้าที่ของตนเอง 6) การปรับตัวเข้ากับสังคม และ 7) ติดตามการปฏิบัติงาน ด้านการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) การวางแผนอัตรากำลัง 3) การสรรหาคัดเลือก 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 5) การพัฒนาส่งเสริมบุคลากร และ 6) การสร้างขวัญและกำลังใจ ด้านภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลง 2) การสร้างแรงจูงใจ 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) ความเท่าทันเทคโนโลยี และ 5) การอำนวยความสะดวก จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษามี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านเทคนิคการนิเทศ 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านภาวะผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนำองค์ประกอบข้างต้นไปบริหารและพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

1.2 ผลจากการศึกษาองค์ประกอบทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรนำองค์ประกอบจากข้อ 1.1 ไปเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2.2 ควรศึกษารูปแบบการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาต่อไป

2.3 ควรมีการยืนยันองค์ประกอบ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) ร่วมกับการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้วย

References

- ฉวีวรรณ คำสี. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. ชลบุรี*: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชำนาญ รัตตารัต. (2562). การพัฒนาทักษะการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 16(2), 379-390.
- นฤมล ลาฮุยลีเยอร์. (2560). การศึกษาทักษะการนิเทศของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนนานาชาติในหลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตรนานาชาติ. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 12(1), 521-534.
- นฤมล อึ้งเจริญ. (2565). ทักษะการนิเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(1), 22-32.
- นัรินทร์ ก้อนเพชร. (2558). การศึกษาทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเองและของครูโรงเรียนเทพสถิต. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 10(3), 627-639.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พเยาว์ แก้วตา. (2563). การศึกษาทักษะการนิเทศของผู้บริหารภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. อุบลราชธานี*: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ. (2559). ทักษะการนิเทศการศึกษาที่สำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 14(1), 37-44.
- โรงเรียนวัดท่าไทร(ดิดถานุเคราะห์). 2563. *แผนนิเทศภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2563*. แหล่งที่มา: <http://www.tsk.ac.th/index.php?d=forms&id=75>
- โรงเรียนวัดมหาวนาราม. 2564. *คู่มือการนิเทศภายใน ปีการศึกษา 2564*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กระทรวงศึกษาธิการ.
- วัลลภา บุญชุ่มหลี่. (2557). การดำเนินงานนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนเขตอำเภอกะฉัง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ กษ.ม. ชลบุรี*: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. (2565) *รายงานการปฏิบัติการนิเทศ*. กลุ่มงานนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา 2565.

สุริย์รัตน์ หลิมเล็ก. (2559). ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต8. *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

Mislinah Makin, Zuraidah Abdullah (PhD) & Salwati Shafee. (2018). *The Art Of Supervision: Role Of Supervisory Skills In Developing Teacher Capacity*. *Malaysian Online Journal Of Educational Management (Mojem)*. Volume 6, Issue 4, pp.37-55.

Werang, Basilius R.; Leba, Seli Marlina Radja. (2022). *Factors Affecting Student Engagement in Online Teaching and Learning: A Qualitative Case Study*. *Qualitative Report*. Volume 27, Issue 2, pp.555-577.

การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูน

Integrating tribal cultural capital with Buddhist principles in the management of
Phrapariyattidhamma School in Lamphun Province.

พระสมชาย วชิรญาโณ (วังมัน) Phra Somchai Wachirayano (Wang Man)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

somchayjo8@gmail.com

Received 2023/01/16

Revised 2024/04/10

Accepted 2024/05/15

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม 2) พัฒนารูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม 3) ทดลองรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม และ 4) ประเมินรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน การวิจัยและพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลหลัก 23 คน เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน และมีกิจกรรมเสริมที่มีการสอดแทรกคตินิยมทุกช่วงกิจกรรม

2) พัฒนารูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า การบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการโรงเรียน 3 รูปแบบ คือ (1) การบริหารและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (2) กิจกรรมหน้าเสาธง และ (3) โครงการในแผนปฏิบัติการ

3) ทดลองรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า การบูรณาการคำสอนครูบาเข้ากับกิจกรรมหน้าเสาธงทุกเช้า กิจกรรมสวดมนต์ และไหว้พระตอนเย็น

4) การประเมินรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจมาก

คำสำคัญ : การบูรณาการ, การบริหารจัดการ, ทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่า.

Abstract

The research aims to 1) Study the management conditions of Phrapariyattham School. 2) Develop a model for integrating tribal cultural capital with Buddhist principles in the management of Phrapariyattham Schools. 3) Experiment with the model of integrating tribal cultural capital with Buddhist principles in the management of Phra Pariyatham School. and 4) evaluate the model for integrating tribal cultural capital with Buddhist principles in the management of Phrapariyattham School. in Lamphun province research and development The main informants were 23 people. The tools were interviews, focus groups, and questionnaires. Data analysis statistics included percentages, means, and standard deviations. and t test

The research results found that

1) Condition of management of Phrapariyattidhamma School In Lamphun Province, it was found that morality was promoted. Ethics for students and there are additional activities with morals inserted in every activity period.

2) Develop a model for integrating tribal cultural capital with Buddhist principles in the management of Phrapariyattidhamma schools. In Lamphun Province, it was found that there are 3 types of integration into school management: (1) administration and organization of teaching and learning activities (2) activities in front of the flagpole. and (3) projects in the action plan

3) Experiment with the model of integrating tribal cultural capital with Buddhist principles in the management of Phrapariyattidhamma School. In Lamphun Province, it was found that integrating Kruba's teachings with activities in front of the flagpole every morning Prayer activities and worship in the evening

4) Evaluation of the model for integrating tribal cultural capital with Buddhist principles in the management of Phrapariyattham School. in Lamphun province Overall, very satisfied.

Keywords: integration, management, tribal cultural capital.

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์การหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการการศึกษา โดยมีผู้บริหารคอยควบคุมดูแลให้การจัดการการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และการปฏิบัติงานของผู้สอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ เพื่อให้เห็นว่าผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับตำแหน่ง และผู้บริหารในฐานะผู้นำของหน่วยงานจะต้องได้รับความร่วมมือด้วยดีจากผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามจุดแกร่งหรือเอกลักษณ์ของโรงเรียน ที่สำคัญยัง คงมุ่งมั่นในการรักษา สืบทอด เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ให้เกิดอันตรายอันเสื่อมสูญไป และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นที่สนใจ ศรัทธา ในพระพุทธศาสนา ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดประเมินผล ภาระการปฏิบัติ ตามหลักพุทธธรรม ที่ทำให้ผู้เรียนเห็นว่าหลักพุทธธรรมสำคัญเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน (พระคึกฤทธิ์ โสตถิพิโล, 2555 : 3)

สำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดลำพูนนั้น เป็นการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งของคณะสงฆ์ที่รัฐกำหนดให้มีขึ้น เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนวิชาธรรมและวิชาสามัญควบคู่กันไปซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 15) และในปัจจุบันใช้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และจะได้ศาสนทายาทที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงตนอยู่ในสมณธรรมสมควรแก่ภาวะเพศของตน สามารถดำรงตำแหน่งและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป

จากการสังเกตบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตอำเภอฝาง จังหวัดลำพูน ที่ผู้วิจัยสังกัดตั้งอยู่ และจากการศึกษาเอกสารแผนปฏิบัติการสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564 การปฏิบัติงานของบุคลากรตลอดจนการสัมภาษณ์คณะผู้บริหาร และครูในโรงเรียนพบว่า นักเรียนที่มาศึกษาทั้งหมดมาจาก ชนเผ่ากะเหรี่ยงที่จำแนกออกเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงโปว์ และชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ ที่มีความเชื่อที่ผูกมัดแตกต่างตามพื้นฐานความเชื่อของครอบครัวติดตัวมา ความแตกต่างของนักเรียนดังกล่าว ก่อปรกับ ความแตกต่าง ความเชื่อและความคาดหวังของผู้ปกครองล้วนมีอิทธิพลทำให้พฤติกรรมของนักเรียนแตกต่างกันไป สร้างปัญหาให้กับการบริหารงานของสถานศึกษาซึ่งมีกรอบ ปรัชญา แนวคิด หลักการที่รับมาจากต้นสังกัด ยิ่งไปกว่านั้น สถานศึกษา

ยังขาดบุคลากรที่มีความชำนาญการด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ในเรื่องการวิเคราะห์ความแปลกแยกของวัฒนธรรมได้ จึงกำหนดกิจกรรม กฎเกณฑ์ วิธีปฏิบัติตามที่หลักสูตรซึ่งกำหนดมาจากส่วนกลาง ทำให้การดำเนินการ บริหารจัดการเรียนการสอนที่ส่วนใหญ่อ้างอิงตามหลักวิชาการมีผลทำให้ใช้หลักบริหารกิจการนักเรียนที่มีพื้นฐานหลากหลายทางวัฒนธรรมกล่าวคือ ความเชื่อพื้นฐานของนักเรียนคือการนับถือผี ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนจะเน้นการนับถือหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาซึ่งมีความขัดแย้งกันในกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย จึงพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ราวร้อยละ 60 มีปัญหาครอบครัวและมีความเชื่อดั้งเดิม ได้สร้างปัญหาหลักคือ เข้าถึงเทคโนโลยีที่จำเป็นในการศึกษาได้ยาก นักเรียนที่มีพื้นฐานการใช้ภาษาดั้งเดิมราวร้อยละ 20 จะไม่สามารถเข้าใจข้อมูลสารสนเทศได้ ซึ่งมีผลทำให้นักเรียนในกลุ่มดังกล่าวราวร้อยละ 40-60 มีปัญหาการขาดเรียน ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสถานศึกษา ผนวกกับการที่ผู้วิจัยได้รับนิมนต์ไปยังชุมชนในวาระพิธีต่าง ๆ ได้มีโอกาสพูดคุยกับชาวบ้านทั้งที่เป็นผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน พบว่า ชาวบ้านต่างชาติพันธุ์มีความเชื่อแตกต่างกัน แต่มีประเด็นที่น่าสนใจคือ ประชาชนชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ที่นับถือ ศรัทธาในครูบาเจ้าศรีวิชัย ครูบาเจ้าอภิชัยชาวปี และครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนา มาช้านานยังคงนับถือศรัทธาสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้สามารถเชื่อมโยงในแนวคิดทางการปฏิบัติและการให้ความเคารพในพระพุทธศาสนา

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัย ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุห้าดวง แผนกสามัญศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมและรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและหาแนวทางการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมของชนเผ่า ผ่านความเชื่อ คำสอนของท่านครูบาที่มีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือของชาวอำเภอได้แก่ ครูบาเจ้าศรีวิชัย (ถือกำเนิดที่ตำบลศรีวิชัย อำเภอเถลิง) แห่งวัดบ้านปาง ครูบาเจ้าอภิชัยชาวปี ศิษย์เอกของครูบาเจ้าศรีวิชัย แห่งวัดพระพุทธบาทผาหนาม ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แห่งวัดพระบาทห้วยต้ม ซึ่งล้วนเป็นที่เคารพนับถือและมีอิทธิพลในความเชื่อดั้งเดิมของประชาชน ในอำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน

3. เพื่อทดลองรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Research and Development; R&D) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 รูป รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป 1 รูป และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระชัยยวงศาพัฒนา จังหวัดลำพูน 2 รูปและ 2 คน ในปีการศึกษา 2565 และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 7 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนา จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นอาจารย์สอนวิจัย ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 รูป/คน ผู้ที่มีความรู้ทางด้านความเชื่อของชนเผ่าและพระพุทธศาสนา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน/รูป ครูผู้สอน จำนวน 2 คน/รูป

วิธีการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development; R&D) ประกอบด้วยกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดลำพูน โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้ 1) สังเกตสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน 2) ศึกษาเอกสารทางราชการเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน 3) สัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 รูป รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป 1 รูป และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระชัยยวงศาพัฒนา จังหวัดลำพูน 2 รูป และ 2 คน ของปีการศึกษา 2565 เกี่ยวกับการบริหารจัดการ และสภาพปัญหาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน 4) ทำการ SWOT และรวบรวมข้อมูลการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้ 1) นำข้อสรุปที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นกรอบกระบวนการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูนและจัดทำรูปแบบฯ 2) ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันรูปแบบการบูรณาการทุนทาง

วัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. คัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มใช้เกณฑ์ ดังนี้ (รวม 6-8 คน) ดังนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนา จำนวน 1 คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นอาจารย์สอนวิจัย ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 รูป/คน 3) ผู้ที่มีความรู้ทางด้านความเชื่อของชนเผ่าและพระพุทธศาสนา จำนวน 1 คน 4) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน/รูป และ 5) ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 2 คน/รูป

2. สร้างกรอบการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1) นำประเด็นปัญหาและกระบวนการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนา มาเสนอให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทราบพื้นฐาน ของบริบท 2) เสนอขั้นตอนการพัฒนาระบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาให้ผู้ร่วมสนทนาได้วิพากษ์ 3) เสนอกรอบกระบวนการดำเนินการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาให้ผู้ร่วมสนทนาได้วิพากษ์และให้ความเห็นชอบ 3) ดำเนินการสนทนากลุ่ม และ 4) สรุปผลการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน

ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการพัฒนาระบบการในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน ที่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความเห็นชอบไปทดลองใช้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ โดยการนำรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน ที่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความเห็นชอบไปวางแผนทดลองใช้กับ โรงเรียนพระปริยัติธรรมชัยวงศาพัฒนา โดย 1) ประชุม เพื่อวางแผนดำเนินการ (Planning) 2) ดำเนินการ (Doing) 3) ตรวจสอบ (Checking) 4) ปรับปรุงแก้ไข (Action) ถ้ามี แล้ว 5) สรุปผล

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน เพื่อเป็นการประเมินรูปแบบ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้ 1.กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน จำนวน 8 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ใช้รูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน 2.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจ 3.การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามความพึงพอใจ เสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแก้ไขเนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้อง

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษารองเพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่

ศึกษาก่อนนำไปใช้จริง 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสนทนากลุ่ม 3) แบบสอบถามการประเมินผลรูปแบบฯ ส่วนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน และแบบสอบถามการประเมินผลรูปแบบฯ ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ประเด็นและข้อคำถามที่มีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.แบบประเมินรูปแบบ โดยสุ่มตามสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 30 รูป เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .921 สามารถนำไปเก็บข้อมูลในขั้นทดลองใช้รูปแบบฯ ได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ t - test แบบ Dependent และการสัมภาษณ์วิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนารูปแบบด้วยการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยแสดงผลได้ตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางการจัดกิจกรรมประจำวันและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนนั้น ควรมีการบูรณาการกับคำสอนของพระสงฆ์ ครูบา ที่คนในชุมชนเคารพนับถือเข้าไปด้วยตลอดจนการนำความรู้เข้ามาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีอย่างหลากหลาย ซึ่งอาจจะต้องมีส่วนเพิ่มเติมในการนำมาใช้บูรณาการเข้ากับหลักสูตรที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียนด้วยการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งล้วนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น มีกิจกรรมเสริมที่มีการสอดแทรกคตินธรรมเพื่อเพิ่มพูน หรือเสริมสร้างจริยธรรมของผู้เรียนลงไปด้วย อีกทั้งเนื้อหาที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนควรมีการปรับให้เข้ากับทุนทางวัฒนธรรมของพระสงฆ์ที่เป็นชนเผ่ามาจากหลากหลายที่มา มีกิจกรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชนเผ่า ทั้งที่เป็นศาสนกิจประจำวันหรือกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปี มีรูปแบบการบริหารจัดการที่สอดแทรกกิจกรรมจิตอาสาตามแบบแผนการปฏิบัติตนของครูบาเจ้าศรีวิชัย กำหนดกิจกรรมประจำวันที่เสริมสร้างจิตอาสาร่วมกับชุมชนให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนจนเป็นกิจวัตร ทุกวัน ทุกที่ และควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางของครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนาที่สอนด้วยการเล่านิทาน จะเป็นการสอนที่เข้าใจได้ง่าย แก้ไขปัญหาการที่นักเรียนไม่

เข้าใจในเรื่องของการเรียนหรือไม่มีความสนใจในการเรียน และควรมีการปรับปรุงหลักสูตรสม่ำเสมอให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและมีหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติม เช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไปที่มีหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเข้ามา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า โรงเรียนสามารถนำหลักคำสอนของครูบาเจ้าศรีวิชัย คือ เสริมสร้างความมุ่งมั่นหลักคำสอนของครูบาเจ้าอภัยชัยชาวปี คือ หลักการสร้างสาธารณะประโยชน์ และมีจิตเสียสละ และหลักคำสอนของครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนา คือ หลักการบริหารโรงเรียนเริ่มจากการจัดกิจกรรมหน้าเสาธงสอนด้วยนิทานแทรกหลักธรรม เข้ากับการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยการบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการโรงเรียนใน 3 รูปแบบ คือ 1) การบูรณาการกับหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระชัยยะวงศาพัฒนา ผ่านการบริหารและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) การบูรณาการกับกิจกรรมหน้าเสาธงเพื่อปลูกฝังหลักการ คำสอนของท่านครูบาในตอนเช้าประจำวันของโรงเรียน 3) การบูรณาการและกับโครงการในแผนปฏิบัติการของทางโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักคำสอนของท่านครูบาเจ้า ทั้ง 3 ท่านซึ่งจากการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญพบว่ารูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน ได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบการพัฒนาระบบงานในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า ผู้บริหารและครู มีการนำรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูน บูรณาการเข้ากับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยระบุลงในแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ในแผนการจัดการเรียนรู้ระบุถึงประเด็น/เนื้อหาที่นำมาบูรณาการสอดรับกับวิชาพุทธประวัติ สาทกพระพุทธเจ้า โดยที่เนื้อหาคำสอนของครูบาที่นำมาบูรณาการไม่ขัดแย้งกับหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และมีการคำสอนของครูบาสามารถนำมาบูรณาการและเสริมวิชาสังคมศึกษา และในด้านการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารจัดการกิจกรรมประจำวันของสถานศึกษา พบว่า จาก การจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน มีการบูรณาการคำสอนครูบาเข้ากับกิจกรรมเพื่อเป็นแรงจูงใจมาเรียนของนักเรียนเริ่มจากกิจกรรมเล่านิทานหน้าเสาธงทุกเช้าและบูรณาการในหลักสูตรสถานศึกษาทุกรายวิชา การประยุกต์คำสอนของครูบาสามารถนำมาบูรณาการกับกิจกรรมสวดมนต์ ไหว้พระตอนเย็นได้ตลอดจนนำมาบูรณาการกับกิจกรรมของสงฆ์ และการนำหลักคำสอนของครูบาเจ้าทั้ง 3 ท่าน มาบูรณาการและเสริมกิจกรรมช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียนช่วงเช้าก่อนเรียนได้ และการนำรูปแบบฯ บูรณาการเข้ากับการโครงการและกิจกรรมตาม

แผนปฏิบัติการของสถานศึกษา โดยพิจารณาจาก ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน โดยมีการนำหลักคำสอนของครูบาเจ้าทั้ง 3 ท่าน มาบูรณาการส่งเสริมโครงการปฏิบัติธรรมประจำปี บูรณาการเสริมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชาวันอาสาฬหบูชาที่สอดแทรกวัฒนธรรมท้องถิ่น (ทุนทางวัฒนธรรม) เสริมกิจกรรมพิธีวันไหว้ครู เสริมกิจกรรมสวดมนต์ ทำสมาธิกรรมฐานและเสริมเติมเต็มในกิจกรรมทัศนศึกษาติดตามประวัติครูบาเจ้าทั้ง 3 ท่าน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การประเมินรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมาก เป็นรูปแบบที่มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตรงจุดและสอดคล้องกับการดำเนินงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมตลอดจนต้องการให้มีแนวทางการพัฒนารูปแบบดังกล่าวต่อไปเพื่อขยายผลการดำเนินงานไปยังชนเผ่าหรือชาติพันธุ์อื่น ๆ เพื่อเกิดความยั่งยืนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดลำพูน พบว่า การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมจากกระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำมาใช้กับโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระชัยยะวงศาพัฒนาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ (2546) พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเทียบชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญ จัดหลักสูตรให้มีวิชาที่เหมาะสมแก่สภาวะของพระภิกษุสามเณรที่ศึกษาได้โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย แต่ทั้งนี้การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมจากกระทรวงศึกษาธิการ ไม่เหมาะสม เนื่องจากเพราะว่า นักเรียน มีพฤติกรรมและพื้นฐานทางวัฒนธรรมชนเผ่าต่างกัน กล่าวคือ มีความเชื่อพื้นฐานในการนับถือผี ซึ่งนักเรียนที่มาศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้ มาจากหลากหลายชนเผ่า ซึ่งมีความเชื่อที่ถูกขัดเกลามาแตกต่างกันตามพื้นฐานความเชื่อของครอบครัวที่ติดตัวมา ทั้งความแตกต่างและความคาดหวังของผู้ปกครองล้วนมีอิทธิพลทำให้พฤติกรรมของนักเรียนแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัย ของโกศล เพ็ญสา (2555) พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างเร่งด่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านผลผลิต ต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสนใจในกิจของสงฆ์ และการรักษาระเบียบวินัย ความรับผิดชอบกิจกรรมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมาบูรณาการในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูนในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ชลธิชา ทิพย์ดวงตา และคณะ (2565) พบว่า ความต้องการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีครูผู้สอน และครูภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้าน แสดงความต้องการการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการนำความรู้ หรือหลักธรรมคำสอนของครูบาเจ้าที่ชุมชนหรือคนในท้องถิ่น เคารพนับถือมาบูรณาการเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษารวมถึงกิจกรรมที่ปฏิบัติประจำวันและกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการสถานศึกษาร่วมด้วย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับ หลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า รูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน ที่พัฒนาขึ้นโดยการบูรณาการหลักธรรมคำสอนของครูบาเจ้า จำนวน 3 ท่าน ที่องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนาและ 5) การวัดและประเมินผล องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านของรูปแบบนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ชีรวัดน์ นิเจนตร (2560) พบว่า มี 1) วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย 2) ตัวแปรหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ระบบหรือโครงสร้าง 3) กลไกหรือกระบวนการทำงาน 4) ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีที่ใช้ในรูปแบบ 5) บริบทหรือสภาพแวดล้อม และจากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญทุกคนเห็นสอดคล้องกันว่าตามประเด็นการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ คือ กระบวนการของรูปแบบการบูรณาการมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน นำไปใช้กับบริบท/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความถูกต้องที่สุด มีผลการประเมินเป็นที่ยอมรับได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกันได้ และ ช่วยให้ครูและนักเรียนได้พัฒนาตนเองในการปรับปรุงการเรียนการสอน พัฒนาความรู้ ความสามารถในการบูรณาการสอน กิจกรรม และโครงการและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สมชัย จรรย์ไพบูลย์ (2555) พบว่า รูปแบบเป็นแบบอย่างในการดำเนินการใด ๆ ที่แสดง หรืออธิบายให้เห็นถึงโครงสร้างทางความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งที่ศึกษาให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นหรือซับซ้อนก็ได้เช่นกัน โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบของรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะของปรากฏการณ์ วัตถุประสงค์ของผู้สร้าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีนวล, ลัทธิโร (2544) พบว่า คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การมีส่วนร่วมคิดร่วมทำทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน ควรมีการมุ่งเน้นให้มีความรู้ ทักษะในวิชาพระปริยัติธรรมวิชาสามัญ สามารถปฏิบัติกิจของสงฆ์ตามพระธรรมวินัยและระเบียบของสงฆ์ เป็นศาสนทายาทที่ดีสามารถนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนเองและสังคม สมควรแก่สมณวิสัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 รูปแบบการพัฒนาระบบการในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า ผู้บริหารและครู มีการนำรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัด

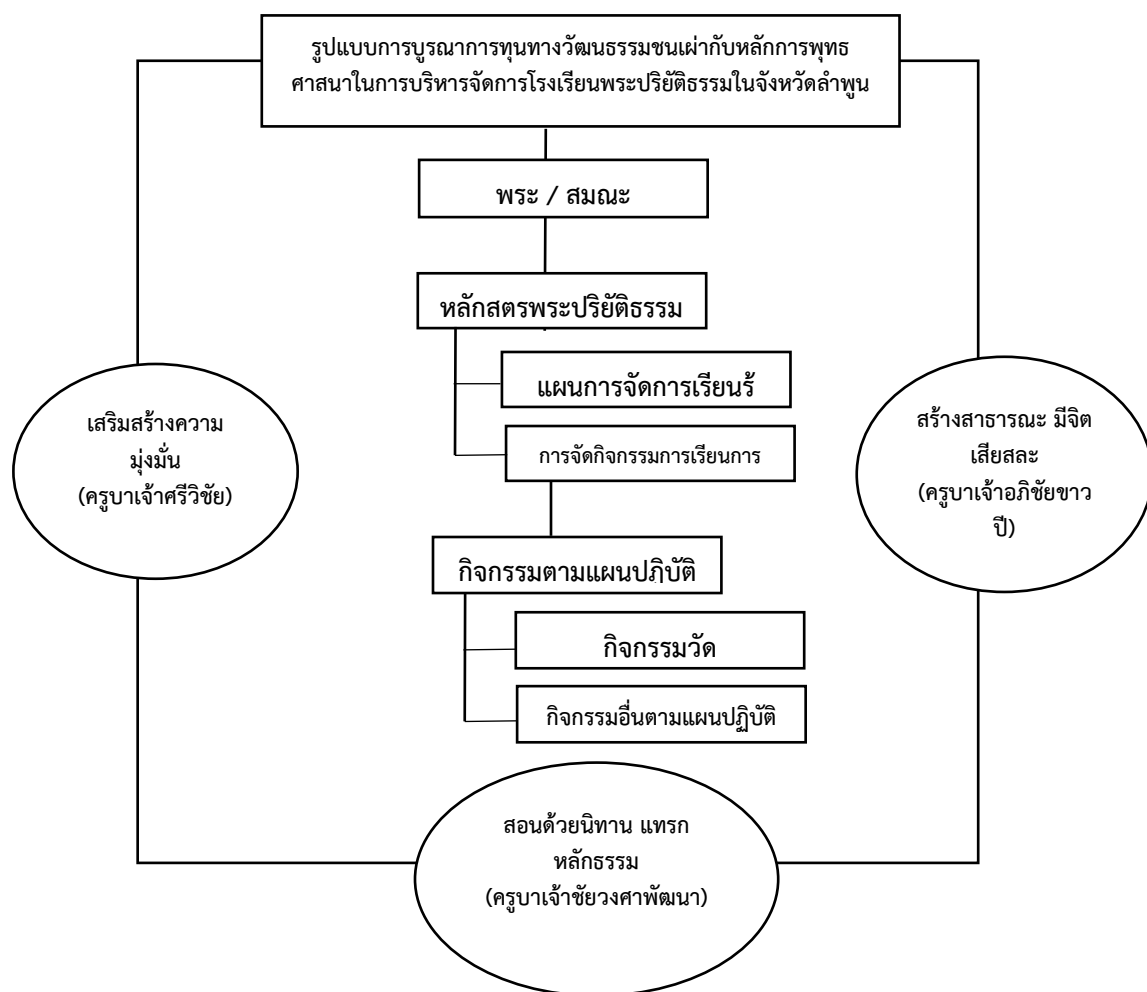
ลำพูน บูรณาการเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา โดยระบุลงในแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ในแผนการจัดการเรียนรู้ระบุถึงประเด็น/เนื้อหาที่นำมาบูรณาการสอดคล้องกับวิชาพุทธประวัติ สาวกพระพุทธเจ้าโดยที่เนื้อหาการสอนของครูบาที่นำมาบูรณาการไม่ขัดแย้งกับหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และมีการคำสอนของครูบาสามารถนำมาบูรณาการและเสริมวิชาสังคมศึกษา อาจเนื่องมาจาก กิจกรรมที่ปฏิบัติหรือกิจกรรมของสงฆ์ที่ปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันที่นักเรียนและผู้บริหารตลอดจนคณะครู ได้ปฏิบัติเป็นประจำและต่อเนื่องอยู่แล้ว แต่มีการเพิ่มการนำหลักธรรมหรือหลักการดำเนินชีวิตของครูบาเจ้าทั้ง 3 ท่าน ผสมเข้าไปด้วย อีกทั้งประกอบกับความศรัทธาและความนับถือในทั้ง 3 ท่าน จึงทำให้การปฏิบัติกิจกรรม หรือร่วมกิจกรรมสงฆ์ต่าง ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่องเห็นผลอย่างชัดเจนในแต่ละวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระธนภัทร์ วิโรหุต (2562) พบว่า ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพทั้งวิชาการทางโลกและทางธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและเจตคติที่ดีด้านอาชีพในการดำรงชีวิตให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นอย่างเต็มกำลังความสามารถ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีรเพชร มาตพงษ์ (2561) พบว่า รูปแบบการบริหารในลักษณะการผสมผสานระหว่างรูปแบบเป็นทางการและรูปแบบเพื่อนร่วมงานโดยพบวาทะประกอบ 'ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมงานด้านวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผล เป็นรูปแบบเป็นทางการ เพราะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของมหาเถรและสอดคล้องกับงานวิจัยของสัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง (2558) พบว่า การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและการนำองค์ความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องและสัมพันธ์ การบริหารงานคุณภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 การประเมินรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน พบว่า จากผลการประเมินรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจ ด้วยหัวข้อทั้งหมด 5 หัวข้อ และทุกหัวข้อได้รับความพึงพอใจมาจากกลุ่มเป้าหมายที่ตอบแบบสอบถามนั้น อาจเนื่องมาจาก หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เกี่ยวกับการดำเนินงานของรูปแบบมีความชัดเจน สอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา ที่เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีหลักการดำเนินงานแตกต่างจากโรงเรียนอื่นทั่วไป ตลอดจนการดำเนินงานตามรูปแบบ ยังเป็นไปตามขั้นตอน และเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดบุญเจิด สุจิตโต (2562) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย และ 3) กระบวนการบริหาร 3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชณีย์ เจริญนันทน์ และคณะ (2561) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลัก ธรรมาภิ

บาล ทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยมีความยั่งยืนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 เพื่อให้ผลการดำเนินงานวิจัยที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเข้ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูนซึ่งสามารถนำมากำหนดเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเข้ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูน

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และเอกสารทางวิชาการของทางโรงเรียนมาสังเคราะห์และสรุป พบว่า รูปแบบการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 1. ครูบาเจ้าศรีวิชัย เสริมสร้างความมุ่งมั่น 2. ครูบาเจ้าอภิชัยชาวปี สร้างสาธารณะประโยชน์ มีจิตเสียสละ 3. ครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนา สอนด้วยนิทานแทรกหลักธรรม และได้เป็นรูปแบบการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูน

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมชนเผ่ากับหลักการพุทธศาสนาในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดลำพูน พบว่า ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตามปณิธานของทางราชการ ตลอดจนมีครูที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่หน่วยเหนือบัญชา มา ซึ่งเป็นขีดข้อจำกัดคือ เป้าหมายของทางราชการแตกต่างจากความเชื่อจากกลุ่มชาติพันธุ์ ความเชื่อการปลูกฝังภายในครอบครัวความแตกต่างดังกล่าวส่งผลให้เกิดการขาดการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกที่จะเข้ามาพัฒนาการจัดการศึกษาร่วมกันได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำโอกาสทางสภาพแวดล้อมภายนอกคือหลักการและแนวคิดการนำทุนทางวัฒนธรรม ที่ทุกคนในท้องถิ่นมีความเชื่อและศรัทธาร่วมกัน คือ หลักคิด หลักปฏิบัติของครูบาเจ้าศรีวิชัย (ถือน้ำมนต์ที่ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้) แห่งวัดบ้านปาง ครูบาเจ้าอภิชัยชาวปี ศิษย์เอกของครูบาเจ้าศรีวิชัย แห่งวัดพระพุทธรูปมหาหนาม ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แห่งวัดพระบาทห้วยต้ม ซึ่งล้วนเป็นที่เคารพนับถือและมีอิทธิพลในความเชื่อดั้งเดิมของประชาชน ในอำเภอลี้ จังหวัดลำพูนและทั่วภาคเหนือ มาดำเนินการบูรณาการร่วมเพื่อใช้ในกระบวนการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารและครูในโรงเรียน ควรมุ่งเน้นไปที่ความเป็นปัจเจกบุคคลในการแสดงความรู้ได้ด้วยตนเองที่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างก้าวกระโดดให้มากขึ้นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมนอกโรงเรียนให้มากขึ้น
2. การส่งเสริมการบูรณาการเรียนการสอนในระดับแรกเข้าจนถึงก่อนจบการศึกษาผ่านกิจกรรมมีชีวิตตามแบบฉบับของครูบาทั้ง 3 ที่มีคำสอนในเชิงปฏิบัติการที่ทำให้คนเป็นคนดี ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องยกระดับศักยภาพของนักเรียนไปสู่ความเป็นสากลมากขึ้นผ่านโครงการต่าง ๆ ร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอกโรงเรียนบ่อยขึ้น

3. ผู้บริหารและครู ต้องสร้างชุดปฏิบัติการลดความแตกต่างระหว่างผู้เรียนให้มากขึ้นผ่านกิจกรรมรวมกลุ่มหรือการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อลดปัจจัยความขัดแย้งระหว่างกลุ่มของนักเรียนต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการบูรณาการในการทำงานในเชิงประจักษ์ให้เห็นเป็นที่ชัดเจน เช่น มีการประชุมพูดคุย นำเสนอ สรุปผล ประเมินผล นำเสนอปัญหาหรืออุปสรรคและแนวทางในการแก้
2. ควรมีการบูรณาการกับหลักธรรมคำสอนของพระครูที่ท้องถิ่นนับถือเข้าไปด้วย เช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไปที่มีหลักสูตรท้องถิ่น
3. ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรและมีหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมเพื่อให้พระสงฆ์ สามเณร ได้ทราบถึงกิจสงฆ์ที่ปฏิบัติมานานมาในท้องถิ่นที่ตนอยู่
4. ควรเน้นรูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปด้วยเพื่อให้ นักเรียนไม่รู้สึกแปลกแยก และควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวทางของครูบาเจ้าชัยยวงศาพัฒนาที่ใช้หลักการเล่านิทาน จะทำให้สนุกและเข้าใจได้ง่าย รวมถึงจะช่วยแก้ไขปัญหการไม่สนใจในการเรียน”

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนารูปแบบหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมในกลุ่มจังหวัดลำพูน
2. การพัฒนารูปแบบการผสมผสานกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกันการศึกษาสมัยใหม่ผ่านช่องทางการสื่อด้วยเทคโนโลยีกับชาวต่างชาติ

References

- โกศล เพ็ญสา. (2555). “แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง”. *วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต การวิจัยและประเมินผลการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- ชลธิชา ทิพย์ดวงตา และคณะ. (2565). สภาพ ปัญหาและความต้องการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และจิตรู้เคารพ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวัง ตะวันตก*. 7 (1), 130-149.
- ชีรวัฒน์ นิจนตร. (2560). การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 4(2), 71 – 102.
- รัชณีย์ เจริญนนท์ และคณะ (2561). รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาล. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*. 14 (1), 57-66.

- ศรีนวล, ลักกิตโร. (2544). การศึกษาความพร้อมของกระบวนการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พระชนภัทร์ วิโรทศ. (2562). การศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนต้นแบบในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กลุ่มที่ 6. *หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พระปลัดบุญเจิด สุจิตโต. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 7 (4), 1048-1057.
- พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์ (2561). การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. *หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสยาม.
- สมชัย จรรย์ไพบูลย์. (2555). รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง. (2558). "การบริหารงานคุณภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย โดยใช้กระบวนการของหลักการบริหารจัดการที่ดี". *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาการพญาไท.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2546). *ปฏิทินการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ*. ม.ป.ท.
- _____. (2546). *ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2546*. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

การพัฒนาแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน

ส่วนบุญโญปถัมภ์ จังหวัดลำพูนลำพูน

The Development of an Administration Model for Student Care and Support Systems Suanboonyopatham School, Lamphun Province

กัมพล คำเวียง Kampil Kamwiang

พศิน แต่งจวง Phasina Tangchuang

ฉัตรชัย ศรีกุลพันธ์ Chatchai Sirikulpan

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

Kumwein35@gmail.com

Received 2023/01/16

Revised 2024/03/25

Accepted 2024/04/08

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 4)ประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน สัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 13 คนและสนทนากลุ่ม จำนวน 6 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ เติลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired Sample T- Test และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า :

1) สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า ครูที่ศึกษาคัดกรองได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาได้ดำเนินการพัฒนาทักษะดำรงชีวิต และการพัฒนาผู้เรียน

2) พัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า (1) การวางแผนงานและโครงการ (2) การพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียน (3) การคัดกรองที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และ (4) การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย

3) ทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า การดำเนินการในแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน และการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงอยู่ในกลุ่มมีปัญหา ทำให้ครูมีการแก้ไขปัญหาแตกต่างกัน และไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า หลังการทดลองในการคัดกรองนักเรียนในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การบริหารงาน, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.

Abstract

The research aims to 1) Study the administrative conditions of the student support system. 2) develop a student care and support system administration model, 3) try out a student care and assistance system operating model, and 4) evaluate the use of the student care and support system operating model. Suanbunyopatham Lamphun School, Lamphun Province, research and development model, population includes administrators, teachers, school committee. Suan Bunyopatham School, Lamphun Province, in-depth interviews with 13 people and group discussions with 6 people. Tools include interviews and questionnaires. Data analysis includes frequency, percentage, average, standard deviation, pair t-test, and content analysis.

The research results found that:

1) Conditions of the administration of the student care and assistance system at Suan Bunyopatham Lamphun School, Lamphun Province, found that the counselors were able to screen 3 groups: normal group, at-risk group, and problem group. They have developed life skills. and student development

2) Develop a management model for the student care system. It was found that (1) planning work and projects (2) developing teachers in schools with knowledge about using tools to screen students (3) screening that is of the same standard and (4) supervision, monitoring, inspection, and evaluation using various methods

3) Experimenting with the operating model of the student support system. It was found that the operations in each group were different. and solving problems for

students who are at risk and are in a problem group This allows teachers to solve problems differently. and not in the same direction

4) Evaluate the results of using the student support system operating model. It was found that after the experiment in screening students in normal groups, risk groups, and problem groups, the efficiency was higher than before using the model. Statistically significant at .01.

Keywords: Model development, administration, student care and support systems.

บทนำ

สภาพปัจจุบันระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารในยุคปัจจุบัน รวมถึงการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไป เยาวชน และเด็ก ที่อันก่อให้เกิดความสับสนในการตัดสินใจค่านิยมต่าง ๆ ที่เข้ามาสังคม เช่นการบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งฟุ่มเฟือย ทั้งโทรศัพท์มือถือ รถจักรยานยนต์ โทรศัพท์ เครื่องเสียง เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดปัญหาจากการควบคุมตนเองในด้านอื่น ๆ เช่นปัญหาการเรียนอยู่ที่บ้านในสถานการณ์โควิด-19 ปัญหาการติดสื่ออินเทอร์เน็ต ติดเกมออนไลน์ ด้านปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาผู้สาว ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาสุขภาพ การหนีเรียนในเด็กนักเรียน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้เยาวชน เด็กนักเรียน ถูกมอมเมาไปกับการใช้เวลา และเงินในทางที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาในสังคมต่าง ๆ ตามมาเกิดผลกระทบในเชิงลบและยังก่อให้เกิดความทุกข์ความวิตกกังวลความเครียด ในการปรับตัวให้เหมาะสม ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิต และสุขภาพกายของทุกคน

การเผชิญกับสภาพปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นปัญหาต่าง ๆ ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของเด็ก เยาวชน ทั้งสิ้น ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 1) ได้สรุปว่าหากไม่สามารถแก้ไขปัญหานักเรียนได้ ก็จะทำให้พัฒนาการของการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนด้อยลง และอาจทำให้กลายเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เป็นบุคคลที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์เกิดความวิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่นในตนเองในบางครั้งอาจท้อถอย หรือต่อต้าน นอกจากนั้นยังได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาสำหรับเด็กนักเรียนที่ทุกฝ่ายต้องให้การควบคุมดูแล และช่วยเหลือป้องกันมิอยู่มามายซึ่งทั้งนี้สภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้ง สื่อทุกประเภทก็เป็นสื่อล่อลวงและสร้างความอยากรู้อยากเห็นให้แก่เด็กนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นทุกฝ่ายควรเร่งช่วยกันดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไปมีคุณภาพที่ดีต่อสถานศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาควรจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนการสอน และการแนะแนวเพื่อสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะสามารถ

ตัดสินใจเองเลือกประกอบอาชีพและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพจิต และป้องกันสุขภาพจิตระดับมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในภาวะวัยรุ่น และถือเป็นวัยวิกฤตเนื่องจากเป็นวัยที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีความสับสน ในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ขาดทักษะในการเรียนรู้ และประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาและการขาดความเข้าใจในตนเองของวัยรุ่น ประกอบกับการขาดแรงสนับสนุน ที่เหมาะสมจากสังคมในด้านต่าง ๆ อาจจะทำให้วัยรุ่นเกิดปัญหาในด้านสุขภาพจิตได้ (กรมสุขภาพจิต, 2555 : 9)

โรงเรียนจัดเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสัมพันธ์ในรูปแบบการสร้างเยาวชนให้เป็นไปตามแนวคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ประเทศชาติ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียนซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญ ในการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรัก และความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และความภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน ให้เจริญเติบโตองงามเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และมีคุณค่า ของสังคมต่อไป ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 1) กล่าวว่าครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งที่จะช่วยดูแลแก้ไขให้ทันเวลา โดยเฉพาะครูที่เป็นที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดผู้เรียน และมีหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้โรงเรียนแต่ละแห่งจำเป็นต้องจัดให้มีฝ่ายที่มีหน้าที่หลักในการช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนโดยมุ่งหวังให้นักเรียนเติบโตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญาความสามารถด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือ ระหว่างบุคลากรของโรงเรียนทุกฝ่าย ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชนในการจัดการและพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีกระบวนการ และขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบความสำคัญหลายด้าน ดังนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน การส่งต่อเพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพคุณภาพนักเรียนได้นั้น จึงต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้น ซึ่งระบบช่วยเหลือนักเรียนจะเกี่ยวเนื่องถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คืองานปกครองนักเรียน และงานแนะแนวนักเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น จะทำให้นักเรียนได้รับการดูแลตามระบบและได้รับการป้องกันจากสภาพสังคมที่ไม่ปลอดภัยได้ โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ขึ้นในโรงเรียนเพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด และเป็นการสร้างความผูกพันในจิตสำนึกที่ดีของเด็กนักเรียน และเพื่อให้ให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหานักเรียนรวมถึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเองและเรียนรู้ในสังคมได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ได้จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการดำเนินการจัดการศึกษาภาคพื้นฐานให้กับ

เด็กนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ลำปาง ลำพูน และได้จัดการวางแผนการดำเนินงานปกครองโดยให้ฝ่ายกิจการนักเรียน ส่งเสริมและแก้ไขพฤติกรรมให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเองอยู่ด้วยกันด้วยความสงบเรียบร้อย อีกทั้งยังต้องส่งเสริมปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่นความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ความมีน้ำใจ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ เป็นต้น ทั้งนี้ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ในสภาวะการณ์ปัจจุบันจัดได้ว่าเป็นงานที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดี ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข มีการปลูกฝังคุณธรรมอันดีงาม ส่งเสริมความมีวินัย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์เป็นคนดีของสังคมประเทศชาติได้

ผู้ศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรที่รับผิดชอบงานรณรงค์ทั่วหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเป็นครูที่ปรึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน มีหน้าที่ในการดำเนินการแก้ไขปัญหา จึงต้องการศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาของการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อที่จะสามารถพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ทั้งนี้ผลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และรักประเทศชาติ ท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคมได้ และให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วยให้เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมอันดีงามควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ประการสำคัญผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ผู้ปกครองนักเรียนตลอดจนถึงบุคลากรอื่น ๆ ในชุมชนจะได้ร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขปัญหา และปรับปรุงวิธีการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน
4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน ส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Research and Development; R&D) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน, รองผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน, ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน, ครูผู้สอน 6 คน, คณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 6 รูป/คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 รูป, รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน, นักวิชาการและอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาภูมิภควรรพวิทยาลัทยวิทยาเขตล้านนา จำนวน 3 รูป/คน

วิธีการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development; R&D) ประกอบด้วยกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (R : 1) สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสภาพการบริหารงาน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 13 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 2 (D : 1) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบฯ

เป็นขั้นที่ดำเนินการร่วมกันทั้งการออกแบบและพัฒนา (Design and Development) กับ การศึกษาวิจัยด้วยการนำข้อมูลพื้นฐานจากขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์ จากนั้นจึงร่างต้นแบบรูปแบบ และนำต้นแบบรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปตรวจสอบความสมบูรณ์มีความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญ (Development : D1) จากนั้นจึงนำผลที่ได้จากการตรวจสอบไปแก้ไขปรับปรุงต้นแบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการพัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ ในแต่ละกระบวนการของการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูนการดำเนินการ ออกแบบและการพัฒนารูปแบบฯ มีรายละเอียดดังนี้ 1) ร่างรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน และ 2) ตรวจสอบความ สมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของการพัฒนารูปแบบการบริหารงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ด้วยการสนทนากลุ่ม จำนวน 6 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 3 (R : 2) การนำรูปแบบฯ ไปทดลองใช้ ก่อนสอบหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design)

ขั้นตอนที่ 4 (D : 2) ประเมินผลรูปแบบฯ การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการนำผลการทดลองโดยนำรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์

ลำพูน จังหวัดลำพูนที่พัฒนาขึ้นไปใช้จริงภาคสนาม โดยใช้การวิจัยแบบการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มตรวจสอบ ในขั้นตอนที่ 3 นำมายืนยันรับรองผลโดยการประเมินด้วยแบบสอบ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) กรอบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ดังนี้ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

2) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษารองเพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปใช้จริง ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน และ 2) แบบประเมินรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

3) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน และแบบประเมินรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ประเด็นและข้อคำถามที่มีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence = IOC) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน โดยสุ่มตามสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 30 รูป เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอน บาคมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .84 สามารถนำไปเก็บข้อมูลในขั้นทดลองใช้รูปแบบฯ ได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ Paired Sample T- Test และการสัมภาษณ์วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนารูปแบบด้วยการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยแสดงผลได้ตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน ผู้เรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในสังคมอย่าง

มีความสุข มีการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม ตามอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของผู้เรียน “ผู้เรียนมีกิจวัตรดี การงานดี การเรียนดี ความประพฤติดี เป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข” ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ 2) ด้านการบริหารและการจัดการ มีการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา (SWOT) มาใช้ในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการดำเนินงานพัฒนาวิชาการ ตามหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน เชื่อมโยงกับชีวิตจริง พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพตรงตามความต้องการของครู และ 3) ด้านการจัดเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนได้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง มีการดำเนินงาน จัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริง มีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า 1) โรงเรียนควรมีการวางแผนงานหรือโครงการด้านการคัดกรองนักเรียน เพื่อเป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้าก่อนดำเนินการปฏิบัติ เพื่อกำหนดแผนงาน นโยบาย โครงการ จุดมุ่งหมาย วิธีการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการหาวิธีการที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด เพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2) โรงเรียนควรมีการพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนที่หลากหลายรูปแบบ มีการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนในรูปแบบเอกสารที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน เช่น ด้านความสามารถทั้งทางด้านความรู้และความสามารถพิเศษ ด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้านครอบครัวและสังคม และมีการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนในรูปแบบการสังเกตพฤติกรรม ทั้งนี้เครื่องมือทุกแบบที่ใช้ในการคัดกรองนักเรียนจะต้องมีคู่มือหรือแนวทางการคัดกรองที่ไม่ยุ่งยากเกินไป 3) โรงเรียนควรใช้เกณฑ์ในการคัดกรองที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน ครูที่ปรึกษาทุกคนไม่ควรคัดกรองนักเรียนเอาตามเกณฑ์ความรู้สึกของครูเอง โดยจะต้องยึดเกณฑ์ที่ได้มาจากการประชุมและได้รับการยอมรับจากครู และต้องชี้แจงให้ครูทุกคนทำความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้ได้ผลของการคัดกรองที่ถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน หลังจากคัดกรองแยกกลุ่มนักเรียน ครูไม่ควรบอกผลการคัดกรองนักเรียนว่าอยู่กลุ่มใด เพราะอาจจะทำให้นักเรียนบางกลุ่มด้อยค่าตนเอง ครูที่ปรึกษาจะต้องระมัดระวังเป็นอย่างมากที่จะให้นักเรียนรู้ว่าตนนั้นได้ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มมีปัญหาหรือกลุ่มเสี่ยง 4) โรงเรียนควรมีการกำหนดให้มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการคัดกรองนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า ครูที่ปรึกษาประจำชั้นมีการคัดกรองตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้ดำเนินการคัดกรองนักเรียนที่ได้ข้อมูลมาจากขั้นตอนการรู้จัก

นักเรียนเป็นรายบุคคล จากนั้นนำข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนมาจัดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปกติ 2) กลุ่มเสี่ยง และ 3) กลุ่มมีปัญหา ในการดำเนินการดังกล่าวนี้ การจัดเก็บข้อมูลบางครั้งยังไม่มี การประมวลข้อมูลอย่างเป็นระบบ และครูที่ปรึกษาประจำชั้นยังขาดความเข้าใจในกระบวนการการคัดกรองที่ถูกต้อง การคัดกรองนักเรียนมีการเปลี่ยนครูที่ปรึกษาประจำชั้นทุกปี ทำให้ต้องความรู้จำกับนักเรียนใหม่ทุกครั้ง บางชั้นเรียนการส่งต่อข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน และคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ทำให้ได้ข้อมูลการคัดกรองที่ไม่ตรงตามความจริง การแสดงออกทางพฤติกรรมและอารมณ์ของนักเรียนไม่ชัดเจน จึงสังเกตได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะได้ข้อมูลจากการออกเยี่ยมบ้านพบปะ และสัมภาษณ์กับผู้ปกครองนักเรียน พบว่าเมื่ออยู่ที่บ้านพฤติกรรมจะแตกต่างจากอยู่ที่โรงเรียน เมื่อครูที่ปรึกษาประจำชั้นได้ข้อมูลอย่างเพียงพอแล้วจะนำมาคัดกรองนักเรียนโดยแยกเป็นกลุ่มต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลใน เมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยใช้สถิติ pair t-test โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีการใช้ระเบียบสะสมในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย อยู่ระดับมากที่สุด และโรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับน้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน ผู้เรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม ตามอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของผู้เรียน “ผู้เรียนมีกิจวัตรดี การงานดี การเรียนดี ความประพฤติดี เป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข” ทั้งนี้เพราะทางโรงเรียนมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่มากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูษณิศรา คารวพงศ์ (2556) พบว่า ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียน สำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ด้านการส่งต่อ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหา และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลียา ยอดมัน (2560) พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 รวมทุกด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า 1) โรงเรียนมีการวางแผนงานหรือโครงการด้านการคัดกรองนักเรียน มีกำหนดแผนงาน นโยบาย โครงการ จุดมุ่งหมาย 2) โรงเรียนมีการพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนที่หลากหลายรูปแบบและ 3) โรงเรียนควรใช้เกณฑ์ในการคัดกรองที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนมีการบริหารจัดการช่วยเหลือที่หลากหลายรูปแบบอยู่แล้วทำให้ต้องพัฒนายอดกิจกรรมต่างๆ ให้มากขึ้นเพื่อดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงให้มากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ รัตนอรุณ วรางค์ราชนิยมและสาริยา ยอดवार (2561) พบว่า รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้วยกิจกรรมครูคู่สัญญาภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรภาพ เนวะมาตย์ (มปป.) พบว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของรูปแบบ 2) คณะกรรมการบริหาร 3) ขอบข่ายงาน และ 4) กระบวนการ บริหาร และผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสม 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4. ผลการประเมินรูปแบบ 1) ผู้เรียนผ่านเกณฑ์การประเมินผลด้วยแบบบันทึกพฤติกรรมอยู่ในระดับดี 2) ความพึงพอใจของครูผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ผลทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า ครูที่ปรึกษาประจำชั้นมีการคัดกรองตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้ดำเนินการคัดกรองนักเรียนที่ได้ข้อมูลมาจากขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลจากนั้นนำข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนมาจัดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปกติ 2) กลุ่มเสี่ยง และ 3) กลุ่มมีปัญหา ทั้งนี้เพราะการดำเนินการในแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันออกไป ในบางครั้งการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรืออยู่ในกลุ่มมีปัญหา ครูแต่ละท่านจะมีการแก้ไขปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดศักดิ์ ยะยอง (2562) พบว่า สภาพปัญหาตามกระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง 1) ด้านการรู้จัก คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการทำแบบเยี่ยมบ้านของนักเรียน 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน คือ ครูขาดองค์ความรู้และความเข้าใจในการวางแผนจัดทำแบบการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน และขาดการนำผล การประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน คือ ขาดความหลากหลาย ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา คือ วิธีการแก้ปัญหา นักเรียนของครูที่รับผิดชอบไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ และไม่ได้รับการพัฒนา 5) ด้านการส่งต่อคือขาดการจดบันทึกผลการส่งต่อนักเรียนที่เป็นร่องรอยหลักฐาน ยังไม่มีแบบรายงานการประเมินผล การส่งต่อของโรงเรียนที่เห็นเป็นประจักษ์ และสอดคล้องกับสภากาญ ธีระวิชิตระกูล (2560) พบว่า 1 ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนพลุดาหลวงวิทยา (อบจ.ขบ.6) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็น

รายบุคคล ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ อันดับ 2 ด้านการคัดกรองนักเรียน อันดับ 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีการใช้ระเบียบสะสมในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุด และโรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะครูได้มีการนำรูปแบบไปใช้ในการดูแลนักเรียนในกลุ่มที่มีปัญหาต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชา ผลอิน (2560) พบว่า การประเมินความพึงพอใจในการพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎีญา พุทธิจร (2564) พบว่า การพัฒนารูปแบบโดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ด้านกระบวนการหรือวิธีการได้ 6 องค์ประกอบได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การ คัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันและแก้ไข 5) การส่งต่อ และ 6) การนิเทศ ติดตามและประเมินผลผล 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครู ประจำชั้นในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล ด้านคุณค่า และด้านความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูนซึ่งสามารถนำมากำหนดเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

อธิบาย PDCA Model คือ การบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDAC) ตามแนวคิดของเดมมิงปัจจุบันจัดเป็นกระบวนการสากล ที่โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน นำมาเป็นกรอบในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน (P) ต้องสร้างความตระหนักและความเข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดประชุม คณะครูที่ปรึกษาเพื่อสร้างความตระหนักร่วมกัน แล้วดำเนินงานแต่งตั้งคณะกรรมการในการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการแต่งตั้งครูที่ปรึกษาในแต่ละระดับชั้นเรียนให้มีหน้าที่ดูแลควบคุมนักเรียนในระดับชั้น ที่ได้รับมอบหมายทั้งหมด ครูที่ปรึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แล้วชี้แจงวิธีการกระบวนการ ดำเนินงานและการใช้แบบบันทึกต่าง ๆ ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยครู ดำเนินการบันทึก การประชุมครูเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำคำสั่งแต่งตั้งครูที่ปรึกษาแต่ละระดับชั้นและจัดทำแบบประเมินผลการประชุมปฏิบัติการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (D) ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ผลการประชุม มีแนวทาง ดังนี้ 1. ด้านรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่ปรึกษาศึกษาและจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้เครื่องมือคือสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 2. ด้านการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือ ประเมินพฤติกรรมนักเรียนร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง เช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) และเครื่องมืออื่น ๆ 3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน (สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม) ให้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียน ได้แก่กิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดเรื่องและกิจกรรมโฮมรูม ตามสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน/ผู้ปกครอง 4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยตามร่างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นนักเรียนอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ครูที่ปรึกษาต้องให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น และ 5. ด้านการส่งต่อครูที่ปรึกษาต้องรายงานผลการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

ขั้นตอนการตรวจสอบ (C) จัดทีมนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานและจัดประชุมเพื่อทบทวนรายงานผลการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามตัวชี้วัดความสำเร็จ แผนงานที่กำหนดไว้ตามองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ

ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (A) ประชุมเพื่อรายงานความสำเร็จ ความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคตามเกณฑ์ของ โรงเรียนที่กำหนดไว้คณะครูทบทวนงานการปฏิบัติที่ผ่านมาภายใต้ วงจร

PDCA เพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีการศึกษาต่อไป การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA เป็นร่างเอกสารที่เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้นอ่านแล้วเข้าใจง่ายลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน มีการกระจายงานให้เหมาะสมกับ ภาระหน้าที่ของครูแต่ละคน โดยได้ระบุชื่อผู้รับผิดชอบ ภาระหน้าที่ และระยะเวลา ในการดำเนินงาน เอกสารที่เหมาะสมกับ สภาพและความต้องการของครูทำให้ครูที่ปรึกษาสามารถส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาและส่งต่อนักเรียนได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งและเกี่ยงการทำงานของครูได้และเมื่อครูนำไปปฏิบัติแล้วจะเกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังแผนภูมิแสดงขั้นตอนการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยวงจร PDCA

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูนลำพูนทำให้เห็นว่า ได้มีการดำเนินงานบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้านได้แก่ ด้านที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้นได้ดำเนินการเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล ด้วยการนำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านยาเสพติดและด้านความปลอดภัย มาเก็บรวบรวมแล้ววิเคราะห์ออกมาถึงตัวนักเรียนแต่ละคน ด้านที่ 2 การคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียนด้วยการนำข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนมาจัดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์ปกติ 2) กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์เสี่ยง 3) กลุ่ม มีปัญหา คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์มีปัญหาคือต้องช่วยเหลือและแก้ไขอย่างใกล้ชิด ด้านที่ 3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาโดยการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home Room) อย่างต่อเนื่องในทุก ๆ เช้า ในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ครูที่ปรึกษาได้เน้นการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ ด้านที่ 4 การป้องกันและแก้ไข โรงเรียนได้มีการป้องกันนักเรียนปกติไม่ให้อยู่ในกลุ่มเสี่ยงโดยการดูแลอย่างใกล้ชิดให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน กิจกรรมสอนซ่อมเสริม ครูฝ่ายปกครองรับผิดชอบควบคุมความประพฤตินักเรียน มีครูเวรคอยดูแลความเรียบร้อยคอยแก้ปัญหาประจำวัน และด้านที่ 5 การส่งต่อ โรงเรียนมีการส่งต่อเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างครูที่ปรึกษาประจำชั้น ครูที่ปรึกษากับเพื่อนครู ครูแนะแนว และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ เช่น ครูประจำชั้นนำปัญหานักเรียนเสนอเพื่อนครูเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา นักเรียนมีความประพฤติไม่เหมาะสม ครูประจำชั้นส่งต่อไปยังครูฝ่ายปกครองหรือครูแนะแนว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โรงเรียนสวนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนรายบุคคลอย่างทั่วถึง ระบบการคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสนองความต้องการของนักเรียน การให้คำปรึกษาและการเข้าถึงนักเรียน การประสานงานและการติดตามผลการส่งต่อนักเรียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การประชุมครูเพื่อวางแผนงานหรือโครงการที่ชัดเจน มีการกำหนดเกณฑ์และจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ควรใช้เกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน ไม่ควรแจ้งข้อมูลการแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทราบ และโรงเรียนควรมีการติดตาม และประเมินผลการคัดกรองนักเรียน แล้วนำผลการคัดกรองมาสรุปและมีการดูแลติดตามอย่างต่อเนื่อง

2. สถานศึกษา และครู ควรดำเนินการเกี่ยวกับ การรู้จักนักเรียนรายบุคคลอย่างทั่วถึง ระบบการคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน กิจกรรมการเรียนการสอน ที่หลากหลายสนองความต้องการของนักเรียน การให้คำปรึกษาและการเข้าถึงนักเรียน การประสานงานและการติดตามผลการส่งต่อนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเรื่อง การรู้จักนักเรียนรายบุคคลอย่างทั่วถึง โรงเรียนสวนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เรื่อง ระบบการคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน เรื่อง การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน เรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสนองความต้องการของ เรื่อง การให้คำปรึกษาและการเข้าถึงนักเรียน และเรื่อง การประสานงานและการติดตามผลการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนสวนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

References

- กรมสุขภาพจิต. (2555). *คู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้แผนกวิจัยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษฎิ์ณิชา พุทจิระ. (2564). การพัฒนารูปแบบระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น. *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

- จักรภพ เนวะมาตย์. (มปป.). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคตาก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- ณัฐวุฒิ รัตนอรุณ วรวงศ์ ราชนิยมและสาริยา ยอดवार. (2561). รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้วยกิจกรรมครูคู่สัญญาของโรงเรียนศิรีราชูร์พัฒนา. *รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- เทิดศักดิ์ ยะยอง. (2562). การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านดอยคำ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพ ของเดมมิง. *หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ภูษนิศา คารวงพงศ์. (2556). สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- กับสฎายุ ธีระวณิชตระกูล. (2560). ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา (อบจ.ชบ.6) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัญชลียา ยอดมัน. (2560). สภาพ ปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธ เขต 1. *วารสารราชธานีวัฒกรรมทางสังคมศาสตร์*, 1 (3), 22-33.
- อนุชา ผลอิน. (2560). การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลศรีบุญยานุสรณ์. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. 6 (2), 187-195.

การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 Analysis of the components of the 21st century competency of educational institution administrators

อมิตรา อุดม Amitra Udom

วโร เฟ่งสวัสดิ์ Waro Phengsawat

ทรัพย์หิรัญ จันทรักษ์ Suphirun Jantarak

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University

Amitra_39@hotmail.com

Received 2024/01/23

Revised 2024/01/31

Accepted 2024/02/06

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 2) ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร การดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบประชากรเป้าหมาย ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตั้งแต่ปี 2562- 2565 จำนวน 10 แหล่ง ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสารและแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำ และ 5) เทคโนโลยีและการสื่อสาร
- 2) การประเมินองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การมุ่ง

ผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำ และ 5) เทคโนโลยีและการสื่อสาร ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : สมรรถนะ, สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21.

Abstract

This research is part of the Analysis of the components of the 21st century competency of educational institution administrators under sakon nakhon primary educational service area office 3. The purpose of this study is to 1) study the components of the 21st century competency of educational institution administrators and 2) evaluate the suitability of components of the 21st century competency of educational institution administrators. using documentary research, the research is conducted in two stages: Step 1 Synthesis of the target population components, including documents and research related to the performance of school administrators in the 21st century from 2019 to 2022. Step 2 Evaluation of the suitability of performance components of school administrators in the 21st century by five specialized experts. Research tools include document synthesis and appropriateness assessment of five-level scale components. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, average and standard deviation

The research findings revealed

1) There are five elements of 21st century school administrators performance: 1) teamwork 2) achievement 3) self-development 4) leadership and 5) technology and communication.

2) Five experts found that the five elements were 1) teamwork 2) achievement 3) Self-development 4) leadership and 5) technology and communication all have the most appropriate levels.

Keywords: Performance, Administrator's Competency, 21st Century.

บทนำ

สถานศึกษานับเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เพื่อความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในศตวรรษที่ 21 (ระหว่าง ค.ศ. 2001 -2100) ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบ จึงต้อง

มีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอดและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องปฏิรูปตนเองกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ (ทศพล ลูสีดา, 2565)

การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมาประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง ภายใต้บริบทหรือสภาวะแวดล้อมในขณะนั้น แต่ยังมีปัญหาที่ส่งสมมาหลายประการ และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นที่เริ่มพัฒนาในเวลาเดียวกันหรือในเวลาใกล้เคียงกัน พบว่า การศึกษาของไทยมีการพัฒนาที่ด้อยกว่าหลายประเทศทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ มีปัญหาหลายเรื่องที่ต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุง และต่อยอด โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเห็นได้ชัดว่าการบริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้อุปสรรคต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

ผู้บริหารจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ต้องมีความรู้ความสามารถ และเข้าใจในหลักการบริหารอย่างแท้จริง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้และความสามารถในการเลือกรูปแบบการบริหารให้เหมาะสม (นฤชยา นนท์ ยะโส, 2566) สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่ง ที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2551) เพราะผลสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาที่เกิดจากผู้บริหารที่มีขีดความสามารถและมีสมรรถนะสูง ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามไปด้วย ซึ่งเป็นสิ่งแสดงถึงความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา แต่ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษาขาดสมรรถนะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ย่อมส่งผลให้การขับเคลื่อนของสถานศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมาย หรือไม่ประสบความสำเร็จ

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 10 แหล่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 - 2565 เพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่โดยใช้เกณฑ์ความถี่ที่ร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 โดยเอกสารที่ผู้วิจัยได้ศึกษานั้นมาจากบทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยทางการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพ มีกระบวนการศึกษาหรือแสวงหาคำตอบอย่างมีระบบ มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน น่าเชื่อถือและเที่ยงตรง และที่สำคัญเป็นเอกสารและงานวิจัยที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21

จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาใน

ศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยจำนวน 10 แหล่ง ประกอบด้วย เล็ก ขม้น เขียว (2562); ปวีศา มีศรี (2562); นิศาชล นามสาย (2562); พิริยา บุญเย็น (2564); ทิพวัลย์ อ้ายปัน (2564); พิชญ์สินี โภชนกุล (2564); รัชนิกร แสงสว่าง (2564); ทศพล ลูสีดา (2565); อุทัย ภักดี ประยูรวงศ์ (2565) และ ไพโรจน์ ยิ่งยืน (2565) โดยการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงเอกสาร ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 10 แหล่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562- 2565 โดยเป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพ มีกระบวนการศึกษาหรือแสวงหาคำตอบอย่างมีระบบ มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน น่าเชื่อถือและเที่ยงตรง ได้องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งหมด 19 องค์ประกอบ จากนั้นนำมาแจกแจงความถี่ โดยใช้เกณฑ์ความถี่ที่ร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด จึงได้องค์ประกอบที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ แล้วนำผลที่ได้จากการสังเคราะห์ไปเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เมื่อผ่านความเห็นจากที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วจึงนำไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบต่อไป

2. ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ในขั้นตอนนี้จะนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ไว้ดังนี้

2.1 อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกทางด้านการศึกษาหรือดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป และมีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท ทางด้านการศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2.3 คีษานินเทศก์ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางด้านการศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีประสบการณ์การนิเทศการศึกษาหรือการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.4 ครูผู้สอน มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท ทางด้านการศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกตระดห์เอกสาร ซึ่งเป็นตารางสังเกตระดห์องค์ประกอบจากแนวคิดของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง โดยผู้วิจัยนำแบบสังเกตระดห์เอกสารที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในเรื่องของรูปแบบ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุมประเด็นเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำใช้ในการแจกแจงความถี่โดยใช้เกณฑ์ความถี่ที่ร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด ได้ 5 องค์ประกอบ คือ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำ และ 5) เทคโนโลยีและการสื่อสาร

2. แบบประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Type) 5 ระดับ เพื่อสอบถามความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 แบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียดระดับคะแนนที่ให้ความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

5 หมายถึง ความเหมาะสมขององค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ความเหมาะสมขององค์ประกอบอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ความเหมาะสมขององค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ความเหมาะสมขององค์ประกอบอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ความเหมาะสมขององค์ประกอบอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสังเกตระดห์เอกสารใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ

2. แบบประเมินใช้เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการและนักวิจัย โดยการแจกแจงความถี่ที่ร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด ได้องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ 5 องค์ประกอบ จากนั้นนำองค์ประกอบเหล่านั้นมากำหนดพฤติกรรมบ่งชี้โดยการสังเคราะห์สรุปความหมายขององค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและตำรา โดยกำหนดให้มีความสอดคล้องและครอบคลุมกับนิยามปฏิบัติการ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน จากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเป็นลักษณะความเหมาะสม สามารถสรุปได้ดังตาราง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า

ตารางที่ 1 ผลประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (ค่าเฉลี่ยจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน)

องค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1) การทำงานเป็นทีม	1. ผู้บริหารสามารถสร้างทีมงานและสร้างความสัมพันธ์กับทีมงานได้ด้วยดี	5.00	0.00	มากที่สุด
	2. ผู้บริหารมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น รวมถึงผู้ได้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน	4.80	0.45	มากที่สุด
	3. ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทีมงานในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน	4.80	0.45	มากที่สุด
	4. ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม	5.00	0.00	มากที่สุด
	5. ผู้บริหารส่งเสริมความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกในทีม	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
	6. ผู้บริหารส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน		4.93	0.15	มากที่สุด
2. การมุ่งผลสัมฤทธิ์	1. ผู้บริหารมีการวางแผน การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ	4.80	0.45	มากที่สุด
	2. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง และสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	5.00	0.00	มากที่สุด
	3. ผู้บริหารมีการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	4.80	0.45	มากที่สุด
	4. ผู้บริหารมีการส่งเสริมและน่านวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน	4.80	0.45	มากที่สุด
	5. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการผลิตผลงาน พัฒนา และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการให้เป็นที่ยอมรับ	4.80	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน		4.84	0.36	มากที่สุด
3. การพัฒนาตนเอง	1. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นและแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย	4.80	0.45	มากที่สุด
	2. ผู้บริหารมีการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.80	0.45	มากที่สุด
	3. ผู้บริหารมีการศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการเพื่อพัฒนาตนเอง วิชาชีพ และสถานศึกษา	4.80	0.45	มากที่สุด
	4. ผู้บริหารมีความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อการพัฒนาตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
	5. ผู้บริหารเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง	4.80	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน		4.84	0.36	มากที่สุด
4. ภาวะผู้นำ	1. ผู้บริหารมีความสามารถในการเป็นผู้นำของกลุ่ม	4.60	0.55	มากที่สุด
	2. ผู้บริหารมีความตั้งใจในการเป็นผู้นำของกลุ่ม	4.80	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
	3. ผู้บริหารมีการกำหนดทิศทางการทำงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือทีมงาน	4.80	0.45	มากที่สุด
	4. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา	4.80	0.45	มากที่สุด
	5. ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร	4.60	0.55	มากที่สุด
	6. ผู้บริหารมีวิธีการทำงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือทีมงานปฏิบัติงานได้เต็มประสิทธิภาพ	4.80	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน		4.73	0.44	มากที่สุด
5. เทคโนโลยีและการสื่อสาร	1. ผู้บริหารมีความชำนาญในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศต่างๆ	4.60	0.55	มากที่สุด
	2. ผู้บริหารมีความชำนาญในการจัดการข้อมูลของสถานศึกษาให้เป็นระบบ	4.60	0.55	มากที่สุด
	3. ผู้บริหารมีการบูรณาการข้อมูลของสถานศึกษาอย่างหลากหลาย	4.60	0.55	มากที่สุด
	4. ผู้บริหารมีการประเมินข้อมูลของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ	4.60	0.55	มากที่สุด
	5. ผู้บริหารนำข้อมูลของสถานศึกษาไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน		4.64	0.49	มากที่สุด
ภาพรวม		4.80	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า 1. ผลการประเมินองค์ประกอบหลักภาพรวม พบว่าทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาตนเอง ภาวะผู้นำ และเทคโนโลยีและการสื่อสาร ภาพรวมทั้งหมดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินองค์ประกอบรายด้าน พบว่า

2.1 การทำงานเป็นทีม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารสามารถสร้างทีมงานและสร้างความสัมพันธ์กับทีมงานได้ด้วยดี 2) ผู้บริหารมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น รวมถึงผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน 3) ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทีมงานในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน 4) ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม

5) ผู้บริหารส่งเสริมความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกในทีม 6) ผู้บริหารส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม เมื่อพิจารณารายพฤติกรรมบ่งชี้ พบว่า ทุกพฤติกรรมบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.2 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการวางแผน การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ 2) ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง และสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3) ผู้บริหารมีการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 4) ผู้บริหารมีการส่งเสริมและนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน 5) ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการผลิตผลงาน พัฒนา และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการให้เป็นที่ประจักษ์ เมื่อพิจารณารายพฤติกรรมบ่งชี้ พบว่า ทุกพฤติกรรมบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.3 การพัฒนาตนเอง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นและแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2) ผู้บริหารมีการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) ผู้บริหารมีการศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการเพื่อพัฒนาตนเอง วิชาชีพ และสถานศึกษา 4) ผู้บริหารมีความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อการพัฒนาตนเอง 5) ผู้บริหารเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณารายพฤติกรรมบ่งชี้ พบว่า ทุกพฤติกรรมบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.4 ภาวะผู้นำ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความสามารถในการเป็นผู้นำของกลุ่ม 2) ผู้บริหารมีความตั้งใจในการเป็นผู้นำของกลุ่ม 3) ผู้บริหารมีการกำหนดทิศทางการทำงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือทีมงาน 4) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา 5) ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร 6) ผู้บริหารมีวิธีการทำงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือทีมงานปฏิบัติงานได้เต็มประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณารายพฤติกรรมบ่งชี้ พบว่า ทุกพฤติกรรมบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.5 เทคโนโลยีและการสื่อสาร มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความชำนาญในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ 2) ผู้บริหารมีความชำนาญในการจัดการข้อมูลของสถานศึกษาให้เป็นระบบ 3) ผู้บริหารมีการบูรณาการข้อมูลของสถานศึกษาอย่างหลากหลาย 4) ผู้บริหารมีการประเมินข้อมูลของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 5) ผู้บริหารนำข้อมูลของสถานศึกษาไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณารายพฤติกรรมบ่งชี้ พบว่า ทุกพฤติกรรมบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3” จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาอภิปรายผลรายด้าน ดังต่อไปนี้

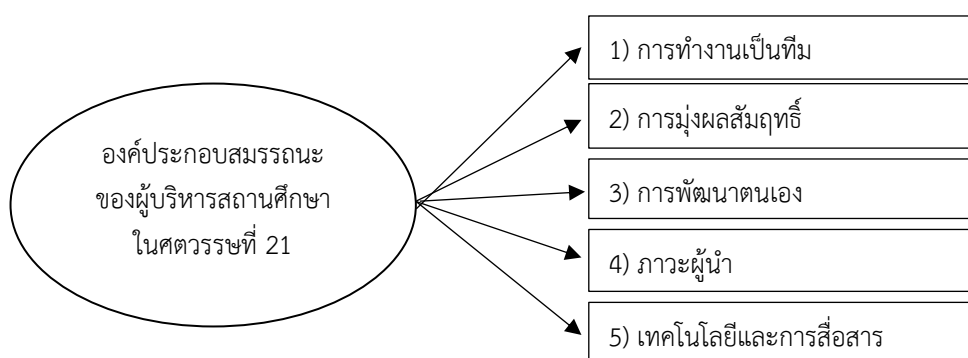
การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำ และ 5) เทคโนโลยีและการสื่อสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ผู้บริหารในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทการเป็นผู้นำยุคใหม่ ต้องมีความเป็นผู้นำและมีสมรรถนะในทุกด้าน ถึงจะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิริยา บุญเย็น (2564) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การสื่อสารและการจูงใจ 3) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร

การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ พบว่า ภาพรวมทั้งหมดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปทุกองค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิทย์ วงศ์จันทร์ (2566) พบว่า สมรรถนะผู้บริหารของโรงเรียนมี 8 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 6) การสื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ 8) การมีวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปทุกองค์ประกอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นสมรรถนะที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนนโยบายการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา อีกทั้งผู้วิจัยยังได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี บททศความวิชาการ บททศความวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้นในช่วงปี พ.ศ.2562-2565 ทำให้ได้ 5 องค์ประกอบนี้ แล้วนำข้อมูลไปสร้างแบบสอบถามนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาด้วยการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพล ลุสิดา (2565) จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่

การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริหารความเปลี่ยนแปลง และเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการและนักวิจัย ได้องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 5 องค์ประกอบ คือ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำ และ 5) เทคโนโลยีและการสื่อสาร จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง องค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาในข้างต้นนั้นสามารถเขียนแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากแผนภาพที่ 1 ทำให้เห็นว่า องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำ และ 5) เทคโนโลยีและการสื่อสาร ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้พฤติกรรมที่สำคัญอันจะเป็นแนวทางการบริหารที่ดีให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรยึดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาด้วย

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3” พบว่า มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำ และ 5) เทคโนโลยีและการสื่อสาร เมื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน

สูงที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนำองค์ประกอบข้างต้นไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัย พบว่า องค์ประกอบ ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยรวมรายด้านสูงที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง และประยุกต์ใช้ในการบริหารได้ เช่น ผู้บริหารควรส่งเสริมความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกในทีม และควรส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการการวิจัย ไปศึกษาแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนางานองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21

2.2 ควรวิจัยความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อจะได้ทราบว่าจะองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ด้านใดที่มีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

References

- ทศพล ลูสีดา และสิทธิชัย สอนสุภี. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 7 (1), 97-110.
- ทิพวัลย์ อ้ายปิ่น และรัตนา กาญจนพันธ์. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในเครือข่ายมูลนิธิคริสตจักรเซเว่นธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสแห่งประเทศไทย สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6 (4), 17-31.
- นฤชยา นนทยะโส. (2566). คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ ค.ม.). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- นิศาชล นามสาย และคณะ. (2562). สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9 (30), 239-246.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประวิทย์ วงศ์จันทร์. (2566). การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา.

- วารสาร มจร ตรีภุชยัปปริทรรศน์, 7 (4), 221-234.
- ปาริศา มีศรี และโอฬาร กาญจนากาศ. (2562). สมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 8 (1), 138-144.
- พิชญ์สินี โภชนกุล และ เอกกรินทร์ สังข์ทอง. (2564). การศึกษาสมรรถนะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ตามทัศนะของครู ในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(OBECQA) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 15 (3), 109-130.
- พิริยา บุญเย็น และณิรดา เวชญาลักษณ์. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 19 (2), 385-399.
- ไพโรจน์ ยิ่งยืน และจิรวัฒน์ วรณโรจน์. (2565). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 11 (1), 311-321.
- รัชนิกร แสงสว่าง. (2564). การศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เล็ก ขมิ้นเขียว และคณะ. (2562). การศึกษาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13 (3), 113-124.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2551). *คุณภาพของครูสู่คุณภาพการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *รายงานการวิจัยสมรรถนะครูและแนวทางพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง(รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ.
- อุทัย ภัคติประยูรวงศ์. (2565). สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. (วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

The Development of Learning Achievement on Buddhist Principles of Matthayomsuksa 1/2 Students Using Problem-based Learning

วีรวิทย์ บุญส่ง Veeravit Boonsong

กุลธิดา โมกขศักดิ์ Kunthida Mokkasak

ปัทมวรรณ รอดเสถียร Pattamawan Roadsatan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

Kunthidamay23@gmail.com

Received 2023/12/27

Revised 2024/02/13

Accepted 2024/02/28

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 36 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จากห้องเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยต่ำที่สุด ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 13 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ และแบบวัดความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า T-test แบบ Dependent

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ได้จำนวน 13 แผน มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.67-1.00
2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนนักเรียนที่เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{x}$ = 12.60, S.D.=2.56) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 9.45, S.D.=1.24) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$)

คำสำคัญ: ปัญหาเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, รายวิชาพระพุทธศาสนา, ความพึงพอใจ.

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop the problem-based learning plan of Matthayomsuksa 1 students 2) investigate the students' learning achievement after using problem-based learning, and 3) study the students' satisfaction after using problem-based learning. The sample consisted of 36 students of Matthayom 1/2 from Pattananikom School in the first semester of the academic year 2023, employing cluster random sampling. The research instruments used were the 13 learning activity plans, the 20-question multiple-choice academic achievement test, and the 24-item satisfaction survey with a five-point rating scale. The statistics used in this research were the mean, standard deviation, and dependent t-test.

The findings revealed that

1. The value of IOC on 13 learning plans ranged from 0.67 to 1.00.
2. The students had higher academic achievement after learning ($\bar{x} = 12.60$, S.D.=2.56) than before learning ($\bar{x} = 9.45$, S.D.=1.24), at .05. level of significance.
3. The students' satisfaction after using problem-based learning was at the highest level ($\bar{x} = 4.68$).

Keyword: Problem-based Learning, Learning Achievement, Buddhism Education, Satisfaction.

บทนำ

รายวิชาพระพุทธศาสนานั้นเป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นเรื่องการพันทุกข์ สอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินชีวิต ซึ่งจากการศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนาปัจจุบัน พบว่า นักเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจ เนื่องจากรายวิชาพระพุทธศาสนามีเนื้อหาค่อนข้างยาก ส่งผลให้นักเรียนขาดความเข้าใจใส่ ความกระตือรือร้น ขาดสติปัญญาในการแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงได้อีกทั้งเกิดจากปัจจัยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเยาวชนวัยเรียนใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนอย่างผิดวิธี ส่งผลเสียต่อแนวทางการศึกษาหาความรู้ และการใช้ภาษาในการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา

ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (เมธาวิ จำเนียร, และกรกฎ จำเนียร, 2561 : 1)

การจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้สืบค้น ค้นคว้า จากสถานการณ์ เหตุการณ์ที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือ Problem-based Learning: PBL เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาใกล้ตัวเกี่ยวข้องกับนักเรียน อาจเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจหรือ มีความหมายกับนักเรียนสามารถนำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้โดยปัญหาการเรียนรู้ด้วย PBL มุ่งสร้าง ประสิทธิภาพตรง จึงเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ฝึกทักษะการคิด เสนอสถานการณ์ปัญหา วางแผนการ เรียนรู้ พัฒนามาจากแนวคิดของ John Dewey (1938) นักการศึกษาชาวอเมริกันซึ่งเป็นผู้คิดค้นวิธีสอน แบบแก้ปัญา และเป็นผู้เสนอแนวคิดการเรียนรู้เกิดจากการปฏิบัติหรือลงมือทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) วรวิทย์ ต้นชนะเทวินทร, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์, กุหลาบ บุริสาร, และวรกร ต้นชนะเทวินทร (2560 : 21) จากแนวคิดของ John Dewey ได้ถูกพัฒนาและออกแบบแผนตามแนวทางของ Hmelo, & Lin (2000 : 42) กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นมี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้น ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา (Assess Knowledge Relative to Problem) การประเมินความรู้ที่ สัมพันธ์กับสถานการณ์ปัญหา 2) ขั้นสร้างประเด็นการเรียนรู้ (Learning Point) นักเรียนแต่ละกลุ่มจะ ช่วยกันระบุปัญหาจากสถานการณ์ปัญหา 3) ขั้นดำเนินการวางแผนเพิ่มเติมประเด็นการเรียนรู้ (Develop and Implement Plan to Gather) นักเรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้ด้วยการ สอบถามการค้นคว้า การทดลอง การศึกษานอกสถานที่ โดยครูช่วยกำกับทิศทางการค้นคว้า ช่วยแก้ปัญา 4) ขั้นใช้ความรู้ใหม่ในการแก้ปัญา (Use New Knowledge In Problem Solving) นักเรียนร่วมกัน ปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเพื่อสร้างชิ้นงานหรือดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ จะเป็นการใช้ความรู้ที่ได้ไป ลงมือแก้ปัญาตามที่ได้วางแผนไว้ และ 5) ขั้นไตร่ตรองเมื่อพบเป้าหมาย (Goals Met) ประเมินว่า วิธีการแก้ปัญาและผลที่ได้ถูกต้องหรือได้ผลอย่างไร จากที่กล่าวมาข้างต้นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดย ใช้ปัญหาเป็นฐาน 5 ขั้นตอน มีกระบวนการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในสถานการณ์ตัวอย่างอย่างมีเหตุผล เป็นสิ่งเชื่อมโยงถึงสถานการณ์ปัญาจริงซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับหลักธรรมทางพระพุทธได้ หากมนุษย์ ปฏิบัติตามหลักธรรมย่อมทำให้มีสติในการดำเนินชีวิตหรือการเผชิญกับสถานการณ์ปัญา โดยหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยแก้ไขปัญาได้อย่างถูกวิธีและเมื่อนำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการสอนร่วมกับรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เช่น อธิปาธ 4 อายมุข 6 พรหมวิหาร 4 อริสัจ 4 เป็นต้น จะช่วยให้นักเรียนได้เห็นหนทางสู่ความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สมณฑา เกิดทรัพย์, และอัมพร วัจนะ (2565 : 30) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับชุดการทดลอง ในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเริ่มต้นจากปัญาที่เกิดขึ้น เป็นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญาด้วยเหตุผลและการ

สืบค้นหาข้อมูล รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งเป็นตัวช่วยเชื่อมโยงถึงสถานการณ์ปัญหาจริง ซึ่งสอดคล้องกับ ขณานันท์ ศิริกิจเสถียร (2563 : 187) ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาอยู่ในระดับสูง นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานอยู่ในระดับสูง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มรวมถึงสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา โดยการคิดวิเคราะห์แสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหาที่กำหนดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อนักเรียนจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากผู้สอน นักเรียนจะได้ทำกิจกรรมแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับหัวข้อการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลในการเพิ่มทักษะการจดจำได้ดียิ่งขึ้นและเป็นการสร้างศักยภาพ ทำให้นักเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียนในเรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนามากขึ้นรวมถึงสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
- 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
- 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ 2553 : 17) กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาบทเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) รายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โรงเรียนพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพัฒนานิคม อำเภอดงเจริญ จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 140 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนพัฒนานิคม อำเภอดงเจริญ จังหวัดลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 36 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จากห้องเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยต่ำที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยออกแบบตามแนวคิดของ Hmelo, & Lin (2000: 53) จำนวน 13 แผน นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม (IOC) ได้ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในกระบวนการเรียนการสอนควรจัดให้ครบกระบวนการ คือ ใช้เวลาให้เหมาะสมไปในทาง คติวิเคราะห์ สรุปองค์ความรู้ ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติ แสดงผลในการปฏิบัติอย่างชัดเจนและมีความสอดคล้องกับเนื้อหา จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงตามคำแนะนำ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 เป็นข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ความสอดคล้องพบว่า มีค่า (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนโคกตูมวิทยาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน และนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความยากได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.39-0.80 ค่าอำนาจจำแนก (B-index) อยู่ระหว่าง 0.30-0.59 และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson (1937) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .88

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ โดยกำหนดองค์ประกอบของการประเมินความพึงพอใจตามแนวคิดของ Melo, & Munoz (2017 : 39) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความพึงพอใจด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล 3) ความพึงพอใจต่อการนำไปใช้ จำนวน 24 ข้อ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโคกตูมวิทยา จำนวน 36 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกโดยวิธี Item Total Correlation ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (r_{xy}) พบว่า

แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22-0.68 และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค Cronbach's Alpha Coefficient (1990) พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่า T-test แบบ Dependent

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ปรากฏผลดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของ Hmelo, & Lin (2000) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา เป็นการประเมินความรู้ที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ปัญหา 2) ขั้นสร้างประเด็นการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้นักเรียนแต่ละกลุ่มจะช่วยกันระบุปัญหาจากสถานการณ์ปัญหา 3) ขั้นดำเนินการวางแผนเพิ่มเติมประเด็นการเรียนรู้ในขั้นนี้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้ 4) ขั้นใช้ความรู้ใหม่ในการแก้ปัญหา นักเรียนร่วมกันปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเพื่อสร้างชิ้นงานหรือดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้และ 5) ขั้นไตร่ตรองเมื่อพบเป้าหมาย การประเมินว่าวิธีการแก้ปัญหาและผลที่ได้ถูกต้องหรือได้ผลอย่างไร ได้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 13 แผน ประกอบด้วยแผนที่ 1 เรื่อง หัวใจพระพุทธศาสนา แผนที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบของชีวิต 5 ประการ แผนที่ 3 เรื่อง ธาตุ 4 แผนที่ 4 เรื่อง การกระทำในทางธรรม แผนที่ 5 เรื่อง หนทางแห่งความเสื่อม แผนที่ 6 เรื่อง ความสุขที่บุคคลทั่วไปพึงมี แผนที่ 7 เรื่อง ไตรสิกขา แผนที่ 8 เรื่อง การฝึกอบรมจิต แผนที่ 9 เรื่อง ความเพียรที่ชอบ แผนที่ 10 เรื่อง ความฉลาด 3 ประการ แผนที่ 11 เรื่อง ธรรมนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ แผนที่ 12 เรื่อง คุณของพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ แผนที่ 13 เรื่อง โยนิโสมนสิการ

ผู้วิจัยยกตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง ความฉลาด 3 ประการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา ผู้สอนแจ้งรายละเอียดในการเรียนการสอนโดยอธิบายถึงการนำเทคนิคปัญหาเป็นฐานมาใช้และอธิบายถึงความสำคัญของการใช้เทคนิคปัญหาเป็นฐานพร้อมทั้งจัดเตรียมตัวอย่างสถานการณ์ปัญหา

ขั้นที่ 2 สร้างประเด็นการเรียนรู้ ผู้สอนอธิบายถึงขั้นตอนกระบวนการของเทคนิคปัญหาเป็นฐานและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยกตัวอย่างสถานการณ์ปัญหา ใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนให้เกิดการคิดหรือ

การเสริมแรง เพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหาโดยเน้นให้เกิดการระดมสมองเพื่อหาแนวทางและวิธีในการหาคำตอบ

ขั้นที่ 3 ดำเนินการวางแผนเพิ่มเติมประเด็นการเรียนรู้ หลังจากนักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวแล้ว นักเรียนต้องระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญที่เกิดเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ใดที่กล่าวถึงในปัญหานั้นได้ ด้วยกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างมีเหตุผล โดยการศึกษาค้นคว้าตามกรอบที่กำหนดไว้โดยผู้สอนช่วยกำกับทิศทางการค้นคว้าและช่วยแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 ใช้ความรู้ใหม่ในการแก้ปัญหา จากที่นักเรียนได้ทำการศึกษาหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังตัวอย่างสถานการณ์ที่นักเรียนได้ศึกษา โดยนักเรียนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือวิธีที่สามารถแก้ไขปัญหาดังได้ที่สุดนำมาปรับใช้ในสถานการณ์ที่นักเรียนต้องการแก้ไขตามที่วางแผนไว้

ขั้นที่ 5 ไตร่ตรองเมื่อพบเป้าหมาย จากการที่นักเรียนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือวิธีที่สามารถแก้ไขปัญหาดังได้นั้นนักเรียนจะต้องประเมินว่าวิธีการแก้ปัญหาและผลที่ได้ถูกต้องหรือได้ผลอย่างไร นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ว่าวิธีที่นักเรียนได้ศึกษาและเลือกมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาดังสอดคล้องกับสถานการณ์หรือไม่และเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาดังกล่าวหรือไม่ หลังจากการนำวิธีมาปรับใช้แล้วผลที่ได้จะเกิดอะไรตามมา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (n=36)

การทดสอบ	คะแนน	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	20	9.45	1.24	14.110*	.00
หลังเรียน	20	12.60	2.56		

*p< .05

จากตาราง 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X}$ =12.60, S.D.=2.56) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ =9.45, S.D.=1.24) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาความพึงพอใจโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหาที่เรียนนักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย	4.49	1.35	มาก
2. นักเรียนสามารถตอบคำถามจากผู้สอนได้	4.59	1.40	มากที่สุด
3. ผู้สอนเตรียมเอกสารและสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.40	1.50	มาก
4. เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.50	1.55	มาก
5. เนื้อหาเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน	4.65	1.42	มากที่สุด
6. เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.50	1.45	มาก
7. สรุปสาระสำคัญได้ครอบคลุมและสอดคล้องกับเนื้อหา	4.38	1.30	มาก
8. ผู้สอนสอดแทรกประสบการณ์และอธิบายวิธีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์	4.68	1.75	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน			
9. นักเรียนพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	4.66	1.56	มากที่สุด
10. นักเรียนได้ฝึกหาคำตอบด้วยตนเอง ทำให้มีความมั่นใจและเข้าใจมากยิ่งขึ้น	4.49	1.40	มาก
11. นักเรียนได้เรียนรู้และช่วยเหลือกันกับเพื่อนในห้อง	4.45	1.55	มาก
12. การออกแบบสื่อที่หลากหลาย น่าสนใจต่อนักเรียน	4.65	1.63	มากที่สุด
13. ผู้สอนตั้งใจสอนให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม	4.55	1.42	มากที่สุด
14. ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามความเหมาะสม	4.58	1.58	มากที่สุด
15. ผู้สอนใช้วิธีการสอนหลายวิธี (เช่น การทำงานกลุ่ม โครงงาน จับคู่ ใ้งาน ใบกิจกรรม ฯลฯ)	4.50	1.65	มาก
ด้านวัดและประเมินผล			
16. เมื่อมีการทดสอบย่อยนักเรียนสามารถทำแบบทดสอบได้	4.48	1.45	มาก
17. ผู้สอนมีวิธีเฉลยคำตอบอย่างเข้าใจง่าย	4.40	1.43	มาก
18. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา	4.65	1.58	มากที่สุด
19. การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมและเที่ยงตรง	4.65	1.56	มากที่สุด
20. เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลมีความเหมาะสม	4.45	1.50	มาก
21. สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนเรื่อง หลักธรรมทาง	4.65	1.68	มากที่สุด

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
พระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง			
22. นักเรียนทราบเกณฑ์การประเมินผลล่วงหน้า	4.50	1.63	มาก
23. นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนในห้องเรียน และครูผู้สอนตลอดคาบเรียน	4.60	1.61	มากที่สุด
24. นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน	4.57	1.59	มากที่สุด
รวม	4.54		มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจหลังการใช้ปัญหาเป็นฐานในภาพรวม ($\bar{x} = 4.54$) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้สอนสอดแทรกประสบการณ์และอธิบายวิธีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ($\bar{x}=4.68$, S.D.=1.75) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา นักเรียนพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{x}=4.66$, S.D.=1.56) อยู่ในระดับรองลงมา และสรุปสาระสำคัญได้ครอบคลุมและสอดคล้องกับเนื้อหา ($\bar{x}=4.38$, S.D.=1.30) ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถนำผลมาอภิปรายได้ดังนี้

ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานได้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 13 แผน ตามหลักการของ Hmelo, & Lin (2000) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยการทำกิจกรรมและได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง มีการกำหนดกิจกรรมอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและมีการใช้คำถามอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นคำถามที่ส่งเสริมการคิดการแก้ปัญหาส่งผลให้ทราบว่าจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมุ่งสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน จึงเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเผชิญสถานการณ์ปัญหา โดยนักเรียนสามารถเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานได้ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนในการพัฒนากระบวนการทางสติปัญญา โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่นักเรียนได้ประสบปัญหาจริงและกำหนดกิจกรรมการสอนไว้อย่างชัดเจนสอดคล้องกับการวิจัยของ พรภวิชัย สายวงศ์ปัญญา, และนฤมล ภูสิงห์ (2565) พบว่า คะแนนทดสอบระหว่างเรียน (E1) เท่ากับ 69.65 คิดเป็นร้อยละ 77.38 และคะแนนทดสอบหลังเรียน (E2) เท่ากับ 22.95 คิดเป็นร้อยละ 76.50 ดังนั้นประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 เท่ากับ 77.38/76.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75

และสอดคล้องกับ ชญานิศ ดวงระหว่า (2560) พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs มีประสิทธิภาพ 84.00/84.44 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs มีค่าเท่ากับ 0.5902 นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 59.02

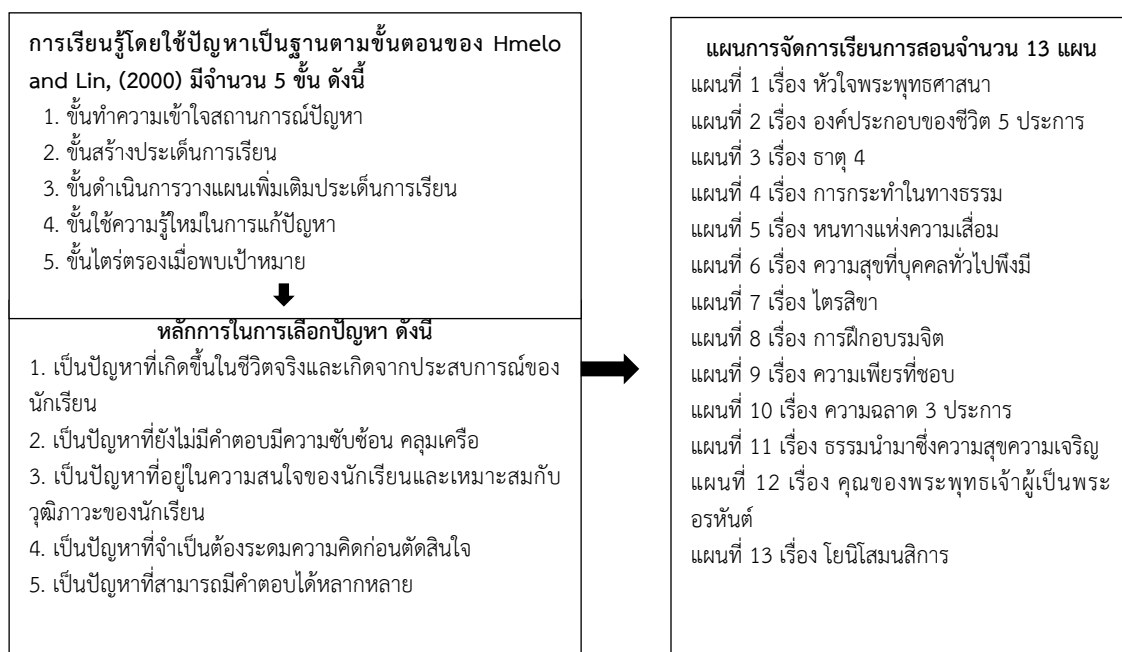
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถนำผลมาอภิปรายได้ดังนี้ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้นำเทคนิคการเรียนการสอนแบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์ มีการใช้คำถามกระตุ้นความคิด โดยนักเรียนได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันออกแบบแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเทคนิคที่สนับสนุนให้นักเรียนมองเห็นปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนตั้งสมมติฐาน เกี่ยวกับสาเหตุและกลไกของการเกิดปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนด นักเรียนจะต้องศึกษาค้นคว้าหา ความรู้เพิ่มเติมพิจารณาหาแนวทางการแก้ปัญหา เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับนักเรียนและ เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบปัญหาด้วยตนเอง ประเมินวิธีการแก้ปัญหา เพื่อเลือกแนวทางที่เป็นวิธีแก้ปัญหาลูกต้องและดีที่สุดอย่างมีเหตุผล ซึ่งนักเรียนจะต้องอาศัยความเข้าใจในประเด็นปัญหาที่เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เกษมสันต์ พุ่มกล้า (2563) พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหา เป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ วิฑูรย์ พันธวงศ์ (2565) พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.833 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.844 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ = 21.214 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.460 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลังเรียน มีคะแนนที่สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ผลการศึกษาความพึงพอใจโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สอนมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำปัญหาเป็นฐานมาใช้ในกิจกรรมเพื่อกระตุ้นและดึงดูดความสนใจให้นักเรียนอยากรู้ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาและนักเรียนต้องลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง เน้นให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาของการเรียนการสอนเนื่องจากได้คิดแก้ปัญหาลงมือด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสถานการณ์ปัญหาที่เป็นอยู่ ตามสภาพจริงกระตุ้นให้ฝึกการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยผู้สอนเป็นเพียง

ผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเจอกับปัญหาฝึกกระบวนการคิดปัญหาและร่วมกันแก้ปัญหา กันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจปัญหานั้นอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกยสิทธิ์ อภิระติง, และธนาภรณ์ หมั่นเพียรสุข (2562) พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับ วรารัฐ ยัพราษณ์ (2560) พบว่า การศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่เรียน ด้วยบทเรียนบนเว็บโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนโดยรวม ประเมินเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวัดความพึงพอใจในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถสรุปองค์ความรู้เป็นแผนภาพ ดังนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนและการใช้ปัญหาเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนให้ความสนใจในกระบวนการใช้ปัญหาเป็นฐานเนื่องจากผู้สอนสอดแทรกประสบการณ์และอธิบายวิธีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทำให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาลงมือด้วยตนเองโดยการแสวงหาความรู้จากสถานการณ์ปัญหาที่เป็นอยู่ ส่วนในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการคิดวิเคราะห์ และสามารถออกแบบแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน ผู้สอนควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ต่อนักเรียนดียิ่งขึ้น ดังนั้น ปัญหาที่ใช้จะต้องเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับนักเรียน ฝึกให้นักเรียนได้วิเคราะห์ และแก้ปัญหาเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ส่งเสริมการลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2. แนวทางการส่งเสริมความสามารถของนักเรียนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดกิจกรรมที่เน้นทักษะการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงสถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริงของนักเรียนที่บูรณาการเข้ากับเนื้อหาสาระวิชาอื่น ๆ ในช่วงวัยนั้น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนสมรรถนะของนักเรียน

2. ควรใช้รูปแบบจัดการเรียนรู้ให้หลากหลายมากขึ้น เพราะจะทำให้นักเรียนได้ความรู้ความเข้าใจได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3. การออกแบบกิจกรรมครั้งต่อไปควรควรให้นักเรียนมีอิสระในการสืบค้นหาข้อมูล คิดวิเคราะห์ โดยไม่ขึ้นนำความคิด แต่ควรใช้วิธีการแนะนำให้นักเรียนได้หาคำตอบด้วยตนเอง

References

เกษมสันต์ พุ่มกล้า. (2563). “การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาลัทธิสูตรและนวัตกรรม การสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- โกยสิทธิ์ อภิระติง, และธนาภรณ์ หมั่นเพียรสุข. (2563). “ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทเรียนออนไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง การแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา จังหวัดนครปฐม”. *วารสารโครงการงานวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 5(2): 29-36.
- ชญานันท์ ศิริกิจเสถียร. (2563). “ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง”. *วารสารพิบูล*, 18(2): 187-202.
- ชญานิศ ดวงระหว่า. (2560). “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- บุญชม ศรีสะอาด, และคณะ. (2555). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กทม: ประสานการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พรภวิทย์ สายวงศ์ปัญญา, และนฤมล ภูสิงห์. (2566). “การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานหน่วยการเรียนรู้กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1”. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 14(1): 140-153.
- เมธาวิ จำเนียร, และกรกฎ จำเนียร. (2561). “ประโยชน์ ปัญหา และแนวทางแก้ไขการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช”. *วารสารราชพฤกษ์*, 16(3): 113-121.
- ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2553). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรวิทย์ ต้นชนะเทวินทร, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์, กุหลาบ ปุริสาร, และวรากร ต้นชนะเทวินทร. (2566). “การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL)”. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 10(4): 29-36.
- วรารัฐ ยัพรษาญ์. (2560). “การพัฒนาบนเรียนบนเว็บโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- วิฑูรย์ พันธวงศ์. (2565). “การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3”. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

- สุมณฑา เกิดทรัพย์, และอัมพร วัจนะ. (2565). “การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับชุดการทดลอง ในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3”. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(1): 258-272.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers. (pp. 202-204).
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan Company.
- Hmelo, C.E., & Evensen, Dorothy H. (2000). *Problem-Based Learning: Gaining In Learning Interactions Through Multiple of Inquiry*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kuder, G., F., & Richardson, M. W. (1937). The Theory of The Estimation of Test Reliability. *Psychometrika*, 2(3): 151-160.
- Melo, A., J., Hernandez-Maestro, R., M., & Munoz-Gallego, P. A. (2017). Service Quality Perception, Online Visibility, and Business Performance in Rural Lodging Establishments. *Journal of Travel Research*, 56(2): 250-262.

**ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่**
The digital transformational leadership of school administrators in the Khlong Tom
Ruam Jai Network Group under the Krabi Primary

ทิพวรรณ ช่างคิด Tippawan Changkid

สังวาร์ วังแจ่ม Sangwan Wangcham

ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi

สุรศักดิ์ สุทธสิริ Surasak Suttasiri

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-chiang mai university

g653302048@northcm.ac.th

Received 2024/01/13

Revised 2024/09/03

Accepted 2024/09/10

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และ 2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยผสมผสาน ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอน ในปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งหมด 133 คน และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะจงจำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 และแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 1) ผู้บริหารควรมีการทำงานที่เป็นระบบ มีวิสัยทัศน์ที่เชื่อมโยงงานให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 2) ผู้บริหารควรใช้วิธีการสร้างความเป็นมิตร ชื่นชมความสามารถ และให้โอกาสในการ

สร้างสรรค์งานในยุคดิจิทัล ด้วยตัวของครูเอง 3) ผู้บริหารควรกระตุ้นบุคลากรให้เห็นวิธีการหรือแนวทางใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล 4) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน ดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึงและก้าวไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ.

Abstract

This research aimed to 1) study the leadership of change in the digital age of school administrators in the Khlong Thom Ruam Jai Network Group under the Office of the Primary Educational Service Area, Krabi, and 2) develop guidelines for developing leadership of change in the digital age of school administrators in the Khlong Thom Ruam Jai Network Group under the Office of the Primary Educational Service Area, Krabi. This research used a mixed-method research method. The population studied included school directors, deputy school directors, and teachers in the academic year 2023, totaling 133 people, and 6 qualified persons for purposive interviews. The research instruments were a questionnaire on leadership of change in the digital age of school administrators with a reliability value of 0.98 and an interview record form. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that:

1) The leadership of change in the digital age of school administrators in the Khlong Thom Ruam Jai Network Group under the Office of the Primary Educational Service Area, Krabi, was found to be at a high level overall in terms of inspiration, ideological influence, and intellectual stimulation. And in terms of individual consideration

2) Guidelines for developing leadership in the digital age for educational administrators 1) Administrators should work systematically, have a vision that connects work to keep up with changes in the digital age. 2) Administrators should use methods to create friendliness, appreciate abilities, and provide opportunities to create work in the digital age by teachers themselves. 3) Administrators should encourage personnel to see new methods or approaches creatively to keep up with changes in

the digital age. 4) Administrators should give equal importance to personnel, take care of personnel thoroughly, and keep up with changes in the digital age.

Keywords: Transformational Leadership, School Administrators, Khlong Tom Ruam Jai Network Group.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทในการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก ควบคู่ไปกับการรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยเองก็ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามจากการเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 1) ด้วยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหมายถึงการที่ผู้นำสามารถปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานของผู้ตามให้มุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนด โดยต้องเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ แรงจูงใจ และความมั่นใจของผู้ตามให้มีภาวะผู้นำในระดับที่สูงขึ้น

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานโดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กรจูงใจให้ผู้ร่วมงานมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ขององค์กร และมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเสริมความสำเร็จให้แก่องค์กร เป็นกระบวนการที่เป็นองค์รวมเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของผู้นำในระดับต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ จูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานด้วยความเสียสละ เต็มใจ รวมถึงสร้างความผูกพันต่อองค์กรและพัฒนาเจตคติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กรสู่สิ่งใหม่ ๆ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น (รุ่งนภา จันทรลี, 2562 : 17) นอกจากนี้ วิมลพรรณ ช่างคิด (2560 : 20) กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ซึ่งผู้บริหารจะมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มี

การใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับองค์กรสอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล สามารถจูงใจให้บุคลากรทำงานด้วยความเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กรให้ประสบความสำเร็จในตนเองเดียวกัน ดังนั้นผู้บริหารจึงควรเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์อย่างแน่วแน่ในการที่จะพัฒนาครูให้ปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการสอนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกมากยิ่งขึ้น และผู้บริหารควร มีการกระตุ้นการใช้ปัญญาของครูมีการส่งเสริมวิธีการในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง สนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพของครู และสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริม เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น แสดงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ โดยเน้นให้ครูได้ลงมือ ปฏิบัติจริง โดยตัวผู้บริหารเองเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และยอมรับในความแตกต่างเพื่อการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นจะสามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงได้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงศึกษาธิการที่ดูแลโรงเรียนทั้งหมด 205 แห่ง โดยมีวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐานระดับสากล ความสำเร็จในการบริหารขึ้นอยู่กับผู้นำที่ขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริง แต่พบว่ามีอุปสรรคหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม เศรษฐกิจที่ผันผวน และการปรับเปลี่ยนนโยบายการศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาครูที่ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้ดำเนินการพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายใน 4 ด้านหลักของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จากการศึกษารายงานการประเมินตนเองของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ (2565: 37-39) พบว่ามีข้อจำกัดที่ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุตามเป้าหมาย เช่น **ปัญหาด้านการบริหารทรัพยากร** การจัดสรรบุคลากรครูไม่ตรงกับวิชาเอกทำให้ขาดครูในบางชั้นเรียน และขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ **ปัญหาด้านครอบครัวนักเรียน** ครอบครัวที่ขาดความพร้อมทางเศรษฐกิจ **ขาดแรงจูงใจและความท้าทาย** ขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานและพลังบวก **ปัญหาด้านพัฒนาครู** ขาดงบประมาณเพียงพอในการพัฒนาครู และบุคลากรบางส่วนไม่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ กลุ่มบริหารงานบุคคลต้องตอบตัวชี้วัดตามมาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้นจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร

สถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาการบริหารงานจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในยุคปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่รองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัล และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพและมุ่งสู่มาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ รูปแบบการวิจัย ผสมผสาน ผู้วิจัย ได้สังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดของนักวิชาการจำนวน 7 ท่าน ตามแนวคิดของ Bass and Avolio (1994 : 26 อ้างถึงในสุกรี สุระคำแหง , 2563 : 50-57); เก็กนกก พลวงศ์ (2564 : 35-47); ัญญามาศ แดงสีดา (2565 : 43-47); กนกอร สมปราชญ์ (2560 : 31-32); จิตอิสราภาพ ใจอารีย์ (2564 : 22-26); ฐิติภรณ์ อุ่ทรัพย์ (2563 : 46-53); เกศสุตา วรรณสินธ์ (2562 : 45-50) มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1.ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2.ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3.ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และ 4.ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนในกลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ประกอบด้วย 9 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 133 คน เนื่องจากต้องการข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ จึงคัดเลือกใช้กลุ่มประชากรทั้งหมด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ จำนวน 1 คน ผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน และครูชำนาญการพิเศษที่มีประสบการณ์ในการพัฒนานวัตกรรมจำนวน 1 คน

เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยการนำแนวคิดทฤษฎีจากนักวิชาการมาสังเคราะห์ห่อหุ้มประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน โดยผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 1 คน 2.ศึกษานิเทศก์ กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 1 คน 3.ประธานกลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 1 คน 4.เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน 5.ครูชำนาญการพิเศษที่มีประสบการณ์ในการพัฒนานวัตกรรม จำนวน 1 คน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Opened Ended) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมหลักการ และมีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยมากที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาเอกสารแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ตามที่กำหนดในกรอบและแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

1.2 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลต่างๆจากการกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะมาสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมกับเรื่องที่จะศึกษา ซึ่งแบบสอบถามจะแบ่งเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

1.2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยแบบสอบถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

1.3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการดำเนินงานวิจัย ตรวจสอบการใช้สำนวนภาษา ความถูกต้อง ความครอบคลุมตามขอบเขต นิยามให้ศัพท์ ข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการดำเนินงานวิจัย เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้วิธีหาค่า Index of Item Objective Congruence: IOC โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีของความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 -1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ถ้าต่ำกว่านั้นต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะมาใช้ จากนั้นจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนบ้านพรุเตย และโรงเรียนบ้านพรุดินนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (1990 : 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9784

1.6 นำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการดำเนินงานวิจัย เพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข เพื่อจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

1.7 นำแบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษา วิเคราะห์ เอกสารเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 จัดทำแบบสัมภาษณ์โดยนำข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจากแบบสอบถามแต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ข้อสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างข้อคำถามจำนวน 4 ข้อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ข้อมูล และข้อคำถาม

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบ และพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข

2.6 ปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมและรายด้าน พบว่า

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
	μ	σ	แปลผล	ลำดับ
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.48	0.42	มาก	2
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.50	0.40	มาก	1
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.41	0.42	มาก	3
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.40	0.46	มาก	4
โดยรวม	4.45	0.38	มาก	

จากตาราง 1 พบว่าผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.45$, $\sigma=0.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.50$, $\sigma=0.40$) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.48$, $\sigma=0.42$) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.41$, $\sigma=0.42$) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.40$, $\sigma=0.46$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พบว่า 1.ผู้บริหารควรมีความถูกต้องทางศีลธรรมและจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ในการบริหารงานทุกฝ่ายมีความกล้าหาญยึดหลักธรรมมาภิบาลประพฤติตนเป็นแบบอย่างและเป็นที่ยอมรับให้บุคลากรเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เคารพนับถือไว้วางใจ 2.มีการจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการหรือเป็นระบบ ทুমเททั้งร่างกาย และแรงใจในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ที่เชื่อมโยงงานให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มีเป้าหมายที่เกิดจากวัตถุประสงค์ของงาน

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า 1.ผู้บริหารควรใช้วิธีการสร้างความเป็นมิตรแสดงความชื่นชมความสามารถ และให้โอกาสในการสร้างสรรค์งานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลด้วยตัวของครูเอง 2. มีการเสริมสร้างกำลังใจโดยมีคำตอบแทนและสวัสดิการอื่น ๆ อย่างเพียงพอเพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มความสามารถ 3. ทั้งนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมสร้างเจตคติที่ดีในการทำงานในยุคดิจิทัลโดยการสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกคนมีหน้าที่ที่รับผิดชอบ และดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึง

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา พบว่า 1. ผู้บริหารควรกระตุ้นบุคลากรให้เห็นวิธีการหรือแนวทางใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล 2. ผู้บริหารเปิดโอกาสนำเสนอปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ การทำงานในยุคดิจิทัล อย่างต่อเนื่อง 3. ผู้บริหารสร้างความเชื่อค่านิยมในการทำงานทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเข้าใจและสามารถมองเห็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ตลอดเวลา ก่อนลงมือปฏิบัติจริง

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า 1. ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลาง ให้ความสำคัญกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน ความเป็นประชาธิปไตย ดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึง และก้าวไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 2. ผู้บริหารควรยอมรับความแตกต่าง โดยการสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกคนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ตนเอง สร้างความภาคภูมิใจและความมั่นใจ

ในการทำงานในยุคดิจิทัล 3. ผู้บริหารควรสอบถามความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เลือกปฏิบัติหน้าที่ตามความสมัครใจ ตามความสนใจในการพัฒนางานเพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีดิจิทัล

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้บริหารเป็นผู้มองโลกในแง่ดีและคิดในแง่บวกอยู่เสมอ สร้างเจตคติที่ดีในการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีน้ำใจและเป็นกันเอง ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องในการทำงาน แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในอุดมการณ์ ประพฤติตนให้เป็นที่น่าเคารพนับถือน่าศรัทธา สร้างบรรยากาศของการให้ความสนับสนุนบุคลากร เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำงานอย่างเต็มที่ และทำให้บุคลากรรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและมีความสำคัญ สนับสนุนให้บุคลากรร่วมมือกันทำงานเป็นทีม แก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาโดยใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล และผู้บริหารกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พันธ์กร พงาม (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหมอ “พัฒนานุกูล” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหมอ “พัฒนานุกูล” โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ชีรศักดิ์ สารสมักร และคณะ (2563) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผลการวิจัยพบว่า สภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ธัญญา มาศแดง สิดา (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ดังนี้

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พบว่า 1. ผู้บริหารควรมีความถูกต้องทางศีลธรรมและจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ในการบริหารงานทุกฝ่ายมีความกล้าหาญยึดหลักธรรมมาภิบาลประพฤติตนเป็นแบบอย่างและเป็นที่ยอมรับให้บุคลากรเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เคารพนับถือไว้วางใจ 2. มีการจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการหรือเป็นระบบ ทুমเททั้งร่างกาย และแรงใจในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ที่เชื่อมโยงงานให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มีเป้าหมายที่เกิดจากวัตถุประสงค์ของงาน ซึ่งสอดคล้องกับ อีรศักดิ์ สารสมักร และคณะ (2563) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ว่าผู้บริหารสถานศึกษา ควรยึดมั่นในอุดมการณ์ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง พัฒนาความรู้ความสามารถ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงในยุค 4.0 มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี และสอดคล้องกับ สุกีร์ สุระคำแหง (2563 : 125-127) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา มีการปฏิบัติตนต่อครูทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันส่งเสริมให้มีความไว้วางใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

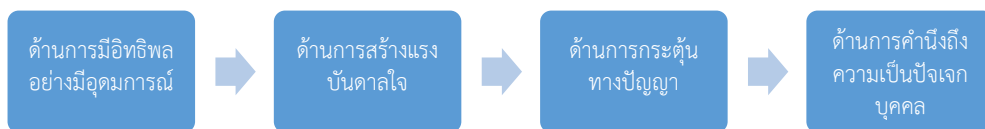
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า 1. ผู้บริหารควรใช้วิธีการสร้างความเป็นมิตรแสดงความชื่นชมความสามารถ และให้โอกาสในการสร้างสรรค์งานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลด้วยตัวของครูเอง 2. มีการเสริมสร้างกำลังใจโดยมีค่าตอบแทนและสวัสดิการอื่น ๆ อย่างเพียงพอเพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มความสามารถ 3. ทั้งนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมสร้างเจตคติที่ดีในการทำงานในยุคดิจิทัลโดยการสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกคนมีหน้าที่ที่รับผิดชอบ และดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึงซึ่งสอดคล้องกับ เกศสุตา วรรณสินธ์ (2562) ได้กล่าวถึงแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร เปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และกฎระเบียบต่าง ๆ รวมไปถึงให้ความสำคัญกับทุกคนในองค์กร และผู้บริหารควรมีทักษะในการยกย่องและชมเชยในตัวบุคลากร และสอดคล้องกับ อีรศักดิ์ สารสมักร และคณะ (2563) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างแรงบันดาลใจเชิงบวก มีทักษะในการสื่อสารที่ดีเป็นที่ปรึกษาที่ดี เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น และแสดงความสามารถอย่างเต็มศักยภาพสอดคล้องกับ

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา พบว่า 1. ผู้บริหารควรกระตุ้นบุคลากรให้เห็นวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ อย่างสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล 2. ผู้บริหารเปิดโอกาสนำเสนอปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ การทำงานในยุคดิจิทัล อย่างต่อเนื่อง 3. ผู้บริหารสร้างความเชื่อค่านิยมในการทำงานทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเข้าใจและสามารถมองเห็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ตลอดเวลา ก่อนลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ อีรศักดิ์ สารสมักร และคณะ (2563) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเข้าใจในสภาพการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันจนเกิดความเข้าใจในสภาพการปฏิบัติงานในยุคปัจจุบัน นำไปสู่การส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ส่งเสริมให้ครูได้มีการระดมสมองแสดงความคิดเห็นในแนวทางการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ ขนิษฐา แสงโยธี และคณะ (2565) ได้ศึกษาแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 5 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ผู้บริหารควรมีทักษะการวิเคราะห์ปัญหามีเหตุผล เป็นแบบอย่างการทำงาน และมีแนวทางการปฏิบัติงาน ส่วนการส่งเสริมและพัฒนาครูควรตระหนักถึงผลงานของตนเอง เปิดโอกาสให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับ

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า 1. ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลาง ให้ความสำคัญกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน มีความเป็นประชาธิปไตย ดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึง และก้าวไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 2. ผู้บริหารควรยอมรับความแตกต่าง โดยการสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกคนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ตนเอง สร้างความภาคภูมิใจและความมั่นใจในการทำงานในยุคดิจิทัล 3. ผู้บริหารควรสอบถามความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เลือกปฏิบัติหน้าที่ตามความสมัครใจ ตามความสนใจในการพัฒนางานเพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งสอดคล้องกับ พันธ์กร พองาม (2558) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหมอ “พัฒนานุกูล” พบว่า ผู้บริหารควรดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึงโดยศึกษาบุคลากรเป็นรายบุคคล มอบหมายงานให้บุคลากรได้รับผิดชอบตรงตามความสามารถ และให้ได้รับผิดชอบงานในตำแหน่งที่สูงขึ้น ส่งเสริมให้บุคลากรแต่ละคนได้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่น ให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และหาแนวทางให้บุคลากรแต่ละคนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ เช่น ให้เข้ารับการอบรม หรือการศึกษาดูงาน และสอดคล้องกับ อีรศักดิ์ สารสมักร และคณะ (2563) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางตัวเป็นกลาง ให้ความสำคัญกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน มีความเป็นประชาธิปไตย กำหนดบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจนเป็นระบบ ตรงกับความสามารถของบุคลากร

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีดังนี้ **การมีวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์**: ผู้บริหารควรมีความถูกต้องทางศีลธรรมและจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ในการบริหารงาน และยึดหลักธรรมาภิบาล การประพฤติตนเป็นแบบอย่างและมีวิสัยทัศน์ที่นำไปสู่ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นจากบุคลากร สร้างกระบวนการทำงานที่เป็นระบบและมุ่งเน้นให้การทำงานก้าวทันยุคดิจิทัล

การสร้างแรงบันดาลใจ: ผู้บริหารควรสร้างความเป็นมิตร ชื่นชมความสามารถ และให้โอกาสบุคลากรในการสร้างสรรค์งานที่ทันต่อยุคดิจิทัล พร้อมเสริมสร้างกำลังใจผ่านคำตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม กระตุ้นเจตคติที่ดีและการมีส่วนร่วมในหน้าที่การงาน **การกระตุ้นทางปัญญา**: ผู้บริหารควรกระตุ้นบุคลากรให้ค้นหาวិธีการใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เปิดโอกาสในการเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา และสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานโดยให้บุคลากรมีความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาก่อนลงมือปฏิบัติ **การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล**: ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลาง ให้ความสำคัญและดูแลบุคลากรอย่างเท่าเทียม ความเป็นประชาธิปไตยในการบริหาร ยอมรับความแตกต่าง และส่งเสริมให้บุคลากรมีความภาคภูมิใจและมั่นใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในยุคดิจิทัล.

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ซึ่งช่วยให้พวกเขาสามารถพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัลและเพิ่มศักยภาพในการบริหารงาน ข้อมูลเหล่านี้ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ด้านการคำนึงถึงความ เป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลาง ให้ความสำคัญกับ บุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน ดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างทั่วถึง วิเคราะห์ความต้องการของบุคลากรให้ เหมาะสมกับความรู้ของแต่ละคนในภาวะการเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัล โดยการสร้างความตระหนักให้ บุคลากรทุกคนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ตนเอง สร้างความภาคภูมิใจ และความมั่นใจในการทำงาน เปิด โอกาสให้ทุกคนได้เลือกปฏิบัติหน้าที่ตามความสมัครใจ ตามความสนใจในการพัฒนางานเพื่อให้ทันต่อ เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคลองท่อมร่วมใจสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ดังนั้น ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนในการปฏิบัติงาน ของตนเอง มีการวิเคราะห์ความต้องการของครูและบุคลากร สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูและ บุคลากรในการทำงาน และมีการชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาโดยใช้ความคิดที่มีเหตุผลให้แก่ครูและ บุคลากรต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

2. ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาครู และบุคลากรในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

3. ควรวิจัยเรื่อง การจัดทำหลักสูตรการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

References

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำกับคุณภาพสถานศึกษา*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เกศสุดา วรรณสินธ์. (2562). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราช ภัฏมหาสารคาม.
- เก็จกนก พลวงศ์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการ บริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ชนิษฐา แสงโยธี และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 5 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 5(1), 178-190.
- จิตติสรภาพ ใจอารีย์. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายดอยสันติคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3. *การบริหารการศึกษาศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ฐิติภรณ์ อุ่ทรัพย์. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชญญา มาศแดงสีดา. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะเยอง เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ธีรศักดิ์ สารสมักร และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 5*. ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก http://rtunc2020.rtu.ac.th/Production/proceeding/pdf/Oral%20Presentation/Oral4ED/5ED_O07.pdf
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: เทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พนัชร พोगาม. (2558). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา :กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหมอ“พัฒนานุกูล”. *ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุ่งนภา จันทรลี. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิมลพรรณ ช่างคิด. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566-2570)*. กระบี่ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.
- _____. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. กระบี่ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*.

กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค.

สุกรี สุระคำแหง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*.

การพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนอง ด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ตอนปลาย

A Development of English Vocabulary Memory Curriculum Using Total Physical Response Method With Game Learning for Upper Elementary Students

กมลวรรณ ใจยา Kamonwan Jaiya
ปริญญาภา สีสทอง Parinyapast Seethong
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lampang Rajabhat University
kamonwanjaiya@gmail.com

Received 2024/02/24

Revised 2024/03/17

Accepted 2024/04/10

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และ2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้คือแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อน-หลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านปางดะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 จำนวน 17 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1)หลักสูตรฯ 2)คู่มือการใช้หลักสูตรฯ 3)แบบทดสอบวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายมี 7องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 หน่วย ได้แก่หน่วยที่1 Around Me หน่วยที่ 2 Living and Free Time และหน่วยที่ 3 Festivals and Celebrations 5) กิจกรรมการ

เรียนรู้ของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ของหลักสูตร 7) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร
ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) นักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนอง
ด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีการ
จดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง, การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม,
การจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ.

Abstract

The objectives of this research are to create and verify the quality of a development of English vocabulary memory curriculum using Total Physical Response method with Game Learning for upper elementary students and to study impacts of a development of English vocabulary memory curriculum using Total Physical Response method with Game Learning for upper elementary students. This is the pre-experimental research. The design is the one-group Pretest-Posttest design. Simple cluster sampling methodology was used to sample the school under Lampang Primary Educational Service Area office 3 students. The result of the sampling was upper elementary students of Banpangda school 17 students in semester 2/2023 by Cluster Random Sampling. The instruments used for data collection were 1. the curriculum 2. the curriculum instructions 3. tests for the ability to remember English vocabulary. The data was analyzed by average ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.) and t-test dependent.

The results revealed that

1) A development of English vocabulary memory curriculum using Total Physical Response method with Game Learning for upper elementary students consists of 7 components which are 1) background and importance of the curriculum 2) principles of the curriculum 3) objectives of the curriculum 4) content in the curriculum including 3 units such as 1st unit: Around Me, 2nd unit: Living and Free Time and 3rd unit: Festivals and Celebrations 5) learning activities of the curriculum 6) learning aids and sources of the curriculum and 7) assessment and evaluation of the curriculum. The average of the curriculum appropriateness and the curriculum instructions were at high level

2) The result of implementing a development of English vocabulary memory curriculum using Total Physical Response method with Game Learning for upper elementary students was found the posttest score was higher than the pretest at the significant level of .05

Keywords: The Curriculum Development, Total Physical Response Method, Game Learning, English Vocabulary Memory.

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ภาษาอังกฤษถือเป็นอีกหนึ่งภาษาที่สำคัญต่อโลกและสังคมปัจจุบัน ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาสากล เพราะเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างมากที่ช่วยในการติดต่อสื่อสารด้านการพูดและการเขียนกับชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ (อรรชนิดา หวานคง, 2559, หน้า 303) นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษในทุกระดับชั้น เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อรายวิชาภาษาอังกฤษมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อติดต่อสื่อสาร สามารถหาองค์ความรู้ต่าง ๆ นำภาษาไปใช้ในการแสดงความคิดเห็น สร้างสรรค์องค์ความรู้ เพื่อนำไปเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างชาญฉลาด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 221)

จากรายงานประจำปี 2561 ของสำนักงานทักษะการใช้ภาษาอังกฤษหรือ Education First (EF) กล่าวว่าประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 64 จาก 88 ทั่วโลกที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก ซึ่งเปรียบเทียบกับประเทศในอาเซียนแล้ว ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 6 จาก 8 ประเทศ (BBC News ไทย, 2561, 17 มิถุนายน 2566) นอกจากนี้สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) จึงได้จัดการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) เพื่อทดสอบความรู้ความสามารถของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในรายวิชาภาษาอังกฤษ จากข้อมูลระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ในปีการศึกษา 2565 ปรากฏว่า ผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 28.06 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนนซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียน พบว่า รายวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในระดับควรปรับปรุงซึ่งถูกอ้างอิงจาก SAR ของโรงเรียน ในปีการศึกษา 2565 จากผลการประเมินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเกิดปัญหาการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาอังกฤษ เนื่องจากนักเรียนจดจำคำศัพท์ไม่ได้ ดังนั้นความสามารถในการจดจำคำศัพท์ถือเป็นเรื่องสำคัญมากต่อการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษ เนื่องจากเป็นสิ่งพื้นฐานในการเรียนรู้ภาษา หากนักเรียนจดจำคำศัพท์ไม่ได้ นักเรียนจะไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับเจ้าของภาษาได้อย่างถูกต้อง และอาจจะได้รับโอกาสน้อยในการประกอบอาชีพต่างประเทศได้ (ฐปทอง กว้างสวาสดี, 2558, หน้า 2-3)

หลักสูตรสถานศึกษาซึ่งอ้างอิงจากหลักสูตรแกนกลางฯ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาภาษาอังกฤษที่มีอยู่นั้นช่วยพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ได้แก่ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 221) ยังไม่ช่วยพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษจึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้หรือพฤติกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Clark, 1997, p. 204) สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของทาบ่า Taba (1962, p. 422) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การเลือกเนื้อหาสาระ 4) การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ 5) การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และ 7) การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล

การพัฒนาหลักสูตรองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนซึ่งกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษมีหลากหลายวิธีซึ่งผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาคือวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR teaching method: Total Physical Response) เป็นวิธีการสอนที่นักเรียน เริ่มต้นด้วยการสังเกตท่าทาง แล้วปฏิบัติตามจากการแสดงท่าทางของผู้สอน ทำให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำศัพท์หรือประโยคจากการแสดงท่าทางสำหรับสื่อการสอนควรเป็นสิ่งของหรือรูปภาพ โดยผู้สอนนำคำศัพท์ที่ใกล้ตัวนักเรียนมาร้อยเรียงเป็นประโยคบอกเล่าหรือประโยคคำสั่ง วิธีการสอนแบบ TPR เป็นการสอนที่ควบคู่กับการสอนแบบฝึกซ้ำ ๆ ส่งผลให้นักเรียนรับรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านการแสดงท่าทางได้ (มณี อินทพันธ์, 2553, หน้า 50-51) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2553, สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2567) กล่าวว่าวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเป็นวิธีการสอนที่นักเรียนอาจจะรู้สึกกลัวไม่กล้าแสดงออก ดังนั้นจะต้องให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนและเรื่องที่เรียนรู้นั้นนักเรียนจะต้องรู้สึกสนุกสนานด้วย ผู้วิจัยจึงศึกษาและนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากเกมเป็นที่นิยมในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งนักเรียนจะเกิดความตื่นเต้น สนุกกับการเรียนรู้ การทำท่ายและการแข่งขัน (รูปทอง กว่างสวาสดี, 2558, หน้า 3)

จากปัญหา ความสำคัญ และแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อพัฒนาความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษและเป็นแนวทางสำหรับครูที่สอนรายวิชาภาษาอังกฤษในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

กลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากรในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 3 โรงเรียนที่ตั้งอยู่เขตอำเภอเมืองปานและกลุ่มเพื่อนจรพาน จำนวน 11 โรงเรียน อ้างอิงข้อมูลจากระบบสารสนเทศของเว็บไซต์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3
2. กลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-6) โรงเรียนบ้านปางตะ อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 จำนวนนักเรียน 17 คนซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1. การพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านปางตะ จังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 1.1 การสร้างโครงร่างหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านปางตะ จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น, 2) คู่มือหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ

ตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และ3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ขั้นตอนที่ 1.2 การตรวจสอบหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านปางตะ จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยนำเครื่องการวิจัยไปตรวจสอบคุณภาพโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน เป็นอาจารย์ ที่สอนในมหาวิทยาลัย สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เป็นอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัย สาขาวิชาการวัดและประเมินผล มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จำนวน 2 คน เป็นครูวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับกับหลักสูตรฯ และคู่มือการใช้หลักสูตรฯ จากนั้นนำผลการประเมินมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนแบบทดสอบวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบทดสอบแต่ละข้อ โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของระดับความคิดเห็น (IOC)

ตอนที่ 2. การศึกษาผลการใช้หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านปางตะ จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยนำคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาแก้ไขและจัดพิมพ์เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรฯ, คู่มือการใช้หลักสูตรฯ และแบบทดสอบการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เพื่อศึกษานำร่อง (Pilot Study) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านแพะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 3 ภาคเรียนที่ 2/2566 จำนวน 46 คน ซึ่งพบว่าหลักสูตรมีความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำกระดาษคำตอบของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. รวบรวมคะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตรฯ โดยใช้สถิติทดสอบที่แบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย นำเสนอเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการสร้างหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คือ หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 Around Me หน่วยที่ 2 Living and Free Time และหน่วยที่ 3 Festivals and Celebrations 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ผลปรากฏว่าในภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.38) และคู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.39, S.D. = 0.68)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการใช้หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

1. หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 Around Me หน่วยที่ 2 Living and Free Time และหน่วยที่ 3 Festivals and Celebrations 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ของหลักสูตร 7) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962, p.422) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 1 วิจัยความต้องการ เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรที่ดีจะต้องคำนึงถึงบริบทต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ความต้องการและความสนใจของนักเรียน ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ ขั้นตอนที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระซึ่งผู้วิจัยเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ตรงกับความต้องการของนักเรียนโดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้านเนื้อหาจากแบบสำรวจความสนใจของนักเรียนที่ต้องการเรียนรู้ และคำนึงถึงความรู้ความสามารถและวุฒิภาวะของนักเรียน ขั้นตอนที่ 5 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้เลือกวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง และยังนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมมาร่วมในการจัดการเรียนรู้ด้วย เพื่อให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานกล้าแสดงออก นอกจากนี้ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับขั้นตอนที่ 7 โดยผู้วิจัยกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับวิชาชีพครู แก้วเรืองและปริญญญา สีสทอง (2565) ซึ่งนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบมาทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนแบบโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้โดย ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า ภาพรวมหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของหลักสูตรฯและคู่มือการใช้หลักสูตรฯ ดังนี้ ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.38) และ ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.69) ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรมาตามขั้นตอนต่าง ๆ จากนั้นสร้างหลักสูตร และคู่มือการใช้หลักสูตร รวมถึงนำปัญหาที่พบและเกิดขึ้นจริงกับผู้เรียนและได้ศึกษาบริบทการจัดการเรียนรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) แล้วนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลการตรวจสอบคุณภาพมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำร่อง (Pilot Study) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านแพะ จำนวน 46 คน ภาคเรียนที่ 2/2566 ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพรรณพิมล สุขวงศ์และอมรรัตน์ วัฒนาธร (2563, หน้า 157-168) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสุขด้วยกระบวนการสุนทรียสาธก สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยคะแนนความสามารถการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันทั้ง 7 องค์ประกอบ หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรได้ผ่านการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไข จนทำให้หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทุกขั้นตอนเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ตามหลักสูตร โดยขั้นที่ 1 นักเรียนเห็นแนวทางในการแสดงท่าทางตามคำศัพท์ภาษาอังกฤษนั้น ๆ ให้ถูกต้อง ต่อมาขั้นที่ 2 นักเรียนลงมือปฏิบัติแสดงท่าทางตามคำศัพท์

ภาษาอังกฤษตามขั้นที่ 1 ด้วยตนเอง ส่วนขั้นที่ 3 นักเรียนฝึกฝนแสดงออกท่าทางตามบัตรภาพเพื่อจดจำคำศัพท์อย่างถูกต้อง ในขั้นที่ 4 นักเรียนใช้ไวยากรณ์ในการแสดงท่าทางตามคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้ถูกต้อง ขั้นที่ 5 นักเรียนออกคำสั่งแสดงท่าทางตามบัตรภาพว่าถูกต้องหรือไม่และทบทวนคำศัพท์โดยทบทวนความรู้ความสามารถของตนเองอย่างสนุกสนาน ประการสำคัญหลักสูตรฯ ยังส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกฝนความสามารถการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษไปพร้อมกับการเรียนรู้การนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษไปใช้ในรูปของประโยคด้วย นักเรียนสามารถนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษนั้นไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับเจมส์ เจ. เอชเชอร์ (James J. Asher, 1979) ที่กล่าวว่าวิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response หรือ TPR) เป็นวิธีการสอนที่ถูกดัดแปลงมาจากวิธีสอนที่พ่อแม่สอนภาษาแม่ให้กับลูกโดยการใช้ท่าทางในการสื่อสารซึ่งวิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางจึงมีประโยชน์อย่างมากในการสอนเด็กระดับอนุบาลหรือประถมศึกษา และยังสอดคล้องกับรัชฎาภรณ์ พรภูติ (2559, 8 พฤษภาคม 2566) ที่กล่าวว่าวิธีการสอนภาษาโดยใช้ท่าทาง ผู้เรียนจะทำท่าทางตามที่ครูออกคำสั่ง เป็นการทำงานระหว่างการฟังและร่างกายในการเคลื่อนไหวเป็นการตอบสนองให้ปฏิบัติตามซึ่งเป็นวิธีการสอนภาษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่เริ่มต้นเรียนภาษาที่ 2 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิพงษ์ โยธชัย (2563, หน้า 85-92) เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษโดยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับสื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง มีความสามารถด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของขจิตรัตน์ สูงกลาง (2562, หน้า 1-9) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนการกุศลหลวงปู่ศรีจันทร์วันฉัตรโกอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

จากแผนภาพที่ 1 องค์กรความรู้ใหม่ของการพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบยาที่มี 7 ขั้นตอนซึ่งเป็นระบบและมีความสำคัญทุกขั้นตอนเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฯ และมีวิธีการสอนตอบสนองด้วยท่าทางเป็นวิธีการสอนหลักร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นการแทรกในขั้นตอนวิธีการสอนหลัก ได้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตท่าทาง(Demonstration) ครูแสดงท่าทางตามคำศัพท์ที่ครูเลือกในแต่ละรอบโดยจะใช้สื่อการสอน Power Point ควบคู่กับการแสดงท่าทางไปด้วย เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้จดจำ เข้าใจ คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นกระตุ้นให้นักเรียนปฏิบัติตาม (Motivation) นักเรียนทำท่าทางตามครูจากคำศัพท์ในขั้นแรก โดยครูผู้สอนจะต้องตรวจสอบความเข้าใจคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนซึ่งนักเรียนจะต้องทำท่าทางและออกเสียงคำศัพท์ได้ถูกต้องครบถ้วนตามจำนวนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ครูเตรียมไว้

ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติด้วยเกม (Practice with Game) นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยเกมมีขั้นตอนดังนี้ 1) นักเรียนทำท่าทางอีกครั้งเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลโดยครูผู้สอนจะแยกระดับชั้นในการแข่งขัน 2) นักเรียนเลือกแผ่นป้ายโดยมีแผ่นป้าย 4 ระดับคือ ระดับ (1) Easy, (2) Normal, (3) Hard และ (4) Legendary ซึ่งแต่ละแผ่นป้ายจะมีภาพใบ้คำศัพท์ที่เรียนรู้ไปแล้ว 3) นักเรียนใบ้คำศัพท์ แสดงท่าทางพร้อมออกเสียงของคำศัพท์ตามแผ่นป้ายที่เลือกให้ถูกต้องภายในเวลา 5 วินาที หากนักเรียนแสดงท่าทางหรือออกเสียงไม่ถูกต้อง นักเรียนคนอื่นสามารถแย่งตอบคำศัพท์นั้นได้ 4) ส่วนครูผู้สอนจะคอยแนะนำและให้นักเรียนแสดงท่าทางและออกเสียงคำนั้น ๆ อีกครั้งให้ถูกต้อง 5) นักเรียนคนไหนแสดงท่าทางและตอบคำศัพท์ได้คะแนนเยอะที่สุดจะได้รับรางวัล

ขั้นที่ 4 ขั้นทดสอบการจดจำคำศัพท์ (Testing) ครูพูดคำศัพท์ที่นักเรียนเรียนไปแล้วก่อนหน้านี้แต่แสดงท่าทางอื่นแทน ส่วนนักเรียนจะต้องออกเสียงและแสดงท่าทางตามคำศัพท์นั้นให้ถูกต้องโดยกิจกรรมในขั้นนี้ครูผู้สอนอาจจะสุ่มนักเรียนทีละคนหรือสุ่มเป็นรายกลุ่มก็ได้

ขั้นที่ 5 ขั้นทบทวนความรู้โดยใช้กิจกรรมเกม (Review and Game) นักเรียนเป็นผู้ออกคำศัพท์ที่เรียนแล้วให้เพื่อน ๆ ทีละคนหรือเป็นกลุ่มในชั้นเรียนปฏิบัติตามบัตรภาพที่ครูเตรียมไว้ให้ถูกต้อง หากนักเรียนแสดงท่าทางไม่ถูกต้องจะต้องแสดงท่าทางให้ถูกต้องอีกครั้ง และเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ออกคำศัพท์รอบถัดไป จากนั้นนักเรียนเล่นเกมเพื่อทบทวนความรู้ซึ่งเกมจะเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของคำศัพท์โดยมีวิธีดังนี้ 1) ครูเลือกและนำเสนอชื่อเกมพร้อมอธิบายกติกาการเล่นแก่นักเรียน 2) นักเรียนเล่นเกมตามวิธีการเล่นและกติกาการเล่นที่กำหนดไว้ 3) ครูอธิบายและสรุปผลคะแนนของเกม พร้อมทั้งให้รางวัลแก่ผู้ชนะซึ่งช่วยส่งเสริมการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายให้ดีขึ้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การเลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนของวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ควรเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมกับความสามารถการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของ

นักเรียนเพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงท่าทางได้ง่ายและมีความสัมพันธ์กับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นควรเลือกเนื้อหาที่เป็นคำศัพท์ภาษาอังกฤษจากง่ายไปยากตามความสามารถและศักยภาพของนักเรียน

3.1.2 จากผลการสอนในขั้นที่ 1 นักเรียนแสดงท่าทางและออกเสียงตามครูผู้สอนจากคำศัพท์ในขั้นแรก ครูผู้สอนควรสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้ครบตามจำนวนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ครูเตรียมไว้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างราบรื่นในทุกขั้นตอน หากพบว่านักเรียนไม่กล้าแสดงท่าทางตามคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนต้องคอยกระตุ้น ให้ความสนใจหรือมีการเสริมแรงทางบวก เช่น การกล่าวชม หรือให้รางวัลสำหรับผู้ที่แสดงท่าทางได้สวยงามและแสดงท่าทางได้ตรงตามความหมายของคำศัพท์

3.1.3 จากผลการสอนในขั้นที่ 5 นักเรียนทบทวนคำศัพท์ที่เรียนไปแล้วผ่านกิจกรรมเกม ครูผู้สอนควรมีการเตรียมเกมที่มีความหลากหลายทั้งเกมที่ใช้และไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบในการเล่นเกมที่ควรมีกติกา อุปกรณ์การเล่นเกมที่ไม่ง่าย ชับซ้อน ยุ่งยาก รวมถึงเกมที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเล่น เพื่อให้ นักเรียนรู้สึกเข้าใจ ตื่นตัวตลอดเวลา รวมถึงได้รับความสนุกสนานควบคู่ไปกับการได้จดจำคำศัพท์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสำหรับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ทั้งในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่างานวิจัยนี้ เพื่อให้ นักเรียนจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้จำนวนมากและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

2) ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายในรูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา

3) ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิธีการสอน หรือเทคนิคการสอนอื่น ๆ เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ วิธีการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2553). *บทความที่น่าสนใจ เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษ*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.moe.go.th> [24 มกราคม 2567].

- ขจิตร์รัตน์ สูงกลาง. (2559). การใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนการกุศลหลวงปู่ศรีจันทร์วิวัฒนาโก. วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์ 5(2): 1-9
- ชนิษฐา แก้วเรือง และปริญญภา สีสทอง. (2565). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนแบบโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 11(2): 634-646
- ชูทอง กว้างสวาสดี. (2558). 200กิจกรรมการสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิพงษ์ โยธชัย. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษโดยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับสื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย. 2(2): 85-92
- พรณพิมล สุขวงศ์และอมรรัตน์ วัฒนาร. (2566). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสุขด้วยกระบวนการสุนทรียสาธก สำหรับผู้ดูแล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 25(1):157-168
- มณี อินทพันธ์. (2553). การสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง: วิวัฒนาการและการนำไปใช้กับผู้เรียนต่างบุคลิกภาพรูปแบบการเรียนและระดับความสามารถทางภาษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา.
- รัชฎาภรณ์ พรภูติ. (2559). เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษแบบ TPR (Total Physical Response).[ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.gotoknow.org> [8 พฤษภาคม 2566].
- รัตน์ บัสนธ์. (2551). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก.
- อรชรนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 7(2):303
- BBC News. (2561). ทำไมคะแนนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยจึงย่ำแย่มาติดกัน 8 ปีแล้ว [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.bbc.com> [17 มิถุนายน 2566].
- Clark, B. (1997). *Growing Up Gifted. 5th ed.* Upper Saddle River, New Jersey : Pretica-Hall.
- James J. Asher. (1979). *Learning Another Languages through Actions:The Complete Teacher's Guidebook.* California: Sky Oaks Productions.
- Taba, Hilda. (1962). *Curriculum Development, Theory and Practice.* New York : Harcourt, Brace.

**การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง**

Administration of the student support system in Rattananarangsang School
Interdisciplinary group, Secondary Educational Service Area office, Phang
Nga,Phuket,Ranong.

อิสราภรณ์ เพชรดี Issaraporn Phetdee

สาโรจน์ แก้วอรุณ Sarod Kaew arun

สุดา เนตรสว่าง Suda Netsawang

ธรรมรส โชติคุณุชร Thammaros Chotigunjara

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-chiang mai university

g653302074@northcm.ac.th

Received 2024/03/04

Revised 2024/08/06

Accepted 2024/08/18

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ2) แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง วิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งหมด 181 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1) การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ2) แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขต รัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง คือ ผู้บริหารควรมีการจัดประชุมเพื่อวางแผน มอบหมายในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน ประสานความร่วมมือจากครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมให้ตรงตามความต้องการ ความสนใจของนักเรียน ให้มีความหลากหลายและทันสมัย เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียน

เสริมสร้างจุดแข็ง พัฒนาจุดอ่อนด้อย ติดตามตรวจสอบและสรุปข้อมูลการส่งต่อภายในและภายนอก เพื่อเป็นข้อมูลในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

คำสำคัญ : การบริหาร, การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง.

Abstract

This research aims to 1) study the administration of the student care system and 2) develop guidelines for the administration of the student care system in schools in the Rattanakrongsan Sub-district, Office of the Secondary Education Service Area, Phang Nga, Phuket, Ranong. The research was a survey research. The sample consisted of 181 school administrators, teachers, and educational personnel in the academic year 2023, and 7 qualified persons who were specifically selected for the interview. The research instruments were questionnaires and interview data recording forms. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Content analysis was performed and the descriptive method was presented.

The research results found that

1) The administration of the student care system in schools in the Rattanakrongsan Sub-district, Office of the Secondary Education Service Area, Phang Nga, Phuket, Ranong, was at a high level overall. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in all aspects. 2) The guidelines for the development of the administration of the student care system in schools in the Rattanakrongsan Sub-district, Office of the Secondary Education Service Area, Phang Nga, Phuket, Ranong, were that administrators should hold meetings to plan and assign tasks for the operation of the student care system, allowing all parties to participate. To jointly determine student screening criteria, coordinate with teachers and relevant parties to organize activities that meet the needs and interests of students, to be diverse and up-to-date, to help develop students' potential, strengthen their strengths, develop their weaknesses, monitor, and summarize internal and external referrals to be used as information for further care and assistance for students.

Keywords: Administration, Student Support System , Rattanakrongsan School Interdisciplinary Group, Secondary Educational Service Area office Phang Nga Phuket Ranong.

บทนำ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาทิ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ฯลฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงกำหนดนโยบายสำคัญให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง จัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนักเรียน ทุกคนจะต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสม และทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้เป็นคนดี มีความสุข และปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมด้วยคุณลักษณะความเป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถที่จะดำรงชีพในศตวรรษที่ 21 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการและจุดเน้น ในการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีเป้าหมายให้ศูนย์ความปลอดภัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงสิทธิ ของนักเรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม พัฒนาบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560 : 9)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง เป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่ดูแลโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตามการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ประกอบด้วยโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ จำนวน 7 โรงเรียน โดยดำเนินงานตามนโยบายสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จึงได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามีระบบโดยให้ความสำคัญในด้านวิชาการ และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากข้อมูลทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ปีการศึกษา 2565 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง มีจำนวนนักเรียนด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น จำนวน 4,188 คน คิดเป็นร้อยละ 14.97 ของนักเรียนทั้งหมดมีนักเรียนด้อยโอกาสประเภทยากจนมากที่สุด จำนวน 4,112 คน คิดเป็นร้อยละ 14.70 รองลงมา คือ อื่น ๆ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 0.13 มีจำนวนนักเรียนพิการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 270 คน คิดเป็นร้อยละ 0.97 ของนักเรียนทั้งหมด เป็นนักเรียนที่มีความพิการประเภทความบกพร่อง ทางการเรียนรู้มากที่สุด จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 รองลงมา คือ พิการประเภทความบกพร่อง ทางร่างกาย/สุขภาพ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 0.10 พิการประเภทความบกพร่อง

ทางการพูด/ภาษาน้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.01 มีนักเรียนออกกลางคัน รวมทั้งสิ้นจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 0.07 เปรียบเทียบนักเรียนในปีการศึกษา 2563 – 2565 มีแนวโน้มลดลงทุกปีอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง, 2565 : 12)

จากความเป็นมาและข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยารัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา คิดเป็น ทำเป็นและประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขต รัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง แยกเป็นรายด้านจำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. ด้านการคัดกรองนักเรียน 3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5. ด้านการส่งต่อนักเรียน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ซึ่งเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 7 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนกระบือวิทยา โรงเรียนสตรีระนอง โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร โรงเรียนกะเปอร์วิทยา โรงเรียนสุขสำราญราษฎร์รังสรรค์ โรงเรียนละอุ่นวิทยาคาร โรงเรียนปากจั่นวิทยา ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 341 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ในปีการศึกษา 2566 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่

และมอร์แกน (Crejcie and Morgan.1973:1088) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คน โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (Proportional Simple Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 7 คน จากผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ในการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง มี 5 ด้าน คือ 1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีข้อคำถาม 8 ข้อ 2. ด้านการคัดกรองนักเรียน มีข้อคำถาม 8 ข้อ 3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน มีข้อคำถาม 8 ข้อ 4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีข้อคำถาม 8 ข้อ และ 5. ด้านการส่งต่อ มีข้อคำถาม 8 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน

2. แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

การสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

1.2 สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลต่างๆเพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะ สร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จากนั้นก็นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการดำเนินงานวิจัยตรวจสอบการใช้สำนวนภาษา ความถูกต้อง ความครอบคลุมตามขอบเขต และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

1.3 นำแบบสอบถามที่ปรับตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยการกำหนดค่าของความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 -1.00

1.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนนิคมสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระนองแล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204) นำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

1.5 นำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการดำเนินงานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข เพื่อจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

1.6 นำแบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษา วิเคราะห์ เอกสารเกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจากแบบสอบถาม มากำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ข้อคำถามจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียนด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการส่งต่อ

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาข้อมูลและข้อคำถาม

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของ อาจารย์ที่ปรึกษาและนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อ ตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับแก้ไขอีกครั้ง

2.6 ปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัย “การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง” ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง พบว่า

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การประสานงานกับผู้ปกครองโดยตรงเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนตามต้องการ รองลงมาคือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลตามลำดับ และใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการรวบรวมข้อมูลนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ การจัดทำแบบบันทึกสุขภาพนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน

ด้านการคัดกรองนักเรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูม อย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ การวางแผนด้านการคัดกรองนักเรียน ตามลำดับ และระบบการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ การพิจารณาข้อมูลด้านต่างๆของนักเรียนเพื่อกำหนดเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียน

ด้านการส่งเสริมนักเรียน จัดกิจกรรมโฮมรูมให้กับนักเรียนในทุกด้านทั้งด้านการรู้จักตนเองด้านการเรียน ด้านการอยู่ร่วมกัน และด้านนันทนาการ รองลงมาคือ ครูที่ปรึกษาเข้าโฮมรูมโดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายในแต่ละวัน ตามลำดับและการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมดนตรี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ มีการคัดเลือกตัวแทนผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อประสานความร่วมมือกับโรงเรียนในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีความจริงใจในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียนทุกคน รองลงมาคือ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ตามลำดับ และมีการกำหนดวิธีการและการดำเนินการแก้ไขปัญหาของนักเรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ มีระบบการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา

ด้านการส่งต่อ มีการประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคลากรที่จะช่วยเหลือนักเรียนให้ทราบล่วงหน้า รองลงมาคือ ดำเนินการแก้ปัญหาในเบื้องต้นก่อนหากไม่สามารถแก้ปัญหาได้จึงดำเนินการส่งต่อนักเรียน ตามลำดับ และมีการดำเนินการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา ไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ มีการติดตามผลการแก้ปัญหานักเรียนอย่างต่อเนื่องหลังจากรับช่วงต่อจากผู้เชี่ยวชาญจนกว่านักเรียนจะได้รับการพัฒนาไปเป็นกลุ่มปกติอย่างถาวร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ตระนอง พบว่า

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้บริหารควรมีการจัดประชุมเพื่อวางแผน มอบหมายในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองเครือข่าย มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล อย่างเป็นระบบ เช่น การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งต่อข้อมูลไปยังครูที่ปรึกษา ในปีการศึกษาต่อไป รวมทั้งมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการนิเทศ ติดตามผล เกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อย่าง

สม่ำเสมอ สรุปและจัดทำข้อมูล แบบบันทึกสุขภาพนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นภาพรวมของสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบัน

ด้านการคัดกรองนักเรียน ผู้บริหารควรมีการวางแผน ประชุม กำหนดปฏิทินดำเนินงานและแต่งตั้งคำสั่งคณะกรรมการคัดกรองนักเรียน เพื่อร่วมกันกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนให้เหมาะสม เป็นระบบในการจัดกลุ่มนักเรียน ว่าจัดอยู่ในกลุ่มปกติ เสี่ยง หรือกลุ่มที่มีปัญหา มีการพิจารณาข้อมูลด้านต่างๆของนักเรียนเพื่อกำหนดเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนทำความเข้าใจและแจ้งวัตถุประสงค์ของการคัดกรองให้นักเรียนและผู้ปกครองได้รับทราบ จัดอบรมให้ความรู้และนำเทคโนโลยีเข้ามาดำเนินการเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก ปรับปรุงข้อมูลที่ได้จากการคัดกรองนักเรียนให้เป็นปัจจุบัน

ด้านการส่งเสริมนักเรียน ผู้บริหารควรมีการวางแผน ประชุมระดมความคิด ประสานความร่วมมือจากครูและผู้เกี่ยวข้อง มีการคัดเลือกตัวแทนผู้ปกครองเครือข่าย เพื่อประสานความร่วมมือกับโรงเรียนในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาของนักเรียน เพื่อจัดกิจกรรมให้ตรงตามความต้องการ ความสนใจของนักเรียน ให้มีความหลากหลายและทันสมัย การนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของนักเรียน เสริมสร้างจุดแข็ง พัฒนาจุดอ่อนด้อย มีการติดตามและตรวจสอบกิจกรรมต่างๆเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ผู้บริหารควรมีการวางแผน มีระบบการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา กำหนดแนวทาง นิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลการดำเนินงานในด้านการป้องกันและแก้ปัญหายังเป็นระบบ โดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาในเบื้องต้น นำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสื่อหรือเครื่องมือมาใช้ในการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาเพื่อนำมาปรับปรุงและเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา มีการจัดการให้คำปรึกษาในกรณีพิเศษ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน

ด้านการส่งต่อ ผู้บริหารควรมีการวางแผน ประชุมเพื่อวางแผนแนวทาง กำหนดหลักเกณฑ์ในการส่งต่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน สร้างเครือข่ายจากทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อประสานความร่วมมือในการส่งต่อนักเรียน ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน วินิจฉัยปัญหา สภาพและพฤติกรรมในการส่งต่อไปยังหน่วยงานภายนอก ติดตาม ตรวจสอบและสรุปข้อมูลการส่งต่อภายในและภายนอก นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป มีการติดตามผลการแก้ปัญหานักเรียนอย่างต่อเนื่องหลังจากรับช่วงต่อจากผู้เชี่ยวชาญจนกว่านักเรียนจะได้รับการพัฒนาไปเป็นกลุ่มปกติอย่างถาวร

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลข้อที่ 1 การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ในการขับเคลื่อนเพื่อคุ้มครองนักเรียน ซึ่งครูถือเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ และกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาร่วมกันเข้าไปแก้ไขปัญหาของผู้เรียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการพัฒนาตนเองแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของรัชพล เทียงดี (2563 : 41) พบว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน รองลงมาคือด้านการส่งต่อนักเรียนและด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลตามลำดับ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนและยังสอดคล้องกับวิจัยของสุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561 : 304 - 314) พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรีโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ได้ดำเนินการวางแผน จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้ได้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน ใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลาย และประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนได้อย่างชัดเจนและครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561 : 304-314) พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัย มีความเห็นว่า นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันเป็นพื้นฐานตามความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ได้ดำเนินการวางแผน พิจารณาข้อมูลและคัดกรองนักเรียน

ตามระบบ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา เพื่อร่วมวางแผนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชพล เทียงดี (2563 : 41) พบว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านการคัดกรองนักเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการคัดกรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความรุนแรงหรือความถี่ของปัญหา โดยในการดำเนินการคัดกรองนักเรียนของสถานศึกษา ต้องมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรองเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกันให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

ด้านการส่งเสริมนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ได้ดำเนินการวางแผนโดยการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ตามความต้องการและความถนัดจัดกิจกรรมให้นักเรียนสามารถแสดงออกเชิงความรู้ความสามารถและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในห้องเรียนโดยไม่มีการแบ่งแยก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณี เตยอ่อน (2558 : 74-76) พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว (สาครกิจโกศล) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัย มีความเห็นว่าการ ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ได้ดำเนินการกำหนดวิธีการ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของวรารุณี เหล่าจินดา (2559 : 125) พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัย มีความเห็นว่าการป้องกัน และการแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ การป้องกันและการแก้ปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

ด้านการส่งต่อ โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ได้ดำเนินการวางแผน วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน ดำเนินการแก้ปัญหา ในเบื้องต้นและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามผลการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยัง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของกรดา มลิล (2564 : 31-41) พบว่า การบริหาร ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้านการส่งต่อนักเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า บางกรณีที่มีปัญหามีความยากต่อการ ช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ด้านต่อไป เพื่อปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้นหากปล่อยให้เป็น บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือ ลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข

อภิปรายผลข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน ในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง พบว่า **ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล** ผู้บริหารควรมีการจัดประชุมเพื่อวางแผน มอบหมายในการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองเครือข่าย มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล นักเรียนเป็นรายบุคคล อย่างเป็นระบบ เช่น การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งต่อ ข้อมูลไปยังครูที่ปรึกษา ในปีการศึกษาต่อไป รวมทั้งมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากการเก็บรวบรวม ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการนิเทศ ติดตามผล เกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อย่าง สม่าเสมอ สรุปและจัดทำข้อมูล นักเรียนรายบุคคลเป็นภาพรวมของสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบัน ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561 : 304-314) พบว่า การดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้ผู้วิจัย มีความเห็นว่า นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันเป็นพื้นฐานตามความเป็นมาของ ชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียน มากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการ ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง

ด้านการคัดกรองนักเรียน ผู้บริหารควรมีการวางแผน ประชุม กำหนดปฏิทินดำเนินงานและ แต่งตั้งคำสั่งคณะกรรมการคัดกรองนักเรียน เพื่อร่วมกันกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน ให้ความ เหมาะสม เป็นระบบในการจัดกลุ่มนักเรียน ว่าจัดอยู่ในกลุ่มปกติ เสี่ยง หรือกลุ่มที่มีปัญหา ทำความ เข้าใจและแจ้งวัตถุประสงค์ของการคัดกรองให้นักเรียนและผู้ปกครองได้รับทราบ จัดอบรมให้ความรู้ และนำเทคโนโลยีเข้ามาดำเนินการเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก ปรับปรุงข้อมูลที่ ได้จากการคัดกรองนักเรียนให้เป็นปัจจุบัน มีการพิจารณาข้อมูลด้านต่างๆของนักเรียนเพื่อกำหนด

เกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชพล เทียงดี (2563 : 41) พบว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านการคัดกรองนักเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การคัดกรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความรุนแรงหรือความถี่ของปัญหา โดยในการดำเนินการคัดกรองนักเรียนของสถานศึกษา ต้องมีการประชุมครูกำหนดเกณฑ์การคัดกรองเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกันให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

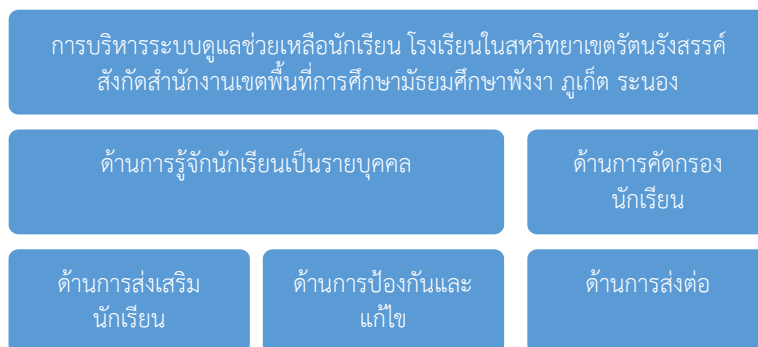
ด้านการส่งเสริมนักเรียน ผู้บริหารควรมีการวางแผน ประชุมระดมความคิด ประสานความร่วมมือจากครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมให้ตรงตามความต้องการ ความสนใจของนักเรียน ให้ความหลากหลายและทันสมัย การนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของนักเรียน เสริมสร้างจุดแข็ง พัฒนาจุดอ่อนด้อย มีการติดตามและตรวจสอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม มีการคัดเลือกตัวแทนผู้ปกครองเครือข่าย เพื่อประสานความร่วมมือกับโรงเรียนในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี เทยอ่อน (2558 : 74-76) พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว (สาครกิจโกศล) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัย มีความเห็นว่า การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ผู้บริหารควรมีการวางแผน กำหนดแนวทาง นิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลการดำเนินงานในด้านการป้องกันและแก้ปัญหาย่างเป็นระบบ โดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาในเบื้องต้น นำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสื่อหรือเครื่องมือมาใช้ในการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาเพื่อนำมาปรับปรุงและเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา มีการจัดการให้คำปรึกษาในกรณีพิเศษ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน มีระบบการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของวราวุฒิ เหล่าจินดา (2559 : 125) พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัย มีความเห็นว่า การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาของนักเรียนนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับ

นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสนใจดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ การป้องกันและการแก้ปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

ด้านการส่งต่อ ผู้บริหารควรมีการวางแผน ประชุมเพื่อวางแผน กำหนดหลักเกณฑ์ในการส่งต่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน สร้างเครือข่ายจากทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก สถานศึกษา เพื่อประสานความร่วมมือในการส่งต่อนักเรียน ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน วินิจฉัยปัญหา สภาพและพฤติกรรมในการส่งต่อไปยังหน่วยงานภายนอก ติดตาม ตรวจสอบและสรุป ข้อมูลการส่งต่อภายในและภายนอก นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ต่อไป มีการติดตามผลการแก้ปัญหานักเรียนอย่างต่อเนื่องหลังจากรับช่วงต่อจากผู้เชี่ยวชาญจนกว่า นักเรียนจะได้รับการพัฒนาไปเป็นกลุ่มปกติอย่างถาวร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของกรดา มลิตา (2564 : 31-41) พบว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้านการส่งต่อนักเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า บางกรณีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น

การวิจัย “การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

การศึกษากาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ดังนี้

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล วางแผนจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็น รายบุคคลเพื่อให้ได้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน ใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลายเก็บ ข้อมูล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน วางแผน พิจารณาข้อมูลและคัดกรองนักเรียนตามระบบ ประสาน

ความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มี 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียนวางแผนโดยการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง 4) ด้านการป้องกันและแก้ไข กำหนดวิธีการ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง 5) ด้านการส่งต่อวางแผน วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน ดำเนินการแก้ปัญหาในเบื้องต้นและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามผลการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ทำให้ทราบถึงข้อมูลในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดศักยภาพในการบริหารงานมากยิ่งขึ้นสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรสร้างเครือข่ายในการเยี่ยมบ้านนักเรียน ร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินการ
- 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน เชิญวิทยากรมาอบรมเชิงปฏิบัติให้ความรู้แก่ครูผู้รับผิดชอบในเรื่องการคัดกรองนักเรียน
- 3) ด้านการส่งต่อ สถานศึกษาควรมีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหายุ่งยากซับซ้อน และต้องการความช่วยเหลือเฉพาะทางให้ผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานงานการส่งต่อระหว่าง ครูภายในโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกอย่างเป็นระบบชัดเจน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชน เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น การศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง

References

- กรดา มลิลดา. (2564). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 8(2) : 31-41.

- ปรานี เตยอ่อน. (2558). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว สาครกิจโกศล. *ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัชพล เทียงดี. (2563). การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 18. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วราวุฒิ เหล่าจินดา. (2559). สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุธิดา พงษ์สวัสดิ์. (2561). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 10(2) : 304-314.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนดีใกล้บ้าน (แม่เหล็ก)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง, งานขอมูลสารสนเทศ กลุ่มนโยบายและแผน. (2566). *สารสนเทศทางการศึกษา ปการศึกษา 2566*. พังงา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง.

การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

The Learning Resources Administration of Schools in the Mae Na Chon Network
Group Under the Chiang Mai Primary Education service Area Office 6

เกล็ดดาว สุริยะชัยพันธ์ Kleddao Suriyachaipan

ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk

เสกชัย ชมบุญชู Sekchai Chompoonuch

จันทระฉาย ยมสูงเนิน Janchai Yomsungnern

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-chiang mai university

G653302050@northcm.ac.th

Received 2024/03/07

Revised 2024/08/09

Accepted 2024/08/18

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 รูปแบบการวิจัยผสมผสานประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 140 คน และและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม รองลงมาด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ และด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร คือ วิเคราะห์สภาพของโรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis ในการบริหารแหล่งเรียนรู้

ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน นิเทศ กำกับ ติดตามผล การบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยใช้หลักการบริหาร PDCA สรุปประมวลผลผ่านระบบ Online Website / Page Facebook โดยใช้ Application ผ่านระบบมือถือ และคอมพิวเตอร์ เปิดโอกาสให้โรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมประเมินผล และร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่ มีแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่ทันสมัย พร้อมให้บริการ ต่อ ครูผู้สอน และนักเรียน

คำสำคัญ : การบริหารแหล่งเรียนรู้, โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่เงาจร.

Abstract

This research aimed to 1) study the learning resource management of schools in the Mae Na Chon network, 2) study the development guidelines for learning resource management of schools in the Mae Na Chon network under the Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Mai, Area 6. The research design was mixed research. The population used in the research was 140 school administrators, teachers, and school board members, and 5 qualified persons, who were specifically selected. The research instruments were questionnaires and structured interviews. The statistics used for data analysis were percentages, means, and standard deviations. Data from the interviews were synthesized regarding the development guidelines for learning resource management of schools in the Mae Na Chon network under the Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Mai, Area 6.

The results of the research found that

1) The overall learning resource management of schools in the Mae Na Chon network was at a high level. Considering each aspect, it was as follows: participatory management, learning resource management planning, monitoring, reviewing, supervising, and following up on learning resource management, implementing the plan, summarizing and reporting the results of learning resource management, and using technology in learning resource management, respectively. 2) The development guidelines for learning resource management of schools in the Mae Na Chon network were analyzed by using SWOT Analysis principles in learning resource management. Implement the plan, create a project to develop learning resources within the school, supervise, monitor and follow up on the management of learning resources using the PDCA management principle by giving the school and community an opportunity to

participate in expressing their opinions, jointly evaluating and jointly developing learning resources.

Keywords: learning resource management, schools in the Mae Najorn network group

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 มาตราที่ 25 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมการดำเนินการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ทั่วถึงและพอเพียง โดยนัยของมาตราดังกล่าว ต้องการให้สังคมไทยมีโครงสร้างพื้นฐานที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ของบุคคลในรูปของแหล่งการเรียนรู้ที่บุคคลสามารถจะเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายกว้างขวางและมีมากพอเพียงที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการรู้นั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในรูปแบบใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ก็ต้องมีแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้มากกว่าในขอบเขตของโรงเรียน ในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อย่างอื่น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นถึงความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ ซึ่งแท้ที่จริงอยู่รอบ ๆ ตัวเราเอง เป็นที่ที่เราคุ้นเคย และสัมผัสอยู่ตั้งแต่เกิดจนตาย (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, 2552, ออนไลน์)

แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นแหล่งรวมขององค์ความรู้ที่หลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเชื่อมโยงให้สถานศึกษา ชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาแก่บุตรหลานของตนเอง เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนานและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตนเอง มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ธัญรัตน์ บุตรพรหม, 2561, 24)

โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ซึ่งมี 11 โรงเรียนได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่นาจร โรงเรียนบ้านแม่ชา และโรงเรียนบ้านแม่เอาะ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านห้วยผา โรงเรียนบ้านสบแม่รวม โรงเรียนบ้านแม่หอย โรงเรียนบ้านนาฮ่อง โรงเรียนบ้านแม่มู โรงเรียนบ้านแม่วาก โรงเรียนบ้านแม่มะลอ และโรงเรียนบ้านสบวาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6 ปีการศึกษา 2566) พบว่ามีข้อจำกัดในการบริหาร

แหล่งเรียนรู้ เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอและเทคโนโลยีล้ำสมัย การปรับปรุงที่แนะนำรวมถึงการให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (SAR, 2565)

ผู้วิจัยสนใจศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในกลุ่มโรงเรียนแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จำนวน 6 ด้าน คือ 1.ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ 2.ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ 3.ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ 4.ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ 5.ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 6.ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ในปีการศึกษา 2566 ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 11 คน ครูผู้สอนจำนวน 118 คน และกรรมการสถานศึกษาจำนวน 11 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 140 คน โดยคัดเลือกประชากรจากจำนวนทั้งหมด

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหารโรงเรียน ทั้งหมด 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 5 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ฉบับที่ 1. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีเนื้อหาและรูปแบบ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ /อายุ/ ตำแหน่ง /วุฒิการศึกษา / ประสบการณ์ทำงาน เป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

1.ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ 2.ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ 3.ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ 4.ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ 5.ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม 6.การใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้

ฉบับที่ 2. เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เกี่ยวกับแนวทางการ พัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ซึ่งขั้นตอนการสัมภาษณ์จะดำเนินการหลังจากเก็บข้อมูลชุด แรกและวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ขั้นตอนเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล / ตำแหน่ง / สถานที่ ทำงาน / ระยะเวลาที่ทำการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย ด้านการวางแผนบริหาร แหล่งเรียนรู้ ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่ง เรียนรู้ ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และด้าน การใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้ รวมถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 1 การสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ ของโรงเรียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ และรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย องค์ประกอบเพื่อทำนियามศัพท์ในการวิจัย ซึ่งเป็นนियามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อ คำถาม

2. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความ ตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง Index of Item-Objective Congruence (IOC) โดยพิจารณาข้อที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป

6. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

7. นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try - Out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูในโรงเรียนในกลุ่มพัฒนาคุณภาพทาง การศึกษาถลางพัฒนา ซึ่งประกอบไปด้วย โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม และโรงเรียนบ้านแจ่มหลวง

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) แล้ว มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

9. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยต่อไป

ขั้นที่ 2 การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้านของ ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามชุดแรก มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษารายละเอียดของแบบสอบถามที่นำไปเก็บข้อมูลจากประชากร

ตอนที่ 2 พิจารณาค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดในแต่ละด้านจากประเด็นคำถามในตอนที่ 2 ของแบบสอบถามมากำหนดเป็นกรอบในการสัมภาษณ์

2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไข ให้ความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

2.2 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่น้ำนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มาวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยเทคนิค IOC (Index of Item-objective Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC ที่มากกว่า 0.6 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 97) โดยผลการตรวจสอบ IOC มีค่าเท่ากับ 0.96

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) หรือความสอดคล้องภายในด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Cronbach Coefficient) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับผู้อำนวยการโรงเรียน และครู จำนวน 30 คน จากโรงเรียนในกลุ่มพัฒนาคุณภาพทางการศึกษากัลยาณวิวัฒนา ซึ่งประกอบไปด้วย โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม และโรงเรียนบ้านแจ่มหลวง โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าแอลฟาตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 99) โดยเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.97 จึงถือว่ายอมรับได้ จึงดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิและมีความสมบูรณ์นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

การวิจัย “การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่น้ำจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6” ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่น้ำจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่น้ำจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่น้ำจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

1. ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ แนวทางการพัฒนา คือ ดำเนินการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis หาจุดแข็ง จุดอ่อนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน จัดสรรงบประมาณบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการให้ชัดเจน พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว

2. ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ตามปฏิทินที่กำหนด จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน กำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เหมาะสม นักเรียนสามารถค้นคว้าองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

3. ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการบริหารแหล่งเรียนรู้เป็นระยะๆ ตามปฏิทินปฏิบัติการที่กำหนดไว้ ทำแบบสำรวจวัดผลความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้ โดยใช้หลักการบริหาร PDCA มาใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการ

ทบทวน ตรวจสอบ ติดตามประเมินผล เพื่อพัฒนาต่อยอดต่อไป นำผลที่ได้มาบันทึกข้อมูลลงในระบบสื่อ electronic บันทึก file ในระบบคอมพิวเตอร์อย่างเป็นระบบ มีการประมวลผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ถูกต้อง ชัดเจน เชื่อถือได้ โดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมที่ทันสมัย

4. ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศจัดระบบเอกสาร และระบบสื่อ electronics บันทึกข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนผ่านระบบ Online Website หรือ Page Facebook โดยใช้ Program ที่เป็นทั้งระบบ Application ผ่านระบบมือถือ และคอมพิวเตอร์ สามารถสรุปประมวลผลได้อย่างรวดเร็วทันต่อความต้องการแบบ Real Time เป็นข้อมูลเป็นปัจจุบันทันสมัย นำเผยแพร่ต่อสาธารณชนและช่อง Cementation เป็น Feedback กลับมาเพื่อพัฒนาต่อยอดต่อไป รวมทั้งมีการรายงานผลทุกไตรมาส 3 เดือน 1 ครั้งเพื่อรวบรวมฐานข้อมูลระบบสารสนเทศในการปรับปรุงใหม่ตลอด 4 ไตรมาส

5. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีแนวทางการพัฒนา คือ จัดตั้งเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ เปิดโอกาสให้คณะครู บุคลากร นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กำหนดเป้าหมาย นโยบายการบริหารแหล่งเรียนรู้ ร่วมประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ และร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

6. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนให้ทันสมัย พอเพียง เหมาะสมกับระดับการศึกษา พร้อมให้บริการต่อคณะครู และนักเรียน พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงครอบคลุมพื้นที่ของโรงเรียน คณะครู และนักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ปรับปรุงห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ละครมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนให้ทันสมัยอยู่เสมอ จัดงบประมาณซ่อมบำรุงวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุด ให้สามารถใช้การได้ดี

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลข้อที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่น้ำจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

1. ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าโรงเรียนมีการกำหนดโครงการ แผนงาน กิจกรรม และระยะเวลาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการประชุมชี้แจงให้ความรู้แก่บุคลากรครู และชุมชนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งจัดตั้งคณะทำงานบริหารแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับวันชัย ไชยชนะ (2565:70) พบว่า ด้านการวางแผน มีการกำหนดนโยบายรัฐ ระเบียบกฎหมายและเป้าหมายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ กำหนดปฏิทินในการปฏิบัติใน

ขั้นตอนต่าง ๆ สำรวจแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้โดยแยกตามประเภทของแหล่งเรียนรู้

2. ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนมีการประสานงานกับชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ วันชัย ไชยชนะ (2565:70) พบว่า ด้านการปฏิบัติตามแผนงาน มีการจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้บุคลากรทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ จัดทำคู่มือประกอบการบริหารแหล่งเรียนรู้

3. ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า ครู นักเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายจากที่ได้กำหนดไว้ และติดตามการดำเนินงานตามโครงการ แผนงาน กิจกรรมด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ ศศิมาภรณ์ แสงโอภาส (2558:88) พบว่า ด้านการตรวจสอบ ทบทวนกำกับติดตาม มีการประเมินผล และสรุปผลการสร้าง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน และเป็นระบบ

4. ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การใช้แหล่งเรียนรู้ต่อสาธารณชน ครู และชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ พร้อมทั้งนำผลการสรุป รายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในปีการศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ กุเกียรติ แดงสีดา (2563:70) พบว่า ด้านการสรุป รายงานผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ปรับปรุง และแก้ไขการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษานำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาสถานศึกษาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การใช้แหล่งเรียนรู้แก่สาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Infographic, Website, Facebook และสถานศึกษานำผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ มาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

5. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า ผู้บริหาร คณะครู และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน คัดวิเคราะห์ ตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากร และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด ประชุม อภิปรายกันอย่างมีอิสระในการแก้ปัญหาระหว่างการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ นาฏยา แสงพระอินทร์ (2564:80) พบว่า มีส่วนร่วมในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากครูได้เล็งเห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ จึงมีการนำนักเรียนไปใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมการ

เรียนการสอนและจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน และสอดคล้องกับ วันชัย ไชยชนะ (2565:63) พบว่า ทางโรงเรียนเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุง และตรวจสอบซึ่งจะส่งผลให้การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อไป

6. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานการจัดการเรียนการสอนของครู ผ่านทางระบบ Social Media ส่งเสริมให้บุคลากรครู และนักเรียนใช้คอมพิวเตอร์ได้เต็มตามศักยภาพ และมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ วิเคราะห์ และตัดสินใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ กุเกียรติ แดงสีดา (2563:70) พบว่า ด้านการดำเนินงานบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (Do) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษานำเครื่องมือสื่อสารในรูปแบบดิจิทัล มาใช้ในการการบริหารแหล่งเรียนรู้ เช่น Line, Facebook และสถานศึกษานำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการค้นหา ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

อภิปรายผลข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่जार สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

1. ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ แนวทางการพัฒนา คือ ดำเนินการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis หาจุดแข็ง จุดอ่อนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน จัดสรรงบประมาณบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการให้ชัดเจน พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพร ภูมิพล (2564:111) พบว่า ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้เป็นการวางแผนที่ทำให้รู้แนวปฏิบัติงานในอนาคต ช่วยให้องค์กรลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน เป็นหลักให้ผู้ดำเนินงานได้นำไปปฏิบัติให้ถูกต้องผู้บริหารควรส่งเสริมให้คณะกรรมการและบุคลากรเก็บรวบรวมข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ ทำการ SWOT บริบทของสถานศึกษา หรือวิชาที่ทำการสอน เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และอุปสรรค นำข้อมูลที่ได้มาวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษา

2. ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ แนวทางการพัฒนา คือ ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ตามปฏิทินที่กำหนด จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน กำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เหมาะสม นักเรียนสามารถค้นคว้าองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน สอดคล้องกับ รัชดาวรรณ ทองดา (2559:45) พบว่า ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ควรจัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ และควรจัดตั้งผู้รับผิดชอบดูแลด้าน

ระบบสารสนเทศของแหล่งเรียนรู้ โรงเรียน และชุมชนควรมีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และอุปกรณ์อำนวยความสะดวก โรงเรียนควรกำหนดแหล่งเรียนรู้โดยแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และควรจัดทำระบบสารสนเทศ

3. ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ แนวทางการพัฒนา คือ แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการบริหารแหล่งเรียนรู้เป็นระยะๆ ตามปฏิทินปฏิบัติการที่กำหนดไว้ ทำแบบสำรวจ วัดผล ความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้ โดยใช้หลักการบริหาร PDCA มาใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการ ทบทวน ตรวจสอบ ติดตามประเมินผล เพื่อพัฒนาต่อยอดต่อไป นำผลที่ได้มาบันทึกข้อมูลลงในระบบ สื่อ electronic บันทึก file ในระบบคอมพิวเตอร์อย่างเป็นระบบ มีการประมวลผลการดำเนิน กิจกรรมที่ถูกต้อง ชัดเจน เชื่อถือได้ โดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมที่ทันสมัย สอดคล้อง กับ กฎกระทรวง ระเบียบ (2563:70) พบว่า ด้านตรวจสอบ ทบทวนและติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมเป็นคณะกรรมการ และแต่งตั้งผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยี เข้าร่วมนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ในระยะก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังใช้แหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษา โดยกำหนดกระบวนการและเกณฑ์การนิเทศ กำกับ ติดตามที่เหมาะสมกับบริบท ของสถานศึกษา มีการประเมินแบบ 360 องศา โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมประเมินการบริหาร แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น Google Form, QR-Code ตาม สภาพความเป็นจริง จัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาประสิทธิภาพการบริหารแหล่ง เรียนรู้ภายในสถานศึกษา สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลและหน่วยงานภายนอกศึกษาดูงาน แหล่ง เรียนรู้ภายในสถานศึกษา และจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา มี การประชุมทบทวน วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไข สำรวจความพึงพอใจการบริหาร แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และหลากหลายโดยใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือใน การสำรวจแหล่งเรียนรู้

4. ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ แนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาระบบ ฐานข้อมูลสารสนเทศจัดระบบเอกสาร และระบบสื่อ electronics บันทึกข้อมูลสารสนเทศของ โรงเรียนผ่านระบบ Online Website หรือ Page Facebook โดยใช้ Program ที่เป็นทั้งระบบ Application ผ่านระบบมือถือ และคอมพิวเตอร์ สามารถสรุปประมวลผลได้อย่างรวดเร็วทันต่อความ ต้องการแบบ Real Time เป็นข้อมูลเป็นปัจจุบันทันสมัย นำเผยแพร่ต่อสาธารณชนและช่อง Cementation เป็น Feedback กลับมาเพื่อพัฒนาต่อยอดต่อไป รวมทั้งมีการรายงานผลทุกไตรมาส 3 เดือน 1 ครั้งเพื่อรวบรวมฐานข้อมูลระบบสารสนเทศในการปรับปรุงใหม่ตลอด 4 ไตรมาส สอดคล้องกับ กฎกระทรวง ระเบียบ (2563:70) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า

ด้านการสรุป รายงานผล ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Action) สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ร่วมกับเครือข่ายโรงเรียน ประชุมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับหลักสูตรสถานศึกษา บริบทของสถานศึกษา สภาพความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน เพื่อนำผลจากการนิเทศ กำกับ ติดตามมาปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบสื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เป็นปัจจุบันและทันสมัย จัดทำข้อเสนอแนะตามความเป็นจริงในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการตัดสินใจ และจัดทำรายงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เอกสารรูปเล่ม, E-book, Facebook

5. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวทางการพัฒนา คือ จัดตั้งเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ เปิดโอกาสให้คณะครู บุคลากร นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กำหนดเป้าหมาย นโยบายการบริหารแหล่งเรียนรู้ ร่วมประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ และร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน สอดคล้องกับ ปัทมา จันปัญญา (2561:74) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่าควรมีการกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งครู นักเรียน และผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้

6. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้ แนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนให้ทันสมัย พอเพียง เหมาะสมกับระดับการศึกษา พร้อมให้บริการต่อคณะครู และนักเรียน พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงครอบคลุมพื้นที่ของโรงเรียน คณะครู และนักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ปรับปรุงห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนให้ทันสมัยอยู่เสมอ จัดงบประมาณซ่อมบำรุงวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุด ให้สามารถใช้การได้ดี สอดคล้องกับ กุเกียรติ แดงสีดา (2563:70) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 พบว่า ควรมีการวางแผนให้บุคลากรในสถานศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สร้างความเข้าใจการนำข้อมูลใน Big Data ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ จัดสรรงบประมาณ ดำเนินโครงการจัดหาอุปกรณ์ และเครื่องมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม สถานศึกษาควรจัดอบรม การใช้สื่อเทคโนโลยี การเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับการจัดการเรียน การสอนให้กับบุคลากร จัดกิจกรรมศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ภายใน

สถานศึกษาต้นแบบ ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สถานศึกษา จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปรับปรุงห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีที่ ทันสมัยมาสนับสนุน อย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบสื่อดิจิทัล อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เป็นปัจจุบันและทันสมัย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย “การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่น้ำจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่น้ำจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์สภาพของโรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis หาจุดแข็ง จุดอ่อนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้เป็น **ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ** ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ตามปฏิทินที่กำหนด จัดทำโครงการ **พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน** กำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน อย่างสม่ำเสมอ เหมาะสม **ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้** มี แนวทางการพัฒนา แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการบริหารแหล่งเรียนรู้เป็นระยะๆ **ด้านการสรุป และรายงานผล การบริหารแหล่งเรียนรู้** มีแนวทางการพัฒนา โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศจัดระบบ เอกสาร และระบบสื่อ electronics บันทึกข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนผ่านระบบออนไลน์ **ด้านการ บริหารแบบมีส่วนร่วม** มีแนวทางการพัฒนา จัดตั้งเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึง ภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ เปิดโอกาสให้คณะครู บุคลากร นักเรียน และคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น **ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้** มีแนวทางการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนให้ทันสมัย พอเพียง เหมาะสมกับระดับการศึกษา พร้อมให้บริการต่อคณะครู และนักเรียน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ทราบข้อมูลการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 และแนวทางในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พัฒนาดีขึ้นทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ การนำแผนสู่การปฏิบัติ การตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ การสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ การบริหารแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ควรจัดสรรงบประมาณพัฒนา และปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่ พร้อมให้บริการ และเชื่อมต่อระหว่างนักเรียน และครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณการบริหารแหล่งเรียนรู้ บรรจุในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนเป็นประจำปี
3. โรงเรียนควรดำเนินการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis หาจุดแข็ง จุดอ่อนในการจัดทำแผนปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจรโดยใช้ทฤษฎีเชิงระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6
2. ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

References

กมลพร ภูมิพล. (2562). แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- กู่เกียรติ แดงสีดา. (2563). ยุคดิจิทัลกับแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุตรดิตถ์*.
- อัญรัตน์ บุตรพรหม. (2561). การพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนท่าชนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*.
- นาฏยา แสงพระอินทร. (2564). ศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ปัทมา จันปัญญา. (2561:72-75). การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- รัชดาวรรณ ทองดา. (2559:43-47). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านพันเสด็จนอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- วันชัย ไชยชนะ. (2565). การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบัว 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*.
- ศศิมาภรณ์ แสงโอภาส. (2558). การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6. *ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2566. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6*.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

Buddhadhamma Integration for Management Efficiency of Student
Dormitories under Chiang Mai Primary Educational
Service Area Office 5

เจนจิรา ปัญญาเหล็ก Janejira Punyalek

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

jajiren.punya@gmail.com

Received 2024/04/20

Revised 2024/07/06

Accepted 2024/07/12

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม การวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 225 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.984 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที ค่าเอฟ สัมประสิทธิ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานหรือการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ฉันทะ สร้างการตระหนักรู้ให้กับครู 2) วิริยะ จัดกิจกรรมด้วยความทุ่มเท เสียสละ 3) จิตตะ ดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด 4) วิมังสา ประชุมครูสม่ำเสมอ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, หอพักนอนนักเรียน, อิทธิบาท 4.

Abstract

This research to 1) the level of management efficiency of student dormitories under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5, 2) the opinions of government teachers and educational personnel towards the management efficiency of student dormitories under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5 classified by personal factors, 3) the guidelines for management efficiency of student dormitories under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5 by applying the Buddhist principles. This study was a mixed method, the sample consisted of 225 government teachers and education personnel. Questionnaires with a reliability value of 0.984 and interviews are used as research tools. Data such as frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test, F-test, and research using in-depth interviews with 10 key informants with data were analyzed descriptively.

The results showed that

1. The level of management efficiency of student dormitories under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5, overall, was at a high level.

2 . The comparison results of opinions level of government teachers and educational personnel regarding the management efficiency of student dormitories under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5 found that government teachers and educational personnel by having gender, age, educational qualification, position, and work experience or different performance, the opinions were no different. Therefore, the research hypothesis was rejected.

3. Guidelines for increasing the management efficiency of student dormitories under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5 by applying the four *Iddhipāda*. It found that 1) *Chanda*: to create awareness for teachers. 2) *Viriya*: organize activities with dedication, sacrifice. 3) *Citta*: take care of students closely. 4) *Vimaṃsā*: the teacher should hold regular teacher meetings.

Keywords: Management, Student Dormitories, Four *Iddhipāda*.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดว่ามาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 2) โรงเรียนในสังกัดส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่อยู่บนพื้นที่สูงและภูเขา ห่างไกล และถิ่นทุรกันดาร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชัน ห่างไกล ทุรกันดาร สภาพถนนเป็นดินลูกรัง การคมนาคมไม่สะดวกในฤดูฝน ยานพาหนะไม่สามารถเข้าถึงได้ ทำให้นักเรียนไม่สามารถเดินทางไป-กลับในวันเดียวได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยที่พักในโรงเรียนที่จัดไว้ให้ ดังนั้น หอพักนอนในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษาต่อ จากความต้องการที่พักอาศัย ทำให้โรงเรียนต้องสร้างหอพักมารองรับนักเรียนบ้านไกล หอพักนักเรียนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ที่ผู้ปกครองมีความคาดหวังว่า หอพักจะเป็นที่พักอาศัยที่สะดวก ปลอดภัย ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียน ช่วยด้านการศึกษาแก่ผู้เรียน และส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5, 2565 : 5-6)

นักเรียนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร มีความยากลำบากต่อการเดินทาง ทำให้นักเรียนไม่สะดวกต่อการเดินทางไป - กลับ ระหว่างที่พักอาศัยกับโรงเรียน จำเป็นต้องพักอาศัยในสถานที่ที่โรงเรียนจัดให้ จากการดำเนินงานของโรงเรียนประจำพักนอนในการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนที่ผ่านมา พบว่า ครูในโรงเรียนที่มีนักเรียนพักนอนในพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดารส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนพักนอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียน เนื่องจากโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารมีครูช้อย่ายบอย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5, 2565 : 2-3) จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการหาแนวทางส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือการดำเนินงานของโรงเรียนประจำพักนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ให้มีการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ และใช้หลักคำสอนพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัด

สภาพแวดล้อมที่พักนอน 2) การดูแลความประพฤติของนักเรียน 3) การบริการและสวัสดิการ 4) การจัดกิจกรรมนักเรียนพักนอน และ 5) การจัดบุคลากรดูแลนักเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยนำหลักธรรม อิทธิบาท 4 ได้แก่ ความพอใจในงานที่ทำ ความเพียร ขยันทำงาน ความเอาใจใส่ ฝึกฝนในงาน และการใช้ปัญญาพิจารณา มาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมของพุทธศาสนา ยกระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียนประจำพักนอนให้มีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม และเป็นแนวทางในการบริหารงานให้กับโรงเรียนประจำพักนอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนประจำพักนอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จำนวน 511 คน

กลุ่มตัวอย่าง : กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่ม กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 225 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนประจำพักนอน 7 กลุ่ม จำนวน 34 โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 1 รูป, นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน, ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2 คน, ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน, และตัวแทนนักเรียนประจำพักนอน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย เชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอน

ที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ใน 5 ด้าน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ตามหลักอิทธิบาท 4 และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 และเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ใน 5 ด้าน ตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อ ถือว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังตาราง

การบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่พักรนอน	4.07	0.61	มาก
2. ด้านการดูแลความประพฤติของนักเรียน	4.19	0.59	มาก
3. ด้านการบริการและสวัสดิการ	4.38	0.55	มาก
4. ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนพักรนอน	4.07	0.57	มาก
5. ด้านการจัดบุคลากรดูแลนักเรียน	4.25	0.60	มาก
ภาพรวม	4.19	0.51	มาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานหรือการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการ

บริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 มีดังนี้

1. ด้านฉันทะ ครูควรมีความเข้าใจ เต็มใจ ให้ความอบอุ่นกับนักเรียนประจำพักนอน เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน สร้างการตระหนักรู้ให้กับครูเห็นคุณค่าของงานที่รับผิดชอบ ส่งเสริมให้ครูรักในงานและการปฏิบัติหน้าที่ของตนอยู่เสมอ

2. ด้านวิริยะ ครูควรมีความขยัน อดทน ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น พยายาม เสียสละ และพัฒนางานในหน้าที่ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ร่วมมือร่วมใจกันให้เกิดความเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับครูที่ดูแลนักเรียนประจำพักนอน เพื่อให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน

3. ด้านจิตตะ ครูควรดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด มองความสุขของนักเรียนเป็นหลัก ให้ความรักความเมตตาเสมือนบุตรหลาน มีความรับผิดชอบ ไม่ละเลยงานที่ได้รับมอบหมายและไม่ละทิ้งนักเรียน

4. ด้านวิมังสา ครูควรให้คำชี้แนะนักเรียนอย่างถูกวิธี ใช้เหตุผลกับนักเรียน มีการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสะท้อนปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ มีการวางแผน และประเมินการปฏิบัติงานเพื่อทบทวนการดำเนินงาน นำมาปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้น และให้นักเรียนมีส่วนร่วมนำเสนอกิจกรรมใหม่ๆ ที่สนใจ และโรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดนี้เพราะ ผู้บริหารโรงเรียน ครูของโรงเรียนประจำพักนอน เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน มีการประชุมครูที่ดูแลหอพักนอนนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามการดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน โดยนำปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ มาวางแผน พัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ประกอบกับ บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ได้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานหอพักนอนนักเรียน ทำให้โรงเรียนได้รับคำชี้แนะ นำมาปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศิวากร เตชปัญโญ (วันทา) (2562) พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลลี้ อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่

ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมนตรี จันทรมโม (รักยิ้ม) (2560) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันกับพระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม) (2562) พบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้ โดยภาพรวมจำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกราช พลอดโปร่ง (2557) พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนสุข ภูสุข (2556) พบว่า ข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเพศ อายุ ตำแหน่ง ที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร ผาสุก (2558) พบว่า บุคลากรเทศบาลเมืองตาคลี อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีเพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งงาน และรายได้ของบุคลากร ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตาคลี อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาหาภรณ์ กลิ่นนิมโนล (2554) พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และจำแนกตามประสบการณ์การทำงานหรือการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสิทธิพงษ์ สิทธิวาที (จันทร์สิงห์) (2558) พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรในสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านฉันทะ : ความพอใจในการปฏิบัติงาน การสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน เห็นคุณค่าของงานที่รับผิดชอบ ครูควรรักในงานและการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง มีความพอใจ และเต็มใจในการดูแลนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธุ์ธัช แสนสุข (2558) พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการรักษาความ

ปลอดภัยบุคคลสำคัญของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีการบูรณาการด้านการวางมาตรการรักษาความปลอดภัย คือ ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รักในงานที่ทำ ผูกสัมพันธ์ใจรักในบุคคลสำคัญที่เรารักษา มีจินตนาการ ทำงานจริงจัง ใช้ปัญญาสอบสวน คิดรวบยอดแบบมีองค์รวม ด้านการรวบรวมข่าวสาร คือ มีใจรักในการสืบสวนหาข่าว พยายามรวบรวมข่าวสารที่มีผลกระทบต่อบุคคลสำคัญนำมาวิเคราะห์หาเหตุผลจากแหล่งข่าวที่ได้มา ด้านการวางแผนสำรวจล่วงหน้า คือ ฝึกอบรมให้รู้และเข้าใจแผนล่วงหน้าที่ได้วางไว้แล้ว พยายามทำตามแผนที่ได้วางไว้แล้วให้บรรลุเป้าหมาย ด้านการใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ ส่งเสริมให้ใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจให้คุ้มค่าในงานที่ทำ รักในหน้าที่ ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ ทำงานแบบมีจินตนาการ มีจิตใจเข้มแข็งไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคทั้งหลาย มีปัญญารอบรู้คิดรวบยอดแบบมีองค์รวม งานนั้นจึงจะประสบความสำเร็จ ด้านขบวนการพาหนะ คือ ต้องฝึกฝนอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจในรูปขบวนของบุคคลสำคัญเพื่อที่จะพาบุคคลสำคัญหนีให้รอดปลอดภัยจากภัยคุกคามอันเกิดขึ้นกับบุคคลสำคัญ ด้านเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย คือ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ต้องมี ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ และผ่านการฝึกฝนอบรมมาอย่างดี มีความเข้มแข็งอดทนอดกลั้น ฉลาดกล้ำกลาย มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัย และด้านการให้ความร่วมมือจากตัวบุคคลสำคัญ คือ บุคคลสำคัญต้องมีความเชื่อมั่น และมั่นใจในระบบการรักษาความปลอดภัย และให้ความสำคัญแก่ตัวเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความปลอดภัย 2) ด้านวิริยะ : ความเพียรในการปฏิบัติงาน ครูควรมีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเทเสียสละ ตั้งเป้าหมายในงานให้ชัดเจน และพัฒนางานในหน้าที่ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูที่ดูแลนักเรียนประจำพักนอน เพื่อให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเชษฐ์ ตอรัมย์ (2560) พบว่า ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีดังนี้ 1) ต้องสร้างความเข้าใจในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของมหาวิทยาลัย 2) ต้องเพิ่มการรับส่งในการเดินทางมาทำงาน 3) ต้องสร้างการทำงานเป็นทีม 4) ต้องสร้างความเข้าใจการทำงานไม่ยึดติดกับตัวบุคคลและเอกสาร 5) ต้องลดขั้นตอนทำงาน 6) ต้องสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานโดยเพิ่มสวัสดิการในด้านต่างๆ ให้บุคลากร 7) ต้องสร้างบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานของให้ชัดเจน 8) ต้องส่งเสริมบุคลากรให้ กล้าคิด กล้าพูด และกล้าทำในทางสร้างสรรค์ 9) ต้องปลูกฝังอิทธิบาทธรรมให้บุคลากรมหาวิทยาลัยทั้งส่วนกลาง วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ และต้องเพิ่มทักษะในการทำงาน เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและมุ่งการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายและแผนงานของมหาวิทยาลัย 3) ด้านจิตตะ : ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน ครูควรให้ความรัก ความเมตตา แก่นักเรียนเหมือนเป็นลูกหลาน ดูแลเอาใจใส่ในการอยู่ร่วมกันและการทำกิจกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิดทั่วถึง มีความรับผิดชอบ ไม่ละเลยงานที่ได้รับมอบหมาย เอาใจใส่ในงานของตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พศุพัลลภ ทิพย์เลิศ (2557) พบว่า แนวทางการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน 1) ด้านฉันทะ : เป็นการ

สร้างความรัก ความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับการทำงาน ตั้งใจที่แน่วแน่ในการทำงาน 2) ด้านวินัย : เป็นการทำงานด้วยความมุ่งมั่น อุตสาหะ เพียรพยายามในการทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ 3) ด้านจิตตะ : เป็นการเอาใจใส่กับงานที่ทำอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถมีความรับผิดชอบในงานที่ทำด้วยสำนึกที่จะต้องทำให้ประสบความสำเร็จ 4) ด้านวิม้งสา : เป็นการทำงานด้วยความรอบคอบ หมั่นตรวจตราการทำงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน เมื่อพบอุปสรรคหาสาเหตุแล้วหาทางแก้ไขได้อย่างถูกวิธี และผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เน้นในเรื่องของการปฏิบัติงานที่ต้องมีความรักต่องานที่ทำ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก มีความมานะพากเพียรในการทำงาน เอาใจใส่ต่อหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายหรือได้รับมอบหมาย หมั่นพิจารณาไตร่ตรองการทำงานต่างๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนและระเบียบที่กำหนดไว้ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ 4) ด้านวิม้งสา : การใช้ปัญญาพิจารณาในการปฏิบัติงาน มีการประชุมครุอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูได้สะท้อนปัญหา อุปสรรคและรับฟังข้อเสนอแนะ นำมาวางแผนการดำเนินงาน มีการประเมินการปฏิบัติงาน คิดหาวิธีปรับปรุงงาน พัฒนาการจัดกิจกรรมให้นักเรียนในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกกรัศวษ์ภากนกภณ (2558) พบว่า แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้ บุคลากรควรมีใจรักในงานที่ได้รับมอบหมาย พอใจที่จะดำเนินงานนั้นให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีการวางแผนการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมาย และทำให้งานสำเร็จผลตามจุดหมายที่วางไว้ ในขณะที่ดำเนินงานควรมีความตั้งมั่นที่จะดำเนินงานด้วยความเพียรพยายามจนกว่างานที่ได้รับมอบหมายจะประสบความสำเร็จ โดยต้องมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง ใช้สติปัญญาตรวจสอบข้อดีข้อเสียข้อบกพร่องตลอดจนปัญหาและอุปสรรค แล้วหาวิธีแก้ไขอย่างมีเหตุผลเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอน นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 สามารถนำมากำหนดเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ได้ดังนี้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

1. H-Happiness ความสุข คือ การมองความสุขของนักเรียนเป็นหลัก จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ ความถนัด และความสนใจของนักเรียน จัดสภาพแวดล้อมที่พักนอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ปลอดภัย อบอุ่น และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นการจัดกิจกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

2. A-Awareness ความตระหนัก คือ การสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน จะทำให้ครูมีความเข้าใจ เต็มใจในการดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด และส่งเสริมให้ครูทำงานในหน้าที่และพัฒนางานที่ตนเองได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง

3. C-Comprehensive ครอบคลุม คือ การจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนให้ครอบคลุม ทั้งด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านทักษะอาชีพ จัดสิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆ ให้นักเรียนอย่างเพียงพอ ครบถ้วน จัดอาหารให้ครบ 3 มื้อ ถูกหลักอนามัย จัดสภาพแวดล้อมที่พักผ่อนให้สะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือให้นักเรียนได้ใช้อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

4. R-Review ทบทวน คือ การทบทวนการดำเนินงานการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน โดยประชุมครูที่ดูแลนักเรียนประจำพักนอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามการดำเนินงาน รับฟังปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ นำมาวิเคราะห์ สรุปผล และวางแผนการดำเนินงาน คิดค้นหาวิธีการ แนวทางการดำเนินงานใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

5. D-Development ปรับปรุงพัฒนา คือ การนำผลสรุปจากข้อเสนอแนะ รวมทั้งแนวทางการดำเนินงานจากการประชุมทบทวนการดำเนินงานมาปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนให้ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5” ทำให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูของโรงเรียนประจำพักนอน เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน มีการประชุมครูที่ดูแลหอพักนอนนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามการดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน นำปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ มาวางแผน พัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ประกอบกับ บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานหอพักนอนนักเรียน ทำให้โรงเรียนได้รับคำชี้แนะ นำมาปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนโดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ครูควรมีความเข้าใจ คอยให้คำปรึกษากับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และจัดตารางเวรครูดูแลนักเรียนประจำพักนอนให้มีความเท่าเทียมกัน มองความสุขของนักเรียนเป็นหลัก ให้ความรักและความเมตตาแก่นักเรียนเหมือนลูกหลาน ดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ ควรให้คำชี้แนะแก่นักเรียนอย่างถูกวิธีด้วยเหตุผล วางแผนการดำเนินงานและหาวิธีปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเมินการปฏิบัติงาน พัฒนากิจกรรมด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอกิจกรรมใหม่ๆ ที่สนใจ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนให้กับโรงเรียนประจำพักนอนโดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลในถิ่นทุรกันดารอย่างต่อเนื่อง

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีแผนงานในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียนของโรงเรียนประจำพักนอน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาโรงเรียนประจำพักนอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลนักเรียนหอพักนอนเพิ่มขึ้น เพื่อให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน และลดปัญหาการขอย้ายของครู

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครู ควรยึดหลักนักเรียนเป็นสำคัญในการบริหารจัดการหอพักนอนนักเรียน มองความสุขของนักเรียนเป็นที่ตั้ง และเป็นผู้ที่เสียสละ ทำงานด้วยใจ

2. โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายในการทำงานโดยการไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนที่เป็นต้นแบบการบริหารจัดการหอพักนอนที่มีประสิทธิภาพ และนำมาประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในการทำงาน

3. โรงเรียนควรสร้างภาคีเครือข่ายกับบุคคลภายนอก หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน มูลนิธิต่างๆ เพื่อร่วมกันระดมทรัพยากรทุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ เพื่อให้นักเรียนได้มีใช้อย่างเพียงพอ และต่อเนื่อง

4. โรงเรียนควรเพิ่มรูปแบบการแนะแนวให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่หลากหลาย เช่น มีห้องหรือพื้นที่ปลอดภัยให้นักเรียนสามารถเข้ามาพูดคุย หรือปรึกษาได้ทุกเรื่อง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนพักนอน เพื่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษากิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ และกีฬาให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

3. ควรมีการศึกษากิจการอันอวยความสะดวกให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้รอบด้าน และเหมาะสมกับคุณภาพชีวิต

References

กนกภัส วังษากนกภณ. (2558). การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2560*.

กัญแก้วพารณ กลินีนิมมล. (2554). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม). (2562). ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมนตรี จันทมโน (รักยิ้ม). (2560). ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศิวากร เตชปญโญ (วันทา). (2562). ประสิทธิภาพการบริหารงานด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลตี่ง อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสิทธิพงษ์ สิทธิวาท (จันทร์สิงห์). (2558). การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรในสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐ-ประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พูนสุข ภูสุข. (2556). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พศุพัลลภ ทิพย์เลิศ. (2557). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรกองบำรุงทางเขตลำปาง ศูนย์บำรุงทางภาคเหนือ ฝ่ายการช่างโยธา การรถไฟแห่งประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พันธุ์ธัช แสนสุข. (2558). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการรักษาคำมั่นอดภัยบุคคลสำคัญของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรเชษฐ์ ตอรัมย์. (2560). การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สุนทร ผาสุข. (2558). การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลี่ อำเภอตากลี่ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. (2561). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนพักนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ปีงบประมาณ 2561.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. (2565). ข้อมูลสถิติสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2565.
- เอกราช ปลอดโปร่ง. (2557). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพนักงานเทศกิจ สำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษายุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา พิเศษจังหวัดเชียงใหม่

21st Century Guidance Administration of the Schools under the Office of the
Special Education Administration, Chiang Mai Province

รุ่งนภา เจริญสุข Runghapa Jaroansook
ธีระภัทร ประสมสุข Sekchai Chompoonuch
เสกชัย ขมบุญข Tasnee Boonmaphi
จันทรราย ยมสูงเนิน Janchai Yomsungnern
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-chiang mai university
g653302040@northcm.ac.th

Received 2024/03/11

Revised 2024/08/16

Accepted 2024/05/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้บริหาร จำนวน 38 คน ครูผู้สอนจำนวน 562 คน ในโรงเรียน 9 โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ งานบริการเก็บรวบรวมข้อมูลรายบุคคล งานบริการจัดวางตัวรายบุคคล งานบริการสารสนเทศ งานบริการให้คำปรึกษา และงานบริการติดตามและประเมินผล

2) บริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บริหารและหัวหน้างานแนะแนวของโรงเรียนโดยการใช้ประเด็นคำถามจากผลการวิเคราะห์มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การบริการให้คำปรึกษา ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียนเพื่อลดความตึงเครียดและเพิ่มความไว้วางใจ การให้คำปรึกษาจะมีประสิทธิภาพเมื่อมีความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายและนักเรียนต้องมาด้วยความเต็มใจ การติดตามและประเมินผล ควรใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการติดตามผล การติดตามผลงานควรดำเนินการใน

รูปแบบของคณะกรรมการ โดยอาจใช้แบบสอบถามและวิธีทางสถิติ หรือการวิจัยเพื่อให้การติดตามเป็นไปอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การบริหารหลักสูตร, หลักสูตรสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21.

Abstract

This research aimed to 1) study the state of guidance administration in the 21st century of schools under the Office of Special Education Administration, Chiang Mai Province, and 2) study the development guidelines for guidance administration in the 21st century. The research was conducted in a survey format with 38 administrators and 562 teachers in 9 schools under the Office of Special Education Administration, Chiang Mai Province.

The research results found that:

1) The state of guidance administration in the 21st century of schools under the Office of Special Education Administration, Chiang Mai Province, was at a high level, namely, individual data collection services, individual placement services, information services, consultation services, and monitoring and evaluation services.

2) Guidelines for the development of guidance administration in the 21st century of schools under the Office of Special Education Administration, Chiang Mai Province. From the interviews, it was found that school administrators and guidance supervisors used the questions from the analysis results as interview topics using content analysis. The consultation service should create a good relationship between teachers and students to reduce stress and increase trust. The consultation will be effective when there is cooperation from all personnel and students must come willingly. Monitoring and evaluation should use modern and efficient tools to monitor the results. Monitoring the results should be conducted in the form of a committee. It may use questionnaires and statistical methods or research to make the monitoring comprehensive and effective.

Keywords: Curriculum Administration, School Curriculum, 21st Century.

บทนำ

ในปัจจุบันการจัดบริการแนะแนวถือว่ามีผลสำคัญสำหรับผู้เรียนในทุกระดับชั้นมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียน เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ จึงควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาทุกๆ ด้าน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเหล่านั้นสามารถ ปรับตัวได้อย่างมีความสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการแนะแนวและแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนว ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2561 - 2565) จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) กล่าวไว้ว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา ความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเสริมสร้างทักษะชีวิต ภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีโดยสอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาการแนะแนวการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2561 - 2565) ที่กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของการแนะแนวที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ ด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม มีสุขภาวะที่ดี มีทักษะชีวิต และทักษะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีพันธกิจ ดังนี้ 1) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้ค้นพบและพัฒนาศักยภาพตนเอง ผ่านกระบวนการแนะแนวและการให้คำปรึกษา เพื่อเพิ่มสมรรถนะทางการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม 2) พัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาวะดี ทักษะชีวิต และทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 พร้อมดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) พัฒนาระบบการแนะแนวในสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน 4) ส่งเสริมและสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือด้านการแนะแนว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข จึงทำให้การบริการงานแนะแนวซึ่งประกอบด้วย 5 งาน คือ

1) งานบริการการรวบรวมข้อมูลนักเรียน: เพื่อให้ครูแนะแนวเข้าใจผู้เรียนได้ดีขึ้น และสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

2) งานบริการสนเทศ: การให้ความรู้ ข้อมูล และข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อาชีพ และการปรับตัว

3) งานบริการให้คำปรึกษา: การจัดให้คำปรึกษาในด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม

4) งานบริการจัดวางตัวบุคคล: การช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนในวิชาที่ตนเองสนใจและมีโอกาสประกอบอาชีพตามความสามารถ

5) งานบริการติดตามผล: การติดตามและประเมินผลการบริการที่ดำเนินการแล้ว เพื่อปรับปรุงและพัฒนา (ปราณี ตันติตระกูล, 2556) ซึ่งจะต้องจัดให้ครอบคลุมสาระสำคัญของการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ รู้จักแสวงหา รู้จักใช้ข้อมูลการวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อได้

2) ด้านอาชีพ ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้และเข้าใจในโลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตมีการเตรียมตัวสู่อาชีพ สามารถวางแผนเพื่อประกอบตามที่ตนเองถนัดและสนใจ

3) ด้านส่วนตัวและสังคม ให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รักสิ่งแวดล้อมมีภาวะทางอารมณ์ มีทักษะชีวิตและสามารถปรับตัวดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ดังนั้นการบริหารของผู้บริหารกับการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นพื้นฐานในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนระดับต่าง ๆ ต้องใช้ทักษะที่จำเป็นโดยเฉพาะทักษะด้านการบริหารของผู้บริหารหรือการจัดการ การวางแผนและการบริหารในระดับโรงเรียน ผู้บริหารเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จต้องมีความพร้อมในด้านคุณลักษณะที่โดดเด่น กล่าวคือมีทักษะทางปัญญาสูง เป็นนักบริหารมืออาชีพ มีจิตเชิงสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดี และเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์มีความคาดหวังสูงที่มุ่งสร้างความสำเร็จของงาน ตลอดจนพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมยุคใหม่ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นกลไกเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหาร การศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองต่อการแข่งขันและทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

สำหรับสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป้าหมายคือเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และสามารถนำทักษะไปประกอบอาชีพ หรือเป็นแนวทางในการศึกษาต่อ เพื่อดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์แห่งตน ตามศตวรรษที่ 21 (แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ระยะ 5 ปี : 2560-2564)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่เปิดรับนักเรียนด้อยโอกาสทางการศึกษา ประเภทเด็กยากจนมากเป็นพิเศษ อยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากสถานศึกษา เด็กกำพร้าบิดามารดา เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่แตกแยก ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู เข้ามาอยู่ประจำในโรงเรียน จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาพัฒนาการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ อันจะส่งผลให้สามารถบริหารการดำเนินงานแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ทั้ง 5 งาน คือ 1) งานบริการรวบรวมข้อมูลนักเรียน 2) งานบริการสารสนเทศ 3) งานบริการให้คำปรึกษา 4) งานบริการจัดวางตัวบุคคล และ 5) งานบริการติดตามผล (ปราณี ตันติตระกูล, 2556)

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 38 คน ครูผู้สอน จำนวน 562 คน รวมทั้งสิ้น 600 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 607 - 610, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 งาน ประกอบด้วย 1) งานบริการรวบรวมข้อมูลนักเรียน 2) งานบริการสารสนเทศ 3) งานบริการให้คำปรึกษา 4) งานบริการจัดวางตัวบุคคล 5) งานบริการติดตามผล

แบบสอบถามมีลักษณะเป็น แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert's Scale) มีความหมายและค่าน้ำหนัก ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมีประเด็นในการศึกษา ได้แก่ 1) ปัจจัยส่งเสริมให้การบริหารงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีประสิทธิภาพ มีอะไรบ้าง 2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีอะไรบ้าง และท่านจะดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไร 3) ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการบริหารงานแนะแนวของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือ

1.2 สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลต่างๆเพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะ สร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

1.3 นำแบบสอบถามที่ปรับตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม และหาค่าดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) รวมไปถึงความครอบคลุมของข้อคำถาม และความชัดเจนทางภาษา โดยค่าดัชนี IOC ของความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 -1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับ

1.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์ และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้ แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach,1990, pp. 202-204) นำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และความเชื่อมั่นทั้งฉบับ

1.5 นำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการดำเนินงานวิจัย เพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข เพื่อจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มประชากรในการวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษา วิเคราะห์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่

2.2 โดยกำหนดประเด็นคำถาม สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ข้อมูลและข้อคำถาม

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบ และพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับแก้ไขอีกครั้ง

2.6 ปรับแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

การวิจัย “การบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. สภาพการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า

งานบริการเก็บรวบรวมข้อมูลรายบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารายการที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การวางแผนสำรวจข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ

งานบริการสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารายการที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การให้ข้อมูลสารสนเทศในช่องทางที่หลากหลาย เช่น Line , Facebook , Instagram , Tiktok เป็นต้น

งานบริการให้คำปรึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารายการที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การติดตามผลหลังการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

งานบริการจัดวางตัวบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารายการที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การประสานงานฝ่ายต่างๆ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการเรียน การศึกษาต่อและอาชีพ

งานบริการติดตามและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารายการที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การนำข้อมูลไปวางแผนระบบงานแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า

งานบริการให้คำปรึกษา ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพที่ดี เนื่องจากการให้คำปรึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนเป็นสำคัญ โดยสัมพันธภาพที่ดีจะช่วยลดความตึงเครียด เพิ่มความรู้สึกผ่อนคลาย ความไว้วางใจทำให้นักเรียนเปิดใจและให้ความร่วมมือกับครูกรณีนักเรียนเป็นโรคซึมเศร้าควรประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักจิตวิทยา จิตแพทย์ ภายนอก เพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดูแลให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านจิตสังคม เนื่องจากการรักษาโรคซึมเศร้าจะได้ผลดียิ่งขึ้นเมื่อ ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าได้รับการช่วยเหลือทั้งในด้านชีวภาพ เช่น การรับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง และด้านจิตสังคม เช่น การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีคนรับฟังเข้าใจ ให้กำลังใจ การจัดบริการให้คำปรึกษาจะได้ผลดีมีประสิทธิภาพ จะต้องเกิดจากความร่วมมือและความสมัครใจจากบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน และนักเรียนผู้มารับบริการจะต้องมาด้วยความเต็ม

ใจให้ความร่วมมือด้วย ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย เช่น การให้คำปรึกษา โดยครูแนะแนว ที่ห้องแนะแนว การให้คำปรึกษา โดยครูที่ปรึกษา ที่ห้องพักครู การให้คำปรึกษา การให้คำปรึกษา เฉพาะกรณี เช่น ปัญหาการเรียน สุขภาพ พฤติกรรม ฯลฯ ครูที่ปรึกษาพึงเป็นผู้รับฟังที่ดี เพราะปัญหา ของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ปัญหาเดียวกันแต่เป็นปัญหาของบุคคลที่มีประสบการณ์ต่างกัน และมีวิธีการในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน การรับฟังจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าใจปัญหาของ ผู้รับคำปรึกษา และสามารถมองเห็นวิธีแก้ไขจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคลได้ งานบริการ ติดตามและประเมินผล ได้แก่ ควรสร้างเครื่องมือติดตามนักเรียนที่ออกเรียนกลางคันมีส่วนช่วยให้รู้ สาเหตุและปัจจัย สำคัญของการออกกลางคันระหว่างเรียนว่ามีสาเหตุใด เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการ วางแผนเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนได้ งานแนะแนวควร ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับ การบริการงานแนะแนวใน โรงเรียนเพื่อแนวทางการพัฒนางานแนะแนวในปีการศึกษาต่อไป ควรมีกระบวนการติดตามนักเรียนที่ สำเร็จการศึกษา สามารถใช้กลุ่มไลน์ หรือช่องทางการสื่อสารโซเชียลเป็นเครื่องมือช่วยในการติดตาม นักเรียนที่สำเร็จการศึกษา ควรจัดกิจกรรมโดยการพาศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษามาแนะแนวการใช้ ชีวิตในรั้ว มหาวิทยาลัยและแนวทางการประกอบอาชีพเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเป็นต้นแบบแก่นักเรียนใน โรงเรียน และควรติดตามและประเมินผลในทุกบริการ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย “การบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1. การบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารและครูควรมีความรู้ความสามารถมี ทักษะในการบริหารงานแนะแนวรวมทั้งมีความเข้าใจลักษณะขอบข่ายของการแนะแนว สภาพการ บริหารงานแนะแนวอย่างชัดเจน ตระหนักและเห็นความสำคัญของการแนะแนว สอดคล้องกับสุนิสา วงศ์อารีย์ (2559 : 252-253) กล่าวว่า การบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ การดำเนินงานแนะแนวมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จได้ เพราะงานแนะแนวเป็นงานที่เกี่ยวข้อง กับบุคลากรหลายฝ่ายทั้งบุคลากรภายในสถานศึกษาและบุคลากรภายนอกสถานศึกษารวมทั้งตัว ผู้เรียนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของการแนะแนว การบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา และสอดคล้องกับ นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2558 : 34-38) กล่าวว่า ปัจจุบันการแนะแนวมีความสำคัญและมีความจำเป็นมาก ยิ่งขึ้นเพราะปัญหาต่างๆ ของ นักเรียนในโรงเรียนมีมากขึ้น มีทักษะปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาในการประกอบอาชีพ ตลอดจนปัญหาส่วนตัว หากทางโรงเรียนจัดให้มีบริการแนะแนวขึ้น ปัญหาดังกล่าวย่อมน้อยลงไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเอง และยังประโยชน์ต่อการบริหารงาน

โรงเรียนด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของวณัญญา แก้วแก้วปาน (2563) พบว่า ลักษณะการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดกิจกรรมบริการต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง ทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เป็นลักษณะกิจกรรมบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ พร้อมทั้งสามารถเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างชาญฉลาด ซึ่งลักษณะการจัดบริการ ประกอบด้วย 1) บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) บริการสารสนเทศ 3) บริการให้การปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล และ 5) บริการติดตามผล ส่วนแนวทางการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า การจะพัฒนาการจัดบริการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายและมีแนวทางร่วมกัน ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายและการสนับสนุนด้านการแนะแนว 2) การส่งเสริมบทบาทและพัฒนาบุคลากรด้านการแนะแนว 3) การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของบุคลากรด้านงานแนะแนว 4) การทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่ทันสมัย 5) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแนะแนว

อภิปรายผลวิจัยข้อที่ 2. แนวทางการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมแนะแนวอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับบทบาทของครูแนะแนวมากขึ้น เนื่องจากครูแนะแนวถือเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนในการพัฒนาตนเอง โดยครูแนะแนวต้องทำงานร่วมกับเครือข่ายด้านการแนะแนว เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับงานแนะแนวอยู่เสมอ ควรจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพเฉพาะด้านและตรงกับความสนใจของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ร่วมกับการนำเทคโนโลยีที่หลากหลายและนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ปกติและการเสริมทักษะด้านต่างๆ ที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน และสอดแทรกความรู้เข้าไปในการทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดโครงการ ต่างๆ ตามกลุ่มความสนใจ เพื่อเป็นการส่งเสริมและตอบสนองกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันให้มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร นครพงศ์ (2564 : 100-102) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก โดยเรียงค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. การบริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2. การบริการให้คำปรึกษา 3. การบริการจัดวางตัวบุคคล 4. การบริการสารสนเทศ 5. การบริการติดตามและประเมินผล 2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง มีหลากหลายแนวทาง ได้แก่ ด้านการบริการสนเทศ ควรมีการจัดตั้งเพจชู้ปักงานแนะแนวโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง เป็นช่องทางที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้านการสื่อสาร

เผยแพร่ข่าวสารที่จำเป็นและทันสมัยแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว ถูกต้อง อีกทั้งห้องแนะแนวในโรงเรียนสามารถเป็นแหล่งสืบค้นความรู้ข้อมูลต่าง ๆ แก่นักเรียน ทั้งการบริการหนังสือและคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ด้านการบริการติดตามและประเมินผลการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ในการติดตามนักเรียนที่ออกเรียนกลางคันมีส่วนร่วมสำคัญที่ช่วยให้งานแนะแนวรู้สาเหตุและปัจจัยสำคัญของการออกกลางคันระหว่างเรียนว่ามีสาเหตุใดเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหการ ออกกลางคันของนักเรียนในปีการศึกษาถัดไปและสามารถใช้กลุ่มไลน์หรือช่องทางการสื่อสารโซเชียลเป็น เครื่องมือช่วยในการติดตามนักเรียนเหล่านี้รวมถึงนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมให้ศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษามาทบเกล้าประสบการณ์แก่นักเรียนในโรงเรียน โดยทุกปีการศึกษาการสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการบริการงานแนะแนวทุกด้านในโรงเรียนจะเป็นแนวทางสะท้อนการทำงานของงานแนะแนวเพื่อที่งานแนะแนวได้ปรับปรุงการดำเนินงานในปีการศึกษาถัดไป

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย “การบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 การบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่

องค์ความรู้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า งานบริการให้คำปรึกษา ควรส่งเสริมและสนับสนุน

กิจกรรมแนะแนวอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับบทบาทของครูแนะแนวมากขึ้น เนื่องจากครูแนะแนวถือเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนในการพัฒนาตนเอง โดยครูแนะแนวต้องทำงานร่วมกับเครือข่ายด้านการแนะแนว เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับงานแนะแนวอยู่เสมอ งานบริการส่งเสริมกิจกรรมแนะแนว ควรจัดกิจกรรมแนะแนวที่เน้นกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพเฉพาะด้านและตรงกับความสนใจของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ร่วมกับการนำเทคโนโลยีที่หลากหลายและนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมควบคู่ไปกับการเรียนการสอนปกติและการเสริมทักษะด้านต่างๆ ที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน และสอดแทรกความรู้เข้าไปในการทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดโครงการ ต่างๆ ตามกลุ่มความสนใจ เพื่อเป็นการส่งเสริมและตอบสนองกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันให้มากที่สุด งานบริการสนเทศ ควรมีการจัดตั้งเพจเฟซบุ๊กงานแนะแนวโรงเรียน เป็นช่องทางที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้านการสื่อสารเผยแพร่ข่าวสารที่จำเป็นและทันสมัยแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว ถูกต้อง อีกทั้งห้องแนะแนวในโรงเรียนสามารถเป็นแหล่งสืบค้นความรู้ข้อมูลต่าง ๆ แก่นักเรียน ทั้งการบริการหนังสือและคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ค้นหาข้อมูลต่าง ๆ งานบริการติดตามและประเมินผลการใช้เครื่องมือต่าง เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการ ออกกลางคันของนักเรียนในปีการศึกษาถัดไปและสามารถใช้กลุ่มไลน์หรือช่องทางการสื่อสารโซเชียลเป็น เครื่องมือช่วยในการติดตามนักเรียนเหล่านี้นวมถึงนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมให้ศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษามาทบอเล่าประสบการณ์แก่นักเรียนในโรงเรียน โดยทุกปีการศึกษาการสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการบริการงานแนะแนวทุกด้านในโรงเรียนจะเป็นแนวทางสะท้อนการทำงานของงานแนะแนวเพื่อที่งานแนะแนวได้ปรับปรุงการดำเนินงานในปีการศึกษาถัดไป

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบสภาพการบริหารงานแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ โดยจะใช้ข้อมูลจากการการศึกษา เพื่อส่งเสริม พัฒนา งานแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่และรวมถึงโรงเรียนอื่นๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานแนะแนวอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลของการวิจัยครั้งนี้สามารถสะท้อนเกี่ยวกับการบริหารงานบริการแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างชัดเจน เพื่อทางโรงเรียนต่างๆ โดยเฉพาะผู้บริหาร ครูแนะแนว และครูที่ปรึกษา สามารถที่จะนำข้อมูลเหล่านี้มาสู่การบริหารจัดการและวางแผนในการปรับปรุงงานแนะแนวให้ดียิ่งขึ้น

2.สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาการจัดการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน มีการกำหนดภาระงาน บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากรเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ

3.หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนวควรจัดให้มีการอบรมครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาอย่างมีเทคนิคและสามารถช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างเหมาะสม

4.ควรจัดให้มีการนิเทศ ติดตามผลการจัดการบริการการให้คำปรึกษาของงานแนะแนว ในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานแนะแนวให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนขนาดต่างๆ
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานแนะแนว
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานแนะแนว

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *ระบบการแนะแนวในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2550). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562*. กรุงเทพฯ: CURSUA.
- _____. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกรียงไกร นครพงศ์. (2564). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นรินทร์ จุลทรัพย์. (2558). *การแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน*. สงขลา: สาขาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่*. พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ปราณี ดันติตระกูล. (2556). *ปัจจัยการควบคุมงานแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- วันัญญา แก้วแก้วปาน. (2563). *การศึกษาการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนิสา วงศ์อารีย์. (2559). *“การแนะแนวเบื้องต้น” (เอกสารประกอบการสอนรายวิชา จิตวิทยาการแนะแนวสำหรับครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*.

**การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา
แม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6**

**The Administration of School Lunch Programs in Schools of Mae Na Chon
Network Group Under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6**

**หทัยชนก บุญรัง Hathaichanok Boonrang
ธีระภัทร ประสมสุข Sekchai Chompoonuch
เมืองอินทร์ ชรสุวรรณ Muang-in Chornsuwan
พงษ์ไทย บัววัด Pongthai Boawad
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-chiang mai university
G653302051@northcm.ac.th**

Received 2024/03/12

Revised 2024/08/09

Accepted 2024/08/18

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 2) แนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 การวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ที่ปฏิบัติงานในปี 2566 จำนวน 129 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) แนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ควรสรรหาคณะ

กรรมการบริหารโครงการอาหารกลางวัน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการอาหารกลางวัน ควรส่งเสริมการจัดโครงการอบรมครูโภชนาการเกี่ยวกับการวางแผนประกอบอาหารกลางวัน การพัฒนาระบบสุขภาพจิตด้วยการทำบ๊อดี้กัมมัน การวางแผนจัดทำบัญชีการเงินให้ถูกต้องตามคู่มือการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำสำคัญ : การบริหารโครงการอาหารกลางวัน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา, เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) study the school lunch program management in the Mae Na Chon Education Quality Development Network, under the Office of the Primary Educational Service Area 6, Chiang Mai, and 2) develop guidelines for school lunch program management in the Mae Na Chon Education Quality Development Network, under the Office of the Primary Educational Service Area 6, Chiang Mai. The research was a survey research. The population used in the research was 129 administrators, teachers, and educational personnel in the Mae Na Chon Education Quality Development Network, under the Office of the Primary Educational Service Area 6, who worked in 2023, and 5 qualified persons.

The research results found that:

1) The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Data from the interview forms were synthesized on guidelines for school lunch program management development in the Mae Na Chon Education Quality Development Network, under the Office of the Primary Educational Service Area 6, Chiang Mai. The research results found that 1) the school lunch program management in the Mae Na Chon Education Quality Development Network, under the Office of the Primary Educational Service Area 6, was at a high level overall.

2) Guidelines for school lunch program management development in the Mae Na Chon Education Quality Development Network The Office of the Chiang Mai Primary Educational Service Area 6 should recruit a committee to manage the lunch program and participate in organizing the lunch program. It should promote the organization of a training program for nutrition teachers on lunch planning, developing a sanitation system by creating grease traps, and planning financial accounting in accordance with the Office of the Basic Education Commission's lunch program operations manual.

Keywords: Project management, lunch, Primary Education Area Office, Educational Quality Development Network

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 ระบุอย่างชัดเจนว่ารัฐมีหน้าที่ต้องจัดการศึกษาให้แก่เด็กทุกคนเป็นเวลา 12 ปี โดยไม่มีการเก็บค่าใช้จ่าย และให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กเล็กก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา ซึ่งรวมถึงการดูแลและพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยในปัจจุบัน รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการอาหารกลางวันแก่นักเรียนชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ, 2559). กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา) เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณภาพทุกวันตลอดปีการศึกษา อย่างไรก็ตาม หนึ่งในปัญหาหลักที่เกิดขึ้นคือ ต้นทุนการจัดซื้ออาหารกลางวันที่มีเพิ่มสูงขึ้น ไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับ ซึ่งยังคงเท่าเดิม หรือเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ทำให้ผู้ประกอบการบางรายต้องลดต้นทุนเพื่อทำกำไร ส่งผลต่อคุณภาพของอาหารที่เด็กได้รับ จากปัญหาดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบในการปรับเพิ่มอัตราค่าอาหารกลางวันตามขนาดของโรงเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับโภชนาการที่ดีและเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยที่สำคัญที่สุดในการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและสมอง อย่างไรก็ตาม ปัญหาทุโภชนาการยังคงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงในประเทศไทย โดยเฉพาะเด็กในชนบทที่มีภาวะขาดสารอาหาร ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาทางสมอง (ลัดดา เหมาะสุวรรณ, 2557)

การบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลยังคงมีอุปสรรคมากมาย เช่น งบประมาณรายหัวที่ไม่เพียงพอ การขนส่งวัตถุดิบที่มีต้นทุนสูง การจัดเก็บวัตถุดิบที่ไม่สามารถทำได้เต็มที่เนื่องจากขาดแคลนไฟฟ้า และการจัดการระบบสุขาภิบาลที่ไม่เหมาะสม การขาดการวางแผนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพยังคงเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของอาหารกลางวันที่ได้รับ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่ฮ่องสอน แม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีโรงเรียนขนาดเล็กทั้งหมด 11 แห่งซึ่งตั้งอยู่บนภูเขาสูงและการคมนาคมยากลำบาก พบว่าการบริหารโครงการอาหารกลางวันยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น งบประมาณที่ไม่เพียงพอ การขนส่งวัตถุดิบที่ต้องใช้งบประมาณสูง และปัญหาด้านสุขาภิบาลอาหาร (สายพิน แก้วงามประเสริฐ, 2562) จากปัญหาดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารโครงการอาหารกลางวันให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับอาหารที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการเจริญเติบโตตามมาตรฐานที่กำหนด

ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาการบริหารโครงการอาหารกลางวันเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ซึ่งผล

จากการศึกษาทำให้การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ซึ่งประกอบด้วยการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ได้แก่ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) สำหรับการศึกษาครั้งนี้พิจารณาเลือกการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านโภชนาการ 3) ด้านสุขภาพ 4) ด้านการเงินและงบประมาณ ประชากรประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งหมด 129 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และครู จำนวน 118 คน โดยคัดเลือกประชากรทั้งหมด

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

คุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1.ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร จำนวน 3 คน

2.ครูชำนาญการพิเศษในพื้นที่เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการบริหารโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเรื่องเกี่ยวกับการบริหารโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

การสร้างเครื่องมือ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการบริหารโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 และรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบสอบถาม

3. ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบเพื่อทำนิยามศัพท์ในการวิจัย และนำนิยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

4. นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

5. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC)

6. นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณา โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC มากกว่า .60 ขึ้นไป มาดำเนินการต่อไป

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้บริหารและครูโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

8. การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 103) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

9. นำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามประเด็นข้อคำถามจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดจากแบบสอบถาม

การหาคุณภาพของเครื่องมือ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม
2. สร้างแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม และเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม
3. นำแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่มที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา จัดพิมพ์เป็นแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัย “การบริหารโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6” ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า ผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การศึกษาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหาร ด้านโภชนาการ ด้านสุขภาพ และด้านการเงินและงบประมาณอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ผลการวิจัย ดังนี้ ด้านการบริหาร คือ ควรมีการวางแผนกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการบริหารโครงการอาหารกลางวันร่วมกันกับคณะครู โดยการสรรหาคณะกรรมการบริหารโครงการอาหารกลางวันให้ดำเนินงานปรับปรุงเมนูอาหารกลางวันให้เหมาะสมกับนักเรียนตามฤดูกาล ด้านโภชนาการ คือ ควรวางแผนเมนูอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการตามหลักโปรแกรม Thai Scholl lunch ประกอบอาหารกลางวันที่หลากหลาย มีครูผู้รับผิดชอบผ่านการอบรมด้านโภชนาการด้านสุขภาพ คือ ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการระบบสุขภาพอาหารที่ดีในโรงเรียนและส่งเสริมให้ความรู้ให้แก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันนักเรียน การสร้างบ่อตักไขมัน แก้ไขปัญหาและลดความสกปรกที่ปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำ และด้านการเงินและงบประมาณ คือ ควร

วางแผนการจัดทำบัญชีการรับ-จ่ายเงินและหลักฐานทางการเงินที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน มีการวางแผนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า การบริหารโครงการอาหารกลางวันในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษามีการวางแผนการจัดทำบัญชีและหลักฐานทางการเงินที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน มีการนำแผนมาใช้และปรับปรุงการใช้จ่ายเงินในการบริหารโครงการอาหารกลางวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยครุฑ สุพรรณ (2564:576-577) ที่บริหารจัดการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการเงินและงบประมาณ มีการจัดทำบัญชีและหลักฐานการเงินที่ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ที่ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน สามารถนำข้อมูลกลับมาใช้ได้อย่างสะดวกมีการวางแผนตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขโครงการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการตามหลักโปรแกรม Thai School lunch ซึ่งได้วางแผนกำหนดรูปแบบการประกอบอาหารกลางวันที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสมอ สร้อยคำ (2560) การพัฒนารูปแบบการบริหารโครงการอาหารกลางวันเพื่อความยั่งยืนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระบบข้อมูลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน กำหนดแผนพัฒนาที่ชัดเจนในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยยึดตามหลักโภชนาการ ตรงต่อความต้องการของนักเรียน มีความสะอาดปลอดภัย สอดคล้องกับบริบทของชุมชน มีการสนใจและเอาใจใส่ต่อปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนอย่างจริงจัง อีกทั้งให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโภชนาการ นักเรียนมีส่วนร่วมในโครงการอาหารกลางวันโดยนำแผนมาจัดทำรายการอาหารตามหลักโภชนาการรายสัปดาห์หรือรายงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพันธ์ จตุรภัทร์ (2559) การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านกองแขก จังหวัดเชียงใหม่ ที่สอดคล้องกับแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารอาหารกลางวันให้กับนักเรียนของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพราคาถูก สุขลักษณะ สถานศึกษาได้วางแผน นำแผนและทำการปรับปรุงแก้ไขบัญชีและหลักฐานการเงินที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบันนำแผนการจัดสถานที่เก็บและล้างทำความสะอาดในโรงครัว ปรับปรุงแก้ไขอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานและนำแผนจัดระบบความปลอดภัยของการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา สิมมาลา(2562) การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดุสิตมีการส่งเสริมให้มีการจัดการระบบสุขภาพอาหารที่ดีในโรงเรียน และส่งเสริมให้ ความรู้ ความเข้าใจทางโภชนาการให้แก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

หากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการเงิน อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการวางแผนการจัดทำบัญชีและหลักฐานทางการเงินที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน มีการนำแผนมาใช้และปรับปรุงการใช้จ่ายเงินในการบริหารโครงการอาหารกลางวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยครุฑ สุพรรณ (2564:576-577) ที่บริหารจัดการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการเงินและงบประมาณ มีการจัดทำบัญชีและหลักฐานการเงินที่ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ที่ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน สามารถนำข้อมูลกลับมาใช้ได้อย่างสะดวก

ด้านโภชนาการ อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการวางแผนตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขโครงการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการตามหลักโปรแกรม Thai School lunch ซึ่งได้วางแผนกำหนดรูปแบบการประกอบอาหารกลางวันที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสมอ สร้อยคำ (2560)การพัฒนาแบบการบริหารโครงการอาหารกลางวันเพื่อความยั่งยืนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระบบข้อมูลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน กำหนดแผนพัฒนาที่ชัดเจนในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยยึดตามหลักโภชนาการ ตรงต่อความต้องการของนักเรียน มีความสะอาดปลอดภัย สอดคล้องกับบริบทของชุมชน มีการสนใจและเอาใจใส่ต่อปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนอย่างจริงจัง อีกทั้งให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโภชนาการ

ด้านการบริหาร อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้วางแผนกำหนดบุคลากรในการดำเนินงานปรับปรุงเมนูอาหารกลางวันให้เหมาะสมกับนักเรียนตามฤดูกาล และนักเรียนมีส่วนร่วมในโครงการอาหารกลางวันโดยนำแผนมาจัดทำรายการอาหารตามหลักโภชนาการรายสัปดาห์หรือรายงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพันธ์ จตุรภัทร์ (2559) การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านกองแขก จังหวัดเชียงใหม่ ที่สอดคล้องกับแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารอาหารกลางวันให้กับนักเรียนของแต่ละโรงเรียนเพื่อนักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพ ราคาถูก สุขลักษณะ

ด้านสุขภาพ อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้วางแผน นำแผนและทำการปรับปรุงแก้ไขบัญชีและหลักฐานการเงินที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบันนำแผนการจัดสถานที่เก็บและล้างทำความสะอาดในโรงครัว ปรับปรุงแก้ไขอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานและนำแผนจัดระบบความปลอดภัยของการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา สิมมาลา (2562) การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดุสิตมีการส่งเสริมให้มีการจัดการระบบสุขภาพอาหารที่ดีในโรงเรียนและส่งเสริมให้ ความรู้ ความเข้าใจทางโภชนาการให้แก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ด้านการบริหาร คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการบริหารโครงการอาหารกลางวันร่วมกันกับคณะครู โดยการสรรหาคณะกรรมการบริหารโครงการอาหารกลางวันให้ดำเนินงานปรับปรุงเมนูอาหารกลางวันให้เหมาะสมกับนักเรียนตามฤดูกาล นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดโครงการอาหารกลางวัน จัดทำรายการอาหารตามหลักโภชนาการโดยจัดทำเป็นรายสัปดาห์หรือรายเดือน ร่วมกันตรวจสอบ กำกับ ดูแล และติดตามเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและมีประโยชน์สูงสุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพันธ์ จตุรภัทร์ (2559) การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านกองแขก จังหวัดเชียงใหม่ ที่สอดคล้องกับแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารอาหารกลางวันให้กับนักเรียนของแต่ละโรงเรียนเพื่อนักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพราคาถูก สุขลักษณะ

ด้านโภชนาการ คือ ผู้บริหารควรวางแผนเมนูอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการตามหลักโปรแกรม Thai Scholl Lunch ประกอบอาหารกลางวันที่หลากหลาย มีครูผู้รับผิดชอบผ่านการอบรมด้านโภชนาการ อีกทั้งยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการบูรณาการเรียนการสอนโดยสอดแทรกเรื่องภาวะโภชนาการและสุขภาพ ภาวะทุพโภชนาการ ภาวะโภชนาการเกิน โรคเกี่ยวกับภาวะโภชนาการควรวางแผนของครูผู้รับผิดชอบผ่านการอบรมด้านโภชนาการส่งเสริมเรื่องการให้ความรู้ทางโภชนาการ เพื่อจัดสำหรับอาหารกลางวันให้เด็กนักเรียน มีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการอาหารกลางวันให้กับเด็ก และติดตามภาวะโภชนาการของเด็กอย่างใกล้ชิด เพื่อการติดตามผล ดูแลครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันควรได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการอาหารและโภชนาการเพื่อเด็กนักเรียนได้รับการดูแลโภชนาการที่เหมาะสม อีกทั้งตรวจสอบความรู้เรื่องการบริการจัดการ การวางแผนเมนูอาหาร วางแผนการซื้อวัตถุดิบของครูผู้รับผิดชอบการจัดเมนูอาหารของครูผู้รับผิดชอบด้านโภชนาการในแต่ละอาทิตย์สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสมอ สร้อยคำ (2560)การพัฒนาแบบการบริหารโครงการอาหารกลางวันเพื่อความยั่งยืนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระบบข้อมูลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน กำหนดแผนพัฒนาที่ชัดเจนในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยยึดตามหลักโภชนาการ ตรงต่อความต้องการของนักเรียน มีความสะอาดปลอดภัย สอดคล้องกับบริบทของชุมชน มีการสนใจและเอาใจใส่ต่อปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนอย่างจริงจัง อีกทั้งให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโภชนาการ

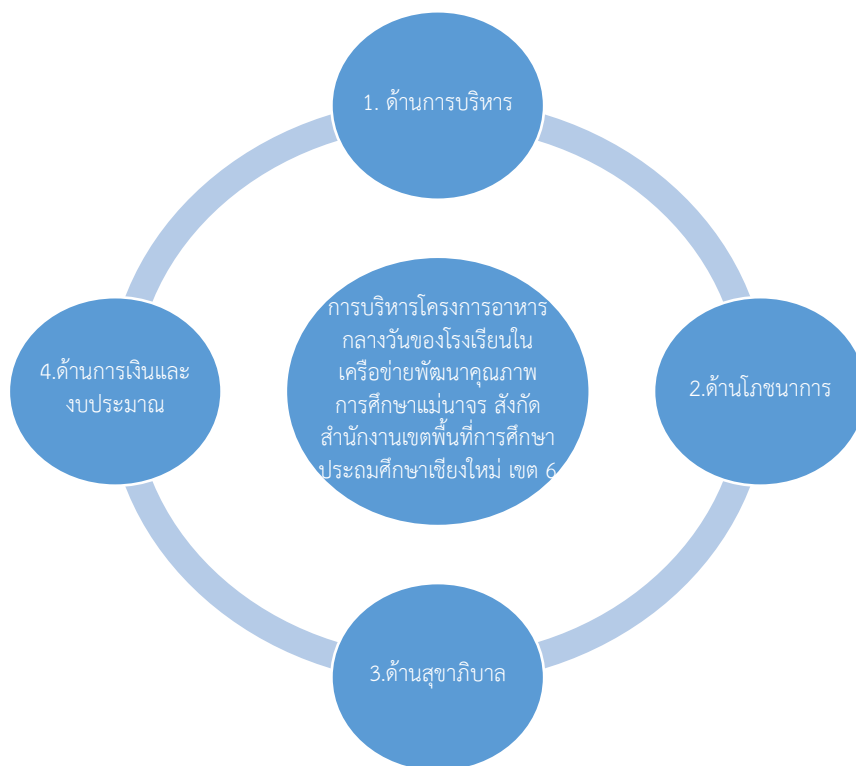
ด้านสุขภาพ คือ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการระบบสุขภาพอาหารที่ดีในโรงเรียนและ ส่งเสริมให้ความรู้ให้แก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันนักเรียน การสร้างบ่อน้ำ ไข่มุน แก้วไขปัญหาและลดความสกปรกที่ปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำ ควรจัดการเรียนรู้โดยสร้างความร่วมมือ ระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์

ต่อทั้งตัวนักเรียนและชุมชนควรวางแผนการสร้างบ่อตกไข่มันเพื่อทิ้งเศษอาหารควรดำเนินการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียที่ใช้เทคโนโลยีอย่างง่าย และเหมาะสมจะเป็นการช่วยลดระดับความดับความรู้แรงของมลพิษทางน้ำ ควรจัดโครงการหรือกิจกรรมโครงการทำถังตกไข่มันในโรงเรียนขึ้น และทำการการปรับปรุงแก้ไขบ่อตกไข่มันเพื่อทิ้งเศษอาหารควรล้างทำความสะอาดอย่างน้อยทุกๆ 7 วัน หมั่นไถ่เอาเศษขยะที่ตกกรองไว้ได้หน้าตะแกรงออกสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา สิมมาลา(2562) การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดุสิตมีการส่งเสริมให้มีการจัดการระบบสุขาภิบาลอาหารที่ดีในโรงเรียนและส่งเสริมให้ ความรู้ ความเข้าใจทางโภชนาการให้แก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

ด้านการเงินและงบประมาณ คือ ผู้บริหารควรวางแผนการจัดทำบัญชีการรับ-จ่ายเงินและหลักฐานทางการเงินที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน มีการวางแผนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสม โดยศึกษาคู่มือดำเนินการโครงการอาหารกลางวันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการด้านการเงินและงบประมาณ ปรับปรุงแก้ไขการจัดทำบัญชีและหลักฐานและการใช้เงินที่ครบถ้วน โดยให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันควรเก็บรวบรวมหลักฐานทางการเงินอย่างเหมาะสม มีการตรวจสอบกระบวนการทำบัญชีตามข้อบกพร่องที่พบจากการตรวจสอบการจัดทำบัญชีและหลักฐานทางการเงินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ กำหนดงบประมาณสำหรับโครงการอาหารกลางวันที่ครอบคลุมทุกด้านของการดำเนินงาน, เช่น การซื้อวัตถุดิบ, ค่าแรงงาน, ค่าเช่าพื้นที่, และค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์. และบันทึกรายจ่ายทุกประการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ, เช่น ค่าวัตถุดิบ, ค่าแรงงาน, ค่าพลังงาน, และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และมีการใช้เทคโนโลยีการจัดการข้อมูลและซอฟต์แวร์บัญชีที่ทันสมัยอาจช่วยให้กระบวนการนี้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพใช้เงินให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 หรือการบริหารจัดการงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า ตามคู่มือการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ประจำปีการศึกษา 2565 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามขั้นตอนและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยครุฑ สุพรรณ (2564:576-577) ที่บริหารจัดการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการเงินและงบประมาณ มีการจัดทำบัญชีและหลักฐานการเงินที่ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ที่ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน สามารถนำข้อมูลกลับมาใช้ได้อย่างสะดวก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญด้านการบริหาร ควรมีการวางแผนกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการบริหารโครงการอาหารกลางวันร่วมกันกับคณะครู โดยการสรรหาคณะกรรมการบริหารโครงการอาหารกลางวันให้ดำเนินงานปรับปรุงเมนูอาหารกลางวันให้เหมาะสมกับนักเรียนตามฤดูกาล นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดโครงการอาหารกลางวัน จัดทำรายการอาหารตามหลักโภชนาการโดยจัดทำเป็นรายสัปดาห์หรือรายเดือน ด้านโภชนาการ ควรวางแผนเมนูอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการตามหลักโปรแกรม Thai Scholl lunch ประกอบอาหารกลางวันที่หลากหลาย มีครูผู้รับผิดชอบผ่านการอบรมด้าน

โภชนาการ อีกทั้งยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการบูรณาการเรียนการสอนโดยสอดแทรกเรื่องภาวะโภชนาการและสุขภาพ ภาวะทุพโภชนาการ ภาวะโภชนาการเกิน โรคเกี่ยวกับภาวะโภชนาการ ควรวางแผนของครูผู้รับผิดชอบผ่านการอบรมด้านโภชนาการส่งเสริมเรื่องการให้ความรู้ทางโภชนาการ เพื่อจัดสร้างอาหารกลางวันให้เด็กนักเรียน มีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการอาหารกลางวันให้กับเด็ก และติดตามภาวะโภชนาการของเด็กอย่างใกล้ชิด ด้านสุขภาพ ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการระบบสุขภาพอาหารที่ดีในโรงเรียนและ ส่งเสริมให้ความรู้ให้แก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันนักเรียน การสร้างบ่อตกไข่ ไหม้น แก้ไขปัญหาและลดความสกปรกที่ปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำ ควรจัดการเรียนรู้โดยสร้างความร่วมมือ ระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตัวนักเรียนและชุมชนควรวางแผนการสร้างบ่อตกไข่ ไหม้นเพื่อทั้งเศษอาหารควรดำเนินการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียที่ใช้เทคโนโลยีอย่างง่าย และเหมาะสมจะเป็นการช่วยลดระดับความดับความรุนแรงของมลพิษด้านการเงินและงบประมาณ ควรวางแผนการจัดทำบัญชีการรับ-จ่ายเงินและหลักฐานทางการเงินที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน มีการวางแผนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสม โดยศึกษาคู่มือดำเนินการโครงการอาหารกลางวันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการด้านการเงินและงบประมาณ ปรับปรุงแก้ไขการจัดทำบัญชีและหลักฐานและการใช้จ่ายเงินที่ครบถ้วน โดยให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันควรเก็บรวบรวมหลักฐานทางการเงินอย่างเหมาะสม มีการตรวจสอบกระบวนการทำบัญชีตามข้อบกพร่องที่พบจากการตรวจสอบการจัดทำบัญชีและหลักฐานทางการเงินอย่างต่อเนื่อง

สรุป และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ทำให้ทราบข้อมูลการบริหารโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนของตนเอง สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารพัฒนาโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนได้ดีขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการอย่างต่อเนื่อง และมีปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้บริหารสถานศึกษาควรตรวจสอบบุคลากรในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ตรวจสอบครูผู้รับผิดชอบผ่านการอบรมด้านโภชนาการ วางแผน ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขการสร้างบ่อตกไข่ ไหม้นเพื่อทั้งเศษอาหารและทำการปรับปรุงแก้ไขการใช้จ่ายเงินในการบริหารโครงการอาหารกลางวัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่องการตรวจสอบบุคลากรในการบริหารโครงการอาหารกลางวันของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2.ควรวิจัยเรื่องการตรวจสอบครูผู้รับผิดชอบที่ผ่านการอบรมด้านโภชนาการของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

3.ควรวิจัยเรื่องการวางแผนตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อทิ้งเศษอาหารของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

4.ควรวิจัยเรื่องการปรับปรุงแก้ไขการใช้จ่ายเงินในการบริหารโครงการอาหารกลางวันของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

References

- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา*. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก : <http://www.obecschoollunch.com/2018/03/17>
- ชัยครุฑ สุพรรณ. (2563). *รูปแบบการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเอกชน ใน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- เพ็ญพันธ์ จัตุรภัทร์. (2558). *การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบ้านกองแขกจังหวัดเชียงใหม่ที่สอดคล้องกับแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. *การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ. (2557). *โภชนาการเด็ก เรื่องไม่เล็กที่ต้องสนใจ*. ใน พัทธรา เอี่ยมกิจการ (บ.ก.), พัฒนาการเด็กปฐมวัยรากแก้วแห่งชีวิต: การประชุมวิชาการ อภิวัตน์การเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย (หน้า 16-20). กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สายพิน แก้วงามประเสริฐ. (2562). *ปัญหาอาหารกลางวันและนมโรงเรียน*. มติชนออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 6 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.mathichon.co.th/article/news>
- สุพัทธา สิมมาลา. (2562). *การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันนักเรียนตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดุสิต*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสมอ สร้อยคำ. (2560). *การพัฒนาแบบการบริหารโครงการอาหารกลางวันเพื่อความยั่งยืนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

Management of school learning resources expands educational opportunities in San
Kamphaeng District. Under the jurisdiction of the Chiang Mai Primary Educational
Service Area Office 1

กมลวรรณ ธุระการ Kamonwan Thurakan
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk
เสกชัย ชมภูษ Sekchai Chompoonuch
จันทรฉาย ยมสูงเนิน Janchai Yomsungnern
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-chiang mai university
g653302010@northcm.ac.th

Received 2024/03/12

Revised 2024/08/16

Accepted 2024/08/25

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษา รวมจำนวนทั้งหมด 101 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ตรวจสอบโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าความเชื่อมั่น 0.78 และแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1) การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า 1) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 2) ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการประเมินผล

การบริหารแหล่งเรียนรู้ 5) ด้านการตรวจสอบ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า 1) การวางแผน กำหนดนโยบายที่ชัดเจนจากหลักสูตรและเป้าหมายที่ชัดเจน 2) การดำเนินการ จัดตั้งคณะกรรมการ, จัดอบรม, และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ 3) การตรวจสอบและติดตาม แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมิน, จัดทำรายงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน 4) การประเมินผล กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหาร 5) การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกมีบทบาท และระดมทรัพยากรสนับสนุนจากภาคเอกชน 6) การพัฒนา สนับสนุนการพัฒนา ระบบอินเทอร์เน็ตและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์

คำสำคัญ : การบริหารแหล่งเรียนรู้, โรงเรียนขยายโอกาส.

Abstract

This research aimed to 1) study the management of learning resources of schools expanding educational opportunities in San Kamphaeng District, under the Office of the Primary Educational Service Area 1 , Chiang Mai, and 2) study the management guidelines of learning resources of schools expanding educational opportunities in San Kamphaeng District, under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Chiang Mai. The research method was a mixed-method research. The population used in the research were school administrators, teachers, and school board chairmen, totaling 101 persons, and 5 qualified persons for interviews, who were specifically selected. The research instruments were questionnaires, which were tested by the alpha coefficient method, with a reliability of 0.78, and interview forms, using content analysis. The statistics used for data analysis were percentages, means, and standard deviations.

The research results found that:

1) The principle of participation, 2) the planning of learning resource management, 3) the implementation of learning resource management, 4) the evaluation of learning resource management, and 5) the inspection and monitoring of learning resource management. Overall, it is at a high level in all aspects, respectively.

2) The development guidelines for learning resource management of schools expanding educational opportunities in San Kamphaeng District, under the Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Mai Area 1 , found that 1) planning, setting clear policies from the curriculum and clear goals 2) implementation, establishing committees, organizing training, and allocating sufficient budget 3) inspection and monitoring, appointing committees to supervise, monitor, and evaluate, preparing reports, and disseminating the results of operations 4) evaluation, supervision, monitoring, and evaluation of management 5) participation, giving opportunities for external agencies to play a role, and mobilizing funds to support from the private sector 6) development, supporting the development of the internet system and the use of technology in teaching and learning management to cover all areas, resulting in students learning through online media

Keywords: Learning Resource Management, Schools Expanding Educational Opportunities.

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 ซึ่งมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การจัดการและปรับระบบการบริหารจัดการผู้เรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญในปัจจุบัน วิสัยทัศน์ในการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และคุณธรรมในการจัดการศึกษาให้ทุกคนมีโอกาสรู้และได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมถึงการกระจายอำนาจการบริหารจัดการเรียนรู้สู่สถานศึกษา เขตพื้นที่และองค์กรในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทุกช่วงวัยโดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, พ.ศ. 2566–2570)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางในการจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 โดยหลักการจัดการศึกษา ข้อที่ 1 กำหนดให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการได้รับโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งมีความพร้อมในการทำงานตามความสนใจและความต้องการของตลาดแรงงาน ข้อที่ 3 เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยมีพันธกิจที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, พ.ศ. 2560–2579) ทั้งนี้ คณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายใน โดยเน้นมาตรฐานที่ 3 ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่น โดยการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, พ.ศ. 2560–2570) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2563–2565 เพื่อเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2580 โดยกำหนดนโยบายและจุดเน้นยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมุ่งมั่นและทุ่มเท (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2563–2565, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1)

การบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญในการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนอย่างเต็มที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (อ้างถึงใน กมลพร ภูมิพล, พ.ศ. 2564:106) ดังนั้น จากการศึกษาเอกสารรายงานการดำเนินงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีปัญหาด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เช่น ขาดการวางแผนการจัดและส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบ ขาดการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้บางแห่งขาดการเข้าใช้ เช่น แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แหล่งการเรียนรู้ที่เน้นอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ยังขาดงบประมาณในการจัดแหล่งเรียนรู้ ขาดการกำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ และขาดอุปกรณ์เทคโนโลยี (ผลการรายงานการดำเนินงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปี พ.ศ. 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เพื่อพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารแหล่งเรียนรู้ของขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า การศึกษาแบ่งออกเป็น 6 ด้าน 1) ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ 2) ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการประเมินผลกรณำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ 5) ด้านหลักการมีส่วนร่วม และ 6) ด้านระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 91 คน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 101 คน โดยคัดเลือกจากประชากรทั้งหมด และผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ฉบับที่ 1. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 แบ่งเป็น 3 ตอน มีเนื้อหาและรูปแบบ แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีเนื้อหาและรูปแบบ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ /อายุ/ ตำแหน่ง /วุฒิการศึกษา / ประสบการณ์ทำงาน เป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่จาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ 1.ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ 2.ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ 3.ด้านการตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ 4.ด้านการสรุป และรายงานผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ 5.ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม 6.ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารแหล่งเรียนรู้

ฉบับที่ 2. เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล / ตำแหน่ง / สถานที่ทำงาน / วันเวลาที่ทำการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ซึ่งขั้นตอนการสัมภาษณ์จะดำเนินการหลังจากเก็บข้อมูลชุดแรกและวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ขั้นตอนเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1) การทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยเทคนิค IOC (Index of Item-objective Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป

2) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) หรือความสอดคล้องภายในด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าแอลฟาดังแต่ 0.5 ขึ้นไป

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิและมีความสมบูรณ์นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพงในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นรายด้าน ดังนี้

การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	ระดับปฏิบัติ		ผล
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
1.ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้	4.34	0.62	มาก
2.ด้านการดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้	4.29	0.52	มาก
3.ด้านการตรวจสอบ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้	4.27	0.63	มาก
4.ด้านการประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้	4.28	0.51	มาก
5.ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.44	0.51	มาก
6.ด้านระบบเทคโนโลยีการบริหารแหล่งเรียนรู้	4.27	0.56	มาก
รวม	4.32	0.56	มาก

ตารางที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก) รองลงมาคือ ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ด้านการดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้ ด้านการประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับและด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ ด้านการตรวจสอบ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้และด้านระบบเทคโนโลยีการบริหารแหล่งเรียนรู้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนากำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากหลักสูตร สถานศึกษา กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วางแผนการทำงานอย่างมีระบบจัดทำแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และมีการประสานกับทีมงาน เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง กำหนดการประชุมจัดทำแผนและปฏิทินการดำเนินงาน อย่างชัดเจนในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

ด้านการดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้ตรงตามความสามารถและความถนัด จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่บุคลากร ทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาจัดสรรด้านงบประมาณในแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ให้เพียงพอทั้งจากภาครัฐและเอกชน มีการประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อระดมทรัพยากร ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อจัดหาทรัพยากรวัสดุ ครุภัณฑ์ให้ เพียงพอ เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ด้านการตรวจสอบ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนาจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นในการบริหารงาน กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศติดตาม และประเมินการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ ประชุมติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระยะเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าและปัญหาในการดำเนินงาน และร่วมกันแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ และหาแนวทางในการพัฒนา จัดทำรายงานการดำเนินงานบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานต่อสาธารณชน นำผลการ ประเมินมาวางแผนพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขในการดำเนินงานครั้งต่อไป

ด้านการประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนาประชุมสรุปขั้นตอนที่ทำให้ทราบถึงกระบวนการทำงาน ตั้งแต่วางแผน ดำเนินงาน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกฝ่ายมีการร่วมมือกันจัดทำหลักสูตร โครงการในกิจกรรมต่างๆเพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดการประเมินผลความพอใจของโครงการ/กิจกรรม จากนั้นนำมาวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข

ด้านหลักการมีส่วนร่วม มีแนวทางการพัฒนากำหนดหลักสูตรสถานศึกษา เป้าหมายและยุทธศาสตร์ในสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการอบรม และพัฒนาครูผู้สอนโดยการประเมินตามมาตรฐานของสถานศึกษา โดยให้หน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดทิศทางของสถานศึกษา สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสัมพันธ์งานของโรงเรียน งานของชุมชน ตามโอกาสที่เอื้ออำนวยหรือร่วมกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมปลูกต้นไม้ กิจกรรมทำความสะอาดวัด การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน และเป็นต้น ร่วมปรึกษากับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนอาจจะ ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเพียงพอ

ด้านระบบเทคโนโลยีการบริหารแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนาส่งเสริมไปยังเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อขอสนับสนุนระบบอินเทอร์เน็ตและจัดให้มีวิธีการสอน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อในการสอน ลดปัญหาการขาดแคลนครู เลือกใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ดี มีความเร็วสูง และส่งสัญญาณครอบคลุมทุกอาคารเรียน เสริมสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยีเครื่องมือและแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีการจัดระบบอินเทอร์เน็ตของสถานศึกษาให้มีการรับสัญญาณที่ดี ส่งผลให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เรียนรู้ได้เร็วขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร คณะครูได้กำหนด นโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงานการบริหารแหล่งเรียนรู้ ซึ่งได้แต่งตั้งคณะทำงานอย่างชัดเจนและทำงานเป็นระบบ วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้แก่บุคลากร ครูและผู้เกี่ยวข้องในการบริหารแหล่งเรียนรู้จัดทำระบบ รวบรวม ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ กุญแจรติ แดงสีดา (2563:72-73) พบว่า ด้านการวางแผน อยู่ใน ระดับมาก อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม มีการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ในการจัดแหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจนและครูจัดโครงการ และกิจกรรมที่ใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

ด้านการดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้ อาจเป็นเพราะว่า ปฏิบัติงานตามขั้นตอน แผนงานที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ อบรม สัมมนาให้ความรู้แก่คณะครูและบุคลากรเกี่ยวกับ วิธีการใช้ ระเบียบ มารยาท และข้อควรปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้แต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบในการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้สามารถใช้ได้อย่างพอเพียงมีประสิทธิภาพอำนวยความสะดวกในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ ไชยง สามะ (2563:67) พบว่า ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับ มาก อาจเนื่องมาจากมีการวางแผนการใช้แหล่ง เรียนรู้ชนิดต่าง ๆ ล่วงหน้า ในระยะยาว ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ประเภท ห้องปฏิบัติการพิเศษ ประเมินการใช้งานแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนว่าตรงตามวัตถุประสงค์การใช้งาน หรือไม่อย่างไร และ ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคเรียนมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการแหล่งเรียนรู้ ต่อคณะบริหารงาน

ด้านการตรวจสอบ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ อาจเป็นเพราะว่า มีการกำหนดวิธีการ และเครื่องมือประเมินผลการดำเนินการ การสร้างการพัฒนาและใช้แหล่งมีประชุมติดตามผลการ ดำเนินงานอย่างเป็นระยะเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าและปัญหาในการดำเนินงาน และร่วมกัน แก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ เสริมสร้างการดำเนินงานให้ราบรื่นยิ่งขึ้น สำนวความ คิดเห็นของบุคลากร ผู้เรียน และผู้ปกครองต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สอดคล้องกับ กรกนก พุด น้อย (2564:107) พบว่า ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับ มาก อาจ เนื่องมาจาก ผู้บริหารสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในและ นอก โรงเรียน มีการจัดการวางแผนอย่างเป็นระบบตามหลักกระบวนการบริหารตาม วงจรเดมมิง (Dem- ing cycle: PDCA) 1) การวางแผน 2) ขั้นการดำเนินงาน สร้างและพัฒนา แหล่งการเรียนรู้ 3) ตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม และ 4) การสรุปและรายงานผลการ สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ด้านการประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ อาจเป็นเพราะว่า ประชุมสรุปขั้นตอนที่ทำให้ทราบถึงกระบวนการทำงาน ตั้งแต่วางแผน ดำเนินงาน กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกฝ่ายมีการร่วมมือกันจัดทำหลักสูตร โครงการในกิจกรรมต่างๆเพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดการประเมินผลความพอใจของโครงการ/กิจกรรม จากนั้นนำมาวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข สอดคล้องกับ สาวิตรี บุญพันธ์ (2563: 67) แนวทางการบริหารการจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เขตอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิษฐ์เขต 1 มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมแสดงความ คิดเห็น มีการจัดประชุมชี้แจงให้บุคลากรรับทราบเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้

ด้านหลักการมีส่วนร่วม อาจเป็นเพราะว่า มีการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา เป้าหมายและ ยุทธศาสตร์ในสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการอบรม และพัฒนาครูผู้สอนโดยการประเมินตามมาตรฐานของสถานศึกษา โดยให้หน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วม กำหนดทิศทางของสถานศึกษา สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสัมพันธ์งานของโรงเรียน งานของชุมชน ตามโอกาสที่เอื้ออำนวยหรือร่วมกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมปลูกต้นไม้ กิจกรรมทำความสะอาดวัด การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน และเป็นต้น ร่วมปรึกษากับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชน อาจจะ ยังไม่มีความรู้ ความ เข้าใจเพียงพอ เช่น สารสนเทศและเทคโนโลยีประจำตำบล ศูนย์ผลิตภัณฑ์อาชีพ ทิศทางการ พัฒนาชุมชน การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เกษตรปลอดสารพิษ ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง สังคมอยู่เย็นเป็นสุขโดยอาจทำในลักษณะการเสวนากลุ่มเพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง จะทำให้ชุมชน เห็นคุณค่าของโรงเรียน และสร้าง ศรัทธาให้เกิดขึ้นกับโรงเรียน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียน ผู้เรียน โดยเชิญผู้นำชุมชน เช่น พระภิกษุ ผู้ปกครอง นักเรียน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ฯลฯ มาร่วมปรึกษาหารือ เพื่อหา แนวทางในการ ปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับ จารุวัชร เคนพันศรี (2563:97) พบว่า หลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก อาจเนื่องมาจาก มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกับ ปริมาณงานตามภารกิจของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการนิเทศติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ด้านระบบเทคโนโลยีการบริหารแหล่งเรียนรู้ อาจเป็นเพราะว่า ส่งเรื่องไปยังเขตพื้นที่ การศึกษา เพื่อขอสนับสนุนระบบอินเทอร์เน็ตและจัดให้มีวิธีการสอน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็น สื่อในการสอน ลดปัญหาการขาดแคลนครู เลือกใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ดี มีความเร็วสูง และ ส่งสัญญาณครอบคลุมทุกอาคารเรียน เสริมสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยีเครื่องมือและ แหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีการจัดระบบอินเทอร์เน็ตของสถานศึกษาให้มีการรับสัญญาณที่ดี ส่งผลให้ ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เรียนรู้ได้เร็วขึ้น สอดคล้องกับ ชริสา พรหมรังษี (2557:108)

พบว่า ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจเนื่องมา จากบุคลากรทางการบริหารในสถานศึกษา มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา

อภิปรายผลวิจัยข้อที่ 2. แนวทางการพัฒนาบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า

ด้านการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ ระดมทรัพยากรจากภาคเอกชน จัดสรรงบประมาณในการบริหารแหล่งเรียนรู้บรรจุในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นระบบ ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้วางแผนร่วมกันกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจนและปฏิบัติในทางเดียวกัน สอดคล้องกับ ชฎาพร พลกุล (2565:167) พบว่า ควรวางแผนร่วมกันกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจนและปฏิบัติในทางเดียวกัน มีการจัดประชุมครูและบุคลากรในโรงเรียนให้มีการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของการจัดประชุมกลุ่มใหญ่ ซึ่งจะมีการจัดการประชุมทุกเดือนให้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และการจัดประชุมกลุ่มย่อย โดยทางโรงเรียนได้จัดให้เป็นการประชุมในลักษณะของการ PLC เป็นต้น

ด้านการดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้ พัฒนาระบบสารสนเทศของโรงเรียนให้ทันสมัยถูกต้อง เป็นปัจจุบัน จัดทำ Master Plan ของโรงเรียนให้ชัดเจนระบุแหล่งเรียนรู้ แต่งตั้งคณะทำงานบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน สอดคล้องกับ จารุวัชร เคนพันศรี (2563:196) พบว่า สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะทำงานบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน เพื่อให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาประจำปี

ด้านการตรวจสอบ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ นิเทศ ตรวจสอบ ทบทวน กำกับ ติดตาม อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง กำหนดเครื่องมือ วิธีการ ในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจนถูกต้องและเชื่อถือได้ กำหนดปฏิทินการออกนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบการใช้แหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ สาวิตรี บุญยพันธ์ (2563:115) พบว่า ควรกำหนดเครื่องมือ วิธีการ ในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน ถูกต้องและเชื่อถือได้

ด้านการประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์กระจายข่าวสาร เผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ให้บุคลากรในหน่วยงานหรือประชาชนในการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดวิเคราะห์หาสาเหตุในการตรวจสอบหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการบริหารแหล่งเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน จัดกิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำแหล่งเรียนรู้ไปในสถานศึกษา สอดคล้องกับ ไชนุง สามะ (2563:85) พบว่า ควรกำกับ ติดตาม ประเมินแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและ

ภายนอกสถานศึกษา วิเคราะห์สาเหตุในการตรวจสอบหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาพัฒนาจุดด้อย

ด้านการมีส่วนร่วม สถานศึกษา ครูและชุมชนร่วมกันในการ รับฟังปัญหา ข้อผิดพลาด และข้อเสนอแนะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารแหล่งเรียนรู้ นำหลักการและวิธีพัฒนาใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารแบบมีส่วนร่วม จัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและชุมชน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน เพื่อหาแนวทางปรับปรุง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานในบริหารแหล่งเรียนรู้ ให้ร่วมกันรับผิดชอบและออกความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผลการทำงานมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ชุดิมาพร เขาวนไว (2562: 72) พบว่า การจัดให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในชั้นเรียน การจัดบรรยาย ภาศของห้องเรียน การเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมาประเมินและร่วมกันแสดงความคิดเห็นเรื่องการ จัดบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

ด้านระบบเทคโนโลยีการบริหารแหล่งเรียนรู้ จัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ แยกข้อมูลที่เกี่ยวข้องในระบบงานต่าง ๆ ระบบที่ใช้ต้องถูกต้องเชื่อถือได้ และเป็นมาตรฐานเดียวกันและมีการ กำหนดระบบความปลอดภัยของข้อมูลเพื่อป้องกันข้อมูลสูญหายและถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาระบบเทคโนโลยีของโรงเรียนให้ทันสมัย เพียงพอต่อการรับบริการของครู และนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ จัดอบรม ส่งเสริม สนับสนุน ผู้รับผิดชอบให้มีความรู้สอดคล้องกับงาน และสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่แท้จริง และ ใช้ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ขนิษฐา กาทัง. (2564:81-82) พบว่า มีการนำเทคโนโลยีไปใช้ได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดเวลา สามารถลดเวลาในการ เรียนรู้จากภายในห้องเรียนและเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ผ่านการใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มี คุณภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ที่มาสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารแหล่งเรียนรู้ของขยายโอกาสทางการศึกษา

การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากหลักสูตร สถานศึกษา กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วางแผนการทำงานอย่างมีระบบจัดทำแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ให้ตรงตามความสามารถ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่บุคลากร ทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ จัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นในการบริหารงาน กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ติดตาม และประเมินการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ มีการประชุม กำกับ ติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษา ให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกฝ่ายมีการร่วมมือกันจัดทำหลักสูตร มี การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา เป้าหมายและยุทธศาสตร์ในสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการอบรม และพัฒนาครูผู้สอนโดยการประเมินตามมาตรฐานของสถานศึกษา โดยให้หน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดทิศทางของสถานศึกษา สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสัมพันธ์งานของโรงเรียน งานของชุมชน ขอสนับสนุนระบบอินเทอร์เน็ตและจัดให้มีวิธีการสอน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อในการสอน ลดปัญหาการขาดแคลนครู เลือกใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ดี

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ทำให้ทราบข้อมูลการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ที่ได้รับการศึกษาและประเมิน ทำให้ทราบถึงปัญหา ข้อเสนอแนะ และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) โรงเรียนควรมี การจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนให้เป็นระบบ ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้และปฏิบัติในทางเดียวกัน
- 2) โรงเรียนควร มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำผลจากการนิเทศ กำกับ ติดตามมาปรับปรุง และพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษา
- 3) โรงเรียนควร จัดอบรม ส่งเสริม สนับสนุนผู้รับผิดชอบให้มีความรู้สอดคล้องกับงาน และสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่แท้จริง และใช้ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
- 2) ควรศึกษา เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
- 3) ควรศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการใช้หลักการมีส่วนร่วม ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

References

- กนกน ก พุดน้อย. (2564). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- กมลพร ภูมิพล. (2562). แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์ หลักสูตร*

ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

กู้เกียรติ แดงสีดา. (2563). ยุคดิจิทัลกับแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ชนิษฐา กาตั้ง. (2561). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ชุติมาพร เซวณไว. (2562). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1. ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2566. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1.

การเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบล หนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

The Strengthening of Happiness at Work with Buddhist Integration for the Personnel of Nongyoung Subdistrict Municipality, Wiangnonglong District, Lamphun Province

วารุณี ทุนอินทร์ Miss Warunee Tunin

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University
waru2722@gmail.com

Received 2024/04/20

Revised 2024/07/02

Accepted 2024/07/25

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระ 5 กับการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง และ 3) เสนอแนวทางการเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประชากร คือ บุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง จำนวน 77 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่า IOC มากกว่า 0.8 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.974 และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถิติพรรณนา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระ 5 กับการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากร พบว่า หลักพระ 5 กับการเสริมสร้างความสุขในการทำงาน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง
- 3) แนวทางการเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาล พบว่า 1.สัทธาพละ เสริมสร้างให้บุคลากรรัก ศรัทธา รู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร มุ่งสู่เป้าหมายในการทำงานร่วมกัน 2.วิริยพละ เสริมสร้างให้บุคลากรเพียรทำงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน 3.สติพละ เสริมสร้างให้บุคลากรระลึกในบทบาทหน้าที่ ทบทวน พัฒนาตนเอง 4.สมาธิพละ เสริมสร้างให้บุคลากรมุ่งมั่นในการทำงาน จัดลำดับความสำคัญของงาน มุ่งประโยชน์ของประชาชน

เป็นสำคัญ 5.ปัญญาพละ เสริมสร้างให้บุคลากรมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ถอดบทเรียนการทำงาน นำไปสู่องค์กรแห่งการพัฒนาและองค์กรแห่งความสุขไปพร้อมกัน

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, ความสุขในการทำงาน, พุทธบูรณาการ

Abstract

The objectives of this thesis are: 1) to study the happiness level at work of Nongyoung Subdistrict Municipality personnel, Wiangnonglong District, Lamphun Province 2) to study the relationship between Bala 5 and the strengthening of happiness at work of Nongyoung Subdistrict Municipality personnel 3) to propose guidelines for strengthening of happiness at work with Buddhist integration of Nongyoung Subdistrict Municipality personnel. This is a mixed method research. The population (N=77) is Nongyoung Subdistrict Municipality personnel. Tools are questionnaire and in-depth interviews approved by specialists with IOC >0.8 and a confidence value of 0.974, 10 key informants. The data analysis used descriptive and Pearson correlation coefficient analysis according to the research objectives.

The findings of this research are as follows:

1) Level of happiness at work of Nongyoung Subdistrict Municipality personnel, the overall level was at a high level.

2) The relationship between Bala 5 and the strengthening of happiness at work of Nongyoung Subdistrict Municipality personnel, found that Bala 5 enhance happiness at work. Overall, there is a positive relationship at a moderate level.

3. Guidelines for strengthening of happiness at work with Buddhist integration of Nongyoung Subdistrict Municipality personnel, found that: 1) Saddhā-bala: strengthening personnel to have love, faith, and a feeling of ownership in the organization which will lead to the goal of working together 2) Viriya-bala: strengthening personnel diligent in working to meet the needs of the people 3) Sati-bala: strengthening personnel to be conscious about roles and responsibilities in work, review, and improve oneself 4) Samādhi-bala: strengthening personnel's determination to work successfully, ability to prioritize tasks and work with the focus on the benefit of the people as the main focus 5) Paññā-bala: strengthening personnel to learn all the time, able to take lessons learned from work as well as leading to a happy organization and a development organization.

Keywords: Strengthening, Happiness at Work, Buddhist Integration

บทนำ

การทำงานเป็นสิ่งที่สำคัญต่อชีวิตของมนุษย์ ใช้เวลาอย่างน้อยหนึ่งในสามของช่วงชีวิตมนุษย์ ในปัจจุบันสามารถแบ่งกลุ่มคนทำงานได้อยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนทำงานในภาครัฐและกลุ่มคนทำงานในภาคเอกชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ และสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนถือเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีขึ้น ความสุขในการทำงานของคนในองค์กรมีความสำคัญต่อการทำงานและองค์กรอย่างแท้จริง (ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2555) ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ประเทศไทยมักพบปัญหาความเครียด การฆ่าตัวตาย กับปัญหากลุ่มคนวัยแรงงาน ซึ่งเห็นได้ชัดจากข้อมูลสายด่วนสุขภาพจิต 1323 เมื่อเดือน มกราคม 2566 พบวัยแรงงานอายุ 20-59 ปี ขอรับบริการเรื่องความเครียด วิตกกังวล ไม่มีความสุขในการทำงาน สูงอันดับ 1 กว่า 5,989 สายจากทั้งหมด 8,009 สาย สะท้อนความต้องการวิธีจัดการกับปัญหาสุขภาพจิต กลุ่มแรงงานจึงต้องได้รับการดูแลสุขภาวะทุกมิติอย่างจริงจัง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2566)

ประเทศไทยมีระบอบราชการที่ถือเป็นกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน และขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลในฐานะฝ่ายบริหาร ของประเทศโดยมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศและตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยมีโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2553, 2534 : 1) องค์กรภาครัฐถือเป็นองค์กรที่มีลักษณะการบริหารจัดการที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการปกครองหรือสายบังคับบัญชา รวมถึงระบบการบริหารงานและวัฒนธรรมในการทำงานขององค์กรภาครัฐก็มีลักษณะเฉพาะ ถือเป็นองค์กรที่มีภารกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ การทำงานถูกออกแบบให้ตอบสนองต่อความต้องการของสาธารณะ ชุมชนและสังคม (ยุพวรรณ ทองตะนูนาม และคณะ, 2558 : 53) เนื่องจากระบบราชการไทยเน้นการทำงานแบบกระบวนการมากกว่าผลสำเร็จในงาน ปัญหาระบบอุปถัมภ์ ปัญหาการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่ หรือ ตำแหน่งสูงกับตำแหน่งที่ต่ำกว่า ฯลฯ ส่งผลกระทบต่อบุคลากรในบางคนหรือบางตำแหน่ง เช่น ปริมาณงานที่มากเกินไปจนเกิดภาวะงานล้นคน ทำให้บุคลากรต้องรับผิดชอบงานที่เพิ่มมากขึ้น ขาดทักษะความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน มีการเกี่ยงงาน และส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงานในที่สุด และหากสะสมไว้เป็นระยะเวลานาน ก็จะทำให้เกิดความเครียด ไม่มีความสุขในการทำงาน ภาวะสมองไหล ภาวะหมดไฟในการทำงาน ส่งผลให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้

จากการสังเคราะห์ปัญหาในการทำงานตามการประเมินผลการควบคุมภายในของเทศบาลตำบลหนองยวง บุคลากรสังกัดเทศบาลตำบลหนองยวง มีความเครียด ขาดความสุขในการปฏิบัติงานในระดับมากน้อยแตกต่างกันไป เนื่องจากต้องปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการประชาชน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม ทั้งนโยบายในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นผลทำให้พนักงานต้องปรับตัวเพื่อสนองต่อนโยบายต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับข้อระเบียบ กฎหมาย ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งมักมีการเปลี่ยนแปลงในบ่อยครั้ง ปัญหาการส่งงานที่ล่าช้า ไม่ชัดเจน และไม่ตรงกับตำแหน่งหน้าที่ ปัญหาการทำงานล่าช้า

ผู้วิจัยซึ่งเป็นหนึ่งในฐานะบุคลากรของเทศบาลตำบลหนองยวง มองเห็นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากร และพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งความสุข โดยการนำหลักผล 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยกำลังที่เป็นใหญ่ในกิจของตน มาเป็นพลังในการขับเคลื่อนการดำรงชีวิตในการทำงานของบุคลากร และแนวคิดสุข 5 มิติ (MapHR) ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะมาช่วยเสริมสร้างการบริหารจัดการองค์กรให้มีคุณภาพเป็นองค์กรแห่งการพัฒนาและองค์กรแห่งความสุขไปพร้อมกัน ฉะนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างสมดุลชีวิตในการทำงานและชีวิตครอบครัวให้กับบุคลากรในองค์กร อันจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันได้อย่างเป็นปกติสุข จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
- 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 5 กับการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
- 3) เสนอแนวทางการเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศึกษาการเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ รายละเอียดดังนี้

ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1) ประชากร (N=77) คือ บุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวงทั้งหมด รวมจำนวน 77 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง จำนวน 10 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย

1) การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มประชากร จำนวน 77 คน ซึ่งแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสุขในการทำงานตามหลักพระ 5 จำนวน 25 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการเสริมสร้างความสุขในการทำงาน ตามแนวคิด สุข 5 มิติ (MapHR) จำนวน 25 ข้อ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีค่า IOC มากกว่า 0.8 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.974

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง โดยยึดหลัก แนวคิดสุข 5 มิติ และตอนที่ 3 แนวทางการเสริมสร้างความสุขในการทำงานตามหลักพระ 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา สถิติอนุมาณ วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

2) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 5 กับ การเสริมสร้างความสุขในการทำงาน ของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson, s Product Moment Correlation Coefficient)						
ตัวแปร	สัทธิพล	วิริยะพล	สติพล	สมาธิพล	ปัญญาพล	พละ๕
มิติที่ 1 สุขด้วยการจัดการ	.462**	.191**	.120**	.297**	.436**	.376**
มิติที่ 2 สุขด้วยบรรยากาศ ในที่ทำงาน	.484**	.270**	.275**	.403**	.544**	.492**
มิติที่ 3 สุขด้วยกระบวนการ สร้างสุขในองค์กร	.421**	.269**	.278**	.424**	.552**	.484**
มิติที่ 4 สุขด้วยสุขภาพกายใจ	.421**	.269**	.278**	.424**	.552**	.484**
มิติที่ 5 สุขด้วยผลลัพธ์องค์กร	.455**	.191**	.169**	.290**	.450**	.388**
รวม	.501**	.261**	.243**	.403**	.560**	.490**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 5 กับ การเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=.490^{**}$) โดยแยกเป็นรายด้านดังนี้

หลักผล 5 ด้านสัทธิพล กับ การเสริมสร้างความสุขในการทำงาน แนวคิด สุข 5 มิติ ของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=.501^{**}$)

หลักผล 5 ด้านวิริยะพล กับ การเสริมสร้างความสุขในการทำงาน แนวคิด สุข 5 มิติ ของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ($r=.261^{**}$)

หลักผล 5 ด้านสติพล กับ การเสริมสร้างความสุขในการทำงาน แนวคิด สุข 5 มิติ ของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ($r=.243^{**}$)

หลักผล 5 ด้านสมาธิพละ กับการเสริมสร้างความสุขในการทำงาน แนวคิด สุข 5 มิติ ของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=.403^{**}$)

หลักผล 5 ด้านปัญญาพละ กับการเสริมสร้างความสุขในการทำงาน แนวคิด สุข 5 มิติ ของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=.560^{**}$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากร ด้วยหลักผล 5 ดังนี้ 1.สัทธาพละ เสริมสร้างให้บุคลากรรัก ศรัทธา รู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร เพื่อเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน 2.วิริยะพละ เสริมสร้างให้บุคลากรเพียรพยายามในการทำงานเพื่อประชาชน 3.สติพละ เสริมสร้างให้บุคลากรระลึกละเมอถึงบทบาทหน้าที่ วิเคราะห์ พัฒนาตนเอง 4.สมาธิพละ เสริมสร้างให้บุคลากรมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ จัดลำดับความสำคัญของงาน มุ่งประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ 5.ปัญญาพละ เสริมสร้างให้บุคลากรเรียนรู้ตลอดเวลา แบ่งปัน ถอดบทเรียนการทำงาน ผลการประเมินการปฏิบัติงานขององค์กรผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด นำไปสู่องค์กรแห่งความสุขในทุกมิติ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาระดับความสุขต่อการเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสุขต่อการเสริมสร้างความสุขในการทำงาน แนวคิดสุข 5 มิติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติพบว่า มิติที่ 1 สุขด้วยการจัดการ (M : Management) มิติที่ 2 สุขด้วยบรรยากาศในที่ทำงาน (A : Atmosphere) มิติที่ 3 สุขด้วยกระบวนการสร้างสุข (P : Process) มิติที่ 4 สุขด้วยสุขภาพกายใจ (H : Health) และมิติที่ 5 สุขด้วยผลลัพธ์องค์กร (R : Result) ทุกมิติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิรุฒา ศิริจรรยาพงษ์ (2556) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อความสุขในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง และรายด้านพบว่าด้านการเป็นที่ยอมรับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านความสำเร็จในงาน และด้านความรักในงานมีค่าเฉลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาศรี ชาญสมร (2557) พบว่า 1.ความสุขในการทำงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงานด้านการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น และด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ 2.เปรียบเทียบความสุขในการทำงานของ

ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีเมื่อจำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นูร์ปาชีเยห์ गुणा (2562) พบว่าระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมีความสุข โดยในมิติที่ 5 ครอบครัวดี มีค่าระดับความสุขสูงกว่าด้านอื่น รองลงมาคือ ความสุขมิติที่ 4 จิตวิญญาณดี และความสุขในมิติที่ 8 สุขภาพเงินดี มีค่าระดับความสุขต่ำกว่าด้านอื่น

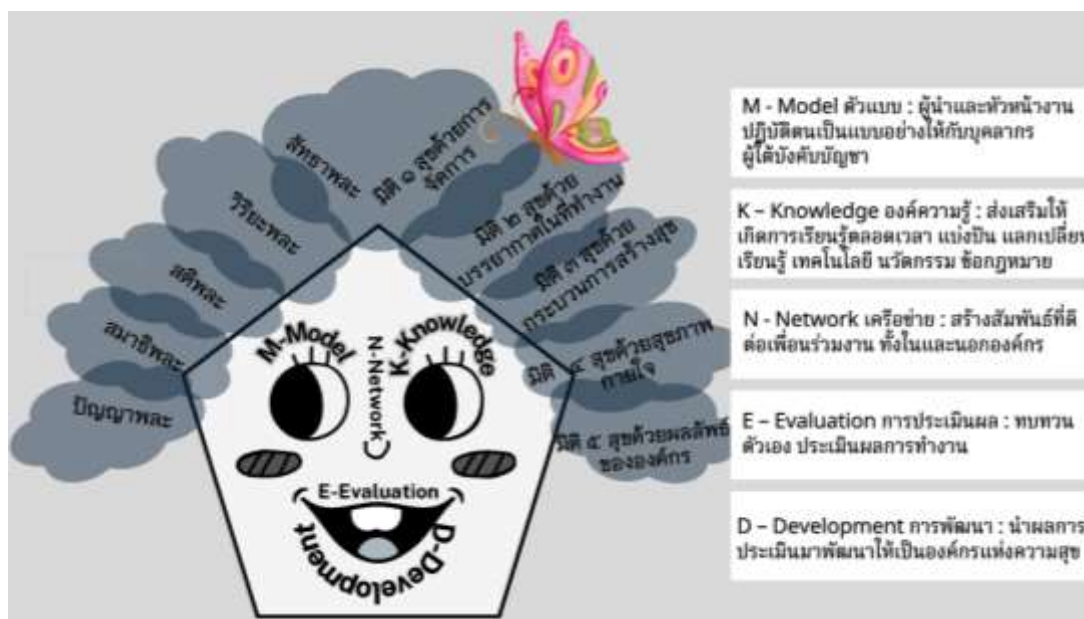
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละ 5 กับ การเสริมสร้างความสุขในการทำงาน (แนวคิดสุข 5 มิติ) ของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ตามหลักพละ 5 คือ 1.สัทธาพละ 2.วิริยะพละ 3.สติพละ 4.สมาธิพละ 5.ปัญญาพละ พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยนรินทร์ ชีรไชยพัฒน์ (2557) พบว่า ปัจจัยพละ 5 และพฤติกรรมด้านคุณธรรม ในมิติของสังคหวัตถุ 4 ในผู้ปฏิบัติกรรมฐานในพุทธศาสนาเถรวาท มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวก สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของความสามารถเชิงปัญญา ในผู้นำเชิงกลยุทธ์ในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทย ได้ร้อยละ 77 และมีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมในมิติของสังคหวัตถุ 4 ในผู้ปฏิบัติกรรมฐานในพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริพร เดชศรี (2561) พบว่า (1) ภายหลังจากใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนกลุ่มทดลองมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และ (2) ภายหลังจากทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมีวินัยในตนเองสูงกว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ แม่ชีวรณัฐ พงศ์ชนะชัย (2560) พบว่าพละ 5 ได้แก่ สัทธาพละ เป็นความเชื่อที่เป็นพลังทำให้เกิดความไม่หวั่นไหว เป็นเครื่องต่อต้านความไร้ศรัทธา เป็นความเชื่อ ในปัญญาตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้า วิริยะพละ เป็นความเพียรที่เป็นพลังทำให้เกิดความไม่หวั่นไหวและต่อต้านความเกียจคร้าน เพื่อละอกุศลธรรม เพื่อให้กุศลธรรมเกิด สติพละ เป็นความระลึกได้ เป็นพลังในการต่อต้านความประมาท เป็นผู้มีสติครองตัวที่เที่ยวยิ่ง สามารถระลึกนึกทวนถึงกิจที่ทำ คำที่พูดได้แม้ระยะเวลาจะล่วงผ่านมานานแล้ว สมาธิพละ เป็นความตั้งจิตมั่นไม่ฟุ้งซ่าน มีจิตสงบจากกามและอกุศลธรรมแล้วตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว และปัญญาพละ เป็นความรู้ทั่วชัดต่อต้านความไม่รู้และความหลง เป็นผู้ที่มีปัญญาพิจารณา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการประยุกต์ตามหลักพละ 5 กับ การเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการ ของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง การสนับสนุนหลักธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความสุขในการทำงาน ดังจะเห็นได้ว่า การเสริมสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากรในองค์กร นั้นจะต้องเริ่มจากมีความศรัทธา เชื่อมมั่นในองค์กร เพื่อไปสู่เป้าหมายการทำงานร่วมกัน มีวิริยะ ความพากเพียรพยายามในการทำงานให้สำเร็จ มีสติ

ตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการทำงานเพื่อประชาชน มีสมาธิ ตั้งมั่นในการทำงานให้อยู่บนฐานของระเบียบกฎหมาย หลักธรรมาภิบาล และระยะเวลา มีปัญญา ที่รอบรู้เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น ผ่านเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินองค์กรทุกมิติ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับภาวะของผู้บังคับการที่ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารองค์กร และต้องมีการกระตุ้นบุคลากรอย่างสม่ำเสมอด้วยการสร้างแรงจูงใจในการทำงานมีสวัสดิการที่ดี สร้างสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัว และชีวิตในการทำงาน เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย คือบุคลากร และองค์กร ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เกิดเป็นความสุขในการทำงาน เป็นองค์กรแห่งการพัฒนาและองค์กรแห่งความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัส ธรรมสาโรรัชต์ (2565) พบว่า หลักพละธรรม เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ บุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐนั้นได้ปฏิบัติงานดีขึ้น คือ การปฏิบัติงานด้วยความเชื่อมั่น การปฏิบัติงานด้วยความเพียร การมีสติเพื่อเป็นการพัฒนาตนเองในทางที่ดี การปฏิบัติงานอย่างมีสมาธิ มีความตั้งมั่นหรือมีความมั่นคงเมื่อพบเจอปัญหา และมีการปฏิบัติงานอย่างผู้มีความรอบรู้ คอยศึกษาหาความรู้ตลอดเวลาเพื่อที่จะได้นำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานในองค์กร โดยการบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวนี้ ต้องประกอบด้วย ดังนี้ คือ “สร้างความเชื่อแบบมีหลักการ” “พัฒนางานด้วยความเพียรพยายาม” “คอยเป็นผู้ปฏิบัติตามอย่างมีสติ” “มีจิตใจตั้งมั่นด้วยหลักสมาธิ” “มีทัศนคติที่หมั่นสรรหาความรู้” ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐหทัย นิรัตศัย (2561) พบว่า พละ 5 ธรรมอันเป็นกำลังในการปฏิบัติหรือการทำงาน และเป็นกำลังในการประหารอกุศล สิ่งที่ขวางกั้นต่าง ๆ มี 5 ประการ คือ สัทธา ความเชื่อมั่นว่าเราต้องทำได้ วิริยะ ความเพียรในงานที่ทำอยู่ สติ ความระลึกได้ว่าเราทำหน้าที่อะไร สมาธิ ความตั้งใจมั่นไม่ให้บางอย่างมาแทรกแซง ปัญญา ความรู้ทั่วชัดในหน้าที่ของเรา ธรรมที่เป็นใหญ่ในกิจของตน ที่เรียกว่า อินทรีย์ เพราะ ความหมายว่า เป็นใหญ่ในการกระทำหน้าที่แต่ละอย่าง ๆ ของตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูใบฎีกาเสมอ ธมมวฑฒโน (เปากระโทก) พบว่า การประยุกต์หลักพละ 5 ประการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปเพื่อความรู้ความมีหลักธรรมนำไปใช้ให้มีประโยชน์อย่างยิ่ง ด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ เพื่อให้องค์กรสังคมตำรวจเกิดแนวคิดสร้างสรรค์สร้างสังคมให้เกิดขึ้นด้วยอำนาจศีล สมาธิ ปัญญา มีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่การงานในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่พิทักษ์สันติราษฎร์ ดูแลความสงบเรียบร้อยในสังคม หลักพละ 5 ช่วยให้มีเชื่อมั่นในอาชีพตำรวจ ไม่ให้มีความเกียจคร้านต่อหน้าที่การงาน รมัตถะวังไม่ให้ประมาท มีความตั้งใจมั่น และมีความรอบรู้ในหน้าที่การงานของข้าราชการตำรวจ ดังนั้น หลักพละ 5 จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของข้าราชการตำรวจ คอยประคับประคองให้การปฏิบัติหน้าที่อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างความสุขในการทำงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน” ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และเปิดมุมมองเกี่ยวกับความสุขในการทำงาน ซึ่งเกิดจากความพึงพอใจในการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัวและชีวิตในการทำงานของบุคลากร ที่องค์กรสามารถสร้างให้เป็นองค์กรแห่งการพัฒนาและเป็นองค์กรแห่งความสุขได้ อันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ “คนหรือบุคลากร” ผู้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

แผนภาพ สรุปลองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุปลองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

1) M - Model ตัวแบบ คือ ผู้นำและหัวหน้างาน ต้องกำหนดนโยบายเป้าหมายวัตถุประสงค์ ในการสร้างเสริมความสุขในการทำงานให้ชัดเจน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้กับบุคลากร ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถอยู่ร่วมกันภายใต้วัฒนธรรมองค์กรเดียวกัน อย่างมีความสุข

2) K - Knowledge องค์ความรู้ คือ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา แบ่งปันความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างบุคลากรในองค์กรที่ทั้งคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม ระเบียบกฎหมาย เพื่อความถูกต้อง รวดเร็วในการทำงาน เท้าทันกับความเป็นพลวัตของสังคม

3) N - Network เครือข่าย คือ การสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน และเครือข่ายชุมชน เพื่อบูรณาการสร้างเครือข่ายในการทำงานทั้งในและนอกองค์กร เพื่อให้กระบวนการทำงานมีความราบรื่น สมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร

4) E – Evaluation การประเมินผล คือ การวิเคราะห์ทบทวนตัวเอง การประเมินเพื่อนร่วมงานทั้งในและนอกกอง/ส่วนราชการ การประเมินหัวหน้างาน การประเมินผู้ใต้บังคับบัญชา การประเมินผู้บริหาร การประเมินสมาชิกสภา รวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติงานในภาพรวมของแต่ละส่วนราชการ โดยประเมินรายไตรมาส ผ่านข้อคำถามในระบบออนไลน์ นำผลการดำเนินงานมาสรุปผลรายงานในที่ประชุมของแต่ละระดับงานตามตำแหน่งของบุคลากร เพื่อสะท้อนปัญหาในการทำงาน เกิดจิตสำนึกในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาองค์กรร่วมกัน

5) D – Development การพัฒนา คือ การนำผลการประเมินในทุกมิติมาพัฒนาปรับปรุงโดยการสร้างสรรค์เป็นนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ โครงการ กิจกรรม วัฒนธรรมองค์กรใหม่ ๆ ที่มีความสอดคล้องต่อชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว เพื่อให้บุคลากรทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และผลสัมฤทธิ์ขององค์กร เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการประเมินองค์กรในทุกด้าน นำไปสู่การพัฒนาบุคลากรให้มีความสุขในการทำงาน พัฒนางานให้มีความถูกต้อง โปร่งใส รวดเร็ว และพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพในทุกมิติ

สรุป ข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง ด้วยหลักผล 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยกำลังใจที่เป็นใหญ่ในกิจของตน ที่จะพลังในการขับเคลื่อนแนวทางในการดำรงชีวิตประจำวันในการทำงานของแต่ละบุคคล ได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วย 1.สัทธาผล คือ การเสริมสร้าง ให้บุคลากรมีความรัก ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์กร อันจะนำไปสู่เป้าหมายในการทำงานร่วมกัน 2.วิริยะผล คือ การเสริมสร้างให้บุคลากรมีความเพียรพยายามในการทำงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยการสร้างแรงจูงในการทำงาน 3.สติผล คือ การเสริมสร้างให้บุคลากรพึงระลึกอยู่เสมอ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการทำงาน วิเคราะห์ ทบทวนปรับปรุงตัวเอง จนนำไปสู่การทำงานตามหลักธรรมมาภิบาล 4.สมาธิผล คือ การเสริมสร้างให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ สามารถจัดลำดับความสำคัญของงาน และทำงานโดยมุ่งประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ และ 5.ปัญญาผล คือ การเสริมสร้างให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา สามารถถอดบทเรียนในการทำงาน ตลอดจนนำไปสู่ผลการประเมินการปฏิบัติงานขององค์กรที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เกิดเป็นองค์กรแห่งความสุขและองค์กรแห่งการพัฒนา

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทางการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เทศบาลตำบลหนองยวง ควรมีการกำหนดนโยบายสร้างสุขในองค์กร อย่างเป็นรูปธรรม ให้ความสำคัญทั้งผลสัมฤทธิ์และความสุขของบุคลากรในองค์กร
- 2) เทศบาลตำบลหนองยวง ในบทบาทของผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำควรมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการองค์กรให้มีความเท่าทันกับบริบทสังคมที่มีความเป็นพลวัต นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาสนับสนุนการทำงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและบุคลากรในองค์กรทำงานอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) เทศบาลตำบลหนองยวง ควรมีการปรับวัฒนธรรมองค์กร ให้ไปสู่องค์กรแห่งความสุข สร้างสมดุลในชีวิตครอบครัวและชีวิตการทำงาน ผ่านกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในองค์กร ให้บุคลากรมีความรัก ศรัทธา รู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร นำไปสู่ความเสียสละเพื่อองค์กร การทำงานอย่างเต็มเวลาและความสามารถ ตั้งมั่นในการทำงานเพื่อตอบสนองนโยบายของผู้บริหาร และความต้องการของประชาชน นำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมกัน
- 2) เทศบาลตำบลหนองยวง ควรกำหนดให้แต่ละส่วนราชการ มีการถอดบทเรียนการทำงานหรือการจัดการความรู้ ในภาระงานที่มีความยาก ซับซ้อน เร่งด่วน เพื่อเป็นองค์ความรู้ กระบวนการ หรือคู่มือในการทำงานครั้งต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าด้านงบประมาณ ทรัพยากร เวลา ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงที
- 3) เทศบาลตำบลหนองยวง ควรสนับสนุนให้บุคลากรมีการเรียนรู้ตลอดเวลา แบ่งปันประสบการณ์ ด้านเทคโนโลยี และข้อระเบียบกฎหมาย ให้เท่าทันกับสังคมปัจจุบัน เพื่อยกระดับการทำงาน ระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่ทำงานร่วมกันในองค์กรตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรรค์สร้างกิจกรรมโครงการสร้างสุขผ่านการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มฝ่าย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร และศึกษาหาความสุขในการทำงาน เพื่อนำไปสู่องค์กรแห่งความสุข
- 2) ควรศึกษาหลักธรรมอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางการเสริมสร้างความสุขในการทำงานอย่างเข้าใจง่ายและสามารถยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง
- 3) ควรมีการวิจัยที่เน้นในเรื่องของรูปแบบกิจกรรมหรือกระบวนการสร้างสุขในวิถีต่าง ๆ เพื่อให้ได้ตัวแบบหรือนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

References

- ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2557). *ก้าวไปสู่องค์กรสุขภาวะ ก้าวไปเป็น Happy Workplace*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ชัยรินทร์ อีไรชัยพัฒน์. (2557) การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง พละ 5 และ พฤติกรรมด้านคุณธรรมในมิติของสังคหวัตถุ 4 ของผู้ปฏิบัติกรรมฐานในพุทธศาสนาเถรวาท และความสามารถเชิงปัญญาของผู้นำเชิงกลยุทธ์ในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทย. *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการดุสิตบัณฑิต*. คณะวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ : มหาวิทยาลัย ศรีปทุม.
- ณัฐหทัย นิรัตติย. (2561). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในภาวะการณ์หมดไฟในการทำงาน. *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย.
- นุรปาชียะห์ ภูนา. (2562) ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอ เมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐ ประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประภาศรี ชาญสมร. (2557). การศึกษาความสุขในการทำงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วน จังหวัดชลบุรี. *งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระครูใบฎีกาเสมอ ธรรมมวฑฒโน (เป่ากระโทก). (2556). วิธีการประยุกต์หลักพละ 5 ใน พระพุทธศาสนา เถรวาทเพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ. *วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 11 กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- แม่ชีวรรณ พงศ์ชนะชัย. (2560). ศึกษาพละ 5 ในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วินัส ธรรมสาโรรัชต์. (2565). การบูรณาการหลักพละธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์ (Journal of Interdisciplinary Innovation Review)*. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565)
- วีรญา ศิริจรรยาพงษ์. (2556). ความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในหอผู้ป่วยในโรงพยาบาล รามาธิบดี. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์*. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ศิริพร เดชศรี. (2561). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักธรรมพละ 5 เพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองคอก จังหวัดฉะเชิงเทรา วิทยานิพนธ์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. ศึกษาศาสตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สหธร เพชรวิโรจน์ชัย. (2563). *Workplace Happiness วิธีสร้างความสุขในการทำงานให้ยั่งยืน*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://th.hrnote.asia/tips/workplace-happiness-210708/> [11 กุมภาพันธ์ 2566].
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2566). *ความเครียด-กังวล-ทำงานไม่มีความสุข ปัญหาใหญ่ อันดับ 1 ของแรงงานไทย*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.thaihealth.or.th/?p=334929> [1 พฤษภาคม 2566].

การพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการเพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัดพะเยา

The Development of Phravinayadhikara's Role for Efficiency of the Sangha
Administration in Phayao Province

พัชรีย์ พรหมเสน Patcharee Promsen

สหทัยา วิเศษ Sahathaya Wises

สมยศ ปัญญามาก Somyot Panyamak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

promsenpat@gmail.com

Received 2024/06/08

Revised 2024/07/01

Accepted 2024/07/04

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ จำนวน 305 รูป ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) โดยใช้สถิติ F-test ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป/คน ด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา โดยการวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษาและตำแหน่งทางการปกครอง ภาพรวม พรรษา ตำแหน่งทางการปกครองที่แตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เว้นแต่อายุ ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรมที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการ พบว่า 1) ด้านฉันทะ ความพึงพอใจในงานที่ทำ รักและชอบในงานนั้น 2) ด้านวิริยะ ความพยายามอย่างแน่วแน่ ขยันหมั่นปฏิบัติงานด้วยความอดทน 3) ด้านจิตตะ มีสมาธิจดจ่ออยู่กับงาน ทุ่มเทอย่างจริงจัง มีความอดทนอดกลั้น 4) ด้านวิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง โดยมีการวางแผน ติดตามประเมินผล วิเคราะห์และปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : บทบาท, พระวินยาธิการ, คณะสงฆ์, อิทธิบาท 4.

abstract

The research methodology was the mixed methods between the quantitative research and qualitative research. Quantitative research collected data from 305 samples who were the administrative monks. Data were analyzed by descriptive statistics, frequency, mean, standard deviation and one-way variance analysis (ANOVA) uses F-test statistics, while quantitative research collected data from 11 key informants with in-depth-interviewing. Data analysis uses content analysis techniques.

The results showed that:

1) The level of performance according to the Phravinayadhikara' s role in Phayao province according to the Sangha Supreme Council of Thailand regulation on Phravinayadhikara B.E. 2562, the overall level is at a high level

2) Comparison of the performance of Phravinayadhikara' s role in Phayao province. Test the hypothesis by analyzing the differences between variables, including age, Buddhist Lent, education level, and administrative position. There were different levels on the performance of Phravinayadhikara' s role which accepted a statistically significant hypothesis of 0.05, except different ages, education levels, and Dharma education levels. There is no difference in the performance of Phravinayadhikara' s role which rejected hypothesis.

3) Application of the Four Paths in developing Phravinayadhikara' s role. 1) Satisfaction, satisfaction with the work done, enjoy working; 2) Persistence, steadfast effort, diligence and patience. 3) Chitta, concentrate on the work and put in serious

effort. Have patience and resolve obstacles through peaceful means. 4) Vimansa , use wisdom to reflect with planning, follow-up evaluation ,analyze and improve work continuously.

Keywords: Role, Phravinayadhikara, Sangha Administration, Itthipatha 4.

บทนำ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505ให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎหมายมหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศมหาเถรสมาคม ตามบทบัญญัติกำหนดอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตามมาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 จึงได้ประกาศใช้ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ. 2562 เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่หรือพฤติกรรมของพระวินยาธิการที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายตามพระธรรมวินัยตามบทบาททางสังคม บทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ที่ถูกคาดหวังจากสังคม พฤติกรรมเช่นใดควรทำ เช่นใดไม่ควรทำ ซึ่งพระภิกษุรูปหนึ่งสามารถมีหลายสถานภาพหลายตำแหน่งได้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการเกิดความเรียบร้อยดีงามตามเจตนารมณ์แห่งการรักษาหลักพระธรรมวินัยและกฎหมาย โดยได้ให้ความหมายดังนี้ “พระวินยาธิการ” หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในการดำเนินการต่างๆ ซึ่งให้พระวินยาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนเจ้าคณะปกครอง โดยตรวจตรา แนะนำ ชี้แจง พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชและคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนึ่งให้มีพระวินยาธิการจำนวน 2 รูป อีกทั้งพระวินยาธิการต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ เป็นพระสังฆาธิการ เป็นเปรียญหรือมีความรู้ชั้นธรรมชั้นเอก มีร่างกายสมบูรณ์ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และมีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย (คู่มือพระวินยาธิการ, 2562)

จากสภาพแวดล้อมสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยเฉพาะจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติโดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้สภาพการณ์ดำเนินชีวิตของคนในสมัยใหม่เปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอันมากรวมทั้งพระสงฆ์ บทบาทและพฤติกรรมของพระสงฆ์ในสังคมสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งบางอย่างเป็นสิ่งที่ดีและถูกต้องตามพระวินัยของพระพุทธศาสนา บางอย่างแม้เป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์แต่ขัดกับพระวินัย และบางอย่างทั้งเป็นสิ่งที่ไม่ดีและขัดกับพระวินัย จะเห็นได้ว่าสถาบันสงฆ์ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องข่าวความ

เสียหายของพระสงฆ์มากมาย ดังคำสัมภาษณ์ของ พระรัตนเมธี (บุญช่วย กम्मสุโก) ที่ว่า “ในช่วงนี้ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ คนตกงานมากขึ้น ทำให้มีจลาจลบางกลุ่มเริ่มแฝงตัวอาศัยผ้าเหลืองหากินปลอมบวชมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุสามเณรบางกลุ่มประพฤติขาดความสำรวม เสพยาเสพติด เล่นการพนัน ประพฤติผิดธรรมวินัย” ซึ่งทำให้พุทธศาสนิกชนศรัทธาต่อวงการสงฆ์ลดน้อยลง เนื่องจากปรากฏข่าวพระสงฆ์ทำผิดพระธรรมวินัยอยู่เป็นระยะ รวมไปถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่ไม่สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ และการกระทำความผิดที่ชาวโลกติเตียน ซึ่งปรากฏอยู่ตามสื่อต่างๆ ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นทางโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น กล่าวหา ซึ่งในสมัยพุทธกาลนั้น พระสงฆ์ยังมีจำนวนไม่มากและไม่ค่อยมีลาภสักการะ การกระทำความประพฤติที่ไม่เหมาะสมจึงไม่ปรากฏ และการปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาลจำนวนพระสงฆ์ยังไม่มากนักและผู้มาบวชบรรลุมรรคผลสูง ในทางศาสนาส่วนมากจึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องความประพฤติสักเท่าไร แต่เมื่อมีจำนวนพระสงฆ์มากขึ้นคนที่มาบวชมีเจตนาแตกต่างกันจึงเกิดด้านบริหารขึ้น ทรงจัดให้มีบุคคลผู้รับผิดชอบในด้านต่างๆ โดยขึ้นตรงต่อพระพุทธองค์ ในกรณีที่มีปัญหาด้านพระวินัยและเกิดความสงสัยไม่เข้าใจในธรรม ต่อมาให้พระอัครสาวกและพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ดูแล แต่ในกาลเวลาต่อมาพบว่าการประพฤติผิดพระธรรมวินัยเกิดขึ้นมา พฤติกรรมดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นที่มาของพระธรรมวินัย (พระครูใบฎีกาสุพรรณ ปสนนโม, 2561)

ในอดีตกาลจะมีคณะสงฆ์ที่เรียกว่า “พระวินัยธร” หมายถึง ภิกษุผู้ทรงพระวินัย ดูแลเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติทางด้านพระวินัย และ “พระธรรมธร” หมายถึง ภิกษุผู้ทรงพระธรรม ดูแลเกี่ยวกับการกล่าวธรรม การเทศนาธรรม ว่าถูกต้องตามพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้หรือไม่ ปัจจุบันคณะพระวินัยธรกับคณะพระธรรมธรดูเหมือนจะเลือนรางค่อยๆ หายไป แม้จะมีการแต่งตั้งพระวินัยธรจังหวัดและพระธรรมธรจังหวัดแต่ก็ได้แค่แต่งตั้งให้ปรากฏชื่อไว้เท่านั้น มิได้มีอำนาจในการตัดสินอรรถคดีหรืออิทธิฤทธิ์ที่เกิดขึ้นในหมู่ภิกษุสงฆ์แต่ประการใด (ฉมณฺฑิต แพนสมบุรณ์, 2565) กล่าวว่า คณะสงฆ์จึงแต่งตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่ใช้ชื่อว่า พระวินยาศิการหรือตำรวจพระ ได้เกิดขึ้นครั้งแรกในกรุงเทพมหานคร ในยุคของพระเดชพระคุณพระสุเมธาธิบดี ในสมัยดำรงตำแหน่งเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร ในปีพุทธศักราช 2533 โดยอาศัยอำนาจตามความในข้อ 14 (1) แห่งกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 15 (พ.ศ.2535) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งในยุคนั้นสมัยนั้น มหาเถรสมาคมยังไม่มีมติรับรองว่าเป็นองค์กรที่ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบของมหาเถรสมาคม แต่ก็ได้ขัดข้องหรือให้ยกเลิกแต่ประการใดเพราะเป็นอำนาจของเจ้าคณะปกครองที่จะแต่งตั้งคณะภิกษุสงฆ์เข้ามาช่วยเหลืองานด้านการปกครองเน้นเฉพาะด้านการปกครองเท่านั้น

พระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา มีเขตการปกครองครอบคลุม 9 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอภูกามยาว อำเภอจุน อำเภอเชียงม่วน อำเภอปง อำเภอเชียงคำ และอำเภอภูซาง จำนวนเขตปกครองสงฆ์ มหานิกาย จำนวน 78 ตำบล พระวินยาธิการ จำนวน 125 รูป และจำนวนเขตปกครองสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย จำนวน 3 ตำบล พระวินยาธิการ จำนวน 8 รูป รวมมีพระวินยาธิการส่วนภูมิภาค ประจำจังหวัดพะเยา ทั้งสิ้น 133 รูป ซึ่งวัดในจังหวัดพะเยามีทั้งสิ้น 478 วัด มีพระภิกษุสงฆ์ จำนวนทั้งสิ้น 1,275 รูป (ข้อมูลจากสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพะเยา, 2566) พระวินยาธิการผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นจะทำหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในการดำเนินการต่างๆ ซึ่งให้พระวินยาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนเจ้าคณะปกครองโดยตรวจตรา แนะนำ ชี้แจง พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน พระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาควรที่จะได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติงานให้มีความรู้ให้มากขึ้นเพื่อให้ทราบถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตนเอง และเข้าใจปัญหาอุปสรรคสาเหตุและปัจจัยอื่น อีกทั้งพระวินยาธิการต้องปฏิบัติงานด้วยใจรัก มีความเพียรพยายามอย่างแน่วแน่ ขยันหมั่นปฏิบัติงานด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค หมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาทักษะและใช้กลวิธีต่างๆ ในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่เสมอ มีการวางแผน ทดลองการปฏิบัติงาน มีการวัดผลของงาน สร้างสรรค์และพัฒนาระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเพื่อเป็นองค์ความรู้ในการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการ เพราะสถาบันสงฆ์เป็นศาสนทายาทที่สำคัญ เป็นแกนนำในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป ปัญหาของคณะสงฆ์จึงเป็นปัญหาที่ประชาชนในสังคมส่วนใหญ่ต่างจับจ้อง การปกครองคณะสงฆ์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจึงมีหน้าที่สำคัญที่จะเข้ามาช่วยสอดส่อง ดูแล บริหาร จัดการให้เกิดความเรียบร้อยดีงามขึ้น ในสังคมนั้นย่อมมีทั้งผู้ประพฤติดีและไม่ดีปะปนกันอยู่ คนดีกับคนไม่ดีมีอยู่ทุกสังคม บรรดาพระภิกษุสามเณรก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ตามพระวินัยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ บทบาทของพระวินยาธิการจึงมีส่วนสำคัญต่อการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา โดยประยุกต์หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นกลวิธีหรืออุบายคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและส่งเสริมการปฏิบัติงาน

ของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการดำเนินงานบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562
- 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อประยุกต์หลักกฤษฎีกา 4 ในการพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณใช้การศึกษาจากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา จำนวน 1,275 รูป ข้อมูลการสำรวจจำนวนพระภิกษุ สามเณร ออกพรรษา จังหวัดพะเยา ประจำปี 2566 จากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพะเยา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา จำนวน 9 อำเภอ ทั้งมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย จำนวนทั้งสิ้น 1,275 รูป ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 305 รูป ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโรยามาเน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป/คน ได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในจังหวัดพะเยา จำนวน 3 รูป กลุ่มพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา จำนวน 5 รูป และ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วย

พระวินยาธิการ พ.ศ.2562 ในการปฏิบัติหน้าที่ปัจจุบัน ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยเป็นคำถามปลายปิด

เชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล “การประยุกต์หลักกัฏฐิปปา 4 ในการพัฒนามาตรฐานของพระวินยาธิการเพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา” โดยเป็นคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา ตาม อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาทางโลก/ทางธรรม และตำแหน่งทางการปกครอง วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) ใช้สถิติ F-test และใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ใช้ Sheffe' test ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย ใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท โดยนำข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วมาเรียบเรียง ติดตามหลักตรรกะ และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ข้อ 1 ตรวจตราแนะนำ ชี้แจง พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระราชบัญญัติฯ สมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อ 3 ในกรณีพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติผิดฝ่าฝืนใน ข้อ 1 ไม่ยินยอมให้พระวินยาธิการผู้ปฏิบัติหน้าที่ขออารักขาต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ อยู่ในระดับมาก ข้อ 4 ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวน อยู่ในระดับมาก ข้อ 2 นำพาพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติผิดฝ่าฝืนใน ข้อ 1 มอบให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครองหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในเขตนั้นๆ แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ อยู่ในระดับมาก ข้อ 5 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่เจ้าคณะปกครองมอบหมาย ตามลำดับ ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการ ในจังหวัดพะเยา ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 โดยรวม

(n = 305)

ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการ	ผลการประเมิน			
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
ข้อ 1 ตรวจตรา แนะนำ ชี้แจง พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระราชบัญญัติฯ สมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน	4.66	0.38	มากที่สุด	1
ข้อ 2 นำพาพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติฝ่าฝืนมอบให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครองหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในเขตนั้นๆ แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ	4.31	0.20	มาก	4

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการ ในจังหวัดพะเยา ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 โดยรวม (ต่อ)

(n = 305)

ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการ	ผลการประเมิน			
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
ข้อ 3 ในกรณีพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติฝ่าฝืนไม่ยินยอมให้พระวินยาธิการผู้ปฏิบัติหน้าที่ขออารักขาต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ	4.47	0.34	มาก	2
ข้อ 4 ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวน	4.46	0.33	มาก	3
ข้อ 5 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่เจ้าคณะปกครองมอบหมาย	4.25	0.38	มาก	5

รวม	4.43	0.33	มาก
-----	------	------	-----

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า คณะสงฆ์ที่มี อายุ ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ กลุ่มตัวอย่างที่มีพรรษา ตำแหน่งทางการปกครอง มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
1	อายุ	คณะสงฆ์ที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
2	พรรษา	คณะสงฆ์ที่มี พรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน
3	การศึกษาทางโลก	คณะสงฆ์ที่มี ระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
4	การศึกษาทางธรรม	คณะสงฆ์ที่มี ระดับการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐาน
5	ตำแหน่งทางการปกครอง	คณะสงฆ์ที่มี ตำแหน่งทางการปกครองต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ในการพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา เป็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอันได้แก่ หลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความสำเร็จ เป็นหลักธรรมในการพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา ตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ดังนี้

1. ด้านฉันทะ พระวินยาธิการต้องปฏิบัติงานด้วยใจรัก ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ มีความพึงใจในการตรวจตรา แนะนำ ชี้แจง พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย กฎหมายต่างๆ รักที่จะปฏิบัติงานและพัฒนางานอยู่เสมอเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ

2. ด้านวิริยะ พระวินยาธิการต้องมีความเพียรพยายามอย่างแน่วแน่ ขยันหมั่นปฏิบัติงานด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค หมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาทักษะและใช้กลวิธีต่างๆ ในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านจิตตะ พระวินยาธิการต้องมีความเอาใจใส่ในการทำงาน โดยมีสมาธิจดจ่ออยู่กับงาน ทุ่มเทอย่างจริงจัง มีความอดทนอดกลั้นและแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้วยสันติวิธี พร้อมทั้งมีน้ำใจเป็นมิตร อ่อนน้อมถ่อมตนกับทุกคน นอกจากนี้ควรทำงานเป็นทีมประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

4. ด้านวิมังสา เป็นการใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่เสมอ มีการวางแผน ซักซ้อม ทดลองการปฏิบัติงาน มีการวัดผลของงาน พินิจพิเคราะห์ สร้างสรรค์และพัฒนา ศึกษาไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเพื่อเป็นองค์ความรู้ในการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ. 2562 พบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การตรวจตรา แนะนำ ชี้แจงพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบต่างๆ จึงแสดงให้เห็นว่า พระวินยาธิการมีการปฏิบัติงานตามอำนาจบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ทั้งการตรวจตรา ให้คำแนะนำ ชี้แจงให้แก่พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติชอบตามพระธรรม

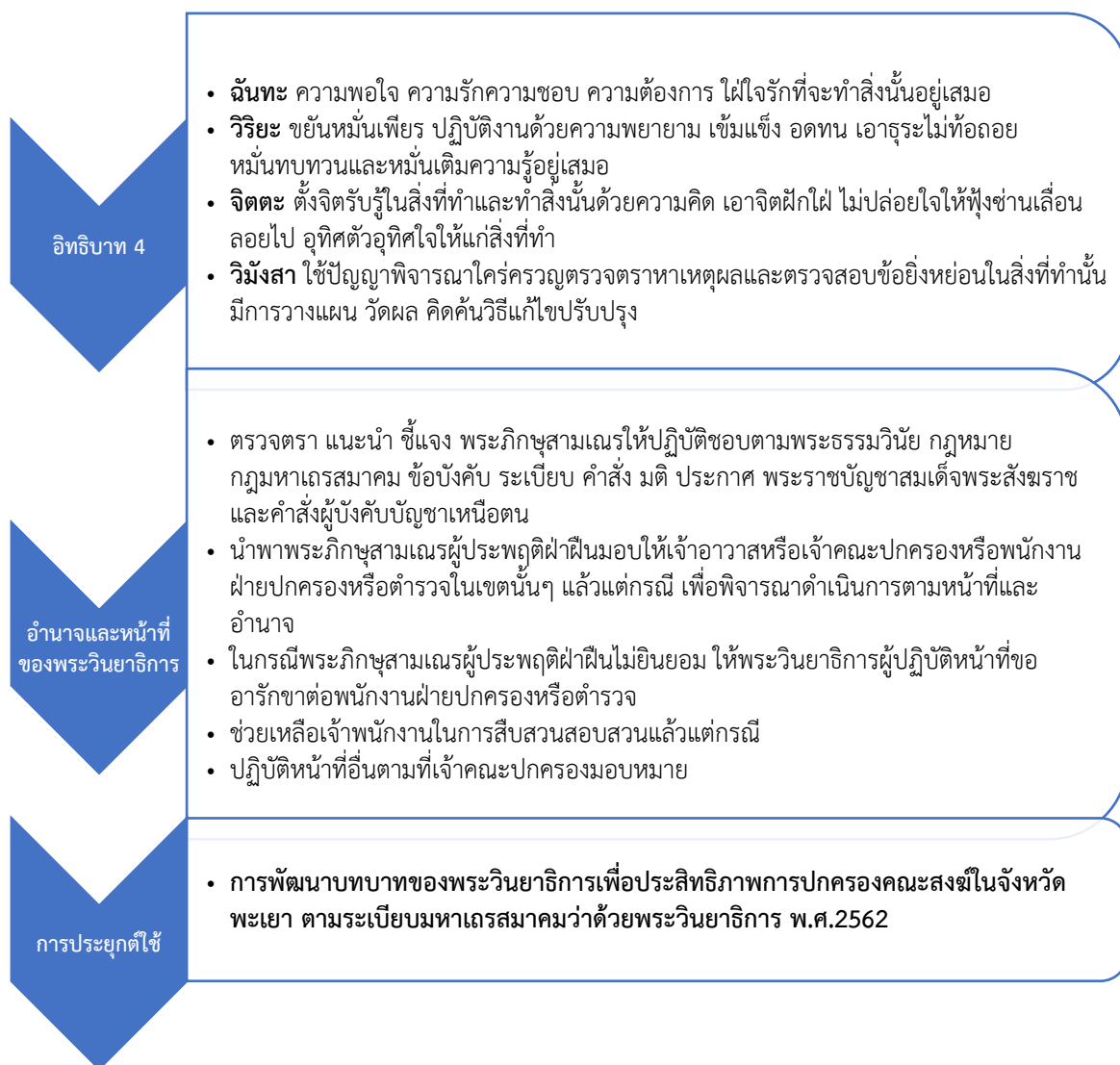
วินัย และมีการประสานเจ้าคณะปกครองตามลำดับชั้น แต่กฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ที่ใช้อยู่ปัจจุบันอาจต้องมีการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

อภิปรายผลข้อที่ 2 การทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ กลุ่มตัวอย่างที่มีพรรษา ตำแหน่งทางการปกครอง มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยาตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผลข้อที่ 3 การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการเพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา พบว่า 1) ด้านฉันทะ พระวินยาธิการต้องปฏิบัติงานด้วยใจรัก ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ มีความพึงใจในหน้าที่ และพัฒนางานอยู่เสมอ 2) ด้านวิริยะ พระวินยาธิการต้องมีความเพียรพยายามอย่างแน่วแน่ ขยันหมั่นปฏิบัติงานด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค หมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาทักษะ 3) ด้านจิตตะ พระวินยาธิการต้องมีความเอาใจใส่ในการทำงาน มีสมาธิจดจ่ออยู่กับงาน มีความอดทนอดกลั้นและแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้วยสันติวิธี ทำงานเป็นทีม 4) ด้านวิมังสา เป็นการใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล วางแผนการปฏิบัติงาน และตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้การพัฒนาศักยภาพของพระวินยาศิการเพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์
ในจังหวัดพะเยา ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพทำให้เห็นว่าการพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการเพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา สรุปได้ดังนี้

1) พระวินยาธิการต้องปฏิบัติงานด้วยใจรัก สำนึกใจ ความพอใจในงานที่ทำ ความรัก ความชอบในงานที่ทำ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ มีความพึงใจในการตรวจตรา แนะนำ ชี้แจง พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายต่างๆ มุ่งหวังในการปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จ รักที่จะปฏิบัติงานและพัฒนางานอยู่เสมอเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ

2) พระวินยาธิการต้องมีความขยันหมั่นเพียรปฏิบัติงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน แม้เจออุปสรรคแต่เอาธุระไม่ทอดทิ้ง มีมานะอดทน ไม่เกียจคร้านต่อการปฏิบัติงาน โดยยึดความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง หมั่นทบทวนและหมั่นเติมความรู้ หาความรู้ใหม่ๆ ทำความเข้าใจ ทั้งหลักพระธรรมวินัยและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้เกิดความชำนาญ จะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จได้ แม้จะเป็นงานที่ไม่ถนัดแต่มีความเพียรพยายามหาความรู้สั่งสมประสบการณ์ในการทำงานให้เพิ่มพูนมากขึ้น

3) เป็นการเอาใจใส่ใฝ่ในการปฏิบัติงาน เมื่อตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาใจใส่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ การปฏิบัติงานต้องมีจิตใจแน่วแน่ มั่นคงต่องานที่ทำ ปักใจลงไปในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้ง อย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจังและอย่างทุ่มเท แม้งานจะมีอุปสรรค เมื่อพบปัญหาก็พร้อมที่จะแก้ไขโดยไม่ใช้ความรุนแรงและไม่เกิดความขัดแย้ง มีความละเอียดอ่อนต่อการปฏิบัติงานมีจิตอาสา เป็นมิตรกับหมู่คณะสงฆ์และคนรอบข้างด้วยความจริงใจ ก็จะประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

4) เป็นการหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่เสมอ มีการวางแผน ชักซ้อม ทดลองการปฏิบัติงาน มีการวัดผลของงาน พินิจพิเคราะห์ สร้างสรรค์และพัฒนา ศึกษาไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเพื่อเป็นองค์ความรู้ในการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่าการปฏิบัติงานตามบทบาทของพระวินยาธิการในจังหวัดพะเยา ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยพระวินยาธิการ พ.ศ.2562 ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เพราะว่าพระวินยาธิการมีการปฏิบัติงานตามอำนาจบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ และมีการ

ประธานเจ้าคณะปกครองตามลำดับชั้นทราบเพื่อดำเนินการตามลำดับขั้นตอน แต่กฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ที่ใช้อยู่ปัจจุบันอาจต้องมีการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาบทบาทของพระวินยาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดพะเยา เป็นหลักธรรมที่ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความสำเร็จ พระวินยาธิการต้องปฏิบัติงานด้วยใจรัก ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ต่องาน หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเพื่อเป็นองค์ความรู้ในการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและมหาเถรสมาคม ควรมีการวางแผนนโยบาย แผนงาน แนวทางการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของพระวินยาธิการอย่างเคร่งครัด และสามารถประเมินผลการทำงานได้

2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและมหาเถรสมาคม ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการทำงานของพระวินยาธิการ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

3) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและมหาเถรสมาคม ต้องมีการประสานงานในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันการกระทำผิดพระธรรมวินัย และกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการทำนุพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรมีการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสามารถแนะนำชี้แจงให้แก่พระภิกษุสามเณรได้อย่างถูกต้อง

2) ควรประชาสัมพันธ์ให้ทั้งคณะสงฆ์และประชาชนทั่วไปทราบเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่ไม่เหมาะสม

3) พระวินยาธิการควรประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี วางตัวเป็นกลาง ไม่สนับสนุนการกระทำที่ขัดต่อพระธรรมวินัย/กฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ของคณะสงฆ์

References

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพะเยา. (2566). *ข้อมูลการสำรวจจำนวนพระภิกษุ สามเณร ออกพรรษา จังหวัดพะเยา ประจำปี 2566*. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพะเยา.
- ฉมณฺ์คิต แผนสมบุรณฺ์. “คํารวจพระ” หรือ “พระวินยาคิการ” มีไว้ทำไม?. มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 19-25 เมษายน 2565.
- บัณฑิตวิทยาลัย. *นาวาสาระ บัณฑิตกับงานวิจัย*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด. 2557.
- พระครูใบฎีกาสุพรรณ ปสนนโม. “การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาคิการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ”. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2561.
- พระครูโพธิจิตตคณฺ. “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธของคณะสงฆ์ภาค 3”. *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2561.
- พระชวลิตวิทย์ อคฺคธมฺโม (เจนดลวการ). “การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 เพื่อความสำเร็จ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2561.
- วีณา ชําคง. “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี”. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2564.
- สุรเชษฐ์ ตอรัณย์. “การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2560.
- สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *คู่มือพระวินยาคิการ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2562.

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

The promotion of child-centered learning processes and suggest guidelines for the development of child-centered learning processes of Rajaprajanukroh 31 School under the Office of Special Education Administration

ธนวัฒน์ ฟองตา Thanawat Fongta

ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk

เสกชัย ชมภูณูช Sekchai Chompoonuch

จันทฉาย ยมสูงเนิน Janchai Yomsungnern

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-chiang mai university

g653302043@northcm.ac.th

Received 2024/03/15

Revised 2024/08/21

Accepted 2024/08/25

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และ 2) เสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนเดียวกัน การวิจัยใช้วิธีการผสมผสานระหว่างวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรจำนวน 120 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.8 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านกาวัดผล การกำกับติดตามและประเมินผล และด้านการนิเทศภายใน

2) แนวทางการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรเน้นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับการตรวจสอบ การกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง รวมถึงการจัดทำปฏิทินการนิเทศตามแผนงานที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ควรสนับสนุนให้ครูศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และจัดการสื่อการเรียนการสอนโดยสนับสนุนงบประมาณให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การส่งเสริม,การจัดกระบวนการเรียนรู้, ผู้เรียนเป็นสำคัญ, โรงเรียนราชประชานุเคราะห์.

Abstract

This research aimed to 1) study the promotion of learner-centered learning in Rajaprachanukroh School 3 1 , Office of Special Education Administration, and 2) propose guidelines for promoting learner-centered learning in the same school. The research used a combination of quantitative and qualitative methods. The population and sample consisted of 120 school administrators and personnel who were selected purposive sampling. The research instruments consisted of a questionnaire with an index of consistency of 0.8 and an interview form. The analysis was performed using basic statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that:

1) The promotion of learner-centered learning was at a high level, especially in terms of measurement, monitoring and evaluation, and internal supervision.

2) Guidelines for promoting learner-centered learning should emphasize the establishment of clear criteria for monitoring, closely and continuously monitoring personnel's performance, and the preparation of a supervision calendar according to the specified plan. In addition, teachers should be encouraged to continue their studies in related fields to increase their knowledge and manage teaching media by supporting the budget for teachers to use learning resources within the community to continuously organize learning activities.

Keywords: Promotion, Learning Process Organization, Child- Centered Learning, Rajaprajanukroh School.

บทนำ

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติและทุกช่วงวัย เพื่อให้คนไทยมีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึงจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนานี้ โดยต้องพัฒนาระบบการเรียนรู้ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการศึกษา และปรับบทบาทครูให้สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจะช่วยให้ประเทศไทยก้าวหน้าและทัดเทียมกับประเทศพัฒนาแล้วได้ (บุษกร สุวรรณศรี, 2563: 1)

โดยสถานการณ์ปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สร้างความท้าทายที่ประเทศไทยต้องรับมือ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน การแข่งขันในตลาดโลก การพัฒนาเทคโนโลยี และการเตรียมคนให้มีคุณภาพ แนวทางแก้ไขที่สำคัญคือการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้สื่อและวิธีการที่หลากหลายสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้แบบนี้เชื่อว่าผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนั้นควรมีการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละคน (ราชันย์ ศรีตา และธีรชัย บุญมา, 2564: 277-290)

การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องสอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของผู้เรียน การสอนควรใช้หลากหลายวิธีการและแหล่งความรู้ เพื่อพัฒนาหุปัญญาและวัดผลได้หลากหลายวิธี (ปิลาญ ปฏิพิมพ์าคม, 2566: 41-46) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถให้เต็มศักยภาพ เพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี การจัดการศึกษานี้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับพื้นฐานและมาตรฐานของแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษ (วราภรณ์ จิตชาญวิชัย และคณะ, 2565: 350-360)

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 ซึ่งเป็นโรงเรียนประเภทอยู่ประจำในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เต็มที่ (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31, 2566: 1 ให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการแก้ปัญหา และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 เนื่องจากโรงเรียนนี้มีผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาตามศักยภาพที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้จะช่วยให้ครูพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม และนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ
- 2) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ” เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ จำนวน 120 คน (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31, 2566) การคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากมีจำนวนที่ต่ำกว่าจึงเลือกใช้เป็นกลุ่มประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 4 ข้อ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะแบบสอบถามเป็น Rating Scale ประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการวัดผล กำกับ ติดตาม และประเมินผล ด้านการนิเทศภายใน นิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการจัดการสื่อและแหล่งเรียนรู้

แบบสอบถามตอนที่ 2 จะประเมินคำตอบเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) คือ

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลผลค่าคะแนน แปลผลโดยถือตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย

4.21 – 5.80 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.41 – 4.20 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

2.61 – 3.40 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.81 – 2.60 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

1.00 – 1.80 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง “การส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ” กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย และใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่า ครอบคลุมวัตถุประสงค์จากการนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3) ความถูกต้องในเนื้อหาเครื่องมือ นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์

3.1) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

3.2) ผู้วิจัยนำเสนอแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดสอบด้านเนื้อหา และข้อคำถาม โดยการให้ผู้มีความรู้และประสบการณ์ความชำนาญ จำนวน 3

ท่าน โดยพิจารณาคำถามเป็นรายข้อ พร้อมทั้งให้ความคิดเห็นใน แต่ละประเด็น เพื่อนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.4) แบบสอบถาม (ฉบับร่าง) ที่ผ่านการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งมีความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญ ได้ถูกตรวจสอบเพื่อประเมินความสอดคล้องกับ หัวข้อวิจัย วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ จากนั้นทำการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index: IOC) เพื่อประเมินความถูกต้องด้านเนื้อหา ความชัดเจนของ ข้อคำถาม และความสามารถในการวัดสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการตามวัตถุประสงค์ ผลการคำนวณ ได้ค่าดัชนี ความสอดคล้องเท่ากับ 0.8 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

4) นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try-out) กับ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากร โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามมากกว่า 0.80 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ วิเคราะห์และอธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดย ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติรายละเอียดดังนี้

1 เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ และร้อยละ และตอนที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือ t –test และ One – way ANOVA เพื่อวิเคราะห์สมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานต่างกันมีการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษแตกต่างกัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ ผลการวิจัย ดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ โดยรวมและรายด้าน (n=120)

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ระดับการปฏิบัติ		
	μ	σ	แปลผล
1. ด้านการวัดผล กำกับ ติดตาม และ ประเมินผล	3.76	0.81	มาก
2. ด้านการนิเทศภายใน นิเทศการศึกษา	3.64	0.79	มาก
3. ด้านการพัฒนาบุคลากร	3.63	0.62	มาก
4. ด้านการจัดการสื่อ และแหล่งเรียนรู้	3.67	0.66	มาก
โดยรวม	3.68	0.81	มาก

จากตาราง 1 พบว่าการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\mu = 3.68$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดผล กำกับ ติดตาม และประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\mu = 3.76$) ด้านการนิเทศภายใน นิเทศการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\mu = 3.64$) ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\mu = 3.63$) ด้านการจัดการสื่อ และแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\mu = 3.67$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. แนวทางการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ ผลการวิจัย ดังนี้

ด้านการวัดผล กำกับ ติดตาม และประเมินผล ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

ด้านการนิเทศภายใน นิเทศการศึกษา ควรมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติการนิเทศตาม ปฏิทินที่กำหนดไว้ในโครงการ

ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรมีการกระตุ้นสนับสนุนส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ครู ต้องการเพื่อเพิ่มพูนความรู้

ด้านการจัดการสื่อ และแหล่งเรียนรู้ ควรสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ ภายในชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดผล กำกับ ติดตาม และประเมินผล อยู่ในระดับมาก มี ด้านการนิเทศภายใน นิเทศการศึกษา อยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการสื่อ และแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ซึ่งที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า โรงเรียนมีกระบวนการ ควบคุมที่มุ่งเน้นกระทำให้เกิดผลสำเร็จโดยตรวจตรา ติดตามอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ การกำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มีการตรวจ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง กระบวนการกำกับ ติดตาม ผลการเรียน การสอนเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ และ การประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนดำเนินการ อย่างสม่ำเสมอ โดยครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน โรงเรียนให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนให้ใช้ วิธีการเรียนรู้และเทคนิคการสอนที่หลากหลายโดยมุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดให้มีระบบนิเทศ ภายใน และระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความ ต้องการของครู นักเรียนผู้ปกครอง ดำเนินการปฏิบัติการนิเทศตามปฏิทินที่กำหนดไว้ในโครงการ และมีการประเมินการปฏิบัติงานโดยการประชุมคณะกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียนส่งเสริมให้ครู ได้รับการพัฒนาจนเกิดความตระหนักในการพัฒนาการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนให้ครูได้ เผยแพร่ผลงานการพัฒนางานด้านการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่อสาธารณชน ส่งเสริมการเข้า ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการส่งผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะของครูให้สูงขึ้น และส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อใน

สาขาวิชาที่ครูต้องการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ภายในโรงเรียนมีนโยบายผลิตสื่อการเรียนการสอนและมีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ดำเนินการวางแผนด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ครูจัดมุมสื่อ อุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ และ จัดสภาพแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ภายใน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ญัฐกร คำแก้ว และเพ็ญภา สุขเสริม (2564: 6) กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการวัดผล กำกับ ติดตาม และประเมินผล อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพิชญา พันธุ์เดช (2563: 5) กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร การวิเคราะห์ สร้างและพัฒนาหลักสูตรให้ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการประเมินผลและนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การใช้รูปแบบและเทคนิคการสอน การใช้และเลือกรูปแบบและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อส่วนวัดกรรมให้สอดคล้องกับรายวิชา และเหมาะสมกับผู้เรียน มีการผลิต และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สุริพร แก้วโพธิ์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2563: 20) กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้ ด้านบทบาทในการวางแผนการเรียนการสอน ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน โดยผู้สอนอาจใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียน การวิเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ด้านบทบาทในการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการเรียนการสอน ผู้สอนควรสังเกตและติดตามพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อประเมินว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้หรือไม่ และมีปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนรู้หรือไม่ เพื่อจะได้ช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ด้านบทบาทในการประเมินผลการเรียนการสอน ผู้สอนควรใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อวัดพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และเลือกใช้วิธีการประเมินผลที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2. แนวทางการส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ พบว่า ด้านการวัดผล

กำกับ ติดตาม และประเมินผล แนวทางการวัดผล กำกับ ติดตาม และประเมินผล ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีกระบวนการควบคุมที่มุ่งเน้นกระทำให้เกิดผลสำเร็จโดยตรวจตรา ติดตามอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ การกำกับ ติดตามผลการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มีการตรวจ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง กระบวนการกำกับ ติดตาม ผลการเรียนการสอนเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ และ การประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ โดยครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ บุษกร สุวรรณศรี (2563: 17) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ครูมีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยการวัดที่หลากหลายวิธี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐกร คำแก้ว และเพ็ญภา สุขเสริม (2564: 6) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการวัดผล กำกับ ติดตาม และประเมินผล หมายถึง การกำหนดปริมาณเป็นตัวเลขหรือ สัญลักษณ์ที่แทนคุณลักษณะของสิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์อย่างมีหลักเกณฑ์ ผลจากการวัดที่ได้สามารถตัดสินผลว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี มีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพได้ การรวบรวมข้อมูล และพรรณนาถึงข้อมูล เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจหรือการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ประเมินเทียบกับเกณฑ์ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้

ด้านการนิเทศภายใน นิเทศการศึกษา แนวทางการนิเทศภายใน นิเทศการศึกษา ควรมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติการนิเทศตามปฏิทินที่กำหนดไว้ในโครงการ เป็นเพราะว่า โรงเรียนให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนให้ใช้วิธีการเรียนรู้และเทคนิคการสอนที่หลากหลายโดยมุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดให้มีระบบนิเทศภายใน และระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครู นักเรียนผู้ปกครอง ดำเนินการปฏิบัติการนิเทศตามปฏิทินที่กำหนดไว้ในโครงการ และมีการประเมินการปฏิบัติงานโดยการประชุมคณะกรรมการนิเทศภายใน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐกร คำแก้ว และเพ็ญภา สุขเสริม (2564: 6) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการนิเทศภายใน นิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษา เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือกับครูและบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ส่งเสริมและรักษาคุณภาพการศึกษาช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในวิชาชีพช่วยให้ครูมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของครู และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

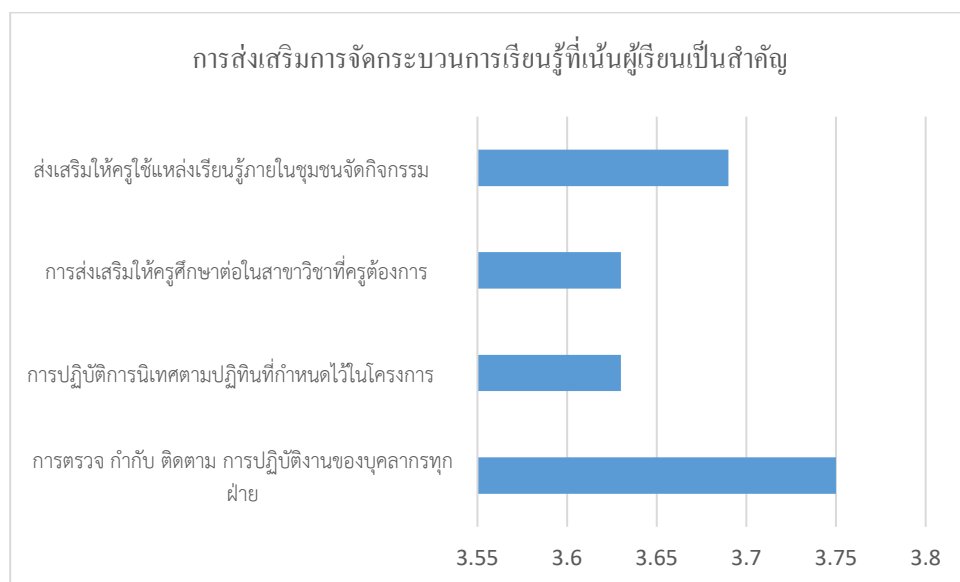
ด้านการพัฒนาบุคลากร แนวทางการพัฒนาบุคลากร ควรมีการกระตุ้นสนับสนุนส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ครูต้องการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เป็นเพราะว่า โรงเรียนส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาจนเกิดความตระหนักในการพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนให้ครูได้เผยแพร่ผลงานการพัฒนางานด้านการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่อสาธารณชน ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการส่งผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะของครูให้สูงขึ้น และส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ครูต้องการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ภายใน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัญฐกร คำแก้ว และเพ็ญภา สุขเสริม (2564: 6) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านการพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการหลัก 5 ขั้นตอนคือ การวิเคราะห์ความต้องการของบุคลากร การกำหนดและวางแผนพัฒนาบุคลากร การดำเนินการพัฒนาบุคลากรการประเมินผลการพัฒนาบุคลากร การนำสิ่งที่อบรมไปพัฒนาตนเองและงาน

ด้านการจัดการสื่อ และแหล่งเรียนรู้ แนวทาง การจัดการสื่อ และแหล่งเรียนรู้ ควรสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีนโยบายผลิตสื่อการเรียนการสอนและมีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ดำเนินการวางแผนด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ครูจัดมุมสื่อ อุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ และจัดสภาพแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ ภายใน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัญฐกร คำแก้ว และเพ็ญภา สุขเสริม (2564: 6) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการจัดการสื่อ และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งความรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการทาง กระบวนการที่นักเรียนสามารถเข้าไปศึกษา เรียนรู้ ปฏิบัติจริงด้วยการทำกิจกรรมฝึกอบรม สืบค้น งานต่าง ๆ สร้างกระบวนการเรียนรู้และค้นคว้าให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ได้ความรู้ที่มีคุณค่า ชื่นชอบ ตรงตามความสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาโดยยึดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความพร้อมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เรียนรู้ได้อย่างอิสระ ได้หลักการวิเคราะห์ การสังเกต ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีทักษะปฏิบัติเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย “การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการตรวจ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง การปฏิบัติการนิเทศตามปฏิทินที่กำหนดไว้ในโครงการส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ครูต้องการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ จะสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัดสำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแผนงานโครงการอบรมให้ความรู้ครูและบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่าย การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติการนิเทศ การส่งเสริมการศึกษาต่อตามความต้องการของครู และส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเรื่องการ ตรวจ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ

ควรวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติการนิเทศตามปฏิทิน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาศึกษาพิเศษ

ควรวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมการศึกษาต่อตามความต้องการของครู ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาศึกษาพิเศษ

ควรวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาศึกษาพิเศษ

References

- ณัฐกร คำแก้ว และเพ็ญภา สุขเสริม. (2564). *บทบาทในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ชัยภูมิ : มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- บุษกร สุวรรณศรี. (2563). *การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ปิลัญญะ ปฏิพิมพาคม. (2566). การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. *วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์*, 1(1), 41-46.
- ราชันย์ ศรีดา และธีรชัย บุญมา. (2564). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังคมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(1), 277-290.
- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31. (2566). ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31. สืบค้นจาก <http://www.rpk31school.ac.th/index.php?p=Personnel&s=Personnel1>.
- สุพิชญา พันธเดช. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุริพร แก้วโพธิ์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2563). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษานครนายก. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 8(2), 13-26.

ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการอำเภोजุน จังหวัดพะเยา

The Leadership in Governance According to Sappurisa Dhamma of Sangha
Administrator in Chun District Payao Province

พระครูสุตวุฒิการ ฐานวุฑโฒ (พิพิธวุฒิการ ศรีธนะ) Phrakrusutawutthikran
(Phiphitwutthikran Srithanaad)

พระเมธีวชิรคุณ Phramatiwacakun

สมยศ ปัญญามาก Somyot Panyamak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

6410204001@mcu.ac.th

Received 2024/01/017

Revised 2024/04/19

Accepted 2024/05/14

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภोजุน จังหวัดพะเยา 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภोजุน จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการเป็นผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปริสธรรม 7 การวิจัยในเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 12 รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตอำเภोजุน จังหวัดพะเยา จำนวนพระสงฆ์ทั้งสิ้น 148 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและPaired-Sample T Test

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับระดับภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภोजุน จังหวัดพะเยาโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก

2) การเปรียบเทียบเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภोजุน จังหวัด พบว่า อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก การศึกษาทางธรรม ประสบการณ์การทำงาน ที่

ต่างกัน มีภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 4 ปัจจัย

3) แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบไปด้วย 1) รู้จักหลักการ คือ ผู้นำต้องรู้จักเหตุผล รู้หน้าที่และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง 2) รู้จุดหมาย คือ ผู้นำที่ดีต้องรู้จักกำหนดเป้าหมายของหลักการที่ตนเองจะพึงลงมือปฏิบัติ 3) รู้ตน คือ ผู้นำควรต้องสำรวจตัวเองอยู่เสมอว่าตัวอยู่นั้น 4) รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดีในตนเองไม่โอ้อวดอ้างตัวเองเกินความสามารถที่มี 5) รู้กาล คือ ผู้นำ ควรรู้จักการบริหารเวลา 6) รู้ชุมชน คือ ผู้นำต้องรู้สังคมในการทำงานว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร 7) รู้บุคคลคือ คือ ผู้นำต้องรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนว่ามีศักยภาพแค่ไหน

คำสำคัญ : ผู้นำ, การปกครอง, พระสังฆาธิการ, สัปปุริสธรรม 7.

Abstract

The purposes of this study were: 1. To investigate the Sangha's administrative leadership level in Chun District, Phayao Province. 2. To compare the administrative leadership of the Sangha in Chun District, Phayao Province, classified according to personal factors. 3. To present guidelines for administrative leadership of the Sangha per the principles of Sappurisa dhamma 7 qualitative research. The tools used include in-depth interviews. Group of key informants, totaling 12 people, and quantitative research; the tools used were questionnaires. The population used in the study included monks in Chun District, Phayao Province. The total number of monks was 148. Statistics used for data analysis included percentages, means, standard deviations, and the paired-sample T-test.

From the study, the following results are found:

1) The level of administrative leadership of the monks in Chun District, Phayao Province, overall in all 4 areas, is at a high level.

2) Comparing the administrative leadership of the Sangha in Chun district, province, found that age, Lent, and secular education. Religious education and different work experiences There was no difference in the administrative leadership of the Sangha. Therefore, the hypotheses set for all four factors were rejected.

3) Guidelines for promoting administrative leadership of the Sangha include, according to the principles of Sappurisa dhamma 7, consisting of: 1) Know the

principles; that is, leaders must know the reason. Know your responsibilities and related rules. 2) Know your goals: a good leader must know how to set the goals of the principles that he or she will rely on to practice. 3) Know yourself: Leaders should always examine themselves to see what they are like. 4) Know their estimates. That is, knowing the right balance in yourself and not bragging about yourself beyond your abilities. 5) Knowing the timing means leaders should know how to manage time. 6) Knowing the community—that is, leaders must know the society in which they work and what the situation is. 7) Knowing the person, that is, being a leader. You must know your subordinates and their potential.

Keywords : Leader, Governance , SANGHA ADMINISTRATORS , SAPPURISDHAMM.

บทนำ

สังคมปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการบริหารงานขององค์กรใดองค์กรหนึ่งนั้น ส่วนมากผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ เนื่องมาจากผู้นำมีหน้าที่และภาระรับผิดชอบโดยตรง จะต้องวางแผน สั่งการ ดูแลและควบคุมบุคลากรในองค์กรของตนเองให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิโรจน สารรัตน์, 2557 : 367) อีกทั้งยังต้องรับมือกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กรของตนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้นำจะต้องทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเชื่อมั่นและผู้พันธุกับงาน แล้วทุ่มเทความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร

พระสังฆาธิการซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชารู้จักวิธีการใช้อำนาจในการสั่งการ การมอบหมายงานต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อนำไปปฏิบัติ โดยในปัจจุบันคณะสงฆ์อำเภอจุน ในแต่ละเขตอำเภอมีการบริหารงานดูแล ตามระเบียบ ข้อบังคับของมหาเถรสมาคม ซึ่งได้มีการกำหนดขั้นตอนวิธีการไว้ตามระเบียบแบบแผนที่มหาเถรสมาคมตั้งไว้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 3) หากแต่ถ้าภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ถูกฝึกฝนให้มีขึ้น ในหลายสถานการณ์ผู้นำ ไม่ได้มีความเตรียมพร้อมในด้านทักษะการบริหารจัดการมาก่อน เมื่อขึ้นมาเป็นผู้นำการบริหารจัดการ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นการศึกษาหาความรู้ทักษะงานต่าง ๆ จึงต้องมีการทำให้เกิดขึ้น หากผู้บังคับบัญชาไม่มีความรู้ใช้แต่ประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงาน ผลที่ตามมาจะกลายเป็นผู้นำที่ขาดภาวะผู้นำ ไม่สามารถมอบหมายงานให้ประสบความสำเร็จได้ ไม่รู้จักวิธีการเลือกคนให้ถูกกับงาน ไม่รู้จักวิธีการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงาน ล่าช้าขาดประสิทธิภาพ และอาจก่อให้เกิดความล้มเหลวในการทำงานในท้ายที่สุดได้ และด้วยศักยภาพของพระสังฆาธิการใน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันเกิดมาจากอายุ พรรษา ความรู้พื้นฐาน ยังไม่เพียงพอ

ต่อการเกิดภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาวัดได้ จึงเป็นประเด็นที่นำศึกษาเป็นอย่างยิ่งอีก

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการอำเภोजุน จังหวัดพะเยา ตลอดจนถึงเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภोजุน จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเสนอแนวทางการเป็นผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ คือ รู้หลักหรือรู้จักเหตุ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล รู้ตน คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใคร รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี รู้กาล คือ รู้จักเวลา รู้ชุมชน คือ รู้สังคม รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบุคคล ที่เป็นผู้นำ ให้มีความเป็นเลิศทั้งทางความรู้ในด้านต่างๆ ตามหลักการครองตน ครองคน และครองงาน เพื่อสามารถนำความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำนั้น มาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภोजุน จังหวัดพะเยา
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภोजุน จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเป็นผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการตามหลัก สัปปุริสธรรม 7

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภोजุน จังหวัดพะเยา” ใช้รูปแบบผสมวิธี โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 รูป/คน ประกอบด้วยข้อมูล ตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพะเยา จำนวน 3 คน ตัวแทนพระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรู้จักปรับตัวและยืดหยุ่น ด้านเชื่อมั่นและรับฟัง ด้านประพฤติดสิ่งที่น่านับถือ ด้านความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริตซึ่งคำถามลักษณะเป็นปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร

1) ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอจุน จังหวัดพะเยา จำนวน 148 รูป

เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย ที่มีความสอดคล้องกับภาวะผู้นำพระสังฆาธิการ โดยแบ่งรายละเอียดของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลบางประการของผู้ตอบแบบสอบถาม คำตอบมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ในประเด็น อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก การศึกษาทางธรรม และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 “ภาวะผู้นำทางการของพระสังฆาธิการ” โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามใน 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ดังนี้

- (1) ด้านรู้จักปรับตัวและยืดหยุ่น
- (2) ด้านเชื่อมั่นและรับฟัง
- (3) ด้านประพฤติสิ่งที่น่านับถือ
- (4) ด้านความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ การประยุกต์ใช้หลักหลักสัปปุริสธรรม ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยการทดลองโดยใช้ Paired-Sample T Test

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอจุน จังหวัดพะเยา พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยองค์รวมทั้ง 4 ด้านมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านเชื่อมั่นและรับฟัง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยพบว่าพระสงฆ์มีความเป็นผู้นำที่เปี่ยมด้วยความรู้ความสามารถในการนำพาคณะสงฆ์ไปสู่ความสำเร็จ และยังมีการรับฟังความคิดเห็น

ของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่างจากตนเอง โดยใจที่ไม่มีทิฐิพองด้วยเหตุและผล เวลามีปัญหาหรือเรื่องใด ควรรับฟังเสียงชาวบ้านหรือผู้มีส่วนได้เสียก่อน แล้วนำมาปรับปรุง อันจะนำไปสู่การใช้หลักธรรมในด้านธรรมาธิปไตย นำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ต่อไป รองลงมา คือ ด้านมีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต พบว่าพระสงฆ์มีการใช้หลักเมตตาและยุติธรรม อคติ ๔ และหลักหิริโอตตัปปะ ทั้งหมดนี้เป็นหลักที่สำหรับป้องกัน ความซื่อสัตย์และสุจริตทำให้คณะสงฆ์มีความโปร่งใสในการทำงาน วิเคราะห์ปัญหาด้วยหลักแห่งความยุติธรรม ทุ้มเทเสียสละเพื่องานให้มุ่งสู่เป้าหมาย อีกทั้งยังเคารพให้เกียรติผู้อื่น ทำตัวเป็นที่น่าเชื่อถือ ในการทำงานร่วมกัน จึงทำให้คณะสงฆ์มีความก้าวหน้าไปสู่คณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง ลำดับต่อมาคือ ด้านมีความประพฤติสิ่งที่น่านับถือ พระสงฆ์ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และหากผู้นำทำความผิดพลาดจริงก็ให้คำขอโทษและยอมรับผิดกับคณะสงฆ์ และวางตนให้เป็นที่พึ่งพาได้กับคณะสงฆ์ เพื่อเป็นการความปรองดองต่อคณะสงฆ์ต่อไป ลำดับสุดท้ายคือด้านรู้จักปรับตัวและยืดหยุ่น พระสงฆ์มีความเป็นผู้นำที่ดีและสามารถปรับแนวความคิดของตนให้สอดคล้องกับปัจจุบัน รับผิดชอบต่อสังคม และการเปลี่ยนทางสังคม ชุมชนจะทำให้บทบาทหน้าที่ของวัดและชุมชน ตลอดทั้งโรงเรียน ทำงานร่วมกันได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก การศึกษาทางธรรม ประสบการณ์การทำงาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
อายุ	-	✓
พรรษา	-	✓
การศึกษาทางโลก	-	✓
การศึกษาทางธรรม	-	✓
ประสบการณ์การทำงาน	-	✓

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองตามของพระสังฆาธิการอำเภอจุน จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองตามของพระสังฆาธิการอำเภอจุน จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอจุน จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอจุน จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา แตกต่างกัน จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปกครองตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการเป็นผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการตามหลักสัปติธรรม 7 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

ด้านธัมมัญญาตา พบว่า ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ในด้านธัมมัญญาตา การนำหลักการนี้ทำให้เกิดความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ ได้การวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์ต่าง ๆ ขององค์กรจะต้องรับรู้ คิด ทำ วิเคราะห์ หลักการทำให้เกิดผลที่จะต้องลงมือทำอะไร โดยการนำหลักการและกฎเกณฑ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องในการก้าวเดินของชีวิตในการทำงาน โดยให้รับรู้เข้าใจในสิ่งที่ตนเองจะกระทำตามเหตุและผล

ด้านอัตตัญญาตา พบว่า ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ในด้านอัตตัญญาตา ผู้นำที่ดีต้องรู้จักจุดหมาย หรือกำหนดเป้าหมายของหลักการที่ตนเองจะพึงลงมือปฏิบัติ ให้เข้าใจในวัตถุประสงค์ขององค์กรว่าจะไปทางไหน มีประโยชน์อะไร สามารถดำเนินงานได้ไหม ถูกต้องตามเป้าหมายหรือไม่

ด้านอัตตัญญาตา พบว่า ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ในด้านอัตตัญญาตา ผู้ปกครองหรือผู้นำควรต้องสำรวจตัวเองอยู่เสมอว่าตัวเรานั้น มีจุดเด่นจุดด้อยตรงไหน แล้วสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขหรือปรับจุดไหนให้พอดี กล่าวคือ ผู้ปกครองที่ดีควรมีการปรับปรุงตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถเข้าถึงความปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยแห่งโลก

ด้านมัตตัญญาตา พบว่า ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ในด้านมัตตัญญาตา ผู้ปกครองควรรู้จักความพอดีในตนเองไม่ทอดทิ้งตัวเองเกินความสามารถที่มี ต้องรู้จักขอบเขตของความพอดีในตัวเอง ว่าการทำงานต่าง ๆ ทำได้แค่ไหน ดังนั้น ผู้ปกครองที่ดีนั้นจะต้องรู้จักความพอดี ในการทำงานทุกอย่าง ให้สำเร็จไปด้วยดี

ด้านกัลยาณุตตา พบว่า ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ในด้านกัลยาณุตตา ผู้นำควรรู้จักรับผิดชอบงานให้ตรงเวลาไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง ควรรู้จักการบริหารเวลา มีความตรงต่อเวลา รู้ว่าเวลาไหน ควรทำอะไรไม่ควรทำอะไร เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คนในองค์กร

ด้านปรีชาญาณ พบว่า ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ในด้านปรีชาญาณ ผู้ปกครองควรประสานงานต่าง ๆ เกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนถึงพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง และอีกทั้งยังสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลใกล้ชิดกันอีกด้วย และยังสามารถอนุเคราะห์ช่วยเหลืองานขององค์กรให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ด้านบุคลิกภาพ พบว่า ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา ในด้านบุคลิกภาพ ผู้ปกครองที่ตั้นจะต้องรู้จักรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาว่าในการทำงานทุกอย่างให้สำเร็จไปด้วยดีตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 พระสงฆ์ในอำเภอรูน จังหวัดพะเยา มีระดับในเรื่อง ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ในอำเภอรูน จังหวัดพะเยา เปี่ยมด้วยความรู้ ความสามารถ ความเชื่อมั่นในตนเอง และ รับฟังความคิดเห็นตามหลักกาลามสูตร อยู่ในระดับที่มาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาพรหม กิตติวรเมธี (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัด จังหวัดสระแก้ว” ผลการวิจัยพบว่า ด้านรับฟัง ค่อยรับฟังความเห็นของพระภิกษุวัด ค้นหาข้อมูล รับฟังคำชี้แนะจากผู้มีประสบการณ์มากกว่า เพื่อพูดคุยรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ มีการปรึกษาหารือตามโอกาส

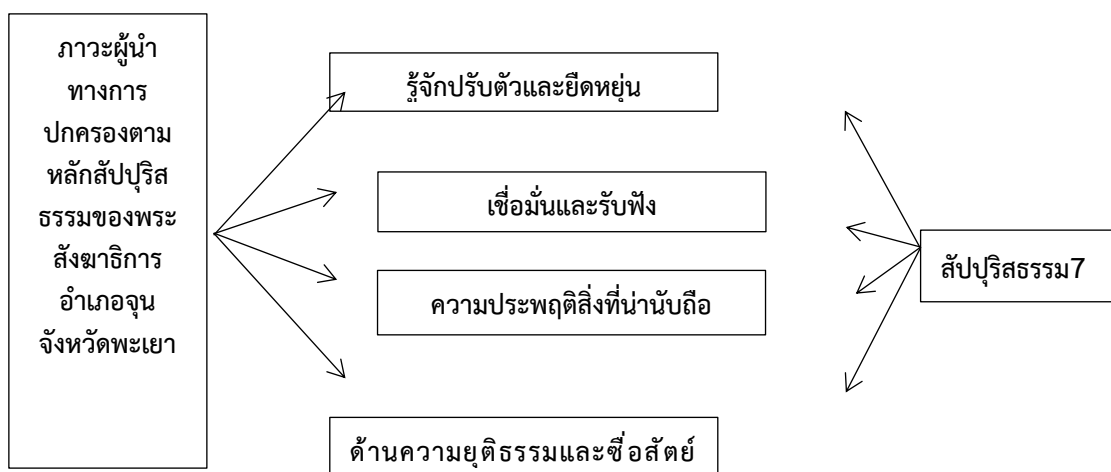
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก การศึกษาทางธรรม ประสบการณ์การทำงาน มีภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 พระสงฆ์ในอำเภอรูน จังหวัดพะเยา มีระดับในเรื่อง ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอรูน จังหวัดพะเยา จังหวัดลำปาง อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ในอำเภอรูน จังหวัดพะเยา มีการนำหลักธรรมนี้มาปรับใช้ในการปกครอง มีดังนี้ 1) รู้จักเหตุ คือ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้รู้จักหลักการที่ดีและไม่ดีว่าอันไหนจะส่งผลเสียต่อคณะสงฆ์ เป็นต้น 2) รู้จักจุดหมาย คือ พระสงฆ์ต้องผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง 3) รู้จักตน คือ พระสงฆ์ต้องรู้จัก

ฐานะ ความสามารถในการทำงานของตัวเอง ไม่อวดอ้างเกินความสามารถของตัวเอง และยังต้องวางตนเองให้เหมาะสมกับฐานะ ความสามารถเท่าที่มีหาจุดอ่อนและจุดแข็งตัวเองเป็นอย่างไร ความเตือนตัวเองอย่างเสมอ 4) รู้จักประมาณ คือ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้รู้จักประมาณในการเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ รู้จักความพอดีในตนเองไม่อวดอ้างตัวเองเกินตัวเท่าที่มี 5) รู้จักกาล คือ พระสงฆ์ต้องรู้เวลาไหนควรทำอะไร ไม่ควรทำอย่างไร และทำงานอย่างตรงต่อเวลาไม่พลัดวันประกันพรุ่ง และไม่กระทำให้เวลาเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ย่อมก่อให้เกิดผลดีมากกว่า 6) รู้จักชุมชน คือ พระสงฆ์ต้องรู้จักชุมชนที่อยู่ร่วมกันว่าเป็นอย่างไร แล้วจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไรในชุมชนนั้น ๆ 7) รู้จักบุคคล คือ พระสงฆ์ต้องรู้พระสงฆ์ในหมู่คณะสงฆ์ว่าเป็นคนแบบไหนน่าคบหา หรือมีความสามารถอะไร ทำให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่คณะบ้าง แล้วหาหน้าที่ที่เหมาะสมกับความสามารถของคนคนนั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูอุเทศธรรมสาทิส (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดอุทัยธานีมีการนำหลักธรรมนี้มาปรับใช้ในการปกครอง ทำให้การปกครองของคณะสงฆ์มีการขับเคลื่อนไปในทางที่ดีทางพระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรือง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาทั้งผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยครั้งนี้เรื่อง ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอจุน จังหวัดพะเยา สามารถสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แผนผังความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพทำให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปติธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอจุน จังหวัดพะเยา ภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ซึ่งผู้ปกครองพระสังฆาธิการต้องมีสิ่งสำคัญทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านรู้จักปรับตัว/ยืดหยุ่น หมายถึง ผู้นำต้องรู้จักปรับตัวตามสถานการณ์ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความเป็นผู้นำที่ดีและสามารถปรับแนวความคิดของตนให้สอดคล้องกับปัจจุบัน รับผิดชอบต่อสังคม และการเปลี่ยนทางสังคม ชุมชน จะทำให้บทบาทหน้าที่ของวัดและชุมชน ตลอดทั้งโรงเรียน ทำงานร่วมกันได้ อีกทั้งยังสามารถขับเคลื่อนคณะสงฆ์ให้รู้เท่าทันกับยุคเทคโนโลยี ที่เรามักเรียกว่า “ยุคโลกาภิวัตน์” นั่นเอง

2. ด้านเชื่อมั่น/รับฟัง หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองและรับฟังความเห็นของผู้อื่น ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความเป็นผู้นำที่เปี่ยมด้วยความรู้ความสามารถในการนำพาคณะสงฆ์ไปสู่ความสำเร็จ และยังมีการรับฟังความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่างจากตนเอง โดยใจที่ไม่มีการพินิจด้วยเหตุและผล เวลามีปัญหาหรือเรื่องใด ควรรับฟังเสียงชาวบ้านหรือผู้มีส่วนได้เสียก่อน แล้วนำมาปรับปรุง อันจะนำไปสู่การใช้หลักธรรมในด้านธรรมาธิปไตย นำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ต่อไป

3. ด้านมีความประพฤติสิ่งที่น่านับถือ ซึ่งหมายถึง หากผิดพลาดจริงก็ต้องยอมรับผิด ผู้นำต้องรู้จักการกล่าวคำขอโทษ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และหากผู้นำหาความผิดพลาดจริงก็ให้คำขอโทษ และยอมรับผิดกับคณะสงฆ์ และวางตนให้เป็นที่พึ่งพาได้กับคณะสงฆ์ เพื่อเป็นการความปรองดองต่อคณะสงฆ์ต่อไป

4. ด้านมีความยุติธรรม/ซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งหมายถึง ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์มีการใช้หลักเมตตาและยุติธรรม อคติ ๔ และหลักทริโอดตัปปะ ทั้งหมดนี้เป็นหลักที่สำหรับป้องกัน ความซื่อสัตย์และสุจริตทำให้คณะสงฆ์มีความโปร่งใสในการทำงาน วิเคราะห์ปัญหาด้วยหลักแห่งความยุติธรรม ทุเมเทเสียสละเพื่องานให้มุ่งสู่เป้าหมาย อีกทั้งยังเคารพให้เกียรติผู้อื่น ทำตัวเป็นที่น่าเชื่อถือ ในการทำงานร่วมกัน จึงทำให้คณะสงฆ์มีความก้าวหน้าไปสู่คณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง

พระสังฆาธิการจัดว่าเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์โดยลำดับขั้นตอนตามวุฒิภาวะความเป็นผู้นำ อีกทั้งยังต้องคอยมีหลักธรรมมาเพื่อเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ด้วยหลักสัปติธรรม 7 ดังนี้

1) รู้จักเหตุ คือ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้รู้จักหลักการที่ดีและไม่ดีว่าอันไหนจะส่งผลเสียต่อคณะสงฆ์ การรู้เหตุและเป็นการให้รับรู้ถึงสิ่งที่จะตามมาว่ามีผลดีผลเสียอย่างไร จะทำให้เกิดความสำเร็จของงานนั้น ๆ และยังต้องวิเคราะห์สถานการณ์นั้น ๆ หากปฏิบัติแล้วนั้นมักจะส่งผลอย่างไร

2) รู้จักจุดหมาย คือ พระสงฆ์ต้องผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง โดยการวิเคราะห์กระบวนการทำงาน ถึงต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ว่างานใด ๆ จะทำ จะวางแผนอย่างไร และผลสัมฤทธิ์ควรจะเป็นอย่างไร

3) รู้จักตน คือ พระสงฆ์ต้องรู้จักฐานะ ความสามารถในการทำงานของตัวเอง ไม่อวดอ้างเกินความสามารถของตัวเอง และยังต้องวางตนเองให้เหมาะสมกับฐานะ ความสามารถเท่าที่มีหาจุดอ่อนและจุดแข็งตัวเองเป็นอย่างไร ความเตือนตัวเองอย่างเสมอ รู้จักตัวเองโดยอิงจาก ฐานะ วัย ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น แล้วประพฤติตน วางตนให้เหมาะสมกับความเป็นสมณสาธูป จะคิด จะทำ จะพูดสิ่งใด ก็ประกอบไปด้วยหลักพรหมวิหารธรรม มีเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขาเป็นฐานภาวะของตนเอง

4) รู้จักประมาณ คือ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้รู้จักประมาณในการเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ รู้จักความพอดีในตนเองไม่อวดอ้างตัวเองเกินตัวเท่าที่มี ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอของตน การนำหลักความพอดี ความพอเหมาะพอสมควรการรู้จักประมาณ

5) รู้จักกาล คือ พระสงฆ์ต้องรู้เวลาไหนควรทำอะไรไม่ควรทำอะไร และทำงานอย่างตรงต่อเวลา ไม่พลัดวันประกันพรุ่ง และไม่กระทำให้เวลาเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ย่อมก่อให้เกิดผลดีมากกว่า รู้จักเวลาที่เหมาะสมในการทำงานต่าง ๆ และรู้จักลงมือทำให้ถูกที่ถูกเวลา แบ่งเวลาให้เหมาะสมกับงานต่าง ๆ วางแผนงานให้เหมาะสมเพื่อเป็นการไม่ให้เสียเวลา

6) รู้จักชุมชน คือ พระสงฆ์ต้องรู้จักชุมชนที่อยู่ร่วมกันว่าเป็นอย่างไร แล้วจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไรในชุมชนนั้น ๆ รู้จิตของชุมชน ว่าควรการสร้างปฏิสัมพันธ์ การประสานงานกับชุมชน และให้ความความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชนอย่างไร

7) รู้จักบุคคล คือ พระสงฆ์ต้องรู้พระสงฆ์ในหมู่คณะสงฆ์ว่าเป็นคนแบบไหนน่าคบหา หรือมีความสามารถอะไร ทำให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่คณะบ้าง แล้วหาหน้าที่ที่เหมาะสมกับความสามารถของคนคนนั้น ควรใช้คนให้ตามความสามารถที่สมควรกับเนื้องาน และต้องมีความจริงใจต่อคนทำงาน จะทำให้ประสบความสำเร็จของหมู่คณะ หรือจะนำเอาศักยภาพของตัวบุคคล มาช่วยพัฒนาหรือกิจการงาน พระศาสนาได้อย่างไรให้เหมาะสมกับงาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอจุน จังหวัดพะเยา ” ผู้นำทางการปกครองมีความเป็นผู้นำในการเชื่อมั่นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีภาวะผู้นำในระดับหนึ่ง และหากมีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 อาจทำให้ภาวะผู้นำทางการปกครองอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์จริงและเป็นบทเรียนในพื้นที่ครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) พระสังฆาธิการควรมีมาตรฐานในความเป็นภาวะผู้นำสูง มีการปรับแนวความคิดให้สอดคล้องในยุคโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบัน
- 2) พระสังฆาธิการเปี่ยมด้วยความรู้ ความสามารถความเชื่อมั่นในตนเอง และรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เห็นต่างกับตน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้นำ
- 3) พระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และผู้ดำรงตนเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจที่พึ่งพาได้ สร้างความปรองดองบนพื้นฐานแห่งความสามัคคีแก่คณะสงฆ์
- 4) พระสังฆาธิการสามารถปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยใช้หลักเมตตาและความยุติธรรม และสามารถวิเคราะห์ปัญหาด้วยความยุติธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) พระสังฆาธิการควรมีจิตวิญญาณของนักปกครองแบบธรรมมาภิบาล ในการจัดการการควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม
- 2) พระสังฆาธิการควรยึดหลักการและกลยุทธ์ความเป็นผู้นำพัฒนา ไม่ควรย่ออยู่กับที่
- 3) พระสังฆาธิการควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภายในพุทธสถาน
- 4) พระสังฆาธิการควรคำนึงถึงความยุติธรรมในการทำงานร่วมกัน ไม่ลำเอียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เลือกที่รักมักที่ชัง ในคณะสงฆ์

References

- พระครูโชติพัฒนานุยุต (อุทัย ดีหาญ/สิริจันท). (2561). “การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารของพระสังฆาธิการ ในเขตตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตน์ สุกอินทร์). (2565). “การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสันตยา อีธราธิ (ไสยวิจิตร). (2561). “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการพัฒนาองค์การ ของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองสอ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์”. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชปริยัติโมลี (ไพฑูลย์วิบูล). (2561). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับ เจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). *ภาวะผู้นำ : หลักการและทฤษฎี*. กรุงเทพมหานคร : อักษราพัฒนา,

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน*. นครปฐม : กองพุทธศาสนสถาน, 2557.

พุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่:

กรณีศึกษาพระนิสิต มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

Buddhist Integration to Oral Health Promotion for Sangha in Chiang Mai

Province: A Case Study of CMMCU Monk Students

เพ็ญพิชชา วนจันทรรักษ์ Phenphichar Wanachantararak

พระครูปริยัติเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร. Phrakrupariyathijethiyanuruk, Asst. Prof. Dr.

พระครูสิริปริยัตยานุศาสตร์, ดร. Phrakrusiripariyatyanusath, Dr.

สมหวัง แก้วสุฟอง Somwang Kaewsufong

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ Phisit Kotsupho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

Phenphichar.w@cmu.ac.th

Received 2024/01/17

Revised 2024/04/19

Accepted 2024/05/14

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ตามหลักทันตกรรมและพระพุทธศาสนา 2) นำเสนอพุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยแบบผสมวิธี เชิงปริมาณมีประชากรตัวอย่างพระสงฆ์นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 179 รูป สุ่มคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ เครื่องมือได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความสอดคล้องอยู่ที่ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.8 ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.7 ทำการวิเคราะห์ด้วยการทดสอบสถิติไคสแควร์ เชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พระสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 รูป/คน เครื่องมือได้แก่ การสนทนากลุ่มแบบสอบถามปลายเปิด ตรวจสอบโดยที่ปรึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยหลักการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) วิเคราะห์การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ตามหลักทันตกรรมและพระพุทธศาสนา ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักทันตกรรมและหลักอายุสธรรม พบว่า ด้านข้อมูลทั่วไป มีเพียงภาวะเสี่ยงเกิดโรคสุขภาพในช่องปาก ด้านปัจจัยนำ ทักษะคิดในการดูแลสุขภาพช่องปาก และค่านิยมการบริโภคอาหาร

ส่วนด้านปัจจัยเอื้อ ด้านปัจจัยเสริม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักทันตกรรมและหลักอายุสสธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) การนำเสนอพุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอายุสสธรรมสู่การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ โดยองค์ความรู้ใช้รูปแบบซีปปี้ (CIPP Model) เป็นเครื่องมือจัดการและการตัดสินใจ 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และใช้หลักอายุสสธรรม คือ ธรรมที่ช่วยให้อายุยืน มี 5 ประการในการสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก

คำสำคัญ : พุทธบูรณาการ, สร้างเสริม, สุขภาพช่องปาก.

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze the oral health promotion for Sangha according to the principles of dentistry and Buddhism, 2) to propose the Buddhist integration of oral health promotion for Sangha in Chiang Mai province. This study was mixed methods. The quantitative research has the population including 179 Bachelor's degree monk students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus by Taro Yamane's the calculation formula. The tools used include a questionnaire with a validity value of an average 0.7 and a reliability value of an average 0.8. Analyzes were performed using the chi-square statistical test. The qualitative has important informants, including 6 monks and experts. The tools used include an interview group with an open-ended questionnaire that was verified by a consultant. Data were analyzed using content analysis principles

The results of the study found that

1) Analysis of the oral health behavior of Sangha, and principles of Buddhism according to the 5 principles of Àyussadhammas. The relationship between the general information, the monks' health information, the leading factors, the conducive factors and reinforcing factors, the oral health behavior of Sangha, and according to the 5 principles of Àyussadhammas were as follows. The general information was only the risk of developing oral health diseases. The leading factors were the attitudes to oral health care and the food consumption values. The conducive factors and reinforcing factors were correlated with the oral health behavior of Sangha, according to the 5 principles of Àyussadhammas. Then, the oral health behavior of Sangha was correlated with the 5 principles of Àyussadhammas. The data was statistically significant at 0.05.

2) The guidelines for applying Buddhist integration to oral health promotion for Sangha showed that the application of the 5 principles of Āyussadhammas is active to the oral health behavior of Sangha by in CIPP Model. It is a management and decision-making tool in 4 aspects: context, input factor, process, and results.

Keywords: Buddhist integration, Promotion, Oral health.

บทนำ

กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญกับสุขภาพพระสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับมติมหาเถรสมาคม ที่ 191/2560 และมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 5 ให้มีการขับเคลื่อนงาน “พระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพ” จนสามารถจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560 (พระครูพิพิธสุตาทร (บุญช่วย สิริธโร), 2560 : 1) ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี 2561 - 2563 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ข้อมูล ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2562 รายงานความคืบหน้าการจัดเก็บฐาน ข้อมูลทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณร จากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มีจำนวน 215,871 รูป สามเณร จำนวน 36,980 รูป จากประชากรของประเทศไทย จำนวน 66,558,935 คน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561 : 44) และร้อยละ 90 นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท การสำรวจข้อมูลในครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดทำบัตร smarthcard พระสงฆ์ และใช้เป็นฐานข้อมูลในการรักษาพยาบาลตามสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือบัตรทอง เพื่อจัดบริการที่เหมาะสมให้กับพระสงฆ์ และจากข้อมูลสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด จำนวนพระภิกษุ-สามเณร จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 9,822 รูป ได้แก่ ภิกษุจำนวน 5,950 รูป สามเณรจำนวน 3,872 รูป และเฉพาะอำเภอเมือง มีภิกษุจำนวน 1,265 รูป สามเณรจำนวน 1,223 รูป ณ เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่), (11 มีนาคม 2566) จากการคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์และสามเณรทั่วประเทศ จากข้อมูลพบว่า พระสงฆ์ในกลุ่มอายุ 18 - 60 ปีมีร้อยละ 61 และสุขภาพเป็นปกติร้อยละ 11 และพระสงฆ์ในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสุขภาพปกติร้อยละ 45 และป่วยร้อยละ 27 (คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ), (11 มีนาคม 2566) การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของพระสงฆ์ จำนวนพระสงฆ์ที่มีปัญหาด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้สังคมของพระสงฆ์ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super aged society) รวมทั้งมีแนวโน้มที่ผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น เมื่อพระสงฆ์นั้นเป็นผู้สูงอายุมากขึ้นย่อมมีปัญหาสุขภาพตามมา

ปัญหาของโรคในช่องปากจัดเป็นหนึ่งในโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non Communicable Disease: NCDs) ที่พบบ่อย และทำให้เกิดความเจ็บปวด ความไม่สบาย ความไม่สวยงาม หรือลุกลามจนทำให้เกิดการติดเชื้อรุนแรงจนเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตได้ การสูญเสียฟันมีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิต การสูญเสียฟันส่งผลต่อความสามารถในการบดเคี้ยวที่ลดลง มีส่วนให้ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ ความภาคภูมิใจในตนเองลดลงเป็นอุปสรรคในการเข้าสังคม ทำให้มีคุณภาพชีวิตถดถอยลง

การสำรวจสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 – 2565 ปัญหาสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุไทย พบว่า กลุ่มวัยสูงอายุ 60 - 74 ปีมีผู้มีฟันถาวรใช้งานได้น้อย 20 ซี่ร้อยละ 56.1 ผู้มีฟันถาวรใช้งาน 20 ซี่และมีฟันหลัง 4 คู่สบร้อยละ 39.4 มีปัญหาการสูญเสียฟันทั้งปากร้อยละ 8.7 มีความจำเป็นในการใส่ฟันเทียมบางส่วนร้อยละ 42.6 ความจำเป็นในการใส่ฟันเทียมทั้งปากร้อยละ 2.7 ผู้ที่มีฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษาร้อยละ 52.5 และมีรากฟันผุร้อยละ 16.5 ในส่วนของโรคปริทันต์พบว่า มีการทำลายของอวัยวะปริทันต์ที่อยู่รอบรากฟันหรือมีร่องลึกปริทันต์ร้อยละ 36.3 โดยมีสภาวะปริทันต์อักเสบรุนแรงร้อยละ 12.2 (สำนักทันตสาธารณสุข, 2564: 4)

สถานการณ์สุขภาพพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์เป็นกลุ่มที่มีโอกาสน้อยในการเข้าถึงระบบการส่งเสริมและบริการด้านสุขภาพ เนื่องจากต้องปฏิบัติตามศาสนกิจประจำวัน การบริโภคอาหารที่ได้รับจากการบิณฑบาต ขาดการตรวจสุขภาพประจำปี เป็นต้น นอกจากนี้ แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากของสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข จะเน้นในกลุ่มสตรี เด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยสูงอายุ ซึ่งอาจจะยังไม่ครอบคลุมในกลุ่มพระสงฆ์ ทำให้การเข้าถึงและการได้รับบริการไม่มากเท่าที่ควร จะเห็นจากการสำรวจสุขภาพฟันพระภิกษุสงฆ์โดยกระทรวงสาธารณสุข ปี 2556 พบว่า มีฟันผุถึงร้อยละ 96 พระสงฆ์และสามเณรจำนวนมากมีปัญหาสุขภาพช่องปากทั้งโรคฟันผุ โรคเหงือกอักเสบ รวมถึงโรคปริทันต์ บางครั้งพบเป็นทั้งโรคฟันผุและโรคปริทันต์ในเวลาเดียวกันทั้งที่ยังอายุน้อย ซึ่งสูงกว่าการมีฟันผุในประชากรวัยทำงาน 35-44 ปีที่พบฟันผุร้อยละ 86 โรคฟันผุในพระสงฆ์และสามเณร อาจเกิดจากการที่ไม่สามารถเข้ารับการรักษาได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล หรือภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรค หรือมีข้อจำกัดในการเข้ารับบริการมากขึ้น โรคในช่องปากจึงอาจลุกลามไปจนถึงขั้นสูญเสียฟัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ), (14 กุมภาพันธ์ 2566)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น สะท้อนปัญหาด้านสุขภาพช่องปากของพระสงฆ์ สุขภาพช่องปากของพระสงฆ์จึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงการส่งเสริมที่ดี การศึกษาเพื่อวิเคราะห์การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ตามหลักทันตกรรมและพระพุทธศาสนา เป็นการนำไปสู่แนวทางการพัฒนางานด้านทันตสาธารณสุขของพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ตามหลักทันตกรรมและพระพุทธศาสนา
2. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพช่องปากตามหลักทันตกรรมและพระพุทธศาสนา และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำเสนอพุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

กำหนดประชากรเป้าหมายจากพระสงฆ์และสามเณรที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เชิงปริมาณใช้ตัวแทนประชากรจากพระสงฆ์นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 323 รูป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 179 รูป ได้มาจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม ส่วนเชิงคุณภาพคัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งกลุ่ม 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ เจ้าอาวาส พระลูกวัด จำนวน 4 รูป กลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป ได้แก่ ทันตแพทย์ด้านทันตสาธารณสุข จำนวน 2 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดและสนทนากลุ่ม

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) (2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

สร้างแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ จำนวนคำถามทั้งหมด 77 ข้อ เชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ตามหลักทันตกรรมและพระพุทธศาสนา ลักษณะการตอบแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบกากบาท (Cross pattern) และมาตราวัดระดับ (Rating scale) แบ่งออกเป็น 7 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 4 ข้อ ส่วนที่ 2 ด้านสุขภาพ จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 3.1) ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก 3.2) ทักษะคติในการดูแลสุขภาพช่องปาก 3.3) ค่านิยมการบริโภคอาหาร รวมจำนวน 30 ข้อ ส่วนที่ 4 ด้านปัจจัยเอื้อ มีจำนวน 10 ข้อ ส่วนที่ 5 ด้านปัจจัยเสริม จำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 6 พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก จำนวน 10 ข้อ และส่วนที่ 7 พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักอายุสธรรม จำนวน 10 ข้อ

เมื่อผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามแผนที่ได้กำหนดไว้แล้ว นำไปวิเคราะห์และประเมินระดับคุณภาพความตรงของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1) ความตรงเชิงพินิจ (Face validity) ด้วยการตรวจสอบประเมินกรอบเนื้อหาขอบเขตของแบบสอบถาม ประเด็นสำคัญของการสอบถาม ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาเชิงวิชาการที่เหมาะสม และความเป็นเอกนัยในการเก็บข้อมูล โดยอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 2 ท่าน

2) ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัย พบว่า เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.8 เป็นค่าระหว่าง 0.50-1.00 แสดงมีความสอดคล้องใช้ได้ และได้ทำการปรับแก้ภาษาของข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3) ค่าความเที่ยง (Reliability) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยพบว่า ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.7 แสดงค่าความเที่ยงระดับยอมรับ

(2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยส่วนเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง สมุดบันทึกและผู้ช่วยผู้สัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

1) สรุปลงความรู้พุทธบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ เพื่อเป็นกรอบทางความคิดในการจัดสนทนากลุ่ม

2) ทำการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาการวิจัย และสาระสำคัญแล้ว ดำเนินการออกแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) แนวคำถามตามกรอบประเด็น และร่างข้อความครอบคลุมเนื้อหาสำคัญที่ต้องการตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ นำร่างคำถามไปปรึกษาและนำข้อคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญในและนอกมหาวิทยาลัยมาปรับปรุงคำถามตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเกี่ยวกับพุทธบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ จำนวน 7 ข้อ ไปสัมภาษณ์เชิงลึกแบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ

3) นัดวันเวลาจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ วันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2566 เวลา 13.00-16.00 น. ณ ห้องเรียน บัณฑิตศึกษา ชั้น 2 มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ดำเนินการจัดงาน และสรุปผลการจัดสนทนากลุ่ม นำผลไปประกอบการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ตามหลักทันตกรรมและหลักพุทธศาสนา นำมาวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบ่งความถี่เป็นช่วงของคะแนน ใช้วิธีการทดสอบไคสแควร์สำหรับค่าที่สำคัญ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด ตามวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แบบบรรยายอธิบาย และพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องพุทธบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาพระนิสิต มจร วิทยาเขตเชียงใหม่ สามารถตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลวิเคราะห์การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ตามหลักทันตกรรมและพระพุทธศาสนา ใช้หลักอายุสธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก พบว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างด้านข้อมูลสุขภาพ ได้แก่ ภาวะเสี่ยงเกิดโรคสุขภาพในช่องปาก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก มีเพียงภาวะเสี่ยงเกิดโรคสุขภาพในช่องปากที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักอายุสสธรรม ส่วนด้านปัจจัยนำ ทักษะคิดในการดูแลสุขภาพช่องปาก ค่านิยมการบริโภคอาหาร ด้านปัจจัยเอื้อ ด้านปัจจัยเสริม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักทันตกรรม และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักอายุสสธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากพฤติกรรมและการส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักอายุสสธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ($n=103$)

	ระดับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ช่องปาก			ระดับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ช่องปาก ตามหลักอายุสสธรรม		
	Value	df	Asymp Sig (2-sided)	Value	df	Asymp Sig (2-sided)
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป						
ของพระสงฆ์						
1.จำนวนพรรษา (ปี)	2.74 ^a	4	0.60	5.59 ^a	4	0.23
2 ระดับการศึกษาสูงสุด (ทางโลก)	8.03 ^a	14	0.88	14.00 ^a	14	0.45
3 ระดับการศึกษาสูงสุด (ทางสงฆ์)	1.70 ^a	4	0.79	1.81 ^a	4	0.78
4 สถานะทางคณะสงฆ์	1.05 ^a	2	0.59	1.00 ^a	2	0.62
ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านสุขภาพ						
ของพระสงฆ์						
1 อายุ (ปี)	9.05 ^a	6	0.17	3.10 ^a	6	0.80
2 ค่า BMI	1.89 ^a	6	0.93	4.79 ^a	6	0.57

3 สุขภาพร่างกาย	2.87 ^a	2	0.24	1.98 ^a	2	0.37
4 ภาวะเสี่ยงเกิดโรคสุขภาพ ในช่องปาก	7.08 ^a	2	0.03	5.59 ^a	2	0.04
5 การเข้ารับบริการทาง ทันตกรรมในรอบปีที่ผ่านมา	0.86 ^a	2	0.65	0.30 ^a	2	0.86
6 ข้อมูลสภาวะช่องปาก						
6.1 ฟันแท้ที่ใช้งานได้	1.09 ^a	2	0.58	1.47 ^a	2	0.48
6.2 กลุ่มฟันหลังบดเคี้ยวได้	1.26 ^a	6	0.78	3.44 ^a	6	0.75
6.3 ใส่ฟันเทียมถอดได้	5.49 ^a	2	0.05	0.46 ^a	2	0.80
6.4 สภาวะโรคฟันผุ	4.24 ^a	8	0.83	5.92 ^a	8	0.67
7 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้าน สุขภาพช่องปาก	4.69 ^a	2	0.10	4.02 ^a	2	0.13
ส่วนที่ 3 ด้านปัจจัยนำ						
3.1 ความรู้การดูแลสุขภาพ ช่องปาก	2.66 ^a	4	0.62	3.42 ^a	4	0.49
3.2 ทักษะการดูแลสุขภาพ ช่องปาก	23.35 ^a	4	0.00	18.03 ^a	4	0.00
3.3 ค่านิยมการบริโภคอาหาร	36.86 ^a	4	0.00	39.56 ^a	4	0.00
ส่วน 4 . ด้านปัจจัยเอื้อ	13.87 ^a	4	0.01	20.29 ^a	4	0.00
ส่วน 5. ด้านปัจจัยเสริม	28.41 ^a	4	0.00	35.28 ^a	4	0.00
ส่วน 5. พฤติกรรมส่งเสริม สุขภาพช่องปาก				87.11 ^a	4	0.00

^a ค่าความถี่จากความคาดหวังในแต่ละเซลล์ df หมายถึง ค่าองศาอิสระ มาจาก K-1 (จำนวนกลุ่มหรือระดับลบด้วยหนึ่ง) Asymp.Sig หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติของค่าไคสแควร์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการนำเสนอพุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ ด้วยการประเมินกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร และย้อนกลับมาสู่รอบใหม่ของวงจร ด้วยหลักการประเมินรูปแบบ เพื่อการจัดการ และการตัดสินใจโดยใช้รูปแบบซีบีพี (CIPP Model) เป็นเครื่องมือประเมินผลที่นำข้อมูลมาพิจารณาอย่างเป็นระบบเพื่อการตัดสินใจดำเนินการต่อไปในอนาคต มีกรอบในการประเมิน 4 ด้าน คือ 1) บริบท (Context) ได้แก่ สภาพแวดล้อม ความสอดคล้อง 2) ปัจจัยนำเข้า (In put) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ และเป็นองค์ประกอบที่นำไปสู่การดำเนินงานของระบบ เช่น ผู้นำ บริบทสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายโครงการด้านสุขภาพ เป็นต้น 3) กระบวนการ (Process) หมายถึง วิธีการต่าง ๆ กิจกรรมหรือแผนการดำเนินกิจกรรม เช่น การศึกษาแนวคิด และหลักพุทธธรรมเบื้องต้น การเข้าร่วมกิจกรรมสอดคล้องกับองค์โครงการด้านสุขภาพ อบรมให้ความรู้เรื่องการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม 4) ผลผลิต (Product) หมายถึง ผลลัพธ์ความสำเร็จของโครงการ เช่น ผลลัพธ์แบบองค์รวมด้านกาย จิตใจ ปัญญา สังคม เป็นต้น การประเมินรูปแบบเพื่อการจัดการและการตัดสินใจถูกนำมาบูรณาการกับหลักอายุสสธรรม คือ ธรรมที่ช่วยให้อายุยืน มี 5 ประการ ได้แก่ 1) สบายการี สร้างสบายะ คือ การทำในสิ่งที่สบายเกื้อกูลแก่สุขภาพ การจัดสถานที่ที่โปร่งพื้นที่เอื้ออำนวยต่อสุขภาพช่องปาก สื่อสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก การจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดีสอดคล้องเหมาะสมกับวิถีการดำรงชีวิต การทำงาน และการพักผ่อน รวมไปถึงเสริมสร้างสังคมให้เอื้อต่อสุขภาพที่ดีพัฒนาแนวทางจนเกิดการสร้างนโยบายสาธารณะ 2) สบายเมตตัตถุญ แม้ในสิ่งที่สบายนั้น ก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดี การปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิต ความเป็นผู้รู้จักพอดี พอดี และพอประมาณ เพื่อให้หลุดพ้นปัญหา การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากให้เกิดผลลัพธ์เพื่อนำสู่ความสำเร็จ สิ่งที่ได้มาความพอดีกับความสามารถ ความพอดีกับการพิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้อง ในการมีเป้าหมาย ปฏิบัติ ระบบตรวจสอบ สร้างกลไก การประเมินตามงบประมาณและความพอดีของการทำกิจกรรมทุกอย่างให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้ในองค์กรและชุมชน 3) ปริณตโภชิ บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย สุขภาพของช่องปากเชื่อมโยงกับสุขภาพของร่างกายอย่างสำคัญ การสูญเสียฟันทำให้คุณภาพชีวิตลดลง อาหารไม่อร่อย เคี้ยวอาหารไม่ถนัด ทำให้สารอาหารเข้าสู่ร่างกายลดลง ฟันเป็นรู บ่อเกิดให้แบคทีเรียเข้าไปเติบโต หากเกิดการอักเสบทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้นยากต่อการควบคุมระดับน้ำตาลร่างกาย มีความเสี่ยงในการเป็นโรคเบาหวานและโรคกระดูกเสื่อมมากขึ้น สุขภาพช่องปากจึงมีความสำคัญมากกว่าในการทำให้อาหารย่อยง่ายขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ประเภทของอาหารควรเป็นอาหารที่ย่อยง่ายและมีความคุ้นเคยกับอาหารที่รับประทานเข้าไป ไม่เป็นเหตุให้ระบบการย่อยทำงานไม่เป็นปกติ หรือไม่ย่อย 4) กาลจารี ประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่อง เวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา การกำหนดชีวิตของตนเองให้เป็นระบบ สร้างความสม่ำเสมอในชีวิต ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ จัดเป็นความประพฤติดี มีทัศนคติเชิงบวก การรู้จักเวลา รู้จักการบริหารเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่

วางไว้ และ 5) พรหมจารี รู้จักถือพรหมจรรย์ตามควร พระสงฆ์ต้องเป็นผู้นำโดยมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นต้นแบบ ตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพของบุคคลเป็นสำคัญ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฆราวาส ช่วยคัดกรองสุขภาพช่องปากของพระสงฆ์และภายในชุมชน การร่วมพัฒนาให้วัดดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากผ่านการเป็นผู้นำรูปแบบของพุทธบริษัท 4 เชื่อมโยงวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และถูกต้องตามกฎหมายชาติเข้าอันเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตได้อย่างสอดคล้องกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง พุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาพระนิสิต มจร วิทยาเขตเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ตามหลักทันตกรรมและพระพุทธศาสนา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป ข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ มีอายุน้อยกว่า 30 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนนครวิทยาคม จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ และระดับชั้นเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก (ศิริพร คุยเพียภูมิ, 2555 : 73) และการวิจัยครั้งนี้ ปัจจัยนำ ทักษะคิด และค่านิยมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์ช่วยให้มีพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพช่องปากดีขึ้น พระสงฆ์มีทัศนคติว่าขนมหวาน น้ำอัดลม ทำให้ฟันผุ และให้ความสำคัญการแปรงฟันหลังฉันอาหาร เปลี่ยนด้ามแปรงสีฟันเมื่อขนแปรงบาน ค่านิยมการบริโภคอาหาร เลือกฉันผัก ผลไม้ มากกว่าของหวาน และให้ความสำคัญดื่มน้ำสะอาด วันละ 8 -10 แก้ว ปัจจัยเอื้อที่มีผลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก การที่พระสงฆ์ต้องเสียเวลารอรับบริการทันตกรรมเนื่องจากมีผู้รับบริการจำนวนมาก และไม่ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายการบริการทันตกรรมจากภาครัฐ และด้านปัจจัยเสริม พระสงฆ์เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากจากแหล่งบุคคลากรสาธารณสุข สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต หรือทีวี ได้ทันที และเมื่อมีปัญหาสุขภาพช่องปากมักจะไปปรึกษากับทันตแพทย์ ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นนิสิตปริญญาตรีจำวัดในเมืองเป็นส่วนใหญ่ มีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดาพร บุษบงค์ (2563) พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากระดับปานกลาง และสุภาพร ผุดผ่อง (2561) พบว่า ปัจจัยนำ คือ ความรู้และทัศนคติเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก ปัจจัยเอื้อ คือ การมีอุปกรณ์ในการทำมาสะอาดช่องปาก และการเข้ารับบริการทันตกรรม ปัจจัยเสริม คือ การได้รับการสนับสนุนจากบุคคล การได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ และผู้สูงอายุที่ได้ไปรับบริการทันตกรรม จะช่วยให้มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากดีขึ้น นอกจากนี้พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักทันตกรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากตามหลักอายุสธรรม พฤติกรรมการดื่มน้ำสะอาด วันละ 8-10 แก้ว และมีความตั้งใจข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากที่ได้รับมานำมาแนะนำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตาม เป็นพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก

ตามหลักอายุสธรรม การปฏิบัติเป็นการพัฒนาส่งเสริมสุขภาพชีวิตแบบองค์รวมที่ครอบคลุมสุขภาพทั้งทางกาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความพอดี และพอเพียง ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติตามหลักอายุสธรรมผนวกกับแนวคิดทฤษฎีเรื่องการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก จะทำให้ผู้ปฏิบัติได้เห็นถึงความสำคัญของสุขภาพชีวิต และมีวิธีการดูแลสุขภาพที่ถูกต้องอันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานิพนธ์ มหาธมมรฤชิต (2561) พบว่า หลักอายุสธรรม เป็นการสร้างองค์ความรู้ในระดับปัญญาให้เกิดขึ้นในจิตใจสั่งสมจนเป็นอุปนิสัยที่เป็นไปในทางกุศล หรือเรียกว่า สุณิสัย เป็นหลักปฏิบัติที่นำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันในทุก ๆ เรื่อง และพระมหาวิจิต อกคฺชิต และคณะ (2564) พบว่า หลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพชีวิต ทำให้ผู้ปฏิบัติมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอายุยืน มีสุขภาพแข็งแรง เป็นการสร้างรูปแบบการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันให้เอื้อต่อสุขภาพชีวิต คือ รู้จักประมาณ หรือความพอดี การบริโภคอาหารให้เป็นไปตามหลักโภชนาการ และเป็นสิ่งที่ย่อยง่าย การรู้จักจัดสรร หรือแบ่งเวลา และการรู้จักควบคุมเรื่องกามารมณ์ให้เป็นตามความเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การนำเสนอพุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ การวิจัยครั้งนี้ถูกนำมาบูรณาการกับหลักอายุสธรรม คือ ธรรมที่ช่วยให้อายุยืน มี 5 ประการ ได้แก่ 1) สปัายการี สร้างสปัายะ คือ การทำในสิ่งที่สบายเกื้อกูลแก่สุขภาพ 2) สปัายะมัตตัญญู แม้ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดี 3) ปริณตโภชิ บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย 4) กาลจารี ประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่อง เวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา และ 5) พรหมจารี ถือพรหมจรรย์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561 : 282) โดยองค์ความรู้ใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) (พิสนุ พงศรี, 2553 : 70-106) เป็นเครื่องมือประเมินผลที่นำข้อมูลมาพิจารณาอย่างเป็นระบบตามหลักการประเมินรูปแบบเพื่อการจัดการและการตัดสินใจ 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริบท (Context) สภาพแวดล้อมใช้ความสอดคล้องของนโยบายของรัฐบาล ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ.2560 และทันตสุขภาพประเทศไทย ใช้หลักธรรมและหลักวินัย 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (In put) บริบทผู้นำของการสร้างเสริมสุขภาพ ผ่านการเป็นผู้นำรูปแบบของพุทธบริษัท 4 ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำ อุบาสกและอุบาสิกา ช่วยคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์และชุมชน การร่วมพัฒนาให้วัดดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพ บริบทสถานที่ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อสุขภาพช่องปาก 3) กระบวนการ (Process) แผนการดำเนินกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากของพระสงฆ์ 4) ผลลัพธ์แบบองค์รวม (Product) ด้านกาย จิตใจ ปัญญา สังคม ทั้งนี้เพราะเป็นการกระทำเพื่อการตัดสินใจดำเนินการต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติคุณ บัวบาน (2561) พบว่า ด้านบริบท มีความสอดคล้องระหว่างหลักการของโครงการกับนโยบายสาธารณสุข และนโยบายการศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า ครูอนามัยมีประสบการณ์ และความเข้าใจโครงการอย่างเพียงพอ และผู้บริหารให้การสนับสนุน แต่ยังไม่เพียงพอในด้านจำนวนผู้ร่วมดำเนินการ ความรู้ของครูอนามัย ด้านกระบวนการสามารถดำเนินการได้ตามแผน มีการบริหารจัดการตามมาตรฐาน ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนิน

โครงการ แต่ยังคงความต่อเนื่องในการกำกับติดตาม ด้านผลผลิต ประสิทธิภาพของโครงการ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพช่องปาก มีพฤติกรรมทันตสุขภาพที่พึงประสงค์และสภาวะช่องปากอยู่ในระดับดี และงานวิจัยของพระคมสัน เจริญวงศ์ (2564) พบว่า การประเมินและติดตามโครงการด้วย CIPP Model ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ เพื่อรักษาสุขภาพจิตใจผู้ป่วยติดเตียง สร้างนวัตกรรมสุขภาพเชิงพุทธด้วยการใช้หลักธรรมง่าย ๆ เพื่อรักษาสุขภาพจิตใจต่อสู้กับโรค ใช้ดนตรีบำบัด ช่วยสร้างสมาธิเพื่อรักษาโรค ใช้อาหารพื้นบ้านปลอดสารเพื่อรักษาสุขภาพ มีภาคีเครือข่ายทำงานเพื่อส่งเสริมสุขภาพทางกายและใจ และงานวิจัยของเยาวเรศ วงศาสุลักษณ์ (2566) พบว่า รูปแบบปฏิบัติที่ดีของการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากด้านการดูแลสุขภาพช่องปาก ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาสุขภาพช่องปาก และการนำนโยบายสู่การฝึกปฏิบัติร่วมกับการสร้างทักษะการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้องและเหมาะสม ผลักดันแบบปฏิบัติที่ดีสู่สังคมสงฆ์กรุงเทพมหานคร ก่อนการอบรมภายใต้หลักสูตรพระคิลานุปัฏฐากในรุ่นต่อไป

องค์ความรู้

พุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาพระนิสิต มจร วิทยาเขตเชียงใหม่ ประกอบด้วยวงกลม 4 วง บูรณาการกัน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกัน ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาพระนิสิต มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

วงกลมชั้นที่ 1. ด้านนอกสุด คือ ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย พระชนมายุ ระดับการศึกษา (ทางโลก) ระดับการศึกษาสูงสุด (ทางสงฆ์) สถานะทางคณะสงฆ์ ข้อมูลทั่วไป ปัจจัยด้านสุขภาพของพระสงฆ์ อายุ ค่า BMI สุขภาพร่างกาย ภาวะเสี่ยงการเกิดโรคสุขภาพในช่องปาก การเข้ารับบริการทางทันตกรรมในรอบปีที่ผ่านมา การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพช่องปาก ด้านปัจจัยนำความรู้ด้านการดูแลสุขภาพช่องปาก ทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปาก ค่านิยมการบริโภคอาหาร ด้านปัจจัยเอื้อ แหล่งทรัพยากรที่จำเป็น และทักษะที่จะช่วยสามารถแสดงพฤติกรรม ราคา ระยะเวลา แหล่งบริการที่สามารถหาได้ง่าย และความสามารถในการเข้าถึง ด้านปัจจัยเสริม แรงเสริมหรือแรงกระตุ้นให้กระทำเป็นปัจจัยภายนอกที่มาจากบุคคลและกลุ่มบุคคล ที่มีความสัมพันธ์การพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก

วงกลมชั้นที่ 2. คือ การนำเสนอการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์เชิงพุทธบูรณาการ ด้วยการประเมินเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร และย้อนกลับมาสู่รอบใหม่ของวงจรด้วย ตามหลักการประเมินรูปแบบเพื่อการจัดการและการตัดสินใจโดยใช้ซีบี (CIPP Model) มีกรอบในการประเมิน 4 ด้าน 1) ด้านบริบท (Context) ความสัมพันธ์เกี่ยวกับการความสอดคล้อง ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 นโยบายทันตสุขภาพประเทศไทย หลักธรรมและหลักวินัยเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (In put) ปัจจัยต่าง ๆ และเป็นองค์ประกอบที่นำไปสู่การดำเนินงานของระบบ เช่น ผู้นำพุทธบริษัท 4 สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อสุขภาพและชุมชนให้เข้มแข็ง 3) ด้านกระบวนการ (Process) หมายถึง วิธีการ กิจกรรมหรือแผนการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน 4) ด้านผลผลิต (Product) ผลลัพธ์แบบองค์รวมสอดคล้องกับพุทธบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากของพระสงฆ์

วงกลมชั้นที่ 3. คือ การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากของพระสงฆ์ คือ หลักอายุสสธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) สัปปายการี การทำสิ่งที่สบายที่เอื้อต่อชีวิต 2) สัปปายมัตตัญญูตา การรู้จักประมาณในสิ่งที่สบาย 3) ปริณตโกซี การบริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย 4) กาลจารี การประพฤติเหมาะสมในระยะเวลา 5) พรหมจารี ประพฤติถือพรหมจรรย์

วงกลมชั้นที่ 4. ด้านในสุด คือ เป้าประสงค์ สิ่งที่ถูกวิจัยได้ตั้งตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของพุทธบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาพระนิสิต มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

สรุป และข้อเสนอแนะ

พุทธบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาพระนิสิต มจร วิทยาเขตเชียงใหม่ นำเสนอด้วยการประเมินเป็นกิจกรรมกระบวนการที่มีลักษณะรูปแบบการจัดการ และการตัดสินใจ โดยใช้หลักการรูปแบบซีบี (CIPP Model) เป็นเครื่องมือประเมินผลที่นำข้อมูลมาพิจารณาอย่างเป็นระบบ เพื่อการตัดสินใจดำเนินการต่อในอนาคต ถูกนำมาบูรณาการกับหลักอายุสสธรรม คือ ธรรมที่ช่วยให้อายุยืน มี 5 ประการ สามารถนำไปใช้ในการวาง

แผนการดำเนินงานของหน่วยงานและชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากพระสงฆ์ โดยจัดเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมแก่พระสงฆ์ ใช้ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพช่องปากอย่างถูกต้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง หรือนำไปประยุกต์ในการจัดทำโปรแกรม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพช่องปากของพระสงฆ์ ตลอดจนพัฒนางานส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถดูแลสุขภาพช่องปากตนเองโดยเข้าใจ ตระหนักได้ว่าการดูแลสุขภาพช่องปากมีผลต่อสุขภาพทางกายและทางใจ เพื่อจูงใจให้เห็นถึงความสำคัญของการมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประชากรของพระสงฆ์แต่ละช่วงวัยเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพช่องปากของพระสงฆ์ ที่อาจนอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้
2. ควรมีการศึกษาเชิงทดลองรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพช่องปาก โดยองค์ความรู้ใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) เป็นเครื่องมือประเมินผลมาพิจารณาอย่างเป็นระบบ เพื่อการตัดสินใจดำเนินการต่อในอนาคต ตามพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากของพระสงฆ์ในแต่ละพื้นที่

References

- กิตติคุณ บัวบาน. (2561). “การประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทย พื้นที่ ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุม จันทบุรี”. *วารสารทันตสาธารณสุข*. 23(1), 12-25.
- คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2562). *รายงานการประชุมคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 4/2562* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.nationalhealth.or.th/sites/default/files/upload_files/report62_04.pdf [11 มีนาคม 2566].
- จิตาพร บุษงค์. (2563). “ทัศนคติ การรับรู้ความสามารถของตนเองและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของพระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น”. *วารสารทันตภิบาล*. 31(2), 77-89.
- พิสนุ พงศ์ศรี. (2553). *เทคนิควิธีการประเมินโครงการ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ พรอพเบอร์ตีพริ้นต์.
- พระครูพิพิธสุตาทธ (บุญช่วย สิริธโร). (2560). *ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560*. นนทบุรี : โรงพิมพ์ บริษัท โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- พระคมสัน เจริญวงศ์. (2564). “รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคใต้”. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 4(1), 1-11.
- พระมหานิพนธ์ มหามรรคโชโต. (2561). “อายุสธรรม : หลักธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ”. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 5(1), 63-66.
- พระมหาวชิตร อดิชาติ. (2564). “หลักอายุสธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพชีวิต”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*. 5(2), 277-289.

- เยาวเรศ วงศาสุลักษณ์. (2566). “ประเมินผลกระทบการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากพื้นที่กรุงเทพมหานครด้านการดูแลสุขภาพช่องปาก”. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*. 32(2), 227-239.
- ศิริพร คุยเพียภูมิ. (2555). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนนครวิทยาคม ตำบลสันมะเค็ด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย”. *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสาธารณสุขศาสตร์ : มหาวิทยาลัยพะเยา*.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ประจำปี 2561 – 2563*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่. (2565). *จำนวนพระภิกษุ-สามเณร จังหวัดเชียงใหม่*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://cmi.onab.go.th/th/content/category/detail/id/17/iid/24959> [11 มีนาคม 2566].
- สำนักทันตสาธารณสุข. (2564). *แนวทางการจัดบริการดูแลและป้องกันสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ สำหรับทันตบุคลากร*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2566). *พระสงฆ์ไทยฟันดีสูงและ ๖ วิธีดูแล*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.thaihealth.or.th/content/35513-พระสงฆ์ไทยฟันดีสูง%20แนะ%206%20วิธีดูแล.html> [14 กุมภาพันธ์ 2566].
- สุภาพร ผุดผ่อง. (2563). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี”. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์*. 4(1), 101-119.

การประยุกต์หลักสังคหัตถุธรรมเพื่อการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน
ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา

An Application of Sangahavatthu to Govern the Volunteer Defense Corps of
Phayao Volunteer Defense Corps Headquarters

ชุติวัดน์ ตังคโนภาส Chutiwat Tangkanopas

สหทยา วิเศษ Sahathaya Wises

สมยศ ปัญญามาก Somyot Panyamak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

songchutiwat@gmail.com

Received 2024/05/18

Revised 2024/06/24

Accepted 2024/06/26

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการปกครอง สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา 2) เพื่อเปรียบเทียบการปกครองของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล และ3) เพื่อนำเสนอแนวทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหัตถุ 4 โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนในกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา จำนวน 119 คน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.96 การวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์หลักสังคหัตถุธรรม เพื่อการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก
- 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ และการศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้
- 3) แนวทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหัตถุ 4 พบว่า ผู้บังคับบัญชาและสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน

ควรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน การเสียสละ พุทธด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย พูดในสิ่งที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ทำตนให้เป็นประโยชน์ มีความเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุข วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่

คำสำคัญ : การปกครอง, สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน, สังคหวัตถุ 4.

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of govern the volunteer defense corps in phayao volunteer defense corps headquarters, 2) to compare the govern of volunteer defense corps in phayao volunteer defense corps headquarters according to personal factors and 3) to present guidelines for governing the volunteer defense corps in phayao volunteer defense corps headquarters according to Sangha Principle 4. The reliability value for the whole version was 0.96 Data analysis An Application of Sangahavatthu to Govern the Volunteer Defense Corps of Phayao Volunteer Defense Corps Headquarters.

The results showed that:

1) Level of the govern of volunteer defense corps in phayao volunteer defense corps headquarters. The total average is at a considerable level.

2) Comparative the level of govern the volunteer defense corps in phayao volunteer defense corps headquarters, Test the hypothesis by analyzing the differences between variables, including gender, age, and education. Thus rejecting the hypothesis.

3) uidelines for governing govern the volunteer defense corps in phayao volunteer defense corps headquarters, according to Principle 4, it was found that commanders and members of phayao volunteer defense corps headquarters should be generous, share, sacrifice, sincerely, do not speak rudely, say things that are appropriate situation, make yourself useful, be consistent, share in suffering, and position yourself in a position that is suitable for your position.

Keywords: govern, volunteer defense corps, Sangahavatthu 4.

บทนำ

กองอาสารักษาดินแดนได้ถูกก่อตั้งจากหลักการสำคัญคือ เพื่อให้มีกำลังสำรองไว้ช่วยเหลือประชาชนและประเทศชาติ ทั้งเวลาปกติและเวลาเกิดศึกสงคราม โดยมีการรับสมัคร

ประชาชนในพื้นที่ ที่สมัครใจอาสาเข้ามาเป็นสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน (สมาชิก อส.) โดยช่วงก่อน พ.ศ. 2454 สมัยโบราณเมื่อเกิดภาวะสงคราม จะมีราษฎรที่ไม่ใช่ทหารหรือหน่วยราชการใด รวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับข้าศึก ในการรักษาแผ่นดินไว้ (พระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. 2497, 2497)

ทั้งนี้ ในการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนไม่ได้มีรูปแบบและข้อกำหนดในการปกครองที่ชัดเจน มีเพียงการบังคับบัญชาและการสั่งใช้ โดยปกติผู้บังคับบัญชากองอาสารักษาดินแดน ซึ่งเป็นข้าราชการจะใช้หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี ตามพระราชฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งมีแนวคิดมาจากหลักธรรมาภิบาล มาเป็นหลักในการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ดังนั้นหลักธรรมาภิบาล ถือเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม คือหลักกฎหมาย การตรากฎหมายการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามระเบียบ 2) หลักคุณธรรม คือ การยึดถือในความถูกต้องดีงาม 3) หลักความโปร่งใส คือสุจริตไม่คดโกง เปิดเผย สามารถตรวจสอบการทำงานได้ 4) หลักการมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นร่วมวางแผน หรือร่วมปฏิบัติ 5) หลักสำนึกรับผิดชอบ คือการตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคม กระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา 6) หลักความคุ้มค่า คือ การบริหารทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม (ถวิลวดี บุรีกุล, 2546) กล่าวว่า การที่หน่วยงานราชการจะปกครองบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งอยู่บนหลักการบริหารที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส มีความรับผิดชอบ พร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน จึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารและการปกครอง

บริบทของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา พบปัญหาและข้อที่ควรปฏิบัติ ได้แก่ ระเบียบกฎหมายซึ่งบังคับใช้ซึ่งแก่พระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. 2497 ซึ่งผ่านมากกว่า 60 ปี การที่มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบค่อนข้างมาก หากแต่ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่ได้รับกลับไม่เพียงพอต่อสภาพบริบทและสังคมปัจจุบันซึ่งอัตราเงินเพื่อค่อนข้างเพิ่มสูงขึ้นในทุกๆ ปี ทำให้สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนต้องหาอาชีพเสริมและไม่สามารถทำงานในหน้าที่ได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ปัจจัยที่ลดแรงจูงใจในการทำงานของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนมากที่สุดคือ ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ขาดการให้สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนภายใต้ในการปฏิบัติงาน การอยู่ร่วมกัน และแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนวคิดในการปฏิบัติหน้าที่ ลินพิชญ์ ทองประดับ, (2564) และการเลือกปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคน ซึ่งในบางครั้งทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนบางคนขาดความเอาใจใส่ และรับผิดชอบในงาน เพราะสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนค่าตอบแทน และสวัสดิการไม่เท่ากับข้าราชการ ส่วนใหญ่ต้องดิ้นรนหาอาชีพ

เสริมเพื่อหารายได้เพิ่มเติม ทำให้ไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มประสิทธิภาพ สุรสิทธิ์ ลอยลม (2558)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกมิตร เอื้อเฟื้อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันแก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว 2) ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ อ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ 3) อัตถจริยา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ 4) สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ ไม่เอาเปรียบ โดยผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามหลักธรรมมาภิบาล ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถนำไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจ และพัฒนาในการทำงานของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนในพื้นที่จังหวัดพะเยาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการปกครอง สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา
- 2) เพื่อเปรียบเทียบการปกครองของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหวัตถุ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณใช้การศึกษาจากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ในพื้นที่จังหวัดพะเยา จำนวน 168 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ที่ได้รับการบรรจุและสั่งใช้ในจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ. 2567 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 119 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาด

เคลื่อนที่ 0.05 โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1973 ; อ้างอิงในบุญธรรม กิจปริดาภิรุตย์, 2543, หน้า 21)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชาของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา จำนวน 7 คน และ กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดในการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดน จังหวัดพะเยา ในการปฏิบัติหน้าที่ปัจจุบัน ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยเป็นคำถามปลายปิด

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักสังคหัตถุธรรม เพื่อการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้สร้างเป็นข้อคำถามตามกรอบแนวคิด 2) ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามสำหรับการวิจัย ตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน ๓ ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจน และใช้ดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญและใช้ดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item; Objective Congruence: IOC) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านลงความเห็น ซึ่งกำหนดเกณฑ์การพิจารณาแบบสอบถามแต่ละข้อ ดังนี้

สอดคล้อง = +1

ไม่แน่ใจ = 0

ไม่สอดคล้อง = -1

3) นำเครื่องมือไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out) กับประชากรที่เป็นสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนในจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง และไม่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) ของครอนบาค สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ไม่ต่ำกว่า ๐.๘๐

เชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล “การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา” โดยเป็นคำถามปลายเปิด

1) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมา ของกองอาสารักษาดินแดน โครงสร้างอำนาจหน้าที่ การบังคับบัญชา และบทบาทของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อคำถามในแนวทางการสัมภาษณ์ 2) สร้างแนวคำถามมาเป็นประเด็นสำหรับสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ 3) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจน และใช้ดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item; Objective Congruence: IOC) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การพิจารณาแบบสอบถามแต่ละข้อ ดังนี้

สอดคล้อง = +1

ไม่แน่ใจ = 0

ไม่สอดคล้อง = -1

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) ใช้สถิติ F-test และใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ใช้ Sheffe' test ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย ใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการปกครอง สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านความสำนึกรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมาก ด้านความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก ด้านนิติธรรม อยู่ในระดับปานกลาง และด้านความคุ้มค่า อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา โดยรวม

(n = 119)

การปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดน จังหวัดพะเยา	ผลการประเมิน			
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
1) ด้านนิติธรรม	3.35	0.73	ปานกลาง	5
2) ด้านคุณธรรม	3.67	0.74	มาก	3
3) ด้านความโปร่งใส	3.61	0.84	มาก	4
4) ด้านการมีส่วนร่วม	3.70	0.78	มาก	2
5) ด้านความสำนึกรับผิดชอบ	4.20	0.61	มาก	1
6) ด้านความคุ้มค่า	3.31	0.78	ปานกลาง	6
รวม	3.64	0.75	มาก	

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการปกครองของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ในเรื่อง เพศ โดยการทดสอบค่า F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ยที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ในเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา ดังนี้

สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ และระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา โดยภาพรวม แตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญ แต่สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบระดับการปกครองของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
1	เพศ	สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองสมาชิกกองอาสา รักษาดินแดน แตกต่างกัน	ปฏิเสธ สมมติฐาน
2	อายุ	สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองสมาชิกกองอาสา รักษาดินแดน แตกต่างกัน	ยอมรับ สมมติฐาน
3	การศึกษา	สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนกลุ่มตัวอย่างที่มี ระดับ การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองสมาชิก กองอาสารักษาดินแดน แตกต่างกัน	ยอมรับ สมมติฐาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในการปกครองสมาชิก กองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ทั้ง 4 ด้าน ภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยจำแนกเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านสมานัตตตา ด้านอัตถ จริยา ด้านปิยวาจา และด้านทาน ซึ่งทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก และแนวทางการประยุกต์ใช้ หลักสังคหวัตถุ 4 การปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสา รักษา ดินแดนจังหวัดพะเยา ซึ่งแนวทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกอง อาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ดังนี้

1. ทาน สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนควรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน การเสียสละ ช่วย สงเคราะห์ ซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว ผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนก็ควร เสียสละ เอื้อเฟื้อ แบ่งปันให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ด้านปิยวาจา สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ควรพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่หยาบคาย ก้าวร้าว เว้นจากการพูดเท็จ พูดในสิ่งที่เหมาะกับกาลเทศะ และส่วน ของผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ยิ่งต้องพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ พูดในสิ่งที่สามารถ กระทำได้ ไม่พูดโกหก พูดด้วยความจริงใจ

3. อัตถจริยา สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ต้องทำตนให้เป็นประโยชน์ ตาม กำลังสติปัญญาความรู้ความสามารถ กำลังทรัพย์ และเวลา รู้จักชวนชวยหาความรู้ อาสาเข้าไป ช่วยเหลือทำเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม

4. สมานัตตตา สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน และผู้บังคับบัญชา ควรมีความเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุข วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการปกครอง สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา พบว่า ระดับการปกครอง สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อยพบว่าในระดับมาก ได้แก่ด้านความสำนึกรับผิดชอบ รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม และน้อยที่สุดได้แก่ด้านความคุ้มค่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งการโดยชอบ ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนทำงานคุ้มค่ากับค่าตอบแทนที่ได้รับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ สวัสดิการที่ได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนมีความเหมาะสม ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนมีความ กฎกติกาที่ตกลงกันได้ คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน และการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งนี้ เพราะ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนส่วนมากมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่ไม่สอดคล้องกับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ได้รับจากการทำงาน และยังพบว่าในการทำงานเป็นลักษณะของการสั่งงานให้ปฏิบัติไม่เปิดโอกาสให้มีการร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรสิทธิ์ ลอยลม (2558) พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ 5 ด้าน โดยด้านที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานมากที่สุด คือ ด้านสภาพการทำงานและด้านความมั่นคงในงาน รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะงาน และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยเสนอว่าควรเพิ่มค่าตอบแทน สวัสดิการให้มากขึ้น รวมถึงโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง ผู้บังคับบัญชาควรมีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรดูแลเอาใจใส่ รับผิดชอบต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ในเวลาออกปฏิบัติหน้าที่ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลินพิชญ์ ทองประดับ (2564) พบว่า ปัจจัยที่เสริมสร้างแรงจูงใจการปฏิบัติงานของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนอำเภอองครักษ์ที่ 3 ได้แก่ 1) ลักษณะของงานที่ทำหรือได้รับมอบหมายงานที่ตรงกับความสามารถของตนเอง หรืองานที่ได้ช่วยเหลือประชาชนส่งผลให้ไม่เบื่อในงานที่ทำ 2) ความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงานและวิธีการบังคับบัญชา 3) ความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบ เมื่อมีการมอบหมายงานสามารถรับมือและแก้ไขปัญหาในเรื่องที่ทำได้จนสำเร็จลุล่วง จะมีความภาคภูมิใจและเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ส่วนปัจจัยที่ลดแรงจูงใจในการทำงาน 1) ค่าตอบแทนและสวัสดิการได้รับค่าตอบแทน ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ประกอบกับลักษณะงาน และภารกิจที่

ครอบคลุม มีมิติที่หลากหลาย 2) นโยบายการบริหารงาน ด้านนโยบายขององค์กรนั้น ไม่มีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอแนวคิดในการปฏิบัติหน้าที่เป็นเพียงแค่ผู้รับฟังคำสั่งตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการปกครองของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ ต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญ และสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา แตกต่างกัน จึงมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เพราะ อายุ และระดับการศึกษา ที่ต่างกัน มีมุมมองความคิดและทัศนคติในการทำงานที่แตกต่างกัน โดยสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนที่มีอายุน้อยและมีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป มีมุมมองในการปฏิบัติหน้าที่และจะมองเห็นความไม่เหมาะสมระหว่างภาระงานที่มากกับผลตอบแทนที่ได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งค่อนข้างน้อย ซึ่งแตกต่างกับผู้ที่มีอายุมากและระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ซึ่งส่วนใหญ่ยอมรับในภาระหน้าที่มาก และผลตอบแทนที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันทินี ภูธรธนะ (2563) พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของบุคลากรในหน่วยงาน ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และระดับการทำงานที่แตกต่างกัน พบว่า เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น อายุ พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระปทุมณ สุภสีโล (นิธิกาญจนจินดา) (2564) พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบล จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ต่างกั น ส่งผลต่อความคิดเห็นในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า 1) ควรวางแผนการใช้จ่ายเหมาะสมกับฐานะค่าตอบแทนที่ได้รับ ตามหลักสมานัตตตา 2) ควรมีความเคารพ กฎกติกาที่ตกลงกันไว้ โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรม ไม่ควรเอาเปรียบผู้อื่น ควรร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมกันแก้ไขในสิ่งที่ผิด ตามหลักสมานัตตตา 3) ควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา และผู้บังคับบัญชาควรรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน รับฟัง

ความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชา รู้จักแบ่งปันข่าวสาร ความรู้ ให้ผู้ได้บังคับบัญชา ตามหลักทานทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ทั้ง 4 ด้าน ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านสมานัตตตา เป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ด้านปิยะวาจา และด้านทาน ตามลำดับ โดยทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การไม่ประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดความเสื่อมเสียต่อหน้าที่ราชการ การวางตนให้เหมาะสมกับฐานะหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล และผู้บังคับบัญชาพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์สร้างกำลังใจในการทำงาน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่พูดหยาบคาย และการรู้จักชวนชวยหาความรู้ในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนได้มีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการใช้ชีวิตประจำวันและทำงานค่อนข้างมากและส่วนใหญ่มีการประพฤติดตนที่เหมาะสมสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระพิน อนิโฆ (2564) พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรมส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบลบ้านกร่าง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ด้านสมานัตตตา (ความสม่ำเสมอ) รองลงมา ด้านอรรถจริยา (การช่วยเหลือกัน) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านทาน (การให้) หลักสังคหวัตถุธรรมส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบล โดยหลักทาน ได้มีการเผื่อแผ่ แบ่งปัน รวมทั้งการแบ่งปัน การให้คำแนะนำ หลักปิยะวาจา ได้แก่ การใช้คำพูดอันทำให้คนอื่นรักใคร่ พูดจาไพเราะน่าฟัง และสมานัตตตา คือ การเอาตัวเข้าไปสมาน การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย หนักแน่น ให้ความเสมอภาคกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พระสุนทร ธมมธโร (2560) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัด ระยอง อยู่ในระดับมาก ซึ่งชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและได้เป็นอย่างดี พูดจาด้วย ถ้อยคำไพเราะ คนในชุมชนปลูกต้นไม้เพื่อรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ประชาชนยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน สามารถเป็น แนวทางในการปฏิบัติงานของข้าราชการและสามารถยกระดับจิตใจเพื่อปรับปรุงการทำงาน และความเป็นอยู่ของข้าราชการและประชาชนได้ดีขึ้น

องค์ความรู้

องค์ความรู้การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพทำให้เห็นว่าการประยุกต์หลักสังคหัตถุ 4 ในการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ประกอบด้วย

ด้านทาน พบว่า สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนควรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน การเสียสละ ช่วยสงเคราะห์ ซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว ผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนก็ควร เสียสละเอื้อเฟื้อ แบ่งปันให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้านปียวจา พบว่า สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ควรพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่หยาบคาย ก้าวร้าว เว้นจากการพูดเท็จ พูดในสิ่งที่เหมาะกับกาลเทศะ และส่วนของผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ยิ่งต้องพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ พูดในสิ่งที่สามารถกระทำได้ ไม่พูดโกหก พูดด้วยความจริงใจ

ด้านอัตตจริยา พบว่า สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ต้องทำตนให้เป็นประโยชน์ ตามกำลังสติปัญญาความรู้ความสามารถ กำลังทรัพย์ และเวลา รู้จักขวนขวายหาความรู้ อาสาเข้าไปช่วยเหลือทำเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม

ด้านสมานัตตตา พบว่า สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน และผู้บังคับบัญชา ควรมีความเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุข วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

สรุป และข้อเสนอแนะ

การปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เพราะว่าสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ส่วนใหญ่อยู่ในระเบียบวินัย เนื่องจากมีกฎระเบียบในการวางแนวทางในการทำงานร่วมกัน ประกอบกับผู้บังคับบัญชามีความยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และสามารถสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนได้ และสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่

การประยุกต์หลักสังคหัตถุธรรมในการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ของกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา เนื่องจากสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ถือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าการกระทำต่างๆ หรือการประพฤติปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ นั้น ย่อมเป็นที่จับตามองของประชาชน และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กร ดังนั้นการนำหลักสังคหัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการปกครองสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนจึงสามารถช่วยพัฒนาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนให้ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ควรที่จะมีการทบทวนเสนอแนะปรับปรุง ค่าตอบแทน และสวัสดิการของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนให้มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสถานะเงินเฟ้อในปัจจุบัน

2) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ควรที่จะมีช่องทางในการเปิดโอกาสให้สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน ได้แสดงความคิดเห็นหรือความคิดเห็นในเชิงนโยบาย เพื่อนำประกอบการกำหนดนโยบายของผู้บริหารต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ควรจัดกิจกรรมหรืออบรมเพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีในกองบังคับการกองอาสา รักษาดินแดนจังหวัดพะเยา
- 2) ควรจัดสมาชิกกองอาสา รักษาดินแดนที่บรรจุและสั่งใช้แล้วที่มีความประพฤติดี เป็นพี่เลี้ยงให้กับสมาชิกกองอาสา รักษาดินแดนที่เข้ามาใหม่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่ดีได้
- 3) ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกกองอาสา รักษาดินแดนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในบางกรณีที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสมาชิกกองอาสา รักษาดินแดน จังหวัดพะเยา

References

- ถวิลวดี บุรีกุล.(2546). ธรรมเนียมปฏิบัติ : หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่. สถาบันพระปกเกล้า. 1(2), 93 -95. สืบค้นจาก : http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ธรรมเนียมปฏิบัติ%3A_หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2543). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : ศรีอนันท์การพิมพ์.
- พระปณณ สุภัสสโร (นิธิกายจนจินดา). (2564). “การบริหารงานตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติของเทศบาลตำบลไร่ใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิน อนันโม. (2564). “การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของเทศบาลตำบลบ้านกร่าง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติกองอาสา รักษาดินแดน พ.ศ. 2497. (23 กุมภาพันธ์ 2497). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 71 ตอนที่ 14. 285 - 296.
- พระสุนทร ธมมธโร. (2560). “การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลินพิชญ์ ทองประดับ. (2564). “ปัจจัยที่เสริมสร้างและลดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของสมาชิกกองร้อยอาสา รักษาดินแดนอำเภอองครักษ์ที่ 3 กรณีศึกษาที่ทำการปกครองอำเภอองครักษ์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- วันทนี ภูธรรมะ. (2563). “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขต อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุรสิทธิ์ ลอยลม. (2558). “ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายของสมาชิกกอง อาสารักษาดินแดน (อส.) จังหวัดพะเยา”. *วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุวิมล ติรกานนท์. (2546). *การเลือกใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู A Study of the Component of Quality of Teacher's Work Life in School

วิจิตตรา ชมทอง Wichittra Chomthong

พรเทพ เสถียรนพเก้า Pornthep Steannoppakao

ทรัพย์หิรัญ จันทรักษ์ Suphirun Jantarak

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

Tangmo10000@gmail.com

Received 2023/11/30

Revised 2024/01/04

Accepted 2024/01/22

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อโรงเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 การวิจัยในครั้งนี้ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 16 แหล่ง ขั้นตอนที่ 2 การประเมินองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสารและแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 2. ประชาธิปไตยในโรงเรียน 3. สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 4. ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 5. ความมั่นใจในการทำงาน 6. ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว 7. โอกาสในการพัฒนาความสามารถ และ 8. ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม
- 2) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จากผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนในภาพรวม พบว่า ด้านความสัมพันธ์ในโรงเรียน ด้านประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านโรงเรียนที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู; การทำงานของครู; ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน; ประชาธิปไตยในโรงเรียน

Abstract

The main objective of this article was to investigate the various aspects influencing the quality of teachers' work life within a school setting. The research process was divided into two steps: Step 1 involved an examination of 16 different sources comprising conceptual, theoretical, and related research papers; Step 2 entailed the assessment of the quality of the teachers' work life components by five experts associated with the Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 1. The research utilized a research synthesis form and a 5-point rating scale appropriateness assessment. Statistical tools such as frequency, percentage, mean, and standard deviation were employed for data analysis, and content synthesis was used to analyze the gathered data.

The results showed that

1) The research findings revealed the presence of eight components contributing to the quality of teachers' work life in school. These components are as follows: (1) Workplace Relationship, (2) Democracy in School, (3) Safer Workplace, (4) Corporate Social Responsibility, (5) Secure Job, (6) Opportunities for Growth, (7) Work-Life Balance, and (8) Adequate and Fair Compensation.

2) All of these components were deemed highly appropriate by the participants involved in the assessment.

Keywords: Quality of Teacher's Work Life; Teacher's Work Life; Workplace Relationship; Democracy in School

บทนำ

ปัจจุบันมีครูจำนวนหนึ่งที่ลาออกจากการรับราชการ เนื่องด้วยประสบปัญหาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูด้านต่าง ๆ ได้แก่ ภาระงานส่งผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัว ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ความสัมพันธ์เชิงลบในโรงเรียน เป็นต้น (ข่าวเวิร์คพอยท์ 23 ออนไลน์, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 5 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในปัจจุบัน ด้านการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการขาดแคลนครูส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลาออกของครู พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นตัวแปรหนึ่งส่งผลให้ครูลาออก จากการศึกษา คุณภาพชีวิตของครูประกอบด้วย ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ โอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคลากร ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน การบูรณาการด้านสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ประชานิธิปไตยในโรงเรียน ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตความเป็นอยู่ และความรับผิดชอบต่อสังคม (วรกาญจน์ สุขสดเขียว, 2563) คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในปัจจุบันถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน “แรงจูงใจในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพของงาน แรงจูงใจในการทำงานคือคุณภาพชีวิตในที่ทำงาน” (นาวิ อุดร, วัลนิกา ฉลากบาง, วาโร เฟ็งสวัสดิ์, และพรเทพ เสถียรนพเก้า, 2561) “ครูที่มีความผูกพันต่อโรงเรียน และทำให้โรงเรียนนั้นมีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เกิดจากการที่ครูปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีคุณภาพชีวิตในการทำงาน” (Drafke, Michael, & Stan Kossen, 2022) จากการศึกษาผลงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเชื่อว่าหากสามารถลดอัตราการลาออกของครูในปัจจุบันย่อมส่งผลดีต่อนักเรียนในด้านการเรียนการสอนซึ่งจะเป็นกำลังของชาติในอนาคตต่อไปงานที่ดี “การที่โรงเรียนให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู ย่อมส่งผลให้โรงเรียนที่ครูผู้นั้นปฏิบัติงานอยู่ประสบผลสำเร็จ” (Kusuma Chandra Kirana, 2023) จากการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยเชื่อว่าครูจำเป็นต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานที่ส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูให้ดียิ่งขึ้น หากบริหารจัดการองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูให้ดี ย่อมสามารถลดอัตราการลาออกของครูในปัจจุบันลงได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู เพราะมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของครูซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศทางด้านการศึกษา หากครูมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีย่อมส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอน และเมื่อผู้เรียนได้รับความรู้จากครูอย่างดีย่อมทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างดี เป็นแรงงานที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดที่ชัดเจนในการศึกษา ผู้วิจัยคาดว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะนำข้อมูลนี้ไปปรับใช้บริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู โดยมีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูตามแนวคิดของนักวิชาการและเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวน 16 แหล่ง จากพระมหาพิทย โฆษฐงาม (2562); สำเริง อ่อนสัมพันธ์ (2562); กัลยา ทองนุช (2563); วรกาญจน์ สุขสดเขียว (2563); พจน์ เจริญสันติเยะ (2564); เจตนิพิฐ สุจิระกุล (2565); ชาลณรงค์ อินอิ้ว; อนุชา กอนพ่วง, และปรกรณ์ ประจันบาน (2565); อุษา งามมีศรี, ละมุล รอดขวัญ, เกษม โต๊ะนาย, และประทีป มากมิตร (2565); Greenberg & Baron (2019); Gita Diana Hanjarini, Sugiarto Sugiarto, & Neti Karnati (2022); Hailey Smith & Fern Webb (2022); Herbert Ware & Anastasia Kitsantas (2022); Pooja Soni & Kanupriya Misra Bakhru (2022); Soumi Majumder & Debasish Biswas (2022); Woko Fred & Osima Fred (2022); Syamsul Hadi, Efni Pebrianti, & Kusuma Chandra Kirana (2023).

1.2 สังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูโดยการแจกแจงความถี่จากแหล่งข้อมูลและสรุปผลโดยใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

ในขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยเลือกมาแบบเจาะจง ได้แก่

2.1 อาจารย์ระดับอุดมศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการศึกษาและมีประสบการณ์ด้านการสอนหรือบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.2 ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการบริหาร การศึกษาและมีประสบการณ์ด้านการบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2.3 ครู มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการศึกษา มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ หรือมีประสบการณ์ด้านการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือ

1.1 แบบสังเคราะห์เอกสารแบบสังเคราะห์เอกสารซึ่งเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิดของนักวิชาการและนักวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 16 แหล่ง เพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่

1.2 แบบสอบถาม

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามรูปแบบของ Likert's Scale (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งมีรายละเอียดระดับคะแนนที่ให้ความหมาย ดังนี้ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

2. การสร้างเครื่องมือ

2.1 การสร้างเครื่องมือ

2.1.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินร่ององค์ประกอบเพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบประเมิน

2.1.2 ร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจากทฤษฎี หลักการ แนวคิด และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 นำร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

2.1.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.1.5 นำร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of item objective congruence) คัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (วาโร เริงสวัสดิ์, 2551, หน้า 191) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.1.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมฉบับสมบูรณ์

2.2 ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ

ผลการวิเคราะห์ค่าความค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of item objective congruence) อยู่ระหว่าง 0.2-0.8 คัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ในการสร้างข้อคำถามของแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แบบสังเคราะห์องค์ประกอบ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

3.2 แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู	นักวิชาการ															
	พระมหาพิชัย โฆษัมม (2562)	ลำเรียง อ่อนสัมพันธ์ (2562)	กัลยา ทองนุช (2563)	วรกาญจน์ สุขสดเขียว (2563)	พจัน เจริญสันติยะ (2564)	เจตนิพัทธ์ สุจริตกุล (2565)	ชาญณรงค์ อินอิ้ว และคณะ (2565)	อุษา งามมีศรี และคณะ (2565)	Robert A. Baron & Jerald Greenberg (2019)	Gita Diana Hanjirini et al (2022)	Hailey Smith & Fern Webb (2022)	Herbert Ware & Anastasia Kitsantas (2022)	Pooja Soni & Kanupriya Misra Bakhu (2022)	Soumi Majumder & Debasish Biswas (2022)	Woko & Osima Fred (2022)	Syamsul Hadi & team (2023)
1. ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
2. สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
3. ความมั่นคงในการทำงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
4. โอกาสในการพัฒนาความสามารถ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
5. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
6. ประชาธิปไตยในโรงเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
7. ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
8. ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8

จากตารางที่ 1 พบว่า มีนักวิชาการจำนวน 16 คนได้กล่าวถึงองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูมีหลากหลายองค์ประกอบ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีผู้กล่าวไว้ตั้งแต่ความถี่ที่ 8 ขึ้นไปหรือคิดเป็นร้อยละ 50 เพื่อใช้ในการศึกษาต่อไป พบว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู มีจำนวน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 2) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม 3) ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว 4) สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 5) โอกาสในการพัฒนาความสามารถ 6) ความมั่นคงในการทำงาน 7) ประชาธิปไตยในโรงเรียน และ 8) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนประเมินความเหมาะสมของร่างองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู นิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างองค์ประกอบ แสดงรายละเอียดได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงผลประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู (ค่าเฉลี่ยจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน)

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู	การตรวจสอบวัดระดับความเหมาะสม (N=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
1.1 ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานร่วมกับท่านด้วยความจริงใจ	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
1.2 เพื่อนร่วมงานปฏิบัติงานร่วมกับท่านด้วยความจริงใจ	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
1.3 โรงเรียนของท่านมีบรรยากาศในการทำงานที่เป็นมิตร	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
1.4 ท่านรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
1.5 ผู้บริหารโรงเรียนและเพื่อนร่วมงานให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
2. ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม	4.75	0.63	มีความเหมาะสมมากที่สุด
2.1 ท่านได้รับค่าตอบแทนเหมาะสมกับค่าครองชีพตามสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน	4.60	0.89	มีความเหมาะสมมากที่สุด
2.2 ท่านได้รับสวัสดิการเหมาะสมกับค่าครองชีพหรือสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เช่น บ้านพักครู อาหารกลางวัน เป็นต้น	4.60	0.89	มีความเหมาะสมมากที่สุด
2.3 ท่านได้รับค่าตอบแทนเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ของท่าน	4.80	0.45	มีความเหมาะสมมากที่สุด
2.4 ท่านได้รับเงินเดือนเหมาะสมกับปริมาณของงานที่ได้รับ	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
2.5 ท่านได้รับเงินเดือนเหมาะสมกับคุณภาพของงานที่ท่านทำ	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3. ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว	4.88	0.18	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.1 ภาระงานที่ท่านได้รับ ไม่กระทบต่อเวลาส่วนตัวของท่าน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.2 ท่านสามารถวางแผนเพื่อกำหนดเวลาทำงานหรือเวลาพักผ่อนของตนเองได้	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.3 ท่านมีการวางแผนการทำงานที่ยืดหยุ่นได้	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.4 ท่านมีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว	4.80	0.45	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.5 ท่านมีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน หรือสังคมอย่างเพียงพอ	4.80	0.45	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4. สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4.1 โรงเรียนของท่านไม่มีพื้นที่ที่เป็นอันตรายหรือมีความเสี่ยงภัยต่อชีวิต	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4.2 โรงเรียนของท่านมีการวางแผนผังอาคารสถานที่อย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4.3 ท่านทราบถึงมาตรการในการรักษาความปลอดภัยของโรงเรียนของท่าน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4.4 โรงเรียนของท่านมีวัสดุ อุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น ถังดับเพลิง บันไดขึ้นลงติด บันไดหนีไฟ ประตู หรือหน้าต่างที่ถูกสุขลักษณะ	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4.5 โรงเรียนของท่านมีการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 2 (ต่อ)

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู	การตรวจสอบวัดระดับความเหมาะสม (N=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5. โอกาสในการพัฒนาความสามารถ	4.88	0.27	มีความเหมาะสมมากที่สุด
5.1 ท่านได้รับโอกาสจากโรงเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถ เช่น การเข้ารับอบรม การเข้ารับกิจกรรมต่าง ๆ	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
5.2 ท่านได้รับโอกาสจากโรงเรียนให้หมุนเวียนหน้าที่การทำงานเพื่อให้ท่านได้เรียนรู้งานฝ่ายต่าง ๆ	4.80	0.45	มีความเหมาะสมมากที่สุด
5.3 ท่านมีชั่วโมงการสอนที่เหมาะสมทำให้มีเวลาในการพัฒนาตนเอง	4.80	0.45	มีความเหมาะสมมากที่สุด
5.4 ท่านได้รับโอกาสจากโรงเรียนให้ทำงานที่ท้าทายความสามารถ ทำให้ท่านเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	4.80	0.45	มีความเหมาะสมมากที่สุด
5.5 โรงเรียนมีนโยบายสนับสนุนให้ครูลาศึกษาต่อ	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
6. ความมั่นคงในการทำงาน	4.96	0.11	มีความเหมาะสมมากที่สุด
6.1 ท่านได้รับตำแหน่งที่เหมาะสมกับผลงานของท่าน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
6.2 ท่านได้รับมอบหมายงานที่มีความเหมาะสมกับความสามารถของท่าน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
6.3 ท่านได้รับแนวทางจากโรงเรียนในการเลื่อนตำแหน่งความเหมาะสม	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
6.4 ท่านได้รับโอกาสจากโรงเรียนในการเลื่อนตำแหน่งความเหมาะสม	4.80	0.45	มีความเหมาะสมมากที่สุด
7. ประชาธิปไตยในโรงเรียน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
7.1 โรงเรียนของท่านให้ความสำคัญเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐาน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
7.2 โรงเรียนของท่านสนับสนุนให้ครูปกป้องสิทธิของตนเอง	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
7.3 โรงเรียนของท่านมีระเบียบที่เอื้อต่อการปกป้องสิทธิส่วนบุคคล	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
7.4 โรงเรียนของท่านมีแนวปฏิบัติ/วัฒนธรรมเรื่องความเสมอภาคในกลุ่มบุคลากร	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
7.5 โรงเรียนของท่านมีการปฏิบัติอย่างเสมอภาคต่อบุคลากรทุกคน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
8. ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
8.1 โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ต่อสังคม	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
8.2 โรงเรียนของท่านให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การเข้าร่วมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
8.3 โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง การสานไม้วาดดอกหญ้า เป็นต้น	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
8.4 โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายที่คำนึงถึงความต้องการของสังคม	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
8.5 โรงเรียนของท่านมีความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การจำกัดของเสีย การรักษาสภาพแวดล้อม เป็นต้น	5.00	0.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ในภาพรวมพบว่าด้านความสัมพันธ์ในโรงเรียน, ประชาธิปไตยในโรงเรียน, โรงเรียนที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู” จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาอภิปรายผลรายด้าน ดังต่อไปนี้

การศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู พบว่า มีประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 2) ประชาธิปไตยในโรงเรียน 3) สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 4) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 5) ความมั่นคงในการทำงาน 6) ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว 7) โอกาสในการพัฒนาความสามารถ และ 8) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม

อภิปรายผลด้านที่ 1 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมีความสำคัญในด้านมิตรภาพและบรรยากาศในการทำงาน หากการมีมนุษยสัมพันธ์และมิตรภาพที่ดีในที่ทำงาน ย่อมทำให้เกิดความสดชื่นและส่งผลมายังครอบครัวคือจะไม่มีการณ์เครียด เกิดความร่วมแรงร่วมใจ ทำงานราบรื่นไม่เกิดปัญหา ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทพร ทองลิ้ม (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลกระทบของสัมพันธภาพในที่ทำงานและความไม่มั่นคงในงานต่อความตั้งใจลาออกจากการงาน ผ่านความสุขในการทำงาน พบว่า ความไม่มั่นคงในการทำงานส่งผลบวกต่อความตั้งใจลาออก แต่ในขณะที่ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานส่งผลเชิงลบต่อการลาออกของพนักงานธนาคารกรุงไทยเขตพื้นที่ตะวันตก ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผลด้านที่ 2 ประชาธิปไตยในโรงเรียน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00) ประชาธิปไตยในที่ทำงานมีความสำคัญในด้านการยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน ครูทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในการเจรจาต่อรองตามข้อกฎหมาย สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และมีสิทธิส่วนบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทิพย์ โอบุฐาม (2562, หน้า 223) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีการตัดสินใจปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยมีกระบวนการใช้เหตุผลในการพิจารณา วิเคราะห์โดยกำหนดจากทางเลือกหลาย ๆ ทางเลือก คำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการตัดสินใจนั้น ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น และครูมีความผูกพันต่อโรงเรียนมากขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผลด้านที่ 3 สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00) การนิเทศเป็นกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้ เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้อง

กับงานวิจัยของวรกาญจน์ สุขสดเขียว (2564, หน้า 419) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า การทำงานของครู ไม่ว่าจะเป็นการสอน การอบรม จำเป็นต้องให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน และเป็นที่ที่มีความเงียบเพื่อก่อให้เกิดสมาธิในการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีความสำคัญในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.67)

อภิปรายผลด้านที่ 4 ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีความสำคัญในด้านความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมงานกับโรงเรียนที่รับผิดชอบต่อสังคม เอื้อผลประโยชน์ต่อชุมชน การกระทำสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับของสังคมอย่างดี สิ่งเหล่านี้จะทำให้ครูในโรงเรียนเกิดศรัทธาต่อโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของเจตนิพิฐ สุจิระกุล (2565, หน้า 9) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านงานในหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และด้านภาระหน้าที่พิเศษ มีค่าความสัมพันธ์และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครู โดยอธิบายความแปรปรวนได้ถึงร้อยละ 68.00

อภิปรายผลด้านที่ 5 ความมั่นคงในการทำงาน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.96) ความมั่นคงในการทำงานมีความสำคัญในด้านความเชื่อมั่นในโรงเรียนของครู หากภาระงานที่ตนได้รับมีขีดขอบมีความไม่มั่นคง เช่น ถูกโยกย้ายระดับชั้นที่สอน ถูกโยกย้ายภาระหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายงาน หรือถูกสั่งให้ทำงานนอกโรงเรียนบ่อย ๆ ครูย่อมรู้สึกถึงความไม่มั่นคงและส่งผลให้ไม่มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา งามมีศรี, ละมุล รอดขวัญ, เกษม โตะนาย และประทีป มากมิตร (2565, หน้า 169-171) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงานของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.67) ซึ่งสอดคล้องกับระดับความผูกพันต่อโรงเรียนที่อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลด้านที่ 6 ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88) ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว มีความสำคัญในการบริหารจัดการเวลาของครูเมื่อครูสามารถสร้างความสมดุลในชีวิตการทำงานได้ ครูจะมีสุขภาพจิตที่แข็งแรง สุขภาพใจที่สมบูรณ์ มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างที่มีคุณภาพมากขึ้น ส่งผลให้ครูมีความสุขในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hailey Smith & Fern Webb (2022, p. 2-3) ได้ศึกษาการสร้างสมดุลระหว่างการงานและการผ่อนคลาย: ผลกระทบของการแทรกแซงในชีวิตการทำงานและความเหนื่อย

หน่วยต่อความตั้งใจในการลาออกของคณะและความพึงพอใจในอาชีพการงาน พบว่า ภาระงานที่แทรกแซงเวลาในการพักผ่อนส่งผลให้ผู้ที่ไม่โดนแทรกแซงเกิดความอ่อนล้าในการทำงาน และส่งผลกระทบโดยตรงต่อความตั้งใจในการลาออก

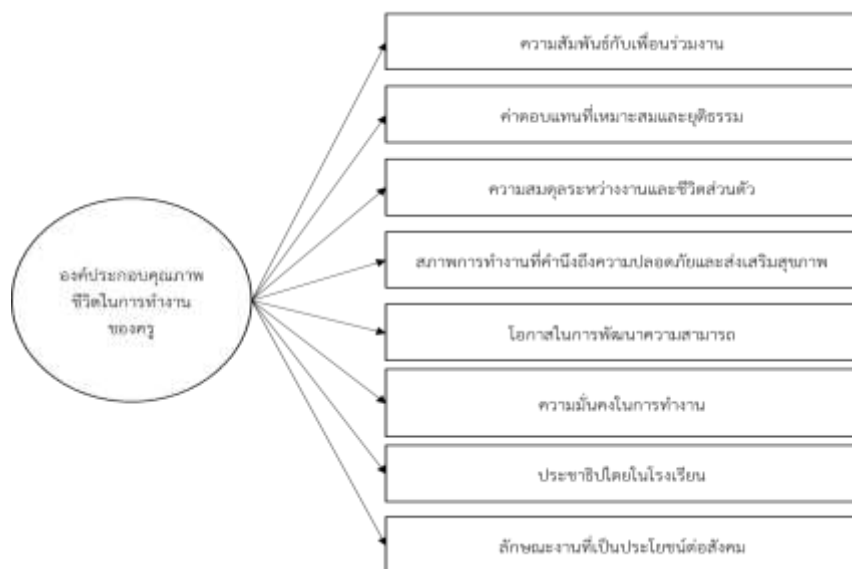
อภิปรายผลด้านที่ 7 โอกาสในการพัฒนาความสามารถ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88) โอกาสในการพัฒนาความสามารถมีความสำคัญในการช่วยให้ครูได้พัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกาย ความสามารถ และจิตใจ ทำให้ครูในโรงเรียนมีความสุข และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทิพย์ โอษฐ์งาม (2562, หน้า 223) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า ครูที่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถโดยการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ การเรียนรู้จากการทำงาน การมีโอกาสร่วมแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถกำหนดเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานของตนเองได้ และสามารถนำความรู้ความสามารถที่มีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานรวมถึงสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอย่างเต็มมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลด้านที่ 8 ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้กับครูให้เข้าร่วมงานกับโรงเรียน ค่าตอบแทนที่ดีเป็นการสร้างแรงจูงใจและความรักต่อโรงเรียน มีความตั้งใจในการทำงานเพื่อให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพ หรือทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของของวรกาญจน์ สุขสดเขียว (2564, หน้า 419) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจด้านนี้อยู่ในลำดับท้ายที่สุด ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.74) ซึ่งมีความสัมพันธ์สูงต่อการย้ายออก เนื่องจาก ครูเป็นงานที่ค่อนข้างหนักและไม่เป็นเวลา แต่ค่าตอบแทนในปัจจุบันไม่สมเหตุสมผลเท่าที่ควร โดยเฉพาะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่มีค่าใช้จ่ายหรือค่าครองชีพที่สูงแต่ค่าตอบแทนได้ไม่เท่าที่ควรจะเป็น

การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่า ค่าความเหมาะสมขององค์ประกอบเมื่อเรียงลำดับจากองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 2) ประชาธิปไตยในโรงเรียน 3) สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 4) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 5) ความมั่นคงในการทำงาน 6) ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว 7) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม และ 8) โอกาสในการพัฒนาความสามารถ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูเป็นเบื้องต้น จากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง เพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาในข้างต้นนั้น สามารถอธิบายได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู” พบว่า มี 8 องค์ประกอบ องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 2) ประชาธิปไตยในโรงเรียน 3) สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 4) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 5) ความมั่นคงในการทำงาน 6) โอกาสในการพัฒนาความสามารถ 7) ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว และ 8) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม จากผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ในภาพรวม พบว่า ด้านความสัมพันธ์ในโรงเรียน ด้านประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านโรงเรียนที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $S.D. = 0.00$)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลสรุปและข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและระหว่างผู้บริหารและครู ควรมีความเสมอภาคในกลุ่มบุคลากร ควรมีการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และควรมีกิจกรรมของโรงเรียนตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู เพื่อจะได้ทราบว่าองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูด้านใดที่มีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

References

- กัลยา ทองนุช. (2563). รูปแบบพุทธบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัด สพ.นศสว. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(2), 183-197.
- ข่าวเวิร์คพอยท์ 23 ออนไลน์. (2565, พฤศจิกายน). *พังครุฑใหม่ ทำไมครูต้องลาออก / คุยทะเล ข่าว EP53* [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://shorturl.asia/FnwO4>
- เจตนิพิฐ สุจิระกุล. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการบริหารการศึกษา มศว, 19(36), 37-47.
- ชาญณรงค์ อินอิว, อนุชา กอนพวง และปรกรณ์ ประจันบาน. (2565). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 15, 113-123.
- นันทพร ทองลิ้ม. (2563). ผลกระทบของสัมพันธภาพในที่ทำงานและความไม่มั่นคงในงานต่อความตั้งใจลาออกจากงาน ผ่านความสุขในการทำงาน. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พจน์ เจริญสันเทียะ. (2564). การพัฒนาดัชนีคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ศิลปากร, 19(2), 27-36.
- พระมหาทิพย์ โอษฐ์งาม. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. Journal of Roi Et Rajabhat University, 2(14), 217-226.

- วรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2563). คุณภาพชีวิตบุคลากรในโรงเรียนราชินีบูรณะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(2), 62-75.
- วาโร เฟิงส์สวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์. (2562). คุณภาพชีวิตทำงานของครูโรงเรียนวัดห้วยเหินยว “ปญฺญสิริวิทยา” จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 1005-1017.
- อุษา งามมีศรี, ละมุล รอดขวัญ, เกษม โต๊ะนาย, และประทีป มากมิตร. (2565). การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 4(2), 163-176.
- Hadi, S., Pebrianti, E., & Kirana, K. C. (2023). Analysis of the effect of work-life balance, self-esteem and work motivation on organizational commitment moderated by organizational justice on workers in Yogyakarta. *Journal of Education, Teaching, and Learning*, 8(1), 7-14.
- Hanjarini, G. D., Sugiarto, S., & Karnati, N. (2022). The Effect of Job Design and Quality of Work Life on Affective Commitment of Vocational High School's Teachers in East Jakarta Indonesia. *International Journal for Educational and Vocational Studies (IJEVS)*, 2(3), 108-118.
- Kirana, K. C. (2023). Analysis of the effect of work-life balance, self-esteem and work motivation on organization commitment moderated by organization justice on workers in Yogyakarta. *Journal of education, teaching, and learning*, 8(1), 7-14.
- Soni, P., & Bakhru, K. M. (2022). *Behavior in Organizations*. 8th ed. Allyn and Bacon.

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

Tourism Management By The Buddhist integrated Community Of Sri Bua Ban
Subdistrict Municipality Muang District Lamphun Province

พระยี่ตาล ฐิตสัรวโร (นามแสง) Phra Yeetan Thittasangwaro (Namsang)

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Tarnsbb321@gmail.com

Received 2023/04/28

Revised 2024/06/12

Accepted 2024/07/12

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบาน 2)ศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบาน โดยจำแนกส่วนบุคคล 3)ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน การวิจัยแบบผสมวิธี แจกแบบสอบถาม ประชาชน ได้กลุ่มตัวอย่าง 379 คน การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนและวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที และ ค่าเอฟ การวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูปหรือคนวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำเสนอโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชน พบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ระดับ 0.05 ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนเพศ อาชีพ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน หลักสัปปายะ7 พบว่า 1)อวาสสัปปายะ การรักษาความสวยงามของบริเวณพื้นที่ 2)โคจรสัปปายะ จัดทำเส้นทางสะดวกในการสัญจร 3)ภัสสสัปปายะ สร้างกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความประทับใจ 4) ปุคคสัปปายะ การพัฒนาทักษะด้านการบริการ 5)โกชนสัปปายะ มีร้านอาหารที่สะอาด 6)ด้านอุตสัปปายะ จัดโซนนิ่งหรือแผนผังการท่องเที่ยวให้สวยงาม 7)ด้านอิริยาปถสัปปายะ การจัดที่พักผ่อนให้เพียงพอ

คำสำคัญ : การจัดการ, การท่องเที่ยว, สัปปายะ7.

Abstract

The objectives of this thesis are 1) to study the level of opinions of people in Sri Bua Ban Subdistrict Municipality 2) to study the level of opinions of people in Sri Bua Ban Subdistrict Municipality classified according to personal factors 3) to study the tourism management guidelines by the Buddhist integrated community of Sri Bua Ban Subdistrict Municipality. This mixed method research was conducted by distributing questionnaires to the sample of 379 people. Quantitative research collected data using questionnaires. Data analysis used frequencies, percentages, averages, and standard deviations; and analyzed by t-test and F-test. Qualitative research by conducted of in-depth interviews with 10 key informants using content analysis and presented by means of description.

The research results found that:

1) Level of opinions of people in Sri Bua Ban Subdistrict Municipality in the tourism management by the Buddhist integrated community of Sri Bua Ban Subdistrict Municipality, the overall level is at a moderate level.

2) Results of comparing the level of opinions of people, it was found that people with different ages, educational backgrounds, and average monthly incomes had different opinions with statistical significance at the 0.05 level, the research hypothesis was therefore accepted. As for gender and occupation, there were no different opinions. Therefore, the research hypothesis was rejected.

3) Guidelines for managing tourism by the Buddhist integrated community of Sri Bua Ban Subdistrict by applying the principles of *Sappāya* 7. It was found that 1) *Avāsa-Sappāya*: maintaining the beauty of the area 2) *Gocara-Sappāya*: creating a convenient route for traveling 3) *Bhassa-Sappāya*: creating a strategy that influences the impression 4) *Puggala-Sappāya*: developing service skills 5) *Bhojana-Sappāya*: provide clean restaurants 6) *Utu-Sappāya*: arrange beautiful zones or travel plans 7) *Iriyāpatha-Sappāya*: adequate place to rest.

Keywords: Management, Tourism, *Sappāya* 7.

บทนำ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี เริ่มที่ (พ.ศ. 2561 – 2580) ประเทศไทยได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2561-2565) โดยมีเป้าหมายการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ ในเป้าหมายด้านที่ 12 และหลักการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน กวิสรา จันทรแสงศรี , พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ (2566) โดยที่ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญการสร้างสรรค์การบริการการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการใช้ความรู้ร่วมกับนวัตกรรมผนวกกับ จุดแข็งทางด้านประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย รวมทั้งวิถีชีวิตของบุคคลภายในสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในอัตลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว นั้นๆ ลงสู่ทุกๆ จังหวัดของประเทศไทย

การจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมกันรับผลประโยชน์ เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุดที่เกิดจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนนั้นๆ วีระพล ทองมา (2566) การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชน และสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นการพัฒนา และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการท่องเที่ยวของชุมชน

การท่องเที่ยวยังประสบกับปัญหาหลายภาวะและส่งผลกระทบต่อสังคมหรือชุมชนนั้นๆ สุดถนอม ตันเจริญ (2558) เพราะการเติบโตของการท่องเที่ยวที่มีผลดีทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ค่าครองชีพสูงขึ้น วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไปเป็นสังคมเมืองและสูญเสียความเป็นตัวตนหรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นทางออกที่ดีสำหรับการลดและขจัดปัญหา ในขณะที่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มก็เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มุ่งปกป้องสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมา โบราณสถาน ศิลปวัตถุ การแสดง ในขณะที่มีนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสกับวิถีชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นก็มีมากขึ้นเรื่อย ๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยนำหลักธรรม สัปายะ 7 ได้แก่ สถานที่เหมาะสม การเดินทางเหมาะสม การพูดคุยเหมาะสม บุคลากรเหมาะสม อาหารเหมาะสม สิ่งแวดล้อมเหมาะสม อิริยาบถเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการการท่องเที่ยว ภายใต้หลักธรรมของพุทธศาสนาร่วมกับหลักทฤษฎี 5A ได้ สิ่งที่น่าสนใจ ความสะดวกในการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการที่พัก

และ กิจกรรมการท่องเที่ยว ในการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อนำเสนอ แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

- **ประชากร** คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำนวน 7,151 คน
- **กลุ่มตัวอย่าง** : กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่ม กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามประชากรในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบาน
- **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** จำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป, ผู้บริหารเทศบาลตำบลศรีบัวบาน 3 คน, กลุ่มท่องเที่ยว 2 คน, และกลุ่มผู้นำชุมชน 3 คน
- **เครื่องมือการวิจัย** เชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน 5 ด้าน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ตามหลัก สัปปายะ 7 และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน และเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน 5 ด้าน ตามหลัก สัปปายะ 7 คือ อาวาสสัปปายะ โคจรสัปปายะ ภัตตสัปปายะ บุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ ภัตตสัปปายะ อุตุสัปปา โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย พิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อ

คำถาม และวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC = ๑.๐๐ ทุกข้อ หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

- **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ดังตาราง

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธ โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจ	3.28	0.86	ปานกลาง
2. ด้านความสะดวกในการเดินทาง	3.25	0.96	ปานกลาง
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.21	0.94	ปานกลาง
4. ด้านการบริการที่พัก	3.23	0.99	ปานกลาง
5. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.20	0.96	ปานกลาง
ภาพรวม	3.23	0.89	ปานกลาง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบานที่มี อายุ วุฒิการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วน เพศและ อาชีพ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการนำหลักสัปปายะ 7 มีดังนี้

1.ด้านอवासสัปปายะ การรักษาความสวยงามของบริเวณพื้นที่ ให้ร่มรื่นสะอาดปราศจากมลพิษ ควรมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้น

2.ด้านโคจรสัปปายะ จัดทำเส้นทางสะดวกในการสัญจร และควรคำนึงถึงการให้บริการในด้านรับส่งนักท่องเที่ยวที่ไม่มีรถส่วนตัว

3. ด้านภัสสัปปายะ การสร้างกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความประทับใจในการต้อนรับ สื่อสารได้เข้าใจสื่อสารหลากหลายภาษา

4. ด้านบุคคลสัปปายะ การพัฒนาทักษะด้านการบริการและการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างอบอุ่น ควรจะมีการตั้งกลุ่มแบ่งงานอย่างชัดเจน
5. ด้านโภชนาการสัปปายะ มีร้านอาหารที่สะอาดถูกต้องตามหลักสุขอนามัย
6. ด้านอตุสัปปายะ สภาพแวดล้อมภายในชุมชน จัดโซนนิ่งหรือแผนผังการท่องเที่ยวให้สวยงาม
7. ด้านอิริยาบถสัปปายะ การจัดที่นั่ง ที่พักผ่อนให้เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว มีความรักในการปฏิบัติงานในด้านการให้บริการ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลศรีบัวบาน ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตำบลศรีบัวบาน ควรที่จะต้องมีการพัฒนาในด้านต่างๆ อีกมากมาย พัฒนาถนนหนทางให้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น สัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตให้เข้าถึงในพื้นที่อย่างครอบคลุม รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวบางพื้นที่ยังขาดการพัฒนา เช่น ป้ายบอกทางหรือป้ายบอกสถานที่สำคัญต่างๆ ในชุมชน บุคลากรและชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวและทักษะการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงการขาดประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านที่พักยังต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาในด้านที่พักเพิ่มมากยิ่งขึ้นเพื่อที่เป็นงานวิจัยที่มีภาพรวมที่อยู่ในระดับที่ดีและดีมากสืบไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมนินทร์ มุนินทร (กองจันทร์ดี) (2561) พบว่า ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร (2562) ที่พบว่า การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ 1) การตลาดในแหล่งท่องเที่ยว 2) การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว 3) การสร้างกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5) การส่งเสริมทักษะคนในพื้นที่ และ 6) ประสิทธิภาพของแหล่งท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลศรีบัวบาน ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ พบว่าไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงเดือน รติธน (2555) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 21-30 ปี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามอายุ พบว่า

แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชันฉัตรธินิตา กิตติอนันต์ธาดา(2562) พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่า แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณิต อธิจิตโต (คงเนียม) (2561) พบว่า ประชาชนที่มี อาชีพ รายได้ การศึกษา อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน จำแนกตาม ระดับอาชีพ พบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาสมบัติ ปภาโส (2558) พบว่า ผู้มาเที่ยวที่มีอาชีพ ต่างกัน นั้นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้จำแนกตามรายได้ พบว่า แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐกานต์ สามสี (2558) พบว่า ประชาชนที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มี ระดับรายได้ต่อเดือน 10,000 –30,000 บาท ภูมิลำเนาอยู่ภายใต้ ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวไม่พักค้างคืน ใช้จ่ายพาหนะรถยนต์ส่วนบุคคล ค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวต่อคนต่อครั้งอยู่ที่ไม่เกิน 1,000 บาท แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักสัปปายะ7 สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านอवासสัปปายะ : สถานที่เหมาะสม สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสงบ ร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อนจิตใจ และมีการดูแลรักษาความสะอาดและ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระทิพย์พนาภรณ์ ชยาภินันโท (เลาลี) (2559) พบว่า รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อเสริมสร้างจิตสานึกสาธารณะของวัดในล้านนา คือ 1) อवासสัปปายะ ที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย 2) โจรสัปปายะ แหล่งอาหารเป็นที่สบาย 3) ภัตสัปปายะ ถ้วยค้ำเป็นที่สบาย 4) บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบาย 5) โภชนสัปปายะ อาหารเป็นที่สบาย 6) อุตสัปปายะ อุณหภูมิเป็นที่สบาย และ 7) อิริยาบถสัปปายะ การเคลื่อนไหวเป็นที่สบาย 2) ด้านโจรสัปปายะ : การเดินทางเหมาะสม การที่มีเส้นทางที่สะดวกสบาย ง่ายต่อการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธ มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวีระศักดิ์ ชยธมโม (สุวรรณวงศ์) พบว่า วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) ได้มีแนวทางการการวัดตามหลักสัปปายะ7 ทั้งนี้ทางวัดได้ดำเนินการทั้ง 7แนวทาง กล่าวคือ ด้านโจรสัปปายะ วัดอยู่ติดกับถนนสายหลักของภาคใต้คือถนนสายเอเชีย การสัญจรไปมาจึงสะดวกสบาย มีหลายช่องทางในการเดินทางเข้าภายในวัดและชุมชน 3) ด้านภัตสัปปายะ : การพูดคุย มีการพูดคุยประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวรวมถึงโปรโมทในสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนให้มีการรับรู้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการสุรศักดิ์ สุขมาโล, พระมหาสุนันท์ สุนนโท, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร (2564) พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ วัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งปลูกสร้างที่สวยงามมีกิจกรรม วัฒนธรรมประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ควรจัดทำแผนที่ การท่องเที่ยวเว็บไซต์/เพจ/Facebook/Instagram/Line/YouTubeภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซียนบุคลากรควรจัดฝึกอบรม ด้านภาษาต่างประเทศและเปิดรับฟังข้อร้องเรียน/ข้อเสนอแนะ/เพื่อปรับปรุงแก้ไขและควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา 4) ด้านบุคคลสัปปายะ : บุคลากรเหมาะสม บุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และมีทักษะการสื่อสาร สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส บริการนักท่องเที่ยวด้วยความประทับใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเอกลักษณ์ อชิโต ประเสริฐ ธิลาว และพระมหากฤษฎา กิตติโสภณ (2563) พบว่า 1) ทางวัดมีการจัดการท่องเที่ยวเป็นระเบียบ สวยงาม มีการพัฒนาและปรับปรุงศาสนสถานแบบประหยัดเรียบง่าย มีการเสริมทักษะแก่บุคลากร 2) พระสงฆ์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันออกความคิดเห็นต่อกระบวนการในการจัดการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทย การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเชิงปฏิบัติธรรมบูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถานและการบูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทยร่วมกับศาสนอื่นอย่างสันติสุข 5) ด้านโภชนา สัปปายะ : อาหารเหมาะสม การบริโภคอาหารอย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว ในด้านอาหารท้องถิ่น เน้นเสนออาหารท้องถิ่นที่ใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีกิตยาธร (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ (2564) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นการประยุกต์หลักสัปปายะ 4 ได้แก่ หลักอาวาสสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในส่วนของสถานที่ นำหลักโคจรสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านอาหาร นำหลักบุคคลสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านบุคคล นำหลักภัสสสัปปายะมาประยุกต์ใช้ด้านปฏิบัติธรรม ซึ่งเมื่อนำหลักสัปปายะ 4 มาประยุกต์ใช้ทำให้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพทั้งในส่วนของวัดและนักท่องเที่ยว 6) ด้านอตุสัปปายะ : สิ่งแวดล้อมเหมาะสม มีการรักษาความสะอาดทั้งในสถานที่ท่องเที่ยว บ้านเรือน และพื้นที่ส่วนกลาง เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัยที่ดี และรักษาภาพลักษณ์ของชุมชน รวมถึงมีระบบจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิงห์คำ มณีจันทสุข (2563) พบว่า การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ 1) สวัสดิการ เบี้ยคนพิการ 2) การแพทย์และสุขภาพ 3) การลดหย่อนค่าโดยสารขนส่งสาธารณะสำหรับคนพิการ 4) การมีงานทำ 5) บริการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพสำหรับคนพิการ 6) การ

ปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัย 7) การศึกษา และ 8) การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามลำดับ 7) ด้านอิริยาบถสี่ปายะ : อิริยาบถเหมาะสม มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับวัฒนธรรมประเพณีต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วย ความอบอุ่น ยิ้มแย้มแจ่มใส การ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระสุนันท์ สุ่มโคล (วิลามาศ) (2559) พบว่า วิธีการฝึกอบรม การบริหารจัดการ วิทยากร และเนื้อหาสาระธรรมแนวทางในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมพบว่า ควรรักษาสภาพการณ์ตาม หลักสี่ปายะ 7 ให้คงเดิม วิธีการฝึกอบรมยึดหลักสติปัญญาฐาน 4 ตามแบบของพระพุทธเจ้า การฝึกอบรมไม่มีรูปแบบที่ตายตัวสอนตามสภาวะผู้เข้าปฏิบัติธรรม การบริหารจัดการควรมีการมอบหมายงาน และมีการปรับหลักสูตรให้เข้มข้นขึ้น เพื่อเหมาะสำหรับผู้ผ่านการปฏิบัติมาแล้ว วิทยากรควรมีการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจทั้งทางด้านปริยัติ ปฏิบัติปฏิเวธ ในการเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณที่จะพาผู้เข้าปฏิบัติธรรมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน จากการศึกษาทำการวิจัยโดยการนำหลักทฤษฎี 5A เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว นำมาบูรณาการร่วมกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาหลักสี่ปายะ 7 ความเหมาะสม 7 ประการ จึงสังเคราะห์จากการทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธ องค์ความรู้ที่ได้ คือ

1. การมีส่วนร่วม คือ ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
2. การเคารพต่อศาสนาและวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสถานที่ ศักดิ์สิทธิ์ ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน
3. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การท่องเที่ยวชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
4. การตลาดและการประชาสัมพันธ์ คือ ควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการที่โปรโมทผ่านทางช่องทางออนไลน์ต่างๆ
5. การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังแผนภาพนี้

หลักสัปปายะ 7

- อาวาสสัปปายะ คือ สถานที่ที่เหมาะสม
- โคจรสัปปายะ คือ การเดินที่เหมาะสม
- ภัตตสัปปายะ คือ การพูดคุยเหมาะสม
- บุคคลสัปปายะ คือ บุคลากรเหมาะสม
- โภชนสัปปายะ คือ อาหารเหมาะสม
- อุตุสัปปายะ คือ สิ่งแวดล้อมเหมาะสม
- อิริยาบถสัปปายะ คือ อิริยาบถเหมาะสม

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจ
- ด้านความสะดวกในการเดินทาง
- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
- ด้านการบริการที่พัก
- ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ร่วมกับทางภาครัฐและเอกชนช่วยกันกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน สมาชิกในชุมชนควรได้รับการอบรมและมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงทางชุมชนต้องได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรมจากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาพุทธและวัฒนธรรมท้องถิ่น สื่อสารทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวในการแต่งกายสุภาพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของชุมชนที่ได้ตั้งไว้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย นักท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญต่อความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน แม้ว่าจะแตกต่างจากนักท่องเที่ยวก็ตาม โดยที่ไม่ลบหลู่ดูถูก หรือพยายามเปลี่ยนแปลงความเชื่อของคนในชุมชน การท่องเที่ยวชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติของชุมชน การท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาสมดุลของธรรมชาติและระบบนิเวศในชุมชน ควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติภายในชุมชน ควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการที่โปรโมทผ่านทางช่องทางออนไลน์ต่างๆ เพื่อให้ผู้คนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังที่จะสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อส่งมอบประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคตสืบไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะมีการดำเนินงานในด้านการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
- 2) เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดฝึกอบรมให้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว ภาษาต่างประเทศ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การนำเสนอวิถีชีวิตของชุมชน
- 3) ทางเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนรวมถึงเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวกับชุมชนอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ควรที่จะมีการทำแบบสอบถามของประชาชนและ จัดประชุมชี้แจงข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากผู้อยู่อาศัยในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2) ควรที่สร้างห้องน้ำสาธารณะภายในชุมชน ส่งเสริมร้านอาหารรวมถึงระบบขนส่งมวลชน และพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชนมากยิ่งขึ้น

3) พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่น่าเสนอเอกลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธ เข้าร่วมงานการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ชุมชนในช่องทางต่างๆ มีการพัฒนาเว็บไซต์และสื่อออนไลน์เพื่อการจองที่พักและกิจกรรม

4) ควรที่มีการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงพัฒนาระบบจัดการขยะมูลฝอยที่ดี และจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้และสร้างพื้นที่สีเขียว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาบริบทในพื้นที่รวมถึงนโยบายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนจุดแข็งจุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคของชุมชน

2) ควรมีการสร้างองค์ความรู้เข้าใจให้กับคนในชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่าควรมีแนวทางอย่างไรในการก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของคนในชุมชน

References

- กวิสรา จันทรแสงศรี และ พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญฺโญ.(2566). “การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธ กลีกรมอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธีของชุมชนบ้านหนองแต้ จังหวัดสุพรรณบุรี”. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 11 (2) (มีนาคม-เมษายน).
- ชนันท์ธิดา กิตติอนันต์ธาดา. (2562). “ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำยม-น่าน อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระครูใบฎีกาสมบัติ ปภาโส. (2558). “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี”. *สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระครูศรีกิตยาธ (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ. (2564). “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต”. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์.* 6 (2) (พฤษภาคม-สิงหาคม).
- พระทิพย์พนาภรณ์ ขยาภินโน (เลาลี). (2559). “รูปแบบและกระบวนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในล้านนา”. *รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

- พระธนิศ อธิจิตโต (คงเนียม). (2561). “การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ”. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมุนินทร์ มุนินทร (ทองจันทร์ดี). (2561). “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ”. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนันท์ สมมงคล (วิลามาศ). (2559). “ศึกษาการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้เข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพิษณุโลก แห่งที่ 4”. *Life Sciences and Environment Journal*. 3 (2) (กรกฎาคม-ตุลาคม).
- พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมาล. พระมหาสุนันท์ สุนนโท. พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร. (2564). “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรี”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 10 (2) (เมษายน – มิถุนายน).
- พระเอกลักษณ์ อชิโต ประเสริฐ ธิลา และพระมหากฤษฎา กิตติโสภณ. (2563). “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 9 (1) (มกราคม-มีนาคม).
- รัฐกานต์ สามสี. (2558). “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง”. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วีระพล ทองมา.(2566). “การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism :CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc> [5 กุมภาพันธ์ 2566].
- ศิลปวิญญ์ น้อยสมมิตร. (2562). “รูปแบบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิงห์คำ มณีจันสุข. (2563). “การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุดถนอม ตันเจริญ.(2558). “ประเพณีลอยกระทงกับการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและการอนุรักษ์วัฒนธรรม”. *รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชียอาคเนย์ 2558*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.

แสงเดือน รตินธร. (2555). ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.). 18 (2) (พฤษภาคม).

ประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานตามหลักคุณจริยธรรมของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

The Effectiveness of Infrastructure Performance According to Kula Ciraṭṭhiti
Dhamma of Ban Ann Subdistrict Administrative Organization at Doi Tao District
of Chiangmai Province

ณรงค์ ตันไชยยา Narong Tanchaiya

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

panakindee@gmail.com

Received 2023/04/28

Revised 2024/07/02

Accepted 2024/07/04

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น 2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาแนวทางเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น โดยการประยุกต์ตามหลักคุณจริยธรรม การวิจัยแบบผสมวิธีประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 336 โดย เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.883 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที ค่าเอฟ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และประชาชนที่มี รายได้ พบว่า แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น โดยประยุกต์ตามหลักคุณจริยธรรม พบว่า 1) นักรู้จักเวทีหา ควรจัดทำแผนวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐาน 2) ชีณณปฏิสังขรณ์ ควรปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้เป็นไปตาม

มาตรฐานโครงสร้างพื้นฐาน 3) ปริมาณงานโฆษณา ควรรัดกุมการเบิกจ่ายที่เกิดความคุ้มค่าอย่างสูงสุด
 4) อธิปัจจัยสิ่งแวดล้อมสถาปนา ควรคำนึงหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน
 พัฒนาบุคลากรให้ประพฤติอยู่ในศีลธรรม

คำสำคัญ : กุลจริยวัตรธรรม, โครงสร้างพื้นฐาน, การดำเนินงาน, ประสิทธิภาพ.

Abstract

This research aimed 1) to find out the effectiveness level of Infrastructure Performances according of Ban Ann Sub-district Administrative Organization, 2) to compare the opinions of people towards the effectiveness level of Infrastructure Performances according of Ban Ann Sub-district Administrative Organization classified by personal factors, and 3) to propose the guidelines for increasing the effectiveness of infrastructure performances of Ban Ann Sub-district Administrative Organization applying Kula-Ciraṭṭhiti-Dhamma. Integrated methods research from a sample group of 336 people aged over 18 years old. The instrument was a questionnaire with a confidence value of 0.883 for the entire version. Data analysis Statistics used in data analysis included finding frequencies, percentages, means and standard deviations analyzed by t-test and F-test. In-depth interviews were conducted with 10 key informants

The research results found that

1) The effectiveness level of infrastructure performances of Ban Ann Sub-District Administrative Organization at Doi Tao District of Chiang Mai Province. Overall, it was at a high level.

2) The comparison results of effectiveness level of Ban Ann Sub-District Administrative Organization. It was found that people who were classified by genders, ages, education, occupations were found to be no different. Therefore, the research hypothesis was rejected. The people classified by income were found to be different. Therefore, the research hypothesis was accepted.

3) Guidelines for increasing the effectiveness of infrastructure performances Ban Aen Sub-District Administrative Organization by applying the Four Kula-Ciraṭṭhiti-Dhamma found that (1) Naṭṭhagavedāna. There a plan should be made, analyzed and inspected the conditions of infrastructure. (2) Jiṇṇapaṭisaṅkharāṇā. There should focus on public utility systems by inspecting, improving them to meet the standards

of the infrastructure. (3) Parimitapānabhojanā. There should be tightness in disbursing money to create maximum. (4) Adhipaccasīlavanta-saṭhāpanā. There should be consider ethics in the management of infrastructure performances their duties with ability and behaving morality.

Keywords: Kula-Ciratṭhiti-Dhamma, Infrastructure, Performance, Effectiveness.

บทนำ

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) นับเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว สำหรับประเทศไทย ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง มีการลงทุนในระดับ ร้อยละ 5-6 ของ GDP โดยจะเป็นการพัฒนาโครงการในลักษณะ Top-down จากภาครัฐ ส่งผลให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมสามารถตอบสนองต่อความต้องการ (Demand) ได้ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านปริมาณ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของไทยยังประสบปัญหาที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ ปัญหาคุณภาพการให้บริการและการกระจายบริการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังคงมีความจำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่องต่อไป ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมการพัฒนาได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศที่สำคัญ ได้แก่ กระแสการแข่งขันเสรีในเวทีโลก ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาในด้านต่างๆอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและกระแสการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 รวมทั้งข้อจำกัดในการลงทุนของภาครัฐ ซึ่งเป็นเงื่อนไขใหม่ที่จะต้องนำมาพิจารณาควบคู่กับแนวคิดหลักในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ณัฐชนน ภูจอมจิตร. 2564)

การปกครองท้องถิ่นถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ รัฐบาลมอบอำนาจในการบริหารงานตามภารกิจต่าง ๆ และให้อิสระแก่ท้องถิ่นเพื่อปกครองตนเอง โดยเน้นให้ท้องถิ่นมีสิทธิปกครองตนเอง มีอิสระในการกำหนดทิศทางการบริหารท้องถิ่นของตนเอง ทั้งทางด้านการบริหารกำลังคนและงบประมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจะต้องมีการกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้ามาดำเนินการแก้ไขและสนองตอบความต้องการของชุมชน ซึ่งปัจจุบันชุมชนต่าง ๆ มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง (Urbanization) เพิ่มขึ้นกว่าในอดีตและไม่สะท้อนนัยยะสำหรับการนำข้อมูลผลการประเมินมาตรฐานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายด้านการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นมากนัก ในอดีตที่ผ่านมาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคระดับท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบยังขึ้นอยู่กับอยู่ภายใต้การควบคุมและกำกับดูแล จากข้าราชการที่มาจาก

ส่วนกลาง จากการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย. 01/2546) การดำเนินงานด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่นที่ผ่านมาสามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึงในระดับหนึ่งแต่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและการเพิ่มจำนวนประชากรในเขตพื้นที่มีแนวโน้มจะขยายตัวสูงขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจึงถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญของหน่วยงานในฐานะที่ผู้ศึกษาปฏิบัติหน้าที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น และมีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบดูแลด้านโครงสร้างพื้นฐาน จึงทำให้ทราบถึงปัญหาของประชาชนและเล็งเห็นว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมทั่วถึงประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับความสะดวก การดูแลบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานให้มีสภาพที่ใช้การได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างคุ้มค่าและการสรรหางบประมาณ เป็นหน้าที่ที่สำคัญที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่นจะต้องดำเนินการ การจะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เกิดประสิทธิผลนั้นจะต้องทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าเป็นอย่างไร ซึ่งประชาชนในตำบลบ้านแอ่นจะเป็นผู้สะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานในด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่นนั้นตรงต่อความต้องการของประชาชนในตำบลบ้านแอ่นหรือไม่ รวมถึงการเพิ่มระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนตำบลบ้านแอ่นอย่างเต็มที่ และเหมาะสมกับงบประมาณที่จัดสรรลงไป เพราะการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนตำบลบ้านแอ่น นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น ได้ให้ความสำคัญและจะต้องดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น ซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีผลต่อความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องที่ตำบลบ้านแอ่นที่จะทำให้เกิดการพัฒนา

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน “เรื่องประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานตามหลักคุณจริยธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้ จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น โดยการนำหลักคุณธรรมคุณจริยธรรม 4 (พระธรรมปิฎก. อภ.จตุกก (ไทย) 21/258/375-376.) มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ประกอบด้วย 1) นักรู้คุณ 2) ชินณปฏิสังขรณา 3) ปริมิตโกชนา 4) อธิปัจจสัลวันตสถาปนา ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารและปรับปรุงการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่นให้มีประสิทธิผลและเกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูงสุด เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์ตามหลักทฤษฎีจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานตามหลักทฤษฎีจิตวิทยาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป ที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 336 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น กลุ่มผู้นำชุมชน ตำบลบ้านแอ่น และกลุ่มประชาชนทั่วไป รวมทั้งหมด 10 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักทฤษฎีจิตวิทยา 4 ด้าน คือ 1) นิภูธรเวสนา 2) ชินณปฏิสังขรณา 3) ปริมิตโกชนา 4) อธิปัจจสัลวันตสถาปนา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ มี 5 ข้อ คือ 1) การผลิต 2) ประสิทธิภาพ 3) ความ

พึงพอใจ 4) การปรับเปลี่ยน 5) การพัฒนา ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอต๋อยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

1.1) หาคความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่าน โดยได้ค่า IOC (Item – Objective Congruence Index : IOC) ตั้งแต่ 1.00 หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

1.2) หาคความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try Out) ในกลุ่มประชากรเขตพื้นที่เทศบาลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน เพื่อหาคค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.883

1.3) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้างซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ครอบคลุมประเด็นประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานและสอดคล้องกับหลักกฏจริยธรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้ 2.1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2.2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึง รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 2.3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2.4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อนำมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (Statistical Software) เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องแม่นยำ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จากนั้นได้นำข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น เรียบเรียงเฉพาะประเด็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และทำการสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอต๋อยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอต๋อยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

(n = 336)

ประสิทธิผลการดำเนินงานด้าน โครงสร้างพื้นฐาน โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการผลิต	4.40	0.28	มาก
2. ด้านประสิทธิภาพ	4.40	0.25	มาก
3. ด้านความพึงพอใจ	4.42	0.27	มาก
4. ด้านการปรับเปลี่ยน	4.47	0.29	มาก
5. ด้านการพัฒนา	4.40	0.26	มาก
ภาพรวม	4.42	0.19	มาก

และระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอต๋อยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักคุณจริยธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.20)

(n = 336)

ประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้าง พื้นฐานตามหลักคุณจริยธรรม โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. อนุรักษ์เวทนา แสวงหาผลดีที่หายไป	4.28	0.35	มาก
2. ชีณนปฏิสังขรณา ซ่อมแซมพัสดุ ที่คร่ำคร่า	4.46	0.28	มาก
3. ปริมิตปานโกชนา รู้จักประมาณในการบริโภค	4.32	0.32	มาก
4. อธิปัจจสีลวันตสถาปนา ตั้งสตรีหรือบุรุษผู้มีศีลให้ เป็นใหญ่ในเรือน	4.45	0.31	มาก
ภาพรวม	4.38	0.20	มาก

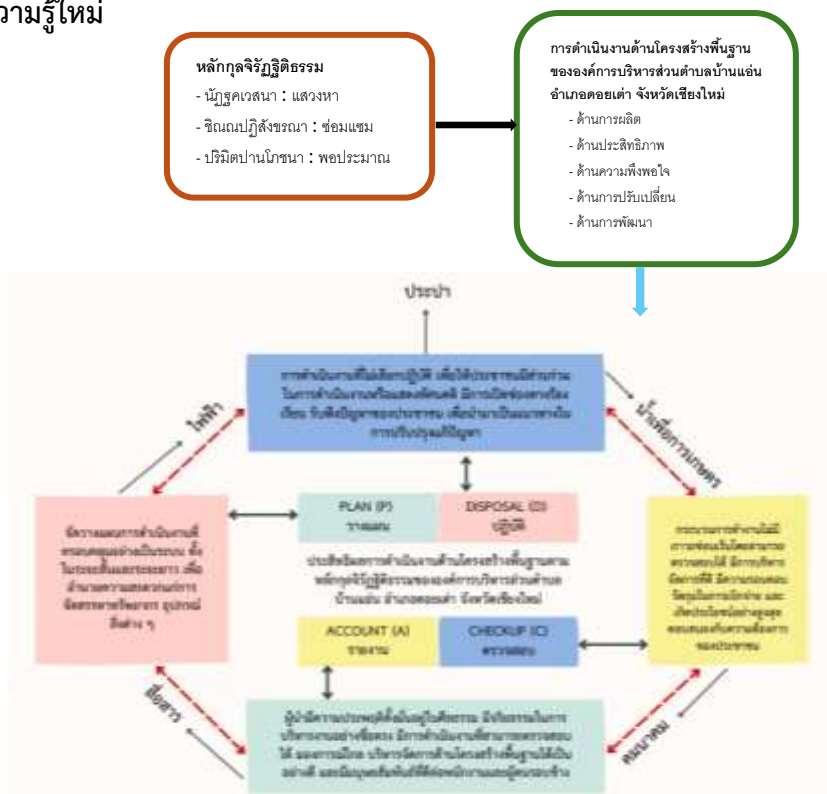
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1 – 5

(n= 336)

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน	-0.594	-	0.55	-	✓
2.	อายุ	ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน	-	0.399	0.75	-	✓
3.	ระดับการศึกษา	ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน	-	2.014	0.11	-	✓
4.	อาชีพ	ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน	-	0.825	0.51	-	✓
5.	รายได้	ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน	-	3.722	0.01*	✓	-

วัตถุประสงค์ 3 แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอค้อยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการผลิต ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยน และด้านการพัฒนา โดยประยุกต์ตามหลักกฎจริฎิธรรม 4 พบว่า 1) ัญญูคเวทนา ควรมีการจัดทำแผน วิเคราะห์ตรวจสอบสภาพโครงสร้างพื้นฐาน ใช้พลังงานทดแทนที่สามารถหมุนเวียนเพื่อสาธารณูปโภค และผลักดันสนับสนุนให้ใช้ทรัพยากรทดแทนที่สามารถผลิตเองได้ 2) ชินณปฏิสังขรณา ควรให้ความสำคัญกับระบบสาธารณูปโภคเป็นหลัก มีการตรวจสอบปรับปรุงซ่อมแซมให้เป็นไปตามมาตรฐานของโครงสร้างพื้นฐาน และมีการเปิดช่องทางร้องเรียน เพื่อรับฟังปัญหาของประชาชน 3) ปริมิตปานโกชนา ควรมีการรัดกุมในการเบิกจ่าย ที่เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุด มีระบบบริหารจัดการด้านสาธารณูปโภคที่เข้มงวด และเพียงพอต่อการใช้งาน มีความโปร่งใสต่อการดำเนินงานอย่างซื่อตรง ดำเนินงาน 4) อธิปจจสิลวันตสถาปนา ควรคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงานการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีการพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความสามารถ และประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสังเคราะห์การวิจัยได้ว่า แนวทางการพัฒนาจำเป็นจะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นและความต้องการแล้วนำความคิดเห็นจากประชาชนมาวิเคราะห์วางแผน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ตรงกับความต้องการของประชาชน และการใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ บูรณาการกับหลักกฏจรรยาบรรณ ๔ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

วางแผน Plan (P) เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติงานในการดำเนินงานเป็นกระบวนการอันดับแรก โดยการจัดทำแผน วิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการจัดหาอุปกรณ์สิ่งต่าง ๆ มาทดแทนของเดิม

ปฏิบัติ Disposal (D) หัวใจสำคัญของงานคือการดำเนินงานโดยไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเข้าถึงการดำเนินงาน และยังเป็นการสร้างมาตรฐานที่ดีในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เปิดช่องทางร้องเรียน รับฟังปัญหาจากประชาชนอย่างทั่วถึง เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงดำเนินการแก้ปัญหา ปรับปรุงซ่อมแซม แก้ไขได้ทันท่วงที ให้มีสภาพที่กลับมาใช้งานได้ดีดังเดิมหรือดียิ่งขึ้น

ตรวจสอบ Checkup (C) การดำเนินการควรเป็นไปอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ไม่มีภาวะการซ่อนเร้น การบริหารจัดการที่ดีจะต้องรัดกุมในการเบิกจ่าย การคุ้มค่าของงบประมาณต่อการลงทุนและการใช้จ่าย จึงจำเป็นอย่างจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารจัดการแผนการใช้จ่ายที่รัดกุมเพื่อการใช้งานอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

รายงาน Account (A) จริยธรรมในการบริหารงานการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้ มุ่งเน้นหลักคุณธรรม ใช้กระบวนการจัดการแบบ KM และ RM ภาวะผู้นำจึงมีความจำเป็นต่อการบริหารองค์กร ผู้นำที่ดีจะต้องมีความซื่อตรง มองการณ์ไกล รู้จักการบริหารจัดการได้ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.20 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธิต วายลม. (2558) พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝักะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถาวร ทองโท. (2558) พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับ

ดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานตามการโอนภารกิจให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลดงตน อำเภอดอนตูม จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกันในส่วนของความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีผลอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชาชนที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเนรมิต จิตตภาโน. (2557) พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาลเมืองอรัญญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธิต วายลม. (2558) พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน ที่จำแนกตามรายได้ พบว่า แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกันในเชิงของผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีผลอยู่ในระดับมาก และจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชาชนที่มีรายได้ ที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลเวียงยอง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักกุลจิรัฎฐิติธรรม การวางแผนการดำเนินงานในการแก้ปัญหา ที่มุ่งสู่ผลสำเร็จอย่างเป็นระบบ มีการจัดหาทรัพยากรมาใช้ในรูปแบบพลังงานทดแทนที่สามารถหมุนเวียนได้และสามารถซ่อมแซมอุปกรณ์ของเดิมที่มีอยู่แล้วให้สามารถใช้งานได้ปกติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิศิต ธีรวิโส. (2559) พบว่า ในการบริหารจัดการดูแลรักษาวงศ์ตระกูล องค์กรหรือองค์การนั้น ผู้ดูแลตระกูล ผู้นำองค์กร ผู้บริหารองค์การ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมศีลธรรม เป็นพื้นฐานอย่างเคร่งครัด และต้องมีความขยันหมั่นเพียร มีเมตตา กรุณา ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายทางกายวาจาใจต่อผู้ที่ตนเกี่ยวข้อง ต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีทาน และบริจาค ไม่คิดอยากได้หรือหาเหตุถือเอาทรัพย์สินหรือประโยชน์ของผู้ที่ตนเกี่ยวข้อง ต้องมีความเคารพยำเกรงนับถือ ต้องมีความบริสุทธิ์ใจจริงใจ มีสัจจะ ไม่โกหกหลอกลวงไม่ปกปิดบิดเบือนความจริง เคารพสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้ที่ตนเกี่ยวข้อง ต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอ มีสติสัมปชัญญะ เคารพในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของผู้ที่ตนเกี่ยวข้อง ต้องมีศรัทธาเคารพเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีปัญญา มีการศึกษาดี มีความรู้ความสามารถในการจัดหา การรักษา การพัฒนา และการใช้สอยทรัพยากรทุกประเภท รวมทั้งต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการองค์การได้เป็นอย่างดี จึงจะสามารถดูแลรักษาตระกูล นำองค์กร และบริหารจัดการองค์การได้อย่าง ประสบความสำเร็จด้วยดีมีเสถียรภาพมั่นคงดำรงอยู่นานตลอดไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ การุณ รักษาสุข. (2560) พบว่า การบริหารกิจการตั้งแต่

ระดับท้องถิ่นจนถึงการบริหารงานบ้านเมืองระดับชาติมักจะประสบปัญหากับความไม่ต่อเนื่องของนโยบายในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อเปลี่ยนผู้บริหารงานด้านนโยบายมักเปลี่ยนตามไปด้วย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปลูกจิตสำนึกที่ดีให้มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและเร่งด่วน ดังนั้นบุคคลผู้มีคุณธรรมและศีลธรรมจึงมีความจำเป็นสำหรับการจัดการกับปัญหาดังกล่าว การกระทำใด ๆ ที่อาจทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องเสียหายไปนั้นย่อมทำให้สิ่งมีชีวิตอื่นที่ต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของตน ซึ่งอาจจะไม่ได้รับประโยชน์อันสมบูรณ์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) อบต.ควรสนับสนุนสื่อหรือการเข้าถึงระบบดิจิทัล นำเทคโนโลยีสมัยมาปรับใช้ เพื่อความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่กระบวนการทำงานที่รวดเร็วและสะดวกมากยิ่งขึ้น
- 2) อบต.ควรผลักดันการพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพด้านบุคลากรและกระบวนการทำงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) อบต.ควรมีการจัดอบรมหน่วยงานหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้การปฏิบัติเกิดประสิทธิภาพอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) อบต.ควรมีการตรวจสอบ บำรุงซ่อมแซมอุปกรณ์และจัดหาทรัพยากร ด้านสาธารณูปโภค เพื่อความอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน
- 3) อบต.ควรมีการดำเนินงานอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนคติความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่น
- 2) ควรศึกษารูปแบบโครงสร้าง ที่เสริมสร้างการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานในเขตอำเภอ ดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 3) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างสนับสนุนการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแอ่นได้

References

- การณ รักษาสุข. (2560). “การประยุกต์กุลจิรัฐิธิธรรมที่เกี่ยวกับภาวะโลกร้อน”. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*. 1 (2) (พฤษภาคม-สิงหาคม).
- ณัฐชนน จ้ ฎจอมจิตร. (2564). “ประสิทธิผลการให้บริการประชาชนด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลพยอม อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*. 4 (1) (มกราคม-มิถุนายน).
- ถาวร ทองโท. (2558). “ความคิดเห็นเกี่ยวกับดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานตามการโอนภารกิจให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลดงดอน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม”. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาเนรมิต จิตตวาโน. (2557). “ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมืองอรัญญิก อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก” *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิศิต ธีรวิโส. (2559). “กุลจิรัฐิธิธรรม : พุทธบูรณาการสร้าง ความมั่นคงขององค์การอย่างยั่งยืน”. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7 (1) (มกราคม – มิถุนายน).
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (01/2546) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย. *เอกสารวิชาการ*. สดร.
- สาธิต วายลม. (2558). “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลฝักะ”. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

**ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ
กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ**

Transformational Leadership of Regional Special Education Center Director in Network
Group 8 under the Office of Special Education Administration

ทองศักดิ์ ชำนาญ Tanongsak Chamnan

สังวาร์ วังแจ่ม Sangwan Wangcham

ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi

สุรศักดิ์ สุทธสิริ Surasak Suttasiri

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-chiang mai university

g653302002@northcm.ac.th

Received 2024/03/13

Revised 2024/09/03

Accepted 2024/09/10

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ รูปแบบการวิจัยผสมผสาน ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งหมด 182 คน จากการสุ่มอย่างง่าย และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม เลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.99 และแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการทำเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกถึงความรักและศรัทธาในองค์กร 2) ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เกียรติและให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้ตามเกิดการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจภายในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ 4)

ผู้บริหารควรรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล รู้จักอุปนิสัยของแต่ละบุคคล เข้าใจในสภาพของแต่ละบุคคล และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, แนวทางพัฒนา.

Abstract

This research aimed to 1) study transformational leadership and 2) develop transformational leadership of school administrators, Special Education Center, Network Group 8, Office of Special Education Administration. The research design was mixed. The population studied was 182 school administrators and teachers in the academic year 2023, selected by simple random sampling, and 9 experts in the focus group discussion were purposively selected. The research instruments were a questionnaire on transformational leadership with a reliability of 0.99 and a focus group discussion record form. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that:

1) Transformational leadership of school administrators, Special Education Center, Network Group 8, Office of Special Education Administration was at a high level, and 2) the development guidelines for transformational leadership of school administrators were as follows: 1) administrators should be good role models for their subordinates by being good role models and showing love and faith in the organization.

2) Administrators should build relationships with subordinates, respect and Give importance to the tasks assigned to subordinates. 3) Executives should encourage followers to express their opinions and participate in the decision-making process within the school. Give teachers an opportunity to participate in making suggestions and solving problems systematically. 4) Executives should know subordinates individually, know their personalities, understand their individual conditions, and understand the differences between individuals.

Keywords: Leadership, Transformational Leadership, Development Approach.

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ทำให้กิจกรรมทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมดำเนินไปอย่างรวดเร็วมีการแข่งขันสูง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลปริมาณ

มหาศาลผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น ส่งผลให้คุณลักษณะเด็กเปลี่ยนไป ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศนโยบายไทยแลนด์ 4. (ไกรยส ภัทราวาท, 2559 : 1)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้นำในสถานศึกษา จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะมี ได้แก่ ประสบการณ์ในการบริหารมีความรู้ ความสามารถ และมีความเข้าใจในหลักการบริหาร ตลอดจนความมีภาวะผู้นำซึ่งภาวะผู้นำที่เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาเกิดการยอมรับให้กับผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาส่งผลให้เกิดผลสำเร็จของการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังที่ (เจริญ สุระประเสริฐ, 2559 : 6) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในองค์กร องค์กรทุกองค์กรจะสามารถดำเนินงานได้อย่างประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำโดยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะก่อให้เกิดการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายมีความก้าวหน้า เกิดความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน ทักษะของความเป็นผู้นำเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารทุกระดับในองค์กรควรต้องศึกษาและทำความเข้าใจ ทั้งนี้เพื่อมุ่งใจและชักนำให้ผู้อื่นทำงานร่วมกัน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ซึ่งผู้บริหาร จะมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีทักษะ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีการใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับองค์กรสอดคล้องกับสถานการณ์ได้ อย่างมีเหตุผล สามารถจูงใจให้บุคลากรทำงานด้วยความเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อการเปลี่ยนแปลง ขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ ในทำนองเดียวกัน (วิมลพรรณ ช่างคิด, 2560 : 20) ถือเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่มุ่งเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ดีขึ้น ด้วยการพัฒนา 4 ศักยภาพขีดความสามารถของผู้ร่วมงาน และผู้ตาม รวมถึงเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงาน ในตระหนักในการกิจและวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายที่สูงกว่าปกติขณะที่ (จิระเดช สวัสดิภคณ์, 2562: 15) ช่วยกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมให้มีชีวิตชีวา โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ทำให้ผู้ตามสัมผัสกับภาพที่งดงามของอนาคต และจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตน เพื่อวิสัยทัศน์และการกิจขององค์กร ตลอดจน ช่วยให้ผู้ตามพัฒนาความผูกพันของตนต่อเป้าหมายระยะยาว (เกศสุตา วรรณสินธ์, 2562: 35) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อความคิด สร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่ผู้ตาม ทำให้ทุกคนยอมรับ ยอมทำตาม ห่มเทก้าลงกายกำลังใจ มองเห็นและผูกพันต่อวิสัยทัศน์ของผู้นำ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งการนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลง สามารถมองการณ์ไกลและสามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลง ที่จะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมได้เร็ว (อรอุมา ศรีประทุมวงศ์, 2563: 22)

สำนักงานการศึกษาพิเศษ (2566 : 12) ได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยกำหนดเป้าหมายระดับประเด็นของแผนแม่บท เป้าหมายที่ 1 ระบุว่า คนไทยต้องมีการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานสากลเพิ่มขึ้น มีทักษะ ที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถแก้ปัญหาปรับตัว

สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนย่อยการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งก็คือ เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา ในทุกระดับ ทุกประเภท ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งประกอบด้วย ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดลำปาง ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดแพร่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดลำพูน ซึ่งทั้ง 8 ศูนย์เป็นหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติงานตามนโยบายของสำนักงานการศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2560). ดังนั้นผู้บริหารในสังกัดจึงจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำ เพื่อประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อองค์กร ส่งผลให้มีการพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดความศรัทธาต่อผู้ร่วมงานอันส่งผลต่อการปฏิบัติงานหรือข้อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจโดยคำนึงความสำเร็จทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่มจึงให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มหรือสังคม ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสำคัญ (Bass and Avolio, 1999 : 29 – 49) จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรของศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีความจำเป็นอย่างมากที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในการบริหารจัดการองค์กร ผู้นำองค์กรต่างมีแนวทางการบริหารจัดการที่ไม่เหมือนกัน ส่งผลทำให้รูปแบบการบริหารและประสิทธิภาพการบริหารต่างกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อนำมาพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อการพัฒนาในเรื่องของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 รูปแบบการวิจัยผสมผสาน ได้สังเคราะห์จากนักวิชาการ ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล Bass and Avolio (1994), พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสีโล (เกตุสุวรรณ) (2565), จารุวรรณ นุสา (2564), สุภาพร สุริยะสุขประเสริฐ (2564), อภิสรา มุ่งมาตร (2564), อิศักดิ์ สารสมักร (2563) และชัยวัช เนียมศิริ (2560-2561: 23 - 25)

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 341 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน และครูผู้สอน จำนวน 322 คน จาก 8 ศูนย์การศึกษา (ข้อมูล ณ วันที่ 5 ตุลาคม, 2566, สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในปีการศึกษา 2566 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 182 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Proportional Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนผู้บริหารและครูของกลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย อาจารย์จากมหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน ศิกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาวิทย์ฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปที่ได้รับรางวัลโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 2 คน และครูวิทย์ฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปที่ได้รับรางวัลครูดีเด่นประเภทต่างๆ จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 8 คน

คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม

- 1.เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในพื้นที่
- 2.เป็นศึกษานิเทศก์ในพื้นที่
- 3.ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับรางวัลโรงเรียนต้นแบบในพื้นที่
- 4.เป็นครูได้รับรางวัลครูดีเด่นประเภทต่างๆในพื้นที่

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบดังนี้

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert)

การสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เก็บข้อมูลจากผู้บริหารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 8 คน โดยข้อคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม นำมาจากข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายของแต่ละด้าน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือ

1.2 สร้างเครื่องมือโดยประยุกต์จากเครื่องมือวิจัยของ ชันทอง ไทยทวี (2562 : 115-121) และสิริญา ศิริประโคน (2561 : 91-97)

1.3 นำแบบสอบถามที่ปรับตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) รวมไปถึงความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนทางภาษา โดยค่าดัชนี IOC ที่ได้เป็นค่าเฉลี่ยจากความคิดเห็นของกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ โดยการกำหนดค่าของความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 -1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับ

1.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียง กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้สอน 29 คน แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 202-204) นำมาวิเคราะห์หาค่า อำนาจจำแนกรายข้อ (r) และความเชื่อมั่นทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.9929

1.5 นำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการดำเนินงาน

วิจัย เพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข เพื่อจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ในรูปแบบ Google Form

1.6 นำแบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. การสนทนากลุ่ม

2.1 ศึกษา วิเคราะห์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2.2 นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามตอนที่ 3 มา กำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตาม หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา

2.3 นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องของเนื้อหาข้อมูลและข้อคำถาม

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกการสนทนากลุ่มตามความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา จัดพิมพ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

2.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษา พิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมและ รายด้าน

รายการ	ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง		
	X	S.D.	แปลผล
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.40	0.59	มาก
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.53	0.52	มากที่สุด
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.31	0.75	มาก
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.34	0.67	มาก
โดยรวม	4.40	0.63	มาก

จากตาราง 1 พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก $\bar{x} = 4.34$ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ คือ 1) ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา 2) แสดงออกถึงความรักและศรัทธาในองค์กร 3) สามารถสร้างบรรยากาศในการทำงาน ให้เกิดการยอมรับ และมีความรู้สึกอยากทำงานโดยไม่ต้องมีการบังคับ 4) ผู้บริหารมีความเสียสละ มีความยุติธรรม นำเอาหลักธรรมมาใช้ในการบริหาร อาทิเช่น การนำหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวในการบริหาร จะส่งเสริมให้ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ 1) ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เกียรติและ ให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ 2) ผู้บริหารเป็นพี่เลี้ยง แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 3) ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน 4) ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน 5) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการพัฒนาสถานศึกษา 6) ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รู้สึกว่าเป็นเจ้าขององค์กรหรือสถานศึกษาที่ตนปฏิบัติงานอยู่ จะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รู้สึกห่วงหา และมีความเป็นหนึ่งเดียว มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน จนทำให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนา 7) ผู้บริหารนำเอาหลักธรรม พรหมวิหาร 4 มาใช้ในการดำเนินการบริหารก็จะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา คือ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้ตามเกิดการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจภายในสถานศึกษา 2) เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและแก้ไขปัญหา 3) สร้างบรรยากาศที่ท้าทายความสามารถของครู โดยให้ครูรู้สึกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโอกาสในการพัฒนาและเรียนรู้ โดยมีจุดเน้นต่อการวิเคราะห์ปัญหาด้วยการใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐานอย่างมีระบบ เพื่อนำมาสู่การตั้งข้อสมมติฐานและการเปลี่ยนกรอบการมองปัญหา 4) มีการสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยให้เหตุผลประกอบ ส่งเสริมให้คนที่เกี่ยวข้องเห็นวิธีการหรือแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหา

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ 1) ผู้บริหารควรรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล รู้จักอุปนิสัยของแต่ละบุคคล เข้าใจในสภาพของแต่ละบุคคล และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) การที่ผู้บริหารจะสามารถดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีนั้น จะต้องรู้จักรับฟังผู้ใต้บังคับบัญชาได้โดยไม่มีอคติ การสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีเหตุผล รับฟังความให้รอบด้าน

3) แสดงความสนใจเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชามีปัญหา และให้ความช่วยเหลือตามอัตภาพ 4) การแบ่งแยกเวลาทำงานและเวลาส่วนตัวที่ชัดเจน ก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความใส่ใจในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล ดังนั้น การรับฟังและการแบ่งแยกเวลาที่ชัดเจน จะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการเอาใจใส่ของผู้บริหาร

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เพื่อประโยชน์ของ พยายามจูงใจให้ผู้ตามทำงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งให้คำแนะนำและแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้ตาม และมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และเทคนิคการมอบหมายงานที่ดี สอดคล้องกับ ปรีดา วโรภาสรุ่งเรือง (2565: 76-98) ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ กชนิภา ภาณุรักษ์ (2566 : 93-102) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนศึกษาพิเศษสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ วงศกร เพียรชนะ (2566 : 208 – 213) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุควิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุควิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2.แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการทำเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกถึงความรักและศรัทธาในองค์กร สามารถสร้างบรรยากาศในการทำงาน ให้การยอมรับ และมีความรู้สึกอยากทำงานโดยไม่ต้องมีการบังคับ ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องมีความเสียสละ มีความยุติธรรม การนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการบริหาร อาทิเช่น การนำหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวในการบริหารจะส่งเสริมให้ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสอดคล้องกับ ขจรอรุณพน พงศ์วิริทธิ์ธร (2563 : 1-15) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย กำหนด

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ควรมุ่งเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นใจในการทำงาน โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมาย และรับฟังปัญหาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคลากรโดยเปิดโอกาสให้มีการเสนอปัญหาที่แต่ละคนเผชิญและหาพื้นที่ให้แต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นออกมา อาจจะเป็นการเขียนบรรยาย ทั้งนี้เราจะไม่จำกัดความคิดของและบุคคล

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เกียรติและให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ การที่ผู้บริหารเป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา จะช่วยส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ การปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการพัฒนาสถานศึกษา การส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าเป็นเจ้าขององค์กรหรือสถานศึกษาที่ตนปฏิบัติงานอยู่ จะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกห่วงหา และมีความเป็นหนึ่งเดียว มีเป้าหมายไปทิศทางเดียวกัน จนทำให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนา ทั้งนี้การที่ผู้บริหารนำเอาหลักธรรม พรหมวิหาร 4 มาใช้ในการดำเนินการบริหารก็จะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น สอดคล้องกับขจรอรุณ พงศ์วิริทธิ์ธร (2563 : 1-15) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย กำหนดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรมุ่งเน้นสร้างเจตคติที่ดีในการทำงานโดยการสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกคนนั้นรู้ถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ใช้วิธีการสร้างความเป็นมิตรหรือให้คำชมเชยเพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรทำอย่างเต็มที่ความสามารถ

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้ตามเกิดการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจภายในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและแก้ไขปัญหา และสร้างบรรยากาศที่ท้าทายความสามารถของครู โดยให้ครูรู้สึกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นโอกาสในการพัฒนาและเรียนรู้ โดยมีจุดเน้นต่อการวิเคราะห์ปัญหาด้วยการใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐานอย่างมีระบบ เพื่อนำมาสู่การตั้งข้อสมมติฐานและการเปลี่ยนกรอบการมองปัญหา นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยให้เหตุผลประกอบ ส่งเสริมให้คนที่เกี่ยวข้องเห็นวิธีการหรือแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับ ขนิษฐา แสงโยธี และคณะ (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 5 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้บริหารควรมีทักษะการวิเคราะห์ปัญหาให้เหตุผล เป็นแบบอย่างการทำงาน และมีแนวทางการปฏิบัติงาน ส่วนการส่งเสริมและพัฒนาครูควรตระหนักถึงผลงานของตนเอง เปิดโอกาสให้พัฒนาดตนเองอย่างเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับ

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล รู้จักอุปนิสัยของแต่ละบุคคล เข้าใจในสภาพของแต่ละบุคคล และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล การที่ผู้บริหารจะสามารถดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีนั้น จะต้องรู้จักรับฟังผู้ใต้บังคับบัญชาได้โดยไม่มีอคติ การสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีเหตุผล รับฟังความให้รอบด้าน แสดงความเห็นใจเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชามีปัญหา และให้ความช่วยเหลือตามอัตรภาพ การแบ่งแยกเวลาทำงานและเวลาส่วนตัวที่ชัดเจน ก็เป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นว่าผู้บริหารมีความใส่ใจในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล ดังนั้น การรับฟังและการแบ่งแยกเวลาที่ชัดเจน จะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการเอาใจใส่ของผู้บริหาร สอดคล้องกับ อีริคส์สัน สารสมักร และคณะ (2563) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางตัวเป็นกลาง ให้ความสำคัญกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน ความเป็นประชาธิปไตย กำหนดบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจนเป็นระบบ ตรงกับความสามารถของบุคลากร

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีความเชื่อมโยงสอดคล้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์: ผู้นำควรเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงความรักและความศรัทธาในองค์กร เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับและมีแรงจูงใจในการทำงานโดยไม่ต้องมีการบังคับ นอกจากนี้ ควรนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารเพื่อเพิ่มความยุติธรรมและความเสียสละใน

องค์กร **การสร้างแรงบันดาลใจ:** ผู้นำควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความสำคัญและให้เกียรติในงานที่มอบหมาย การเป็นพี่เลี้ยงช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพัฒนาความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำยังควรส่งเสริมให้พนักงานรู้สึกว่าเป็นเจ้าขององค์กร สร้างความสามัคคีและเป้าหมายร่วมกัน **การกระตุ้นทางปัญญา:** ผู้นำควรส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กร เปิดโอกาสให้พนักงานเสนอแนะและแก้ไขปัญหาในบรรยากาศที่ท้าทายความสามารถ การใช้เหตุผลและข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและการเรียนรู้ **การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล:** ผู้นำควรรู้จักและเข้าใจความแตกต่างของผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของแต่ละบุคคลอย่างไม่มีอคติ การสื่อสารอย่างมีเหตุผลและการแบ่งแยกเวลาทำงานและเวลาส่วนตัวที่ชัดเจนจะช่วยให้การบริหารมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ข้อมูลนี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มศักยภาพในการบริหารงาน นอกจากนี้ ข้อมูลดังกล่าวยังสามารถใช้ในการวางแผนและจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรส่งเสริมด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และมีความเสียสละ มีความยุติธรรม การนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการบริหาร
- 2) ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษา ควรส่งเสริมด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยการสร้างความสัมพันธ์และให้ความเชื่อมั่นให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเน้นการพัฒนาทักษะและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน
- 3) ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษา ควรส่งเสริมด้านการกระตุ้นทางปัญญา โดยการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นจากครูในกระบวนการตัดสินใจของสถานศึกษา เน้นการเสนอแนะ แก้ไขปัญหา และสนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล อีกทั้งกระตุ้นการสร้างระบบความคิดผู้ตามให้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
- 4) ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาควรส่งเสริมด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรทราบและเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนเป็นรายบุคคล

และให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นโดยไม่มีลำเอียง รวมถึงการให้การช่วยเหลือเมื่อพบปัญหา การแบ่งแยกเวลาทำงานและส่วนตัวให้มีความชัดเจน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูยุคใหม่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ
- 2) ควรศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

References

- กชนิกา ภาณุรักษ์. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*. 7(1). 93-102.
- เกศสุตา วรรณสินธ์. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ไกรยส ภัทราวาท. (2559). *รายงานการสัมมนาการศึกษาไทย 4.0*. 14 ตุลาคม 2559. สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ขจรอรุณพน พงศ์วิริทธิ์ร. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ: เชียงราย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 6(6). 1-15.
- ชนิษฐา แสงโยธี และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 5 สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*. 5(1), 178-190.
- จารุวรรณ นุสา. (2564). *องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2*. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22 (หน้า 902 - 909) มหาลย์ขอนแก่น.
- จิระเดช สวัสดิ์ภักดิ์. (2562). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เจริญ สุระประเสริฐ. (2559). *ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์ รบ.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- ชัยวัช เนียมศิริ. (2560-2561). *ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในยุค Thailand 4.0 : กรณีศึกษา หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60 ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช 2560 - 2561: จังหวัดขอนแก่น*.
- ธีรศักดิ์ สารสมักร. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 5*. 5(1). 348-349.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรีดา วโรภาสรุ่งเรือง. (2565). การศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. 14(2). 76-98.
- พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสีโล (เกตุสุวรรณ). (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารพุทธาเซียนศึกษา Buddhist ASEAN Studies Journal (BASJ)*, 7(1), 37.
- วงศ์กร เพียรชนะ. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุควิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2. *วิทยานิพนธ์ การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิมลพรรณ ช่างคิด. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก. *วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2560). *แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ราชประชาชนุเคราะห์ ระยะ 5 ปี สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2560-2564)*. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2565. จาก <http://special.obec.go.th>.
- _____. (2565). *รายงานจำนวนตามประเภทบุคลากร ของศูนย์การศึกษาพิเศษ*. ค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2565, จาก http://www.specialset.bopp.go.th/set_index/index.php?pageperson-center.php.
- _____. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 สำนักบริหารงานการศึกษา พิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2565, จาก <http://special.obec.go.th/HV3/doc/กลุ่มแผน/เล่มแผนปฏิบัติการสำนักบริหารงานการศึกษาปี2566.pdf>.
- สุภาพร สุริยะสุขประเสริฐ. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุควิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. *สารนิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*.

- อภิสรามุ่งมาตร. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- อรอุมา ศรีประทุมวงศ์. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 2. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 9(33). 143-155.
- Bass, B. M. and Avolio, B. J. (1994). *Manual for the Multifactor Leadership Questionnaire*. California: Consulting Psychologists. (1997). *New Paradigm of Leadership : An Inquiry into transformational Leadership*. NJ: Lawrence Erlbaum.
- _____. (1999). *Imploring Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership*. California : Consulting Psychologists Press.

แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 2

Guidelines for managing small schools with acting positions Educational
institution director Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2

พลากร อุตราชน Palagorn Udtarachon

พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์ Pimpaka Thammasit

ชัชภูมิ สีชมภู Chatphum Sichomphoo

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Bachelor of Education ,Uttaradit Rajabhat University

kurfampalagorn@gmail.com

Received 2024/06/24

Revised 2024/07/09

Accepted 2024/07/12

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัยเขต 2 เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 24 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1)สภาพปัญหาของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยการสัมภาษณ์ข้อมูล พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนรู้มีจำนวนครูไม่ครบชั้น มีภาระงานอื่นมากเกินไปจนส่งผลการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ได้รับจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารงานบุคคล การดำเนินการเกี่ยวกับอัตรากำลังขาดการวางแผนอัตรากำลัง ครูมีความไม่ชำนาญในการสอนรายวิชาที่ไม่ตรงวิชาเอก ด้านการบริหารงานทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม มีเงินในการปรับปรุงน้อยส่งผลให้เกิดการชำรุดทรุดโทรมซึ่งการดำเนินการต้องใช้งบประมาณในการปรับปรุงเพื่อให้สามารถใช้งานได้

2)แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยการสัมภาษณ์ข้อมูล พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ นำ DLTV มาใช้ในการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการบริหารงานงบประมาณ จัดทำรายละเอียดของแผนงานโดยการจัดลำดับความสำคัญร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเกี่ยวข้องเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านการ

บริหารงานบุคคลจัดทำแผนอัตรากำลังเพื่อคาดการณ์การเพิ่มขึ้นและลดลงของประชากรและเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านการบริหารงานทั่วไป จัดทำแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลอาคารสถานที่ มุ่งเน้นความสะอาดและปลอดภัยต่อผู้เรียน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, โรงเรียนขนาดเล็ก, รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา.

Abstract

The research aims to study the issues and management approaches of small-sized schools led by school directors in the education area of Suankularb Wittayalai School District 2. This qualitative research involves a sample group of 24 participants. The research tool used is data interview surveys, followed by content analysis.

Research findings revealed that:

1) the problem situation in managing small-sized schools with caretakers in the position of school directors, Educational Service Area Office, Primary Education Area 2, based on interview data. In terms of academic management, inadequate number of teachers and excessive workload have led to compromised learning management. In terms of budget management, receiving insufficiently allocated budget has resulted in the inability to efficiently carry out operations. Personnel management aspect, Handling power rates, inadequate power rate planning, and teachers' incompetence in teaching non-major subjects. In terms of general management, the lack of funds for maintenance of buildings, facilities, and the environment has resulted in deterioration and decay. Budget allocation is needed for renovations to ensure functionality. In terms of academic administration, DLTV was used to solve the problem of teachers not having enough grades and teachers' learning management skills. Budget management Prepare details of the plan by prioritizing it together with relevant stakeholders and submit it for approval from the school board. Human resource management prepares manpower plans to predict population increases and decreases and submits them to the school board. General administration Appoint a person responsible for taking care of the building, focusing on cleanliness and safety for students.

Keywords: Managing, small Schools, Maintaining the Position of School Director.

บทนำ

บทบาทของการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทรัพยากรของประเทศ รัฐบาลจึงต้องดำเนินการให้ผู้เรียนทุกคนได้รับ โอกาสทางการศึกษา ตั้งแต่อ่อนวัยเรียนจนจบการศึกษามาคับ

อย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนา ร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560:14) สอดคล้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในบริบทของสังคมไทยนับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพ.ศ. 2542 ได้มุ่งเน้นการขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้ทุกคนได้รับโอกาสอย่างเสมอภาคและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ เพื่อการกำหนดวิสัยทัศน์ให้มี การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อแสดงผลว่าการให้บริหารจัดการศึกษาของรัฐมีประสิทธิภาพสามารถสนองความต้องการของทรัพยากรของสังคมได้ ดังนั้นสถานศึกษาในฐานะหน่วยที่รับผิดชอบโดยตรงต้องมีมาตรฐานคุณภาพเด่นชัดเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐ และมีแนวทางการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อแสดงผลตอบสนองนโยบายแสดงถึงกระบวนการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษามีมาตรฐานคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายความคาดหวังกำหนดไว้ได้เป็นปัจจุบัน สามารถรองรับการตรวจสอบเพื่อรับรองคุณภาพมาตรฐานจากหน่วยงานอิสระภายนอกตามกรอบกำหนด โดยจะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของชาติที่มีการพัฒนาแล้ว ซึ่งบริบทของสังคมไทยเกี่ยวเนื่องกัน ในหลักการเกี่ยวกับกระบวนการ พัฒนาระบบการปรับปรุงเพื่อผลที่เปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผลเป็นมาตรฐานบรรลุเป้าหมายได้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตามด้วยกระบวนการขับเคลื่อนและปฏิบัติให้มีประสิทธิผลนั้น กล่าวได้ว่า กระบวนการที่เป็นสูตรสำเร็จที่เหมาะสมกับทุกบริบทนั้นไม่มีชัดเจน โดยเป็นบทพิสูจน์แสดงความท้าทายของการขับเคลื่อน ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยปัจจัยตามบริบทนั้น ๆ และทิศทางกระแสความผันแปรในอนาคตด้วยเช่นกัน (จันทร์เพ็ญ เสนาะเสียง, 2566: 114) การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กต้องอาศัยความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านงานบริหารวิชาการ งบประมาณ บริหารงานทั่วไป และบริหารบุคคล ตามขอบข่ายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่เป็นหน่วยงานทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและไม่เอื้อต่อความสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้เทียบเท่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่าและปัจจัยที่เอื้อมากกว่า ดังนั้นการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษาขนาดเล็กยังคงมีปัญหาในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลา คือ 1. ปัญหาด้านการบริหารวิชาการ 2. ปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ 3. ปัญหาด้านการบริหารบุคคล และ 4. ปัญหาด้านการบริหารทั่วไป (อมลภา ปิ่นทอง , 2566: 311)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีจำนวนโรงเรียนในสังกัด 162 โรงเรียน จำแนกเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ 4 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 46 โรงเรียนและโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 112 โรงเรียน โดยในโรงเรียนขนาดเล็กแบ่งเป็น 2 ประเภท โรงเรียนขนาดเล็กที่มีผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 90 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 22 โรงเรียน ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ดำรงตำแหน่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่ง ผู้อำนวยการ

สถานศึกษาเช่นเดียวกัน ปรากฏในมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ถ้าตำแหน่งข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาใดว่างลง หรือผู้ดำรงตำแหน่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ราชการได้ ให้ผู้มีอำนาจตาม มาตรา 53 สั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไปรักษาการในตำแหน่งนั้นได้ (คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา รักษาการใน ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ฯ,2561) ซึ่งความจำเป็นของผู้ที่รับหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบทั้งสองทางระหว่างหน้าที่ครูและบทบาทรักษาการฯ ทำให้มีอุปสรรคด้านคุณภาพทางการศึกษาเป็นไปได้ไม่น้อยจากความคาดหวังเป็นผลสะท้อนที่แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาและประสิทธิภาพการดำเนินการบริหารจัดการของโรงเรียนขนาดเล็ก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 เพื่อให้เป็นไปด้วยถูกต้องตามระเบียบและเป็นการบริหารจัดการความเสี่ยงต่อความเกิดความเสียหายของผลประโยชน์ของราชการเป็นสำคัญและร่วมการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาและเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการของสถานศึกษาอันจะเป็นประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สภาพปัญหาของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 5 คนและครู จำนวน 5 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนบ้านหัวฝาย โรงเรียนบ้านนา โรงเรียนชุมชนบ้านคลองยาง โรงเรียนบ้านแม่คู้ โรงเรียนบ้านแม่ราก รวมทั้งสิ้น 15 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบปลายเปิด ที่สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพปัญหาจากความคิดเห็นของรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 เป็นกรอบประเด็นคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาศึกษาสภาพปัญหาและสร้างประเด็นคำถามนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเขียนสรุปแบบบรรยายพรรณนา

ระยะที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ในสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก และมีผลงานแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) หลักฐานเชิงประจักษ์ ในการบริหารจัดการโรงเรียนและเป็นที่ยอมรับสามารถเป็นต้นแบบได้ เป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติและดำรงตำแหน่งเข้าอบรม หรือได้ดำรงมาก่อน ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จำนวน 7 คน นักวิเคราะห์นโยบายและแผน 1 คนครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบปลายเปิด ที่สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จากความคิดเห็นของ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 เป็นกรอบประเด็นคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ซึ่งจัดเรียงไว้ตามลำดับก่อนหลัง เป็นคำถามที่ต่อเนื่องและรวมด้วยคำถามทั่วไป เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยประกอบด้วยประเด็นด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ยึดเนื้อหาข้อมูลเป็นเกณฑ์ แล้วนำมาสร้างข้อสรุป เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการใน ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ผู้วิจัยสรุปผลตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการใน ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขาดการกำกับ ติดตามการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้มีจำนวนครูไม่เพียงพอและไม่ครบชั้น ครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนมากเกินไปจนส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา ครูขาดทักษะการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้แต่ไม่มีการวางแผนการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบชัดเจน ขาดข้อมูลการติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตามที่สถานศึกษา กำหนด และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การจัดทำโครงการ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาโรงเรียนตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในยังไม่ชัดเจนและไม่ สอดคล้องกับตัวชี้วัดในแต่ละมาตรฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูลตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ เป็นระบบและครอบคลุมตามตัวชี้วัด

2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรตามแผนปฏิบัติการ ที่มาจากงบรายหัวไม่เพียงพอส่งผลต่อการปฏิบัติจริงที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้หลากหลายเพราะผู้ปกครอง มีฐานะยากจน มีรายได้ไม่แน่นอน การระดมทรัพยากรทำได้เพียงการจัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา งาน วางแผนพัสดุและจัดหาพัสดุครูที่รับผิดชอบเป็นข้าราชการบรรจุใหม่ ไม่มีประสบการณ์ ไม่รู้กฎหมาย ต้องใช้เวลาในการศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติ ครูไม่มีเวลาในการปฏิบัติงานด้านการเงินทำให้ระบบงานไม่ เป็นปัจจุบันและครูที่รับผิดชอบย้ายบ่อยทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง

3) ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า การดำเนินการเกี่ยวกับอัตรากำลัง ขาดการวางแผน เกี่ยวกับอัตรากำลังเพราะโรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถกำหนดอัตรากำลังให้เป็นไปตามเกณฑ์ได้ ครูที่ จัดการเรียนรู้ ไม่ตรงสาขาวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ครูมีการย้ายบ่อย เมื่อโรงเรียนขนาดเล็กขาดอัตรากำลังไม่มีผู้บริหารที่ติดตามให้ได้อัตรากำลังคืนมาโดยเร็ว การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน ไม่สามารถให้เกิดความยุติธรรมได้เนื่องจากข้อจำกัดของจำนวนเงินตามการเลื่อนขั้นเงินเดือนได้รับจัดสรรน้อย ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของครู

4) ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า การดำเนินงานธุรการไม่มีธุรการประจำที่โรงเรียนต้องใช้ตำแหน่งธุรการร่วมกันโรงเรียนอื่น บางครั้งเกิดปัญหาภาระงานด่วนจึงจำเป็นต้องอาศัยเวลาในการบริหารจัดการ งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ไม่ได้รับการจัดสรรคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ระบบอินเทอร์เน็ตยังไม่ทั่วถึง สัญญาณไม่เสถียร อุปกรณ์ เทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม มีเงินงบประมาณในการปรับปรุงดูแลอาคารสถานที่น้อยจึงส่งผลให้บริบทสภาพแวดล้อมอาคารสิ่งก่อสร้างเกิดการชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลาและบางอย่างยังไม่ได้ดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินการต้องอาศัยงบประมาณในการปรับปรุงเพื่อให้สามารถใช้งานได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า การนำ DLTV มาใช้ในการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น และแก้ไขทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู มีการบริหารจัดการชั้นเรียนแบบครบชั้นโดยศึกษารายละเอียดและตัวชี้วัดที่ใกล้เคียงกัน จัดการสอนซ่อมเสริมและทบทวนเนื้อหาในช่วงสอนซ่อมเสริม ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดควรพัฒนาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการ PDCA และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์นำผลการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดควรพัฒนามาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็น 2 ระบบ คือ หลักสูตรปกติและหลักสูตรควบชั้น ในกรณีที่ครูไม่ครบชั้น มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา มีการกำหนดให้ครูทำวิจัยและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาของผู้เรียน พัฒนาคู่มือความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัย กำหนดระยะเวลาการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการวิจัยอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ มีการสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้และจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอก นำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนำผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ไปวางแผนการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อนและจุดควรพัฒนา เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพในสถานศึกษา กำหนดปฏิทินการนิเทศ ติดตามและประเมินผลระบบการประกันคุณภาพภายในโดยผ่านกระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA)

2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า มีการจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ วางแผนจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และค่านิยม แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตามการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างสม่ำเสมอและเป็นไปด้วยความถูกต้อง จัดทำรายละเอียดของโครงการและกิจกรรมโดยการจัดลำดับความสำคัญร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเกี่ยวข้องเมื่อดำเนินการเสร็จและเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษา มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาจัดทำโครงการและกิจกรรมมีเน้นการระดมทรัพยากรการศึกษา มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรของโรงเรียนเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันและวางแผนการใช้ทรัพยากรการด้วยความโปร่งใสสุจริต ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาตรวจสอบและติดตามการดำเนินการใช้ทรัพยากรงานวางแผนพัสดุและจัดหาพัสดุ มีคำสั่งแต่งตั้งหัวหน้าพัสดุและเจ้าหน้าที่พัสดุและวางแผนตรวจสอบรายงานงานพัสดุประจำปี ศึกษาระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุการบริหารพัสดุภาครัฐที่ถูกต้องมีการสำรวจความต้องการ การใช้พัสดุตามโครงการและกิจกรรมเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน

3) ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า มีการดำเนินการเกี่ยวกับอัตรากำลัง โดยศึกษาแนวปฏิบัติและระเบียบเกี่ยวกับอัตรากำลังเพื่อนำไปวางแผนอัตรากำลังให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจัดทำแผนอัตรากำลังเพื่อคาดคะเนแนวโน้มการเพิ่มขึ้นและลดลงของอัตรากำลังแล้วนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา มีการมอบหมายงานตามความสามารถเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติโรงเรียนพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความสามารถที่หลากหลายในการปฏิบัติงาน การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการศึกษาหลักเกณฑ์ระเบียบการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ชัดเจนและถูกต้อง จัดทำและนำแผนอัตรากำลังมาใช้เมื่อมีการย้ายของข้าราชการครูบุคลากรทางการศึกษาโดยพิจารณาให้ความเห็นชอบคำขอย้ายร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินการเลื่อนขั้นเงินเดือนเน้นความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ ประกาศเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนให้บุคลากรทราบจัดทำรายงานการประชุมเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือนเพื่อรายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่ให้ทราบ

4) ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า การดำเนินงานธุรการ ต้องศึกษาระเบียบ/แบบแผน/กฎเกณฑ์งานธุรการที่ถูกต้องและจัดทำอย่างเป็นระบบ วางแผนงานธุรการโดยจัดลำดับความสำคัญของงานเพื่อทันเวลาที่กำหนด ตรวจสอบความถูกต้องและทำสำเนาของหนังสือราชการให้ชัดเจนก่อนนำส่งทุกครั้ง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ กำกับและติดตามการดำเนินงานธุรการให้เป็นปัจจุบัน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการวางแผน สำรวจและจัดเก็บข้อมูลงานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ในการผลิตสื่อเทคโนโลยีและ นำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการ

การจัดการเรียนรู้ มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการใช้สื่อเทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม จะต้องศึกษาระเบียบ หลักเกณฑ์ การใช้อาคารสถานที่ของหน่วยงานราชการ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลอาคารสถานที่ภายในโรงเรียนที่ มุ่งเน้นความสะอาดและปลอดภัยต่อผู้เรียน นำผลการติดตามและตรวจสอบอาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อมมาปรับปรุงแก้ไขและเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 2 พบว่า สภาพปัญหา คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้เป็นเพราะยังขาดการให้ ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขาดการกำกับ ติดตามการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ขาดการนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้มีจำนวนครูไม่เพียงพอและไม่ครบชั้น และขาดทักษะการ จัดการเรียนการสอน มีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนมากเกินไปจนส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ ของผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครูขาดทักษะการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและการ นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่ง เรียนรู้ โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้แต่ไม่มีการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบชัดเจน ขาดข้อมูลการติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตามที่สถานศึกษากำหนด ขาดการนำแหล่งเรียนรู้ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาน การศึกษา ขาดการจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่ครอบคลุม ขาดการนิเทศ ติดตาม เก็บรวบรวมข้อมูลตามมาตรฐานกำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปัทมา ภรณ์ ธรรมฐิติพงษ์, 2564) ภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีสภาพสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับแรก คือ บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี อันดับที่ 2 คือ ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ และอันดับที่ 3 คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยสามารถตอบสนองความ ต้องการของผู้เรียน บุคคลหรือ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้ผ่าน เทคโนโลยี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษายังไม่ได้ให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม อย่างจริงจังในการสร้างแหล่ง เรียนรู้ให้กับผู้เรียน อีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนขนาดเล็กยังขาด บุคลากรในสถานศึกษาที่มีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ขาดอุปกรณ์ หรือขาดแหล่งสนับสนุน ทรัพยากรในการจัดการศึกษา ซึ่งอาจเป็น ผลมาจากการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้าถึง หน่วยงาน หรือองค์กรที่พร้อมให้การสนับสนุนทางการศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษาไม่มีสื่อ เทคโนโลยี

หรือนวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีดังนี้

1) ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) และนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและแก้ไขทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดควรพัฒนาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์นำผลการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดควรพัฒนามาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็น 2 ระบบ คือ หลักสูตรปกติและหลักสูตรควบชั้นในกรณีที่ครูไม่ครบชั้นมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โรงเรียนกำหนดให้ครูทำวิจัย และสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน พัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัย กำหนดระยะเวลาในเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการวิจัยอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้และจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอก นำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อนและจุดควรพัฒนาของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพใน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระปลัดสมควร ปญญาชิโร, 2561) การส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและระบบเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อข้อมูลปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการแนะแนวได้อย่างเหมาะสม คุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมคุ่มค่าในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดมีการประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา สอดคล้องกับ (ภคพร เลิกนอก, 2563) โรงเรียนสามารถนำใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างหรือการพัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อนำมาประยุกต์ในปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมและพัฒนากระบวนการในหลักสูตรสถานศึกษา สามารถนำเสนอส่งเสริม สนับสนุนเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพ เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อรักษาผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นสูงสุดให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียน

2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ วางแผนจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และค่านิยมของดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตามการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างสม่ำเสมอและเป็นไปด้วยความถูกต้อง การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาจัดทำโครงการและกิจกรรมเพื่อระดมทรัพยากรการศึกษา มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรของสถานศึกษาเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน งานวางแผนพัสดุและจัดหาพัสดุ โรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งหัวหน้าพัสดุและเจ้าหน้าที่พัสดุและวางแผนตรวจสอบรายงานงานพัสดุประจำปี ศึกษาระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุการบริหารพัสดุภาครัฐที่ถูกวิธีสำรวจความต้องการ การใช้พัสดุเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สิริพร โยศรีธา, 2564) สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา และนโยบายของต้นสังกัดให้คณะกรรมการนำผลการวิเคราะห์มาดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการรายงานผลการประเมินผลการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสถานศึกษานำผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทาง ปรับปรุง แก้ไข การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในและสอดคล้อง(พรเทพ โพธิ์พันธุ์ ,2562) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริจาคที่สำคัญในการระดมทุน ผู้อำนวยการโรงเรียน มีบทบาทเป็นกำลังสำคัญ ทำหน้าที่เป็นผู้บอกบุญในการระดมทุน ผู้อำนวยการโรงเรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการระดมทุนอย่างสม่ำเสมอ สถานศึกษาต้องมีการสร้างภาคีเครือข่ายมีบทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายโดยกระบวนการประสานความร่วมมือจากบุคคลภายนอกมาช่วยสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือในการระดมทรัพยากรและเป็นแหล่งพลังความร่วมมือในการสร้างแรงจูงใจและศรัทธาจากบุคคลหน่วยงานต่าง มาส่งเสริมในการระดมทุน สถานศึกษาพร้อมกับการประชาสัมพันธ์ที่ดีให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไป เล็งเห็นความสำคัญที่ต้องมีการระดมทุนทรัพยากรทางการศึกษา สามารถเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมเป็นมอบสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาโรงเรียนต่อไป.

3) ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่าควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับอัตรากำลัง ศึกษาแนวปฏิบัติและระเบียบเกี่ยวกับอัตรากำลังนำไปวางแผนอัตรากำลังให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จัดทำแผนอัตรากำลังเพื่อคาดคะเนแนวโน้มการเพิ่มขึ้นและลดลงของอัตรากำลัง มอบหมายงานตามความสามารถเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติโรงเรียนพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้อาจมีความสามารถที่หลากหลายในการปฏิบัติงาน การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ศึกษาหลักเกณฑ์ระเบียบการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ชัดเจนและถูกต้องจัดทำและนำแผนอัตรากำลังมาใช้ การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินการเลื่อนขั้นเงินเดือนเน้นความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ ประกาศเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนให้บุคลากรทราบจัดทำรายงานการประชุมเพื่อรายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่ให้ทราบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปทุมพร กาญจนอัถฐ์, 2561) ผู้บริหารจะเป็นผู้นำในการทบทวน

วิสัยทัศน์ พันธกิจ กฎระเบียบ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาอย่างสม่ำเสมอการประชุมบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์และจัดทำในการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งแล้วนำเสนอขอความเห็นชอบต่อต้นสังกัด สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากร ให้สอดคล้องกับระบบบริหารและเชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติงาน คือ สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการสามารถพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแนวคิด (เสาวลักษณ์ สุขวิรัช, 2561) กล่าวว่า การวางแผนกำลังคนหมายถึง การพิจารณาและกำหนดว่าองค์กรต้องการกำลังคนเป็นจำนวนเท่าใดสำหรับตำแหน่งต่างๆ ในองค์กร และตำแหน่งเหล่านั้นต้องการคนที่มีคุณลักษณะอย่างไร

4) ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า ควรมีการดำเนินงานธุรการ โรงเรียนศึกษาระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์งานธุรการที่ถูกต้องและจัดทำอย่างเป็นระบบ วางแผนงานธุรการโดยจัดลำดับความสำคัญของงานเพื่อหั่นเวลาที่กำหนดตรวจสอบความถูกต้องและทำสำเนาของหนังสือราชการให้ชัดเจนก่อนนำเสนอทุกครั้ง และแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับและติดตามการดำเนินงานธุรการให้เป็นปัจจุบัน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการวางแผน สำรวจและจัดเก็บข้อมูลงานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการผลิตสื่อเทคโนโลยีและ นำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมโรงเรียนจะต้องศึกษาระเบียบหลักเกณฑ์การใช้อาคารสถานที่ของหน่วยงานราชการ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลอาคารสถานที่ภายในโรงเรียนที่มุ่งเน้นความสะอาดและปลอดภัยต่อผู้เรียนนำผลการติดตามและตรวจสอบอาคารสถานที่เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประมุล สุวรรณมาโจ, 2562) มีการลงทะเบียนรับ-ส่งเอกสารและหนังสือราชการของฝ่าย จัดระบบประสานงานที่รวดเร็วและตรวจสอบติดตามเรื่องได้สะดวก ถูกต้องตามระเบียบของงานสารบรรณเก็บรักษาและทำลายหนังสือ โดยมีแนวปฏิบัติในการดำเนินการไว้เป็นระเบียบ สามารถค้นหาหลักฐานต่าง ๆ ได้รวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยเก็บรักษาและทำลาย ปรับปรุงให้เกิดมีประสิทธิภาพอยู่เสมอและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริการด้วย และสอดคล้องกับ (ยุทธนา ล้าเลิศ, 2565) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และวางแผนการใช้ งานระบบสารสนเทศให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสำรวจตรวจสอบอาคารห้องเรียน มีสภาพพร้อมใช้งาน และยังรวมไปถึงความสะอาดและความปลอดภัย

องค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยที่ศึกษาแนวทางของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 2

แนวทางด้าน การบริหารงานวิชาการ	1) โรงเรียนนำ DLTV มาใช้ในการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและแก้ไขทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู 2) โรงเรียนวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย จุดควรพัฒนาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ 3) โรงเรียนพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัย 4) โรงเรียนนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน 5) โรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อนและจุดควรพัฒนาของโรงเรียน
แนวทางด้านการ บริหารงานบุคคล	1) โรงเรียนจัดทำแผนอัตรากำลังเพื่อคาดคะเนแนวโน้มการเพิ่มขึ้นและลดลงของประชากรและเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา 2) โรงเรียนศึกษาหลักเกณฑ์ระเบียบการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ชัดเจนและถูกต้อง 3) โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินพิจารณาเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือนโดยศึกษาระเบียบการปฏิบัติให้ชัดเจนเน้นยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้
แนวทางด้าน การบริหารงาน งบประมาณ	1) โรงเรียนจัดทำรายละเอียดของแผนงาน/กิจกรรมโดยการจัดลำดับความสำคัญร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเกี่ยวข้องเมื่อดำเนินการเสร็จและเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการการศึกษา 2) โรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาและการระดมทรัพยากร 3) โรงเรียนศึกษาระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุการบริหารพัสดุภาครัฐที่ถูกวิธี

แนวทางการบริหารงานทั่วไป	1) โรงเรียนศึกษาระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์งานสารบรรณที่ถูกต้องและจัดทำอย่างเป็นระบบ 2) โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ในการผลิตสื่อเทคโนโลยีและนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) โรงเรียนแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลอาคารสถานที่ภายในโรงเรียนที่มุ่งเน้นความสะอาดและปลอดภัยต่อผู้เรียน
--	---

สรุป และข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 2 ด้านการบริหารงานวิชาการ มีปัญหามากที่สุดโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตั้งนั้น โรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญมาก โดยการวางแผนการจัดหาสื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้โดยผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ สื่อต้องผ่านการประเมินคุณภาพทางวิชาการ วิเคราะห์ความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนให้เหมาะกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษาคู่มือการผลิตสื่อ คำนึงความเหมาะสมความต้องการของผู้เรียน มีการบันทึกการใช้สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้โดยจัดทำเป็นศูนย์สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

2) ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป จากผลการวิจัยแนวการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 2 สภาพปัญหาเป็นการบริหารงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการการเรียนรู้ในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการบริหารงานวิชาการต่อไป

References

- กนกวรรณ พรหมมาและคณะ. (2565). การศึกษาสภาพการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2, *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7 (5) (พฤษภาคม, 2565) : 119-139
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษารักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- จันทร์เพ็ญ เสนาะเสียงและคณะ. (2565). แนวทางการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5 (1) (มกราคม ,2566) : 112-124

- ปัทมาภรณ์ ธรรมฐิติพงษ์. (2564). แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี. *ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ประมุล สุวรรณมาโจ. (2562). สภาพและปัญหาการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระปลัดสมควร ปญญาวิชโร. (2561). การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรเทพ โพธิ์พันธุ์. (2562). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการระดมทุนเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา. *วิทยานิพนธ์ การศึกษาศุภภูมิบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- ภคพร เลิกนอก. (2563). แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *ครุศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- ยุทธนา ลำเลิศ. (2565). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 *ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต. การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อมลภา ปิ่นทอง. (2566). แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1, *วารสารสิรินธรปริทรรศน์* , 24 (1) (มกราคม – มิถุนายน ,2566) : 309-318.

สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดลำพูน

The Competency of Integrative Buddhist Performances of Personnel under Lamphun
Provincial Education Office

ธมลวรรณ จรัสสุขศรี Thamonwan Charatsuksri

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

tu51enter@hotmail.com

Received 2024/06/02

Revised 2024/07/07

Accepted 2024/07/12

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน จำนวน 272 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.952 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1) ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน มีความสัมพันธ์เชิงบวก พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูงมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก

3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ การสร้างความรู้ ความเข้าใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ 2) ด้านวิริยะ กำหนดแผนในการปฏิบัติงาน มุ่งมั่นเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านจิตตะ ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่

ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงและมีประสิทธิภาพ 4) ด้านวิมังสา วางแผนการปฏิบัติงาน ให้เกิดกระบวนการทำงาน พัฒนาการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : การปฏิบัติงาน, สมรรถนะ, หลักกฏธรรมา 4.

Abstract

The purposes of this research were 1) to examine the level of competency of personnel performance under Lamphun Provincial Education Office, 2) to find out the relationship between the four Iddhipāda and competency of personnel performance under Lamphun Provincial Education Office, and 3) to explore the guidelines for developing performances competency of integrative Buddhist of personnel under Lamphun Provincial Education Office. This study was a mixed method with quantitative research and collected data using questionnaires with a reliability value of 0.971. The sample consisted of 272 people who were personnel of Lamphun Provincial Education Office which was to study and analyze the data using descriptive statistics and inferential statistics with Pearson product-moment correlation coefficient. This study was a qualitative research by in-depth interviews with 10 key informants; data were analyzed by synthesizing content according to the research objectives and next presentation.

The results indicated that

1) The performance level of personnel under Lamphun Provincial Education Office was found that was overall at a high level.

2) The relationship of the four Iddhipāda and the performance of personnel under Lamphun Provincial Education Office was a positive relationship it was found that all aspects were at a high level.

3) Guidelines for developing performance of personnel under Lamphun Provincial Education Office by integrating the four Iddhipāda was found that 1) Chanda was to make knowledge and understand to perform the work to the best of one's ability. 2) Viriya was set a plan for working, committed to efficiently accomplishing the work according to the goals. 3) Citta was to promote personnel's performances with attention earnestly, setting the steps, reviewing and improving performance by determination in order to complete performances successfully and efficiently. 4) Vimaṇsā was plan operations to create work processes and develop work efficiently to achieve the set goals.

Keywords: Performance, Competency, the four Iddhipāda

บทนำ

การบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐแนวใหม่ในราชการพลเรือนมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐและตอบสนองความต้องการของประชาชน ตามนัยของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กฎหมาย นโยบายและทิศทางแนวโน้มใหม่ในการพัฒนาประเทศยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 และยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการสร้างเกียรติภูมิและคุณภาพข้าราชการ มาตรการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ตามมาตรการบริหารและพัฒนากำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. 2557 - 2561) ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน มีเป้าหมายให้กำลังคนภาครัฐมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ รวมทั้งมีทัศนคติที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง และให้ส่วนราชการมีกำลังคนคุณภาพที่เพียงพอสำหรับการเป็นผู้นำขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐ มีความพร้อมรองรับการสูญเสียอัตรากำลังจากแนวโน้มการเกษียณอายุ เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการบริหารราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลภายใต้การปฏิบัติงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง เพื่อขับเคลื่อนและประสานงานนโยบายด้านการศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมาย “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน เป็นส่วนราชการภายในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาทภารกิจหลักในการร่วมขับเคลื่อนงานการศึกษาของประเทศให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ และประสานความร่วมมือให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน มีระบบการกำกับ ติดตามประเมินผล ตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติรวมทั้งการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่ เพื่อการให้บริการด้านการศึกษาที่รวดเร็ว ทั่วถึง และเท่าเทียม เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ, 2559 : 6) จากบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่หลากหลาย จะเห็นได้ว่าบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เป็นผู้มีความสำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนงานการบูรณาการการศึกษาในพื้นที่ระดับจังหวัด ลักษณะของงานนั้นจะต้องมีการติดต่อประสานงานและสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนต่างๆ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนจึงได้กำหนดหลักการประเมินประกอบด้วย 5 สมรรถนะหลัก จากประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์

และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2558 ประเมินสมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation - ACH) 2) บริการที่ดี (Service Mind) 3) การสั่งสมความเชี่ยวชาญ ในงานอาชีพ (Expertise) 4) การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (Integrity-ING) 5) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) โดยคาดหวังว่าบุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับภารกิจในปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลง ในอนาคต (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง, 2563) จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาสมรรถนะ ของบุคลากรนับว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการบริหารงานบุคคล เพราะการดำเนินงาน ขององค์กรจะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมของบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กร ปัญหาที่พบโดยทั่วไป เนื่องจากสภาพแวดล้อม ขององค์กรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บุคลากรจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งจากสภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ นโยบาย ระเบียบปฏิบัติ การขยาย งาน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ฯลฯ และสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หากไม่มีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กรได้ (พิมพ์ลักษณ์ อยู่วัฒนา, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักธรรมอริยบท 4 คือ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจในงานที่ทำ 2) วิริยะ คือ ความเพียรขยันทำงาน 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ ผลึกในงาน และ 4) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล มาประยุกต์ใช้กับสมรรถนะการปฏิบัติงาน ของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ ภายใต้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปางให้มีสมรรถนะการปฏิบัติงานเพิ่มสูงขึ้นสามารถปฏิบัติงาน ได้เต็มขีดความสามารถ และสามารถบรรลุผลตามกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ และเป้าหมายขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยบท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากร ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- ประชากร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน จำนวน 843 คน

- กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 272 คน จากสูตรของ Taro Yamane ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 10 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย

- เชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม, ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน, การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ตามหลักอิทธิบาท 4 และความคิดเห็น ข้อเสนอแนะการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.971

- เชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สถิติพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้อธิบายถึงข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน 2) การวิเคราะห์เชิงสถิติอนุมาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เป็นค่าที่วัด เพื่อทดสอบสมมติฐาน เนื่องจากระดับของตัวแปรที่ใช้เป็นระดับอันตรภาค และสามารถคำนวณได้ทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยสังเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน โดยแสดงผลได้ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ในระดับสูง กล่าวคือ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จึงยอมรับสมมติฐาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ดังนี้ **ด้านฉันทะ** มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจในงานที่ตนเองปฏิบัติ มีความสุขกับการทำงาน ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและนำความรู้มาใช้ในหน้าที่ที่ตนปฏิบัติอยู่ องค์กรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนางานและมอบหมายงานที่เหมาะสมกับตำแหน่ง **ด้านวิริยะ** มีการกำหนดแผนในการปฏิบัติงาน บุคลากรมีความเพียรพยายาม ขยัน มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ศึกษาค้นคว้าความรู้ที่เกี่ยวกับงานที่ตนปฏิบัติเพิ่มเติม พัฒนาการทำงานให้เกิดความชำนาญในหน้าที่เพื่อให้เกิดความพยายามไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค **ด้านจิตตะ** ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่อย่างจริงจังกำหนดขั้นตอน ทบทวนปรับปรุงการปฏิบัติงานและปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงและมีประสิทธิภาพ **ด้านวิมังสา** วางแผนการปฏิบัติงาน วิเคราะห์และไตร่ตรองงานเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ใช้ปัญญาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล และวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนที่ชัดเจน พัฒนาการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยภาพรวมทั้ง 5 รวม อยู่ในระดับมาก หลักการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และด้านการทำงานเป็นทีม ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณิณี อภัยโรจน์ (2554) พบว่า สมรรถนะหลักของบุคลากรในปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก สมรรถนะหลักของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละหน่วยงาน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมณีก ล้อมอารีย์ (2552) พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และในสถานศึกษาที่มีต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิพนธ์ ภูริโสภณ (2550) พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่ไม่ใช่ข้าราชการ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการบริการที่ดี ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ และ ด้านจริยธรรม อยู่ในระดับน้อย ด้านความร่วมมือร่วมใจ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรือโทอากาศอาจสนาม (2557) สภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะพยาบาล ยังไม่ชัดเจนและการปลูกฝังจริยธรรมจรรยาบรรณ ยังมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัฐทพร พลปัทพี (2557) พบว่า คุณลักษณะองค์กรธุรกิจบริการสมรรถนะสูง ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ การมีคุณลักษณะโครงสร้าง (Structure) ที่มีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารงาน (System) ที่มีประสิทธิภาพ มีบุคลากรประสิทธิภาพสูง (Staff) มีรูปแบบการบริหารที่เข้มแข็ง มีค่านิยมร่วมของคนในองค์กร (Share-Value) ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมองค์กรและมีการจัดการในรูปแบบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategy)

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน พบว่า ด้านฉันทะ กับการทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจมุ่งมั่นรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ด้านวิริยะ กับการพร้อมที่จะปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ด้านจิตตะ กับการปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่อย่างจริงจัง และด้านวิมังสา กับการวางแผนการปฏิบัติงาน คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองงานที่ได้รับมอบหมาย การสนับสนุนหลักธรรมเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี แนวจำปา (2552) พบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชิต ปุริมาตร (2557) พบว่า บุคลากรสามารถนำหลักธรรมมาปรับใช้กับการให้บริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา และคณะ (2562) พบว่า บุคลากรมีการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการองค์กรส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

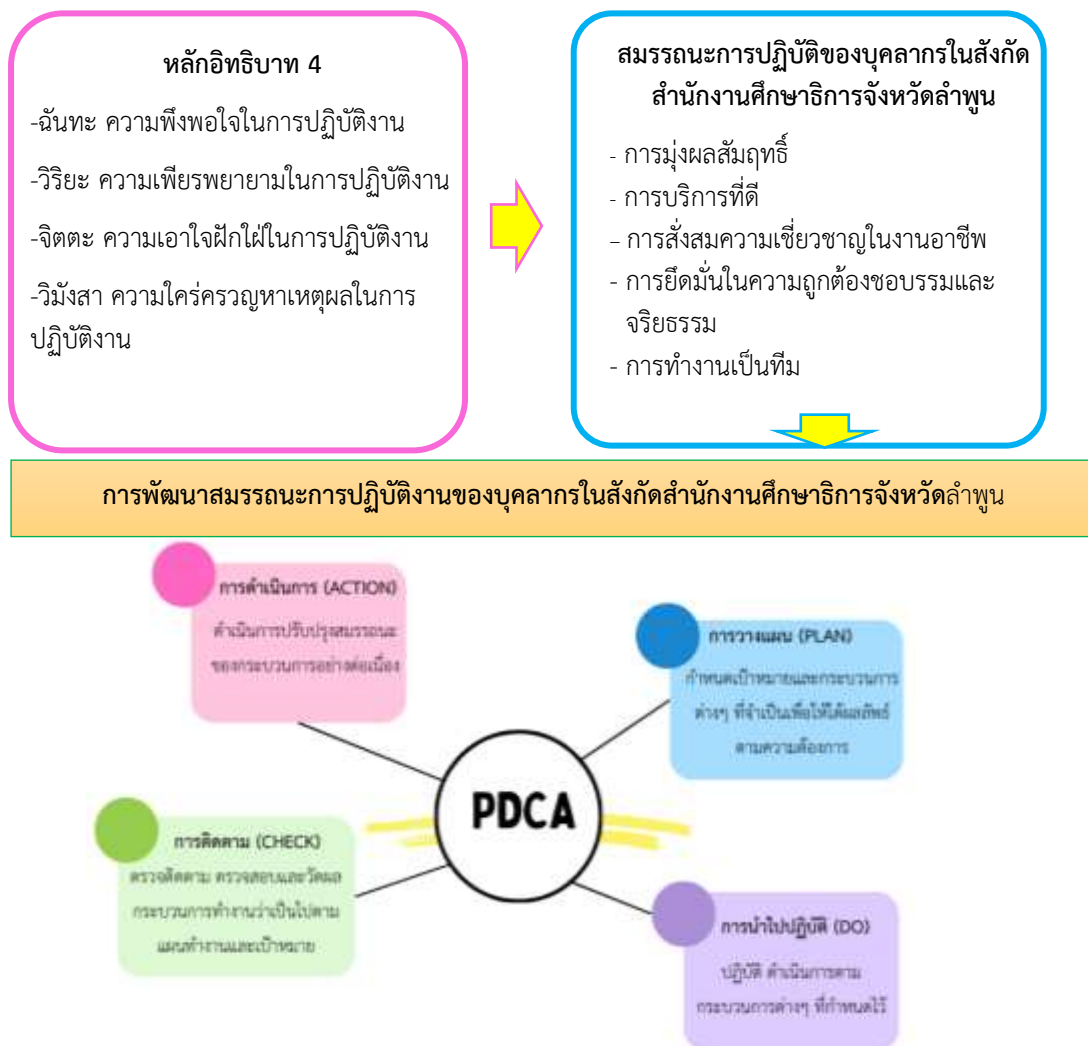
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน พบว่า ระดับความสัมพันธ์มากเชิงบวกใน

ระดับมาก ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา การสนับสนุนหลักธรรมเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต พัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรรักในงานและมีความเป็นจิตอาสา สามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีสติ สมารถในการปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันความผิดพลาดในงานที่ได้รับมอบหมายน้อยที่สุดและใช้ปัญญามาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายของงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุรินทร์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์พงษ์) (2551) พบว่า ในการทำงานครบทุกองค์ประกอบ คือ มีความพึงพอใจ มีความรักในอาชีพการงาน คือฉันทะ มีความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่น วิริยะ มีการเอาใจใส่ดูแล จิตตะมีการพิจารณาหาช่องทางในการปฏิบัติงานให้เหมาะสม วิมังสา ซึ่งผลจากการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ข้อใดข้อหนึ่ง โดยเฉพาะข้อ ฉันทะ และวิริยะ สามารถประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระถวิล ยสินธโร (แสงสุด) (2558) พบว่า การปฏิบัติงานของบุคลากร งานที่ได้รับมอบหมายไม่เป็นความรับผิดชอบโดยตรง ผู้บริหารควรพิจารณาว่างานนั้นมีความจำเป็นต้องดำเนินการต่อหรือควรโอนกลับไปให้ผู้มีหน้าที่โดยตรงรับผิดชอบตามเดิม และการได้ศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรกำหนดโครงสร้างองค์การให้สอดคล้องกับภารกิจ รวมทั้งกำหนดสายการบังคับบัญชาและมอบหมายงานให้เหมาะสมและชัดเจนและผู้บริหารควรเป็นผู้ที่สนใจและเอาใจใส่ในงาน คอยตรวจดูแลงานทุกขณะ สิ่งใดที่บกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา จิตราพันธ์ (2559) พบว่า การนำหลักอิทธิบาทธรรมใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า ด้านฉันทะ มีผู้เสนอแนะมากที่สุดให้มีความรัก ความพึงพอใจในงานที่ทำไม่ว่าเป็นงานอะไรก็ต้องรักและเต็มใจพร้อมปรับตัวทัศนคติให้เห็นคุณค่างาน ปรับความคิดให้รักและพอใจในงานที่รับผิดชอบรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำงานในองค์กรกระทรวงสาธารณสุของค์กร เคารพความเป็นทีมต้องจัดคนให้เหมาะสมกับงานตามความถนัดเฉพาะตัวให้ความสำคัญทรัพยากรบุคคล ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานมีอำนาจตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัย วชิษฐ์พล กุลพรมและเสนห์ ใจสิทธิ์ (2564) พบว่า นโยบายการบริหารองค์กรควรที่จะนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ระบบการบริหารจัดการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ : ความรัก ความพอใจในภาระกิจการงานที่ตนเองกระทำ 2) วิริยะ : ความเพียรพยายามทำในภาระการงานที่กระทำ 3) จิตตะ : การเอาใจใส่หรือฝึกฝนในภาระกิจการงานที่กระทำด้วยความตั้งมั่นและแน่วแน่ 4) วิมังสา : การหมั่นพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองภาระการงานที่กระทำด้วยเหตุผล วัดประเมินผลงานที่กระทำผ่านมาว่าประสบผลอย่างไร หรือผิดพลาดประการใด สามารถนำสิ่งผิดพลาดบกพร่องนั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ภาระการงานนั้น ๆ ซึ่งการบริหารจัดการงานในองค์กรนั้นจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการเพื่อให้ระบบการบริหารจัดการนั้นสามารถบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นการนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ จึงนับได้ว่าเป็นอีกหนึ่งแนวทางของความเป็นศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ ด้านจิตตะ การตั้งใจ เอาใจใส่ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนสุข ภูสุข (2555) พบว่า ข้าราชการฝ่ายอัยการทุกคนเป็นผู้รักงานในหน้าที่ที่ตน

รับผิดชอบอยู่ และเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งานและเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำกิจการงาน และมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตนจึงจะถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรองกาญจน์ พฤติพฤษ์ (2556) พบว่า อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและพนักงานที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการของบริษัทมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการ คือ รายได้ยังไม่เพียงพอ สภาพแวดล้อมในที่ทำงานคับแคบไม่เพียงพอ ฝุ่นละอองเยอะ พนักงานขาดการได้รับฝึกอบรม เพื่อเพิ่มเติมทักษะและประสบการณ์การทำงาน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้จากการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ไปพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) คือ การบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำงาน ต้องมีความเข้าใจในงานที่ตนเองปฏิบัติมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน ผู้บังคับบัญชาควรมอบหมายงานและกำหนดปริมาณ

งานที่ชัดเจนเหมาะสมกับตำแหน่ง มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ กำหนดแนวทางทิศทาง ขั้นตอนการปฏิบัติงานการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะการทำงาน

2. การปฏิบัติ (Do) คือ การพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมทั้งในด้านการปฏิบัติงาน การลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ บุคลากรเข้าใจในงานที่ปฏิบัติ ศึกษาหาความรู้และนำไปสู่การพัฒนาทำให้บรรลุเป้าหมาย มีความเพียรพยายามทำงานตามกรอบที่วางไว้ตามเป้าหมายที่กำหนด โดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรในสังกัดเพิ่มพูนประสบการณ์และประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อให้องค์กรก้าวหน้าและปฏิบัติงานมีความเข้าใจ ทำตามแผนงานที่วางไว้ ลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

3. การติดตาม (Check) : คือ การตรวจสอบโดยการติดตามผลความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานบนความถูกต้องตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ผู้บังคับบัญชาคอยให้คำแนะนำตักเตือนบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการประเมินประสิทธิภาพของบุคลากร ตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไรโดยการเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ นำปัญหาจากการปฏิบัติงานมาปรับกระบวนการทำงานใหม่ ประเมินผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนหรือกระบวนการที่กำหนดหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร โดยผู้ประเมิน(ผู้บังคับบัญชา) กับผู้รับการประเมิน(ผู้ใต้บังคับบัญชา) ต้องร่วมกันวิเคราะห์หาปัจจัย/สาเหตุ ที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. การดำเนินการ (Action) : คือ การพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัย จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลจากการตรวจสอบวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น ปัญหาอุปสรรค เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงแผนการพัฒนาเพิ่มความสามารถในงานอาชีพการทำงานของบุคลากรตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรม การสอนงาน การเปลี่ยนงาน นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายตามที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนกำหนด สนับสนุนให้บุคลากรมีการสร้างนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อองค์กร จัดการอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน และประเมินผลการปฏิบัติงานตนเองอย่างสม่าเสมอ นำผลการปฏิบัติงานมาวางแผนแก้ไขต่อไป

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ทำให้เห็นว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นสิ่งที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรให้ความสำคัญเพื่อให้สามารถผลักดันองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพิ่มทักษะการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมายและบรรลุภารกิจหลักขององค์กร โดยประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เป็นหลักธรรมสำหรับการพัฒนางาน ซึ่งประกอบไปด้วย ฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) จิตตะ (ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน) วิมังสา (ความ

ใคร่ครวญ หาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) คือ การปฏิบัติงานโดยมีความพึงพอใจ มีความเพียรโดยใช้การพยายามอย่างตั้งใจ มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ดีมุ่งพัฒนาตนเองเพื่อองค์กร มีเข้าใจในการปฏิบัติงานและเมื่อมีการพัฒนาสมรรถนะให้เป็นไปในรูปแบบของหลักอิทธิบาท 4 สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือ ทำให้เกิดความพึงพอใจในการพัฒนา บุคลากรมีความมั่นใจเพียร ใฝ่หาความรู้ มุ่งมั่นตั้งใจ ใช้ปัญญาวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาอุปสรรค ส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและสามารถช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรมีการฝึกอบรมพัฒนาเพิ่มความรู้ในสายการปฏิบัติงานให้กับข้าราชการ และมีหลักสูตรพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่จะมาทำงานร่วมกับข้าราชการ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญกับการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายขององค์กร

3) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรพัฒนาและสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนให้เกิดความตระหนักและความพร้อมที่จะเข้ารับการพัฒนาเพื่อให้เกิดศักยภาพในการปฏิบัติงานที่ดีและเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

4) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ควรมีการจัดทำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติของงานในภารกิจที่สำคัญ เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่เป็นผลโดยตรงจากการปฏิบัติงาน รวมทั้งข้อสังเกตในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานในปัจจุบัน รวมทั้งผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงานในอนาคต

5) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรจัดระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพ เพื่อให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการติดตามและประเมินผล พร้อมทั้งนำผลมาปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างระบบงาน กระบวนการทำงานและเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ

2) ผู้บริหารควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนในแต่ละปี พร้อมทั้งกำหนด รูปแบบวิธีการประเมินและกระบวนการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบใหม่ๆ ที่เหมาะสม

3) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ควรจัดทำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติของงานเพื่อเป็นองค์ความรู้ที่เป็นผลโดยตรงจากการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ควรจะศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับสมรรถนะการปฏิบัติงาน รวมถึงวิธีการและเทคนิคที่มีประสิทธิภาพมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน

2) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ควรมีกิจกรรมอบรมพัฒนาความสามารถเชิงปฏิบัติการในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบและสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือพร้อมที่จะให้คำแนะนำและประสานความร่วมมือ

3) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายเข้าใจ ตั้งใจปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ

References

- กรองกาญจน์ พุดพิฤกษ์. (2566). “อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและพนักงานที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนิน กิจกรรม ภารกิจ การศึกษา : บริษัท สตาร์มาร์คแมนูแฟคเจอร์ริง จำกัด จังหวัดสมุทรสาคร”. บทความวิจัยเสนอในการประชุมมหาดไทยวิชาการ, (4).
- ชาติรี แนวจำปา. (2552). “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธาริณี อกัยโรจน์. (2554). “การศึกษาสมรรถนะหลักเพื่อการพัฒนาบุคลากร : กรณีศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดลวิทยาเขตศาลายา”. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหิดล. 22(1).
- ธีรพจน์ ฐริโสภณ. (2550). “สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่ไม่ใช่ข้าราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม”. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ลักษณ์ อยู่วัฒนา. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนเครือข่ายบริการสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม. รายงานการวิจัย. สมุทรสงคราม : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2562). โยชิตา หลวงสุรินทร์. อมรรัตน์ ปญฺญญาวิบูล และกนกอร บุญมี. “การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี”. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 6(5).
- พระถวิล ยสินธโร (แสงสุด). (2558). “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด”. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

- พระสุนนท์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์พงษ์). (2551). “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการทำงาน ศึกษากรณีผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลเกวียน จังหวัดนครราชสีมา”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชิต ปุริมาตร. (2557). “สมรรถนะการให้บริการวิชาการแก่สังคมผ่านสถานีวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัย กำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีสาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิตยา จิตรราพันธ์. (2559). “หลักอิทธิบาทธรรมต่อความสำเร็จและความสุขในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่หน่วยบริการปฐมภูมิอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. *วารสารวิชาการแพทย์เขต 11*, 30(3).
- พูนสุข ภูสุข. (2555). “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เรือโท อากาศ อาจสนาม. (2557). “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลเชิงพุทธบูรณาการของพยาบาลสังกัดกรมแพทย์ทหารเรือ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วชิษฐ์พล กุลพรม และเสน่ห์ ใจสิทธิ์. (2564). “ประสิทธิภาพการบริหารงานในองค์กรตามหลักอิทธิบาทธรรม”. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๗. “วิถีพุทธวิถีชุมชน รากฐานชีวิตทัศน์เชิงสังคมล้ำน่านในสังคมวิถีใหม่”. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมนึก ลิ้มอารีย์. (2552). “การศึกษาสมรรถนะหลักของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3”. *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาบุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. (ตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร).
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง. (2563). *คู่มือสมรรถนะข้าราชการ (Competency) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน, ลำปาง : กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง*.
- อัฐทพร พลปัดพี. (2557). “คุณลักษณะองค์การการพัฒนารัฐกิจสมรรถนะสูงตามแนวพระพุทธศาสนา”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีใน จังหวัดลำพูน

Integrated Buddhist Leadership Development for the Leadership of Women Politicians in Lamphun Province

สามารถ บุญรัตน์ Samart Boonrat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

sboonrut@gmail.com

Received 2024/08/06

Revised 2024/09/04

Accepted 2024/09/20

บทคัดย่อ

วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรี และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดลำพูนจำนวน 400 คน เครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ .887 สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน และการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 รูปหรือคนเพื่อยืนยันองค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวมระดับมาก และด้านความโปร่งใสอยู่ในระดับปานกลาง

2) ปัจจัยภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า ปัจจัยหลักพรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพสมรส และวุฒิทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน โดยรวมอยู่ในระดับต่ำส่วนตัวแปรเพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำจึงยอมรับสมมติฐานที่ ๑ และปัจจัยหลักพรหมวิหารธรรม ด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านมุทิตา มีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอุเบกขา ความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับต่ำจึงยอมรับสมมติฐานที่ ๒

3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูนโดยบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรม พบว่า 1) หลักเมตตา ได้แก่ การกำหนดนโยบาย

การดูแลคนทุกคนที่เกี่ยวข้องโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง 2) หลักกรรณา ได้แก่ การจัดตั้งทีมแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่โดยคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพชีวิต 3) หลักมูทิตา ได้แก่ การฉลองความสำเร็จ การพิจารณาความดีความชอบโดยใช้คุณธรรมประจําใจ และ 4) หลักอุเบกขา ได้แก่ กำหนดนโยบายการบริหารและการปกครองที่เป็นกลาง การมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวม โดยการปฏิบัติงานโดยไม่เลือกปฏิบัติ

คำสำคัญ : การพัฒนาภาวะผู้นำ. พรหมวิหารธรรม. ความเป็นผู้นำ. นักการเมืองสตรี.

Abstract

The research aimed to 1) study the leadership of female politicians, 2) study the factors affecting the development of leadership of female politicians, and 3) guideline for developing integrated Buddhist leadership for the leadership of female politicians in Lamphun Province. The sample group consisted of 400 people in Lamphun Province. The instrument had a reliability value of .887. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression. In-depth interviews were conducted with 18 individuals, content analysis, and focus group discussions were conducted with 10 individuals to confirm the knowledge gained.

The research results found that:

1) The leadership of female politicians in Lamphun Province was found to be at a high level overall, and transparency was at a moderate level.

2) The leadership factors according to Buddhist principles that affected the leadership of female politicians in Lamphun Province were found to be at a high level overall, followed by personal factors such as marital status and educational qualifications. The relationship with the leadership of female politicians in Lamphun Province is at a low level. The variables of gender, age, occupation, and average monthly income are not related to leadership. Therefore, the first hypothesis is accepted. The main factors of the Brahmviharas Dhamma, namely loving-kindness, compassion, and mudita, are at a moderate level related to overall leadership. As for equanimity, the relationship with overall leadership is at a low level. Therefore, the second hypothesis is accepted. 3) The guideline for developing integrated Buddhist leadership for the leadership of female politicians in Lamphun Province by integrating the Brahmviharas Dhamma principles found that 1) the principle of loving-kindness

includes setting policies to take care of all involved people without leaving anyone behind. 2) the principle of compassion includes establishing a team to solve problems in the area by selecting people who are capable of solving problems in terms of quality of life. 3) the principle of mudita includes celebrating success, considering merits using moral values in the heart. And 4) the principle of equanimity includes setting neutral administrative and governance policies, aiming to create public benefits by working without discrimination.

Keywords: Leadership development. Brahmavihara Dhamma. Leadership. Female politicians.

บทนำ

ความเป็นผู้นำทางการเมืองของสตรีที่ผ่านมาในอดีตสาเหตุหนึ่งคือการมองเห็นความแตกต่างทางกายภาพระหว่างเพศหญิงกับเพศชายและความแตกต่างที่ว่านี้เองถูกนำมาอธิบายถึงสถานะของแต่ละฝ่ายเรื่อยมาขึ้นอยู่กับสังคมและวัฒนธรรมความรู้สึนึกคิดความเชื่อและทัศนคติของผู้คนในสังคมแต่ละชาติ เช่น กรณีของสังคมไทยแต่ดั้งเดิมที่มองเห็นสถานะของเพศหญิงเป็นเพียง “ช้างเท้าหลัง” ของเพศชายเสมอมาและโดยภาพรวมแล้วการมองสถานภาพของเพศหญิงในเกือบทุกสังคมมักเป็นการมองสถานะของเพศหญิงในลักษณะที่แสดงให้เห็นความต่ำต้อยกว่าสถานะของเพศชายมากกว่าและทรงสนะที่ว่านี้เองเห็นผลในความเป็นจริงที่ว่าเพศหญิงถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่สุจริตธรรม การมองถึงสถานะของเพศหญิงดังกล่าวนี้เองมีผลถึงการโต้แย้งเรื่องสิทธิของเพศหญิงมากขึ้นและบ่อยครั้งยิ่งขึ้นเหตุหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางซึ่งกระตุ้นเพศหญิงให้สำนึกยิ่งขึ้นถึงความต่ำต้อยในสถานภาพของตนเห็นว่าการเอาเปรียบจากเพศชายกลายเป็นความไม่ยุติธรรมของสังคมที่มองเห็นชัดเจนขึ้นผู้หญิงต้องรับผิดชอบทางสังคมและมีบทบาทมากขึ้นคือผู้หญิงไม่เพียงทำงานแต่เฉพาะในบ้านหากยังต้องทำหน้าที่ช่วยหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวแต่บทบาทผู้หญิงถูกจำกัดอยู่เฉพาะบางงานอย่างเท่านั้นเมื่อผู้หญิงต้องรับผิดชอบทั้งงานในบ้านและนอกบ้านทำให้ผู้หญิงไม่มีเวลาและขาดโอกาสพัฒนาตนเองรวมทั้งขาดโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างใดก็ตามความก้าวหน้าของสังคมที่เปิดกว้างประกอบกับมีการส่งเสริมและพัฒนาสตรีอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่เก่งมีความสามารถเฉลิยฉลาดสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้รวมทั้งผู้หญิงมีโอกาสดำรงออกจากสังคมที่จำกัดอยู่เฉพาะในครัวเรือนและเครือญาติเข้าสู่สังคมในระดับชุมชนสถาบันและองค์กรต่าง ๆ มากขึ้นและก้าวไปสู่บทบาทที่หลากหลายเพิ่มขึ้นผู้หญิงได้รับการยอมรับและสามารถยกระดับสถานภาพทางสังคม(มนสิชา ภักดิเมธี. 2560 : 198-199) นอกจากนี้บทบาทสตรีในทางการเมืองของไทยยังมีข้อจำกัดในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความเชื่อที่ว่าไม่มีความเสมอภาคทางเพศ และข้อจำกัดทางกฎหมายกฎหมายพรรคการเมืองไม่มีบทบัญญัติรองรับถึง

การมีบทบาททางการเมืองของสตรี รวมทั้งลักษณะบทบาทสตรีในการเมืองมีปัญหาความเป็นผู้นำ และการขาดแรงบันดาลใจ เมื่อเทียบกับต่างประเทศ (วชิรพงศ์ ศรีเจริญวงศ์. 2564 : 73) สอดคล้องกับ งานวิจัยของปรณวัฒน์ ชูวิเชียร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของพรรค การเมืองยังมีระบบอุปถัมภ์ซึ่งเกิดขึ้นและดำรงอยู่มานานจนซึมซับเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง การ ขาดการต่อเนื่องไม่เป็นรูปธรรม การขาดปัจจัยทางด้านทุนทรัพย์ การไม่มีเวลามาร่วมทำกิจกรรม ทางการเมืองของนักการเมืองสตรี (ปรณวัฒน์ ชูวิเชียร. 2562 : 96)

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงเพราะการดำเนินชีวิตของผู้ นำ สตรีมักเป็นปกติจะใช้หลักพรหมวิหารธรรม(อง.ปญจก.(ไทย) 22/192/252) ได้แก่ 1) หลักเมตตา มี ความปรารถนาอย่างสูงสุดที่จะทำให้ประชาชนเกิดความสุขในการดำรงชีวิตและชีวิตอย่างถูกต้อง 2) มีความกรุณา ที่เป็นลักษณะของความมุ่งมั่นทำงานเพื่อยกปลดปล่อยความทุกข์หรือปัญหาที่ ประชาชนกำลังเผชิญอยู่ให้หมดไป 3) มุทิตา ความสามารถยึดมั่นยินดีในการดำรงตนและอุดมการณ์ อย่างสูงสุดต่อความหวังดีอย่างเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ และให้ความสำคัญแก่ประชาชนทุกคนอย่าง เท่าเทียมไม่ว่าผู้นั้นยากดีมีจนอย่างไรก็ตาม และ4) อุเบกขา คอยช่วยเหลือประชาชนทุกกลุ่มอย่าง ปราศจากความอคติเท่าที่สามารถช่วยเหลือได้ หากช่วยเหลือไม่ได้ก็จะประคับประคองความเสียหาย ให้น้อยลงให้มากที่สุด เพราะฉะนั้น หลักพรหมวิหารธรรมเป็นหลักพุทธธรรมอย่างเหมาะสมที่จะมาเพื่อ การพัฒนาความเป็นผู้นำสตรีทางการเมืองในจังหวัด รวมทั้งหลักธรรมอื่น ๆ อีกมากมายที่ผู้นำสตรีใจ จังหวัดลำพูนสามารถนำไปสู่ภาคปฏิบัติจนกลายเป็นการยอมรับในสมรรถนะและความเป็นผู้นำสตรี มากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ที่สามารถสร้างความเชื่อถือ มั่นใจและเกิดการยอมรับในสังคมไทยได้

จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวทำให้เห็นว่า สตรียังต้องการส่งเสริม พัฒนาและยกระดับ สมรรถนะและศักยภาพไปสู่การทำงานที่โดดเด่นให้มากขึ้นผ่านการพัฒนาภาวะผู้นำในทางการเมือง ทั้งนี้เพราะการพัฒนาดังกล่าวย่อมสะท้อนถึงค่านิยม และทัศนคติของสตรีที่มีแนวโน้มการทำงานด้าน สตรีและด้านสังคมให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างมีเป้าหมาย ถึงแม้ว่าจะมีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้านก็ตามแต่ เชื่อว่า หากสตรีได้มีโอกาสมากขึ้นในการก้าวขึ้นไปยืนเป็นผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะ สามารถจะพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคมไปพร้อม ๆ กันได้อย่างชัดเจน ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัย ได้สนใจในการพัฒนาภาวะผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูนมีจำนวน 58 แห่ง มี ผู้นำสตรีจำนวน 3 แห่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.17 ซึ่งมีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้นำชาย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเชื่อว่า การแสดงตัวตนและบทบาทของผู้นำสตรีในจังหวัดลำพูนจำนวน 3 แห่งจะช่วยให้เห็นภาพการทำงานและความเป็นผู้นำในฐานะตัวแทนของสตรีและตัวแทนของ ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงประเด็นดังกล่าวจึงเกิดความสนใจที่ ศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัด ลำพูนในปัจจุบันเป็นลักษณะเป็นอย่างไร อีกทั้งมีจะปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ ของนักการเมืองสตรีที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ให้มากที่สุด และการนำเสนอรูปแบบ

การพัฒนาภาวะเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีด้วยหลักพรหมวิหารธรรมที่เห็นว่ามีผลสอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมของจังหวัดลำพูนที่มีพระนางจามเทวีทรงเป็นวีรสตรีองค์ปฐมกษัตริย์ได้ทรงวางลักษณะการทำงานให้กับประชาชนและบ้านด้วยความสุข สงบและร่มเย็นตลอดมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ โดยมีขอบเขตการวิจัยที่มีเนื้อหา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) **ประชากร** คือ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ประชากรได้แก่ ประชาชนในจังหวัดลำพูนที่มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไปจำนวน 335,392 คน (ข้อมูล ณ วันอาทิตย์ที่ 14 พฤษภาคม 2566) (ณราชรัฐ โพธิ์นาม. ออนไลน์).

2) **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดลำพูนประกอบด้วย 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอลี้ อำเภอแม่ทา อำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอบ้านธิ และอำเภอเวียงหนองล่อง โดยผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากประชากรจำนวน 400 ตัวอย่างจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้นนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิด ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูนซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม (2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ (3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม (4) สร้าง

แบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ (5) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข (6) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มจำนวน 30 คน ณ เทศบาลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา (7) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 400 ชุดด้วยตนเอง พร้อมกับติดตามในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามยังไม่ส่งกลับมา และ (8) รวบรวมแบบสอบถาม แลวนำมาวิเคราะห์

2) ลักษณะเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิด ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน ได้แก่ 1.ความซื่อตรงจำนวน 3 ข้อ 2.ความซื่อสัตย์จำนวน 3 ข้อ 3.ความมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพจำนวน 3 ข้อและ 4.ความโปร่งใสจำนวน 3 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 12 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน ได้แก่ หลักพรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย 1) หลักเมตตาของนักการเมืองสตรีจำนวน 3 ข้อ 2) หลักกรุณาของนักการเมืองสตรีจำนวน 3 ข้อ 3) หลักมุทิตาของนักการเมืองสตรีจำนวน 3 ข้อ และ 4) หลักอุเบกขาของนักการเมืองสตรีจำนวน 3 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 12 ข้อซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิด ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน และตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3) การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและ กรรมการที่ปรึกษาฯ อนุมัติ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แล้วนำแต่ละข้อหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความความเที่ยงตรงของแบบสอบถามทุกข้อมีคะแนนมากกว่า 0.8 ทุกข้อ และความเชื่อมั่น (Reliability) นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ณ เทศบาลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วย วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.887

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Key Information's) โดยการเลือกแบบการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีประสบการณ์การทำงาน ผลงาน และมีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาด้านการเมือง ด้านสตรี และด้านชุมชนอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 18 รูปหรือคน โดยแบ่งกลุ่มได้ดังนี้ (1) กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป (2) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน (3) กลุ่มผู้นำและนักการเมืองสตรีจำนวน 9 คน (4) กลุ่มนักวิชาการด้านสตรีจำนวน 2 คน และ (5) กลุ่มผู้นำที่เป็นเพศทางเลือก จำนวน 2 คน

2) แสดงรายชื่อการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการเลือกแบบการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีประสบการณ์การทำงาน ผลงาน และมีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาด้านการเมือง ด้านสตรี และด้านชุมชนอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อยืนยันองค์ความรู้

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึกแบบไม่มีโครงสร้างและแบบการสนทนากลุ่มแบบไม่มีโครงสร้าง ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ โดยการศึกษาลักษณะ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูนจากหนังสือเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นกรอบประเด็นที่ศึกษาให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัย โดยนำไปตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ด้านการใช้ภาษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านพระพุทธศาสนา และด้านสตรีจำนวน 5 คน

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษจำนวน 10 รูปหรือคนเพื่อยืนยันองค์ความรู้ที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เรียบร้อยแล้ว ซึ่งผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มแบบไม่มีโครงสร้างโดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตภาควิชาารัฐศาสตร์เพื่อขอเข้าการสนทนากลุ่มในรูปแบบออนไลน์พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มล่วงหน้าและจะกำหนดวันเวลาและสถานที่ส่วนในขณะทำการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญใช้เครื่องบันทึกเสียงและภาพนิ่งเพื่อนำมาประกอบในการทำวิจัยในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) และการถดถอยพหุคูณแบบมี ขั้นตอน (Multiple regression Stepwise) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และกำหนดค่าเฉลี่ยไว้ 5 ระดับ ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ (interpretation) อธิบายความ และแปลความตามนัยยะที่ผู้ให้ข้อมูลอาจจะแสดงออกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหาและตีความจากการเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและต่อยอด ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามข้อคำถามในแต่ละตอนของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และขอบเขตของเนื้อหาการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวมระดับภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน อยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ ด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมาก ด้านความมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ด้านความซื่อตรงอยู่ในระดับมากและด้านความโปร่งใสอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน ปัจจัยหลักพรหมวิหาร ๔ พบว่า โดยภาพรวมระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน เกี่ยวกับปัจจัยหลักพรหมวิหาร ๔ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ ด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก ด้านมฤตา อยู่ในระดับมากด้านกรุณา อยู่ในระดับมากและ ด้านเมตตา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลอย่างน้อย ๑ ตัวแปรส่งผลต่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพสมรส และ วุฒิทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน โดยรวม อยู่ในระดับต่ำ ส่วนตัวแปรเพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน โดยรวม จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๑ และสมมติฐานที่ ๒ หลักพรหมวิหารธรรมอย่างน้อย ๑ ด้าน ส่งผลต่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า ปัจจัยหลักพรหมวิหารธรรม ด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านมฤตา มีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอุเบกขา ความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน โดยรวม อยู่ในระดับต่ำ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๒

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อความเป็นผู้นำทางการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า 1) การพัฒนาความเป็นผู้นำตามหลักเมตตาของนักการเมืองสตรี ได้แก่ การกำหนดนโยบายการดูแลคนทุกคนที่เกี่ยวข้องโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับตนเอง ประชาชนและบุคลากร ส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียม โดยการสร้างเงื่อนไขให้สตรีเข้า

มาทำงานมากขึ้น สร้างตนเองให้เป็นกัลยาณมิตรต่อประชาชน บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงาน และสร้างความรู้ความเข้าใจทุกช่วงวัย 2) การพัฒนาความเป็นผู้นำตามหลักกรุณาของนักการเมืองสตรี ได้แก่ การจัดตั้งทีมแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่โดยคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาย่างแท้จริง สร้างความเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนาโดยเฉพาะปัญหาที่ต้องการแก้ไข การปรับปรุงประมาณไปสู่ตามความต้องการที่แท้จริงและมากขึ้นโดยเฉพาะประเด็นคุณภาพชีวิต และการจัดตั้งทีมงานดูแลประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะบุคลากรที่มีความเสียสละตนเองเพื่อผู้อื่น ๆ 3) การพัฒนาความเป็นผู้นำตามหลักกมุตาของนักการเมืองสตรี ได้แก่ การฉลองความสำเร็จการขณะปฏิบัติงานหรือการฉลองการมีส่วนร่วมให้กับคนที่ทำงาน การพิจารณาความดีความชอบ โดยใช้คุณธรรมประจำใจมากกว่าการแสดงตนของบุคลากร การแสดงความยินดีต่อความเจริญก้าวหน้าในดำรงชีวิต การทำงาน การศึกษา การเลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือน หรือการย้ายไปรับตำแหน่งใหม่ ๆ ที่ดีกว่า และ4) การพัฒนาความเป็นผู้นำตามหลักอุเบกขาของนักการเมืองสตรี ได้แก่ นโยบายการบริหารและการปกครองที่เป็นกลาง การมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวม โดยการปฏิบัติงาน การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย กำหนดแผน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ การไม่เลือกปฏิบัติ หรือไม่เลือกข้างใดข้างหนึ่ง หรือการไม่เลือกการช่วยเหลือคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะหรือให้สิทธิพิเศษที่แตกต่างกัน การมอบโอกาสให้กับสตรีอื่น ๆ โดยการมองเห็นศักยภาพ และความสามารถของสตรีอื่น ๆ ที่สามารถทำงานให้กับสังคม ชุมชนของตนเองจึงต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับสตรีมากขึ้นผ่านรูปแบบของคณะทำงานกลุ่มต่าง ๆ และการตัดสินใจบนฐานของความถูกต้องเสมอ การวางเฉยมิให้เลือกร้อยในขณะที่ยุติสตรีสามารถช่วยเหลือได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลการวิจัยใน 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวมระดับภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ด้านความซื่อตรง ที่เป็นเช่นนั้นเพราะการเป็นผู้นำของนักการเมืองมักไม่ค่อยมีข่าวในทางลบปรากฏมากนักทำให้ผลออกในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **การุณันท์ รัตนแสนวงษ์ (2556)** พบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีในภาพรวมมีระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุวรรณ แก้วนะ (2564)** พบว่า ศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากส่วนด้านความโปร่งใสอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนั้นเพราะความรู้ความเข้าใจในการตรวจสอบและการติดตามข้อมูลข่าวสารของประชาชนไม่ความต่อเนื่องและไม่ค่อยสนใจการทำงานของผู้นำสตรีมาก

นักทำให้ผลการวิจัยออกในระดับปานกลางเท่านั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสกล ฐานวุฑโฒ (วงศ์เชียด) (2559)** พบว่า การตัดสินใจของผู้หน้านั้นต้องยึดหลักประชาธิปไตยเป็นการฟังเสียงส่วนใหญ่ที่ประกอบพร้อมไปด้วยความชอบธรรม มุ่งงาน ประกอบด้วยคุณลักษณะภาวะผู้นำ 3 ด้าน คือ ผู้นำเชิงพฤติกรรมที่มุ่งนำด้วยการทำงานให้สำเร็จโดยชอบธรรมอยู่ในระดับน้อย ผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงที่เข้าใจความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และผู้นำตามสถานการณ์ที่สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า หลักพรหมวิหารธรรม ส่งผลต่อ ความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ในด้านเมตตา (C1) ด้านมูทิตา (C3) ด้านกรุณา (C2) มีอิทธิพลร่วมกันต่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน (Y) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยองค์ประกอบทั้งหมดของปัจจัยหลักพรหมวิหารธรรม ร่วมกันอธิบายความผันแปรของความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน (Y) ได้ร้อยละ 32.50 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 ที่เป็นเช่นนั้นเพราะหลักพรหมวิหารธรรมมีความสอดคล้องกับการนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำได้ดีและมีความเหมาะสมกับสตรีมากกว่าผู้ชายสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รัชชัย ตีรวัชรชัย (2561)** พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธัมมัญญิตตา อยู่เจริญ (2558)** พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบไปด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาในการบริหารจัดการผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม และการปกครองโดยยึดหลักภาวะผู้นำเชิงพุทธส่งผลต่อพฤติกรรมองค์การเชิงบวกส่วนคุณลักษณะภาวะผู้นำสตรีส่งผลต่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ในด้านมีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ด้านความโปร่งใส และด้านความซื่อตรง มีอิทธิพลร่วมกันต่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน (Y) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยองค์ประกอบทั้งหมดของปัจจัยคุณลักษณะภาวะผู้นำสตรี ร่วมกันอธิบายความผันแปรของความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน (Y) ได้ร้อยละ 37.50 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 ทั้งนี้เพราะตัวแปรหลักสื่อสารความหมายไปในทางที่ดีมากกว่าเชิงลบทำให้เห็นภาพของการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำสตรีในทางสังคมออกมาดีมากกว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฐอรกาญจน์ ฉายโชติธัญเจริญ (2560)** พบว่า คุณลักษณะด้านสังคม ได้แก่ การเอาใจใส่ ความเป็นมิตร ความเห็นอกเห็นใจ การให้ความเคารพ การเข้าถึงได้ง่าย การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม และความเมตตาและสอดคล้องกับงานวิจัย

ของพิมพ์พันธุ์ ศรีพิพิธ และเฟื่องอรุณ ปรีดีติลล (2560) พบว่า เป็นผู้มีความรู้เฉพาะตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น และ(4) ด้านพฤติกรรม ได้แก่ (4.1) เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ (4.2) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต (4.3) เป็นผู้มีความซื่อตรงในการทำงาน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาภาวะเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน พบว่า พบว่า 1) หลักเมตตา ได้แก่ การกำหนดนโยบายการดูแลคนทุกคนที่เกี่ยวข้องโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง 2) หลักกรุณา ได้แก่ การจัดตั้งทีมแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่โดยคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพชีวิต 3) หลักมูทิตา ได้แก่ การฉลองความสำเร็จ การพิจารณาความดีความชอบโดยใช้คุณธรรมประจักษ์ และ 4) หลักอุเบกขา ได้แก่ กำหนดนโยบายการบริหารและการปกครองที่เป็นกลาง การมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวม โดยการปฏิบัติงานโดยไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะผู้นำสตรีใจจังหวัดมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญทำให้ผลการวิจัยออกมาในลักษณะที่เสริมสร้างภาวะผู้นำสตรีได้สอดคล้องกับวิจัยของศรีพนา ศรีเชื้อ (2559) พบว่า นายทหารหญิงชั้นสัญญาบัตรมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีบุคลิกภาพดี มีทักษะในการติดต่อประสานงานดี การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย มีความสามารถครองใจคน ให้คำแนะนำช่วยเหลือประสานให้องค์กรเกิดความสามัคคี มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เมตตา กรุณา ยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริตโดยคุณลักษณะภาวะผู้นำสตรีเหล่านี้ย่อมได้เปรียบมากกว่าผู้นำชายที่สามารถสร้างตัวตนได้ดีกว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lynn R. Offermann and Kira Foley(2020) พบว่า ลักษณะเฉพาะ คุณลักษณะ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำมาสู่สถานที่ทำงานซึ่งอาจสร้างข้อได้เปรียบให้กับองค์กร บริบทการทำงานเฉพาะด้านวัฒนธรรมและองค์กรอาจเอื้อหรือขัดขวางความได้เปรียบของผู้นำหญิงและสอดคล้องกับงานวิจัยของธัมมัญญิตตา อยู่เจริญ (2558) พบว่า การที่ผู้นำเชิงพุทธยึดหลักธรรมาธิปไตยในการปกครองโดยนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในองค์กรประกอบไปด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาในการบริหารจัดการ ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม และการปกครองโดยยึดหลักภาวะผู้นำเชิงพุทธส่งผลต่อพฤติกรรมองค์กรเชิงบวกและสอดคล้องกับงานวิจัยของลิขिता เกลิมพลโยธิน เกลิมชัย กิตติศักดิ์นาวัน และ นลินณัฐ ดีสวัสดิ์ (2560) พบว่า ด้านเมตตา ผู้บริหารมีความปรารถนาให้ครูทุกคนมีความสามัคคีกัน ในที่ทำงานโดยการให้ทำกิจกรรมร่วมกัน ด้านกรุณา ผู้บริหารมีการจัดระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานของมหาวิทยาลัยโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ด้านมุทิตา ผู้บริหารจัดโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และด้านอุเบกขา ผู้บริหารพิจารณาความดี ความชอบอย่างยุติธรรม

องค์ความรู้

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน สามารถสร้างองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำด้วยดังภาพนี้

แผนภาพที่ 1 ต้นแบบความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน

1. ความมีคุณธรรม (Virtue) ของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน

หลักพรหมวิหารธรรม

1) เมตตา หมายถึง ความปรารถนาดีของผู้นำสตรีที่มีต่อประชาชนและบุคลากรทุกคน หวังไว้เป็นอย่างยิ่งว่า บุคคลเหล่านี้จะสามารถได้รับความสุข ความสะดวกสบาย และมีกำลังใจการดำรงชีวิตและการทำงานภายใต้การบริหารการปกครองอันเกิดจากการส่งมอบนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ของตนเอง

2) กรุณา หมายถึง ผู้นำสตรีให้การช่วยเหลือ การทำงานในฐานะผู้นำสตรีอย่างเต็มกำลังความสามารถของตนเองโดยมีความตั้งใจ จริ่งจ้งต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3) มุทิตา หมายถึง ผู้นำสตรีต้องชื่นชมยินดีกับความเปี่ยมหมายร่วมกัน การฉลองชัยต่อความสำเร็จที่เกิดแรงความปรารถนาดีที่สามารถการช่วยเหลือให้ประชาชนและบุคลากรให้ประสบความสำเร็จและมีความสุขร่วมกัน

4) อุเบกขา หมายถึง ผู้นำสตรีสามารถสร้างบรรทัดฐานทางสังคมโดยคิด ทำและพูดทุกอย่างด้วยความเท่าเทียม ความยุติธรรม เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ช่วยเท่าที่มีความสามารถจะช่วยเหลือต่อประชาชนและบุคลากรทุกคน

2. ความมีคุณภาพ (Quality) ของนักรการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน

1. การวางตัวเป็นกลางทางการเมือง หมายถึง ผู้นำสตรีสลายข้อขัดแย้งทางการเมืองไม่เลือกข้างต่อบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อีกทั้งระบบความคิด ค่านิยม ความเชื่อ พฤติกรรมของตนเอง
2. การทำงานไร้ขีดจำกัด หมายถึง ผู้นำสตรีต้องไม่มีข้ออ้างใด ๆ ต่อการทำงานทำงานภายใต้บริบทพื้นที่ แม้ว่าข้อจำกัดของเพศมีอยู่ แต่ให้มองว่ามีข้ออุปสรรคใด ๆ ที่สามารถทำให้ตนเองยอมแพ้ต่อสิ่งนั้น แต่กลับต้องสร้างภาวะแห่งการนำเสนอไปพร้อม ๆ กัน
- 3) มีเสน่ห์ หมายถึง มีความเหมาะสมทั้งการพูด การแต่งตัว พฤติกรรม การตัดสินใจและการพบปะผู้คนต้องสร้างการยอมรับ ความเคารพ และการคล้อยตามในสิ่งที่ผู้นำสตรีมุ่งหวัง
- 4) แรงบันดาลใจ หมายถึง ผู้นำสตรีสามารถเป็นต้นแบบแห่งความหวังของประชาชนได้ก็ด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ
- 5) ซ่อนความฉลาด หมายถึง ผู้นำสตรีมีความฉลาดทางอารมณ์ของตนเอง ไม่แสดงการอวดรู้ อวดความสามารถ สามารถควบคุมพฤติกรรมความรู้สึกของตนเองได้ ตลอดจนอารมณ์ของผู้คนรอบข้างได้เป็นอย่างดี
- 6) วาทศิลป์ หมายถึง ผู้นำสตรีจะต้องศึกษา พัฒนา และต่อยอดกิจกรรมทุกอย่างที่จะต้องใช้เวลาเพื่อการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 7) การพัฒนาเครือข่ายด้านสตรี หมายถึง ผู้นำสตรีสามารถสร้างเครือข่ายกลุ่มสตรีในระดับจังหวัด โดยกำหนดคุณลักษณะตำแหน่งของผู้นำสตรีทุกส่วนงานให้เข้ามาทำงานผ่านเครือข่ายที่จะช่วยให้สตรีอื่น ๆ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักรการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมการปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดลำพูน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นักรการเมืองสตรี กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ความสามารถในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการทำงานทั้งในรอบปี อีกทั้งเปิดโอกาสต่อการตรวจสอบพฤติกรรมการบริหารองค์กรท้องถิ่นและและพฤติกรรมส่วนตัวเพื่อความโปร่งใสของนักรการเมืองสตรี

2. กรมการปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดลำพูน ควรส่งเสริมและสนับสนุนนักรการเมือง มีอุดมการณ์ที่ช่วยยึดโยงกับความยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม มีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบตามกรอบมาตรฐานจริยธรรมของนักรการเมือง

3. กรมการปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดลำพูน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นักรการเมืองสตรีด้านความสามารถสร้างอัตลักษณ์เชิงพฤติกรรมของตนเองผ่านการทำงานทั้งด้านการบริหารและการปกครองโดยยึดเอาความจริงเป็นที่ตั้งและความถูกต้องบนฐานของไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลและกลุ่มใด ๆ

4. กรมการปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดลำพูน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นักรการเมืองสตรีมีความซื่อสัตย์ที่ความชัดเจนมากที่สุด โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือจากหลายฝ่ายให้เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้นำสตรีในจังหวัดลำพูน ควรมีแผนโครงการตามตัวชี้วัดความสำเร็จด้วยตนเอง เกี่ยวกับความปรารถนาต่อการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยกิจกรรมและแผนโครงการโดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

2. ผู้นำสตรีในจังหวัดลำพูน ควรกำหนดมีแผนพัฒนาตนเองทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะการบริหาร การปกครองให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาในยามลำบาก

3. ผู้นำสตรีในจังหวัดลำพูน ควรกำหนดมีแผนและกิจกรรมในรอบปีที่จะต้องกำหนดจัดงานวัดฉลองความสำเร็จ มีการพิจารณาความดีความชอบ

4. ผู้นำสตรีในจังหวัดลำพูน ควรกำหนดนโยบายการบริหารขององค์กรและการปกครองของชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคน ทุกวัย และทุกเพศ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างภาวะผู้นำตามหลักवेशิขรณธรรมเพื่อความเป็นผู้นำสตรีในจังหวัดลำพูน” และจังหวัดอื่น ๆ

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายผู้นำสตรีเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักรการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน” และจังหวัดอื่น ๆ

3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความเป็นกลางทางการเมืองของนักรการเมืองท้องถิ่นสตรีในจังหวัดลำพูน” และจังหวัดอื่น ๆ

4. ควรนำระเบียบวิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วมหรือเชิงปฏิบัติการมาศึกษาเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความเป็นผู้นำของนักการเมืองสตรีในจังหวัดลำพูน” และจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย

Reference

- การุณนันทน์ รัตนแสนวงษ์. (2556). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีมหาวิทยาลัยภาครัฐและภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ณรรักษ์ โพธิ์นาม. (2566). สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เผยสถิติผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจังหวัดลำพูน มีผู้ออกมาใช้สิทธิสูงสุดอันดับ 1 เช่นเดียวกับปี 2562. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.election66.tpchannel.org/?p=11606> [29 พฤศจิกายน 2566].
- ธวัชชัย ตีรวัชรชัย. (2561). “ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอยางน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*. 23 (1) (2561) : 71.
- ธัมมภูสิตตา อยู่เจริญ. (2558). ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับพฤติกรรมองค์การ เชิงบวกที่เป็นผลมาจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. *วารสารวิชาการ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. 21 (2) (ธันวาคม) : 30.
- ฐอรกาญจน์ ฉายโชติธัญเจริญ. (2560). คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศในกลุ่มอาเซียน. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- ปรณวัฒน์ ชูวิเชียร. (2562) ทบาทของพรรคประชาธิปัตย์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักการเมืองสตรีในรัฐสภา. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*. 9. (3) (กันยายน-ธันวาคม) : 96.
- พระมหาสกล ฐานวุฑโฒ (วงศ์เชียด). (2559). รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อพัฒนาชุมชนยั่งยืนภาคเหนือตอนล่าง. *ปริญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธุ์ ศรีพิพิธ และเฟื่องอรุณ ปรีดีติติก. (2560). การศึกษาคุณลักษณะของนักการเมืองสตรีไทยในระดับท้องถิ่น. *วารสารครุศาสตร์*. 45 (3) (กรกฎาคม – กันยายน) : 125.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนสิชา ภักดีเมธี. (2560) บทบาทสตรีในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*. 11. (3) (กรกฎาคม-กันยายน): 198-199.

- วชิรพงศ์ ศรีเจริญวงศ์. (2564). การส่งเสริมบทบาทสตรีในทางการเมือง :เปรียบเทียบกับต่างประเทศ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 12 (2) (กรกฎาคม-ธันวาคม) : 73.
- ลิขิตา เณิมพลโยธิน เณิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และนลินณัฐ ดีสวัสดิ์. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 11 (26) (กันยายน – ธันวาคม) : 162.
- ศรีพนา ศรีเชื้อ. (2559). การเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายทหารหญิงชั้นสัญญาบัตรที่พึงประสงค์กองทัพอากาศตามแนวพุทธธรรม. *พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- สุวรรณ แก้วนะ. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ. *ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- Best. J.W.. (1977). *Research in Education*. New jersey: Prentice – Hall.
- Lynn R. Offermann and Kira Foley. (2020). *Is There a Female Leadership Advantage?*. Human Resource Management. Organizational Behavior. Social Issues [Online]. Publication Date: Feb 2020 DOI: 10.1093/acrefore/9780190224851.013.61.
- Yamane.T. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. (3rd ed.). Singapore : Times Printers Sdn.Bhd.

แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดอุดรดิตถ์

Guidelines for Schools Administration toward Quality Schools of the Secondary Schools in Uttaradit Province

รัชกฤษ จันทรคุณภาส Ruchkit Junkunapat

พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์ Pimpaka Thammasit

ชัชภูมิ สีชมภู Chatphum Sichomphoo

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Faculty of Education, Rajabhat University

beatpokky@gmail.com

Received 2024/06/023

Revised 2024/07/09

Accepted 2024/07/12

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) กลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 1 จำนวน 164 คน มีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 เปอร์เซนต์ ของจำนวนประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ระยะที่ 2 จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า :

1) ความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ เรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณภาพครู และด้านการมีส่วนร่วมพัฒนา

2) แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ เน้นการมีส่วนร่วม ด้านคุณภาพครู ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดและประเมินผลถึงความสามารถที่แตกต่างระหว่างนักเรียน ด้านคุณภาพนักเรียน ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา และพัฒนาการทางภาษา ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนา เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน สนับสนุนการดำเนินงาน และใช้ทรัพยากรร่วมกัน

คำสำคัญ : แนวทางการบริหารจัดการ, โรงเรียนคุณภาพ, โรงเรียนมัธยมศึกษา.

Abstract

The purposes of this research were 1) Assesses the needs assessment for school management towards enhancing the quality of secondary education schools in Uttaradit Province. 2) Investigates guidelines for enhancing the quality of secondary education schools in Uttaradit Province. This study was a mixed method research. The research utilized two phases: Phase one involved 164 participants, and Phase two included 9 key informants. The research tools included questionnaires and interviews. Statistical analyses employed were frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings are as follows:

1) Needs assessment for school management towards enhancing school quality in secondary education in Uttaradit Province were ranked in descending order as follows: managerial capabilities of school administrators, student quality, learning management quality, teacher quality, and participatory development.

2) Guidelines for enhancing school quality in secondary education in Uttaradit Province were categorized into five dimensions: managerial capabilities of school administrators through systematic administrative practices with an emphasis on participatory development, teacher quality focusing on encouraging teachers to facilitate learning by providing opportunities for all stakeholders to participate, learning management quality through designing proactive learning management strategies for assessing and evaluating individual student abilities, student quality through promoting thinking skills, problem-solving skills, and language proficiency, and participatory development through fostering inclusive planning, supporting operations, and utilize resources collaboratively.

Keywords: Guidelines for Schools Administration, Quality Schools, Secondary Schools.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้โรงเรียนในสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายโรงเรียนคุณภาพ ปีการศึกษา 2565 ตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้โรงเรียนมีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมีจุดเน้นในด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้าน

การพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน ด้านระบบประกันคุณภาพ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศ ด้านการพัฒนาครู และด้าน Big Data ผ่านการใช้พื้นที่เป็นฐาน ใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อน บริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน และแสวงหาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม โดยทางกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีการบูรณาการด้านการศึกษาใน 3 รูปแบบ คือ สร้างและพัฒนาโรงเรียนคุณภาพให้เกิดขึ้นในชุมชน เพิ่มการลงทุนเพื่อยกระดับโรงเรียนที่มีความสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) และยกระดับคุณภาพโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผ่านการขับเคลื่อนนโยบายโรงเรียนคุณภาพ โดยพิจารณาโรงเรียนจากพื้นที่ สภาพภูมิศาสตร์ บุคลากรที่สอดคล้องเหมาะสมกับนโยบาย และได้อาศัยหลักการกระจายอำนาจ ผสานกับการใช้พื้นที่เป็นฐาน และการจัดสรรงบประมาณ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา มีการส่งเสริมการสร้างและพัฒนานวัตกรรมของโรงเรียนคุณภาพในสังกัด ภายใต้แนวคิดใช้พื้นที่เป็นฐาน ใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565 : 2-11)

โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ มี จำนวน 18 โรงเรียน โดยอยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ซึ่งบริหารจัดการ และดูแลโรงเรียนในเขตจังหวัดพิษณุโลก และในเขตจังหวัดอุดรดิตถ์ รวมมีโรงเรียนในสังกัด จำนวนทั้งสิ้น 57 โรงเรียน ได้ส่งเสริมการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา โดยยึดหลักการดำเนินงานตามนโยบายโรงเรียนคุณภาพ ของกระทรวงศึกษาธิการ ในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนเป็นศูนย์รวมการศึกษาที่มีคุณภาพ และใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อสร้างโอกาสให้นักเรียนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนในการพัฒนาการศึกษา ยกย่องศักยภาพของสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เกิดการใช้บริบทของพื้นที่และโรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ได้ จนนำไปสู่การสร้างสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางทางการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในพื้นที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์, 2565 : 53-59)

จากสภาพการดำเนินงานขับเคลื่อน นโยบายโรงเรียนคุณภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ในปัจจุบันนั้น ไม่ประสบผลสำเร็จในวงกว้างเท่าที่ควรจะเป็น อันเนื่องมาจาก การขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกัน โดยจากแผนปฏิบัติราชการระยะ 3 ปี ในระหว่างปี 2563-2565 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์, 2565 : 24-30) พบว่า ปัญหาด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณภาพเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากการที่สถานศึกษาแต่ละแห่งมีจำนวนผู้เรียนที่ลดลง ส่งผลไปสู่การลดจำนวนบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละสถานศึกษา รวมไปถึงขาดระบบการบริหารและการทำงานที่ชัดเจน

ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ การขาดแคลนงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งสนับสนุนการศึกษาในด้านต่าง ๆ จากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการขับเคลื่อนนโยบายโรงเรียนคุณภาพในแต่ละสถานศึกษา และคุณภาพของการจัดการศึกษาในภาพรวม

จากปัญหาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษาเป็นอย่างมาก และเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายโรงเรียนคุณภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความชัดเจน ในการบริหารจัดการที่มีความชัดเจน สามารถที่จะนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในแต่ละโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการบูรณาการศึกษานโยบายที่มีความเหมาะสมและมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็นทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ เพื่อที่จะได้ทราบความต้องการจำเป็นที่ได้จากด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา คุณภาพครู คุณภาพการจัดการเรียนรู้ คุณภาพนักเรียน และการมีส่วนร่วมพัฒนา เพื่อใช้เป็นกรอบในการหาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์ ที่มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ ที่จะปรับประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณภาพตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) มีการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดอุตรดิตถ์

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 18 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 30 คน และ ครู จำนวน 712 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 778 คน

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 164 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากร (บุญชม สีสะอาด, 2560 : 121) โดยเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 18 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 18 คน ได้มา

โดยการเลือกแบบเจาะจง และ ครู จำนวน 110 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย รวมทั้งสิ้น จำนวน 164 คน

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระดับสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านคุณภาพครู 3) ด้านคุณภาพการเรียนการสอน 4) ด้านคุณภาพนักเรียน และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนา และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะแบบปลายเปิด โดยแบบสอบถามมีค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) อยู่ระหว่าง .60 – 1.00 และด้านสภาพที่เป็นอยู่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 และด้านสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าความถี่ และร้อยละ 2) ประเมินความต้องการจำเป็น โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญ ใช้สูตรการคำนวณ Priority Need Index เป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม (นงลักษณ์ วิรัชชัย และ และสุวิมล ว่องวานิช, 2558 : 279)

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดอุดรดิตถ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาจำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน และครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการจำนวน 2 คน รวม 9 คน ผู้วิจัยได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) รูปแบบปลายเปิด ที่สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อรวบรวม ข้อมูลแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยเลือกค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ลำดับแรก มาใช้เพื่อสร้างกลุ่มคำถามที่จะสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ชื่อ ระดับการศึกษา สาขาการศึกษา ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง และประสบการณ์การปฏิบัติงาน ตอนที่ 2 เป็นกรอบประเด็นคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ซึ่งจัดเรียงไว้ตามลำดับก่อนหลัง เป็นคำถามที่ต่อเนื่องและรวมด้วยคำถามทั่วไป เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษา สู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยประกอบด้วยประเด็นด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ด้านคุณภาพครู ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณภาพนักเรียน และด้านการมีส่วนร่วมพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ยึดเนื้อหาข้อมูลเป็นเกณฑ์ แล้วนำมาสร้างข้อสรุป เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ มีผลดังนี้

การบริหารจัดการสถานศึกษา	สภาพที่เป็นอยู่		ระดับ	สภาพที่ควรจะเป็น		ระดับ	PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
1. ด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา	4.055	0.845	มาก	4.762	0.455	มากที่สุด	0.124	1
2. ด้านคุณภาพครู	4.651	0.570	มากที่สุด	4.734	0.516	มากที่สุด	0.017	4
3. ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้	4.677	0.548	มากที่สุด	4.769	0.469	มากที่สุด	0.019	3
4. ด้านคุณภาพนักเรียน	4.610	0.607	มากที่สุด	4.709	0.535	มากที่สุด	0.020	2
5. ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนา	4.685	0.565	มากที่สุด	4.753	0.499	มากที่สุด	0.014	5
โดยภาพรวม	4.535	0.627	มากที่สุด	4.745	0.494	มากที่สุด		

จากตารางพบว่า สภาพที่เป็นอยู่การบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.535$, S.D. = 0.627) และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.745$, S.D. = 0.494) ส่วนค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น การบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นรายด้าน เรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณภาพนักเรียน และด้านการมีส่วนร่วมพัฒนา

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ สามารถวางแผนในการทำงาน เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา มอบหมายงานได้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน มีการติดตามและประเมินผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านคุณภาพครู พบว่า ครูได้รับการพัฒนาตรงตามความต้องการ มีแผนและแนวทางในการยกระดับความสามารถทางวิชาการ และใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยสามารถจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ และครูได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง และชุมชนในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน

2.3 ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า ใช้กระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามศักยภาพของนักเรียน และใช้การวัดและประเมินผล การเรียนเชิงประจักษ์ ในการประเมินนักเรียนและสะท้อนศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล นำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านคุณภาพนักเรียน พบว่า ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รูปแบบต่าง ๆ ที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา ทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และสร้างให้นักเรียนมีความมุ่งมั่น และรักความก้าวหน้าทางวิชาการ ผ่านการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในการสร้างแรงบันดาลใจ การเปิดประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ในการพัฒนาตนเองของนักเรียน

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนา พบว่า มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหน่วยงานภายนอก เพื่อร่วมกันวางแผน และบูรณาการขับเคลื่อนการทำงาน มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมประเมินผลการดำเนินงาน และความก้าวหน้าของสถานศึกษาร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดอุดรธานี เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นทั้ง 5 ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นอันดับที่หนึ่ง คือ ด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะความแตกต่างในด้านความสามารถ ประสบการณ์ และแนวความคิดในการบริหาร ของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนนั้น มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากการบริหารของผู้บริหารแต่ละคนไม่เท่ากัน ทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ และยกระดับคุณภาพของการทำงานในสถานศึกษา รวมไปถึงการยึดติดกับระบบการบริหารรูปแบบเดิม ๆ ไม่เปลี่ยนแปลง เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและความเสี่ยงด้านต่าง ๆ มีการเปิดโอกาสในการให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม และสะท้อนการปฏิบัติงานของ

สถานศึกษาที่น้อยเกินไป ล้วนส่งผลสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาไปสู่โรงเรียนคุณภาพ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารทั้งสิ้น ทั้งการบริหารงานอย่างเป็นระบบ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา นวัตกรรมและสิ่งใหม่ ๆ เป็นผู้บริหารมืออาชีพ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ในการร่วมวางแผน และดำเนินการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งสร้างระบบการทำงานที่มีคุณภาพ มีความยั่งยืน และสามารถเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ นฤกร บัณฑิตโพธิ์ (2560) พบว่า คุณภาพด้านบุคลากรทางการบริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา โดยผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้นำทางสติปัญญา สามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันกับบุคลากรในสถานศึกษา กำหนดแผนงาน ระบบการทำงาน เป้าหมาย กำหนดกลยุทธ์ของผู้บริหารเพื่อให้การบริหารสถานศึกษามุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยให้บุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาได้มองเห็นความสำคัญของการร่วมกันปฏิบัติงาน รวมไปถึงเป็นผู้ที่แสดงออกและประพฤติปฏิบัติตนในขณะร่วมงานกับผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น จนเป็นที่ไว้วางใจ และให้เกียรติกับผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชวาล วันเลิศ (2560) พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา โดยผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ทางการบริหารได้กว้างไกล มีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารได้อย่างถูกต้อง สามารถกำหนดทิศทางการบริหารได้สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่ มีความชำนาญในการบริหาร มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ แสดงออกได้อย่างเหมาะสม มีความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมไปถึงเน้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารต้องมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาข้อมูล และบริบทของสถานศึกษาในการวิเคราะห์จุดอ่อน และจุดแข็ง เพื่อกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ เป้าหมายนโยบาย และกลยุทธ์ในการทำงานร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กำหนดแนวทางและกรอบการดำเนินงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานได้ตรงตามความสามารถของบุคลากร มีการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ และพร้อมที่จะลงไปช่วยเหลือเมื่อพบปัญหา ร่วมระดมความคิดเห็น เสนอแนวทางในการปรับปรุง และ พัฒนางาน ไปจนถึงประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง และถอดบทเรียนเพื่อหาแนวทาง หรือนวัตกรรมในการพัฒนาตนเอง และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เป็นเพราะ การที่ผู้บริหารมีระบบและกรอบการดำเนินงานในการบริหารงานที่ชัดเจน

จะสะท้อนประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารสามารถวางแผน กำหนดวิธีการดำเนินงาน และกำหนดผลลัพธ์ ได้อย่างรัดกุม สามารถกำหนด และลดปัจจัยเสี่ยง และความผิดพลาดด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น และมีวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไข ปรับปรุง และ พัฒนาการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญจิรา จำปา (2565) พบว่า ผู้บริหารต้องมี การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ใช้กระบวนการบริหารจัดการโรงเรียน คุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผนคุณภาพ คือการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติ 2) การดำเนินงานคุณภาพ กำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา งบประมาณ และรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน 3) การกำกับดูแลคุณภาพ ดูแล ติดตาม ควบคุม คุณภาพ 4) การประเมินคุณภาพ ประเมินความสำเร็จด้านคุณภาพของผลผลิต ตามวัตถุประสงค์ในแต่ละระยะ 5) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง กำหนดและรักษามาตรฐานที่ดี และมีการปรับปรุงพัฒนามาตรฐานอื่น ๆ ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการวางแผนพัฒนาในคุณภาพในอนาคต

2) ด้านคุณภาพครู พบว่า ครูต้องมีทักษะการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ มีทักษะการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา ได้รับการพัฒนาตรงตามความต้องการ และใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการวางแผนพัฒนาตนเอง และปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ และครูได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชนในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ การติดตามดูแล ช่วยเหลือนักเรียน และการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการสอนร่วมกัน ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษานั้น คือ ครูผู้สอน ดังนั้นการสนับสนุนและยกระดับคุณภาพของครู รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และวิธีการอำนวยความสะดวกให้กับครูผู้สอนในการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและทางวิชาชีพของตนเองนั้น จะสามารถเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพในภาพรวมของสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา สุโน (2565) พบว่า คุณภาพของครูและบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การศึกษาเกิดคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดให้เกิดการพัฒนาครูและบุคลากร ให้เกิดความเชี่ยวชาญทาง วิชาชีพ ซึ่งต้องมีการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการจำเป็นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของความรู้ด้วย ตัวเอง การจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการรูปแบบต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้การสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จากภายในสถานศึกษา ร่วมกับหน่วยงาน หรือชุมชนภายนอก เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย ร่วมกับการมีส่วนร่วมสนับสนุนการยกระดับการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษา

3) ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนต้องมีการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลตามศักยภาพของนักเรียน ผ่านการจัดให้มีการทดสอบและวัดระดับ ความสามารถก่อนเรียน เพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายสามารถตอบสนอง ต่อความแตกต่างของนักเรียน และหลังการจัดการเรียนรู้ต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียน

เชิงประจักษ์ที่สะท้อนความสามารถจริงของนักเรียน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยมีการใช้กระบวนการนิเทศการเรียนรู้ กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) และใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาและออกแบบกระบวนการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลาย สามารถสะท้อนความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แก้ไขปรับปรุงผลการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง ทั้งนี้เพราะ การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้น จะสามารถดึงศักยภาพของนักเรียนแต่ละบุคคลออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้จึงควรมาจากการวิเคราะห์ความต้องการ และความสนใจ และระดับความสามารถของผู้เรียน ร่วมกับการใช้เทคนิควิธีการและกระบวนการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ สมรอก (2562) พบว่า หัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา คือ การพัฒนานักเรียนให้เต็มตามศักยภาพและความต้องการของแต่ละคน สถานศึกษาต้องออกแบบเกณฑ์ และวิธีการวัด และการประเมินผล ไปจนถึงกระบวนการและวิธีพัฒนา กระบวนการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมถึงวิเคราะห์ถึงความต้องการของนักเรียนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล จะช่วยให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาและสร้างคุณค่าให้แก่นักเรียน เพราะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้น จะต้องตอบสนองและได้มาจากความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ และมีการศึกษา ติดตาม และประเมินการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้ในการสะท้อนคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ สามารถนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป

4) ด้านคุณภาพนักเรียน พบว่า นักเรียนต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา ผ่านนโยบายการสนับสนุน และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิด และการแก้ปัญหา หรือค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ด้วยตัวเอง และส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นการใช้ทักษะทางภาษาให้กับนักเรียน จัดประสบการณ์จริง และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึก และแสดงทักษะทางภาษา รวมถึงการสร้างให้นักเรียนมีความมุ่งมั่น และรักความก้าวหน้าทางวิชาการ ผ่านการจัดกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจ เกิดแนวคิดในการพัฒนาดตนเอง รวมไปถึงให้ครูมีกระบวนการแนะแนว และจัดประสบการณ์ทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมแรงให้กับนักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะ ทักษะทางด้านการคิดขั้นสูง และการสื่อสารทางภาษา เป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญในการที่ผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ต่อยอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ได้ในอนาคต และการสร้างให้สถานศึกษาเป็นเวทีในการสร้างแรงบันดาลใจ และสร้างช่องทางในการแสดงความสามารถของนักเรียน จะสามารถยกระดับการพัฒาทักษะ และความสามารถในตัวของนักเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวน เทียงเจริญ (2563) พบว่า สถานศึกษาที่เป็นเลิศนั้น ต้องมีการรับฟัง และวางแผนการพัฒาทักษะและส่งเสริมความสามารถด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียน ทั้งในด้านวิชาการ

และวิชาชีพ มีการแนะแนวทั้งในด้านการเรียนรู้ และการศึกษาต่อ มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมส่งเสริมภาษา ดนตรี และกีฬา โดยบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ในการส่งเสริมคุณภาพของนักเรียน

5) ด้านการมีส่วนร่วมพัฒนา พบว่า สถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ผ่านการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือรูปแบบต่าง ๆ จัดให้มีการลงนามความร่วมมือในหนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (MOU) และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศแห่งความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการนำข้อมูลจากนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมาใช้ในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้รูปแบบการผสมผสานความร่วมมือผ่านการสร้างเครือข่ายเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการทำงานร่วมกัน และเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกร่วมประเมินผลการดำเนินงานและความก้าวหน้า ทำงานแบบเชิงรุกและรับ ในการประเมินขีดความสามารถของสถานศึกษา และสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานให้กับบุคลากร ในการเตรียมความพร้อมในการประเมินสถานศึกษาร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งนี้เป็นเพราะ การเปิดให้ผู้มีส่วนได้และส่วนเสีย รวมไปถึงหน่วยงานอื่นๆ ภายนอกสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม จะทำให้สถานศึกษาได้รับข้อมูล ทรัพยากร และความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่มีประโยชน์และส่งเสริมการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา และทำให้สถานศึกษาได้เรียนรู้มุมมองใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผน การดำเนินงาน สะท้อนผลการทำงานของสถานศึกษา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ (2559) พบว่า การที่โรงเรียนชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมมือกันจัดการศึกษา ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา ผ่านการการใช้เครือข่ายความร่วมมือในสถานศึกษา ทำงานร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ในการร่วมมือกันจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือ โดยมีหัวใจสำคัญคือการพัฒนาเด็กนักเรียน และเยาวชน อันเกิดจากการเรียนรู้จากภายในโรงเรียน และชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับสถานศึกษา ร่วมแสดงความคิดเห็น ติดตามผลการจัดการศึกษา และให้ข้อเสนอแนะ และสนับสนุนในการจัดการศึกษา และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ ดังนี้

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ สามารถสรุปได้ดังนี้ สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมนั้น มีการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพสูงมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ยังต้องได้รับการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ในการสร้างศักยภาพในการบริหารงานที่เป็นระบบของผู้บริหาร ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของครู ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา โดยการพัฒนาขีดความสามารถของครูผู้สอน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ผ่านการเรียนรู้และปรับใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ โดยวัดผลความสำเร็จได้จากคุณภาพนักเรียน ในการมีความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาตนเองได้ และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมพัฒนา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสะท้อนผลการทำงานและหาแนวทางการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งในทุกประเด็นของการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา ควรที่จะต้องมี การดำเนินงานผ่านกระบวนการดำเนินงานที่มีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และภาคชุมชน หรือหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา ในการเข้ามาร่วมกันวางแผนและกำหนดกรอบการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ การดำเนินงานร่วมกัน

ผ่านการให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วน และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ โดยมีการประเมินผ่านภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านศักยภาพผู้บริหาร มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นอันดับแรก ดังนั้น โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว ผ่านการร่วมกันทำความเข้าใจระหว่างผู้บริหาร และบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นถึงศักยภาพ และบทบาทของผู้บริหารที่จะส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียน ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง และการพัฒนากระบวนการบริหารงานของผู้บริหาร สร้างให้เกิดความผูกพัน และความใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและปฏิบัติงานในองค์กร เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมกันประเมินเพื่อสะท้อนผลการทำงานและยกระดับศักยภาพด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า สภาพที่ควรจะเป็นด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ส่งผลต่อคุณภาพของครู คุณภาพของนักเรียน และคุณภาพของโรงเรียน

References

- ขวัญจิรา จำปา และคณะ. (2565). การบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพของชุมชน (Community Quality School Management). *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. เชียงราย: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เจษฎา สุโน. (2564). แนวทางพัฒนาการบริหารและจัดการสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2561 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตพรวนลานไพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. กำแพงเพชร: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ชัชวาลย์ วันเลิศ. (2560). คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวน เทียงเจริญ. (2563). การพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

- ทวีศักดิ์ สมนอก (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นฤกร ปันพุ่มโพธิ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ. (2559) การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ โดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. (2565). *แผนปฏิบัติการราชการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565)*. พิษณุโลก: กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. พิษณุโลก: กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2565). *สรุปภาพรวมโรงเรียนคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จริยศาสตร์เหนือความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ Ethics Transcends Conflicts in Modern Society

พระครูโกวิทธรรมวาที (อุดร แสงแก้ว) Phrakhru Kowitarttawatee (Udon Sangkaew)

วิภาวรรณ ลิ้มป๋ไพบูลย์ Wiphawan Limphaibool

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

wiphawan.lim@mcu.ac.th

Received 2024/06/023

Revised 2024/07/09

Accepted 2024/07/12

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายทฤษฎีจริยศาสตร์และหลักการของจริยธรรมในการจัดการความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีจริยศาสตร์ในหลายมุมมอง ทำความเข้าใจลักษณะของความขัดแย้ง และการประยุกต์ใช้แนวทางปฏิบัติทางจริยธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้ง นอกจากนี้ยังนำเสนอมุมมองทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับจริยธรรมและการจัดการความขัดแย้ง จริยศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับความดีและความชั่ว หลักการทางจริยธรรม และการตัดสินใจในประเด็นทางจริยธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีหลายด้าน เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี การจัดการความขัดแย้งอย่างมีจริยธรรมสามารถสร้างความไว้วางใจ ความเคารพ และความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือกลุ่มได้ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการแก้ไขความขัดแย้ง หลักจริยธรรมในการจัดการความขัดแย้งที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ หลักความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และความเมตตากรุณา ส่วนหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง นอกจากศีลซึ่งเป็นสิ่งสำคัญแล้ว ยังประกอบด้วยหลักพรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา หลักอปริหานิยธรรม บทความวิชาการนี้สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและหลักพุทธธรรมเป็นการจัดการความขัดแย้งที่มุ่งเน้นการสร้างสันติและความเข้าใจร่วมกันในสังคมยุคใหม่ที่หลากหลาย สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการเจริญเติบโตของสังคมอย่างยั่งยืนและสันติสุข

คำสำคัญ : จริยศาสตร์. ความขัดแย้ง. สังคมยุคใหม่.

Abstract

This academic article aims to explain ethical theories and principles for managing conflicts in modern society. It seeks to provide an understanding of various

ethical theories. the nature of conflicts. and the application of ethical practices in conflict management. Additionally. it presents Buddhist perspectives on ethics and conflict resolution. Ethics. as a branch of philosophy. studies good and evil. ethical principles. and decision-making on ethical issues. It plays a crucial role in resolving conflicts in contemporary society. which now encompass multiple aspects such as political. economic. social and cultural. environmental. and technological conflicts. Ethical conflict management can foster trust. respect. and cooperation between individuals or groups. contributing to successful conflict resolution. The five key ethical principles in conflict management are justice. honesty. reasonability. responsibility. and compassion. In terms of Buddhist principles applied to conflict management. apart from precepts which are vital. there are also the Four Brahmaviharas. the Six Principles of Harmony. the Four Noble Truths. the Threefold Training. and the Seven Aparihaniyadhamma. Practicing these ethical and Buddhist principles focuses on fostering peace and mutual understanding in the diverse modern society. which can be applied to promote sustainable growth and peace in society.

Keywords: Ethics. Conflict, Modern society.

บทนำ

ปัจจุบันสังคมยุคใหม่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น ความขัดแย้งระหว่างบุคคล กลุ่มคน และแนวคิดต่างๆ ก็มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเช่นกัน ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างของผลประโยชน์ ค่านิยม และอุดมการณ์ โดยความขัดแย้งเหล่านี้อาจเกิดขึ้นในระดับต่างๆ ตั้งแต่การขัดแย้งระหว่างบุคคลจนถึงระดับสังคม โดยความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยที่ซับซ้อนและหลากหลาย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีผลต่อความสงบสุขและความก้าวหน้าของสังคม อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางความวุ่นวายนั้น จริยธรรมเป็นแสงสว่างที่ทำให้เห็นถึงหนทางที่เป็นไปได้ในการแก้ไขและประนีประนอมความขัดแย้งเหล่านี้ ซึ่งจะส่งผลต่อความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้า และคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคม จริยธรรมมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยปราศจากความขัดแย้ง หรือสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้มุ่งหวังที่จะตอบคำถามวิจัยที่ว่า จริยศาสตร์และหลักพุทธธรรมมีบทบาทอย่างไรในการจัดการกับความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย จึงมุ่งเน้นการศึกษาไปที่จริยศาสตร์และการศึกษาหลักการของจริยธรรมในการจัดการกับความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ โดยศึกษา

ทฤษฎีจริยศาสตร์ ลักษณะของความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ และแนวทางปฏิบัติทางจริยธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้ง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1.เพื่ออธิบายแนวคิดทฤษฎีจริยศาสตร์ในมุมมองทางตะวันตกและตะวันออก 2.เพื่ออธิบายลักษณะของความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ 3.เพื่อให้สามารถนำแนวทางปฏิบัติทางจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ และ 4.เพื่อนำเสนอมุมมองทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม และการจัดการกับความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่

จริยศาสตร์

จริยศาสตร์ หมายถึง การศึกษาหรือการสนใจเกี่ยวกับหลักการทางจริยธรรม ความดีและความชั่ว การตัดสินใจที่มีความเป็นธรรม และค่านิยมทางจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคม เราใช้จริยศาสตร์เพื่อทำให้เกิดการเข้าใจอันมีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ไม่ถูกต้องในการพึ่งพาและการกระทำของบุคคลและองค์กรต่างๆในสังคม โดยมุ่งหวังที่จะสร้างความเข้าใจที่มีคุณภาพและการแก้ไขปัญหาที่มีเหตุผลและสมเหตุสมผลในทุกภาคส่วนของสังคม

คำว่า จริยศาสตร์ แปลมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Ethics มีรากศัพท์คำเดิมเป็นภาษากรีกว่า ethos หมายถึงข้อกำหนดหรือหลักการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง (Blackburn. 2008 : 58) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 จริยศาสตร์ หมายถึง ปรัชญา สาขาหนึ่งว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ แสวงหาเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติ ของมนุษย์ว่าอย่างไหนถูกไม่ถูก ดีไม่ดี ควรไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสถานภาพของค่าทางศีลธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2554)

สำเนียง ยอดศิริ (2560 : 39) ให้ความหมายคำว่าจริยศาสตร์ว่า วิชาที่ว่าด้วยความประพฤติที่ควร เว้นควรทำ ถูกผิด รวมไปถึงศึกษาจริยธรรม คุณธรรมที่เป็นมาตรฐานความดีชั่วถูกผิด ความดีสูงสุดที่ควรดำเนินไปถึง

แนวคิดทฤษฎีจริยศาสตร์

จริยศาสตร์ตะวันตกและตะวันออกมีความแตกต่างกันในหลายด้าน โดยตะวันตกมักเน้นเหตุผล หลักการ และกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม มุ่งสู่ความยุติธรรมและสิทธิในสังคม ใช้การวิเคราะห์และการสร้างทฤษฎี เน้นความเป็นปัจเจกบุคคล และมักแยกมนุษย์ออกจากธรรมชาติ ในขณะที่ตะวันออกเน้นการพัฒนาจิตใจและความกลมกลืนกับธรรมชาติ มองจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของกฎธรรมชาติ มุ่งสู่ความสงบสุขภายในและการหลุดพ้น ใช้การภาวนาและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มองตัวตนเป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง และเน้นการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวคิดต่างมีคุณค่าและสามารถเสริมซึ่งกันและกันได้ในโลกปัจจุบัน

พระศรณรินทร์ สนติกโร (2561 : 6) กล่าวถึงคุณธรรม จริยธรรมในโลกตะวันตกและตะวันออกมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน นักปรัชญาตะวันตกสร้างทฤษฎีจริยธรรมบนสมมุติฐานที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล ส่วนในทัศนะตะวันออก คุณธรรมจริยธรรมมีที่มาจากศรัทธาและปัญญา

แนวคิดทฤษฎีจริยศาสตร์ทางตะวันตก

มีการกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีจริยศาสตร์ในทางตะวันตกไว้หลายทฤษฎี ได้แก่

(1) ทฤษฎีประโยชน์นิยม ซึ่งถูกนำเสนอโดย จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) และเจเรมี เบนทัม (Jeremy Bentham) เป็นทฤษฎีที่เน้นผลลัพธ์ของการกระทำ ยึดหลัก มหาสุข ซึ่งระบุว่าคุณค่าทางจริยะไม่มีอยู่จริง เป็นสิ่งสมมติ เปลี่ยนแปลงได้ตลอด มีเกณฑ์การตัดสินหลายเกณฑ์. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม. และผลประโยชน์อยู่เหนือหลักการใด ๆ

(2) ทฤษฎีหน้าที่นิยม หรือสมบูรณนิยม ซึ่งถูกนำเสนอโดยอิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการทำดีว่า การกระทำตามหน้าที่ที่พึงกระทำ ไม่เห็นแก่ตัวและผู้อื่น และไม่ใช้อารมณ์หรือความรู้สึกในการตัดสิน (Kant. 1785)

(3) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้เหตุผลทางจริยธรรมของเด็ก แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนกฎเกณฑ์หรือก่อนมีจริยธรรม. ระดับมีจริยธรรมตามเกณฑ์. และ ระดับมีจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ (Kohlberg. 1976)

(4) ทฤษฎีคุณธรรมนิยม คุณธรรมนิยมเป็นแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่มีรากฐานมาจากปรัชญากรีกโบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากแนวคิดของอริสโตเติล ที่ถือว่าจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่สูงที่สุด และความดีสูงสุดคือความสุข เป็นทฤษฎีที่เน้นอุปนิสัยและคุณลักษณะที่ดี การพัฒนาตนเอง ความสมดุล บริบทสำคัญ เป้าหมายชีวิต และการเรียนรู้ฝึกฝน ทฤษฎีนี้นำเสนอมุมมองที่แตกต่างจากทฤษฎีจริยศาสตร์ตะวันตกอื่นๆ โดยเน้นที่ตัวบุคคลและการพัฒนาตนเอง แทนที่จะเน้นที่การกระทำหรือกฎเกณฑ์เพียงอย่างเดียว (Papouli. 2019)

แนวคิดทฤษฎีจริยศาสตร์ทางตะวันออก

แนวคิดทฤษฎีจริยศาสตร์ทางตะวันออกมีความหลากหลายและลึกซึ้ง โดยมีรากฐานจากปรัชญาและศาสนาต่างๆ จริยศาสตร์ตะวันออกมีหลากหลายแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ พุทธจริยศาสตร์ที่เน้นการดับทุกข์และความเมตตากรุณา ขงจื้อที่ให้ความสำคัญกับความกตัญญูและหน้าที่ทางสังคม เต๋าที่สอนให้ดำเนินชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติ ฮินดูที่เน้นหลักธรรมะและกฎแห่งกรรม เช่นที่มุ่งสู่การตื่นรู้ผ่านการทำสมาธิ และจริยศาสตร์อิสลามที่ยึดหลักคำสอนในคัมภีร์และชะรีอะฮ์ แนวคิดเหล่านี้มักเน้นการพัฒนาจิตใจ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข และความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและจักรวาล แต่ละแนวคิดมีรายละเอียดและความลึกซึ้ง ในบทความนี้จะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่มุมมองของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

ในมุมมองของพระพุทธศาสนา งานวิจัยของธณณัฐ ฐิตาภาภิตติรัตน์ (2540 : 325) นำเสนอแนวคิดของจริยศาสตร์ในพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ซึ่งมีความหมายและขอบเขตกว้าง

กว่าทฤษฎีจริยศาสตร์ของตะวันตกซึ่งจำกัดของเขตเฉพาะความประพฤติงามภายนอก หรืออยู่ในระดับศีลในพระพุทธศาสนาเท่านั้น จริยศาสตร์ตามแนวคิดของพระธรรมปิฎกเป็น “จริยศาสตร์ทางสายกลาง” หรือ “จริยศาสตร์แบบองค์รวม” มีลักษณะเป็นระบบความสัมพันธ์ในองค์รวมที่ส่งผลสัมพันธ์กัน ครอบคลุมและบูรณาการหลักการดำเนินชีวิตที่ดีงามของมนุษย์ทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา โดยเชื่อมโยงและประสานองค์ประกอบในระบบ ได้แก่ มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม เข้าด้วยกัน เพื่อเข้าถึงความจริง ความดีงาม และความสุข

จริยศาสตร์คือการศึกษาเกี่ยวกับหลักการทางจริยธรรม ความดี ความชั่ว และการตัดสินใจที่มีความเป็นธรรมในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจและแก้ไขปัญหาอย่างสมเหตุสมผล แนวคิดทฤษฎีจริยศาสตร์แบ่งออกเป็นแนวคิดทางตะวันตกและทางตะวันออก โดยแนวคิดทฤษฎีจริยศาสตร์แยกเป็นทฤษฎีจากทางตะวันตกซึ่งมักเน้นการวิเคราะห์และแยกแยะหลักการทางจริยธรรม โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ หน้าที่ และการพัฒนาการทางเหตุผล ส่วนทฤษฎีจริยศาสตร์ทางตะวันออกมักเน้นการผสมผสานหลักการทางจริยธรรมเข้ากับชีวิตประจำวัน โดยคำนึงถึงการพัฒนาตนเองทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลกับธรรมชาติและสังคม

ความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่

ความหมายของความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่

ความขัดแย้ง หมายถึงสถานการณ์ที่มีความไม่เห็นพ้องกันหรือการขัดแย้งระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จากความแตกต่างในความคิด ความเชื่อ ความสนใจ หรือเป้าหมาย ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม จนถึงระดับสังคมและระดับระหว่างประเทศ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายของคำว่าขัดแย้งว่าหมายถึงไม่ลงรอยกัน พจนานุกรมของเว็บสเตอร์ อธิบายว่าความขัดแย้ง (conflict) หมายถึงการต่อสู้ การสงคราม ความพยายามที่จะเป็นเจ้าของ การเผชิญหน้าเพื่อมุ่งร้าย การกระทำที่ไปด้วยกันไม่ได้ในลักษณะตรงกันข้าม การไม่ถูกกันเมื่อมีความสนใจ ความคิดหรือการกระทำที่ไม่เหมือนกัน

สังคมยุคใหม่ หมายถึงสังคมร่วมสมัยที่มีลักษณะเฉพาะอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ลักษณะสำคัญของสังคมยุคใหม่ ได้แก่ การเชื่อมต่อทั่วโลกด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร สังคมดิจิทัล เศรษฐกิจฐานความรู้ โดยมีนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ความหลากหลายของวัฒนธรรม ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นสังคมผู้สูงอายุ ความเป็นปัจเจกนิยม และความท้าทายด้านความมั่นคงใหม่ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ โรคระบาด สังคมยุคใหม่จึงเป็นสังคมที่มีความซับซ้อน เชื่อมโยง และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งนำมาทั้งโอกาสและความท้าทายใหม่ๆ ในการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกัน

รูปแบบของความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2534) จำแนกความขัดแย้งออกเป็นหลายแบบ ได้แก่ ความขัดแย้งภายในบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งภายในกลุ่ม ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ความขัดแย้งภายในองค์กร ความขัดแย้งระหว่างองค์กร และความขัดแย้งระหว่างองค์กรกับสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่มีหลากหลายด้านและมีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิด ความขัดแย้งในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

(1) ความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งทางการเมืองเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญในหลายประเทศ อาจเกิดจากความแตกต่างทางอุดมการณ์ การแย่งชิงอำนาจ และการบริหารประเทศ ตัวอย่างเช่น การแบ่งแยกฝ่ายในหลายประเทศที่มีความขัดแย้งกันระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ

(2) ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการกระจายทรัพยากรไม่ เป็นธรรมทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม เช่น ความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจน ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางการทำงาน

(3) ความขัดแย้งทางสังคมและวัฒนธรรม ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต สามารถทำให้เกิดความขัดแย้งได้ เช่น ความขัดแย้งระหว่างคนในเมืองกับชนบท ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา และเพศสภาพ

(4) ความขัดแย้งทางสิ่งแวดล้อม การต่อสู้เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมจากการทำลายโดยมนุษย์ เช่น การทำเหมือง การทำลายป่า การปล่อยมลพิษ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่

(5) ความขัดแย้งทางเทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วสามารถนำไปสู่ความขัดแย้ง ได้ เช่น ความขัดแย้งในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเฝ้าระวัง ความเป็นส่วนตัว และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

สรุปได้ว่าความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดจากความไม่เห็นพ้องกัน ในความคิด ความเชื่อ ความสนใจ และเป้าหมาย ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร จนถึงระดับสังคมและระหว่างประเทศ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ ได้แก่ การแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สร้างความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้งทางการเมือง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนา การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในบทบาทและสิทธิของกลุ่มต่างๆ การกระจายอำนาจและทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม รูปแบบของความขัดแย้งมีหลายด้าน เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ซึ่งแต่ละด้านล้วนมีปัจจัยเฉพาะที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในรูปแบบต่างๆ ที่ต้องการการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมยุคใหม่

จริยศาสตร์กับการจัดการความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากในสังคมยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กร การจัดการกับความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมจึงเป็นความท้าทายสำคัญของสังคมยุคใหม่ ในบริบทนี้ จริยศาสตร์ ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของปรัชญาที่ว่าด้วยหลักการแห่งความประพฤติชอบ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเสนอแนวทางและกรอบความคิดสำหรับการจัดการความขัดแย้ง จริยศาสตร์ไม่เพียงแต่ให้เครื่องมือทางความคิดในการวิเคราะห์สถานการณ์ความขัดแย้ง แต่ยังนำเสนอหลักการพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ความยุติธรรม ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

หากนำหลักจริยศาสตร์มาการประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง ทำได้โดย

1. การเจรจาและการไกล่เกลี่ย การใช้หลักจริยศาสตร์ในการเจรจาและการไกล่เกลี่ยช่วยให้การพูดคุยเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ การฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายและการแสดงความเห็นอกเห็นใจเป็นสิ่งสำคัญ

2. การสื่อสารอย่างโปร่งใส การสื่อสารอย่างโปร่งใสและซื่อสัตย์ช่วยลดความเข้าใจผิดและสร้างความไว้วางใจ การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนแก่ทุกฝ่ายช่วยในการตัดสินใจที่มีพื้นฐานจากข้อเท็จจริง

3. การตัดสินใจที่ยุติธรรม การตัดสินใจที่ยุติธรรมและมีเหตุผลช่วยลดความไม่พอใจและความขัดแย้ง การใช้หลักการจริยธรรมในการพิจารณาและการให้เหตุผลที่ชัดเจนช่วยให้ทุกฝ่ายยอมรับผลลัพธ์ได้ง่ายขึ้น

4. การจัดการผลกระทบอย่างรับผิดชอบ การรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในระยะยาว

สรุปได้ว่า การนำหลักจริยธรรมมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งไม่เพียงแต่ช่วยให้กระบวนการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างราบรื่น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนระหว่างบุคคลหรือกลุ่มในสังคม จริยศาสตร์ไม่เพียงให้เครื่องมือทางความคิดในการวิเคราะห์สถานการณ์ความขัดแย้ง แต่ยังนำเสนอหลักการพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ความยุติธรรม ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การผสมผสานระหว่างแนวคิดทางจริยศาสตร์กับเทคนิคการจัดการความขัดแย้งสามารถนำไปสู่การสร้างสังคมยุคใหม่ที่มีความเข้าใจ ยอมรับในความแตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ หลักจริยธรรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และความเมตตากรุณา การนำหลักจริยศาสตร์มาใช้ในการจัดการความขัดแย้งทำได้โดยการเจรจาและการไกล่เกลี่ย การสื่อสารอย่างโปร่งใส การตัดสินใจที่

ยุติธรรม และการจัดการผลกระทบอย่างรับผิดชอบ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนระหว่างบุคคลหรือกลุ่มในสังคม

หลักพุทธธรรมกับการจัดการความขัดแย้ง

ในสังคมยุคใหม่ที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการความขัดแย้งเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น หลักพุทธธรรมซึ่งมีรากฐานมาจากคำสอนของพระพุทธเจ้า สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีงานวิจัยหลายงานที่นำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อลดความขัดแย้ง เช่น พระมหาบวรวิทย์ รตนโชโต (2564 : 206) นำเสนอหลักพรหมวิหาร 4 และสาราณียธรรม 6 มาใช้เพื่อสร้างสังคมให้มีความสุข. ฐาณ ธรรม (2559 : 54) นำเสนอหลักสาราณียธรรม 6 เพื่อสร้างความปรองดองในกลุ่มของพยาบาล บทความนี้ได้รวบรวมหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพิ่มเติม ได้แก่ ศีล หลักพรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา และหลักอปริหานิยธรรม ทั้งนี้เนื่องจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นที่การพัฒนาจิตใจให้สงบ มีเมตตาและกรุณาต่อผู้อื่น รวมถึงการใช้ปัญญาในการพิจารณาและแก้ไขปัญหา ด้วยการนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง จะสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเจรจาและการประนีประนอม ลดความตึงเครียด และส่งเสริมความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม หลักพุทธธรรมที่น่าสนใจเกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์และการจัดการความขัดแย้งในสังคม มีดังนี้

ศีล

จากพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2561 : 426) กล่าวถึงความหมายของศีลว่าเป็ความประพฤติดีทางกายและวาจา. ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ซึ่งในบทความนี้เราจะกล่าวถึงเฉพาะศีล 5 ซึ่งระบุในพจนานุกรมพุทธศาสน์ว่าเป็นศีลสำหรับทุกคน ได้แก่ (1) เว้นจากการทำลายชีวิต (2) เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้ (3) เว้นจากการประพฤติดินในกาม (4) เว้นจากการพูดเท็จ และ (5) เว้นจากของเมา ซึ่งศีลมีบทบาทสำคัญกับการจัดการความขัดแย้ง โดยช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและลดการกระทำที่เป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้ง ได้ดังนี้

(1) การเคารพชีวิตและการไม่ทำร้ายผู้อื่นช่วยสร้างบรรยากาศของความสงบและความปลอดภัย เมื่อทุกคนเคารพในชีวิตและสิทธิของผู้อื่น ความขัดแย้งก็จะลดลง

(2) การเคารพในทรัพย์สินของผู้อื่นช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรและความไม่ยุติธรรม

(3) การเคารพในความสัมพันธ์และการไม่ละเมิด ความสัมพันธ์ของผู้อื่นช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดจากการแย่งชิงคู่ครองหรือการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

(4) การพูดความจริงและไม่โกหกช่วยสร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจ การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาและจริงใจช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดจากความเข้าใจผิดและการบิดเบือนข้อมูล

(5) การหลีกเลี่ยงการเสพของมีนเมาซึ่งทำให้ขาดสติช่วยให้มีความตระหนักรู้ และการควบคุมตนเองดีขึ้น ลดการกระทำที่ไม่เหมาะสมซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้ง

การปฏิบัติตามศีลช่วยเสริมสร้างจิตใจที่สงบและมีความรับผิดชอบ ส่งเสริมความเมตตาและความกรุณาต่อผู้อื่น การมีศีลทำให้เรามีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสม ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การปฏิบัติตามศีลจึงเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวันและสังคมโดยรวม

หลักพรหมวิหาร 4

จากพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2561 : 253) ให้ความหมายของพรหมวิหารไว้ว่าเป็นธรรมประจำใจอันประเสริฐ ประกอบด้วย 4 ประการ ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและสร้างสันติสุขในสังคมยุคใหม่ ได้แก่

(1) เมตตา ความปรารถนาให้เขามีความสุข ช่วยลดความตึงเครียดและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร การแสดงเมตตาทำให้เกิดความเข้าใจและความเอื้อเฟื้อ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีในการแก้ไขความขัดแย้ง

(2) กรุณา ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ การเข้าใจและเห็นใจในความทุกข์ของผู้อื่นช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การแสดงความกรุณาทำให้เราใส่ใจและพยายามช่วยเหลือผู้อื่นในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้ง ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือ

(3) มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี เห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ประสบความสำเร็จก้าวหน้า ก็เบิกบานใจด้วย พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุน ไม่กีดกันริษยา เมื่อเราแสดงมุทิตา เราจะพร้อมที่จะสนับสนุนและส่งเสริมผู้อื่น ซึ่งจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและลดความขัดแย้งในสังคม

(4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง ความวางใจเฉยได้ ไม่ยินดียินร้าย เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้นโดยสมควรแก่เหตุ และรู้ว่าพึงปฏิบัติต่อไปตามธรรม หรือตามควรแก่เหตุ นั้น การมีอุเบกขาช่วยให้เรามองเห็นสถานการณ์และปัญหาด้วยปัญญา ทำให้เราสามารถตัดสินใจและปฏิบัติต่อไปตามเหตุและผลที่สมควร ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและสร้างคุณธรรมในสังคม

หลักสาราณียธรรม 6

จากพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2561 : 485) ให้ความหมายของสาราณียธรรมว่าเป็นธรรมที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำให้มีความเคารพกัน ช่วยเหลือกัน และสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ซึ่งประกอบด้วย 1) เมตตากายกรรม แสดงกิริยาอาการสุภาพ ช่วยเหลือมีการให้ความร่วมมือ เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ให้ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคน 2) เมตตาวาจากรรม การสั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีด้วยคำพูดที่สุภาพ หรือ

แนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีแสดงความเคารพนับถือกัน ใช้เหตุผลในการเจรจากันโดยใช้ปัญญา พุดด้วยความหวังดีต่อกันและมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม 3) เมตตามโนกรรม ตั้งจิตปรารถนาดีต่อกัน นึก คิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้แก่กันและกัน ไม่คิดเบียดเบียนมุ่งร้ายผู้อื่น ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มองกันในแง่ดีมีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความรักและไม่ตรีอย่างจริงจังโดย ไม่มีอุบายซ่อนเร้น 4) สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน มีความสุขในการให้แม้เป็นของ เล็กน้อยก็ไม่หวงนำมาเฉลี่ยแบ่งกันให้ได้ใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม 5) สีส สามัญญตา มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความ เดือดร้อนแก่สังคม เคารพกฎหมายและระเบียบของสังคมที่ตกลงยอมรับกัน ทำตามกฎหมาย กติกาของ สังคม มีความเสมอภาคส่วนบุคคล ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม 6) ทิฏฐิสามัญญ ตา มีความเห็นชอบร่วมกัน จะต้องมีความเชื่อมั่นยึดถือในหลักการ อุดมการณ์ที่ร่วมกันหรือสอดคล้อง ไปกันได้ ยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน

หลักสาราณียธรรม 6 ช่วยสนับสนุนไม่ให้เกิดความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่โดยการส่งเสริมการ ปฏิบัติที่มีเมตตา ทั้งในกาย วาจา และจิตใจ การแสดงออกด้วยความสุภาพ เคารพสิทธิและเสรีภาพ ของผู้อื่น ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกัน การพุดด้วยความหวังดีและใช้เหตุผล การตั้งจิตปรารถนาดี มองเห็นประโยชน์ร่วมกัน การแบ่งปันทรัพยากรอย่างยุติธรรม ประพฤติตามกฎหมายและระเบียบ ของสังคม และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทั้งหมดนี้ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีและส่งเสริมความ สามัคคี ลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงานและการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขใน สังคม

หลักไตรสิกขา

จากพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2561 : 133) ให้ความหมายของคำว่าไตรสิกขาไว้ว่าข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 ประการ ที่สอนให้มีความประพฤติดี มีจิตใจสงบ และมีปัญญารู้เท่าทันสถานการณ์ต่างๆ หลักธรรมนี้ช่วยให้มีวุฒิภาวะ และสามารถแก้ปัญหาหรือความขัดแย้งได้อย่างถูกวิธีได้แก่

(1) ศีล ความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติ สำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ช่วยให้ผู้มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองและมีความเคารพต่อผู้อื่น ซึ่งลดโอกาสเกิดความขัดแย้งจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือ คำพุดที่ไม่สุภาพ

(2) สมาธิ ความมีใจตั้งมั่น การทำให้ใจสงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน ภาวะที่จิตอยู่ในอารมณ์หนึ่ง เดียว ช่วยให้ผู้มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ทำให้ หายด้วยความเยือกเย็นและมีเหตุผล ซึ่งเป็นการลดโอกาสในการเกิดความขัดแย้งจากการกระทำที่ไม่ ยั้งคิด

(3) ปัญญา ความรู้ทั่ว ความรู้เข้าใจชัดเจน หยั่งแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ รู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ ดำเนินการ ทำให้ลุล่วงพ้นปัญหา การมีปัญญาช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการ วิเคราะห์และเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน สามารถแยกแยะเหตุและผลของสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี รู้จัก วิธีการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ความรู้และการตัดสินใจที่ถูกต้อง

หลักอภิธานิยธรรม

จากพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2561 : 547) ให้ความหมายของคำว่าอภิธานิยธรรมไว้ว่า ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม หรือ หลักธรรมไม่เสื่อมเสีย ที่พระพุทธองค์ทรงสอนถึงหลักในการรักษาความสามัคคีและป้องกันความ แตกแยกในหมู่คณะ ประกอบด้วย 7 ข้อสำหรับภิกษุ ได้แก่ (1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (2) พร้อม เปรียงกันประชุม (3) ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่บัญญัติขึ้น ไม่ถอนสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้แล้ว สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทตามที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ (4) เชื่อฟังผู้ใหญ่เป็นประธานในสงฆ์ (5) ไม่ ลุอำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น (6) ยินดีในเสนาสนะป่า และ (7) ตั้งใจอยู่ว่าเพื่อนภิกษุสามเณรซึ่งเป็น ผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาส ขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข พระศตวรรษ กิตติปาโล (2564 : 230) กล่าวถึงหลักอภิธานิยธรรมกับการสร้างความสามัคคีปรองดอง เป็นหลักธรรมที่สอนให้เรา รู้จัก หลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างชุมชน องค์กร หรือสถาบัน ให้เข้มแข็งสามารถ นำไปใช้ได้ทั้งคฤหัสถ์ และพระภิกษุสงฆ์ หลักอภิธานิยธรรมสามารถนำมาปรับใช้เพื่อช่วยไม่ให้เกิด ความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ได้โดยการส่งเสริมการปฏิบัติที่เป็นปึกแผ่นและสร้างความสามัคคีในสังคม ดังนี้

(1) การประชุมหารือกันอย่างสม่ำเสมอ การที่สมาชิกในสังคมมีโอกาสได้พบปะและพูดคุยกัน อย่างสม่ำเสมอ ช่วยสร้างความเข้าใจและการสื่อสารที่ดี ทำให้ลดความขัดแย้งที่อาจเกิดจากการเข้าใจ ผิด

(2) การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี การสนับสนุนให้คนในสังคมทำงานร่วมกันอย่างหนึ่ง เดียว ไม่แบ่งแยกและไม่แตกแยก ช่วยสร้างความเป็นปึกแผ่นและลดความขัดแย้งที่อาจเกิดจากการ แบ่งพรรคแบ่งพวก

(3) การเคารพกฎหมายและระเบียบของสังคม การที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามกฎหมายและ ระเบียบที่กำหนดไว้ ช่วยสร้างคามยุติธรรมและลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทำผิดกฎหมาย หรือ ระเบียบ

(4) การให้เกียรติและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับและให้ความเคารพในความคิด เห็นของผู้อื่น ช่วยสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและลดความขัดแย้งที่เกิดจากการไม่ยอมรับ ความ คิดเห็นที่แตกต่าง

(5) การปฏิบัติด้วยความเมตตาและกรุณา การที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตาและกรุณา ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและลดความขัดแย้งที่เกิดจากการขาดความเห็นใจและการให้ความช่วยเหลือ

สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมช่วยเสริมสร้างจิตใจที่สงบและมีความรับผิดชอบ ส่งเสริมความเมตตาและความกรุณาต่อผู้อื่น ทำให้เรามีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสม ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม จึงเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวันและสังคมโดยรวม

องค์ความรู้ใหม่

บทความวิชาการนี้ ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่หลายประการที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจ และการจัดการความขัดแย้งในสังคมยุคปัจจุบัน ได้แก่

1. การรวมมุมมองจริยศาสตร์ของตะวันตกและตะวันออก การศึกษานี้ได้ทำการบูรณาการ ทฤษฎีจริยศาสตร์จากทั้งสองฝั่งของโลกเข้าด้วยกัน เช่น การเปรียบเทียบและวิเคราะห์ทฤษฎี ประโยชน์นิยมและหน้าที่นิยมจากตะวันตกกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นว่าจริยศาสตร์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างไร

2. การใช้จริยศาสตร์เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง บทความได้ชี้ให้เห็นว่าจริยศาสตร์ไม่เพียงแต่เป็นหลักการทางทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการและ แก้ไขความขัดแย้งในสังคม โดยให้ทางออกที่ยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ

3. การนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่มีความเป็นธรรมและเหตุผล การแสดงว่าการตัดสินใจและการกระทำที่มีจริยศาสตร์เป็นฐานสามารถช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจในสังคมได้ โดยเฉพาะการตัดสินใจที่ยุติธรรมและโปร่งใส

4. การเสนอมุมมองทางพระพุทธศาสนาในการจัดการความขัดแย้ง การนำเสนอหลักจริยศาสตร์จากมุมมองของพระพุทธศาสนาช่วยเติมเต็มการศึกษาจริยศาสตร์ในบริบทสากล โดยเฉพาะ การใช้หลักพรหมวิหารและสาราณียธรรมในการจัดการความขัดแย้ง ทำให้เกิดความเข้าใจในการประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมในวิถีชีวิตที่หลากหลาย

5. การยกย่องคุณค่าของความรับผิดชอบและความเมตตากรุณา การเน้นย้ำถึงความสำคัญของการรับผิดชอบต่อความเมตตากรุณาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจริยศาสตร์ ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและการรับฟังความคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาเหล่านี้ช่วยให้เราเห็นว่าจริยศาสตร์เป็นมากกว่าหลักการทางทฤษฎี แต่เป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นในการสร้างความเข้าใจและแก้ไขความขัดแย้งในสังคมสมัยใหม่ที่หลากหลาย และซับซ้อน องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการนำจริยศาสตร์และหลักธรรมมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง ในสังคมยุคใหม่ แสดงให้เห็นในตารางที่ 1

สรุป และข้อเสนอแนะ

บทความวิชาการเรื่อง "จริยศาสตร์เหนือความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่" นำเสนอบทบาทของจริยศาสตร์ในการจัดการกับความขัดแย้งในสังคมที่ซับซ้อนและหลากหลายของยุคปัจจุบัน โดยเน้นว่าความขัดแย้งมีมิติที่หลากหลาย ตั้งแต่ปัญหาทางการเมืองไปจนถึงความขัดแย้งทางเทคโนโลยี และเหตุผลหลักที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งคือความแตกต่างในค่านิยม ผลประโยชน์ และอุดมการณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขและความก้าวหน้าของสังคม

จากการศึกษาหลักจริยศาสตร์ที่มีความหลากหลาย บทความนี้ได้กล่าวถึงวิธีการประยุกต์ใช้จริยศาสตร์ในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ และยกตัวอย่างจากทฤษฎีต่างๆ รวมทั้งข้อมูลทางพระพุทธศาสนาที่เสนอแนวทางการปฏิบัติเพื่อสันติสุข ในทางตะวันตกจริยศาสตร์ถูกกล่าวถึงในมิติต่างๆ เช่น ทฤษฎีประโยชน์นิยมที่ยึดหลักผลลัพธ์ที่ดีที่สุดสำหรับส่วนรวม และทฤษฎีหน้าที่นิยมที่เน้นการกระทำตามหน้าที่ที่ถูกต้องโดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา

ในส่วนของพระพุทธศาสนา บทความได้กล่าวถึง ศีล หลักพรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา และหลักอปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาจิตใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ หลักธรรมเหล่านี้สอนให้บุคคลมีจิตใจที่เปิดกว้าง มีเมตตา และพร้อมที่จะหารือและปรึกษากัน เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม การนำหลักจริยศาสตร์และหลักพุทธธรรม มาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง ต้องการให้ทุกฝ่ายเข้าใจและรับรู้ถึงความจำเป็นในการรักษาความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ โดยมีการเน้นย้ำถึงการสื่อสารที่โปร่งใส การเจรจาอย่างมีเหตุผล และการตัดสินใจที่เป็นธรรมเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในสังคม

สรุปได้ว่า จริยศาสตร์ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจความขัดแย้งเท่านั้น แต่ยังอยู่เหนือความขัดแย้ง เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขและจัดการความขัดแย้ง ยิ่งกว่านั้น การเจริญเติบโตของสังคมอย่างยั่งยืนและสันติสุขสามารถเกิดขึ้นได้จากการนำหลักจริยธรรมและการประยุกต์ใช้จริยศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการกับความขัดแย้งและการส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกันในสังคมยุคใหม่

การจัดการความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่เป็นเรื่องที่สำคัญและซับซ้อน บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นไปที่การนำหลักจริยธรรมและพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขและป้องกันความขัดแย้ง เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและมีความเป็นธรรม มีข้อเสนอแนะหลายประการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อจัดการความขัดแย้งและส่งเสริมความสามัคคีในสังคมได้ดังนี้

1. **การศึกษาและการเรียนรู้จริยศาสตร์อย่างต่อเนื่อง** ส่งเสริมการศึกษาหลักจริยศาสตร์ในทุกระดับการศึกษา เพื่อเพิ่มความเข้าใจและความสามารถในการนำหลักจริยธรรมไปใช้ในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

2. การใช้หลักจริยศาสตร์เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา องค์กรและสถาบันต่างๆ ควรมีนโยบายชัดเจนในการใช้หลักจริยธรรมเป็นฐานในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา เพื่อส่งเสริมการตัดสินใจที่เป็นธรรมและโปร่งใส

3. การเสริมสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ในบริบทของพระพุทธศาสนา การนำเสนอและการปฏิบัติตามหลักเหล่านี้สามารถช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน

4. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมด้านจริยศาสตร์ สร้างโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการความขัดแย้ง การสื่อสาร และการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมให้แก่ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร และพนักงานในองค์กรต่างๆ

5. การใช้เทคนิคการไกล่เกลี่ยและเจรจาอย่างมีจริยธรรม ส่งเสริมการใช้เทคนิคการไกล่เกลี่ยและเจรจาที่ไม่เพียงแต่มุ่งหวังผลประโยชน์ร่วมกันเท่านั้น แต่ยังพิจารณาถึงผลกระทบทางจริยธรรมและความเป็นธรรมด้วย

6. การส่งเสริมการสื่อสารที่โปร่งใสและเปิดเผย ฝึกฝนและส่งเสริมการสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใสในทุกๆ ด้าน รวมถึงการยอมรับความผิดพลาดและการแก้ไขอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเคารพในสังคม

การนำหลักจริยศาสตร์มาใช้ในการจัดการความขัดแย้งเป็นการตอบสนองที่จำเป็นต่อความซับซ้อนของสังคมยุคใหม่ และเป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับความสงบสุขและความก้าวหน้าที่ยั่งยืน

References

- ณฐา แยมสรวล. (2559). การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*. 1(1). (มกราคม-เมษายน) : 49-58.
- ธนภณ ฐิตาภาทิตติรัตน์. (2540). ความคิดทางจริยศาสตร์และการประยุกต์ใช้กับการศึกษาไทยในพระชนมของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). *วารสารศรีปทุมปริทัศน์*. 1(2). (กรกฎาคม-ธันวาคม) : 69-83.
- พระมหาบวรวิทย์ รตนโชโต (อายุวัฒน์). (2564). สันติวิธีเชิงพุทธ: แนวคิด และวิธีแห่งการปฏิบัติในสังคมร่วมสมัย. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*. 10(3). (กันยายน-ธันวาคม) : 198-209.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส รศ.ดร. (13 ธ.ค. 2556). “สันติวิธีวิถีพุทธ: หยุดรณแรงแต่เต็มรัก”. คมชัดลึก. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.komchadluek.net/mobile/detail/20131213/174801.html> [25 กรกฎาคม 2567].

- พระศตวรรษ กิตติปาโล (บุญกลม). (2564). ศึกษาวิเคราะห์การปกครองตามหลักอภินิหารธรรมกับการสร้างความสามัคคีปรองดอง. *วารสารพุทธมัตต์*. 6(2). (กรกฎาคม-ธันวาคม) : 229-236.
- พระศรณรินทร์ สุนติกโร. (2561). ศึกษาวิเคราะห์เรื่องคุณธรรมจริยธรรม ในแนวคิดและทฤษฎีตะวันตกและตะวันออก. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*. 1(1). (มกราคม-มิถุนายน) : 1-8.
- ราชบัณฑิตยสถาน (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://dictionary.orst.go.th/> [25 กรกฎาคม 2567]
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- สำเนียง ยอดศิริ. (2560). จริยศาสตร์. จริยธรรม และคุณธรรม ตามแนวความคิดของนักปรัชญา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*. 22 (2). (กรกฎาคม-ธันวาคม) : 37-53.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2534). *ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ต้นอ้อ.
- Blackburn. S. (2008). *The Oxford Dictionary of Philosophy* (2 ed.). Oxford University Press : 58
- Kant. I. (1785). Thomas Kingsmill Abbott (ed.). *Fundamental Principles of the Metaphysic of Morals* (10 ed.). Project Gutenberg. 60–62.
- Kohlberg. L. (1976). *Moral stages and moralization: The cognitive-developmental approach*. In Lickona. T. (ed.). *Moral Development and Behavior: Theory. Research and Social Issues*. Holt. NY: Rinehart and Winston.
- Papouli. E. (2019). Aristotle's virtue ethics as a conceptual framework for the study and practice of social work in modern times. *European Journal of Social Work*. 22(6). 921-934.

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทาง ธุรกิจของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

Digital Transformation That Affects The Company's Business Sustainability
Airports of Thailand Public Company Limited

สรารุธ เบญจกุล Sarawut Benjakul

มนัญญา เบญจกุล Mananya Benjakul

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

Airports of Thailand Public Company Limited

srwbenjakul@gmail.com

Received 2024/02/29

Revised 2024/07/08

Accepted 2024/07/31

บทคัดย่อ

การเกิดการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) เป็นอีกหนึ่งในความท้าทายที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากการพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาท และทดแทนการทำงานของบุคคล เพื่อสร้างความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)(ทอท.) ได้มีการระบุความยั่งยืนทางธุรกิจไว้ในเป้าหมายรวมไปถึงการบูรณาการแนวคิดดังกล่าวไปสู่แผนดำเนินการในทุกระดับ เกิดความพยายามในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นการอำนวยความสะดวก ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน ลดความผิดพลาด ลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น ลดค่าใช้จ่าย ลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สามารถเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญ และที่จำเป็นได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่าน Smart Mobility อีกทั้งต้องคำนึงถึงการยอมรับในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้งานของบุคลากรในองค์กรด้วย ที่สำคัญคือ การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง เพื่อให้ ทอท. ก้าวสู่องค์กรดิจิทัลที่เติบโตอย่างยั่งยืน บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอวิธีการรับมือและตอบสนองต่อเป้าหมายความยั่งยืนทางธุรกิจของ ทอท. ต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล, ความยั่งยืนทางธุรกิจ.

Abstract

Digital transformation is one of the challenges that plays a major role in the current world. The rapid development of digital technology has led to the rise of digital

technologies that can replace human work. To be prepared to cope with change and manage organizations effectively, Airports of Thailand Public Company Limited (AOT) has specified business sustainability in its goals and integrated the concept into its plans at all levels. AOT's efforts are aimed at harnessing digital technology to streamline processes, facilitate convenience, increase efficiency, reduce process, minimize errors, optimize resource utilization, cut costs, and reduce operational time. We can also access important and necessary information anywhere, anytime, through smart mobility. Moreover, it is important to consider the acceptance of digital technology among organizational personnel. Most importantly, it must be supported by senior management to enable AOT to become a digital organization that grows sustainably. This article aims to present methods for coping with and responding to AOT's business sustainability goals in the face of digital transformation. These methods can be used as a guideline for developing organizational management in the future.

Keywords: Digital Transformation, Sustainable Business.

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 คือยุคแห่ง (Disruption) โดย Oxford Advanced Learner's Dictionary ได้นิยามปรากฏการณ์ Disruption ว่าคือ “การหยุดชะงัก” กล่าวคือ สถานการณ์ที่ยากสำหรับบางสิ่งในการดำเนินการต่อไปในสถานการณ์ตามปกติ เกิดการหยุดการกระทำบางสิ่งไม่ให้ดำเนินการต่อไปตามปกติ และนอกจากนั้นยังได้มีการนิยาม Digital Disruption (การพลิกผันทางดิจิทัล) ว่า คือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมหรือตลาดเนื่องจากนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ปัจจัยหลักของ Disruption คือความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จนทำให้สิ่งที่เคยเกิดขึ้นอยู่ “ถูกทดแทน-เปลี่ยนแปลง” ตลอดหลายปีที่ผ่านมา บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)(ทอท.) ในฐานะผู้บริหารจัดการและพัฒนาสนามบินเผชิญกับ Disruption ในทุกมิติ โดยเฉพาะ การพลิกผันทางดิจิทัล (Digital Disruption) ส่งผลกระทบต่อองค์การในทุกภาคส่วน และกระทบต่อวิถีชีวิตของประชากรทั่วโลก ส่งผลให้ ทอท. ต้องพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานให้สามารถดำรงอยู่ได้ ด้วยการนำศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการต่างๆ ขององค์การ โดยมีตัวเร่งปฏิกิริยา ดังเช่น การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นต้น จากความจำเป็นดังกล่าวผลักดันให้ ทอท. ต้องมุ่งให้องค์การเกิดเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) โดยมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีและกลยุทธ์ทางดิจิทัลเข้ามาใช้ในการวางรากฐาน เป้าหมาย การดำเนินธุรกิจ ตลอดจนขั้นตอนการทำงานและวัฒนธรรมขององค์การ ผลักดันให้ ทอท. สามารถก้าวผ่านวิกฤตการณ์ และใช้เป็นโอกาสในการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่องเพื่อให้องค์การสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างราบรื่น สามารถดำเนินการบริหารจัดการท่าอากาศยาน

ด้วยมาตรฐานเหนือระดับ สร้างมูลค่าเพิ่ม และสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมและบริหารงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล เพื่อการเติบโตอย่างมั่นคง ยั่งยืน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเด็นเชื่อมโยงเกี่ยวกับแนวคิดเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล และแบบอย่างเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัลกับการขับเคลื่อนเชิงนโยบายของ ทอท. ด้านการพัฒนาดิจิทัลเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ความยั่งยืนทางธุรกิจในอนาคต

เทคโนโลยีทางดิจิทัล

เทคโนโลยีทางดิจิทัล คือ อุปกรณ์ ระบบ และทรัพยากรดิจิทัลที่ช่วยสร้าง จัดเก็บ และจัดการข้อมูลเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งยุคเริ่มต้นของเทคโนโลยีดิจิทัล เริ่มจากยุคของอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นช่วงเวลาที่กิจกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนจาก ออฟไลน์ (Offline) เป็นออนไลน์ (Online) มากขึ้น เช่น เปลี่ยนจากการส่งจดหมายทางไปรษณีย์เป็นการส่งอีเมล (E-mail) และการเกิดเว็บไซต์ (Website) ต่าง ๆ ที่ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา ต่อมาในยุคที่สองเป็นยุคที่ผู้ใช้งานสามารถสร้างเครือข่ายติดต่อสื่อสารกันในโลกออนไลน์ที่เรียกว่าเครือข่ายสังคม (Social Network) เริ่มจากการสนทนาติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มเล็กๆ แล้วเริ่มขยายวงกว้างไปสู่การดำเนินกิจกรรมในเชิงธุรกิจ โดยนักธุรกิจส่วนใหญ่มองว่า Social Media เป็นเครื่องมือเชื่อมต่อและสร้างเครือข่ายทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการคลิกเพียงครั้งเดียว ยุคที่สามเป็นยุคที่มีการนำข้อมูลที่มีจำนวนมหาศาลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ (Application and Big Data) การเติบโตของยุคที่หนึ่งและยุคที่สองทำให้เกิดการข้อมูลเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน องค์กรต่างๆ เห็นความสำคัญของการนำข้อมูลดังกล่าวเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยนำมาประมวลผล และวิเคราะห์ แต่เพื่อให้ข้อมูลตอบสนองกับผู้ใช้งานได้ทันทีทันใด จำเป็นต้องมีระบบคลาวด์ (Cloud Computing) มาช่วยอำนวยความสะดวก จัดเก็บข้อมูล และทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ ทุกเวลา และในปัจจุบันเป็นยุคที่สี่ เป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความฉลาด (Machine to Machine) ทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ สื่อสารและทำงานร่วมกันได้อย่างอัตโนมัติ เทคโนโลยีในยุคที่ผ่านมา เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวก คำนวณ ให้แก่นมนุษย์ แต่เทคโนโลยีเหล่านั้นไม่มีสมองเป็นของตนเอง ในยุคที่สี่ เทคโนโลยีถูกนำมาพัฒนาต่อยอดเพื่อช่วยการทำงานของมนุษย์ และเพิ่มศักยภาพของมนุษย์ในการใช้ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เช่น ความสามารถในการ ปิด - เปิด หรือสั่งงานต่างๆกับเครื่องใช้ไฟฟ้าผ่านแอปพลิเคชัน

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือ ทอท.เป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงคมนาคมจัดตั้งตามพระราชบัญญัติการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 ใช้ชื่อในขณะนั้นว่า การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ในการประกอบและส่งเสริมกิจการท่าอากาศยาน รวมทั้งการดำเนินกิจการอื่นที่เกี่ยวกับหรือต่อเนื่องกับการประกอบกิจการท่าอากาศยาน ต่อมากิจการ

ของ ทอท. เจริญรุดหน้าจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญคือ การแปลงสภาพเป็นบริษัทมหาชน จำกัดและจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เมื่อวันที่30 กันยายน พ.ศ.2545 โดยใช้ชื่อ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (ทอท.) โดย ทอท. มีภารกิจสำคัญในด้านการส่งเสริมและประกอบกิจการท่าอากาศยาน รวมทั้งการดำเนินกิจการอื่น ที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกับการประกอบกิจการท่าอากาศยานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบข้อบังคับของรัฐและมาตรฐานสากล โดยการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยาน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการขนส่งทางอากาศของท่าอากาศยานในความรับผิดชอบ 6 ท่าอากาศยาน ได้แก่ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) ท่าอากาศยานดอนเมือง (ทดม.) ท่าอากาศยานภูเก็ต (ทกภ.) ท่าอากาศยานเชียงใหม่ (ทชม.) ท่าอากาศยานหาดใหญ่ (ทหญ.) และท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวง เชียงราย (ทชร.)

บทบาทของ ทอท.ในฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจและเป็นบริษัท มหาชน มิได้คำนึงถึงการสร้างผลกำไรหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียในห่วงโซ่คุณค่าทั้งในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและมีภูมิคุ้มกันต่อปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามากระทบเพื่อให้มั่นใจได้ว่าธุรกิจจะมีรากฐานที่แข็งแกร่งและสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยมีการติดตามด้านการกำกับกิจการที่ดี การรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ และการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน อีกทั้ง ทอท.ยังเป็นองค์กรที่สนับสนุน การเชื่อมโยงการขนส่งทางอากาศ และช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทยอย่างยั่งยืน สะท้อนบทบาทของ ทอท.ในฐานะรัฐวิสาหกิจที่สร้างความสมดุลในการดำเนินงานทั้งเชิงรัฐและเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ บทบาทเชิงรัฐ ทอท.ได้ส่งเสริมและขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศส่งมอบคุณค่าแก่ผู้ใช้ท่าอากาศยาน ตลอดจนคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ และบทบาทเชิงพาณิชย์ โดยคำนึงถึงการตอบสนองความคาดหวังผู้ถือหุ้นและนักลงทุน สร้างความเติบโตในฐานะทางการเงินได้อย่างมั่นคง

ในปัจจุบันการพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาท และทดแทนการทำงานของบุคคล ซึ่งมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนไปดำเนินการต่างๆ ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด รวมทั้ง นโยบายประเทศไทย 4.0 ของรัฐบาล ซึ่งมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการขับเคลื่อนประเทศไทย โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับและประยุกต์ใช้กับทุกภาคส่วนของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอก ทอท.จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโดยมีการมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารมาสนับสนุนการบริหาร และการปฏิบัติงานท่าอากาศยาน และการให้บริการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการการปฏิบัติงาน และการให้บริการได้อย่างสัมฤทธิ์ผล และเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดย ทอท. มีนโยบายการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนของ ทอท. ได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบสนอง

นโยบายการบริหารจัดการด้านความยั่งยืน เพื่อส่งมอบคุณค่าต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการกำกับดูแลกิจการตามหลักธรรมาภิบาล โดยมุ่งเน้นประเด็นดังนี้ 1) การกำกับกิจการที่ดี 2) การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม 3) ความรับผิดชอบต่อผู้ให้บริการและนวัตกรรม 4) สิทธิมนุษยชนและสิทธิประโยชน์ของพนักงาน 5) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 6) แนวทางการเปิดเผยข้อมูล แผนแม่บทด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของ ทอท. ดำเนินงานภายใต้แนวคิด "การเป็นสนามบินที่เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและเป็นเพื่อนบ้านที่ดีของชุมชน" (Corporate Citizenship Airport) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืนจากภายในสู่ภายนอก และสร้างคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียอย่างสมดุล ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)(ทอท.), 2565) ดังนี้

ภาพที่ 1 : แสดงในรูปของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มา : แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี/รายงานประจำปี 2565 บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)(ทอท.)

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลต่อการดำเนินงานของ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (ทอท.)

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล กล่าวคือ การนำเทคโนโลยีมาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานองค์การเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน ขณะที่การเริ่มต้น การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลคือ การสร้างแรงบันดาลใจของผู้คนด้วยกรอบแนวคิดใหม่ เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการด้วยการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล (Agile organization) มุ่งให้องค์การมีความยืดหยุ่นและมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวเองได้อย่างรวดเร็วตลอดเวลา สามารถบรรลุเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไป ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในทุกมิติ โดยมีการลดขั้นตอนในการทำงาน เน้นการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การส่งมอบมูลค่าทางธุรกิจขององค์การที่รวดเร็ว โดยยึดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการปรับตัว มุ่งสู่การเป็นองค์การดิจิทัลที่ยืดหยุ่น ปลอดภัย และมีธรรมาภิบาลและการควบคุม (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), ๒๕๖๒) การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล เป็นการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายธุรกิจ วางแผน พัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนช่องทางการส่งมอบสินค้าและบริการให้กับผู้บริโภค รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมองค์การ และบุคลากรทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้บริหารไปจนถึงพนักงานทุกตำแหน่ง จะต้องมีส่วนร่วมในการปรับตัว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลจะส่งผลได้ ใน 3 ด้าน คือ 1. เปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบการดำเนินธุรกิจ (Business Mode) คือภาพรวมการทำงานของธุรกิจหรือองค์การนั้นๆ 2. เปลี่ยนแปลงด้านการปฏิบัติการ (Business Operation) ในการทำงานแบบยุคก่อนดิจิทัลนั้น พึ่งพากำลังคนเป็นหลัก แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล วิธีการทำงานและระบบปฏิบัติพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น ลดทอนการใช้กำลังคน และความซับซ้อนในวิธีการทำงานให้น้อยลง 3. เปลี่ยนแปลงประสบการณ์ของลูกค้า (Customer Experience) สิ่งที่เทคโนโลยีดิจิทัลจะสามารถทำได้ ในแง่ประสบการณ์เป็นได้ตั้งแต่ความรู้สึก ไปจนถึงสิ่งที่จับต้องได้จริง (Peer Power, 2561)

การดำเนินงานของ ทอท. ก็ได้รับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเช่นเดียวกัน เกิดความพยายามในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นการอำนวยความสะดวก ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน ลดความผิดพลาด ลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น ลดค่าใช้จ่าย ลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สามารถเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญ และที่จำเป็นได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่าน Smart Mobility เช่น การนำระบบให้บริการตนเองเข้ามาใช้ในกระบวนการผู้โดยสาร การใช้ระบบจัดการข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และการตัดสินใจที่ดีขึ้น การนำเทคโนโลยีคลาวด์เพื่อลดการลงทุนในอุปกรณ์ และเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลต้องมีการลงทุน ดังนั้น ทอท. จำเป็นต้องพิจารณาความคุ้มค่าในการลงทุน ความเหมาะสม ความสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรและลักษณะงานที่องค์กรดำเนินอยู่ อีกทั้งต้องคำนึงถึงการยอมรับในการนำ

เทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้งานของบุคลากรในองค์กรด้วย เนื่องจากบุคลากรในองค์กรมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้งาน จึงจำเป็นต้องปรับความคิด พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลไปพร้อม ๆ กัน ต้องมีการสื่อสารให้บุคลากรในองค์กรเข้าใจ และผลักดันให้เกิดแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงาน ประกอบกับต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงอีกด้วย ถ้าเริ่มต้นพนักงานไม่เข้าใจ ไม่ยอมรับ ไม่ปรับตัว และผู้บริหารระดับสูงไม่ให้การสนับสนุน การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานจะประสบความสำเร็จได้ยากหรือไม่ประสบความสำเร็จเลย

การเตรียมตัวรับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (ทอท.)

ในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ทอท.มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการปฏิบัติงานจำนวนมาก เพื่อเป็นการเตรียมตัวรับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ทอท.จึงมีการจัดกิจกรรมสื่อสารประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ มีการจัดฝึกอบรม สัมมนาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักให้บุคลากรทราบถึงผลดีและข้อควรระวังของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในปฏิบัติงาน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนแนวคิดให้บุคลากรเห็นถึงประโยชน์และความจำเป็นในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในองค์กร

ในด้านเทคนิค ทอท. มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลโดยมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารของ ทอท. เพื่อให้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และสามารถรองรับความต้องการใหม่ ๆ ได้อย่างยืดหยุ่น ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลปริมาณมหาศาลที่จะเกิดขึ้น และการประมวลผลรูปแบบใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมุ่งเน้นในการเพิ่มความสามารถในด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยขององค์กรด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสาร เพื่อสร้างความปลอดภัย ตลอดจนรักษาความปลอดภัยให้กับผู้โดยสาร ผู้ประกอบการ และผู้ปฏิบัติงานของ ทอท. รวมถึงป้องกันการโจมตีจากผู้ไม่ประสงค์ดีหรือบุคคลภายนอกเข้ามาทำอันตรายกับระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารของ ทอท.

แนวทางการดำเนินงานในอนาคตของ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (ทอท.)

ทอท. เป็นอีกหนึ่งองค์กรที่ได้รับผลกระทบจาก Digital Disruption นำมาซึ่งความต้องการใหม่ของผู้ใช้บริการท่าอากาศยาน ทั้งระดับปัจเจกชน เช่น ผู้โดยสารเครื่องบิน และระดับองค์กร เช่น สายการบิน เป็นต้น ส่งผลให้การดำเนินการของ ทอท. แบบเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้อย่างสมบูรณ์ และเกิดความจำเป็นที่จะต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการต่างๆขององค์กร นำมาซึ่งความพยายามประยุกต์แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเข้ามาใช้เป็นฐานคิดในการออกแบบการบริหารจัดการ ทอท. ก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบการดำเนินธุรกิจ จากเดิมองค์การภาครัฐที่เน้นการทำงานเป็นขั้นตอน กลายเป็นองค์กรที่

ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นผู้นำในด้าน Digitalization, Technology และ Innovation เพื่อให้ผู้ใช้บริการท่าอากาศยานมีความเชื่อมั่น และได้รับความพึงพอใจสูงสุด เมื่อรูปแบบขององค์กรเปลี่ยนไป การปฏิบัติงานก็ต้องเปลี่ยนด้วยเช่นกัน การดำเนินงานของ ทอท. ในปัจจุบันมุ่งเน้นการบริหารจัดการท่าอากาศยานด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่าอากาศยาน ผ่านโครงการ Digital Platform ที่ครอบคลุมการดำเนินงานของท่าอากาศยานในทุกมิติ ประกอบด้วย 4 โมดูล ดังนี้

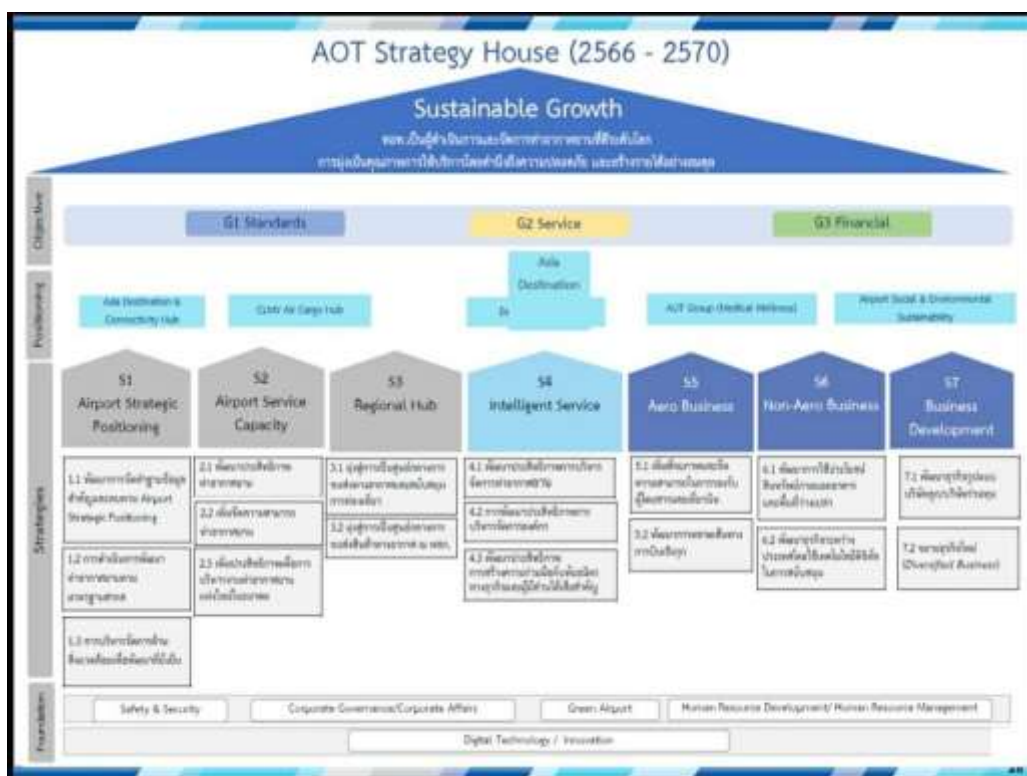
โมดูล 1: Sawasdee by AOT (AOT Airport Application) เป็นการพัฒนาระบบในรูปแบบ Mobile Application เพื่อสนับสนุนการให้บริการผู้โดยสารเป็นหลัก โดยจะเป็นการบูรณาการข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเดินทางของผู้โดยสาร เช่น ข้อมูลเที่ยวบิน, Counter Check-in, ข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในสนามบิน ความหนาแน่นของผู้เข้าใช้บริการห้องน้ำ รวมทั้งระบบนำทางในกรณีที่ผู้โดยสารต้องการระบุสถานที่ที่ต้องการไปใช้บริการในสนามบิน

โมดูล 2: Digital Operation เป็นการบูรณาการระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารของ ทอท. ในด้านการปฏิบัติการท่าอากาศยาน โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารมาแสดงผลในรูปแบบของ Dashboard เพื่อให้ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้ข้อมูลในการทำงานร่วมกันทั้งภายในและระหว่างหน่วยงานภายในท่าอากาศยาน โดยนำมาประกอบการวางแผน และบริหารจัดการท่าอากาศยานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดย Dashboard มีการแบ่งรูปแบบการแสดงผลการปฏิบัติการท่าอากาศยานเป็น 3 ด้าน คือ เขตปฏิบัติการการบิน (Airside Operation) การปฏิบัติการภายในอาคารผู้โดยสาร (Terminal Operation) และนอกเขตปฏิบัติการการบิน (Landside Operation)

โมดูล 3: Digital Office เป็น Platform ที่จะเชื่อมโยงข้อมูลของระบบภายในองค์กรของ ทอท. ให้อยู่บน Platform เดียวกัน เพื่อช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงาน ช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล รวมถึงช่วยลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานในองค์กร

โมดูล 4: Digital Cargo เป็นการบูรณาการการปฏิบัติการในเขตปลอดอากร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ให้อยู่ในรูปแบบของ Digital เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศโดยเริ่มตั้งแต่การควบคุมการเข้าออกพื้นที่ การบริหารจัดการสินค้าในเขตปลอดอากร การบริหารจัดการคิวเพื่อรับส่งสินค้าในเขตปลอดอากร รวมทั้งสามารถลดระยะเวลา ลดความแออัดในการดำเนินการนำเข้าส่งออก/สินค้าให้ผู้ประกอบการ และลดขั้นตอนการดำเนินงานภายในเขตปลอดอากร เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศของ ทอท. รวมทั้งใช้ประโยชน์จากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและชุดข้อมูลรูปแบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มาแสดงผลแบบ Real Time และนำมาวิเคราะห์เพื่อเพิ่มมูลค่าของข้อมูล เพิ่มขีดความสามารถด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยขององค์กร ตลอดจนสามารถพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และต่อยอดไปจนถึงการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (A.I.) เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการ

บริหารจัดการองค์กร สามารถตอบสนองความต้องการของผู้โดยสาร สายการบินและผู้ให้บริการ ซึ่งดำเนินการภายใต้การคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคล การที่ท่าอากาศยานสามารถส่งมอบประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้โดยสารและผู้ให้บริการที่ต่างจากเดิม นำมาซึ่งการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ที่มีประสิทธิภาพอันเกิดมาจากการนำข้อมูลในฐานข้อมูลที่ละเอียดถี่ถ้วนและถูกต้องแม่นยำมาวิเคราะห์ นำมาซึ่งการลดความเสี่ยงต่างๆ เช่น ความเสี่ยงที่จะเกิดผู้โดยสารตกค้างในท่าอากาศยานจำนวนมาก เป็นต้น หรือแม้แต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งจากภายในและภายนอกองค์กรอย่างทันต่อเหตุการณ์ นำมาซึ่งการออกแบบแผนการรับมือที่ตรงจุด นำมาซึ่งการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว ดังเช่น การรับมือมาตรการการลดการแพร่ระบาดของ Covid-19 ของแต่ละประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หรือแม้แต่การปิดน่านฟ้าเนื่องจากสถานการณ์ไม่สงบต่างๆ เป็นต้น เมื่อ ทอท. สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลในรูปแบบ Digital Platform เข้ามาใช้ในการดำเนินงานได้มีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของ ทอท. ทำได้รวดเร็วมากขึ้น แม่นยำมากขึ้น เข้าถึงง่ายมากขึ้น จนกลายเป็นจุดแข็งของ ทอท. ผู้ใช้บริการและผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะเกิดความประทับใจนำมาซึ่งข้อได้เปรียบทางธุรกิจ และที่สำคัญคือการเพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้กับ ทอท. โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วง Covid-19 เป็นช่วงที่ ทอท. มีการปรับกลยุทธ์การหารายได้จากการพัฒนาธุรกิจด้านกิจการที่ไม่เกี่ยวกับการบิน (Non - Aeronautical Business) มากขึ้น ไม่เพียงแต่รายได้พื้นที่เชิงพาณิชย์จากที่ดินหรือพื้นที่ในอาคาร สนามบิน แต่มีการหารายได้เชิงพาณิชย์จากพื้นที่ไม่จำกัดในโลกเสมือนจริงผ่านการบริการแอปพลิเคชัน Sawasdee by AOT อีกด้วย โดยผ่านการหารือกับพันธมิตรร้านค้าต่างๆ จะเข้ามาใช้บริการในแอปพลิเคชันนี้ ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ.2567 จะมีรายได้จากธุรกิจดังกล่าวสูงกว่ารายได้จากธุรกิจด้านการบินเสียอีก (efinanceThai, ๒๕๖๕) ซึ่งเมื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับแนวคิดตัวแบบการปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัลของ ดนัยรัฐ ธนบดีธรรมจารี จะเห็นได้ว่า ทอท. มีการประยุกต์แนวคิดของ Digital Transformation ลงมาในทั้ง 5 ส่วนสำคัญ คือ ทอท. มีการกำหนดวิสัยทัศน์องค์กร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการปรับเปลี่ยนสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลในแผน ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กร (AOT Strategy House)

ภาพที่ 4 : แผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กร (AOT Strategy House) ที่มา : บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)(ทอท.)

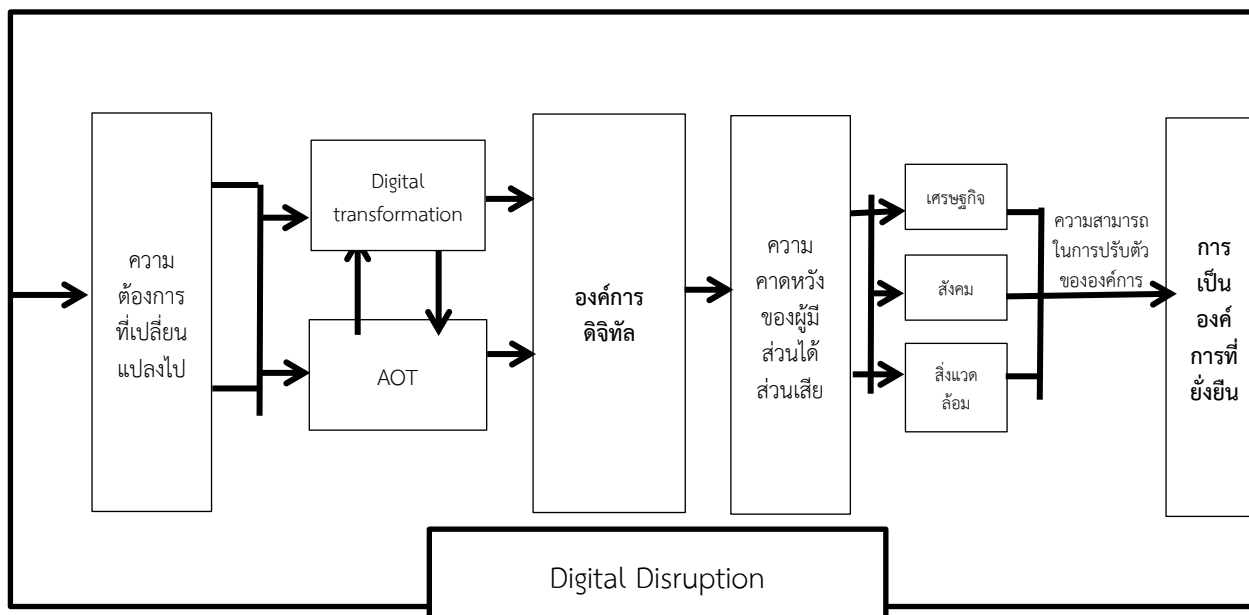
ภายใต้กรอบแนวคิดการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainable Growth) มุ่งเน้นความเป็นเลิศใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านมาตรฐาน (Standards) ด้านบริการ (Service) และด้านการเงิน (Financial) พร้อมปรับเปลี่ยนองค์กรโดยนำ Digital Technology และ Innovation มาร่วมขับเคลื่อนพันธกิจหลัก มีการสร้างสรรค์คุณค่าการบูรณาการบริการอย่างเป็นระบบและมีพลวัตร โดยไม่ได้มุ่งการพัฒนาการดำเนินงานด้านกิจการการบิน (Aeronautical Revenue) เท่านั้น แต่ต้องการพัฒนาการดำเนินงานด้านกิจการที่ไม่เกี่ยวกับการบิน (Non-Aeronautical Revenue) และมีการเพิ่มการให้บริการโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ โดยการเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้จากกิจกรรมภายในอาคารผู้โดยสารภายนอกอาคารและพื้นที่ว่างเปล่า เพื่อสนับสนุนการสร้างรายได้จากกิจการที่ไม่เกี่ยวกับการบิน มีการนำแนวคิดเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภายในองค์กร มีการพัฒนา Application AOT Staff สำหรับให้พนักงานใช้ในการจัดการเรื่องของการทำงาน สวัสดิการ การพัฒนาทักษะ รวมไปถึงการหาข้อมูลที่เป็นไปได้ด้วยตนเองผ่าน อุปกรณ์อัจฉริยะ (Smart Mobility) มีการระบุสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งในสมรรถนะจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องใน AOT HR Master Plan และ AOT HRD Roadmap เพื่อรองรับแผนการเป็นองค์กรดิจิทัล และเป้าหมายการพัฒนาอย่างมั่นคง และยั่งยืน และที่สำคัญ คือมีการปลูกฝัง

ทัศนคติที่ดีต่อการใช้งานเทคโนโลยีในองค์กร ปรับความคิด (Mindset) และปลูกฝังให้พนักงาน ทอท. เป็นนักนวัตกรรม ผ่านนโยบาย โครงการอบรม โครงการประกวดความคิดสร้างสรรค์ และ จัดการนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างการรับรู้ให้กับพนักงาน ทอท. ให้มีความรู้พื้นฐานในการคิดเชิง นวัตกรรมและกระบวนการพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งตระหนักถึงประโยชน์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ ในการพัฒนาการดำเนินงานขององค์กรอย่างยั่งยืน และเพื่อค้นหาไอเดีย สร้างแรงจูงใจในการพัฒนา นวัตกรรมและต่อยอดแนวความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมจากทั้งภายใน ทอท.และผู้มีส่วนได้ส่วน เสียภายนอก โดยได้มีการจัดกิจกรรมวันนวัตกรรมของ ทอท. (AOT Innovation Day) เพื่อให้ พนักงาน ทอท. ส่งผลงานเข้าประกวด รางวัลสุดยอดความคิดนวัตกรรม ทอท. (Best of AOT) รวมถึง ประชาสัมพันธ์ออกสื่อประเภทต่างๆ ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ให้พนักงานทุกคน รวมไปถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของ ทอท. รู้จัก Digital Platform ต่างๆ ที่ ทอท. พัฒนาขึ้น เปิดใจที่จะใช้ในการ ปฏิบัติงาน มีความรู้ในการพัฒนาทักษะต่างๆ ของตนเอง และเล็งเห็นถึงเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งจะ เห็นได้ว่า ทอท. มีแนวทางการบริหารจัดการองค์กรและแนวทางพัฒนา ทอท. สู่การเป็นองค์กร ดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ครบทุกภาคส่วน ระบุเป้าหมายชัดเจน มีแผนการพัฒนาทุกระยะ มีการ ดำเนินการไปแล้วอย่างเป็นรูปธรรม ครบถ้วนทุกองค์ประกอบ พร้อมทั้งจะนำพาตัวเองไปเป็นองค์กร ดิจิทัล และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างความยั่งยืนทางธุรกิจ โดยองค์กรที่มีเป้าหมายที่ต้องการความ ยั่งยืนระยะยาว นอกจาก ทอท. จะระบุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ใน วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย แผนปฏิบัติการ และยังมีการสอดแทรกแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในค่านิยมองค์กร (AOT Core Value) อีกด้วย

ซึ่งภายใต้กรอบแนวคิดการเติบโตอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นความเป็นเลิศใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้าน มาตรฐาน (Standards) ด้านบริการ (Service) และด้านการเงิน (Financial) ทอท. มีนโยบายและ เป้าหมายการจัดการด้านความยั่งยืน โดยมีโครงสร้างการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ของ ทอท. 3 ส่วน คือ 1. คณะกรรมการธรรมาภิบาลกำหนดนโยบายด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี และความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวมขององค์กรทบทวน พิจารณา และกำหนดทิศทางการ ดำเนินงานด้านการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของ ทอท. 2. คณะกรรมการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อ พัฒนาสู่ความยั่งยืนกำหนดแนวทางและกำกับดูแลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อ ความสอดคล้องกับแนวทางตามมาตรฐานสากล ตามแผนวิสาหกิจ ทอท. และการประเมินองค์กร เช่น การประเมินความยั่งยืนดัชนีดาวโจนส์ (Dow Jones Sustainability Indices: DJSI) เป็นต้น มี การกำหนดแนวทางการสื่อสารด้านความยั่งยืนแก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มติดตาม และประเมินผลการ ดำเนินงานเพื่อรายงานผลต่อคณะกรรมการธรรมาภิบาล และ 3. คณะทำงานด้านความรับผิดชอบต่อ สังคมเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืนของท่าอากาศยานทั้ง 6 แห่งดำเนินโครงการด้านความรับผิดชอบต่อ สังคมร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย สื่อสารการดำเนินงาน ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานต่อ

คณะกรรมการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน ครอบคลุมความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

อีกทั้ง ทอท. ยังมีการดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ทอท. มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการด้านการบริหารความเสี่ยง โดยถือเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการแบบบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทั้งองค์กรตามแนวทางปฏิบัติที่ดีในระดับสากล และ ทอท. สามารถใช้การบริหารความเสี่ยงในการบริหารจัดการองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด สร้างมูลค่าเพิ่ม และความมั่นคงเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้มีส่วนได้เสีย สอดคล้องตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) โดยนโยบายและแผนการบริหารความเสี่ยงของ ทอท. ครอบคลุมทั้งความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk) ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational Risk) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ (Compliance Risk) ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Risk) ความเสี่ยงจะเกิดขึ้นใหม่ (Emerging Risk) ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เรียกว่าครบทุกองค์ประกอบของทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของ ทอท. และที่สำคัญและสะท้อนให้เห็นถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อผลักดันบรรลุเป้าหมายที่จะนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน นั่นคือ ทอท. ดำเนินการภายใต้แนวคิดการบริหารองค์การโดยยึดหลักธรรมาภิบาลที่ดี และเป็นผู้ที่มีความเป็นเลิศทางด้านธรรมาภิบาล ทอท. ได้ใช้ Digital Platform ที่พัฒนาขึ้นเผยแพร่ นโยบายธรรมาภิบาลของ ทอท. ไว้บนระบบเครือข่าย AOT Intranet และบนเว็บไซต์ของ ทอท. www.airportthai.co.th เพื่อให้พนักงาน และลูกค้าของ ทอท. ทุกคน ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำนโยบายธรรมาภิบาลของ ทอท. ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดเป็นรูปธรรม รวมไปถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเองก็สามารถติดตามการดำเนินงาน ของ ทอท. รวมไปถึงสามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ ทอท. สามารถบรรลุเป้าหมายการเป็นผู้ดำเนินการและจัดการท่าอากาศยานที่ดีระดับโลก: การมุ่งเน้นคุณภาพการให้บริการโดยคำนึงถึงความปลอดภัย และสร้างรายได้อย่างสมดุล" หรือ "AOT Operates the World's Smartest Airports" ได้จริง

ภาพที่ 4 : แผนภาพการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) ต่อความยั่งยืนทางธุรกิจ ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)(ทอท.)

สรุป

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เป็นองค์กรที่ตระหนักรู้ถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) โดย ทอท. ได้นำเรื่องของ Digital Technology และ Innovation ไว้ในตำแหน่ง “รากฐาน (Foundation) ขององค์กร” ตามแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กร (AOT Strategy House) ภายใต้กรอบแนวคิดการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainable Growth) รวมทั้ง ทอท.ได้จัดทำมีแผนปฏิบัติการดิจิทัลและแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่สนับสนุนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ขององค์กรให้มุ่งไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการผลักดันให้มีการใช้และพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกๆ ภาคส่วน โดยไม่ได้มองเป้าหมายเพียงเพื่อการเป็นองค์กรดิจิทัลเท่านั้น แต่เพื่อพัฒนาต่อยอดไปสู่การดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยง การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและโดยยึดหลักธรรมาภิบาลที่ดีเป็นสำคัญ เพื่อมุ่งสูงการพัฒนาองค์กรสู่ความยั่งยืนทางธุรกิจในระยะยาว เมื่อนำมาเทียบเคียงหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ตามการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management) และหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) ที่ศึกษามาแล้วนั้น พบว่า ทอท. มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลต่อความยั่งยืนทางธุรกิจครบถ้วนสอดคล้องและเป็นเหตุเป็นผล การมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ดี

ถึงแม้ว่า ทอท. จะมีแผนการบริการจัดการจะถูกออกแบบมาเป็นอย่างดี แต่ถ้าพนักงานในองค์กรมีทักษะดิจิทัลในการทำงานอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง พนักงานไม่สามารถดึงศักยภาพของเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ไม่สามารถประยุกต์การใช้งานเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลาย ขาดความใช้งานเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ รวมไปถึงการที่พนักงานมีทัศนคติที่กังวลต่อทักษะทางดิจิทัล และการกลัวการถูกแทนที่ตำแหน่งงานโดยเทคโนโลยี หรือการขาดความกระตือรือร้นที่จะอยากเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ทอท. ก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ เพราะพนักงานในองค์กรเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์การประสบความสำเร็จจึงเป็นเรื่องที่ ผู้บริหาร ทอท. จะต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนในการพัฒนาบุคลากร ทอท. ให้เห็นความสำคัญของการมีทักษะดิจิทัล (ปรับความคิด (Mindset)) อย่างจริงจังมากขึ้นต่อไป

References

- บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)(ทอท.). (2565). *แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี/รายงานประจำปี 2565*. กรุงเทพฯ: ทอท.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2562). *Digital transformation กับ Digital worker และ Digital workforce*. เข้าถึงได้จาก NSTDA: https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/dx-digital-worker-work/28 ก.ย.66.
- efinanceThai. (2565). *AOT ตั้งเป้าปี 67 รายได้ Non-Aeroแตะ60% หลังเอกชนแห่ชิงพื้นที่พาณิชย์*. เข้าถึงได้จาก efinancethai: <https://www.efinancethai.com/LastestNews/LatestNewsMain.aspx?release=y&ref=M&id=Y0RZdVRZdLVpaWs9>.
- Peer Power. (2561). *Digital Transformation : การปรับตัวของ SME*. เข้าถึงได้จาก PeerPower: <https://www.peerpower.co.th/blog/digital-transformation-sme>.
- WICE Logistics Public Company Limited. (2561). *ดิจิทัล 4.0*. เข้าถึงได้จาก <https://www.wice.co.th/>: <https://www.wice.co.th/2018/01/11/digital-4-0-technology/>.

สิทธิเรียกร้องของผู้แทนโดยชอบธรรมในผลแห่งละเมิด Claims of legal representatives as a result of infringement

สุรัชชัย เดชพงษ์ Surachai Dechpong

ธัญชัย ทิพยมณฑล Tanunchai Tippayamonton

นลินี สมถวิล Nalinee Somtawil

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

Faculty of Law, Payap University, Thailand

ksd01@hotmail.com,

Received 2024/04/01

Revised 2024/04/20

Accepted 2024/05/26

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายความเข้าใจในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดขึ้นแก่ผู้แทนโดยชอบธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำละเมิดของบุคคลที่กระทำต่อบุตร เมื่อมีความเสียหายอันเกิดแก่ชีวิต ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ถูกระทบสิทธิในทางครอบครัว ต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนค่าสินไหมทดแทนในการดำเนินการให้แก่ผู้ถูกกระทำละเมิด(ค่าปลงศพ, ค่าใช้จ่ายอันจำเป็น, ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย, ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาก่อนได้) และค่าสินไหมทดแทนที่ต้องให้ผู้บุคคลที่ถูกระทบสิทธิ (ค่าขาดไร้อุปการะ และค่าขาดใช้การขาดการงานของบุคคลภายนอก) ซึ่งการใช้สิทธิทางศาลเรียกค่าสินไหมทดแทนและค่าขาดไร้อุปการะจากผู้ที่ทำให้กระทำละเมิดต่อบุตรได้ ศาลมีแนวทางพิจารณาถึงสิทธิของผู้แทนโดยชอบธรรมอันเป็นสิทธิเฉพาะบุคคลที่ได้รับผลกระทบในความเสียหายจากการที่ไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูทั้งในปัจจุบันและความหวังในอนาคตเป็นสำคัญ โดยมีการคำนวณค่าเสียหายที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงิน

ทั้งนี้ จากการความเสียหายต่อสิทธิที่ผู้แทนโดยชอบธรรมได้รับการอุปการะเลี้ยง อาจจะต้องพิจารณาค่าสินไหมทดแทนรวมถึงความเสียหายในการที่ผู้แทนโดยชอบธรรมต้องเสียไปจากการอุปการะเลี้ยงดูมาจนถึงเสียชีวิตด้วย

คำสำคัญ: ผลแห่งละเมิด, สิทธิเรียกร้อง, ค่าสินไหมทดแทน, ผู้แทนโดยชอบธรรม, บุตร.

Abstract

This article aims to expand the understanding of the right to claim compensation for any damages incurred to legal representatives. The legal representative is the person whose family rights are affected, where damages are the result of a person's violation of a child's rights. Compensation must be considered in 2 parts: compensation for the person who has been wronged (funeral expenses,

medical expenses before death, compensation for loss of income and other necessary expenses) and compensation that must be given to the person who has been violated. The second part is the compensation for the other parties who have been affected by the injury or absence of the person who was wronged. The other parties affected are also legally allowed to the use of court rights to demand compensation for the loss from those who have violated the child. The court has guidelines for considering the rights of the legal representative, which are the rights of only the person affected by the damage from not receiving care and support, both at present and in the future. The court will calculate the cost of damages that must be paid in compensation.

Therefore, the legal representative has the right to compensation for their losses suffered if the child requires support from foster care till death.

Keywords: Consequences of transgression, claim, Compensation, legal representative, child.

บทนำ

ในปัจจุบันความเป็นอยู่ของมนุษย์พบว่า มีความวุ่นวาย สับสนและความไร้ระเบียบของสังคม ทำให้เกิดความเสียหายจากการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นเหตุให้ผู้ได้รับความเสียหายต้องฟ้องร้องรักษาและเยียวยาตัวเอง โดยการเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น และเห็นได้ชัดว่า สังคมสมัยนี้และเมื่อก่อนมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เมื่อพิจารณาจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน มีลักษณะต่างกัน ทั้งวัตถุประสงค์และประเภทของค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง และจะเห็นว่าความเสียหายบางประการไม่เคยเกิดขึ้นหรือมีอยู่ในอดีตมาก่อน แต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งถือว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงของโลก แต่ไม่ว่าความเสียหายจะเปลี่ยนไปอย่างไร กฎหมายก็ยังทำหน้าที่เยียวยาทุกปัญหาที่เกิดขึ้นได้เสมอ

กรณีความเสียหายในทางละเมิดซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นบุคคลในครอบครัวย่อมมีผลกระทบสำหรับสถานะความเป็นไม่ว่าจะเป็นทางจิตใจ ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ อันเนื่องมาจากการผลกระทบจากการถูกทำละเมิด แนวทางคิดของกฎหมายจึงต้องการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิด เพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีการละเมิดหรือกลับคืนใกล้เคียงฐานะเดิมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การคืนทรัพย์สิน การซ่อมแซมทรัพย์สิน หรือชดใช้เงินเป็นค่าเสียหายแล้วแต่กรณี

ผลแห่งละเมิด

การที่มนุษย์รวมตัวกันเป็นสังคมย่อมมีการประทุษร้ายกัน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ถูกประทุษร้าย สังคมจึงยอมรับและปฏิบัติเป็นการทั่วไปให้ผู้กระทำการประทุษร้ายบุคคลอื่นต้องชดใช้

ความเสียหายให้แก่ผู้ที่ถูกประทุษร้ายและผู้อื่นที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำประทุษร้ายนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมและป้องปรามมิให้มีการกระทำเช่นนั้นอีก โดยมีกฎหมายซึ่งมีโทษทางอาญาและกฎหมายซึ่งกำหนดให้มีการชดใช้ในทางแพ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย หากกล่าวเฉพาะการชดใช้ในทางแพ่ง ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะมีสิทธิได้รับการชดใช้เพื่อความเสียหายที่ตนได้รับ การกำหนดให้บุคคลใดมีสิทธิเรียกร้อง ประเภทของความเสียหาย และการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน กฎหมายแพ่งได้บัญญัติไว้ในลักษณะละเมิด

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติความรับผิดเพื่อละเมิดของไทย ซึ่งได้ร่างขึ้นตามอย่างของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ความรับผิดทางละเมิดได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด โดยหลักทั่วไปในมาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ผู้นั้นย่อมเป็นผู้กระทำละเมิด ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนในผลแห่งการกระทำละเมิดนั้น สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคแรก และในมาตรา 422 ความเสียหายอันเกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมาย ซึ่งประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่นๆ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนนั้นเป็นผู้กระทำละเมิด ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคสอง

บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” เป็นบทบัญญัติของหลักความรับผิดในการกระทำของตนเอง โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ (1) ต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ (2) ต้องมีการกระทำโดยผิดกฎหมาย (3) ต้องก่อให้เกิดความเสียหาย และ (4) ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นอันเป็นผลแห่งละเมิด การพิจารณาถึงผลแห่งละเมิด มีหลักการพิจารณาที่สำคัญ ดังนี้

ความเสียหายต้องเกิดขึ้นโดยตรงต่อผู้ถูกระทำละเมิด

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเสียหายอันเป็นผลที่เกิดขึ้นต่อผู้ถูกระทำละเมิดตาม มาตรา 420 มี 5 ประการ คือ (1) ผู้ที่กระทำละเมิด อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ (2) มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ (3) กระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย (4) เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลอื่น และ (5) ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการกระทำละเมิด

เมื่อพิจารณาความรับผิดในทางละเมิด ตามทฤษฎีอาจแบ่งประเภทความรับผิดเพื่อละเมิดได้เป็น 2 ประเภท (ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์, 2566 : 67-68) คือ (1) *ความรับผิดที่ต้องการความผิด (subjective responsibility)* กล่าวคือเป็นกรณีที่ผู้กระทำมีความรับผิดเพื่อละเมิดในกรณีนี้จะต้องมีความผิด (fault) ของผู้กระทำละเมิดคือมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อประกอบกับองค์ประกอบอื่นๆเป็นละเมิดแล้ว ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิด (2) *ความรับผิดที่ไม่*

ต้องการความผิด (objective responsibility) กล่าวคือเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดโดยไม่ต้องการพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดคือจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ บางครั้งเรียกความรับผิดประเภทนี้ว่าเป็นความรับผิดตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย บางครั้งอาจมีบางท่านเรียกว่า ความรับผิดเด็ดขาด (strict liability)

ความรับผิดในทางละเมิดเป็นความรับผิดตามกฎหมายแพ่ง โดยมีความต้องการที่จะเยียวยาผู้เสียหายให้อยู่ในสถานะเสมือนความเสียหายนั้นมิได้เกิดขึ้น เป็นการเยียวยาเฉพาะผู้เสียหายที่ไม่ได้รับความเสียหายเป็นรายบุคคล ไม่ได้มุ่งหมายเป็นการลงโทษผู้กระทำ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จำแนกความรับผิดทางละเมิดเป็น 3 เหตุ ได้แก่ (1) เหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายมาจากการกระทำของบุคคล โดยเป็นกรณีที่บุคคลกระทำละเมิดซึ่งตามกฎหมายกำหนดบุคคลนั้นต้องรับผิด (2) เหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายมาจากทรัพย์สิน โดยเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดจากทรัพย์สินมิได้เกิดจากการกระทำของคน จึงไม่เรียกว่าทรัพย์สินทำละเมิด ดังที่บัญญัติในมาตรา 433 มาตรา 434 มาตรา 436 และมาตรา 437 (3) เหตุตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

ความรับผิดในทางละเมิดตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา โดยส่วนใหญ่วินิจฉัยไปในทางเดียวกัน สรุปได้ว่า ความรับผิดในทางละเมิดต้องเป็นการกระทำที่เกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ส่วนการกระทำใดถือเป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ต้องพิจารณาประกอบพฤติการณ์ เหตุผลประการอื่น และบุคคลผู้เสียหายที่อาจใช้สิทธิในทางละเมิด ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าผู้เสียหายมีสถานะใด ดังเช่นในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5009/2562 ศาลได้พิจารณาถึงข้อปฏิบัติตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพแพทย์ ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8309/2548 ศาลได้พิจารณาถึงความเสียหายเกิดขึ้นแก่สิทธิซึ่งมีกฎหมายรับรองไว้ และในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9173/2551 ศาลพิจารณาว่า มิใช่มีแต่เพียงเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่จะเป็นผู้เสียหายได้เท่านั้น ผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินก็เป็นผู้ถูกโต้แย้งสิทธิ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ความรับผิดในทางละเมิดนั้น เป็นกระทำที่เกิดจากการการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยพิจารณาพฤติการณ์ เหตุผล แนวปฏิบัติมาตรฐาน สถานะต่างๆ เป็นองค์ประกอบ และมีความเสียหายเกิดขึ้นโดยตรงต่อสิทธิของผู้เสียหายอันมีกฎหมายรับรองไว้

ความเสียหายต้องคำนวณได้เป็นเงิน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดตามมาตรา 438 วรรคสอง มี 3 ประการ คือ (1) การคืนทรัพย์สิน (2) การไต่ราคาทรัพย์สิน และ (3) ค่าเสียหาย ซึ่งคำนวณจากความเสียหายเป็นจำนวนเงินเท่านั้น

ในการพิจารณาความเสียหายทางละเมิด มาตรา 420 ได้กำหนดความเสียหายอันเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ส่วนในมาตรา 423 เป็นความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่น และในมาตรา 446 กรณีที่เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย จิตใจ หรือเสรีภาพ ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้

โดยทั่วไปแล้วความเสียหายอันเป็นมูลความผิดฐานละเมิดนั้น อาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินหรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ เนื่องจากหลักความรับผิดชอบทางละเมิด มีวัตถุประสงค์มุ่งไปในทางชดเชยค่าสินไหมทดแทน ไม่ใช่ลงโทษแก่ผู้กระทำละเมิด เมื่อไม่มีความเสียหายเพื่อบังคับให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้ว ย่อมไม่เป็นละเมิด ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยหลักเกณฑ์ข้ออื่นอีกต่อไป หากมาฟ้องศาล ศาลก็ต้องยกฟ้อง โดยอ้างเหตุว่าไม่เกี่ยวข้องด้วยประโยชน์หรือไม่มีส่วนได้เสีย ก็ไม่มีสิทธิฟ้องร้อง (จิต เศรษฐกุล, 2514 : 65)

ดังนั้น เมื่อมีความเสียหายในทางละเมิดเกิดขึ้น ศาลจึงมีอำนาจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น โดยผู้กระทำละเมิดจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการกระทำละเมิดนั้นตามมาตรา 420 และค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้สถานใดเพียงใด ย่อมเป็นไปตามมาตรา 438 โดยศาลจะพิจารณาและวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ทั้งนี้ ศาลจะพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเป็นผลจากการกระทำของจำเลยหรือไม่ หากไม่ใช่ผลอันเกิดจากการกระทำของจำเลย ถือว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำ จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายนั้น

ความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา โดยส่วนใหญ่วินิจฉัยไปในทางเดียวกัน สรุปได้ว่า กรณีที่ทรัพย์สินเสียหาย ค่าสินไหมทดแทนได้แก่การคืนทรัพย์สินในสภาพเดิมก่อนที่จะมีการกระทำละเมิด หรือใช้ราคาแทนตัวทรัพย์สินเพราะไม่อาจจะคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้เสียหายได้ รวมทั้งค่าเสียหายอื่นๆ เช่น ค่าไม่ได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ค่าขาดรายได้ ค่าเสื่อมราคา เป็นต้น ในกรณีที่เป็นการเสียหายแก่ชีวิตตามมาตรา 443 กล่าวคือทำให้เขาถึงตาย ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น อีกด้วย ถ้ามิได้ตายในทันที ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่ารักษาพยาบาล รวมทั้งค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ที่หาได้เพราะไม่สามารถประกอบการทำงานนั้นด้วย และตามมาตรา 445 ในกรณีทำให้ตายหรือทำให้เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย หรือในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพ ผู้ต้องเสียหายมีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่บุคคลภายนอกในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมของบุคคลภายนอก ทั้งนี้ ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อจ่ายเป็นตัวแทนให้แก่บุตร สามีหรือภรรยา บิดามารดา หรือผู้จัดการมรดก และบุคคลภายนอกในอุตสาหกรรมของผู้ตาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 444 จนถึงมาตรา 446 ดังเช่นในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6303/2547 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 516/2551 ศาลได้กำหนดค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอื่นอันจำเป็นเนื่องจากการรักษาพยาบาล และในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 121/2539 ศาลได้กำหนดความเสียหายแก่ชื่อเสียงตามมาตรา 447 เป็นต้น

อนึ่ง ผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางละเมิด แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) ผู้เสียหาย และ (2) ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องตามกฎหมายที่กำหนด ซึ่งได้แก่บุตร สามีหรือภรรยา บิดามารดา หรือผู้จัดการมรดก และบุคคลภายนอกในอุตสาหกรรมของผู้ตาย

จะเห็นได้ว่า ความเสียหายในทางละเมิดต้องพิจารณาตามความเสียหาย ได้แก่ ทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกายหรืออนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา 438 วรรคสอง ได้วางหลักการ

กำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้ คือ (1) การคืนทรัพย์สิน (2) การใช้ราคาทรัพย์สิน และ (3) ค่าเสียหาย ซึ่งคำนวณจากความเสียหายเป็นจำนวนเงินเท่านั้น ทั้งนี้ หลักการทั้งสามจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับการคำนวณค่าสินไหมทดแทนได้เป็นเงินทั้งสิ้น

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

การละเมิดที่เป็นบ่อเกิดให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้นั้น ต้องเป็นการละเมิดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ในบางกรณี แม้มีการละเมิดเกิดขึ้นแต่ไม่มีความเสียหาย ผู้ถูกกระทำละเมิดย่อมไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ดังนั้น ความเสียหายจึงนำมาซึ่งสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยความเสียหายจากการละเมิดต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้ ได้แก่

(1) **ต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน** กล่าวคืออาจเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ เกิดขึ้นแล้วในเวลาปัจจุบัน หรือเป็นความเสียหายในอนาคตอันจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน (คักสอนงชาติ, 2551 : 69) มิใช่เพียงแต่น่าจะเป็นอันตราย หรือน่าจะเกิดขึ้น หรือน่าจะเสียหาย หรือคาดหมายว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งย่อมไม่ถือว่าเป็นความเสียหาย

(2) **ต้องเป็นความเสียหายตามกฎหมาย** กล่าวคือเป็นความเสียหายที่กฎหมายรับรอง ถ้าเป็นความเสียหายโดยพฤตินัย เช่น ผู้เสียหายยอมให้กระทำ ย่อมไม่เป็นละเมิด แม้จะเกิดความเสียหาย แต่ก็มีใช้ความเสียหายตามกฎหมายที่อาจเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนได้ นอกจากนี้ ยังหมายถึงการละเมิดสิทธิผู้อื่น ซึ่งเป็นการผิดกฎหมายอยู่ในตัว โดยไม่ต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นการผิดต่อกฎหมาย เว้นแต่ผู้กระทำจะมีอำนาจกระทำเช่นนั้นได้ (ประจักษ์ พุทสมบัติ, 2538 : 42) อีกด้วย

(3) **ต้องเป็นความเสียหายแก่สิทธิของผู้อื่นซึ่งกฎหมายรับรองคุ้มครอง** กล่าวคือหากไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิของผู้อื่นไว้ ย่อมไม่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ดังเช่นในคำพิพากษาฎีกาที่ 1882/2542 ศาลได้พิจารณาว่าการจะใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน และมีกฎหมายรับรองคุ้มครองไว้

อนึ่ง คำว่า “สิทธิ” นั้น คืออำนาจอันชอบธรรมหรือความชอบธรรมที่บุคคลสามารถใช้ยื่นต่อผู้อื่นเพื่อคุ้มครองรักษาสผลประโยชน์อันเป็นส่วนที่พึงมีพึงได้ของบุคคลนั้น (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2526 : 83-85) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือประโยชน์ที่บุคคลมีความชอบธรรมที่จะได้รับและยังต่อผู้อื่นได้หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ (หยุด แสงอุทัย, 2547 : 34) ทั้งนี้ มีนักวิชาการได้ให้ความเห็นว่า ในบทบัญญัติมาตรา 420 ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานสำคัญ กฎหมายรับรองสิทธิของประชาชนไว้หลายประการ หากมีผู้มาละเมิดสิทธิทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน (ภาคภูมิ พองชัยภูมิ, 2552 : 28)

จะเห็นได้ว่า นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นไปแนวทางเดียวกันว่า ความเสียหายจะเป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ ไม่ว่าความเสียหายในปัจจุบันหรือในอนาคตอันจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน ซึ่งเมื่อมีความเสียหายทางละเมิดเกิดขึ้น ผู้เสียหายจะต้องทราบว่าสิทธิของตนถูกระทบหรือไม่ และมี

ความเสียหายที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองเกิดขึ้นหรือไม่ เพียงใด จึงจะนำมาพิจารณาใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายได้

การกำหนดสินไหมทดแทนเป็นดุลพินิจของศาล

ดุลพินิจของศาลในการกำหนดสินไหมทดแทนนั้น มาตรา 438 วางหลักไว้ว่า ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใด ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย ดังเช่นในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1497/2554 ศาลได้พิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

ในส่วนของหลักการชดเชย เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดนั้น จะต้องเป็นไปเพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม เสมือนไม่มีการละเมิด หรือกลับคืนใกล้เคียงฐานะเดิมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น หากเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยละเมิด การเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม ก็คือการคืนทรัพย์สิน แต่หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินนั้นได้ ก็ต้องเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนใกล้เคียงฐานะเดิมมากที่สุด เมื่อไม่มีวิธีอื่นใด ก็ต้องใช้ราคาเป็นเงิน หรือหากทำให้ทรัพย์สินเสียหาย ก็อาจเยียวยาในรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง โดยการซ่อมแซมทรัพย์สินนั้น แต่หากผู้เสียหายต้องใช้จ่ายเงินในการซ่อมแซมทรัพย์สินนั้นเอง ก็อาจเยียวยาโดยการชดเชยเงินเป็นค่าเสียหาย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การกำหนดสินไหมทดแทนตามกฎหมาย เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยอาศัยกรอบเรื่องพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด เพื่อใช้เป็นแนวทางตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าจะจะเป็นสถานใด เพียงใด

ค่าสินไหมทดแทน

แนวคิดพื้นฐานของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้น ได้แก่การเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม เสมือนมิได้มีละเมิดเกิดขึ้น และโดยมุ่งหมายให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทน มิใช่มุ่งหมายเพื่อการลงโทษ

ความหมายของค่าสินไหมทดแทน

คำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” เป็นคำที่แปลมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Compensation” ซึ่งหมายความว่า “การชดเชยความเสียหาย” มิได้หมายถึงแต่เพียงการชดเชยเป็นเงินเพื่อความเสียหายอันได้เกิดขึ้นซึ่งเรียกว่า “ค่าเสียหาย” (Damages) เท่านั้น โดยเมื่อพิจารณาจากหลักการทั่วไป อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ย่อมหมายความว่าความมุ่งหมายที่จะเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม เหมือนเมื่อยังมิมีการกระทำความผิด (status quo ante) (ไพจิตร บุญญพันธุ์, 2553 : 146) ดังนั้น ค่าสินไหมทดแทนจึงมีความหมายครอบคลุมถึงวิธีการอื่นๆ ด้วย

ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในทางทรัพย์สิน

แนวคิดพื้นฐานของการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไป หรือทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย บุคคลผู้เอาไปซึ่งทรัพย์สินหรือทำให้ทรัพย์สินเสียหายนั้น ต้องเยียวยาเพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนฐานะเดิม เสมือนไม่มีความเสียหาย โดยแยกพิจารณาได้ดังนี้ (1) *กรณีเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไป* จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนด้วยการคืนทรัพย์สินให้ผู้เสียหายตามมาตรา 438 หรือต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนด้วยการคืนราคาแก่ผู้เสียหาย ในกรณีที่ไม้อาจคืนทรัพย์สินที่เอาของเขาไปได้ตามมาตรา 439 ทั้งยังต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนด้วยการให้ดอกเบี้ยในเงินที่ต้องคืนแก่ผู้เสียหาย ในกรณีที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นเงิน รวมตลอดถึงค่าขาดประโยชน์การใช้ทรัพย์สิน และค่าเสียหายอื่นๆ ตามมาตรา 438 ด้วย (2) *กรณีทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย* จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน ด้วยการทำให้ผู้เสียหายกลับไปอยู่ในฐานะเหมือนไม่มีความเสียหาย เช่น การซ่อมยานพาหนะให้ การจ่ายค่าซ่อมยานพาหนะให้ ค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่มียานพาหนะใช้ระหว่างซ่อม เป็นต้น (3) *การชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ครองสังหาริมทรัพย์* ตามมาตรา 441 ซึ่งปกติการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจะต้องชดเชยให้แก่เจ้าของทรัพย์สิน แต่กฎหมายยอมให้มีชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้ครองทรัพย์สินซึ่งมิใช่เจ้าของ ด้วยเหตุที่สันนิษฐานว่าบุคคลใดครอบครองสังหาริมทรัพย์นั้นย่อมเป็นเจ้าของ และผู้ทำละเมิดไม่มีหน้าที่ตรวจสอบว่าผู้ครองสังหาริมทรัพย์เป็นเจ้าของหรือไม่

ความรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในทางทรัพย์สินตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา โดยส่วนใหญ่วินิจฉัยไปในทางเดียวกัน สรุปได้ว่าความเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินการชดเชยค่าสินไหมทดแทน จะเป็นการคืนทรัพย์สินให้ผู้เสียหายหรือต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนด้วยการคืนราคาเต็มจำนวนแก่ผู้เสียหาย ดังเช่นในคำพิพากษาฎีกาที่ 1760/2548 ศาลได้พิจารณาว่า เมื่อได้ทรัพย์สินนำไปขายให้แก่บุคคลอื่นแล้ว จึงชอบที่จะฟ้องขอให้บังคับใช้ราคาในทรัพย์สินนั้นได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 4273/2548 ศาลได้พิจารณาว่า การชำระราคารถยนต์เพียงบางส่วน มิได้ชำระราคารถยนต์ทั้งหมด ซึ่งรวมไปถึงเงินดาวน์ในสัญญาเช่าซื้อที่ยังขาดจำนวนอยู่ และคำพิพากษาฎีกาที่ 5515/2538 ศาลได้พิจารณาว่า ผู้ครองสังหาริมทรัพย์อยู่ในขณะถูกทำละเมิด มีสิทธิรับชำระหนี้ ค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดได้ และรวมถึงสามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความด้วย

ค่าสินไหมทดแทนในกรณีขาดไร้อุปการะ

ค่าสินไหมทดแทนในกรณีขาดไร้อุปการะนั้น มาตรา 443 วรรคสาม วางหลักไว้ว่า กรณีเหตุละเมิดทำให้ผู้อื่นตาย ทำให้บุคคลคนหนึ่งคนใดต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย บุคคลคนนั้นชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายนั้น

ความเสียหายต่อชีวิตเป็นกรณีที่ไม่อาจจะทำให้กลับคืนเหมือนเดิมได้ การชดเชยค่าสินไหมทดแทนจึงต้องดำเนินการใช้เงินทดแทนเท่านั้น แต่จะเห็นได้ว่าการเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายต่อชีวิตนี้ จะไม่มีกรณีใดเลยที่ค่าสินไหมทดแทนเป็นการทดแทนชีวิตที่ต้องสูญเสียไปของผู้ตายได้ มีแต่เพียงค่าสินไหมทดแทนที่บุคคลซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้ตายควรได้รับทดแทนสิ่ง

ที่เขาควรได้หากผู้ตายยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ซึ่งแท้จริงผู้เสียชีวิตต่างหากเป็นผู้มีสิทธิในความเสียหายต่อชีวิตของตนเอง แต่ไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องได้ อันเนื่องมาจากการสิ้นสภาพบุคคลไปแล้ว

อัน “ค่าขาดไร้อุปการะ” นั้น หมายถึงค่าขาดสิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากผู้ตายซึ่งมีตามกฎหมาย โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นจริง (ศัก สนองชาติ, 2556 : 199) ดังนั้น ผู้มีสิทธิได้รับการอุปการะจากผู้ตายตามกฎหมาย จึงต้องมีกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งได้แก่กฎหมายครอบครัว

ความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในค่าขาดไร้อุปการะตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา โดยส่วนใหญ่วินิจฉัยไปในทางเดียวกัน สรุปได้ว่าบุคคลที่มีสิทธิได้รับค่าขาดไร้อุปการะจะต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้ตายตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และการชดเชยค่าสินไหมเพื่อเป็นการทดแทนสิ่งที่เขาควรได้หากผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8683/2559 ศาลได้พิจารณาให้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้ตายไม่สามารถทำงานได้จนถึงอายุ 60 ปี

ค่าสินไหมทดแทนในกรณีขาดไร้อุปการะ เป็นค่าเสียหายที่ไม่ได้เยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย (ผู้ตาย) โดยตรง แต่มีความมุ่งหมายเพื่อเยียวยาให้แก่บุคคลที่มีสิทธิได้รับตามกฎหมาย ทั้งนี้ การชดเชยไม่พิจารณาจากความเสียหายจริง แต่มีการประมาณการความเสียหายที่พึงจะได้รับ ทั้งขณะเกิดละเมิดและในอนาคตด้วย

ผู้ทรงสิทธิในค่าสินไหมทดแทน

ผู้ทรงสิทธิในค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้น นอกจากจะพิจารณาจากความหมายของคำว่า “สิทธิ” เป็นถ้อยคำที่นักกฎหมายต้องทำความเข้าใจเบื้องต้น เพราะเป็นข้อความคิดพื้นฐานทางกฎหมาย (Basic Concept) (สมยศ เชื้อไทย, 2551 : 139) ซึ่งหมายความถึงอำนาจอันชอบธรรมหรือความชอบธรรมที่บุคคลสามารถใช้อยู่ต่อผู้อื่นเพื่อคุ้มครองรักษาลประโยชน์อันเป็นส่วนที่พึงมีพึงได้ของบุคคลนั้น หรือคือประโยชน์ที่บุคคลมีความชอบธรรมที่จะได้รับและยังต่อผู้อื่นได้หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น จะต้องพิจารณาจากมาตรา 443 วรรคสาม ด้วย กล่าวคือผู้มีสิทธิในค่าขาดไร้อุปการะ หมายถึงบุคคลซึ่งตามกฎหมาย มีสิทธิได้รับการอุปการะจากผู้ตาย ทั้งนี้ การพิจารณาสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกค่าสินไหมทดแทนทางละเมิด สามารถแบ่งประเภทของสิทธิโดยพิจารณาจากคู่กรณีเป็นหลักได้ 2 ประเภท คือ

สิทธิเด็ดขาด

สิทธิเด็ดขาด (Absolute right) เป็นสิทธิใช้ยันกับบุคคลทั่วไปได้ทุกคน เช่น กรรมสิทธิหรือทรัพย์สินสิทธิ โดยมีความหมายรวมถึงสิทธิเกี่ยวกับตัวบุคคล ลิขสิทธิ์ (ทรัพย์สินทางปัญญา) และเสรีภาพของบุคคล ผู้ทรงสิทธิอาจใช้สิทธิของตนต่อผู้ใดก็ได้ ไม่จำกัดตัวบุคคล ไม่เป็นการเฉพาะว่าใช้ต่อกับบุคคลนั้นบุคคลนี้

สิทธิสัมพัทธ์

สิทธิสัมพัทธ์หรือสิทธิสัมพัทธ์ (Relative right) เป็นสิ่งที่ใช้ยันได้เฉพาะสำหรับบางคนเท่านั้นหรือใช้ยันได้กับบุคคลโดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นสิทธิเกิดจากสัญญา ละเมิด ลามิควรได้ หรือ

ความสัมพันธ์ทางหนี้ ซึ่งคู่สัญญาต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญา หากฝ่ายใดผิดสัญญาอีกฝ่ายสามารถบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาได้ เช่น สิทธิระหว่างสามีภรรยาเป็นสิทธิที่ใช้เพื่อเรียกร้องการกระทำตามหน้าที่ระหว่างกันเท่านั้น

การฟ้องคดีละเมิดเรียกค่าสินไหมทดแทน

การฟ้องคดีเป็นการใช้สิทธิในทางศาล (action en justice) เป็นการเยียวยาทางศาลซึ่งเป็นวิธีการที่ศาลอนุญาตให้ประชาชนดำเนินการในกรณีที่ไม่สามารถระงับข้อพิพาทกันเองได้ เนื่องจากมีหลักว่ารัฐจะห้ามประชาชนที่จะตัดสินคดีเพื่อบังคับตามสิทธิของตนเองด้วยตนเอง ดังสุภาษิตกฎหมายว่า “Decretum Divi Marci” โดยประชาชนไม่สามารถที่จะบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของตนด้วยตนเองได้ แต่จะต้องใช้วิธีการเยียวยาตามที่รัฐจัดหาให้ ดังนั้น จึงมีทฤษฎีการใช้สิทธิทางศาลมาจากแนวคิดที่ว่า ศาลควรจะบรรเทาทุกข์เฉพาะผู้ที่จำเป็นต้องได้รับการเยียวยาเท่านั้น (วรรณชัย บุญบำรุง ธนภฤต วรรณชากุล และสิริพันธ์ พลรบ, 2556 : 264-269)

การฟ้องคดีละเมิดเรียกค่าสินไหมทดแทน จะต้องพิจารณาถึงลักษณะความเสียหายและการชดเชยว่าจะดำเนินได้รูปแบบใด ในกรณีความเสียหายแก่ชีวิตซึ่งเป็นผู้เยาว์ สิ่งสำคัญที่กฎหมายนำมาใช้พิจารณา คือความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาจะต้องชอบด้วยกฎหมาย

การนำคดีขึ้นสู่ศาลกรณีถูกกระทบในสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมาย สามารถเสนอเรื่องต่อศาลหรือการเป็นคู่ความในคดีตามลักษณะของคดีเป็น 2 ประเภท คือ (1) *คดีมีข้อพิพาท* เป็นการเสนอคำฟ้องโดยมีคู่กรณี 2 ฝ่าย โจทก์ถูกจำเลยโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง ผู้ที่เสนอคดีต่อศาลได้จะต้องเป็นพิจารณาว่ามีข้อโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่เกิดขึ้นแล้วหรือไม่ และผู้ใดเป็นผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิ เพื่อจะฟ้องให้ศาลพิพากษาเป็นการรับรองคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิที่ผู้นั้นมีอยู่ โดยทำคำฟ้องเป็นยื่นต่อศาลของให้ปลดปล่อยทุกข์

สำหรับการเสนอคดีต่อศาลเป็นคดีมีข้อพิพาทโดยทำเป็นฟ้องหรือเป็นคู่ความในคดีมีข้อพิพาทตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 และมาตรา 172 ซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญที่ต้องแสดง ดังนี้ (ก) โจทก์และจำเลยเป็นบุคคลตามกฎหมาย (ข) มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง ซึ่งต้องพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายว่าผู้ใดเป็นเจ้าของสิทธิหรือมีหน้าที่นั้น โดยอาจจะเป็นเจ้าของสิทธิในฐานะที่เป็นเจ้านั้น เป็นคู่สัญญา เป็นผู้ที่ถูกทำละเมิด หรือเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง เช่น ผู้ที่ถูกทำละเมิดเป็นผู้มีสิทธิได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่ทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยถูกทำละเมิดถึงแก่ความตาย หากผู้นั้นมีบุตรเป็นผู้เยาว์ บุตรจะเป็นผู้มีสิทธิเรียกค่าชดเชยไร้อุปการะจากผู้ทำละเมิดซึ่งเป็นสิทธิของบุตร มารดาไม่มีสิทธิฟ้องเรียกเงินดังกล่าวในนามตนเอง (2) *คดีไม่มีข้อพิพาท* เป็นการคำร้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ประกอบมาตรา 188

การใช้สิทธิทางละเมิดเรียกค่าสินไหมทดแทน เป็นสิทธิสัมพัทธ์หรือสิทธิสัมพัทธ์ (Relative right) เป็นสิ่งที่ใช้กันได้เฉพาะสำหรับบุคคลผู้ทำละเมิด แต่การดำเนินการฟ้องคดีจะต้องใช้กฎหมาย

วิธีสบัญญัติ (กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) เพื่อดำเนินตามขั้นตอนการใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน

ผู้แทนโดยชอบธรรม

ผู้แทนโดยชอบธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีหลักการสำคัญ ดังนี้

ความหมายและหน้าที่ของผู้แทนโดยชอบธรรม

ผู้แทนโดยชอบธรรม หมายความว่า บุคคลซึ่งตามกฎหมายมีสิทธิที่จะทำการแทนบุคคลผู้ไร้ความสามารถ หรือเป็นบุคคลที่ต้องให้คำอนุญาต หรือให้ความยินยอมแก่ผู้ไร้ความสามารถในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตรตามมาตรา 1569 ซึ่งได้แก่บิดามารดาของบุตรตามมาตรา 1566

ผู้แทนโดยชอบธรรม หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร หมายความว่า การที่บิดามารดามีหน้าที่ให้การดูแล การอุปการะเลี้ยงดูบุตรและให้การศึกษาในระหว่างที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์ตามมาตรา 1564

ความหมายและหน้าที่ของบุตร

บุตร หมายความว่า เด็กที่คลอดจากหญิง ซึ่งอาจมีสถานะทางกฎหมายของบุตรที่เกิดอย่างถูกต้องตามกฎหมายและบุตรนอกสมรสก็ได้

อนึ่ง การมีสภาพหรือมีฐานะเป็นบุตรนั้นย่อมมาจากความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่เป็นบิดามารดาสีก่อน ไม่ว่าความสัมพันธ์นั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายหากเป็นความสัมพันธ์ที่ชอบด้วยกฎหมายหรือกฎหมายรับรอง บุตรที่คลอดออกมาก็มีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย แต่หากความสัมพันธ์ของชายหญิงดังกล่าวไม่ชอบ กล่าวคือมิได้มีการสมรสกันตามกฎหมายบุตรดังกล่าวก็เป็นบุตรนอกสมรส หรือบุตรมิชอบด้วยกฎหมายของชาย (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2556 : 309)

โดยปกติเมื่อชายและหญิงได้จดทะเบียนสมรสถูกต้องตามมาตรา 1457 แล้วต่อมาภริยาตั้งครรภ์และคลอดบุตรภายในระยะเวลา 310 วัน นับแต่วันสมรสสิ้นสุดตามมาตรา 1536 กรณีเด็กเกิดจากหญิงที่ไม่ได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา 1546 และกรณีเด็กเกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรตามมาตรา 1547

บุตรมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา หมายความว่า การที่บุตรเมื่อได้รับการอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษาในขณะที่เป็นผู้เยาว์ เมื่อถึงช่วงวัยที่ทำงานหาเลี้ยงชีพได้ย่อมมีหน้าที่การอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาของตนเช่นกันตามมาตรา 1563

การฟ้องคดีละเมิดเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้แทนโดยชอบธรรม

การฟ้องคดีละเมิดเรียกค่าสินไหมทดแทน เป็นกรณีที่โจทก์ต้องแสดงหรือกล่าวถึงรายละเอียดต่างๆ โดยเรียบเรียงเป็นคำฟ้อง ซึ่งเรียกว่า “การบรรยายฟ้อง” ซึ่งโจทก์อาจจะเรียบเรียงเองหรือให้ทนายความเป็นผู้เรียบเรียงก็ได้ โดยมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ ในประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง ซึ่งมีสาระสำคัญว่าในคำฟ้องคดีแพ่งต้องไม่เคลือบคลุม กล่าวคือต้องแสดงโดยชัดแจ้งซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยหลักแห่งข้อหา โดยไม่จำต้องอ้างถึงตัวบทกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงในรายละเอียดในคำฟ้อง ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7272/2539 ศาลพิจารณาว่า ข้อความในคำฟ้องที่พิมพ์ในช่องสำหรับระบุชื่อโจทก์ ระบุว่าโจทก์บิดาเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นส่วนหนึ่งของคำฟ้องและเข้าใจได้ว่าบิดาเป็นผู้ดำเนินคดีแทน และขณะฟ้องนั้นผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถ ส่วนประเด็นการโต้แย้งว่าบิดามีอำนาจดำเนินคดีแทนได้หรือไม่ ซึ่งไม่ได้กล่าวไว้ในคำฟ้องนั้นเป็นเรื่องที่หากคู่ความอีกฝ่ายหากมีข้อโต้แย้งก็ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ทำการสอบสวนถึงอำนาจของผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นข้อที่สามารถจะนำมาแสดงต่อศาลในชั้นพิจารณาต่อไปได้ ไม่ใช่เหตุที่ทำให้คำฟ้องของไม่ชอบ

การเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้แทนโดยชอบธรรม

ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในทางทรัพย์สิน

ตามมาตรา 438 จนถึงมาตรา 440 ได้กำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในทางทรัพย์สิน กรณีที่มีการเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นไปโดยละเมิด ผู้ทำละเมิดจะต้องคืนทรัพย์สินนั้น ถ้าคืนไม่ได้ก็ต้องใช้ราคารวมทั้งค่าเสียหายค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้สอยทรัพย์สินในระหว่างละเมิด และในกรณีที่ทำละเมิดให้ทรัพย์สินของบุคคลอื่นเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วนโดยไม่ได้อำไป ผู้ทำละเมิดก็ต้องชดเชยค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอันได้เกิดขึ้นด้วยตามมาตรา 438 วรรคสอง เช่น มีการทำละเมิดทรัพย์สินติดต่อกันตลอด ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้จนกว่าจะหยุดหรือระงับการกระทำละเมิด หรือเรียกค่าเสียหายอันในอนาคต ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 422/2529 ศาลพิจารณาว่า การฟ้องคดีละเมิด ได้มีการเรียกค่าเสียหายเป็นรายเดือนนับจากเดือนที่ฟ้องเป็นต้นไปพร้อมดอกเบี้ยในแต่ละเดือน ศาลพิจารณากำหนดให้ใช้ค่าเสียหายเป็นรายเดือน อันเป็นค่าเสียหายในอนาคต คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4018/2533 ศาลพิจารณาว่า ผู้เสียหายต้องลงงานเพื่อพักรักษาตัวจนเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนด เป็นผลให้ไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือน เมื่อการพิจารณาขึ้นเงินเดือนมีอัตรากำหนดแน่นอนอยู่แล้ว การที่โจทก์ไม่ได้เลื่อนขึ้นเงินเดือนซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด ต้องรับผิดชอบด้วย

ค่าขาดไร้อุปการะ

ค่าขาดไร้อุปการะตามมาตรา 443 วรรคสาม ได้กำหนดค่าขาดไร้อุปการะ หรือค่าขาดสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ตายซึ่งมีตามกฎหมายไว้ เพื่อให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายต่อชีวิตได้รับค่าสินไหมทดแทน โดยมีผู้มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดู ได้แก่ *สามีภรรยา* (มาตรา 1416 วรรคสอง) หากสามีภรรยาไม่จดทะเบียนสมรส ไม่มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดู *บิดามารดา* (มาตรา 1563) โดยบิดามารดาที่มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดู ต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย *บุตรที่เป็นผู้เยาว์* มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดา (มาตรา 1564 วรรคแรก) *บุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองไม่ได้* (มาตรา 1564 วรรคสอง) มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดา *ผู้รับบุตรบุญธรรม* มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจาก

บุตรบุญธรรม (มาตรา 1598/28) บุตรบุญธรรมที่เป็นผู้เยาว์หรือบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ทุพพลภาพ และหาเลี้ยงตนเองไม่ได้ (มาตรา 1598/28) ทารกในครรภ์มารดา มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดาหากว่าภายหลังเกิดมารอดอยู่ (มาตรา 15 วรรคสอง) ดังปรากฏตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 230-231/2538 ศาลพิจารณาว่า สิทธิในการที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากผู้ตายหรือไม่อย่างไร เป็นสิทธิเฉพาะตัว คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7119/2541 ศาลพิจารณาว่า บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1563 บัญญัติไว้ว่าบุตรจำต้องเลี้ยงดูบิดามารดา การที่ถูกกระทำละเมิดเป็นเหตุให้บุตรตาย ถือว่าขาดไร้อุปการะตามกฎหมายจากบุตร จึงได้รับค่าขาดไร้อุปการะทั้งในปัจจุบันและความหวังในอนาคตโดยผลแห่งกฎหมาย โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าขณะเกิดเหตุหรือในอนาคตจะได้อุปการะจริงหรือไม่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6393/2551 ศาลพิจารณาว่า กรณีกรรมธรรม์ประกันภัยระบุจำนวนเงินจำกัดความรับผิดชอบไว้ในสัญญาเท่านั้น โดยข้อสัญญาดังกล่าวไม่ระบุถึงต้องรับผิดชอบในส่วนค่าขาดไร้อุปการะ บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าขาดไร้อุปการะได้ตามกฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 871/2565 ศาลพิจารณาว่า ภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ขอให้ผู้ทำละเมิดชดเชยค่าอุปการะเลี้ยงดูเพิ่มขึ้นนั้น ศาลเห็นว่าผู้ตายเป็นสามีมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องอุปการะเลี้ยงดู ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461 วรรคท้าย มาตรา 438 วรรคหนึ่ง และมาตรา 443 วรรคท้าย เมื่อนำสืบและอ้างถึงพฤติการณ์อันเป็นเหตุให้ต้องขาดไร้อุปการะแล้ว จึงมีข้อเท็จจริงที่ชอบจะวินิจฉัยให้ค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้

การใช้สิทธิทางละเมิดให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายแก่ชีวิต กฎหมายได้ให้สิทธิเรียกค่าขาดไร้อุปการะ หรือค่าขาดสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ตายซึ่งมีตามกฎหมายไว้ โดยต้องการให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายต่อชีวิตได้รับค่าสินไหมทดแทน จะเห็นได้ว่าผู้เสียหายจริงไม่ได้ใช้สิทธิในการเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ แต่กฎหมายให้สิทธิแก่บุคคลที่ได้รับผลกระทบตามกฎหมาย ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายในส่วนค่าขาดไร้อุปการะเป็นการกำหนดในเชิงคาดการณ์ความเสียหาย แต่แท้จริงแล้วบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายที่กฎหมายกำหนดมีความเสียหายจากการที่ได้เสียค่าอุปการะเลี้ยงดูมาก่อนแล้วทั้งสิ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดขึ้นแก่ผู้แทนโดยชอบธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำละเมิดของบุคคลที่กระทำต่อบุตรนั้น เมื่อพิจารณาจากการกระทำละเมิดที่เป็นการประทุษร้ายบุคคลอื่น ซึ่งต้องชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้ที่ถูกประทุษร้ายและผู้อื่นที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำการประทุษร้ายนั้น และจากหลักการใช้สิทธิทางศาล อันเป็นการเยียวยา เพื่อบังคับตามสิทธิที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยมีวิธีการและขั้นตอนตามกระบวนการของรัฐกำหนดไว้ ซึ่งได้แก่หลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้วสรุปได้ว่า เมื่อมีความเสียหายอันเกิดแก่ชีวิต ผู้แทนโดยชอบธรรมย่อมเป็นผู้ถูกกระทบสิทธิในทาง

ครอบครัว โดยในความเสียหายอันเกิดแก่ชีวิตนั้น ต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของค่าสินไหมทดแทนในการดำเนินการให้แก่ผู้ถูกทำละเมิด (ค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายอันจำเป็น ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย) และส่วนของค่าสินไหมทดแทนที่ต้องให้ผู้บุคคลที่กระทำความผิด (ค่าขาดไร้อุปการะ และค่าชดใช้การขาดการงานของบุคคลภายนอก) ดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่พิพากษาให้ผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถใช้สิทธิทางศาลเรียกค่าสินไหมทดแทนและค่าขาดไร้อุปการะจากผู้ที่ทำให้เกิดละเมิดต่อบุตรได้ ทั้งนี้ ส่วนใหญ่จะพิพากษากำหนดให้ได้รับค่าสินไหมทดแทนและค่าขาดไร้อุปการะโดยพิจารณาถึงสิทธิของผู้แทนโดยชอบธรรม อันเป็นสิทธิเฉพาะบุคคลที่ได้รับผลกระทบในความเสียหายจากการที่ไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูทั้งในปัจจุบันและความหวังในอนาคตเป็นสำคัญ และโดยคำนวณความเสียหายที่ต้องชดใช้สินไหมทดแทนและชำระเป็นจำนวนตัวเงิน

จากข้อมูลที่ยูเอชเอไอได้ศึกษามาพบว่า กรณีบุคคลภายนอกมาทำการกระทำความผิด ทำให้เกิดความเสียหาย บิดามารดาและบุตรสามารถเรียกร้องให้ผู้ทำละเมิดอุปการะเลี้ยงดูตนเองได้ โดยเป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 443 วรรคสาม ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะละเมิด ได้รับรองสิทธิดังกล่าวภายใต้ขอบเขตของถ้อยคำว่า “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด” ซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายครอบครัว และการอุปการะจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายรับรองไว้ กล่าวคือมีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดแจ้ง จึงไม่ใช่เพียงแค่ผู้ตายเคยอุปการะเลี้ยงดูหรือให้ค่าเลี้ยงดูโดยธรรมจรรยาเท่านั้น เช่น ตายายอุปการะเลี้ยงดู ต่อมาถูกทำให้ตาย หลานย่อมไม่มีสิทธิตามมาตรานี้ และยังมีคำวินิจฉัยของศาลวางแนวไว้ไปในทางเดียวกัน

จากการที่บุตรมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาตามกฎหมายครอบครัว บิดามารดาจึงเป็นผู้เสียหายในทางละเมิด อันเป็นความเสียหายต่อสิทธิในการได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุตรผู้ตาย มีข้อสังเกตว่า ความเสียหายต่อผู้มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูที่ต้องเสียไปจากการอุปการะเลี้ยงดูมาจนถึงเสียชีวิต เช่น ค่าคลอดบุตร ค่ารักษาพยาบาลบุตร ค่าเล่าเรียน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นในการอุปการะเลี้ยงดู เป็นต้น บิดามารดาจะเรียกสินไหมทดแทนในส่วนนี้ได้หรือไม่

References

- จิต เศรษฐบุตร. (กันยายน 2514). กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวล. *วารสารนิติศาสตร์*, เล่ม 3, ตอน 2, น.65.
- ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. (2538). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีสมบัติการพิมพ์.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2526). *กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพการพิมพ์.
- ไพจิตร บุญญพันธุ์. (2553). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.

- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2556). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พรพ 5 ครอบครัว*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ. (2552). *ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณชัย บุญบำรุง ธนภุต วรรณชากุล และสิริพันธ์ พลรบ. (2556). *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์. (2566). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ศักดิ์ สมองชาติ. (2556). *คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- สมยศ เชื้อไทย. (2551). *ความรู้กฎหมายทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย. (2547). *ความรู้กฎหมายทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Karl Larenz. (1983). *Allgemeiner Teil des deutschen Buergerlichen Rechts 6-Aufage*.

บทวิจารณ์หนังสือ “การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิช นัท ฮันห์”

บทวิจารณ์หนังสือ

โดย

พระมหาธนวุฒิ ญาณโสภโณ (อินทนนท์) Phra Maha Thanawut Yanasobhono (Inthanon)

เสนห์ ใจสิทธิ์ Sane Jaisit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

tanawut.yana@gmail.com

Received 2024/05/22

Revised 2024/09/10

Accepted 2024/09/19

บทนำ

หนังสือที่นำมาวิจารณ์นี้มีชื่อว่า การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิช นัท ฮันห์ An analytical study of Thich Nhat Hanh's interpretation of Buddhist principles. เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของนางสาวหิมพรรณ รักแตงาม นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในโอกาสพิธีประสาทปริญญาประจำปีการศึกษา 2551 ณ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้รับการคัดเลือกให้เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกที่มีเนื้อหาทางวิชาการเหมาะแก่การจัดพิมพ์เผยแพร่ ลักษณะของหนังสือภาพหน้าปกมีรูปท่าน ดิช นัท ฮันห์ ยืนหลับตา แบฝ่ามือทาบที่หน้าอกอย่างสำรวม ตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2551 จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีจำนวน 318 หน้า มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1.แนวคิดและการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิช นัท ฮันห์ 2.การ

วิเคราะห์หลักการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิซ นัท ฮันท์ 3.การประเมินการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิซ นัท ฮันท์ เนื้อหาทั้งหมดจำนวน 5 บท ดังนี้ 1.บทนำ 2.แนวคิดและการตีความตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิซ นัท ฮันท์ 3 .การวิเคราะห์หลักการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิซ นัท ฮันท์ 4.การประเมินการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิซ นัท ฮันท์ 5.บทสรุปและข้อเสนอแนะ (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551)

ดิซ นัท ฮันท์ เป็นพระภิกษุเซนชาวเวียดนาม ผู้คนส่วนใหญ่รู้จักท่านในฐานะอาจารย์สอนการเจริญสติภาวนา นักเขียน และนักต่อสู้เพื่อสันติภาพ ซึ่งได้รับรางวัลที่การันตีจากผลงานมากมายแต่ที่เด่นชัดได้แก่การเสนอชื่อโดยมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ (Martin Luther King, Jr.) เพื่อรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี พ.ศ. 2510 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยเวียดนามกำลังอยู่ในวิกฤติเนื่องด้วยสงครามกลางเมืองอันมีเหตุจากความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนา ดิซ นัท ฮันท์ พยายามดำเนินการช่วยเหลือโดยการตั้งโรงเรียนเยาวชนเพื่อสังคม อบรมนักรบและฆราวาสที่ต้องการทำงานเพื่อสังคม ออกช่วยเหลือหมู่บ้านต่าง ๆ ในด้านการศึกษา สุขอนามัย สร้างที่พัก เป็นต้น การที่ท่านวางตัวเป็นกลางจากฝ่ายเวียดนามเหนือหรือเวียดนามใต้ (สหรัฐ-อเมริกาเป็นผู้สนับสนุน) ทำให้ท่านถูกมองว่าเป็นศัตรูจากทั้งสองฝ่าย ลูกศิษย์ของท่านถูกสังหารหลายคน ท่านคิดว่าการยุติสงครามจำเป็นต้องยุติการเข้ามาแทรกแซงจากประเทศอื่นเสียก่อน ท่านจึงเดินทางไปสหรัฐอเมริกา ปาฐกถาต่อชาวอเมริกัน เข้าพบวุฒิสมาชิกและนักบวชอเมริกัน ขอความสนับสนุนเพื่อให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกายุติการเข้าร่วมสงครามเวียดนาม นับแต่นั้น ท่านจึงถูกสั่งห้ามเข้าประเทศเวียดนาม จนเมื่อทุกอย่างสงบในปี พ.ศ. 2548 ท่านจึงได้กลับคืนมาตุภูมิเป็นครั้งแรกในเวลา 39 ปี (พ.ศ. 2509-2548) ในช่วงเวลาดังกล่าว ดิซ นัท ฮันท์ ได้สร้างชุมชนแห่งการเจริญสติคือหมู่บ้านพลัม (Plum Village) เป็นสถานที่สำหรับพุทธบริษัท 4 ในการเป็นพื้นที่ที่เป็นสื่อกลางทางพระพุทธศาสนาที่ดำรงไว้ซึ่งหลักคำสอน ประกอบด้วย วัดสำหรับภิกษุและภิกษุณี และสถานที่อบรมภาวนาสำหรับอุบาสกอุบาสิกาที่ประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551)

จากประสบการณ์ชีวิตของท่านผ่านภาวะสงครามหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นสงครามเอกราชจากฝรั่งเศส สงครามตัวแทน (ระหว่างมหาอำนาจในยุคสงครามเย็น) และสงครามกลางเมือง ประสบการณ์ล้วนมีอิทธิพลต่อการตีความหลักธรรมของท่าน ดิซ นัท ฮันท์ ได้เขียนแสดงถึงความขัดแย้งทางจิตใจ และการรู้ บทกวีหนึ่งคือ “เพื่อความอบอุ่น” เท่าทันถึงความขัดแย้งนั้น (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551)

การสอนการเจริญสติของ ดิซ นัท ฮันท์ ที่ผ่านทางการอบรมการเจริญสติที่หมู่บ้านพลัมและทางงานเขียนของท่านมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง (Transformation) ทางจิตใจของผู้คนจำนวนมาก ตามคติมหายาน สรรพสัตว์ล้วนมีพุทธภาวะหรือความเป็นพระพุทธเจ้า (Buddhahood) หากแต่ไม่รู้ความจริงข้อนี้ ดังนั้น อุปายบารมีในการยังปวงสัตว์ให้ตระหนักถึงความจริงและเข้าถึงภาวะแห่งความเป็นพระพุทธเจ้าเป็นบารมีที่สำคัญ

ในยุคปัจจุบัน ความแตกต่างที่ปรากฏขึ้นไม่เพียงแต่ความแตกต่างระหว่างบุคคลเท่านั้น ยังมี ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม อีกทั้งความแตกต่างระหว่างยุคสมัย ซึ่งเป็นช่องว่างที่สำคัญในการ ขว้างกันความเข้าใจหลักธรรม ที่บันทึกไว้ในอดีต” เหล่านี้เป็นเหตุผลที่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้อง ได้รับการตีความให้เหมาะสมแก่ยุคสมัย เพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้ในวิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน (หิมาพรณ รักแตงาม, 2551) ท่านตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไว้เป็นจำนวนมาก งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิข นัท ฮันท์ โดยนำเสนอการตีความ หลักธรรมของท่าน หลังจากนั้นจึงนำการตีความนั้นมาวิเคราะห์และประเมิน เป็นการตีความ หลักธรรมอันเกิดจากการตกผลึกทางความคิดของ ดิข นัท ฮันท์ ซึ่งอาจมีความแตกต่างอยู่บ้างจากการ ตีความอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา แนวทางหนึ่งในการตีความของ ดิข นัท ฮันท์ คือ การให้คำจำกัดความใหม่ให้วิธีการปฏิบัติแนวใหม่ ตลอดจนการเรียงลำดับความสำคัญของ หลักธรรมใหม่ เช่น ในการตีความอริยสัจ 4 ท่านได้จัดเรียงลำดับใหม่ “เพื่อให้เหมาะสมแก่ผู้คนในยุคสมัย ปัจจุบัน” โดยเริ่มต้นจาก นิโรธ, มรรค, ทุกข์ สมุทัย

โครงสร้างของหนังสือ

โครงสร้างของหนังสือขอนำเสนอเป็นรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

เป็นบทนำที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ปัญหาที่ต้องการทราบ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย สรรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย ขอบเขตการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเป็น รูปแบบของการทำวิจัยโดยทั่วไป มุ่งเน้นศึกษาการตีความ การวิเคราะห์หลักการตีความ และการ ประเมินหลักการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของดิข นัท ฮันท์ จากเอกสารเป็นหลัก การ ตีความหลักธรรมของ ดิข นัท ฮันท์ ทำให้พระพุทธศาสนาที่ถูกมองว่าจำกัดขอบเขตอยู่เพียงการหลุด พ้นเฉพาะตน ได้ขยายขอบเขตไปสู่การประยุกต์เชิงสังคมและเชื่อมโยงกับศาสตร์แขนงอื่น อีกทั้งแนว ทางการตีความเชิงสร้างสรรค์โดยเฉพาะความสามารถเชิงวรรณศิลป์ของท่านยังช่วยขยายฐานผู้สนใจ พระพุทธศาสนาให้กว้างขึ้น เหล่านี้เป็นข้อดีของการตีความของ ดิข นัท ฮันท์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็น ว่าการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของดิข นัท ฮันท์ มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง หาก สามารถนำการตีความหลักธรรมของท่านมาวิเคราะห์เพื่อหาหลักการตีความ และประเมินหลักการ ตีความหลักธรรม เพื่อปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น น่าจะเป็นประ โยชน์ต่อการศึกษาการตีความเชิงพุทธ (Buddhist Hermeneutics) อันเป็นแนวคิดใหม่ในการศึกษาพระพุทธศาสนา

บทที่ 2 แนวคิดและการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิข นัท ฮันท์ ในบทนี้ นำเสนอแนวคิดทั้งในด้านวิธีการ และเนื้อหาการตีความหลักธรรมที่สำคัญของท่านด้วยวิธีการ เปรียบเทียบพระสูตร การตีความไตรลักษณ์ การตีความปฏิจจภาวะ การตีความเรื่องสติ การตีความ

ศีลด้วยข้อฝึกอบรมสติ 14 ประการ และข้อฝึกอบรมสติ 5 ประการ และพระปาฏิโมกข์ พิธีกรรม การกราบคารวะพื้นดิน ทักษะต่อพระพุทธศาสนาและการตีความหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา ทักษะของดิช นัท ฮันท์ ต่อปัญหาปัจจุบันของโลก (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551) เป็นการตีความหลักธรรมและการปฏิบัติซึ่งจะนำไปสู่วิธีการวิเคราะห์และการตีความหลักธรรมในบทที่ 3 ต่อไป

บทที่ 3 การวิเคราะห์หลักการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิช นัท ฮันท์

ผู้วิจัยได้แบ่งการตีความของท่านเป็น 4 แบบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบด้วย

1. การตีความเพื่อหาคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า แบ่งเป็น 2 แบบ คือ การตีความเพื่อหาคำสอนดั้งเดิม (original teaching) ของพระพุทธเจ้า เกิดขึ้นจากมีคัมภีร์หลายนิยายในพระพุทธศาสนาจึงต้องมีการตีความ เปรียบเทียบเพื่อหาคำสอนที่แท้จริงในขณะที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเมื่อยังทรงพระชนม์ชีพอยู่และการตีความเพื่อหาคำสอนตามเจตนารมณ์ (true intention) ของพระพุทธเจ้า เป็นการพิจารณาถึงคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าในความหมายตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของพระพุทธองค์ ซึ่งการตีความเช่นนี้ต้องใช้วิจารณ์ญาณเข้ามาช่วยในการตีความ

2. การตีความแบบจิตวิจักขณ์ เป็นการตีความหลักธรรมจากมุมมองของญาณวิทยา คือเน้นการเข้าถึงซึ่งความรู้นั้น ลักษณะเด่นคือ การให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ตรง ที่เกิดขึ้นแก่จิต “ที่นี้-เตี้ยวนี้” และให้ความสำคัญแก่การรับรู้ “ความจริงอย่างที่เป็นจริง” เกี่ยวข้องเชื่อมโยงและแยกจากกันไม่ได้ เพราะมีอาจารย์รู้อยู่ด้วยวิธีอื่น

3. การตีความโดยประยุกต์ให้ปฏิบัติได้จริง เป็นการตีความหลักธรรมในมุมมองของประโยชน์นิยม เช่น การตีความสติผ่านศีล ว่าสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ไม่เพียงการประกอบอาชีพและการเคลื่อนไหวในทุกอิริยาบถ หากรวมไปถึงทุกความคิดด้วย การตีความโดยประยุกต์ให้เข้ากับชีวิตประจำวันมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการตีความแบบจิตวิจักขณ์ ซึ่งเน้นประสบการณ์ตรงและความเป็นจริงอย่างที่เป็นจริง

4. การตีความแบบอหิวาภา เป็นการตีความหลักธรรมในมุมมองของอภิปราย คือ สิ่งต่าง ๆ ล้วนไม่มีตัวตนแยกออกมาเดี่ยว ๆ การตีความแบบอหิวาภาของ ดิช นัท ฮันท์ (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551) ที่นำเสนอในหัวข้อนี้ประกอบด้วยการตีความพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม และการตีความแบบบูรณาการระหว่างศาสนาซึ่งแบ่งเป็น 2 หัวข้อย่อย ระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์ และระหว่างพระพุทธศาสนากับคำสอนขงจื้อ

บทที่ 4 การประเมินการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิช นัท ฮันท์

การประเมินการตีความเพื่อหา “คำสอนดั้งเดิม” ของพระพุทธเจ้าในการตีความเพื่อหา “คำสอนดั้งเดิม” ของพระพุทธเจ้านั้น ท่านใช้วิธีหาความสอดคล้องเชิงสหนัย (coherence) ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ระหว่างการสืบทอดสายได้ (ภาษาบาลี) กับการสืบทอดสายเหนือ (ภาษาจีน) หรือ

ระหว่างพระสูตรภายในการสืบทอดสายเดียวกัน ควรให้ความสำคัญกับความถูกต้องของภาษาและการจับประเด็นของพระสูตรเพื่อมิให้เกิดความเข้าใจผิดอันจะนำมาซึ่งการตีความผิดเช่นเดียวกัน การประเมินกระบวนการทำความเข้าใจ กระบวนการทำความเข้าใจเป็นกระบวนการที่สำคัญมาก หลังจากที่มีส่วนรับเข้าเป็นวัตถุดิบแล้ว กระบวนการทำความเข้าใจประกอบด้วย ประสบการณ์ตรงของผู้ตีความ บริบททางสังคมในยุคสมัยของส่วนรับเข้า (เช่น สมัยพุทธกาล) รวมไปถึงพิจารณาเจตนาธรรมของผู้แต่งประกอบกันด้วย การตีความตาม “เจตนาธรรมที่แท้จริง” ของพระพุทธเจ้า และการตัดสินใจพระธรรมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งหากนำ “ประสบการณ์ตรง” มาพิจารณาร่วมด้วย จะสามารถทำให้ตรวจสอบได้ดียิ่งขึ้นว่าได้ตีความส่วนรับเข้า (input) ตามที่ผู้แต่งต้องการหรือไม่ โดยพิจารณาจากความสอดคล้องเชิงสมนัย (correspondence) กับหลักธัมมานุธรรมปฏิบัติตามการสอนของพระพุทธเจ้า (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551)

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้นำเสนอการตีความหลักธรรมทางพระพุทธของ ดิข นัท ฮันท์ ทั้งในแง่ของวิธีการ เช่น การเปรียบเทียบพระสูตรและในแง่เนื้อหาของหลักธรรม ทั้งที่เป็นหลักธรรมดั้งเดิม เช่น ไตรลักษณ์ หลักธรรมจากการประยุกต์คำสอน เช่น ปฏิจกภาวะ หลักธรรมในเชิงปฏิบัติเช่น สติศีลหรือ “ข้อฝึกอบรมสติ” ทั้งของฆราวาสและพระปาฏิโมกข์ของภิกษุภิกษุณี การนำหลักธรรมมาประยุกต์เป็นพิธีกรรม เช่น พิธีกรรม “การกราบคารวะพื้นดิน” รวมทั้งทัศนะของท่านว่าด้วยพระพุทธศาสนาและศาสนาศาสนาอื่น และทัศนะต่อปัญหาปัจจุบันของโลกนั้น เราอาจแบ่งหลักการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิข นัท ฮันท์ ได้ 4 แบบ คือ การตีความเพื่อหาคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า การตีความแบบจิตวิจักขณ์ การตีความโดยประยุกต์ให้ปฏิบัติได้จริง และการตีความแบบอหิวาภาวะ การตีความทั้ง 4 เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เราอาจมองในเชิงกระบวนการซึ่งประกอบด้วย ส่วนรับเข้า (input) กระบวนการ (process) และส่วนส่งออก (output) โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาย้อนกลับ กล่าวคือศึกษาจากผลงานการตีความของ ดิข นัท ฮันท์ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นส่วนส่งออกย้อนกลับไปเพื่อศึกษากระบวนการตีความของท่าน ซึ่งมีความเชื่อมโยงต่อส่วนรับเข้าอยู่บ้าง แต่จะเน้นกระบวนการ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กระบวนการ คือ กระบวนการทำความเข้าใจ และกระบวนการเพื่อสื่อความในระหว่างส่วนรับเข้าและกระบวนการทำความเข้าใจ มีจุดเน้นที่การตีความเพื่อหาคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ การตีความเพื่อหาคำสอนดั้งเดิม (original teaching) ของพระพุทธเจ้า และการใช้ภาษาหลักธรรมทางพุทธคำสอนของ ดิข นัท ฮันท์ เป็นภาพสะท้อนพัฒนาการทางความคิดการตีความหลักธรรมในพระพุทธศาสนา (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551) เป็นการการผสมผสานแนวคิดในพระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนาเถรวาท เช่น การตีความ “เอกยาน” ในสัทธรรมปุณฑริกสูตรว่ามีความหมายเช่นเดียวกับ “เอกายโน มคฺโค” ในสติปัฏฐานสูตร พระไตรปิฎกบาลี นั่นคือ เอกภาพของยานทั้งสาม (สาวกยาน ปัจเจกพุทธยานโพธิ

สัตวายน) สามารถเข้าถึงได้โดยการปฏิบัติจริง คือการเจริญสติภาวนา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

บทวิจารณ์

หลังจากได้อ่าน หนังสือเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของ ดิษ นัท ฮันท์ เล่มนี้แล้ว ผู้วิจารณ์มีข้อแนะนำจุดเด่น และข้อจำกัดไว้ ดังนี้

จุดเด่น

ผู้วิจารณ์รู้สึกมีความสุขต่อการอ่านงานเขียนงานวิจัยเรื่องนี้ ทำทำให้ได้เห็นมุมมองที่แตกต่างหลากหลายผ่านการนำเสนอแง่มุมมองของการวิเคราะห์ตีความหลักธรรมพระพุทธศาสนาเถรวาทกับพระพุทธศาสนาฝ่ายนิกาย โดยพิจารณาจากรากฐานของพระพุทธศาสนาในประเด็นเดียวกัน อย่างด้วยมุมมองที่เป็นกลาง ทำให้ผู้วิจารณ์มีอารมณ์ร่วมและเพลิดเพลินไปกับการอ่าน และเป็นการฝึกฝนเพื่อเพิ่มพูนทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล ลุ่มลึก ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับความเห็นของผู้เขียนที่ว่า “สำหรับพระพุทธศาสนาในประเทศไทย น่าจะศึกษาความสำเร็จในการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิษ นัท ฮันท์ เพื่อนำมาประยุกต์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้บ้าง อาจกล่าวได้ว่า จุดแข็งของ ดิษ นัท ฮันท์ เป็นจุดอ่อนของพระพุทธศาสนาเถรวาทในไทย และในทางตรงกันข้าม จุดแข็งของพระพุทธศาสนาในไทย เป็นจุดอ่อนของ ดิษ นัท ฮันท์” ประเด็นที่ถือว่าเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจมากที่สุดของงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจารณ์จะขอแยกให้เห็นเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1.เขียนร้อยเรียงเนื้อหาได้อย่างสมเหตุผล

มีการเขียนร้อยเรียงเรื่องราวชวนอ่านในเนื้อหาข้อปลีกย่อยประกอบไปด้วย ความหมายของธรรมที่ตีความได้อย่างกลมกลืนและลงตัวได้อย่างน่าทึ่งมาก ความสำคัญของหลักธรรมก็ประกอบด้วยหลักการและเหตุผลอ้างอิงได้อย่างมีระบบรูปแบบน่าเรียนรู้อย่างยิ่ง โครงสร้างของหลักธรรมนั้น แต่เมื่อศึกษาดูเนื้อหาหลายประเด็นในแต่ละหัวข้อได้เขียนสรุปเนื้อหาในแต่ละประเด็นที่กล่าวในลักษณะมุมมองของผู้เขียนได้ดียิ่งว่ามีความรู้ความเข้าใจได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เห็นการวิเคราะห์นี้ อีกทั้งสามารถบูรณาการให้เข้ากับเหตุการณ์ของการดำเนินชีวิตที่ต้องเผชิญในสังคมที่มีแต่การแก่งแย่งอำนาจชิงดีชิงเด่นกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จะทำให้ผู้ที่ได้ศึกษามีความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากการตีความหมายจากการวิเคราะห์หลักธรรมซึ่งเป็นไปในทิศทางที่กว้างของแต่ละประเด็นได้อย่างดี

2.การเขียนมีความน่าสนใจ

การเขียนมีความน่าสนใจ ผู้เขียนได้นำเสนอการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิษ นัท ฮันท์ ในเชิงวิธีการ คือการเปรียบเทียบพระสูตร และเนื้อหาของหลักธรรม ประกอบด้วย ไตร

ลักษณะ ปฏิจ্ঞาภาวะ สติ คีล พิธีกรรมการกราบคารวะพื้นดิน ทศนะของ ดิข นัท อันท์ ว่าด้วย พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นและทศนะต่อปัญหาปัจจุบันของโลก และท่านดิข นัท อันท์ ได้เริ่ม นำเอาพุทธคำสอนออกมาประยุกต์ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับโลกสมัยใหม่ได้อย่างชัดเจน ในขณะที่ นั้นที่เกิดวิกฤติความวุ่นวายทางการเมืองในเวียดนาม ท่านมีแนวคิดว่าจุดยืนของพุทธคำสอนมิใช่อยู่อู่ที่ การสนับสนุนให้ทุกฝ่ายจับอาวุธขึ้นมาสร้างความรุนแรงและฆ่าฟันกัน แต่อยู่ที่การเสนอทางออกอย่าง สันติที่ประกอบไปด้วยความรักเมตตาต่อกัน ในขณะที่ประชาชนได้รับความทุกข์ร้อนจากภัยสงคราม และสถานการณ์ความยากจนพุทธสาวกต้องไม่เพิกเฉยเอาแต่นั่งภาวนาแผ่เมตตาอยู่ในวัดเท่านั้น แต่ ต้องออกไปช่วยเหลือด้วยการสร้างสันติภาพ ไม่ใช่เพียงคิดถึงตนเองก่อนคนอื่นที่เป็นการทำให้มนุษย์ เกิดความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวที่เป็นต้นกำเนิดของการทำให้คนอื่นเดือดร้อน เมื่อคนเดือดร้อน ก็ทำให้เกิดความไม่สงบ เมื่อเกิดความไม่สงบก็จะส่งผลให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เมื่อ ไม่มีความสุขสงบสุขก็ย่อมไม่มีสันติภาพ

3. ความสมบูรณ์ทางวิชาการของเนื้อหาที่นำมานำเสนอ

เนื้อหาที่นำมาเรียบเรียงค่อนข้างสมบูรณ์มาก ในมุมมองผู้วิจารณ์นั้น คือสามารถนำหลักการ ติความสำคัญได้หลายประการ คือมีการตีความเพื่อหาคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือการตีความเพื่อหาคำสอนดั้งเดิม และประการที่ 2 คือการตีความเพื่อหาเจตนารมณ์ที่ แท้จริงของพระพุทธเจ้า สามารถเป็นเครื่องชี้แนวทางให้กับชีวิตของคนในสังคม ถือว่าเป็นทางปัญญาที่ ปรากฏขึ้นอีกโสดหนึ่งดังแสงไฟที่ทอแสงให้กับมนุษยชาติ นำพาชีวิตของคนในสังคมเข้าสู่ความสุขที่ แท้จริงของชีวิต ดังคำกล่าวของท่านองค์ดาไล ลามะ ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า เมล็ดพันธ์แห่งธรรม 3 จอมปราษฎแห่งพระพุทธคำสอน กล่าวว่า “ความกรุณาเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่” ความกรุณาหากกล่าวตาม สภาวะจิตใจก็คือ เป็นภาวะจิตใจที่ไม่ไฟความรุนแรง ไม่ทำร้ายใคร เป็นจิตที่มุ่งปรารถนาให้ผู้อื่นมี ความสุขพร้อมจะอุทิศตนเพื่อรับผิดชอบและเคารพผู้อื่น เมื่อใด ความกรุณาเกิดขึ้นในใจอย่างแท้จริง แล้ว ใจเราเปี่ยมไปด้วยความสุขอย่าง แท้จริงเช่นเดียวกัน องค์ดาไล ลามะ กล่าวถึงประโยชน์ของ ความกรุณาไว้ว่า “เมื่อนุญมีมีความกรุณาในหัวใจแล้วอย่างแท้จริง อย่างชนิดที่เป็นเนื้อเดียวกับลม หายใจ เขาคนนั้นก็จะเป็นผู้ที่ไร้อัตตาตัวตนไปตลอดกาล ความอ่อนโยนของมนุษย์มีด้วยกันอยู่ในตัว ของคนทุกคนแล้วเพียงแต่มีสิ่งอื่นมาครอบงำไว้ให้เปลี่ยนไป แต่หากมนุษย์ทุกคนนำเอาออกมาใช้ก็จะ เห็นว่าความสุขบนโลกนี้มีอยู่จริง เป็นความสุขที่ไม่ต้องอิงกับวัตถุหรือทรัพย์สินสิ่งใดเลย

4. นำไปองค์ความรู้ไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม

การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิข นัท อันท์ จะสะท้อนใน สังคมในยุคปัจจุบันได้ดีในเรื่องการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ โดยการใช้หลักธรรมหลักปรัชญาเข้ามา มี บทบาทในการดำรงอยู่ของความสุขสงบสันติ ปราศจากการเบียดเบียนกัน และการเข้าใจใจสัจธรรม ถือว่าการเอาชีวิตรอดในสังคม การเปรียบเทียบกับมนุษย์กับสัตว์ที่การใช้ชีวิตที่ไม่เหมือนกันแต่ความรู้สึก

นึกคิดเหมือนกัน ซึ่งวิธีการอยู่รอดของสัตว์มีอยู่ไม่ก้อย่างแต่มนุษย์เรามีการผลิตความรู้ใหม่ๆทั้งในความคิดในเชิงบวกกับเชิงลบ จึงทำให้มนุษย์เรามีความเป็นอยู่หรือดำเนินชีวิตไปอย่างไร้ราบรื่น และยังเป็นหนังสือที่สะท้อนถึงสังคมในปัจจุบัน

5. บุคคลต้นแบบ

ท่านดิช นัท ฮันท์ มหาเถระฝ่ายมหายานนิกายเซน เป็นต้นแบบที่ช่วยสร้างให้เกิดแรงบันดาลใจให้แก่คนทั้งโลก ท่านมีผลงานที่ได้รับการยอมรับมีความโดดเด่นมากมาย หนังสือหลายเล่มของท่านมียอดจำหน่ายสูงมาก ทั้งใน อเมริกา และยุโรป แม้กระทั่งนิตยสารไทม์ยังยอมรับยกย่องให้เป็น “Helo” ที่มุ่งมั่นทำงานด้วยแรงปรารถนาที่ขับเคลื่อนเพื่อให้สังคมมุ่งสู่ ความสงบ ร่มเย็น ความดีงามทุกหนทุกแห่งที่ไปท่านจะบรรยายธรรมะปฏิบัติ หลักการเจริญสติ อันเป็นเครื่องมือ ในการตระหนักรู้เท่าทันความคิดทุกขณะลมหายใจ หลักปฏิบัติและคำสอนของท่านสร้างความสงบ ร่มเย็น ความรัก ความเมตตา ความเข้มแข็งอดทน ให้บังเกิดขึ้นในดวงจิตของผู้คนมากมาย การตื่นตัวที่จะเรียนรู้ถึงมรรคาแห่งการปฏิบัติเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะที่หมู่บ้านพลัมอันเป็นสำนักในฝรั่งเศสทุกๆ ปี จะมีผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนนับพันคนในคราวเดียวกัน ซึ่งคนเหล่านี้มาจากทุกทวีปทั่วโลกท่านกล่าวว่า พุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิต มาจากการพิจารณาคติข้อหนึ่งที่เผยแพร่อยู่ในพุทธศาสนา มหายาน คือ วิถีทางพุทธธรรม คือ วิถีทางแห่งชีวิต ท่านจึงนำธรรมสู่ชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกกลมหายใจที่เป็น การฝึกฝนเพื่อให้เกิด “สติ” และนำไปสู่การเกิด “สันติ” ตามมา ท่านไม่เห็นด้วยว่า การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา แต่เชื่อในการใช้สันติวิธี คือ สิ่งที่ขบวนการชาวพุทธทุกทิศทั่วเพื่อสันติภาพโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด เป็นการต่อสู้ซึ่งมีแรงขับเคลื่อนจากภายในจิตใจที่ประกอบด้วย เมตตา กรุณา และความรัก

ท่านเป็นบุคคลผู้มีความสำคัญของชาวพุทธทั่วโลก และเป็นผู้นำจิตวิญญาน มีความเป็นผู้ที่นำยกย่องอย่างยิ่ง คือการตั้งสังฆะที่สมสมัย ท่านตระหนักดีว่า พระพุทธศาสนาจะดำรง จำเป็นต้องมีสังฆะที่เข้มแข็ง อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาโดยมีสิกขาบทที่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะการทวนกระแสนารีโณคินิยม ซึ่งกำลังกัดกล่อนบั่นทอนชีวิตจิตใจของนักบวชและผู้ไฝ่ธรรมทั่วโลก ขณะเดียวกันท่านยังได้คิดค้นพิธีกรรมในโลกแห่งความเป็นจริง ทุกอย่างล้วนสัมพันธ์เป็นเหตุปัจจัยให้แก่กันและกัน ด้วยคำสอนง่ายๆ ที่ให้ฝึกมองสิ่งต่างๆอย่างพินิจ ท่านได้พาให้เราเข้าใจความจริงอันลึกซึ้ง คือ อนัตตา ได้แก่ความไม่มีตัวตน ด้วยแนวการเผยแผ่ธรรมแบบใหม่ๆที่สื่อธรรมได้อย่างน่าประทับใจ ควบคู่กันไปกับการสร้างสามัคคีธรรม ในหมู่ สังฆะ เพื่อเป็นชุมชนกัลยาณมิตรอย่างแท้จริง

ข้อจำกัด

ประเด็นที่ถือว่าเป็นข้อจำกัดที่ควรนำมาพัฒนาของงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจารณ์จะขอแยกให้เห็นเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. หัวข้อย่อยบางหัวข้อยังขาดการวิเคราะห์และยกตัวอย่างประกอบ

หัวข้อย่อยบางหัวข้อยังขาดการวิเคราะห์ในมุมมองของผู้เขียนหนังสือ เช่น เป้าหมายของชีวิต 3 ระดับ เป็นต้น และ ประเด็นที่ 3 เนื้อหาในแต่ละหัวข้อไม่ได้รับการยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น หัวข้อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี และในประเด็นนี้ผู้วิจัยยังมีความเห็นที่ขัดแย้งกับแนวทางคำสอนของท่านติช นัท ฮันห์ อยู่หลายประเด็น อย่างเช่น ผู้วิจัยตีความเรื่อง “เอกยาน” ว่าเป็นการ “รวมเป็นหนึ่ง” ของนิยายต่างๆ ในพระพุทธศาสนา ว่าเป็นการตีความที่ไม่มีความเท่าเทียมกัน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังได้นำเสนอแนวคิดและมุมมองที่ต่างกันระหว่างพระพุทธศาสนาเถรวาทกับพระพุทธศาสนาฝ่ายอนันตนาถ ซึ่งการตีความที่แตกต่างกัน และยังตีความออกไปอีกว่า ในการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้ตีความควรคำนึงถึงหลักการในแง่ของความถูกต้องและประโยชน์นิยมอย่างสมดุล เพื่อให้นำไปปฏิบัติได้จริงโดยมีฐานคือหลักธรรมรองรับอันเป็นคุณลักษณะแห่งการตีความสองกระแส คือกระแสอนุรักษนิยม และกระแสเสรีนิยม

2. การยกตัวอย่างประกอบ

เนื้อหาในแต่ละหัวข้อไม่ได้รับการยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันในเรื่องของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่มีความเป็นอยู่ต่างกันจึงทำให้คนในสังคมในชีวิตไม่เหมือนกันซึ่งจะนำพาความขัดแย้งมาสู่คนในสังคม การที่ใช้ชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยที่เราไม่รู้ตัวนั้นอาจจะทำให้เราดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิดซึ่งอาจจะทำให้เราต้องปรับตัวและแก้ไข ปัญหาต่างๆด้วยตัวของเราเอง เราจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจคนในสังคมว่าเขามีความเป็นอยู่และใช้ชีวิตอย่างไรเพราะทุกคนมีวัฒนธรรมไม่เหมือนกันมีการใช้ชีวิตที่ต่างกัน มีทัศนคติต่างกันแต่ทุกคนล้วนมีชีวิตที่จะต้องดำเนินต่อไปให้ถึงจุดหมายและมีความสุขกับมัน

ส่วนสำคัญที่น่าจะมีการนำเสนอเพิ่มเติมในงานเขียนนี้คือ คำอธิบายเกี่ยวกับการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอีกหลาย ๆ ส่วน เป็นหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่ไม่ได้เอาเข้ามาเชื่อมโยงหรือนำเสนอเพิ่มเติมในหนังสือเล่มนี้ ถือว่าเป็นข้อที่ควรที่จะเพิ่มเติมเพื่อให้ได้มุมมองในการวิเคราะห์ที่มีความหลากหลายอลະน่าสนใจมากกว่าที่หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายเพียงการตีความหลักธรรมที่เป็นหลักธรรมชาติ โดยอาจจะหาข้อเปรียบเทียบในการตีความในมุมมองที่สามารถทำให้เข้าใจได้ง่าย แต่หากจะวิเคราะห์การตีความหลักธรรมที่เป็นหลักสำคัญ ๆ ในพระพุทธศาสนาเข้ามาเพิ่มอีกจะช่วยเพิ่มรสชาติในการอ่านที่ทำให้ทักษะทางวิชาการจากข้อคิดของการวิเคราะห์รวมถึงการเปรียบเทียบจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาในแต่ละส่วน โดยพิจารณาให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับความเป็นจริงด้วยความเท่าเทียมกัน แม้จะเกิดวันเวลาเดียวกันก็ตาม การยอมรับซึ่งความแตกต่างที่ประกอบด้วยปัจจัยหลายๆ อย่าง ตามฐานะของสิ่งนั้น ๆ ที่เคยมีอยู่ กำลังเป็นอยู่ และจักเป็นไปตามสภาพแวดล้อมและปัจจัยของสิ่งนั้น ๆ

สรุป และข้อเสนอแนะ

หนังสือ การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิษ นัท อันท์

เป็นผลงานเขียนซึ่งแสดงถึงความสามารถในการวิเคราะห์ตีความที่มีความเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นแบบอย่างทั้งในด้านวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระ และการเรียงลำดับเนื้อหาที่เป็นแบบการสร้างใยแมงมุมที่สามารถลำดับเนื้อหาที่ค่อยๆ จำกัดเข้ามาในบริบทของแต่ละส่วน และการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งก่อนที่จะขยายไปสู่วงกว้างได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด

เนื้อหาการอธิบายถึงความสำคัญบางส่วนของแต่ละอย่าง ทั้งวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบเองที่มีจุดเริ่มต้นมาจากสิ่งเล็ก ๆ แล้วก็มีพัฒนาหลักวิเคราะห์ตีความเพื่อเป็นการอธิบายจากจุดเล็กๆ จนนำไปสู่การเกิดสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมากมาย สังคมโลกที่มีแต่การเบียดเบียนเอาเปรียบซึ่งกันและกัน สิ่งที่ทำให้คนคิดว่ามีชีวิตที่สบายยิ่งขึ้น ซึ่งมีเป้าหมายที่แตกต่างจากพระพุทธศาสนาที่มีที่มาจากการเกิดขึ้นท่ามกลางความเชื่อที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ของคนในประเทศที่เจริญไปด้วยวัตถุนิยมที่ล่อจิตใจให้หลงใหลไปกับสิ่งไร้สาระจอมปลอมที่ต่างฝ่ายต่างทำร้ายซึ่งกันและกัน โดยสามารถนำหลักธรรมต่างๆ มาเป็นเครื่องปฏิบัติยึดเหนี่ยวจิตใจให้อยู่มีความสุขกับปัจจุบันได้อย่างสงบสันติสุข

ข้อเสนอแนะ/มุมมองของผู้วิจารณ์

เราจึงไม่สามารถสรุปได้ว่า พุทธศาสนาเถรวาทกับพระพุทธศาสนamahayana อย่างไหนดีที่สุด โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ท่านที่ยึดหลักคำสอนเดิมนั้นก็มีความเข้าใจว่าพุทธพจน์แต่เดิมเป็นอย่างไรก็เป็นแบบนั้น ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งก็บอกว่ายุคสมัยเปลี่ยนไป หลักคำสอนบางอย่างมันขัดกับโลกยุคใหม่ก็ต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสังคมนั้นปัจจุบันเป็นต้น ด้วยเหตุนี้ต่างฝ่ายต่างก็ให้เหตุผลของตนเองไปตามความเชื่อ โดยมีระบบการแสวงหาความเข้าใจที่ยึดเหตุผลเป็นหลัก และการฝึกให้คนในประเทศมีจิตใจเป็นพุทธมามกะตามแนวทางที่ถูกต่อนั้น ยากแก่การอธิบายตามหลักความจริง นั่นก็เพราะแต่ละคนมีทุนชีวิตที่ไม่เหมือนกันตามความค่านิยมที่ถูกปลูกฝังมาแต่เดิม ชีวิตมนุษย์นั้นช่างซับซ้อนซ่อนเงื่อน และมีความต้องการที่ไม่สามารถที่จะเติมเต็มให้ได้ โดยต้องมีการแสวงหาเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลอื่น เช่น ศาสนา แนวคิดดังกล่าวเป็นงานที่มีคุณค่าและยิ่งใหญ่มากที่เป็นบทเรียนทางวิชาการด้านศาสนาควรเรียนรู้จากสิ่งเหล่านี้ที่จะเป็นภาพสะท้อนที่ทำให้เห็นถึงความคิดที่แตกต่างในแง่มุมที่หลากหลาย ทำให้ได้เรียนรู้และเปิดมุมมองที่กว้างขึ้น ไม่ยึดติดกับความรู้ของตัวเองที่มีอยู่เฉพาะศาสตร์ที่ตนเองทราบเท่านั้น แต่เป็นการเปิดประเด็นความคิดใหม่ๆ ที่คนส่วนใหญ่กำลังให้ความสำคัญโดยมีการนำมุมมองความคิดเห็นพยายามเชื่อมโยงหลักธรรมตามคำสอนศาสนาที่ถูกต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างแท้จริง

หนังสืองานวิจัยเล่มนี้มีคุณค่าและความสำคัญต่อการวิเคราะห์ตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทกับพระพุทธศาสนamahayana โดยท่านดิษ นัท อันท์ และตลอดทุกวงการ ในการทำงานที่จะร่วมมือการสร้างสรรคผลงานดีๆ ที่มีคุณภาพออกสู่สาธารณะเพื่อให้คนในสังคมได้รับทราบ

และได้ศึกษาเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องร่วมสมัยกับคนยุคปัจจุบันได้อย่างลงตัวโดยปราศจากความขัดแย้งกันในสังคม และร่วมกันพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดมีประสิทธิภาพต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสงบสุขต่อไป

แผนผังองค์ความรู้

สรุปแผนผังองค์ความรู้

References

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- หิมาพรณ รักแตงาม. การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิข นัท ฮันท์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี, 2551.

คำแนะนำ

สำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับ สำหรับการตีพิมพ์ลงในวารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด B5 (JIS) โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนกับด้านซ้าย 2.0 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 1.5 ซม.

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1.2.1 ขนาดกระดาษ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางกระดาษ

2. เลขหน้า ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางด้านล่าง

1.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.4 ชื่อผู้เขียนไทย-อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
ใต้ชื่อเรื่อง (ในกรณีที่มิอาจารย์ที่ปรึกษาให้ลงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย)

1.2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวปกติ ตำแหน่งตรงกลางใต้ชื่อผู้เขียน พร้อมภาษาอังกฤษด้วย

1.2.6 หัวข้อของบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษ

1.2.7 เนื้อหาบทความย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.2.8 หัวข้อของคำคัญเวิร์ด ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษใต้บทความย่อภาษาไทย

1.2.9 หัวข้อของคำคัญเวิร์ด ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษใต้บทความย่อภาษาอังกฤษ

1.2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวประมาณ 10-17 หน้า

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจ ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อนเนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (title of the article) ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2.2 ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทย และตัดคำนำหน้านามออกทั้งหมด

2.3 ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 บทคัดย่อ (Abstract) เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.6 วัตถุประสงค์ (Objective) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.7 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.8 ผลการวิจัย (Results) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดา ไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้ และภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table) ควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์ได้ภาพหรือตาราง

2.9 อภิปรายผล (Discussion) เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.10 องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of knowledge) ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ภายนอกตัวบุคคล ที่ส่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โครงสร้างความรู้ หมายถึง ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้ แต่ผู้เรียนต้องสร้างขึ้นมด้วยตนเอง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ เมื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้ต่อไปก็สามารถสร้างผลงานเป็นองค์ความรู้ให้คนอื่นค้นคว้าได้

2.11 สรุปผลและข้อเสนอแนะ (Conclusion) และข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต หรือ

เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด และแนวทางการอ้างอิงแนวการเขียนตำราของมหาวิทยาลัย และการอ้างอิงคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ใช้ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานสากลมีรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

การอ้างอิงแบบ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (ขุ.ชา. (บาลี) 27/855/191).

1.2 หนังสือทั่วไป

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : หน้า). ตัวอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2544 : 38).

(Venerable Dr. W. Rahula, 2004 : 69)

2. วารสาร

ผู้เขียน, เล่มที่หรือปีที่ (ฉบับที่): หน้า. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, 3 (1) : 14-28.

K.N., Jayatileke, 77 (1): 10-15.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

สามารถ บุญรัตน์, (2557).

4. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, (18 กรกฎาคม 2557).

5. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (7 กันยายน 2555).

6. ภาษาอังกฤษ

(Maslow Abraham, 1970 : 58)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2544). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) วารสาร

ผู้เขียน. “ข้อบทความ”. ชื่อวารสาร. ปีที่ (ฉบับที่), (เดือน) : หน้า ตัวอย่างเช่น

สามารถ บุญรัตน์. “พฤติกรรมภาวะผู้นำกับการสร้างความสุขวิถีพุทธในองค์กร.. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 9 (1), 224-243.

3) วิทยานิพนธ์

สามารถ บุญรัตน์. (2557). “การบริหารการพัฒนาบทบาทสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ตอนบน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขารัฐประศาสนศาสตร์)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, (วัน เดือน ปี). ตำแหน่ง ตัวอย่าง

ชวน หลีกภัย. (19 พฤษภาคม 2541). นายกรัฐมนตรี. *สัมภาษณ์*.

Ross, R. 1980, May 5. Associate Director, Cornell University Libraries. Interview.

5) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยุร ธมฺมจิตฺโต). *ธรรมประกาศโนบาย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538970572&Ntype=9> [7 กันยายน 2566].

2. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. (1970). *Motivation and Personnality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆดังนี้

1. **บทความพิเศษ** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการ/วิชาชีพ

2. **บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป

3. **บทความวิจัย** (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

4. **บทความปริทรรศน์** (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

5. **ปกิณกะ** (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจัย แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

4. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ ได้ที่ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/submissions>

5. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอนพร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารก่อน

6. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ต่อเรื่อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

7. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่า จะได้รับอนุญาตจากวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นลายลักษณ์อักษร และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์ บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

8. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการจัดพิมพ์

9. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการเป็นสมาชิกวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์” วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 192 หมู่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 e-mail : mcuharipunchai@gmail.com อัตราค่าวารสาร กำหนดออกรวบรวมปีละ 2 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 150 บาท ไม่รวมค่าส่ง อัตราค่าสมาชิก ปีละ 200 บาท

10.อัตราค่าตีพิมพ์

การลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หรือ ฤๅชัยปริทรรศน์ (Journal of MCU Haripunchai Review) ผู้เขียนหรือผู้วิจัยจะต้องชำระค่าใช้จ่ายจำนวน 3,500 บาทต่อ 1 ผลงานโดยโอนเข้าชื่อบัญชีวารสาร ฤๅชัยปริทรรศน์ ธนาคารกรุงไทย เลขบัญชี 511-3-06403-3 พร้อมแนบสลิปมาด้วย

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร. หรือ ฤๅชัยปริทรรศน์

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
 2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ในระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
 3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
 4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบคำแนะนำที่กำหนด
 5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกแล้ว
- หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสาร มจร. ทรินิตีปริทรรศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ(ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน ☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....โปรแกรม..... คณะ..... ☐ บุคคลทั่วไป
(ชื่อหน่วยงาน)

4. ขอส่งต้นฉบับ (Original Article) เรื่อง.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี).....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกเลขที่..... ถนน.....

แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ..... โทรสาร.....

E-mail.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ☐ แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)

(.....)

วันที่...../...../.....

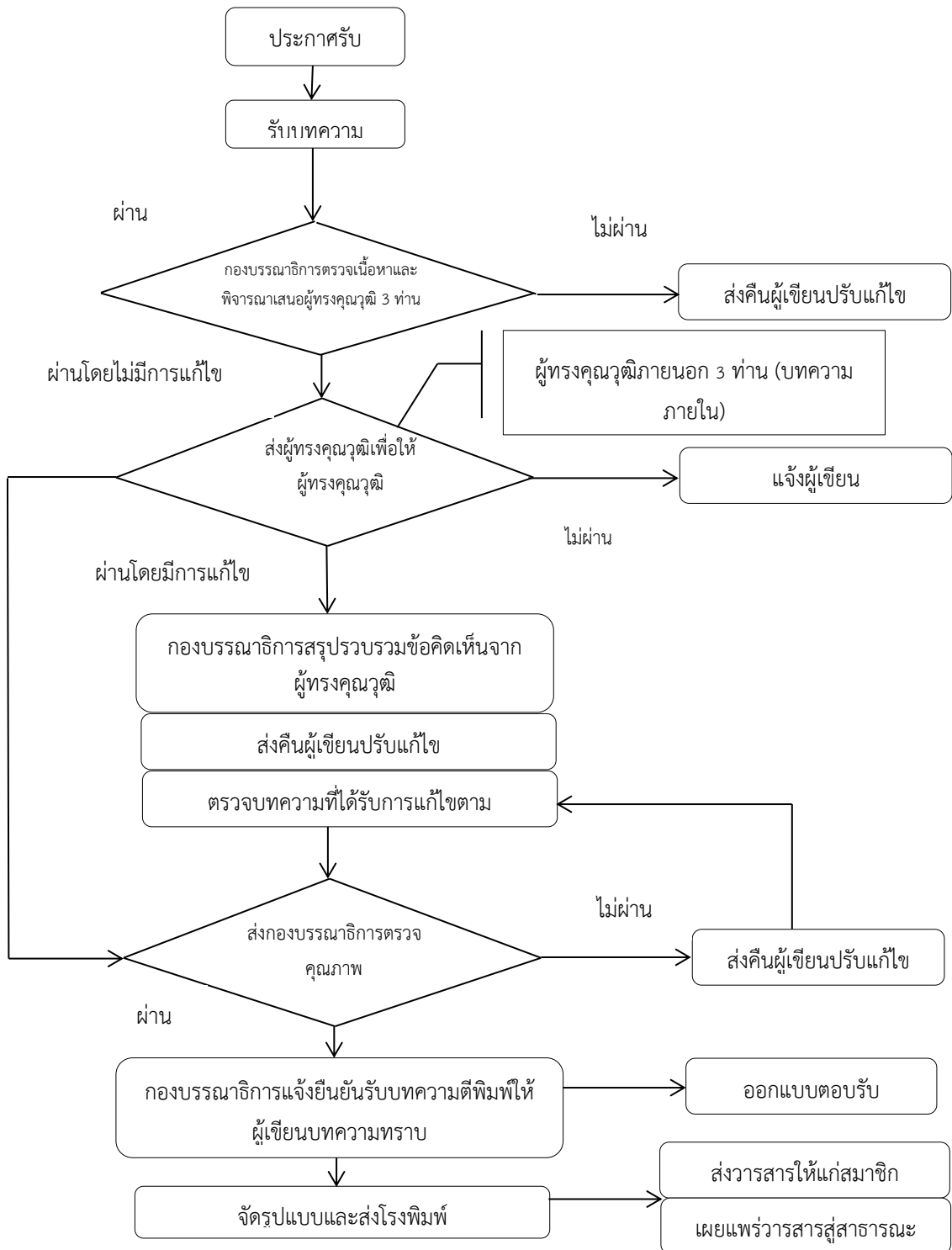
กระบวนการจัดทำวารสาร มจร. ทรินิตีปริทรรศน์

วารสาร มจร. ทรินิตีปริทรรศน์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อ

เป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์หรือนักวิจัย ช่วงที่ 1 พ.ย.-ม.ค., ช่วงที่ 2 พ.ค.-ก.ค.
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ รับบทความตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับและพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน
3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้นๆ อ่านประเมินต้นฉบับไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ต่อเรื่อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบคุณภาพบทความและจัดทำเนื้อหาต้นฉบับวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. กองบรรณาธิการแจ้งยืนยันรับบทความให้ผู้เขียนบทความทราบ
7. ดำเนินการจัดพิมพ์
8. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสารฯ

ขั้นตอนการดำเนินงานของวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

ติดต่อประสานงาน

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000
โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105
e-mail: mcuharipunchai@gmail.com
ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์ ผู้ประสานงานประจำวารสาร ฯ มือถือ 089-2909775

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วัน.....เดือน.....ปี.....

กราบนมัสการ / เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ)

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้)

E - Mail.....เบอร์โทรศัพท์..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

() สมาชิกประเภทรายปี 300 บาท (จำนวน 2 เล่ม)

() เล่มละ 150 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() ธนาณัติ (ส่งจ่าย.....)

() ตัวแลกเงินไปรษณีย์

() แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารหริภุญชัยปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ [] ที่บ้าน [] ที่ทำงาน [] เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....โทรสาร.....

E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

()

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....